

DORDREGT, by HENRY WALPOT. 1728.

THE BOOK

COMMON PRAYER

SACRAMENTS

AND A SHORTER CATECHISM

FOR THE USE OF THE CHURCH

OF THE CHURCH

OF THE CHURCH

OF THE CHURCH

OF THE CHURCH

OF THE CHURCH

BY THE REV. J. C. H. [illegible]

BY HENRY W. [illegible]

Exchange and [illegible]

THE BOOK

OF

COMMON-PRAYER,

And Administration of the

SACRAMENTS,

*And other RITES and CEREMONIES of the CHURCH,
according to the Use of the*

CHURCH OF ENGLAND.

Together with the

PSALTER OR PSALMS

OF DAVID,

Pointed as they are to be Sung or Said in

CHURCHES.

ENGLISH and LOWDUTCH

THE THIRD EDITION.

DORDRECHT,

By HENRY WALPOT, Bookfeller by the
Exchange. MDCCXXVIII.

THE BOOK

The Approbation of Mylord Bishop of London.

W Hereas the Liturgy of the Church of England, as by Law established, was translated into the Dutch Language, and is now to be reprinted in the English and Dutch Languages both together; and whereas Weare satisfied from persons of good credit, that it is performed by John Crellius, Printer in Amsterdam, with great care and exactness; We do not only approve of the republishing of it, but likewise recommend it to the use of all such, as shall like that Service, and hope, it may be of use in foreign Parts, at least to justifie Our Church Worship. But that, which chiefly has made Us presume to reiterate Our Approbation, is from the Authority of our **QUEENS MAJESTY**, who has been graciously pleased to allow and encourage the use of it in the Dutch Congregation at the Chaple of St. James upon the xii. of April 1703.

Given under Our hand the xxii. of June 1710.

H. London.

De Approbatie van Mylord de Bisschop van London.

N Ademaal de Liturgie der Kerke van Engeland, zo als die door de Wetten is bevestigd. in de Nederduitsche Spraak was overgezet, en nu staat herdrukt te worden in't Engelsch en Nederduitsch nevens elkander, en dewyl Wy door Personen van goed geloof verzekert zyn, dat zulks door Joannes Crellius, Boekdrukker te Amsterdam, met zeer veel vlyt en naauwkeurig is geschied; Zo keuren Wy niet alleen het weder uitgeven daar van voorgoed; maar pryzen ook het gebruik derzelve aan alle zodanige aan, die den zelve Dienst genegen zyn, en hopen, dat die van nutte mag zyn in Vreemde Landen, ten minsten om onzen Kerkdienst te rechtvaardigen. Et Geen Ons echter voornaamelyk tot het herhalen van Onze Goedkeuring bewogen heeft, is door 't Hoog Gezag Haarer **KONINGLYKE MAJESTEIT**, welke het gebruik hier van genadiglyk heeft gelieven te vergunnen, en aan te moedigen aan de Nederduitsche Vergaderinge in de Kapelle tot St. James, den xiv April 1703.

Gegeven onder Ons Handschrift den xxiii Juny 1710.

getekend,

H. London.

NOTA. Het Regt van Copy van deze Liturgie heeft Johannes Crellius aan Hendrik Walpot, Boekverkooper te Dordrecht, over getransporteert.

HET BOEK

DER

GEMEENE GEBEDEN,

En Bedieninge der

SACRAMENTEN,

Nevens andere Kerkelyke Gewoonten en Plechtigheden, gebruikelijk in de

KERKE VAN ENGELAND.

Als mede de

PSALMEN VAN DAVID,

Zo als dezelve in de KERKE moeten gezongen of gelezen worden.

Voor dezen onder de Regeringe van de Koninginne *Elizabeth* uit het *Engelsch* vertaald, nu voor de tweedemaal herdrukt, naauwkeurig tegen 't *Engelsch* overgezien, en van zeer vele Misstellingen en Fouten gezuiverd, het gebreklyke bygevoegd, en met de *Zendbrieven, Evangelien* en den *H. Dienst* voor de Koninginne *ANNA* vermeerderd, en met *Ordre* van dezelve Majesteit in 't licht hergeven tot dienst van Haare Majesteits *Nederduitsche Hof Kapelle* te *St. James*.

Engelsch en Nederduitsch.

DEN DERDE DRUK.

TE DORDRECHT,

By HENDRIK WALPOT, Boekverkooper by de
Beurs 1728.

T
est.
ha
thin
ma
ed
gr
by
th
po
lin
th
pa
ev
Cl
st
re
st
m
D
ad
th
tu
pr
G
to

a
b
p
v
h
a
h
t
i
s
f

Concerning the Service of the CHURCH.

Wegens den Dienst van de KERK.

THere was never anything by the wit of man so well devised, or so sure established, which in continuance of time, hath not been corrupted: As among other things, it may plainly appear by the Common Prayers in the Church, commonly called Divine Service. The first original and ground whereof, if a man would search out by the ancient Fathers, he shall find, that the same was not ordained but of a good purpose, and for a great advancement of godliness. For they so ordered the matter, that all the whole Bible, (or the greatest part thereof) should be read over once every year; intending hereby, that the Clergy, and especially such as were Ministers in the Congregation, should (by often reading, and meditation in Gods word) be stirred up to godliness themselves, and be more able to exhort others by wholesome Doctrine, and to confute them that were adversaries to the Truth; and further, that the people (by daily hearing of holy Scripture read in the Church) might continually profit more and more in the knowledge of God, and be the more inflamed with the love of his true Religion.

But these many years passed, this godly and decent Order of the ancient Fathers hath been so altered, broken and neglected, by planting in certain Stories, and Legends, with multitude of Responds, Verses, vain Repetitions, Commemorations and Synodals; that commonly when any Book of the Bible was begun, after three or four Chapters were read out, and the rest were unread. And in this sort, the Book of Isaiah was begun in Advent, and the Book of Genesis in Septuagesima; but they were only begun and never read through: After like sort were other Books of holy Scripture used. And moreover, whereas St. Paul would have such language spoken to the people in

No it is 'er iets door Menschelyke wysheid zo wel geordend, of zo vast bevestigd geweest, dat door verloop van tyd niet is verergert geworden: als onder andere klaarlyk blyken kan uit de gemeine Gebeden in de Kerk, gemeenlyk de Goddelyken Dienst genaamt. Want zo iemand de eerste Oorsprong en Grond by de Oud-Vaderen wil nalpeuren, die zal bevinden, dat dezelve uit geen ander dan een goed inzicht ingesteld was, en tot verderen aanwas der Godzaligheid. Want zy schikten de zaak zodanig, dat den geheelen Bybel, (of het grootste deel daar van) eens's jaars doorgelezen zoude werden; daarby beoogende, dat de Geestelykheid en inzonderheid de Kerken Dienaars, (door het gestadig leezen en overwegen van Gods Woord, zelve tot Godvruchtigheid zouden worden opgewekt, en te bekwaamer zyn, om andere door gezonde Leere te vermaanen, en de vyanden der waarheid te wederleggen; En verders: dat het volk (door het dagelyks hooren leezen der Heiliger Schrift in de Kerke) daar uit geduriglyk hoe langs hoe meer zoude toenemen in de kennisse Gods, en zo ontflooken werden in een liefde der waare Godsdienst.

Maar voor veele jaren herwaarts, is deze Godvruchtige en heilzame Instellinge der Oudvaderen zo veronachtzaamt en verandert, door byvoeginge van onzekere Historien, veelheid van antwoorden, ydele herlezingen, Lessen uit de Vaders en Synodale Infettingen, dat'er bykans altyd, als men eenig Heilig Boek begon te lezen, eer men de Lessen van drie of vier Capittelen volbragt hadde, om de reste des Boeks te lezen, geen tyd over bleef. Als by voorbeeld: Het Gezichte des Propheetes Esaïas wierd begonnen op Advent, en het Boek Genesis, op den Septuagesima; maar het

T
esta
hat
rhi
mo
ed
gro
by
the
po
lin
the
pa
ev
Cl
st
re
st
m
D
a
th
tr
p
G
to

Concerning the Service of the CHURCH.

Wegens den Dienst van de KERK.

T Here was never anything by the wit of man so well devised, or so sure established, which in continuance of time, hath not been corrupted: As among other things, it may plainly appear by the Common Prayers in the Church, commonly called Divine Service. The first original and ground whereof, if a man would search out by the ancient Fathers, he shall find, that the same was not ordained but of a good purpose, and for a great advancement of godliness. For they so ordered the matter, that all the whole Bible, (or the greatest part thereof) should be read over once every year; intending hereby, that the Clergy, and especially such as were Ministers in the Congregation, should (by often reading, and meditation in Gods word) be stirred up to godliness themselves, and be more able to exhort others by wholesome Doctrine, and to confute them that were adversaries to the Truth; and further, that the people (by daily hearing of holy Scripture read in the Church) might continually profit more and more in the knowledge of God, and be the more inflamed with the love of his true Religion.

But these many years passed, this godly and decent Order of the ancient Fathers hath been so altered, broken and neglected, by planting in certain Stories, and Legends, with multitude of Respones, Verses, vain Repetitions, Commemorations and Synodals; that commonly when any Book of the Bible was begun, after three or four Chapters were read out, and the rest were unread. And in this sort, the Book of Isaiah was begun in Advent, and the Book of Genesis in Septuagesima; but they were only begun and never read through: After like sort were other Books of holy Scripture used. And moreover, whereas Sr. Paul would have such language spoken to the people in

N Oit is 'er iets door Menschelyke wysheid zo wel geordend, of zo vast bevestigd geweest, dat door verloop van tyd niet is verergert geworden: als onder andere klaarlyk blyken kan uit de gemeine Gebeden in de Kerk, gemeenlyk de Goddelyken Dienst genaamt. Want zo iemand de eerste Oorsprong en Grond by de Oud-Vaderen wil naspeuren, die zal bevinden, dat dezelve uit geen ander dan een goed inzicht ingeteld was, en tot verderen aanwas der Godzaligheid. Want zy schikten de zaak zodanig, dat den geheelen Bybel, (of het grootste deel daar van) eens's jaars doorgelezen zoude werden; daar by beoogende, dat de Geestelykheid en inzonderheid de Kerken Dienaars, (door het gestadig leezen en overwegen van Gods Woord, zelve tot Godvruchtigheid zouden worden opgewekt, en tebekwaamer zyn, om andere door gezonde Leere te vermaanen, en de vyanden der waarheid te wederleggen; En verders: dat het volk (door het dagelyks hooren leezen der Heiliger Schrift in de Kerke) daar uit geduriglyk hoe langs hoe meer zoude toenemen in de kennisse Gods, en zo ontflooken werden in een liefde der waare Godsdienst.

Maar voor veele jaren herwaarts, is deze Godvruchtige en heilzame Instellinge der Oudvaderen zo veronachtzaamt en verandert, door byvoeginge van onzekere Historien, veelheid van antwoorden, ydele herlezingen, Lessen uit de Vaders en Synodale Insettingen, dat'er bykans altyd, als men eenig Heilig Boek begon te lezen, eer men de Lessen van drie of vier Capittelen volbragt hadde, om de reste des Boeks te lezen, geentyd overbleef. Als by voorbeeld: Het Gezichte des Propheetes Esaias wierd begonnen op Advent, en het Boek Genesis, op den Septuagesima; maar het

the Church, as they might understand, and have profit by hearing the same; The Service in this Church of England these many yearshath been read in Latin to the people, which they understand not; so that they have heard with their ears only, and their heart, spirit and mind have not been edified thereby. And further more, notwithstanding that the ancient Fathers have divided the Psalms into seven portions, whereof every one was called a Nocturn: Now of late time, a few of them have been daily said, and the rest utterly omitted. Moreover, the number and hardnes of the Rules called the Pie, and the manifold changings of the Service, was the cause, that to turn the Book only was so hard and intricate a matter, that many times there was more busines to find out what should be read, than to read it when it was found out.

These inconveniences therefore considered, here is Set forth such an Order, whereby the same shall be redressed. And for a readiness in this matter, here is drawn out a Kalendar for that purpose, which is plain and easie to be understood; wherein (so much as may be) the reading of holy Scripture is so set forth, that all things shall be done in order, without breaking one piece from another. For this cause be cut off Anthems, Responds, Invitatories, and such like things as did break the continual course of the reading of the Scripture.

Yet, because there is no remedy, but that of necessity there must be some Rules;

wierd alleen begonnen, maar nooit uitgelezen. Op deze maniere wierden andere Boeken der Heiliger Schrift gebruikt. Daar en boven, aangezien Paulus wilde dat men zodanigen Taal in de Kerk voor het volk spreken zou, als verstaanbaar was, en tot voordeel aan den Hoorder; Zo wierd den Dienst in deze Kerk van Engeland nochtans veele jaaren herwaards, het volk in het Latyn, (dat het niet verstond) voorgelezen, zo dat zy alleen met haar ooren hoorden, zonder dat haar hert, geest of gemoed daar door wierd aangekweekt. En verders, niet tegenstaande de Oudvaderen de Psalmen in zeven deelen verdeeld hebben, elk deel waar van zy Nachtgebeden noemden; zo heeft men nochtans nu een geruime tyd maar eenige weinige derzelver dagelyks gezegt, en de anderen geheel nagelaaten. Ten laast, het getal ende de verscheidenheid der Regelen, Pie gendemt, en de meenige veranderingen der Dienst, waren de oorzaak dat het ommeslaan der bladeren des Boeks, om te vinden wat men leezen zoude, meerder moeite ende zwarigheid bybragt, als de leezinge van 't gene gevonden was.

Door aanmerkinge dezer en diergelyker ongevoeglykheden, is hier zodanigen ordre ingesteld, waardoor al 't vorige zy verholpen. Ende op dat alles te gereeder zy, is hiervoor gesteld een Almanach, klaar en licht om te verstaan, en waar in, (zo veel doenlyk was) het Leezen der Heiliger Schrift zo is opgesteld, dat alle dingen in ordre kunnen geschieden, zonder het eene deel der Schrift van 't ander af te breeken. Om welke reden men de Antiphonen of Tegengezangen, Antwoorden en diergelyke dingen heeft verkort, die de aaneenhang ende Lezinge der Schrift tusschen beiden gebraken.

Nochtans dewyl het noodzakelyk is, dat 'er eenige regelen zyn, zo

there

therefore certain Rules are here set forth; which, as they are few in number, so they are easie to be understood. So that here you have an Order for Prayer, and for the reading of the holy Scripture, much agreeable to the mind and purpose of the old Fathers, and a great deal more profitable and commodious, than that which of late was used. It is more profitable, because here are left out many things, whereof some are untrue, some uncertain, some vain and superstitious; and nothing is ordained to be read, but the very pure Word of God, the holy Scriptures, or that which is agreeable to the same: and that in such a Language and Order, as is most easie and plain for the understanding both of the readers and hearers. It is also more commodious, both for the shortness thereof, and for the plainness of the Order; and for that the Rules thereof be few and easie.

And whereas heretofore there hath been great diversity in saying and singing in Churches within this Realm; some following Salisbury Use, some Hereford Use, and some the Use of Bangor, some of York, some of Lincoln, now from henceforth all the whole Realm shall have but one Use.

And forasmuch as nothing can be so plainly set forth, but doubts may arise in the use and practice of the same; to appease all such diversity (if any arise) and for the resolution of all doubts concerning the manner how to understand, do, and execute the things contained in this Book; the parties that so doubt, or diversly take any thing, shall alway resort to the Bishop of the Diocese, who by his discretion shall take order for the quieting and appeasing of the same; so that the same order be not contrary to any thing contained in this Book. And if the Bishop of the Diocese be in doubt, then he may send for the resolution thereof to the Archbishop.

zyn hier eenige opgesteld, die gelyk weinig in getal, zo ook heel licht zyn om te begrypen: Zo dat gy hier een ordre van Gebeden en Leezen der H. Schrift hebt, die de Zin en 't Oogwyt der Oudvaderen veel nader komt, ende veel profytelyker en gemakkelijker is dan 't gene voor dezen wierd gebruikt. Deze is profytelyker, vermits hier uit vele onware of onzekere, of sommige vercierde, of byge-loovige dingen uitgelaten zyn, en niets anders is geordonneert te leezen, dan het loutere zuivere Woord Gods, de H. Schriften; of het gene daar mede overeenkomt, ende dat in zulken Spraak en order, als lichtst en klaarst is om beide van die 't leeft en hoort, verstaant te worden. Deze Ordening is ook gemakkelijker, beide om de kortheid daar van, ende der regulen weinigheid en klaarheid:

Ende gelyk voor dezen groote verscheidentheid was in het Leezen en Zingen in de Kerken dezès Ryks; eenige volgende het gebruik van Salisbury, sommige dat van Hereford, sommige dat van Bangor, sommige dat van York, andere van Lincoln, zo zal van nu voortaan door 't geheele Koningryk een zelve gebruik zyn.

Aangezien ook geen ding zo klaar kan ingesteld worden, of daar können twyffelingen ontstaan omtrent het gebruik en oefenen deszelfs, zo is 't, dat, om alle zodanige verschilligheid (zo eenige voorkomen mogt) weg te neemen, en alle twyffelingen te ontvouwen, nopens de manier hoe de zaken, in dit Boek begrepen, te verstaan, te doen en te werke te stellen, dat de genen, die zo twyffelen, of eenige zaak verscheidentlyk opneemen, altyd zullen gaan na de Bisschop van dat Distrikt, die na zyn goedvinden de rust en welmeeninge reguleeren zal, in dier voegen, dat zyneschkikinge dien aangaande niet stryde met iets, in dit Boek begrepen. En is het dat de Bisschop van die Streek in twyfel is, zo zal hy om het oordeel des

THough it be appointed, That all things shall be read and sung in the Church in the English Tongue, to the end that the Congregation may be thereby edified; yet it is not meant, but that when men say Morning and Evening Prayer privately, they may say the same in any language that they themselves do understand.

And all Priests and Deacons are to say daily the Morning and Evening Prayer, either privately or openly, not being let by sickness, or some other urgent cause.

And the Curate that ministrETH in every Parish-Church or Chapel, being at home and not being otherwise reasonably hindered, shall say the same in the Parish Church or Chapel where he ministrETH, and shall cause a Bell to be tolled thereunto a convenient time before he begin, that the people may come to hear Gods Word, and to pray with him.

Aartsbisschops in dezen deelen mogen zenden.

Alhoewel het vastgesteld is, dat alles in de Engelsche Tale in de Kerke moet gelezen ende gezongen werden, ten einde dat de geheele Vergaderinge hier gesticht mag werden, zo werd nochtans geenzins verboden, of, die het Morgen of Avondgebed by haar zelve lezen, mogen dat in alle Talen, die zy maar verstaan, doen.

Insglyks zullen alle de Dienaaren en Diakenen het Morgen en Avondgebed, alle dagen gehouden wezen, openbaar of by haar zelve, te lezen, ten zy door ziekte of andere gewichtige oorzaken belet.

Een ieder Parochiaan die in Parochykerken, of Kapellen, Dienst doet, te Huiswezende, en door gene wetlige oorzaak verhindert, zal in de Parochykerke, of Kapelle daar hy diend, dezelve lezen: en een weinig te vooren eer hy begint, de klok doen luiden, op dat het volk kome om Gods Woord te hooren, en met hem te bidden.

¶ Of Ceremonies, Why some be abolished, and some retained.

¶ Van de Ceremonien, Waarom sommige vernietigt en sommige gehouden zyn.

OF such Ceremonies as be used in the Church, and have had their beginning by the institution of man, some at the first were of godly intent and purpose devised, and yet at length turned to vanity and superstition: Some entred into the Church by indiscreet Devotion, and such a zeal as was without knowledge; and for because they were winked at in the beginning, they grew daily to more and more Abuses, which not only for their unprofitableness; but also because they have much blinded the people, and obscured the Glory of God, are worthy to be cut away, and clean rejected: Other there be, which although they have been devised by man, yet it is thought good to reserve them still,

Van zodanige Ceremonien, als in de Kerk gebruykelyk zyn geweest, en haar beginzel door menschelyke Instellinge hebben genoot, zyn eenige in den beginne uit een Goddelyk oogmerk en voornemen ingesteld, en daar na nochtans verkeert tot ydelheid en bygeloof: Eenige zyn in de Kerk ingekroopen, door onbedachte devotie en een yver zonder verstand; welke om datze in den aanvang door de vingeren wierden gezien, van dag tot dag groote misbruiken baarden, en daarom niet alleen om haare nutteloosheid, maar ook om datze het volk zo zeer verblind, en de Heerlykheid Gods ver-

as well for a decent Order in the Church (for the which they were first devised) as because they pertain to edification, whereunto all things done in the Church (as the Apostle teacheth) ought to be referred.

And although the keeping or omitting of a Ceremony, in itself considered, is but a small thing; yet the wilfull and contumacious transgression and breaking of a Common Order and Discipline, is no small offence before God. Let all things be done among you, saith Saint Paul, in a seemly and due order; The appointment of the which Order pertaineth not to private men, therefore no man ought to take in hand, or presume to appoint or alter any publick or common Order in Christs Church, except he be lawfully called and authorized thereunto.

And whereas in this our time, the minds of men are so diverse, that some think it a great matter of Conscience to depart from a piece of the least of their Ceremonies, they be so addicted to thier old customs; and again on the other side, some be so new fangled, that they would innovate all things, and so despise the old, that nothing can like them, but that is new: it was thought expedient not so much to have respect how to please, and satisfie either of these parties, as how to please God, and profit them both. And yet lest any man should be offended, whom good reasons might satisfie, here be certain causes rendered, why some of the accustomed Ceremonies be put away, and some retained and kept still.

duisterd hebben, verdienen afgesneden en vol uit verworpen te werden: Andere zyn 'er, van welke men, schoon van menschen bedacht, nochtans goed gevonden heeft die als nog te houden, zo wel om een goede order te hebben in de Kerke (ten welken einde zy ook eerst wierden ingevoerd,) als om datze strekken tot stigtinge, waar toe (na de leere des Apostels) alles in de Kerk moet gericht worden.

En alhoewel het onderhouden of nalaten van een Ceremonie, in zig zelfs aangemerkt, maar een kleine zaake zy, zo is nochtans een moedwillige en laetdunkende overtreding, en verbreekinge van eenige gemeene ordre en Tucht, geen geringe misdaad voor God; Laat alle dingen onder eerlyk en in order geschieden, zegt den H. Paulus. Het instellen van welke order geen private perſoonen toekomt; waarom ook niemand behoort voor te neemen of te trachten in de Kerke van Christus eenige openbare of gemeene order in te stellen of te veranderen, ten zy dat hy daar toe wettelyk geroepen is, en macht ontfangen heeft.

Aangezien nu in deze onze tyd de gemoederen der menschen zo verscheiden zyn, dat eenige het een werk van de gewisse zullen rekenen van het mintte deeltje van haare plechtigheden af te staan, als zynde zo sterk aan haar oude gewoontens vast; en wederom aan de andere kant sommige zo nieuwsgetig zyn, datze wel alle dingen wilden vernieuwen en zo 't oude verachten, wyl niets als 't geen nieuw is, haar behagen kan; zo hield men het nodig, niet zo zeerte zien, hoe een van deze tweederlei soorten te behagen en te vrede te stellen, als wel hoe God te behagen tot haar beider nutte. Om evenwel niemand, die met goede redenen te vreden is, aanstoet te geven, zyn hier zekere oorzaken ter nedergeſield, waarom eenige van de in ge-

Some are put away, because the great excess and multitude of them hath so increased in these latter days, that the burden of them was intolerable; whereof Saint Augustine in his time complained, that they were grown to such a number, that the estate of Christian people was in worse case concerning that matter, than were the Jews. And he counselled that such yoke and burden should be taken away, as time would serve quietly to do it. But what would Saint Augustine have said, if he had seen the Ceremonies of late days used among us, whereunto the multitude used in his time was not to be compared? This our excessive multitude of Ceremonies was so great, and many of them so dark, that they did more confound and darken, than declare and set forth Christ's benefits unto us. And besides this, Christ's Gospel is not a Ceremonial Law (as much of Moses Law was) but it is a Religion to serve God, not in bondage of the figure or shadow, but in the freedom of the Spirit; being content only with those Ceremonies, which do serve to a decent Order and godly Discipline, and such as be apt to stir up the dull mind of man to the remembrance of his duty to God, by some notable and special signification, whereby he might be edified. Furthermore, the most weighty cause of the abolishment of certain Ceremonies was, That they were so far abused, partly by the superstitious blindness of the rude and unlearned, and partly by the unsatiable avarice of such as sought more their own lusts, than the Glory of God, that the abuses could not well be taken away, the thing remaining still.

bruik zynde Ceremonien zyn afge-
laaten, en sommige overgebleeven
en nog onderhouden.

Eenige zyn weg gedaan, om dat de groote overmate en veelheid derzelve in dezelatere tyden was aangegroeit tot een ondragelyke last; waar over den H. *Augustinus* in zyn tyd klaagde, datzetot zulk een getal gekomen waren, dat de staat der Christenen in dat deel slimmer dan der Joden was; en zyn raad was, dat men zulk een jok en last weg neemen moest, wanneer de tyd zulks maar vreedzame lyk zou toelaten. Maar wat zou den H. *Augustinus* gezegt hebben, had hy de Ceremonien van voorige dagen, onder ons in gebruik, gezien, als waar by de veelheid in zyn tyd geen gelyken had? Deze onze buitenmatige menigte van Ceremonien was zo groot, en meenige derzelve zo duister, datze de weldaden van Christus jegens ons eerder verwarden en verdonkerden als openbaarden, en aan 't licht brachten. Behalven dat het Evangelium van Christus geen Ceremonieele Wet is, (zo als Moses Wet was,) maar is een Religie om God te dienen niet onder de dienstbaarheid van het beeld of de schaduwe, maar in de vryheid des Geestes: te vreden zynde met die Ceremonien alleen, welke dienstig zyn tot een betaamelyken orden en Goddelyke tuchtoeffening, en bekwaam om het domme verstand des menschen aan te zetten, om zyn plicht indachtig te zyn jegens God, door eenige merkelyke en wat meer bezondere beduidinge, waar door hy gesticht kan worden. De gewichtigste oorzaak verders, om eenige Ceremonien te vernietigen, was om datze zo verre in 't misbruik geraakt waren; eensdeels door de bygeloovige blindheid van 't botte en ongeletterd volk; andersdeels door de onverzadelyke gierigheid van zulke, die meer haar eigen voordeel, dan de eere Gods zochten, zo dat deze

But

misbruiken niet wel, dan met de Ceremonien zelfs, konden weg genoomen worden.

But now as concerning those Persons, which peradventure will be offended, for that some of the old Ceremonies are retained still: If they consider that without some Ceremonies it is not possible to keep any Order, or quiet Discipline in the Church, they shall easily perceive just cause to reform their judgments. And if they think much that any of the old do remain, and would rather have all devised anew: then such men granting some Ceremonies convenient to be had, surely where the old may be well used, there they cannot reasonably reprove the old only for their age, without betraying of their own folly. For in such a case they ought rather to have reverence unto them for their Antiquity, if they will declare themselves to be more studious of Unity and Concord, than of Innovations and New-fangleness, which (as much as may be) with true setting forth of Christs Religion is always to be eschewed. Furthermore, such shall have no just cause with the Ceremonies referred to be offended. For as those be taken away which were most abused, and did burden mens Consciences without any Cause; so the other that remain, are retained for a Discipline and Order, which (upon just Causes) may be altered and changed, and therefore are not to be esteemed equal with Gods Law. And moreover, they be neither dark nor dumb Ceremonies, but are so set forth, that every man may understand what they do mean, and to what use they do serve. So that it is not like that they in time to come should be abused as other have been. And in these our doings we condemn no other Nations, nor prescribe any thing but to our own People only: for we think it convenient that every Country should use such Ceremonies as they shall think best to the setting forth of Gods Honour and Glory, and to the reducing of the people to a most perfect and godly living, without Error or Superstition; and that they should put away other things, which from time to time they perceive to be most abused, as in mens Ordinances it often chaunceth diversly in divers Countries.

Die gene nu, welke mogelyk haar daar aan zullen stooten, dat eenige der oude Ceremonien nog gehouden worden, moeten dit overwegen, dat het onmogelyk is eenige order of vreedzame Discipline in de Kerk te houden zonder geheel eenige Ceremonien; zo zullen zy billyke redenen vinden om haar oordeel dien aangaande te veranderen. Denken zy echter het te veel, eenige van de oude te laten, en wilden zy liever alle nieuwe hebben ingestelt; deze toestaande, dat men eenige Ceremonien noodig heeft, kunnen met geen redenen de oude, waar dezelve welen te recht kunnen gebruikt werden, alleen om hun oudheid, miskeuren, zonder haar eigen dwaasheid in dezen toon te stellen: want in dien opzicht behoorden zy eerder eenige eerbied voor dezelve te hebben om haar oudheids wille, willen zy doen zien, meer genegen te zyn tot Eenigheid en Zamenstemminge, dan tot veranderingen en nieuwsgetigheid, welke (zo veel mogelyk, en behoudens de waare voortzetting der Christelyke Godsdiens) altyd moet gemyd worden. Ook zullen zodanige geen rechtmatige reden hebben, om haar aan de noch behoudene Ceremonien te stooten; Want gelyk die, welke meest in misbruik geraakt waren, en der menschen Gewissen buiten nood bezwaarden, weg genomen zyn, zo zyn de overige vooreen Kerkentucht en ordre gehouden, welke (op billyke gronden) veranderd en verzet mag werden, en daarom niet even gelyk te waardeeren zy met de Wet van God. En daar en boven zyn zy geen duistere of stomme Ceremonien, maar zodanig geschikt, dat ieder een verstaan kan, warze meenen, en tot wat gebruik dezelve dienen. Zo dat het niet waarschynelyk is, dat dezelve in 't toekomende zo misbruikt zul-

xiv. The Order how the Psalter is appointed to be read.

len worden als andere zyn geweest. En in dit ons doen veroordeelen wy geen andere Natien, nog schryven iets voor aan iemand als alleen aan ons eigen Volk; want het dunkt ons oorbaar, dat ieder Land zulke Ceremonien gebruike, als zy best zullen denken tot voortzetting van Gods Eeren Heerlykheid, en om het volk te brengen tot een zeer volkoomen en godzalig Leven, buiten dwaling en bygeloof; en datze andere dingen weg doen, die zy van tyd tot tyd het meeste misbruikt vinden, even als het zo in menschelyke Ordonnarien op verscheidene wyzen in verscheidene Landen dikmaal verandert.

¶ The Order how the Psalter is appointed to be read.
Order van het Leezen der Psalmen.

THE Psalter shall be read through once every Month, as it is there appointed, both for Morning and Evening Prayer. But in February it shall be read only to the Twenty eight, or twintyninth-day of the Month.

And whereas January, March, May July, August, October, and December have One and thirty days apiece: It is Ordered, that the same Psalms shall be read the last day of the said Months; which were read the day before: So that the Psalter may begin again the first day of the next Month ensuing.

And whereas the CXIX Psalm is divided into XXII Portions, and is overlong to be read at one time; it is so ordered, that at one time shall not be read above four or five of the said Portions.

And at the end of every Psalm, and of every such part of the CXIX Psalm, shall be repeated this Hymn,

Glory beto the Father, and to the Son: and to the Holy Ghost;

As it was in the beginning, is now, and ever shall be: world without end.
Amen.

HET Psalmbboek zal alle maanden eens doorgelezen worden, zo als het is afgedeelt, beide voor 't Morgen en Avondgebed. Maar in February zal het alleen geleezen worden tot de acht, of negen en twintigste Dag der Maand.

En dewyl January, Maart, May, July, Augustus, October en December elk een en dertig dagen hebben, zo is het vastgesteld, dat op de laatste Dag der Maand dezelve Psalmen van den Dag voorheen zullen geleezen worden, op dat men met de volgende eerste Dag der Maand het Psalmbboek wederbeginnen mag.

Dewyl ook de 119 Psalm in 22 Deelen is gedeelt, en te lang is om op eene tyd uitgelezen te worden, is het zo geschikt, dat op eenetijd niet meer dan vier of vyf van die Deelen geleezen werden.

Op het einde van ieder Psalm, en van ieder Deel der 119 Psalm, zal gezegt worden by beurt:

Eere zy den Vader, ende den Zone ende den Heiligen Geest:

Als het was in den beginne, is nu, en altyd wezen zal in Eeuwigheid, Amen.

Note,

Ordre van het Leezen des overigen gedeelte der H. Schrift. xv.

Note, that the Psalter followeth the Division of the Hebrews, and the Translation of the great English Bible, set forth and used in the time of King Henry the Eighth, and Edward the Sixth,

Merkt, dat het Psalm-boek volgt na de verdeeling der Hebreë, en de overzetting van den grooten Engelsen Bybel, uitgegeven en gebruikt ten tyde van Koning Hendrik de VIII. en Eduard de VI.

¶ The Order how the rest of the holy Scripture is appointed to be read.

Ordre van het Leezen des overigen Gedeelte der H. Schrift.

THE Old Testament is appointed for the first Lessons at Morning and Evening Prayer: so as the most part thereof will be read every year once, as in the Kalendar is appointed.

The New Testament is appointed for the second Lessons at Morning and Evening Prayer, and shall be read over orderly every year thrice, besides the Epistles and Gospels; Except the Apocalyps, out of which there are only certain proper Lessons appointed upon divers Feasts.

And to know what Lessons shall be read every day; look for the day of the Month in the Kalendar following, and there ye shall find the Chapters that shall be read for the Lessons both at Morning and Evening Prayer; except only the Moveable Feasts, which are not in the Kalendar, and the immovable, where there is a blank left in the Column of Lessons; the proper Lessons for all which days are to be found in the Table of proper Lessons.

And note, That whensoever proper Psalms or Lessons are appointed: then the Psalms and Lessons of ordinary course appointed in the Psalter and Kalendar (if they be different) shall be omitted for that time.

Note also, That the Collect, Epistle, and Gospel appointed for the Sunday, shall serve all the Week after, where it is not in this Book otherwise ordered.

HET Oude Testament is geschikt voor de eerste Lessen in 't Morgen en Avondgebed, zo dat het meeste deel daar van alle Jaar eens gelezen word, even als in de Almanak is gezet.

Het Nieuwe Testament is geschikt voor de tweede Lessen in 't Morgen en Avondgebed, en zal alle Jaaren in ordre driemaal door gelezen worden, behalven de Zendbrieven en Evangelien; de Openbaringe uitgezondert, waar uit alleen eenige eigene Lessen voor verscheide Feestdagen zyn gestelt.

Om te weten, wat Lessen ieder dag gelezen zullen worden, zo ziet na de Dag der Maand in den Almanak, en daar zult gy de Kapittelen vinden, die gelezen zullen worden voor Lessen, beide in 't Morgen en Avondgebed; de beweeglyke Feestdagen alleen uitgezondert, die niet in den Almanak staan; en de onbeweeglyke, waar gy, in de ordeder Lessen, de plaats zult open vinden: De eigene Lessen voor alle welke dagen gevonden worden in de Tafel van de bezondere Lessen.

Merkt ook, dat wanneer 'er eigene Psalmen of Lessen zyn voor dien Dag, dat dan de ordinare Psalmen en Lessen (zo die verscheiden zyn) worden nagelaaten.

De Collect, den Zendbrief en 't Evangelie van den Zondag, zal de gantsche week die volgt dienen, ten zy in dit Boek ergens anders is vastgesteld.

T A.

Tables and Rules, for the Moveable and Immoveable Feasts;
Together with the days of Fasting and Abstinence, through
the whole Year.

Tafel en Regels voor de bestendige en onbestendige Feestdagen; nevens
de dagen van Vasten en Onthouding, 't gantsche jaar door.

Rules to know when the Moveable
Feasts and Holy-days begin.

E After-day (on which therest depend)
is always the first Sunday after the first
full Moon, which happens next after the
one and twentieth day of March. And if
the full Moon happens upon a Sunday. Ea-
ster-day is the Sunday after. Advent-
Sunday is always the nearest Sunday to
the Feast of S. Andrew, whether before
or after.

Septuagesima	} Sunday	9.	} weeks be- fore Ea- ster.
Sexagesima		8.	
Quinquages.		7.	
Quadragesima		6.	
Rogat. Sund.	} is	5 weeks	} af- ter Ea- ster
Ascension-day		40 days	
Whitsunday		7 weeks	
Trinity Sunday		8 weeks	

A Table of all the Feasts that are to be
observed in the Church of England
through the Year.

All Sundays in the Year. The Circum-
cision of our Lord Jesus Christ. Of
the Epiphany. Of the Conversion of S. Paul.
Of the Purification of the blessed Virgin.
Of S. Matthias the Apostle. Of the An-
nunciation of the blessed Virgin. Of S. Mark
the Evangelist. Of S. Philip and Jacob
the Apostles. Of the Ascension of our Lord
Jesus Christ. Of S. Barnabas. Of the
Nativity of S. John Baptist. Of S. Peter
the Apostle. Of S. James the Apostle.
Of S. Bartholomew the Apostle. Of S.
Matthew the Apostle. Of S. Michael and
all Angels. Of S. Luke the Evangelist.
Of S. Simon and S. Jude the Apostles. Of
all Saints. Of S. Andrew the Apostle.
Of S. Thomas the Apostle. Of the Na-
tivity of our Lord. Of S. Stephen the Mar-
tyr. Of S. John the Evangelist. Of the
Lily Innocents.

Tafel om te weten wanneer de Beweeglyke
Feest en Heilige dagen beginnen.

Paaschdag (daar alle andere van af-
hangen) is altyd de eerste Zondag
na de naaste volle Maan, die na den
een en twintigsten dag van Maart
volgd. En by aldien 't gebeurde, dat
de volle Maan op een Zondag kwam,
dan is Paaschdag den volgenden Zon-
dag. De Zondag van den Advent komt
altyd de naaste Zondag, 't zy voor of
na, van S. Andries.

Septuagesima	} Zond.	9.	} weken voor Paaschen.
Sexagesima		8.	
Quinquages.		7.	
Quadragesima		6.	
Kruis Zond.	} is	5 weken	} na Paas- schen.
Hemelv.d.		40 dagen	
Pinxterdag		7 weken	
H. Drie v. Z.		8 weken	

Tafel van alle Feestdagen, die 't gantsche
Jaar door in de Kerk van Engeland on-
derhouden worden.

Alle Zondagen in 't jaar. De Be-
snydenisse onzes Heeren Jhesu
Christi. Drie Koningendag. S. Pauls
Bekeering. Vrouwendag. Des Apo-
stels S. Matthias. L. Vrouwen Bood-
schapping. Des Evangelists S. Marcus.
Der Apostelen S. Philippus en S. Ja-
cobus. Hemelvaartsdag. S. Barnabas.
S. Jan den Doopers Geboortedag.
Des Apostels S. Pieter. Des Apostels
S. Jacobus. Des Apostels S. Bartholo-
meus. Des Apostels en Evangelists S.
Mattheus. Van S. Michiel en aller En-
gelen. Des Evangelists Lucas. Der
Apostelen S. Simon en S. Judas.
Allerheiligendag. Des Apostels S.
Andreas. Des Apostels S. Thomas.
Der Geboorte onzes Heeren. Des
Eersten Martelaars S. Steven. Van
den Evangelist S. Joannes. Der On-
nozele Kinderen.

Munday

Tafel voor bestendige en onbestendige Feestdagen. xvii.

Munday and Tuesday in Easter-week.

Munday and Tuesday in Whitsun-week.

A Table of the Vigils, Fasts and Days of Abstinence to be observed in the Year.

The Evens or Vigils before the Nativity of our Lord. Before the Purification of the Blessed Virgin Mary. Before the Annunciation of the Blessed Virgin. Before Easter-day. Before Ascension-day. Before Pentecost. Before S. Matthias. Before S. John Baptist. Before S. Peter. Before S. James. Before S. Bartholomew. Before S. Matthew. Before S. Simon and S. Jude. Before S. Andrew. Before S. Thomas. Before all Saints.

Note, That if any of these Feast-days fall upon a Munday, then the Vigil or Fast-day shall be kept upon the Saturday, and not upon the Sunday next before it.

Days of Fasting or Abstinence.

The fourty days of Lent.

II. The Ember-days at the four seasons, being the Wednesday, Friday, and Saturday after the first Sunday in Lent. The Feast of Pentecost. Septemb. 14. December 13.

III. The three Rogation days, being the Munday, Tuesday, and Wednesday before Holy Thursday, or the Ascension of our Lord.

IV. All the Fridays, in the year, except Christmas-day.

Certain Solemn days for which particular Services are appointed.

The Fifth day of November, being the day of the Papists Conspiracy.

II. The Thirtieth day of January, being the day of the Martyrdom of King Charles the first.

III. The Eighth day of March, being the day on which Her Majesty began Her happy Reign.

IV. The Nine and twentieth day of May, being the day of the Restoration of King and Royal Family.

Munday

Paasch Maan-en Dingsdag.

Pinxter Maan-en Dingsdag.

Tafel of Vigilien, Vast-en Onthoudingsdagen, 't gantsche Jaar door.

DE dagen of Vigilien voor de Geboorte onzes Heeren. Voor L. Vrouwendag. Voor de L. Vrouwen Boodschapping. Voor Paaschdag. Voor Hemelvaartsdag. Voor Pinxter. Voor S. Matthias. Voor S. Joannes den Dooper. Voor S. Pieter. Voor S. Jacobus. Voor S. Bartholomeus. Voor S. Mattheus. Voor S. Simon en S. Judas. Voor S. Andreas. Voor S. Thomas. Voor Allerheiligen.

Merkt, dat byaldien eenige van deze Feestdagen op een Maandag kwamen te vallen, dan zal de Vigilie of Vastdag de naastvoorgaande Saturdag en niet's Zondags gehouden worden.

Vast of Onthoudingsdagen.

I. **D**E Vasten.

II. De Quatertemper, of Viergetydagen, zynde Woensdag, Vrydag en Saturdag na de Eerste Zondag in de Vasten. Pinxterfeest. September 14. en December 13.

III. De drie Kruisdagen, zynde Maandag, Dingsdag en Woensdag voor Hemelvaartsdag.

IV. Alle Vrydagen in't Jaar, behalven Kersdag.

Eenige Plechtige Dagen, daar byzondere Diensten toe gesteld zyn.

I. **D**En 5. van November, de dag zynde van 't Paapsch Verraad.

II. Den Dertigsten van January, de dag zynde van 't Martelaarschap van Koning Carel I.

III. Den Achtssten van Maart, de dag zynde in welke Haare Majesteit haare Gelukkige Regeering aanvaarde.

IV. De Negen en twintigsten van May, de dag zynde der Herstelling des Konings en der Koninklyke Familie.

¶ Pro

xviii.

¶ Proper LESSONS to be read at Morning and Evening Prayer on the Sundays, and other Holy-days throughout the Year.

¶ Uitgezonderde LESSEN, die men leest in het Morgen en Avond Lof, op Zondagen en andere H. Dagen, door 't geheele Jaar.

Lessons proper for Sundays. Bezondere Lessen op Zondagen.		
Sunday of Advent. De Zondagen van den Advent: of Toekomst des Heeren.	MATTINS. MORGENS.	EVEN-SONGS. AVONDS.
1	Esai. 1	Esai. 2
2	5	24
3	25	26
4	30	32
Sundays after Christmas. De Zondagen na Kerst-Tyd.		
1	Esai. 37	Esai. 38
2	41	43
Sundays after the Epiph. De Zondagen na Drie Koningen.		
1	Esai. 44	Esai. 46
2	51	53
3	55	56
4	57	58
5	59	64
6	65	66
Sunday (Zondag) Septuagesima.	Gen. 1	Gen. 2
Sunday (Zondag) Sexagesima.	Gen. 3	Gen. 6
Sunday (Zondag) Quinquagesima.	Gen. 9. to (tot) v. 20	Gen. 12
Lent.		
1 Sunday (Zondag.)	Gen. 19. to (tot) v. 30.	Gen. 22.
2	27	34
3	39	42
4	43	45
5	Exod. 3	Exod. 5
6		
1 Less.	Exod. 9	Exod. 10
2 Less.	Mat. 26	Heb. 5. to (tot) v. 11
EASTER DAY. PAAS-DAG.		
1 Less.	Exod. 12	Exod. 14

Uitgezonderde Lessen.

xix.

ening

Avond
daar.

NGS.
D S.

2 Less.

Sunday after Easter.

Zondag na Paasch.

1

2

3

4

5

Sunday after Ascens. Day.

Zondag na Hemelsvaart-

Dag.

WHIT-SUNDAY.

PINXTER-DAG.

1 Less.

2 Less.

Trinity Sunday.

Drie-Eenheids-Dag.

1 Less.

2 Less.

Sunday after Trinity.

Zondag na Drie-Eenheid.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

MATTINS. MORGENS.

Rom. 6

Num. 16

23, 24

Deut. 4

6

8

Deut. 12

Deut. 16. to (tot) v. 18

Act. 10. v. 34.

Gen. 1

Mat. 3

Jos. 10

Jud. 4

1 Sam. 2

12

15

2 Sam. 12

21

1 Kings

1 Kon. 13

18

21

2 Kings

2 Kon. 5

10

19

Jerem. 5

35

Ezech. 2

14

20

Daniel 3

Joel 2

Habac. 2

Prov. 2

11

13

15

17

EVEN-SONG. AVONDS.

Act. 2. v. 22.

Num. 22

25

Deut. 5

7

9

Deut. 13

Esai. 11

Act. 19. to (tot) v. 21

Genes. 18

1 Joh. 5

Jos. 12

Jud. 5

1 Sam. 3

13

17

2 Sam. 19

24.

1 King.

1 Kon. 17.

19.

22.

2 King.

2 Kon. 9.

18.

23.

Jer. 22.

36.

Ezech. 13.

18.

24.

Daniel 6.

Mieh. 6.

Prov. 1.

3.

12.

14.

16.

19.

) v. 11

Lessons

LESSONS proper for Holy-days.
Eigen LESSEN op Feest-dagen.

	M. ATTINS. MORGENS.	EVEN-SONGS AVONDS.
S. Andreas Apost.	Prov. 20.	Prov. 21.
S. Thomas Apost.	Prov. 23.	24.
Nativity of CHRIST. CHRISTI Geboorte.		
1 Lefs.	Isai. 9. 10 (tot) v. 8.	Esai. 7. v. 10--17.
2 Lefs.	Luc. 2. 10 (tot) v. 15.	Tit. 3. v. 4--9.
S. Steven.		
1 Lefs.	Prov. 28.	Ecl. 4.
2 Lefs.	Alt. 6. v. 8. 10 (tot) cap. 7. v. 30.	Alt. 7. v. 30--55.
S. John.		
S. Jan.		
1 Lefs.	Ecclef. 5.	Ecl. 6.
2 Lefs.	Apoc. 1.	Apoc. 22.
Innocents-Day.		
Aller onnoselen Kinde- ren-Dag.	Jerem. 31. 10 (tot) v. 18.	Sapiens. 1.
Circumcision.		
Nieuw-jaars-Dag.		
1 Lefs.	Genes. 17.	Deut. 10. v. 12.
2 Lefs.	Rom. 2.	Coloff. 2.
Epiphany.		
Drie Koningen.		
1 Lefs.	Isai. 60.	Esai. 49.
2 Lefs.	Luc. 3. 10 (tot) v. 23.	Joh. 2. 10 (tot) v. 1.
Conversion of S. Paul. Pauli Bekeeringe.		
1 Lefs.	Sapient. 5.	Sapient. 6.
2 Lefs.	Alt. 22. 10 (tot) v. 22.	Alt. 26.
Purification.		
Vrouwe Lichtmisse.	Sapient. 9.	Sapient. 12.
S. Matthias.	Sapient. 19.	Ecl. 1.
Annunciation.		
Maria Boodschap.	Ecclef. 2.	Ecl. 3.
Wednesday before Easter.		
Woensdag voor Paassen.		
1 Lefs.	Hof. 13.	Hof. 14.
2 Lefs.	Joh. 11. 10 (tot) v. 45.	
Thursday before Easter.		
Wittendonderdag.		
1 Lefs.	Dan. 9.	Jerem. 31.
2 Lefs.	Joh. 13.	
Good-Friday.		
Goede Vrydag.		
1 Lefs.	Genes. 22. 10 (tot) v. 20.	Isai. 53.
2 Lefs.	Joh. 18.	1 Pet. 2.

Uitgezonderde Lessen.

xxi.

M.ATTINS. MORGENS.

EVEN-SONGS. AVONDS.

Easter-Even. Paas-Avond.

ONGS 1 Lefs.

DS. 2 Lefs.

*Munday in Easter W.
Paas-Maandag.*

1 Lefs.

2 Lefs.

0--17. *Tuesday in Easter W.
Paas-Dingsdag.*

4--9.

1 Lefs.

2 Lefs.

0--55.

S. Marc.

S. Philip & S. Jacob.

1 Lefs.

2 Lefs.

Ascension-day.

Hemelvaarts-dag.

1 Lefs.

2 Lefs.

*Munday in Whitsf. W.
Pinxter-Maandag.*

1 Lefs.

2 Lefs.

*Tuesday in Whitsf. W.
Pinxter-Dingsdag.*

ot) v. 1 Lefs.

2 Lefs.

S. Barnabas.

1 Lefs.

2 Lefs.

S. Joh. Baptift.

1 Lefs.

2 Lefs.

S. Peter, S. Pieter.

1 Lefs.

2 Lefs.

S. James. S. Jacob.

S. Bartholom.

S. Matth.

S. Mich.

1 Lefs.

2 Lefs.

S. Luke. S. Lucas.

S. Simon and S. Jud.

S. Simon en Judas.

All Saints. Aller-Heilig.

1 Lefs.

2 Lefs.

Zach. 9.

Luc. 23. v. 50.

Exod. 16.

Matth. 28.

Exod. 20.

Luc. 24. to (tot) v. 13.

Eccles. 4.

Eccles. 7.

Joh. 1. v. 43.

Deut. 10.

Luc. 24. v. 44.

Genes. 11. to (tot) v. 10.

1 Cor. 12.

1 Sam. 19. v. 18.

1 Theff. 5. v. 12--24.

Eccles. 10.

Act. 14.

Malach. 3.

Matth. 3.

Eccles. 15.

Act. 3.

Eccles. 21.

Eccles. 24.

Eccles. 35.

Gen. 32.

Act. 12. v. 20.

Eccles. 51.

Job 24. 25.

Sapient. 3. to (tot) v. 10.

Heb. 11. v. 33. & 12-7.

*** 3

Exod. 13.

Heb. 4.

Exod. 17.

Act. 3.

Exod. 32.

1 Cor. 15.

Eccles. 5.

Eccles. 9.

2 King.

2 Kon. 2.

Eph. 4. to (tot) v. 17.

Num. 11. v. 16--30.

1 Cor. 14. to (tot) v. 26.

Deut. 30.

1 Joh. 4. to (tot) v. 14.

Eccles. 12.

Act. 15. to (tot) v. 36.

Malach. 4.

Matth. 14. to (tot) v. 13.

Eccles. 19.

Act. 4.

Eccles. 22.

Eccles. 29.

Eccles. 38.

Dan. 10. v. 5.

Jud. v. 6--16.

Job 1.

Job 42.

Sap. 5. to (tot) v. 17.

Apoc. 19. to (tot) v. 17.

¶ Proper

☞ Proper Psalms on certain days.

☞ *Bezondere Psalmen op zekere Dagen.*

	MATTINS. MORGENS.	EVEN-SONGS. AVONDS.
<i>Christmas-day.</i> Kers-Dag.	Pfal. 19. 45. 85.	Pfal. 89. 110. 132.
<i>Ash-wednesday.</i> As-Woensdag.	6. 32. 38.	102. 130. 143.
<i>Good-Friday.</i> Goede-Vrydag.	22. 40. 54.	69. 88.
<i>Easterday.</i> Paasch-Dag.	2. 57. 111.	113. 114. 118.
<i>Ascensionday.</i> Hemelvaarts-Dag.	8. 15. 21.	24. 47. 108.
<i>Whitsunday.</i> Pinxter-Dag.	48. 68.	104. 145.

JANUARY hath XXXI. Days.

IANUARIUS heeft XXXI. Dagen.

ONGS.
DS.

132.

143.

118.

108.

1

Morning-Prayer.
Morgen-Gebed.Evening-Prayer.
Avond-Gebed.

1 lefs. | 2 lefs. | 1 lefs. | 2 lefs.

			Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.	
			1 lefs.	2 lefs.	1 lefs.	2 lefs.
A	1	Circumcision, Nieuwejaars-Dag.	Gen. 1	Mat. 1.	Gen. 2.	Rom. 1.
b	2		3	2	4	2
c	3		5	3	6	3
d	4		7	4	8	4
e	5					
f	6					
g	7	Epiphany. Drie Koningen-Dag.	9	5	12	5
A	8		13	6	14	6
b	9		15	7	16	7
c	10		17	8	18	8
d	11		19	9	20	9
e	12		21	10	22	10
f	13		23	11	24	11
g	14		25	12	26	12
A	15		27	13	28	13
b	16		29	14	30	14
c	17		31	15	32	15
d	18		33	16	34	16
e	19		35	17	37	I Cor. 1.
f	20		38	18	39	2
g	21		40	19	41	3
A	22		42	20	43	4
b	23		44	21	45	5
c	24		46	22	47	6
d	25	Conversion of S. Paul. Pauls Bekeering.				
e	26		48	23	49	7
f	27		50	24	Exod. 1.	8
g	28		Exod. 2.	25	3	9
A	29		4	26	5	10
b	30	King Charles M. K. Karels Mart.	* 6	27	7	11
c	31		8	28	9	12

* Note, that Exod. 6. is to be read only to v. 14.

* Merkt dat Exod. 6. alleen geleezen word tot v. 14.

MARCH hath XXXI. Days.

MAART heeft XXXI. Dagen.

			Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.	
			1 lefs.	2 lefs.	1 lefs.	2 lefs.
Cor. 1.	d	1	Deut. 15	Luc. 12.	Deut. 16	Ephes. 6.
	e	2	17	13	18	Phil. 1.
14	f	3	19	14	20	2
15	g	4	21	15	22	3
16	A	5	24	16	25	4
2 Cor. 1.	b	6	26	17	27	Colos. 1.
2	c	7	28	18	29	2
3	d	8	For Her Majesties Accession to the Throne. Haare Majesteits komste tot den Troon.			
4						
5						
6						
7	e	9				
8	f	10	30	19	31	3
9	g	11	32	20	33	4
10	A	12	34	21	Josue	1 Thes. 1.
11	b	13	Jos. 2.	22	3	2
12	c	14	4	23	5	3
13	d	15	6	24	7	4
Gal. 1.	e	16	8	Joh. 1	9	5
2	f	17	10	2	23	2 Thes. 1.
3	g	18	24	3	Jud. 1.	2
4	A	19	Jud. 2.	4	3	3
5	b	20	4	5	5	1 Tim. 1.
6	c	21	6	6	7	2. 3.
Eph. 1.	d	22	8	7	9	4
2	e	23	10	8	11	5
3	f	24	12	9	13	6
4	g	25	14	10	15	2 Tim. 1.
5			16	11	17	2
Rom. 1.	A	26	Fast. Vastendag. Annunc. Mar. Marie Boodschap.			
	b	27				
	c	28				
	d	29				
	e	30				
	f	31	18	12	19	3
			20	13	21	4
			Ruth 1.	14	22	Tit. 1.
			3	15	Ruth 2.	2. 3.
			1 Sam. 1.	16	4	Philem.
			3	17	1 Sam. 2.	Hebr. 1.
				18	4	2

APRIL hath XXX. Days.

APRIL heeft XXX. Dagen.

g	1
A	2
b	3
c	4
d	5
e	6
f	7
g	8
A	9
b	10
c	11
d	12
e	13
f	14
g	15
A	16
b	17
c	18
d	19
e	20
f	21
g	22
A	23
b	24
c	25
d	26
e	27
f	28
g	29
A	30

S. Marc. Evang.

Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.	
1 less.	2 less.	1 less.	2 less.
1 Sam. 5	Joh. 19.	1 Sam. 6	Heb. 3.
7	20	8	4
9	21	10	5
11	Act. 1.	12	6
13	2	14	7
15	3	16	8
17	4	18	9
19	5	20	10
21	6	22	11
23	7	24	12
25	8	26	13
27	9	28	Jacob.
29	10	30	2
31	11	2 Sam. 1	3
2 Sam. 2	12	3	4
4	13	5	5
6	14	7	1 Pet.
8	15	9	2
10	16	11	3
12	17	13	4
14	18	15	5
16	19	17	2 Pet.
18	20	19	2
20	21	21	3
22	22	23	1 Jer.
24	24	25	2
1 King.	26	27	3
1 Kon. 2	28	29	4
4	30	31	5
6	31	32	2, 3

May hath XXXI. Days.

M A Y heeft XXXI. Dagen.

Prayer.
Gebed.

2 lefs.

Heb. 3.

4	b	1
5	c	2
6	d	3
7	e	4
8	f	5
9	g	6
10	A	7
11	b	8
12	c	9
13	d	10
14	e	11
15	f	12
16	g	13
17	A	14
18	b	15
19	c	16
20	d	17
21	e	18
22	f	19
23	g	20
24	A	21
25	b	22
26	c	23
27	d	24
28	e	25
29	f	26
30	g	27
31	A	28

S. Philip. en S. Jacob.

Invention of the Cross,
Kruisvinding,K. Charles II. Rest.
Herstelling van de Ko-
ninglyke Familie.Morning-Prayer.
Morgen-Gebed.Evening-Prayer.
Avond-Gebed.

1 lefs. | 2 lefs. | 1 lefs. | 2 lefs.

Jude.

1 King, 1 Kon. 8	Mat. 28	1 King, 1 Kon. 9	Rom. 1.
10	Mat. 1.	11	2
12	2	13	3
14	3	15	4
16	4	17	5
18	5	19	6
20	6	21	7
22	7	2 King, 2 Kon. 1	8
2 King, 2 Kon. 2	8	3	9
4	9	5	10
6	10	7	11
8	11	9	12
10	12	11	13
12	13	13	14
14	14	15	15
16	15	17	16
18	16	19	1 Cor. 1.
20	17	21	2
22	18	23	3
24	19	25	4
Efr. 1.	20	Efr. 3.	5
4	21	5	6
6	22	7	7
9	23	Neb. 1.	8
Neb. 23	24	4	9
5	25	6	10
8	26	9	11
10	27	13	12
Efr. 1.	28	Efr. 2.	13
3	Marc. 1.	4	14

JUNE hath XXX. Days.

JUNIUS heeft XXX. Dagen.

		Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.	
		1 lefs.	2 lefs.	1 lefs.	2 lefs.
c	1	Eft. 5.	Marc. 2.	Eft. 6.	1 Cor. 15
f	2	7	3	8	16
g	3	9	4	Job 1.	2 Cor. 1.
A	4	Job 2.	5	3	2
b	5	4	6	5	3
c	6	6	7	7	4
d	7	8	8	9	5
e	8	10	9	11	6
f	9	12	10	13	7
g	10	14	11	15	8
A	11	S. Barnabas Apost.			
b	12	16	12	17, 18	9
c	13	19	13	20	10
d	14	21	14	22	11
e	15	23	15	24, 25	12
f	16	26, 27	16	28	13
g	17	29	Luc. 1.	30	Gal. 1.
A	18	31	2	32	2
b	19	33	3	34	3
c	20	35	4	36	4
d	21	37	5	38	5
e	22	39	6	40	6
f	23	41	7	42	Eph. 1.
g	24	Fast. Vasten-Dag. S. John Baptist. S. Jans Geboorte.			
A	25	Prov. 1.	8	Prov. 2.	2
b	26	3	9	4	3
c	27	5	10	6	4
d	28	7	11	8	5
e	29	Fast. Vasten-Dag. Petr. & Paul Apost.			
f	30	9	12	10	6

JULY hath XXXI. Days.

JULIUS heeft XXXI. Dagen.

		Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.	
		1 lefs.	2 lefs.	1 lefs.	2 lefs.
		Prov. 11	Luc. 13.	Prov. 12	Phil. 1.
1	a				
2	b	13	14	14	2
3	c	15	15	16	3
4	d	17	16	18	4
5	e	19	17	20	Colof. 1.
6	f	21	18	22	2
7	g	23	19	24	3
8	A	25	20	26	4
9	b	27	21	28	1 Thef. 1
10	c	29	22	31	2
11	d	Ecc. 1.	23	Ecc. 2.	3
12	e	3	24	4	4
13	f	5	Joh. 1.	6	5
14	g	7	2	8	2 Thef. 1
15	A	9	3	10	2
16	b	11	4	12	3
17	c	Jer. 1.	5	Jer. 2.	1 Tim. 1.
18	d	3	6	4	2, 3
19	e	5	7	6	4
20	f	7	8	8	5
21	g	9	9	10	6
22	A	11	10	12	2 Tim. 1.
23	b	13	11	14	2
24	c	15	12	16	3
25	d		13		4
26	e	17	14	18	Tit. 1.
27	f	19	15	20	2, 3
28	g	21	16	22	Philem.
29	A	23	17	24	Hebr. 1.
30	b	25	18	26	2
31	c	27	19	28	3

xxx.

AUGUST hath XXXI. Days.

Augustus heeft XXXI. Dagen.

		Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.	
		1 lefs.	2 lefs.	1 lefs.	2 lefs.
		<i>Jer. 29.</i>	<i>Joh. 20.</i>	<i>Jer. 30.</i>	<i>Hebr. 4.</i>
c	1				
d	2	31	21	32	5
e	3	33	<i>Act. 1.</i>	34	6
f	4	35	2	36	7
g	5	37	3	38	8
A	6	39	4	40	9
b	7	41	5	42	10
c	8	43	6	44	11
d	9	45, 46	7	47	12
e	10	48	8	49	13
f	11	50	9	51	<i>Jam.</i>
g	12	52	10	<i>Lam.</i>	<i>Jac. 1.</i>
A	13	<i>Lam.</i>		<i>Klag. 1</i>	2
b	14	<i>Klag. 2.</i>	11	3	3
c	15	4	12	5	4
d	16	<i>Exec. 2.</i>	13	<i>Exec. 3.</i>	5
e	17	6	14	7	<i>1 Pet. 1.</i>
f	18	13	15	14	2
g	19	18	16	33	3
A	20	34	17	<i>Dan. 1.</i>	4
b	21	<i>Dan. 2.</i>	18	3	5
c	22	4	19	5	<i>2 Pet. 1.</i>
d	23	6	20	7	2
e	24	8	21	9	3
f	25		22		<i>1 Joh. 1.</i>
g	26	10	23	11	2
A	27	12	24	<i>Hof. 1.</i>	3
b	28	<i>Hof. 2, 3</i>	25	4	4
c	29	5, 6	26	7	5
d	30	8	27	9	<i>2, 3 Joh.</i>
e	31	10	28	11	<i>Jude.</i>
		12	<i>Mar. 1.</i>	13	<i>Rom. 1.</i>

Christ. Transf.

S. Laur.

Fast. Vasten-Dag.
S. Barthol. Apost.S. Augustin.
S. Joh. Decol.

SEPTEMBER

SEPTEMBER hath XXX. Days.

SEPTEMBER heeft XXX. Dagen.

Morning-Prayer. Evening-Prayer.
Morgen-Gebed. Avond-Gebed.

			1 less.	2 less.	1 less.	2 less.
	<i>Gil.</i>	<i>Hof. 14.</i>	<i>Mat. 2.</i>	<i>Joel 1.</i>	<i>Rom. 2.</i>	
1	2	<i>Joel. 2.</i>	3	3	3	
2	3	<i>Amos. 1</i>	4	<i>Amos 2</i>	4	
3	4	3	5	4	5	
4	5	5	6	6	6	
5	6	7	7	8	7	
6	7	9	8	<i>Obad.</i>	8	
7	8	<i>Jon. 1.</i>	9	<i>Jon. 2,3</i>	9	
8	9	4	10	<i>Mich. 1.</i>	10	
9	10	<i>Mich. 2.</i>	11	3	11	
10	11	4	12	5	12	
11	12	6	13	7	13	
12	13	<i>Nab. 1.</i>	14	<i>Nab. 2.</i>	14	
13	14	3	15	<i>Hab. 1.</i>	15	
14	15	<i>Hab. 2.</i>	16	3	16	
15	16	<i>Zeph. 1.</i>	17	<i>Zeph. 2.</i>	<i>1 Cor. 1.</i>	
16	17	3	18	<i>Hag. 1.</i>	2	
17	18	<i>Hag. 2.</i>	19	<i>Zach. 1.</i>	3	
18	19	<i>Za. 2,3.</i>	20	4, 5.	4	
19	20	6	21	7	5	
20	21		22		6	
21	22	8	23	9	7	
22	23	10	24	11	8	
23	24	12	25	13	9	
24	25	14	26	<i>Mal. 1.</i>	10	
25	26	<i>Mal. 2.</i>	27	3	11	
26	27	4	28	<i>Tob. 1.</i>	12	
27	28	<i>Tob. 2.</i>	<i>Marc. 1.</i>	3	13	
28	29		2		14	
29	30	4	3	6	15	
30						

OCTOBER hath XXXI. Days.

OCTOBER heeft XXXI. Dagen.

		Morning-Prayer. Morgen-Gebed.		Evening-Prayer. Avond-Gebed.			
		1 lefs. I	2 lefs. I	1 lefs. I	2 lefs. I		
A	1	Tob. 7.	Marc. 4.	Tob. 8.	1 Cor. 15	d	1
b	2	9	5	10	2 Cor. 1	e	2
c	3	11	6	12	2	f	3
d	4	13	7	14	3	g	4
e	5	Judit. 1.	8	Judit. 2	4	A	5
f	6	3	9	4	5	b	6
g	7	5	10	6	6	c	7
A	8	7	11	8	7	d	8
b	9	9	12	10	8	e	9
c	10	11	13	12	9	f	10
d	11	13	14	14	10	g	11
e	12	15	15	16	11	A	12
f	13	Wisd.		Wisd.		b	13
g	14	Wysh. 1	16	Wysh. 2	12	c	14
A	15	3	Luc. 1.	4	13	d	15
b	16	5	Luc. 1.	6	Gal. 1	e	16
c	17	7	2	8	2	f	17
d	18	9	3	10	3	g	18
e	19		4		4	A	19
f	20	S. Luc. Evang.	5	12	5	b	20
g	21		6	14	6	c	21
A	22		7	16	Eph. 1	d	22
b	23		8	18	2	e	23
c	24		9	Eccl. 1.	3	f	24
d	25		10	3	4	g	25
e	26		11	5	5	A	26
f	27	Fast. Vasten-Dag.	12	7	6	b	27
g	28	S. Simon & Jud.	13	9	Phil. 1	c	28
A	29		14		2	d	29
b	30		15	11	3	e	30
c	31	Fast. Vasten-Dag.	16	13	4		
			17	15	Colof. 1		

NOVEMBER hath XXX. Days.

NOVEMBER heeft XXX. Dagen.

		Morning-Prayer. Morgen-Gebed.	Evening-Prayer. Avond-Gebed.		
		1 lefs.	2 lefs.	1 lefs.	2 lefs.
d	1	<i>All Saints, Allerheiligen.</i>			
e	2	<i>Ecc. 16.</i>	<i>Luc. 18.</i>	<i>Ecc. 17.</i>	<i>Colos. 2.</i>
f	3	18	19	19	3
g	4	20	20	21	4
A	5	<i>Gunpowder treason. Poeder Verraad.</i>			
		22	21	23	1 <i>Thef. I.</i>
b	6	24	22	25 (a)	2
c	7	27	23	28	3
d	8	29	24	30 (b)	4
e	9	31	<i>Joh. I.</i>	32	5
f	10	33	2	34	2 <i>Thef. I.</i>
g	11	35	3	36	2
A	12	37	4	38	3
b	13	39	5	40	1 <i>Tim. I.</i>
c	14	41	6	42	2, 3
d	15	43	7	44	4
e	16	45	8	46 (c)	5
f	17	47	9	48	6
g	18	49	10	50	2 <i>Tim. I.</i>
A	19	51	11	<i>Baru. 2.</i>	2
b	20	<i>Baru. 2.</i>	12	3	3
c	21	4	13	5	4
d	22	6	14	<i>Hist. S.</i>	<i>Tir. I.</i>
e	23	<i>B. & D.</i>	15	<i>Isai. I.</i>	2, 3
f	24	<i>Isai. 2.</i>	16	3	<i>Philem.</i>
g	25	4	17	5	<i>Hebr. I.</i>
A	26	6	18	7	2
b	27	8	19	9	3
c	28	10	20	11	4
d	29	12	21	13	5
e	30	<i>Fast. Vasten-Dag. S. Andr. Apost.</i>			
			<i>Abt. I.</i>		6

(a) Note, that Ecc. 25 is to be read only to v. 13.

(a) Het 25. Capittel van Ecclesiasticus moet alleen gelezen werden tot v. 13.

(b) And Ecc. 30. only to v. 18.

(b) Ecclesiast. 30. alleen tot v. 18.

(c) And Ecc. 46. only to v. 20.

(c) Ecclesiast. 46. tot v. 20.

DECEM.

DECEMBER hath XXXI. Days.

DECEMBER heeft XXXI. Dagen.

		Morning-Prayer. Morgen-Gebed.	Evening-Prayer. Avond-Gebed.		
		1 less.	2 less.	1 less.	2 less.
f	1	Isai. 14.	Alt. 2.	Isai. 15.	Hebr.
g	2	16	3	17	8
A	3	18	4	19	9
b	4	20. 21	5	22	10
c	5	23	6	24	11
d	6	25	dim. 7. (half) 7	26	12
e	7	27	dim. 7. (half) 7	28	13
f	8	29	8	30	Jam. 1718 Jac. 1719
g	9	31	9	32	2 1720
A	10	33	10	34	3 1721
b	11	35	11	36	4 1722
c	12	37	12	38	5 1723
d	13	39	13	40	1 Pe 1724
e	14	41	14	42	2 1725
f	15	43	15	44	3 1726
g	16	45	16	46	4 1727
A	17	47	17	48	5 1728
b	18	49	18	50	2 Pe 1729
c	19	51	19	52	3 1730
d	20	53	20	54	4 1731
e	21		21		1 Jo 1732
f	22	55	22	56	2 1733
g	23	57	23	58	3 1734
A	24	59	24	60	4 1735
b	25				5 1736
c	26				6 1737
d	27				7 1738
e	28		25		8 1739
f	29	61	26	62	2 Jo.
g	30	63	27	64	3 Jo.
A	31	65	28	66	Jud.

Nic. Bif.

Mar. Conc.

Luc.

Fast. Vasten-Dag.

S. Thom. Apolt.

Fast. Vasten-Dag.

Nativ. Christ.

Geboorte onzes Heeren.

S. Steph.

S. Joh. Evang.

Innoc. Onnos. Kind.

Silvest.

A T
T
The Year of our Lord.
The Year of our Lord.
The Year of our Lord.1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739

Not

Me

The C

Ordre

T

Place.

A T

xxxv.

A TABLE of the Moveable FEASTS Calculated for 29 Years.
Tafel der Onbestendige Feestdagen op 29 Jaaren uitgerekend.

<i>The Year of our Lord. Jaar onzes Heeren.</i>	<i>Gold Num. Gulden Getal.</i>	<i>The Epact. De Epacten.</i>	<i>Dominical Letter. Zondags Letter.</i>	<i>Sund. after Epiphany. Zond. na drie Kon.</i>	<i>Septuagesima Sunday. Zondag Septuagel.</i>	<i>The First day of Lent. Alchwoensdag.</i>	<i>Easter-day. Paasch.</i>
1711	2	22	G	3	Jan. 28	Feb. 14	Apr. 1
1712	3	3	FE	5	Feb. 17	Mar. 5	28
1713	4	14	D	3	1	Feb. 18	5
1714	5	25	C	2	Jan. 24	10	Mar. 28
1715	6	6	B	5	Feb. 13	Mar. 2	Apr. 17
1716	7	17	AG	3	Jan. 29	Feb. 15	1
1717	8	28	F	5	Feb. 17	Mar. 6	21
1718	9	9	E	4	9	Feb. 26	13
1719	10	20	D	2	Jan. 25	11	Mar. 29
1720	11	1	CB	5	Feb. 14	Mar. 2	Apr. 17
1721	12	12	A	4	5	Feb. 22	9
1722	13	23	G	2	Jan. 21	7	Mar. 25
1723	14	4	F	4	Feb. 10	27	Apr. 14
1724	15	15	ED	3	2	19	5
1725	16	26	C	2	Jan. 24	10	Mar. 28
1726	17	7	B	4	Feb. 6	23	Apr. 10
1727	18	18	A	3	Jan. 29	15	2
1728	19	29	GF	6	Feb. 18	Mar. 6	21
1729	1	11	E	3	2	Feb. 19	6
1730	2	22	D	2	Jan. 25	11	Mar. 29
1731	3	3	C	5	Feb. 14	Mar. 3	Apr. 18
1732	4	14	BA	4	6	Feb. 23	9
1733	5	25	G	2	Jan. 21	4	Mar. 25
1734	6	6	F	4	Feb. 10	27	Apr. 14
1735	7	17	E	3	2	19	6
1736	8	28	DC	6	22	Mar. 10	25
1737	9	9	B	4	6	Feb. 23	10
1738	10	20	A	3	Jan. 29	15	2
1739	11	1	G	6	Feb. 18	Mar. 7	22

Note. That the Supputation of the Year of our Lord in the Church of England, beginneth the Five and twentieth day of March.

Merk, dat de Oprekening des Jaars onzes Heeren in de Kerk van Engeland met den Vyf en twintigsten Maart begint.

The Order for Morning and Evening Prayer daily to be said and used throughout the Year.

Ordre van 't Dagelyks Morgen- en Avondgebed, dagelyks 't gantsche Jaar door te zeggen en te gebruiken.

The Morning and Evening Prayer shall be used in the accustomed place of the Church, Chapel, or Chancel; except it shall be other wise determined by the Ordinary of the Place. And the Chancels shall remain, as they have done in times past.

The Year of our Lord.
't Jaar onschieten. Rogation Sunday.
Kruis-Zondag.Ascension Sunday.
Hemelvaartsdag.Whitsunday.
Pinkster.Sunday after Trinity.
Zond. na H. Drieten.Advent Sunday.
Zond. na den Adv.

	May 6	May 10	May 2	26	Dec.
1711			Jun. 8	23	No.
1712	25	29	May 24	25	
1713	10	14	16	26	
1714	2	6	Jun. 5	23	
1715	22	26	May 20	26	Dec.
1716	6	10	Jun. 9	23	
1717	26	30	1	24	No.
1718	18	22	May 17	26	
1719	3	7	Jun. 5	23	Dec.
1720	22	26	May 28	25	
1721	14	18	13	27	No.
1722	Apr. 29	3	Jun. 2	24	
1723	May 19	23	May 24	25	Dec.
1724	10	14	16	26	
1725	2	6	29	24	No.
1726	15	10	21	26	Dec.
1727	7	11	Jun. 9	23	
1728	26	30	May 25	25	No.
1729	11	15	17	26	
1730	3	7	Jun. 6	23	Dec.
1731	23	27	May 28	25	
1732	14	18	13	27	No.
1733	Apr. 29	3	Jun. 2	24	
1734	May 19	23	May 25	25	Dec.
1735	11	15	Jun. 13	22	
1736	30	Jun. 3	May 29	24	No.
1737	15	May 19	21	26	Dec.
1738	7	11	Jun. 10	23	
1739	27	31			

't Morgen-en Avondgebed zal in de gewoonlyke plaats van de Kerk, Kpel oft Koor gebruikt worden; 't en waare het anderszins georde neerd wierde door den Bisschop dier plaatse. En de Kooren zullen blyven, in voorledene tyden.

And here is to be noted, that such Ornaments of the Church, and of the Ministers thereof at all times of their Ministration, shall be retained and be in use, as were in this Church of England by the Authority of Parliament, in the Second Year of the Reign of King Edward the Sixth.

Mede moet aangemerkt worden, dat dezelve Cieraaden, zo wel der Kerk als van de Bedienaaren der zelve, ten allen tyde van haare Bediening zullen gehouden en gebruikt worden, die'er geweest zyn in deze Kerke van Engeland door de Authoriteit van 't Parlement, in 't Tweede Jaar der Regeeringe van Koning Eduard den Zesden.

The ORDER for MORNING PRAYER, Daily throughout the Year.

ORDRE der dagelyksche MORGENGEBEDEN.

At the beginning of Morning Prayer, the Minister shall read with a loud voice some one or more of these Sentences of the Scriptures, that follow. And then he shall say that which is written after the said Sentences.

Op 't begin van 't Morgengebed zal de Dienaar met luider stemme een of meer van deze volgende Schrifttuurspreuken leezen. En daarna zal hy zegen 't geene op de zelve Spreuken volgt.

WHen the wicked man turneth away from his wickedness that he hath committed, and doth that which is lawful and right, he shall save his soul alive. *Ezek. 18. 27.*

I acknowledge my transgressions, and my sin is ever before me. *Pf. 51. 3.*

Hide thy face from my sins, and blot out all mine iniquities. *ver. 9.*

The sacrifices of God are a broken spirit: a broken and a contrite heart, O God, thou wilt not despise. *ver. 17.*

Rent your hearts, and not your garments, and turn unto the Lord your God: for he is gracious and merciful, slow to anger, and of great kindness, and repenteth him of the evil. *Joel 2. 13.*

To the Lord our God belong mercies and forgivenesses, though we have rebelled against him: neither have we obeyed the voice of the Lord our God, to walk in his laws which he set before us. *Dan. 9. 9, 10.*

O Lord, correct me, but with judgment; not in thine anger, lest thou bring me to nothing. *Jer. 10. 24: Pf. 6. 1*
Repent ye; for the kingdom of heaven is at hand. *S. Matth. 3. 2.*

I will arise and go to my father, and will say unto him, Father, I have sinned against heaven, and before thee, and am no more worthy to be called thy son. *S. Luke 15. 18, 19.*

Indien de Godlooze boete doet booz alle zyne zonden / die hy gedaen heeft / en alle myne Geboden onderhoud: en Kerht en Gerechtigheid doet: hy zal gewisselyk leven / hy zal niet sterben.

Ik kenne myne overtreedingen: en myne zonde is steeds booz my.

Keert uw aangezichte af van onze zonden: en delgt uit alle onze ongerechtigheden.

De offerhande Gods is een gebroken geest: een gebroken en neergeslagen herte zult Gy / O God! niet verachten.

Scheurt uwe herten / en niet uwe kleederen: en bekeert u tot den Heere uwen God: want hy is genadig en barmhertig / langmoedig en groot van goedertierenheid / en berouwt hebbende over 't quaade.

Gy u / O Heere / onze God! is barmhertigheid en vergevinge / alhoewel wy tegen u gerebelleert hebben / en wy de stemme des Heeren onzes Gods niet hebben gehoord: zaamt / dat wy in zyne wetten wandelen zouden: die hy gegeven heeft booz onze aangezichten.

Kastyd ons Heere / dog niet maakte: niet in uwen toorn / op dat Gy ons niet te niete maakt.

Bekeert u: want het koningryk der hemelen is nabij gekomen.

Ik zal opstaan / en tot mynen Vader gaan / en ik zal tot Hem zegen: Vader / ik hebbe gezondigt tegen den hemel / en booz u / ende ik ben niet meer waardig uw zoone genaamt te worden.

Enter not into judgment with thy servant, O Lord; for in thy sight shall no man living be justified. *Pfal. 143.*

2.

If we say that we have no sin, we deceive our selves, and the truth is not in us. But, if we confess our sins, he is faithful and just to forgive us our sins, and to cleanse us from all unrighteousness. *1 S. John 1. 8, 9.*

DEarly beloved brethren, the scripture moveth us in sundry places to acknowledge and confess our manifold sins and wickedness, and that we should not dissemble nor cloke them before the face of Almighty God our heavenly Father, but confess them with an humble, lowly, penitent and obedient heart, to the end that we may obtain forgiveness of the same, by his infinite goodness and mercy. And although we ought at all times humbly to acknowledge our sins before God, yet ought we most chiefly so to do, when we assemble and meet together, to render thanks for the great benefits that we have received at his hands, to set forth his most worthy praise, to hear his most holy Word, and to ask those things which are requisite and necessary, as well for the body as the soul. Wherefore I pray and beseech you, as many as are here present, to accompany me with a pure heart, and humble voice, unto the throne of the heavenly grace, saying after me,

¶ *A general Confession to be said of the whole Congregation, after the Minister, all kneeling.*

Almighty and most merciful Father; We have erred and strayed from thy ways like lost sheep. We have followed too much the devices

En gaat niet in 't gericht met uwen knecht: O Heere! want nu mand die leeft zal voor uwt aangezichte rechtvaardig zyn.

Indien wy zeggen / dat wy geen zonden hebben / zo verleiden wy onszelven: en de waarheid is in ons niet. Indien wy onze zonden belyden / wy is getrouwt en rechtvaardig / dat wy ons de zonden vergeeve / ende onreinige van alle ongerechtigheid.

Zeg geliefde Broeders: de Schrift vermaant ons op bescheiden plaatsen / dat wy onze menigvuldige overtredingen en onedige zonden zouden belyden en bekennen / en ons niet geen beyniging in Gods tegenwoordigheid bejopen / maar alle onze fouten (hoedan die ook zyn) voor God ontdekkende met een neergeslagen en oprecht gemoed betuigen / dat dusdanige heersaame schuldbekenning vergiffenis bekomt / uit de ongrondbaare goedertierenheid Gods. En hoewel wy op alle tyden gereed en bereid moeten zyn / om onze zonden Gode te belyden / zo staat ons nochtans toe / de last inzonderheid te voldoen op de tyd / op welke wy 't samen komen om God te danken voor zyne onmetelike weldaaden aan ons betuigen / om de lof / prijs en eere / die wy Hem schuldig zyn / uit te breiden / om te luisteren na zyn hoogheilig woord en alles te verbidden / wat tot heides lichaams en zielen zalighen hoognoodig geacht werd. Waaronk ik u alle / die hier tegenwoordig zyn hertgrondelyk bidde / met een zuiver oprecht herte en ootmoedige stemme met my op te klimmen tot de Thoon der hemelsche Genade / zeggende my na:

¶ Algemeene Belydenisse, die van de gantse Vergadering, na den Dienaar met gebogen knien gedaan werd.

Almachtige zeer genadige Vader / als verloore Schaapen zyn wy verbeemd geweest / en baluwe wegen hebben wy afgedwaald

M O R G E N G E B E D.

3.

and desires of our own hearts. We have offended against thy holy laws. We have left undone those things which we ought to have done; And we have done those things which we ought not to have done; And there is no health in us. But thou, O Lord, have mercy upon us, miserable offenders. Sparethou them, O God, which confess their faults. Restore thou them that are penitent; According to thy promises declared unto mankind in Christ Jesus our Lord. And grant, O most merciful Father, for his sake; that we may hereafter live a godly, righteous, and sober life. To the glory of thy holy Name. *Amen.*

de bonden en de begeerlykheden onzes herten hebben wy te veel toegegeven: ulwe hoogheilige wetten hebben wy overtreden. 't Geene ons te doen stond/ hebben wy veronachtzaamd; 't geene gelaaten diende/ is by ons bedreeven. Van ons zelven hebben wy geen heil te verwachten. Daarom/ O Heere! weest ons armste zondaaren genadig. Spaart/ O God! die haare zonden belyden: doet barmhertigheid aan die haare bekeerren/ volgens ulwe beloftenissen aan het menschelyk geslacht in Christus Jesu onzen Heere zeer mildaadelyk geopenbaart. Woorders vergunt ons ook/ O goedertierenste Vader/ om ulwen Zoon en onzen Zaligmaaker Jesus Christus/ dat wy bevrtaan Godvruchtelyk/ rechtvaardelyk en soberlyk ons leven mogen aanstellen/ tot eere ulwes heiligen Naams. *Amen.*

The Absolution or Remission of sins, to be pronounced by the Priest alone, standing; the People still kneeling.

De Absolutie, ofte Ontbindinge, dewelke van den Dienaar alleen staande uitgesproken werd, 't Volk nog knielende.

Almighty God, the Father of our Lord Jesus Christ, who desireth not the death of a sinner, but rather that he may turn from his wickedness and live; and hath given power and commandment to his Ministers, to declare and pronounce to his people, being penitent, the absolution and remission of their sins: He pardoneth and absolveth all them that truly repent, and unfeignedly believe his holy Gospel. Wherefore let us beseech him to grant us true repentance, and his Holy Spirit, that those things may please him, which we do at this present, and that the rest of our life hereafter may be pure and holy, so that at the last we may come to his eternal joy, through Jesus Christ our Lord.

Donzes Heeren Jesu Christi/ die niet wil den dood des zondaars/ maar liever/ dat hy afwyke van zyn booze daaden/en leee: En die magt gegeven/ ja bevolen heeft zyne Dienaars/ dat zy zyn boetvaardig Volk de Ontbindinge en Vergiffenisse haarer zonden volkomelyk zouden aanzeggen: Die vergeeft hen allen/ die waarachtig berouwt hebben/ ende den hoogheiligen Evangelio ongebeinsdelyk gelooven/ en ontbind de zelve zekerlyk. Wy bidden dan/ dat hy ons waaragtig berouwt wil verleenen/ en zynen H. Geest mededeelen/ op dat het geene wy tegenwoordig doen/ Hem geheel mag behagen: en de rest onzes levens also onbesmet en heilig zy in deze wereld/ dat wy in 't toekomende de eeuwigduurende brenge moge bekomen/ Door Christus onzen Heere.

The People shall answer here, and at the

Het Volk antwoord hier, en op 't

MORNING PRAYER.

end of all other Prayers. Amen.

¶ Then the Minister shall kneel, and say the Lords Prayer with an audible voice; the People also kneeling, and repeating it with him, both here, and where so ever else it is used in Divine Service.

O Ur Father, which art in Heaven; Hallowed be thy Name. Thy Kingdom come. Thy will be done in Earth, As it is in Heaven. Give us this day our daily bread. And forgive us our trespases, As we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation; But deliver us from evil: Forthine is the Kingdom, The Power, and the Glory, For ever and ever. Amen.

¶ Then likewise he shall say,
O Lord, open thou our Mps.

Ans. And our mouth shall shew forth thy praise.

Priest. O God, make speed to save us.

Ans. O Lord, make haste to help us.

¶ Here all standing up, the Priest shall say,

Glory be to the Father, and to the Son: and to the Holy Ghost;

Ans. As it was in the beginning, is now, and ever shall be: world without end. Amen.

Priest. Praise ye the Lord.

Ans. The Lords Name be praised.

¶ Then shall be said or sung this Psalm following: except on Easter-day, upon which another Antlem is appointed: and on the Nineteenth Day of every Month it is not to be read here, but in the ordinary course of the Psalms.

Venite, exultemus Domino. Psalm 95.

O Come, let us sing unto the Lord: let us heartily rejoyce in

einde van alle de andere Gebeden, Amen.

¶ Dan zal den Dienaar knielende het Gebed onzes Heeren overluid uitspreken, en 't Volk, insgelyks knielende, het zelve met hem, zo we hier, als elders in den H. Dienst gebruik, herhaalen.

O Vaze Vader / die in de hemelen zy / ulwen Naame werde gheheiligd. Uw Koningryke kom. Uw wille geschiede gelyk in de hemel also ook op der aarde. On dagelyks brood geeft ons heden. Vergeeft ons onze schulden / gelyk wy vergeeven onzen schuldenaren. Ende leid ons niet in verzoeking; Maar verlost ons van den Zaken. Want ulwe is dat Koningryk ende de Liracht / ende de Heerlykhe in eeuwigheid. Amen.

¶ Daarna seid den Dienaar,
Heere / Gy zult onze lippen open doen.

Antw. En onze mond zal ulwen verkondigen.

Dienaar. Haast U / O God / tot onzer hulpe.

Antw. Heere haast U om ons te helpen.

¶ Alle hier opstaande, zal de Dienaar zeggen,

Eere zy den Vader / ende de Zoone / ende den Heiligen Geest:

Antw. Gelyk het was in den beginne / zo ook nu / ende altyd / ende in eeuwigheid der eeuwigheden. Amen.

Dienaar. Wyft gelyden den Heere.

Antw. De Naame des Heeren geprezen!

¶ Dan zal de volgende Psalm gezegd of gezongen worden: behalven op Paaschdag, daar een andere Lozang toe geschikt is: en op den Negentienden dag van ieder Maand moet die niet hier, maar in de ordinaire loop der Psalmen gelezen worden.

Venite, exultemus Domino.

K Ont laat ons den Heere vrolyk zingen / laat ons juichen

M O R G E N G E B E D .

5

the strength of our salvation.

Let us come before his presence with thanksgiving: and shew our selves glad in him with psalms.

For the Lord is a great God: and a great King above all gods.

In his hand are all the corners of the earth: and the strength of the hills is his also.

The sea is his, and he made it: and his hands prepared the dry land.

O come, let us worship, and fall down: and kneel before the Lord our Maker.

For he is the Lord our God: and we are the people of his pasture, and the sheep of his hand.

To day if ye will hear his voice, harden not your hearts: as in the provocation, and as in the day of temptation in the wilderness;

When your fathers tempted me: proved me, and saw my works.

Forty years long was I grieved with this generation, and said: It is a people that do err in their hearts, for they have not known my ways.

Unto whom I swear in my wrath: that they should not enter into my rest.

Glory be to the Father, and to the Son: and to the Holy Ghost;

As it was in the beginning, is now, and ever shall be: world without end.

Then shall follow the Psalms in order as they are appointed. And at the end of every Psalm throughout the Year, and likewise at the end of Benedicite, Benedictus, Magnificat, and Nunc dimittis, shall be repeated,

Glory beto the Father, and to the Son: and to the Holy Ghost;

Answo. As it was in the beginning, is now, and ever shall be: world without end. *Amen.*

den Gotssteen onzes heils.

Laat ons zyn aangezichte te gesmorte gaan met lof: Laat ons hem juichen met Psalmen.

Want de Heere is een groot God: ja een groot Koning boven alle Goden.

In wiens hand de diepste plaatsen der aarde zyn / en de hoogten der bergen zyn zyne.

Wiens ook de zee is / want Hy heeftze gemaakt: en zyne handen hebben het drooge gesoomeert.

Komt / laat ons aanbidden en nederbukken / laat ons knielen voor den Heere / die ons gemaakt heeft.

Want Hy is onze God / ende wy zyn het volk zynner weide / en de schapen zynner hand.

Heden zo gy zyne stemme hoort / en verhart uw herte niet / gelyk te Meriba: gelyk ten dage van Massasa in de woestijne:

Daar myn uwe vaders verzogten / my beproefden / ook myn werk zagen.

Veertig jaar heb ik verdriet gehad aan dit geslachte / en hebbe gezeyt: Zy zyn een volk dwalende van herten: en zy kemen myne wegen niet.

Daarom hebbe ik in mynen toorn gezworen / Zo zy in myne ruste zullen ingaan.

Eere zy den Vader / ende den Zonne / ende den Heiligen Geest:

Antw. Gelyk het was in den beginninge / zo ook nu / en altyd / en in alle eeuwigheid der eeuwigheden. Amen.

¶ Dan zullen de Psalmen by beurten geleezen worden, nade ordre van den Dag der Maand. En na het einde aller Psalmen door het geheele Jaar, alsook in 't einde aller Lofzangen, Gezangen, &c. van Zacharias, Maria, Simeon, der drie Jongelingen, &c. zal altyd volgen:

Eere zy den Vader / ende den Zonne / ende den Heiligen Geest:

Antw. Gelyk het was in den beginninge / zo ook nu / en altyd / en in alle eeuwigheid der eeuwigheden. Amen.

Then shall be read distinctly with an audible voice the First Lesson taken out of the Old Testament, as is appointed in the Kalender, (except there be proper Lessons assigned for that Day:) he that readeth so standing and turning himself, as he may best be heard of all such as are present. And after that, shall be said or sung in English, the Hymn called, Te Deum laudamus, daily throughout the Year.

Note, That before every Lesson, the Minister shall say, Here beginneth such a Chapter, or Verse of such a Chapter of such a Book: And after every Lesson, Here endeth the First, or the Second Lesson.

Te Deum laudamus.

WE praise thee, O God: we acknowledge thee to be the Lord. All the earth doth worship thee: the Father everlasting.

To thee all Angels cry aloud: the heavens, and all the powers therein.

To thee Cherubin and Seraphin: continually do cry,

Holy, Holy, Holy: Lord God of Sabaoth.

Heaven and earth are full of the Majesty: of thy glory.

The glorious company of the Apostles: praise thee.

The goodly fellowship of the Prophets: praise thee.

The noble army of Martyrs: praise thee.

The holy Church throughout all the world: doth acknowledge thee;

The Father: of an infinite Majesty;

Thine honourable, true: and only Son;

Also the Holy Ghost: the Comforter.

Na de Psalmen zal overluid en onderscheidentlyk geleezen werden de Eerste Lesse uit het Oude Testament, gelyk die in den Almanach voorgesteld werd; Ten zy dat 'er op eenige Dagen eigene Lessen zyn, de Leezer in dier voege staande, en zig keerende, als best van de Gemeente kan gehoord werden. En daarna zal de Lofzang, *Te Deum laudamus* genaamt, gezegt of gezongen werden, dagelyks 't gantse jaar door.

En in 't begin van elke Lesse zal by het Boek en Capittel des Ouden en Nieuwen Testaments, daar de Lesse uitgenomen werd, aldus aanwyzen. Het Eerste, Twede, of Derde, &c. Capittel van Genesis, Exodus, &c. Matthai, Marci, &c. na dat in den Almanach aangewezen zal werden. En ten eynders Capittels, aldus: Eindigt dit, dat Capittel van dat Boek of Evangelii, &c.

Te Deum laudamus.

W I loben U den God: wy be-lyden U den Heere.

Het gantsche aardryk eert U den ewigen Vader:

Alle Engelen/ Hemelen/ en de gantsche Magten/

De Cherubim ende de Seraphim roepen tot U met onophoudelyk stemmen:

Heilig/ Heilig/ Heilig/ is de Heere de God der Heerschaaren.

Vol zyn hemel en aarde van de Majesteit uwer Heerlykheid.

U loben de verheerlykten Hei der Apostelen.

U loben dat pysswaardige getal der Propheeten.

U loben dat sneeuw Witte Heir der Martelaaren.

U helpd de heilige Kerk door de rontte des aardkloots.

Den Vader van onbegryppelyk Heerlykheid.

Uwen eenigen en waarachtigen Zoon/ die aangebeden moet werden.

Den Heiligen Geest/ die een Vermaander en vertrooster is,

Thou

MORGENGEBED.

7

Thou art the King of glory : O Christ.

Thou art the everlasting Son : of the Father.

When thou tookest upon thee to deliver man : thou didst not abhor the Virgins womb.

When thou hadst overcome the sharpness of death : thou didst open the Kingdom of heaven to all believers.

Thou sittest at the right hand of God : in the glory of the Father.

We believe that thou shalt come : to be our Judge.

We therefore pray thee, help thy servants : whom thou hast redeemed with thy precious blood.

Make them to be numbred with thy Saints : in glory everlasting.

O Lord, save thy people : and bless thine heritage.

Govern them : and lift them up for ever.

Day by day : we magnifie thee ;

And we worship thy Name : ever world without end.

Vouchsafe, O Lord : to keep us this day without sin.

O Lord, have mercy upon us : have mercy upon us.

O Lord, let thy mercy lighten upon us : as our trust is in thee.

O Lord, in thee have I trusted : let me never be confounded.

Of this Canticle, Benedicite, omnia opera Domini.

All ye works of the Lord, bless ye the Lord : praise him, and magnifie him for ever.

O ye Angels of the Lord, bless ye the Lord : praise him, and magnifie him for ever.

O ye Heavens, bless ye the Lord : praise him, and magnifie him for ever.

O ye Waters that be above the firmament, bless ye the Lord : praise him, and magnifie him for ever.

Christe / Gy zyt de Koning der Heerlykheid.

Gy zyt de eeuwighe Zoon des Vaders.

Gy hebt niet geschroomt eens Maagdens baarmoeder / doen Gy Mensch wierd / om die te verlossen.

Gy hebt den Geloobigen geopend het Rijk der hemelen / doen Gy de prikkel des doods verwonnen hadt.

Gy zit ter rechterhand Gods in de verheerlykinge des Vaders.

Wy gelooven dat Gy zyt den toekomenden Rechter.

Daarom bidden wy U ; komt ulwe dienaren te hulpe / die Gy niet ulwen dierbaaren bloede gerantsoent hebt.

Maakt dat zylieden onder ulwe Heiligen in de Verheerlykinge mogen gerekent werden.

Heere brengt ulw Volk ter Behoudnisse : en zegent ulwe Erfgenaamen.

En bestiert haar / en verheft haar tot in eeuwigheid.

Van dage tot dage spreken wy goed van U.

En wy loben ulwen Naam in eeuwigheid / ende in eeuwen der eeuwen.

Bewaardigt U / O Heere ! ons dezen dag onzondig te bewaaren.

Ontfermt U onzer / O Heere ! ontfermt U onzer.

Uwe barmhertigheid / Heere ! geschiede over ons / even als wy in U gehoopt hebben.

Gy U / O Heere ! hebbe ik bestrout / en laat my niet beschaaamt werden in der eeuwigheid.

¶ Of den Lofzang, Benedicite omnia opera Domini Domino.

Alle gy werken des Heeren lobet den Heere / prysst en roemt Hem in der eeuwigheid.

Gy Engelen des Heeren lobet den Heere / prysst ende roemiet Hem in der eeuwigheid.

Gy Hemelen looft den Heere / prysst en roemt Hem in der eeuwigheid.

Alle gy Wateren die boven den hemel zyt / looft den Heere / prysst ende roemt Hem in der eeuwigheid.

O all ye Powers of the Lord, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Sun, and Moon, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Stars of Heaven, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Showres, and Dew, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Winds of God, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Fire, and Heat, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Winter, and Summer, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Dews, and Froſts, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Froſt, and Cold, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Ice, and Snow, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Nights, and Days, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Light, and Darkneſs, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Lightnings, and Clouds, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O let the Earth bleſs the Lord: yea, let it praife him, & magnifie him for ever.

O ye Mountains and Hills, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O all ye green Things upon the earth, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Wells, bleſs ye the Lord: praife him, and magnifie him for ever.

O ye Seas, and Floods, bleſs ye the

Looft den Heere alle gy Heere / pryst Hem
krachten des Heeren / pryst Hem
roemt Hem.

Looft den Heere gy Zonne a
gy Maane / pryst Hem en roe
Hem.

Looft den Heere gy Geſtern
des hemels / pryst Hem en roe
Hem in der eeuwigheid.

Alle gy Regen en Dautw lobet
Heere / pryst Hem en roemt Hem
der eeuwigheid.

Gy Winden alle looft den Heere
pryst Hem en looft Hem in der
wigheid.

Gy Winre en Witte looft den Heere
re / pryst en roemt Hem in der
wigheid.

Gy Winter en Zomer looft den Heere
Heere / pryst en roemt Hem in
eeuwigheid.

Dautw en Apin looft den Heere
pryst en roemt Hem in der eeu
heid.

Dorſt en Houde lobet den Heere
pryst en roemt Hem in der eeu
heid.

Is en Zneutw lobet den Heere
pryst en roemt Hem in der eeu
heid.

Gy Nachten en Dagen lobet den Heere
Heere / pryst en roemt Hem in
eeuwigheid.

Licht en Duisteriſſe lobet den Heere
Heere / pryst en roemt Hem in
eeuwigheid.

Blixem en Wolken lobet den Heere
re / pryst en roemt Hem in der
wigheid.

De Harde love den Heere / pryst
ze en roeme Hem in der eeuwigheid.

Gy Bergen en Heubelen lobet den Heere
Heere / pryst en roemt Hem in
eeuwigheid.

Alles wat in de Harde waſt
den Heere / pryst en roemt Hem
der eeuwigheid.

Gy Fonteynen lobet den Heere
pryst en roemt Hem in der eeu
heid.

Gy Zeen en Rivieren lobet den Heere

M O R G E N G E B E D.

9

Lord: praise him, and magnifie him
for ever.

O ye Whales, and all that move in
the waters, blefs ye the Lord: praise
him, and magnifie him for ever.

O all ye Fowls of the air, blefs ye
the Lord: praise him, and magnifie
him for ever.

O all ye Beasts, and Cattle, blefs ye
the Lord: praise him, and magnifie
him for ever.

O ye Children of men, blefs ye the
Lord: praise him, and magnifie him
for ever.

O let Israel blefs the Lord: praise
him, and magnifie him for ever.

O ye Priests of the Lord, blefs ye
the Lord: praise him, and magnifie
him for ever.

O ye Servants of the Lord, blefs ye
the Lord: praise him, and magnifie
him for ever.

O ye Spirits, and Souls of the righ-
teous, blefs ye the Lord: praise him,
and magnifie him for ever.

O ye holy and humble men of
heart, blefs ye the Lord: praise him,
and magnifie him for ever.

O Ananias, Azarias, and Misael,
blefs ye the Lord: praise him, and
magnifie him for ever.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the, &c.

Then shall be read in like manner the Se-
cond Lesson, taken out of the New Testa-
ment. And after that, the Hymn follow-
ing; except when that shall happen to be
read in the Chapter for the Day, or for the
Gospel on Saint John Baptists Day.

Benedictus. S. Luke 1. 68.

Blessed be the Lord God of Israel:
for he hath visited and redeemed
his people;

And hath raised up a mighty salva-
tion for us: in the house of his servant
David;

As he spake by the mouth of his ho-
ly Prophets: which have been since

Heere / prysst Hem en roemt Hem in
der eeuwigheid.

Op Walvissen/en al wat zig roert
in de wateren/ lobet den Heere/ prysst
en roemt Hem in der eeuwigheid.

Alle op Vogelen des hemels lobet
den Heere / prysst en roemt Hem in
der eeuwigheid.

Alle op wilde Gedierten en Bee-
lobet den Heere/ prysst en roemt Hem
in der eeuwigheid.

Op kinderen der menschen lobet
den Heere / prysst en roemt Hem in
der eeuwigheid.

Israel love den Heere / prysst en
roemt Hem in der eeuwigheid.

Op Priesters des Heeren lobet
den Heere / prysst en roemt Hem in
der eeuwigheid.

Op knechten des Heeren lobet
den Heere / prysst en roemt Hem in
der eeuwigheid.

Op Geesten en Zielen der Rechts-
baerdigen lobet den Heere / prysst en
roemt Hem in der eeuwigheid.

Op Heilige en Demoedige van
herten lobet den Heere / prysst en
roemt Hem in der eeuwigheid.

Anania / Azaria / Misael lobet
den Heere / prysst en roemt Hem in
der eeuwigheid.

Here op den Vader / &c.

Gelyk het was in den / &c.

Daarna volgt de Tweede Lesse uit
het Nieuwe Testament; welke ge-
eindigt zynde, zal men den volgen-
den Lozang zeggen; behalven als
't gebeurt, dat die in 't Capittel van
den Dag geleezen word, of van 't
Evangelie op St. Jan den Doopers
Dag.

Benedictus Dominus Deus Israel.

Geloofst op de Heere / de God
Israels / want Hy heeft be-
zoegt / en de verlossinge te wege ge-
bragt synen volke:

En heeft eenen hooft der zaligheid
ons opgerecht / in het huis Davids
syns knechts.

Gelyk Hy gesproken heeft door
den mond syner heiligen Propheeten/

the world began ;

That we should be saved from our enemies : and from the hands of all that hate us ;

To perform the mercy promised to our forefathers : and to remember his holy covenant ;

To perform the oath which he swore to our forefather Abraham : that he would give us ;

That we being delivered out of the hands of our enemies : might serve him without fear ;

In holiness and righteousness before him : all the days of our life.

And thou Child, shalt be called the prophet of the Highest : for thou shalt go before the face of the Lord to prepare his ways ;

To give knowledge of salvation unto his people : for the remission of their sins.

Through the tender mercy of our God : whereby the Dayspring from on high hath visited us ;

To give light to them that sit in darkness, and in the shadow of death : and to guide our feet into the way of peace.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

Or this Psalm. Jubilate. Psalm 100.

O Be joyful in the Lord, all ye lands : serve the Lord with gladness, and come before his presence with a song.

Be ye sure that the Lord he is God : it is he that hath made us, and not we ourselves, we are his people, and the sheep of his pasture.

O go your way into his gates with thanksgiving, and into his courts with praise : be thankful unto him, and speak good of his Name.

For the Lord is gracious, his mercy is everlasting : and his truth endureth from generation to generation.

die van den beginne der waereld geweest syn.

Naemelyk een verlossinge van onze vyanden / ende van de hand alle der geen die ons haaten.

Op dat wy barmhertigheid deen aan onze Vaderen / en gedachtig ware zyns heiligen verbonds :

Ende des eeds / dien wy Abraham onzen Vader gezworen heeft / ons te geeven /

Dat wy verlost zynde uit de handen onzer vyanden / hem dienen zouden zonder vrees /

In heilichheid en gerechtigheid hem / alle de dagen onzes levens.

En gy kindeken zult een Prophet des Alderhoogsten genaamd worden : want gy zult voor het aangezicht des Heeren voor hen en ga om zyne wegen te bereiden.

Om zynen volke kennis te verleen / in vergevinge haren zonden.

Voor de innerlyke beweeging der barmhertigheid onzes Gods met welke ons bezocht heeft de Gank uit der Hoogte.

Om te verschynen den geen die gezeeten syn in duisternisse / en in de duwel des doods : om onze voeten richten op den weg des vrede.

Eere zy den Vader / &c.

Gelyk het was in den / &c.

Of deze Psalm. Jubilate Deo.

Gantse Harde juicht den Heere. Dient den Heere in vrolychheid : komt voor zyn aangezicht met vrolyk gezang.

Weet dat de Heere is God : heeft ons gemaakt / (en niet wy) volk en schaapen zynen weide.

Gaat in tot zyne poorten met lofzang in zyne voorgeboven met lofzang : lof hem / prys zynen Naame.

Want de Heere is goed / zyne barmhertichheid is in der eeuwigheid : zyne getrouwicheit van geslachte tot geslachte.

Glory

As it

Then

Cruc

flandin

Cruc o

beraad

Belie

migh

uth :

And i

ir Lor

oly Gh

ffered

acified

imo l

ain fro

aren,

God t

enep h

ick and

I belie

ly Car

union

sins ;

And

And af

ill devo

ronoun

The Lo

Anso.

Wasser

and ha

and ba

and h

and th

and L

and F

and al

and am

and A

and day

and us o

and that

and in no

and to fr

and Gl

Glory beto the Father, &c.

As it was in the, &c.

Then shall be sung or said the Apostles Creed by the Minister and the People standing. Except only such days, as the Creed of Saint Athanasius is appointed to be read.

Believe in God the Father Almighty, Maker of Heaven and earth:

And in Jesus Christ his only Son our Lord, Who was conceived by the Holy Ghost, Born of the Virgin Mary, Offered under Pontius Pilate, Was crucified, dead and buried, He descended into hell; The third day he rose again from the dead, He ascended into Heaven, And sitteth on the right hand of God the Father Almighty; From thence he shall come to judge the quick and the dead.

I believe in the Holy Ghost; The Holy Catholick Church; The Communion of Saints; The forgiveness of sins; The resurrection of the body, And the life everlasting. Amen.

And after that, these Prayers following, all devoutly kneeling, the Minister first pronouncing with a loud voice,

The Lord be with you.

Ans. And with thy spirit.

Minister. ¶ Let us pray.

Lord have mercy upon us.

Lord have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

Then the Minister, Clerks and People shall say the Lords Prayer with a loud voice.

Our Father, which art in Heaven; Hallowed be thy Name. Thy Kingdom come. Thy will be done in Heaven, As it is in Heaven, Give us this day our daily bread. And forgive us our trespases, As we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. Amen.

Eere zy den Vader / &c.

Gelyk het was in den / &c.

¶ Daarna den Dienaar en het Volk opstaande, zal men 't Geloof der Apostelen zeggen of zingen: behalven op zulke dagen, daar 't Geloof van St. *Athanasius* toe geschikt is.

In geloofte in God den Vader / Almagtig Schepper des hemels en der aarden.

Ende in Jesus Christus zynen eenigen geboren Zoonen onzen Heere. Die ontfangen is van den Heiligen Geest / geboren uit de Maaghet Maria. Geleden heeft onder Pontius Pilatus / is gekruist / gestorven en begraven: nedergebaalt ter hellen. Ten derden dage weder opgestaan van den dooden. Opgebaaren ten hemel / zit ter rechterhand Gods des Almagtigen Vaders. Van waar Hy komen zal / om te oordeelen de levende ende de doode.

Ik geloofte in den Heiligen Geest. Ik geloofte een heilige algemeene Christelike Kerke: De Gemeenschap der Heiligen. Vergaeringe der zonden. Opstandinge des vlees. Ende een eeuwig leven. Amen.

¶ Dan volgen het geheele Jaar door, zo in het Morgen als in het Avondlof deze Gebeden: na dat zy alle Godvruchtelyk geknielt hebben.

Dienaar. De Heere zy met ulieden!

Antw. En met ulwen Geest.

Dienaar. ¶ Laat ons bidden.

Heere ontfermt U onzer.

Christe ontfermt U onzer.

Heere ontfermt U onzer.

¶ Dan zal de Dienaar en de geheele Vergaderinge overluid bidden:

Onze Vader / die in de hemelen zy / Wlen Naam werde geheiligt. Wlen Koningryke kome. Wlen wille geschiede gelyk in den hemel / also ook op der aarden. Ons dagelyks brood geefte ons heden. Ende vergeeft ons onze schulden / gelyk ook wy vergeeven onzen schuldenaaren. En leid ons niet in verzoeking / maar berloft ons van den Boozen. Amen.

¶ *Then*

¶ Then the Priest standing up, shall say,
O Lord shew thy mercy upon us.

Ans. And grant us thy salvation.

Priest. O Lord, save the Queen.

Ans. And mercifully hear us when
we call upon thee.

Priest. Endue thy Ministers with
righteousness.

Ans. And make thy chosen people
joyful.

Priest. O Lord, save thy people.

Ans. And blest thine inheritance.

Priest. Give peace in our time, O
Lord.

Ans. Because there is none other that
fighteth for us, but only thou, O God.

Priest. O God, make clean our
hearts within us.

Ans. And take not thy Holy Spi-
rit from us.

¶ Then shall follow three Collects; The first
of the day, which shall be the same that is
appointed at the Communion; The second
for peace; The third for grace to live well.
And the two last Collects shall never al-
ter, but daily be said at Morning Prayer
throughout all the year, as followeth; all
kneeling.

¶ The second Collect for Peace.

O God, who art the author of
peace, and lover of concord, in
knowledge of whom standeth our
eternal life, whose service is perfect
freedom; Defend us thy humble ser-
vants in all assaults of our enemies,
that we surely trusting in thy defence,
may not fear the power of any adver-
saries, through the might of Jesus Christ
our Lord. Amen.

¶ The third Collect for Grace.

O Lord our heavenly Father, Al-
mighty and everlasting God,
who hast safely brought us to the be-
ginning of this day; Defend us in the
same with thy mighty power, and

¶ Den Dienaar opstaande zal zeggen
Heere vertoont ons ulwe barin-
tigheid!

Antw. En geef ons ulw heil.

Dien. Heere bewaart de Koning is richte

Antw. En verhoort ons/ als wij sin Chri-
aanroepen.

Dienaar. Laat ulwe Priesters m
rechtvaardigheid bekleed werden.

Antw. En ulwe Heiligen haart
heugen.

Dienaar. Heere bewaart ulw De
Antw. En zegent ulw Erfdeel!

Dienaar, Geeft vrede/ Heere
onze dagen!

Antw. Want niemand and
stryd boort ons/ dan Gy onze God of lords

Dienaar. Een zuiver herte schijnt
in ons/ O God!

Antw. Ende neemt niet weg
ons ulwen Heiligen Geest.

¶ Na dit volgen dagelyks drie Gebeden:
den: Het Eerste is van den Dag te weeten,
dat, welke aangeweesd is om in de Commu-
nie, dat des Heeren H. Avondmaal, geleet
te werden. Het Twede is voor de Vrede.
Het Derde is om de Genade Gods, vol-
standigheid in den Geloof, en de waare
Leere. Maardert laatste werden nimmer-
meer verdedert, maar werden het heele
door knielende geleezen in 't Morgenlof.

¶ Het Tweede Gebed voor de Vrede.

O God/ Vredeboort en le-
vanten te dienen/ heerssen is: bescherm
van alle aanbechtigen/ die boort
dergebogen zijn/ op dat wij/ door
ulwe bescherminge betrouwen/
mands vryandlyke wapenen be-
ten te vreezen/ door Christus
Heere. Amen.

¶ Het Derde Gebed voor de Genade.

Heilige Heere/ Almagtige
der/ eeuwige God/ die ons
het begin dezes dags hebt doen
men/ bewaart ons heden door
kracht/ op dat wij in dezen dag

grant that this day we fall into no sin, neither run into any kind of danger; but that all our doings may be ordered by thy governance, to do always that is righteous in thy sight, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

In Quires and Places where they sing, here followeth the Anthem.

Then these five Prayers following are to be read here, except when the Litany is read; and then only the two last are to be read, as they are there placed.

A Prayer for the Queens Majesty.

O Lord our heavenly Father, high and mighty, King of kings, Lord of lords, the only Ruler of Princes, who dost from thy throne behold all the dwellers upon earth; Most heartily we beseech thee with thy favour to behold our most gracious Sovereign Lady Queen A N N E, and so replenish her with the grace of thy Holy Spirit, that she may alway incline to thy will, and walk in thy way: Endue her plentifully with heavenly gifts, grant her health and wealth long to live, strengthen her that she may vanquish and overcome all her enemies; and finally after this life she may attain everlasting joy and felicity, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

A Prayer for the Royal Family.

O Almighty God the fountain of all goodness, we humbly beseech thee to bless the Princess Sophia, and the Royal Family: Endue them with thy Holy Spirit; enrich them with thy heavenly grace; prosper them in all happiness; and bring them to everlasting kingdom, through Christ our Lord. *Amen.*

geen zonden neigen / nog in eenige zwaarigheid vallen / maar dat al ons werk door uw beleid bestiert werde / om uw Gerechtigheid alletyd te volbrengen / door Jesus Christus onzen Heere. *Amen.*

In Kooren en Plaatsen daar gezongen word, volgt hier de Lofzang.

Daarna moeten de Vyf volgende Gebeden geleezen werden; behalven wanneer de Litanie geleezen werd, zegt men de twee laatste alleen, zo als die daar geplaatst staan.

Voor de Koningin.

O Heere / onze hemelsche Vader / die de grootste en magtigste Koning der koningen / en een Heere der heerschers / ende alleen den eersten Bestierder en Beheershebber over alle vorsten zijt / die uit uwen oppersten Zoon alle de intwoonderen des werelids beschouwt: Wy bidden U ootmoedelyk / dat Gy U gewaardigt onze genadige Koningin A N N A, met een goedertieren en vriendelyk oogte aanzien / ende Haar met de genade uwer Heiligen Geests also te verbullen / dat Zy altyd tot de volbringinge uwer wil geneigt zijnde / in uwe wegen mag wandelen. Hoort in Haar op / uwe hemelsche gaaben: Geest Haar een gelukkig en langduurig leven / op dat Zy lang en voozspoedig mag regeeren / alle Haare vyanden overwinnen / en na dit leven de eeuwige heerlijkheid genieten / door Christus onzen Heere. *Amen.*

Voor't Koninglyke Huis.

Al magtige God / die belooft hebt een Vader te zullen wezen uwer uitverkorenen / en ook haaren zaade / met zeer ootmoedige gebeden aanroepen wy uwe Goedheid: Dat Gy U gewaardigt / uwen Goddelyken zegen uit te storten over de Princess Sophia van Hannover, ende het gantsche Koninglyke Huis. Bekleed Haar met uwen Heiligen Geest / verriert Haar met hemelsche Genade / vergunt Haar alle voozspoed / en geleid Haar ten lesten tot uwe eeuwige heerlijkheid. *Amen.*

A Prayer for the Clergy and People.
Almighty and everlasting God, who alone workest great marvels; Send down upon our Bishops and Curates, and all Congregations committed to their charge, the healthful Spirit of thy grace; and that they may truly please thee, pour upon them the continual dew of thy blessing. Grant this, O Lord, for the honour of our Advocate and Mediator Jesus Christ. *Amen.*

A Prayer of St. Chrysostom.
Almighty God, who hast given us grace at this time with one accord to make our common supplications unto thee, and dost promise, that when two or three are gathered together in thy Name, thou wilt grant their requests; Fulfil now, O Lord, the desires and petitions of thy servants as may be most expedient for them; granting us in this world knowledge of thy truth, and in the world to come life everlasting. *Amen.*

2 Cor. 13. 14.

THe grace of our Lord Jesus Christ, and the love of God, and the fellowship of the Holy Ghost, be with us all evermore. *Amen.*

Here endeth the Order of Morning Prayer throughout the Year.

The ORDER for EVENING PRAYER
 Daily throughout the Year.

ORDRE der AVONDGEBEDEN,
 door het geheele Jaar.

At the beginning of Evening Prayer, the Minister shall read with a loud voice one or more of these Sentences of the Scriptures, that follow. And then he shall say which is written after the said Sentences.

Op 't begin van 't Avondgebed zal de Dienaar met luider stemme

wigduurend Byk / om de Verdiensten onzes Heeren Jesu Christi. Amen.

Voor de Geestelykheid en't Volk.
Almagtige eeuwige God! Alleen groote wonderen doetst; stort uit over de Bisschoppen en Overste naaren en alle Vergaderingen; om de zorge bevolen / den Geest der waarheid te maaken / en op dat zij spreken de waarheid. *U mogen behaagen dat ik spreke de waarheid. Hiedit is mijn spoeit haar met een gedinnrige bevel. *Uwes zegens / door Jesu Christen onzen Middelaar en Voorzitter. Amen.**

Gebed van den H. Chrysostomus.
Almagtige eeuwige God! Onse de genade verleenst ons dat wy op deze tyd eendrachtig vergadert synde / onse gebeden tot u zoudten opofferen / en die behoeften dat / waar twee of drie zullen vergadert wezen in uwen Naame. *Haare ootmoedige gebeden goeds rentlyk zult verhooren / Wy beken / dat Gy de begeerten en uwer dienaaren / door zo veel die weet meest tot haare zaligheid zullen strekken / wilt volhengen. geest ons in dit leven de kernistis waarheid / ende in het toekomstig eeuwige leven. Amen.*

2 Cor. 13. 13.

De genade des Heeren Christi / de liefde Gods / de gemeenschap des Heiligen Geestes met u allen! Amen.

Einde der Morgengebeden.

O Lord
 ent; ne
 ang me
 Repent
 in is at h
 I will a
 ill by un
 ed again
 ad am r
 by son. S

For n
 want, C
 o man li

If we f
 receive o
 or in us.
 is faith

meer van deze volgende Schriftuurspreuken leezen. En daar na zal hy zeggen 't geene op de zelve Spreuken volgt.

When the wicked man turneth away from his wickedness that hath committed, and doth that which is lawful and right; he shall have his soul alive. *Ezek. 18. 27.*

I acknowledge my transgressions, and my sin is ever before me. *Pf. 51. 3.*
Hide thy face from my sins, and blot out all mine iniquities. *ver. 9.*

The sacrifices of God are a broken spirit; a broken and a contrite heart, O God, thou wilt not despise. *ver. 17.*

Turn your hearts, and not your garments, and turn unto the Lord your God: for he is gracious and merciful, slow to anger, and of great kindness, he repenteth him of the evil. *Joel 2.*

To the Lord our God belong mercies and forgivenesses, though we have rebelled against him: neither have we obeyed the voice of the Lord our God, to walk in his laws which he set before us. *Dan. 9. 9, 10.*

O Lord, correct me, but with judgment; not in thine anger, lest thou bring me to nothing. *Jer. 10. 24. Pf. 6. 1.*
Repent ye; for the kingdom of heaven is at hand. *S. Matth. 3. 2.*

I will arise and go to my father, and will say unto him, Father, I have sinned against heaven, and before thee, and am no more worthy to be called thy son. *S. Luke 15. 18, 19.*

Enter not into judgment with thy servant, O Lord; for in thy sight shall no man living be justified. *Pfal. 143.*

If we say that we have no sin, we deceive our selves, and the truth is not in us. But, if we confess our sins, God is faithful and just to forgive us our

Indien de godlooze boete doet booz alle zyne zonden / die hy gedaen heeft / en alle myne geboden onderhoud: en recht en gerechtigheid doet; hy zal getwiffelyk leven / hy zal niet sterben.

Ik kenne myne overtredingen: en myne zonde is steeds booz my.

Keert uw aangezichte af van onze zonden: en delgt uit alle onze ongerechtigheden.

De offerhande Gods is een gebroken geest: een gebroken en neersgeslagen herte zult Gy / O God! niet verachten.

Scheurt uw herten / en niet uw kleederen: en bekeert u tot den Heere uw God: want hy is genadig en barmhertig / langmoedig en groot van goedertierenheid / en verouwt hebbende over 't quaade.

By U / O Heere / onze God! is barmhertigheid en vergeefinge / alhoewel wy tegen U gerebelleert hebben / en wy de stemme des Heeren onzes Gods niet hebben gehoorzaamt / dat wy in zyne wetten wandelen zouden: die hy gegeven heeft booz onze aangezichten.

Klaapt ons / Heere / dog niet met mate: niet in uw toorn / op dat Gy ons niet te niete maakt.

Bekeert u: want het koningryk der hemelen is naby gekomen.

Ik zal opstaan / en tot mynen Vader gaan / en ik zal tot Hem zeggen: Vader / ik hebbe gezondigt tegen den hemel / en booz U / ende ik ben niet meer waerdig uw zoone genaamt te worden.

En gaat niet in 't gericht met uw knecht: O Heere! want niemand die leeft zal booz uw aangezichte rechtvaardig zyn.

Indien wy zeggen / dat wy geen zonden hebben / zo verleiden wy ons zelven: en de waarheid is in ons niet. Indien wy onze zonden belyden /

sins,

sins, and to cleanse us from all unrighteousness. 1 S. John 1. 8, 9.

Dearly beloved brethren, the scripture moveth us in sundry places to acknowledge and confess our manifold sins and wickedness, and that we should not dissemble nor cloke them before the face of Almighty God our heavenly Father, but confess them with an humble, lowly, penitent and obedient heart, to the end that we may obtain forgiveness of the same, by his infinite goodness and mercy. And although we ought at all times humbly to acknowledge our sins before God, yet ought we most chiefly so to do, when we assemble and meet together, to render thanks for the great benefits that we have received at his hands, to set forth his most worthy praise, to hear his most holy Word, and to ask those things which are requisite and necessary, as well for the body as the soul. Wherefore I pray and beseech you, as many as are here present, to accompany me with a pure heart, and humble voice, unto the throne of the heavenly grace, saying after me,

¶ *A general Confession to be said of the whole Congregation, after the Minister, all kneeling.*

Almighty and most merciful Father; We have erred and strayed from thy ways like lost sheep. We have followed too much the devices and desires of our own hearts. We have offended against thy holy laws. We have left undone those things which we ought to have done; And we have done those things which we ought not to have done; And there is no health in us. But thou, O Lord, have mercy upon us, miserable offend-

ers; by thy blood cleanse us from all unrighteousness. 1 S. John 1. 8, 9.

Zegreliefde Broeders: de Schrift vermaant ons op te scheide plaatsen / dat wy onze nighuldige overtredingen en misdige zonden zouden belyden en bekennen / en ons niet geen beting in Gods tegenwoozdigheid brengen / maar alle onze fouten (hoedan die ook zyn) booz God ontdekken met een neergeflagen en oprechtmoed betuigen / dat dusdanige zaame schuld bekennning vergiffenis bekomt / uit de ongrondbaare barmherticheit Gods. En hoewel wy op alle tyden gereed en bereid moeten zyn / om onze zonden God te belyden / so staat ons nochtans toe last inzonderheid te voldoen op een tyd / op welke wy t'samen komen om God te danken booz zyne ommelpke weldaaden aan ons bereyden / om de lof / prijs en eere / die Heilich schuldig zyn / uit te breiden te luisteren na zyn hoogheilig woord en alles te verbidden / wat tot des lichaams en zielen zalighe hoognoodig geacht werd. Waar ik u alle / die hier tegenwoozdig hertgrondelyk bidde / met een oprecht herte en ootmoedige stem met my op te klimmen tot den Throon der hemelsche Genade, zeggende my na:

¶ Algemeene Belydenisse, die vergaante Vergadering, na den Dienster met gebogen knien gedaan werd.

Almachtige zeer genadige Vader / als verloorde Schaaft zyn wy verbeemd geweest / en in we wegen hebben wy afgedwaalde vonden en de begeerlykheiden der herten hebben wy te veel toegegeven: in de hoogheilige wettten hebben wy overtreden. 't Geene te doen stond / hebben wy verdonzaamd; 't geene gelaaten diende wy ons bedzeven. Van ons hebben wy geen heil te verwachten.

Spare thou them, O God, which confess their faults. Restore thou them: they are penitent; According to thy promises declared unto mankind in Christ Jesus our Lord: And grant, O merciful Father, for his sake; that we may hereafter live a godly, righteous, and sober life. To the glory of thy holy Name. *Amen.*

The Absolution or Remission of sins, to be pronounced by the Priest alone, standing, the People still kneeling.

Almighty God, the Father of our Lord Jesus Christ, who desirest not the death of a sinner, but rather that he may turn from his wickedness and live; and hath given power and commandment to his Ministers, to declare and pronounce to his people, being penitent, the absolution and remission of their sins: He pardoneth and absolveth all them that truly repent, and unfeignedly believe his holy Gospel. Wherefore let us beseech him to grant us true repentance, and his Holy Spirit, that those things which we do at this present, and that the rest of our life hereafter may be pure and holy, so that at the last we may come to his eternal joy, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

When the Minister shall kneel, and say the Lords Prayer with an audible voice; the People also kneeling, and repeating it after him, both here, and wherefore verily used in Divine Service.

Our Father, which art in Heaven; Hallowed be thy Name. Thy

Daarom/ O Heere! weest ons armste zond'aaren genadig. Spaart/ O God! die haare zonden helpden: doet barmhertigheid aan die haar bekeerren/ volgens uwz beloftenissen aan het mensche's geslacht in Christo Jesu onzen Heere zeer misdaadelijk geopenbaart. Worders vergunt ons ook/ O goedertierenste Vader/ om uwen Zoone en onzen Zaligmaaker Jesus Christus/ dat wy voortaan Godvruchtelyk/ rechtvaardelyk en soberlyk ons leven mogen aanstellen/ tot eere uwes heiligen Naams. *Amen.*

De Absolutie, ofte Ontbindinge, dewelke van den Dienaar alleen staande uitgesproken werd, 't Volk nog knielende.

DE Almachtige God/ de Vader onzes Heeren Jesu Christi/ die niet wil den dood des zondaars/ maar liever/ dat hy afwyke van zyn booze daaden/ en leve: En die magt gegeven/ ja bevolen heeft zyne Dienaars/ dat zy zyn boetvaardig volk de ontbindinge en vergiffenisse haarer zonden volkomelyk zouden aanzeggen: Die vergeeft hen allen/ die waarachtig berouwt hebben/ ende den hoogheiligen Evangelio ongebeinsdelyk gelooven/ en ontbind de zelve zekerlyk. Wy bidden dan/ dat hy ons waaragtig berouwt wil beleenen/ en zynen H. Geest mededeelen/ op dat het geene wy tegenwoordig doen/ Hem geheel mag behagen: en de rest onzes levens alzo onbesmet en heilig zy in deze wereld/ dat wy in 't toekomstende de eeuwigdurende brenge moggen bekomen/ door Christus onzen Heere. *Amen.*

Dan zal den Dienaar knielende het Gebed onzes Heeren overluid uitspreken, en 't Volk, insgelyks knielende, het zelve met hem, zo wel hier, als elders in den H. Dienst gebruikt, herhaalen.

O Aze Vader/ die in de hemelen zyt/ uwen Naame worde geseg-
B King-

Kingdom come: Thy will be done in Earth, As it is in Heaven. Give us this day our daily bread. And forgive us our trespasses, As we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation; But deliver us from evil: For thine is the Kingdom, The Power, and the Glory, For ever and ever. *Amen.*

¶ *Then likewise he shall say,*

O Lord, open thou our lips.

Ans. And our mouth shall shew forth thy praise.

Priest. O God, make speed to save us.

Ans. O Lord, make haste to help us.

¶ *Here all standing up, the Priest shall say,*

Glory be to the Father, &c.

Ans. As it was in the, &c.

Priest. Praise ye the Lord.

Ans. The Lords Name be praised.

¶ *Then shall be said or sung the Psalms in order as they are appointed. Then a Lesson of the Old Testament, as is appointed: And after that, Magnificat (or the Song of the blessed Virgin Mary) in English, as followeth.*

Magnificat. S. Luke 1. 46.

MY soul doth magnifie the Lord: and my spirit hath rejoyced in God my Saviour.

For he hath regarded: the lowliness of his hand-maiden.

For behold, from henceforth: all generations shall call me blessed.

For he that is mighty hath magnified me: and holy is his Name.

And his mercy is on them that fear him: throughout all generations.

He hath shewed strength with his arm: he hath scattered the proud in the imagination of their hearts.

He hath put down the mighty from

heiligt. Nu koningryke come. En wien wille geschiede gelyk in den hemel alsoo ook op der aarde. Ons d' gelyks brood geeft ons heden. En vergeeft ons onze schulden / gelyk ook wy vergeeven onzen schulden. Ende leid ons niet in verzoeking; Maar verlost ons van den zonden. Want ulwe is dat koningryk ende de kracht / ende de heerlykheit in eeuwigheid. Amen.

¶ Daarna zegt den Dienaar.

Heere / gy zult onze lippen open doen. *Antw.* En onze mond zal ulwen verkondigen.

Dienaar. Haast U / O God! om onzer hulpe!

Antw. Heere! haast U / om ons helpen.

¶ Hier alle opstaande zal den Dienaar zeggen:

Eere zy den Vader / &c.

Antw. Gelyk het was in den /

Dienaar. Wyft gelyeden den Heere

Antw. De Naame des Heeren geprezen!

¶ Daarna werden de Psalmen, voor in de Tafel aangewezen, leezen of gezongen by beurten. En volgt de Eerste Lesse uit het Oude Testament. Dan zegt men den zang Maria.

Magnificat anima mea Dominum.

Mijn ziele maakt groot den Heere: ende myn geest verheugt hem in God mijn Zaligma.

Om dat hy de nederigheid myn Dienstaagd heeft aangezien.

Want ziet van nu aan zullen zalig spreken alle de geslachten.

Want groote dingen heeft aangevonden / hy die magtig is / en heere is ynn Naam.

Ende ynn barmhertigheid is verhogt alle geslachten tot geslachte / over de ghehele hemel breezen.

hy heeft een kragtich werk gedaen door ynnen arm: hy heeft versterkt de hoogmoedige in de gedachten der herten.

hy heeft Magtige van de Eer

their fear: and hath exalted the humble and meek.

He hath filled the hungry with good things: and the rich he hath sent empty away.

He remembering his mercy hath holpen his servant Israel: as he promised to our forefathers, Abraham and his seed for ever.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

Or else this Psalm; Except it be on the Nineteenth Day of the Month, when it is read in the ordinary course of the Psalms.

Cantate Domino. Psalm 98.

Sing unto the Lord a new song: for he hath done marvellous things.

With his own right hand, and with his holy arm: hath he gotten himself the victory.

The Lord declared his salvation: his righteousness hath he openly shewed to the sight of the heathen.

He hath remembered his mercy and kindness toward the house of Israel: and all the ends of the world have seen the salvation of our God.

Shew your selves joyful unto the Lord all ye lands: sing, rejoyce, and make thanks.

Raise the Lord upon the harp: sing unto the harp with a psalm of thanksgiving.

With trumpets also and shawms: shew your selves joyful before the King.

Let the sea make a noise, and all therein is: the round world, and they that dwell therein.

Let the floods clap their hands, let the hills be joyful together before the Lord: for he cometh to judge the earth.

With righteousness shall he judge

men asgetrokken/ en Redzige heeft hy verhoogt.

Hongerige heeft hy met goederen vervult: en Ryken heeft hy ledig weggezonden.

Hy heeft Israel zynen knecht opgenomen / op dat hy gedachtig ware der barmhertigheid. (Gelyk hy gesproken heeft tot onze Vaderen / namelijk tot Abraham / ende zynen zaade) in der eeuwigheid.

Eere zy den Vader / &c.

Gelyk het was in den / &c.

Of anders dezen Psalm; behalven op den Negentienden dag der Maand, wanneer die in de ordinaire loop der Psalmen gelezen word.

Cantate Domino Canticum novum.

Zingt den Heere een nieuw lied/ want hy heeft wonderen gedaan.

Zyne regterhand en de arm zynner heilichheid heeft hem heil gegeven.

De Heere heeft zyn heil bekend gemaakt / hy heeft zyne gerechtigheid geopenbaart voor de oogen der heidenen.

Hy is gedachtig geweest zynner goedertierenheid en zynner waarheid aan 't huis Israels / en alle de einden der aarde hebben gezien het heil onzer Gods.

Luichet den Heere gy gantsche aarde/roept uit van vreugde/ en zingt vrolijk / en Psalmsingt.

Psalmzingt den Heere met de harpe / met de harpe en met de stemme des gezangs:

Met trompetten en bazuinen geklank/luichet voor het aangezichte des Konings / des Heeren.

De zee bruise met haare volheid / de wereld met de geen die daar in woonen.

Dat de rivieren met de handen klappen / dat te gelyke de gebergten vreugd bedrijven voor 't aangezichte des Heeren: want hy komt / om de aarde te richten.

Hy zal de wereld richten in gerech-

the world: and the people with equity.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the, &c.

¶ *Then a Lesson of the New Testament, as it is appointed: And after that, Nunc dimittis (or the Song of Simeon) in English, as followeth.*

Nunc dimittis. S. Luke 2. 29.

Lord, now lettest thou thy servant depart in peace: according to thy word.

For mine eyes have seen: thy salvation.

Which thou hast prepared: before the face of all people:

To be a light to lighten the Gentiles: and to be the glory of thy people Israel.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

¶ *Or else this Psalm; except it be on the Twelfth Day of the Month.*

Deus misereatur. Psalm 67.

God be merciful unto us, and bless us: and shew us the light of his countenance, and be merciful unto us.

That thy way may be known upon earth: thy saving health among all nations.

Let the people praise thee, O God: yea, let all the people praise thee.

O let the nations rejoyce and be glad: for thou shalt judge the folk righteously, and govern the nations upon earth.

Let the people praise thee, O God: yea, let all the people praise thee.

Then shall the earth bring forth her increase: and God, even our own God, shall give us his blessing.

God shall bless us: and all the ends of the world shall fear him.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

¶ *Then shall be sung or said the Apostles Creed by the Minister and the People standing.*

righeid/ en de volken in alle rechtmatigheit.

Eere zy den Vader / &c.

Gelyk het was in den / &c.

¶ Dan volgt de Tweede Lesse uit het Nieuwe Testament: Welke gecindigt zynde, zo zegt men den Lozang Simeons.

Nunc dimittis servum tuum.

Nu laat Gy/ Heere/ulwe dienste knacht gaan in vrede na u Woord.

Want myn oogen hebben ulwe gezigheit gezien /

Die Gy bereid hebt voor het aangezichte van alle de volkeren :

En Licht tot verlichtinge der heidenen / ende tot heerlykheid ulwer Volks Israels.

Eere zy den Vader / &c.

Gelyk het was in den / &c.

¶ Of anders dezen Psalm; behalve op den Twaalfden der Maand.

Deus misereatur nostri & benedicat nobis.

God zy ons genadig/ende zeg ons : Gy doe zyn aanschyn ons lichten / Sela !

Gy dat men op der aarden uwe weg kenne; onder alle heidenen uwe heil.

De volken zullen u / O God/ loven/ de volken/ altemaal/ zullen loven.

De Natien zullen haar verheiden/ ende juichen/ om dat Gy de volken zult richten in rechtmatigheit/ ende de Natien op der aarden zult Gy leiden/ Sela !

De volken zullen u / O God/ loven: de volken/ altemaal/ zullen loven.

De aarde geeft haar gelove God/ onze God/ zal ons zegenen

God zal ons zegenen: en alle den der aarde zullen Hem breezen

Eere zy den Vader / &c.

Gelyk het was in den beginne.

¶ Daarna den Dienaar en het Volk opstaande, zal men 't Gelooft Apostelen zeggen of zingen.

I Believe in God the Father Almighty, Maker of Heaven and Earth:

And in Jesus Christ his only Son our Lord, Who was conceived by the Holy Ghost, Born of the Virgin Mary, Suffered under Pontius Pilate, Was crucified, dead and buried, He descended into hell; The third day he rose again from the dead, He ascended into heaven, And sitteth on the right hand of God the Father Almighty; From thence he shall come to judge the quick and the dead.

I believe in the Holy Ghost; The Catholic Church; The Communion of Saints; The forgiveness of sins; The resurrection of the body, and the life everlasting. Amen.

And after that, these Prayers following, all devoutly kneeling, the Minister first pronouncing with a loud voice,

Our Lord be with you.

Ans. And with thy spirit.

Minister. ¶ Let us pray.

Our Lord have mercy upon us.

Christ have mercy upon us.

Our Lord, have mercy upon us.

Then the Minister, Clerks and People shall say the Lords Prayer with a loud voice.

Our Father, which art in Heaven;

Hallowed be thy Name. Thy Kingdom come. Thy will be done in

Heaven, As it is in Heaven. Give us

our daily bread. And forgive

us our trespasses. As we forgive them

that trespass against us. And lead us not

into temptation; But deliver us from

evil. Amen.

Then the Priest standing up, shall say,

Our Lord shew thy mercy upon us.

Ans. And grant us thy salvation.

Priest. O Lord, save the Queen.

Ans. And mercifully hear us when

we call upon thee.

I Ik geloobe in God den Vader / Almagtig Schepper des hemels en der aarden.

Ende in Jesus Christus zonen eenigen geboren Zoonen onzen Heere. Die ontfangen is van den Heiligen Geest / geboren uit de Maget Maria. Geleden heeft onder Pontius Pilatus / is gekruist / gestorven en begraven : nedergedaalt ter hellen. Ten derden dage weder opgestaan van den dooden. Opgebaaren ten hemel / zit ter rechterhand Gods des Almagtigen Vaders. Van waar Hy komen zal / om te oordeelen de levende ende de doode.

Ik geloobe in den Heiligen Geest. Ik geloobe een heilige algemeene Christelijke Kerke: De Gemeenschap der Heiligen. Vergevinge der zonden, Opstandinge des vlees. Ende een eeuwig leven. Amen.

¶ Dan volgen het geheele Jaar door, zo in het Morgen als in het Avondlof deze Gebeden: na dat zy alle Godvruchtelyk geknielt hebben.

Dienaar. **O** Heere zy met u lieden!

Antw. En met uwen Geest.

Dienaar. ¶ Laat ons bidden.

Heere ontfermt U onzer.

Christe ontfermt U onzer.

Heere ontfermt U onzer.

¶ Dan zal de Dienaar en de geheele Vergaderinge overluid bidden:

O Onze Vader / die in de hemelen zy / Uw Naam werde geheiligt. Uw Koninkryke kome. Uw wille geschiede gelyk in den hemel / also ook op der aarden. Ons dagelyks brood geest ons heden. Ende vergeeft ons onze schulden / gelyk ook wy vergeeven onzen schuldnaaren. En leid ons niet in verzoeking / maar verlost ons van den Boozen. Amen.

¶ Den Dienaar opstaande zal zeggen: Heere vertoont ons ulwe barmhertigheid!

Antw. En geef ons ulw heil.

Dien. Heere belwaart de Koninkryke!

Antw. En verhoort ons / als wy U aanroepen.

Priest. Endue thy Ministers with righteousness.

Ans. And make thy chosen people joyful.

Priest. O Lord, save thy people.

Ans. And bleſs thine inheritance.

Priest. Give peace in our time, O Lord.

Ans. Because there is none other that fighteth for us, but only thou, O God.

Priest. O God, make clean our hearts within us.

Ans. And take not thy Holy Spirit from us.

¶ *Then shall follow three Collects; The first of the Day; The second for Peace; The third for and against all perils, as hereafter followeth: which two last Collects shall be daily said at Evening Prayer without alteration.*

¶ *The second Collect at Evening Prayer.*

O God, from whom all holy desires, all good counsels, and all just works do proceed; Give unto thy servants that peace which the world cannot give, that both our hearts may be set to obey thy commandments, and also that by thee we being defended from the fear of our enemies, may pass our time in rest and quietness, through the merits of Jesus Christ our Saviour. *Amen.*

¶ *The third Collect for aid against all perils.*

Lighten our darkness, we beseech thee, O Lord, and by thy great mercy defend us from all perils and dangers of this night, for the love of thy only Son our Saviour Jesus Christ. *Amen.*

¶ *In Quires and Places where they sing, here followeth the Anthem.*

¶ *A Prayer for the Queen's Majesty.*

O Lord our heavenly Father, high and mighty, King of kings, Lord of lords, the only Ruler of Princes,

Dienaar. Laat ulve Priesters met rechtvaardigheid bekleed werden.

Antw. En ulve Heiligen haar beheugen.

Dienaar. Heere belwaart ulv Dof

Antw. En zegent ulv Erfdeel!

Dienaar. Geest vrede / Heere / onze dagen!

Antw. Want niemand anders strejd voor ons / dan Gy onze God.

Dienaar. Een zuiver herte schijnt in ons / O God!

Antw. Ende neemt niet weg van ons ulven Heiligen Geest.

¶ Daar na volgen de Drie Nagelden: welker Eerste zy van den De De Tweede voor de Vrede. De derde om de hulpe Gods tegen alle vaaren te verzoeken, welke laatste Gebeden dagelyks in vonden gebed zonder veranderinge zegt zullen worden.

¶ Het Tweede Gebed in het Avondgebed, voor de Vrede.

O God / van wien de heilige Geerten / goede raaden ende rechtvaardige werken voortkomen / geulve dienaaren die vrede / welken wereld niet gevean kan; op dat onze herten tot de onderhouden ulver geboden aanleggen / en van vreeze onzer vanden berloft zuden een stil en geruſt leven leiden / door verdienſten onzes Zaligmaakers Jesu Christi. *Amen.*

¶ Het Derde Gebed, om de Huld Gods tegen alle Gevaaren.

Wij bidden u / O Heere God verlicht onze duisternissen / beſchermt ons door ulve onbegrijpelyke barmhertigheid van alle geulven en laagen dezes nachts / om liefde ulves eenigen geboren Zes Jesu Christi / onzes Zaligmaakers. *Amen.*

¶ In Kooren en Plaarsen daargegen word, volgt hier de Lofzang

¶ Voor de Koningin.

O Heere / onze hemelsche Vader die de grootste en magtigste Koning der koningen / en een

doft from thy throne behold all
the dwellers upon earth; Most heartily
we befeech thee with thy favour to be-
hold our most gracious Sovereign La-
dy Queen ANNE, and fo replenish
her with the grace of thy Holy Spirit,
that ſhe may alway incline to thy will,
and walk in thy way: Endue her plen-
tily with heavenly gifts, grant her
health and wealth long to live,
and strengthen her that ſhe may vanquiſh
all her enemies; and finally after this life ſhe may attain
everlaſting joy and felicity, through
Jeſus Chriſt our Lord. Amen.

A Prayer for the Royal Family.

Almighty God, the fountain of
all goodneſs, we humbly befeech
thee to bleſs the Princeſſes Sophia, and
the Royal Family: Endue them
with thy Holy Spirit; enrich them
with heavenly grace; proſper them
in all happineſs; and bring them to
everlaſting kingdom, through
Jeſus Chriſt our Lord. Amen.

Prayer for the Clergy and People.

Almighty and everlaſting God,
who alone workeſt great mar-
vels, ſend down upon our Biſhops
and Miniſters, and all Congregations
committed to their charge, the health-
ful fruit of thy grace; and that they
may fully pleaſe thee, pour upon them
thy continual dew of thy bleſſing.
O Lord, for the honour of
thy Advocate and Mediator Jeſus
Chriſt. Amen.

der heerſchers / ende alleen den eeni-
gen Beſtierder en Bevelhebber over
alle voſten zyt / die uit ulwen opper-
ſten Throon alle de inwoonderen des
werelds beſchouwt: Wy bidden U
oetmoedelyk / dat Gy U gewaardigt
onze genadige Koningin ANNE,
met een goevertieren en vriendelyk
oogte te aanzien / ende Haar met de
genade ulwes Heiligen Geests alzo
te verbullen / dat Zy altyd tot de vol-
bringinge ulwer wil geneigt zynde /
in ulwe wegen mag wandelen. Woot
in Haar op ulwe hemelſche gaaben:
Geest Haar een gelukkig en lang-
duurig leven / op dat Zy lang en
voorzpoedig mag regeeren / alle Haas
re by anden overwinnen / en na dit les-
ven de eeuwighe heerlykheid genieten /
doo? Chriſtus onzen Heere. Amen.

Voor 't Koninglyke Huis.

Almagtige God / die beloofte
hebt een Vader te zullen wezen
ulwer uitverkorenen / en ook haaren
zaade / met zeer oetmoedige gebeden
aanroepen wy ulwe Goedheid: Dat
Gy U gewaardigt / ulwen Goddelyk-
ken zegen uit te ſtoorten over de Prin-
ceſſen Sophia van Hannover, ende het
gantsche Koninglyke Huis. Bekleed
Haar met ulwen Heiligen Geest / ver-
ciert Haar met hemelſche Genade /
berguint Haar alle Voorſpoed / en
geleid Haar ten leſten tot ulw eeu-
wigduurend Ryk / om de Verdien-
ſten onzes Heeren Jeſu Chriſti.
Amen.

Voor de Geestelykheid en 't Volk.

Almagtige eeuwighe God / die
alleen groote wonderen werkt;
ſtoort uit over de Biſſchoppen en Die-
naaren en alle Vergaderingen / haare
zorge bevolen / den Geest der zalig-
maakende genade / en op dat zy in de
waarheid U mogen behaagen / be-
ſpoekt haar met eengeduurige dauw
ulwes zegens / doo? Jeſus Chriſtus
onzen Middelaar en Voorſpraak.
Amen.

AT MORNING PRAYER.

¶ *A Prayer of St. Chrysostom.*

A Almighty God, who hast given us grace at this time with one accord to make our common supplications unto thee, and dost promise, that when two or three are gathered together in thy Name, thou wilt grant their requests; Fulfil now, O Lord, the desires and petitions of thy servants, as may be most expedient for them; granting us in this world knowledge of thy truth, and in the world to come life everlasting. *Amen.*

2 Cor. 13. 14.

THe grace of our Lord Jesus Christ, and the love of God, and the fellowship of the Holy Ghost, be with us all evermore. *Amen.*

Here endeth the Order of Evening Prayer throughout the Year.

¶ *Gebed van den H. Chrysostomus*

A Imagtige eeuwige God / **O**ns de genade verleen dat wy op deze tyd eendrachtelyk vergadert synde / onse gebeden aan u zonden opofferen / en die belofte dat / waar twee of drie zullen vergadert wezen in uwen Naame / u haare ootmoedige gebeden goederrentlyk zult verhooren / Wy verzoeken / dat Gy de begeerten en gebeden uwer dienaaren / hoor; zo veel als u die weet meest tot haare zaligheid zullen strekken / wilt volbrengen; geest ons in dit leven de kennisse uwer waarheid; ende in het toekomende eeuwige leven. *Amen.*

2 Cor. 13. 13.

De genade des Heeren Jesu Christi / de liefde Gods / en gemeenschap des Heiligen Geestes met u allen! *Amen.*

Einde der Avondgebeden.

AT MORNING PRAYER.

Voor 't MORGENGEBED.

¶ *Upon these Feasts; Christmas-day, the Epiphany, Saint Matthias, Easter-day, Ascension-day, Whitsunday, Saint John Baptist, Saint James, Saint Bartholomew, Saint Matthew, Saint Simon and Saint Jude, Saint Andrew, and upon Trinity-Sunday, shall be sung or said at Morning Prayer, instead of the Apostles Creed, this Confession of our Christian Faith, commonly called, the Creed of Saint Athanasius, by the Minister and people standing.*

¶ *Op de Feestdagen van de Geboorte onses Heeren, Drie Koningen, S. Matthys, Paassen, Hemelvaart, Pinxster, Drie-Eenheid, S. Jan den Dooper, S. Jacobus, S. Bartholomeus, S. Mattheus, Simon en Judas, en S. Andries, sal men het Morgen-Loof, in plaats van 't Geloof der Apostelen, 't Geloofs-Formule van Athanasius, de Dienaaren 't Volk staande, zeggen of zingen.*

Quicumque vult.

Who soever will be saved: before all things it is necessary that he hold the Catholick Faith.

Which Faith, except every one do keep whole and undefiled; without doubt he shall perish everlastingly.

And the Catholick Faith is this: That we worship one God in Trinity, and Trinity in Unity;

Quicumque vult saluus esse.

Zo wie wil zalig syn/dien is noodig dat hy 't algemeen geloove houde.

Het welke zo wie niet geheel en al geschied en bewaard / die zal zondig twyffel eeuwiglyk verderben.

Het algemeen geloove is dit / dat wy den eenigen God in de Drieheden en de Drieheden in de Eenheid eeren.

Neither confounding the Persons:
Nor dividing the Substance.

For there is one Person of the Father, another of the Son: and another of the Holy Ghost.

But the Godhead of the Father, of the Son, and of the Holy Ghost, is all one: the Glory equal, the Majesty co-eternal.

Such as the Father is, such is the Son: and such is the Holy Ghost.

The Father uncreate, the Son uncreate: and the Holy Ghost uncreate.

The Father incomprehensible, the Son incomprehensible: and the Holy Ghost incomprehensible.

The Father eternal, the Son eternal: and the Holy Ghost eternal.

And yet they are not three eternals: but one eternal:

As also there are not three incomprehensibles, nor three uncreated: but one uncreated, and one incomprehensible.

So likewise the Father is Almighty, the Son Almighty: and the Holy Ghost Almighty.

And yet they are not three Almighties: but one Almighty.

So the Father is God, the Son is God: and the Holy Ghost is God.

And yet they are not three Gods: but one God.

So likewise the Father is Lord, the Son Lord: and the Holy Ghost Lord; and yet not three Lords: but one Lord.

For like as we are compelled by the Christian verity: to acknowledge one Person by himself to be God and Lord;

So are we forbidden by the Catholic Religion: to say, There be three Gods, or three Lords.

The Father is made of none; neither begotten, nor begotten.

The Son is of the Father alone: not made, nor created, but begotten.

Zonder de personen te vermenigen / of het wezen en zelfstandigheid te denken.

Want het is een ander persoon des Vaders / een ander des Zoons / een ander des H. Geests.

Maar de Vader / Zone ende H. Geest hebben eene Godheid / gelyke Eere en gelyke eeuwige heerlijkheid.

Hoedanig de Vader is / zodanig is ook de Zone / zodanig is ook de H. Geest.

De Vader is ongeschapen / de Zone is ongeschapen / de H. Geest is ongeschapen.

Ommetelyk is de Vader / onmetelyk is de Zone / onmetelyk is de H. Geest.

De Vader is eeuwig / de Zone is eeuwig / de H. Geest is eeuwig.

Nogtans zyn 't niet drie eeuwige / maar een eeuwig.

Gelyk ook niet drie ongeschapene / nog drie onmetelyke / maar een ongeschapen / en een onmetelyke.

Besgelyks is de Vader almachtig / de Zone almachtig / de H. Geest almachtig.

En nogtans zyn 't niet drie Almagtige / maar een Almagtige.

Alzo ook is de Vader God / de Zone God / de H. Geest God.

En nogtans niet drie Goden / maar het is een God.

Alzo is de Vader Heere / de Zone Heere / de H. Geest Heere.

En nogtans zyn 't niet drie Heeren / maar een Heere.

Want gelyk wy door de Christen-waarheid gedwongen worden eenen pgetyken persoon byzonder God of Heere te noemen.

Alzo is ons ook door het algemeen Geloofte verboden drie Goden of Heeren te bekennen.

De Vader is van niemand gemaakt / nog geschapen / nog gegeneert.

De Zone is van den Vader alleen: niet gemaakt / nog geschapen.

The Holy Ghost is of the Father and of the Son: neither made, nor created, nor begotten, but proceeding.

So there is one Father, not three Fathers; one Son, not three Sons: one Holy Ghost, not three Holy Ghosts.

And in this Trinity none is afore, or after other: none is greater or less than another;

But the whole three Persons are co-eternal together: and co-equal.

So that in all things, as is aforesaid: the Unity in Trinity is to be worshipped.

He therefore that will be saved: must thus think of the Trinity.

Furthermore, it is necessary to everlasting salvation: that he also believe rightly the Incarnation of our Lord Jesus Christ.

For the right Faith is, that we believe and confess: that our Lord Jesus Christ the Son of God, is God and Man;

God of the substance of the Father, begotten before the worlds: and Man of the substance of his Mother, born in the world;

Perfect God, and perfect Man: of a reasonable soul, and humane flesh subsisting;

Equal to the Father, as touching his Godhead: and inferior to the Father, as touching his Manhood.

Who although he be God and Man: yet he is not two, but one Christ;

One; not by conversion of the Godhead into flesh: but by taking of the Manhood into God;

One altogether; not by confusion of substance: but by unity of Person.

For as the reasonable soul and flesh

pen/ maar gegenerereert.

De H. Geest is van den Vader ende den Zoon/ niet gemaakt/ geschapen/ nog gegenerereert/ maar uitgekomen.

Zo is daar dan een Vader/ drie Vaders: een Zoon/ niet drie Zonen: een H. Geest/ niet drie Geesten.

En in deze Drieheid/ en is eerst/ nog laatst/ niet meest/ nog

Maar de gantse drie Personen hebben gelyke eeuwigheid/ en den zelve allezins gelyk.

Zo dat alomme (gelyk nu gesit) de Eenheid in de Drieheid/ en Drieheid in de Eenheid zo te een.

Daarom zo wie wil zalig zyn/ moet aldus van de Drie-Eenheid gevoelen.

Maar het is tot de eeuwigheid noodig/ dat hy ook de Menschwerdige onzes Heeren Jesu Christus trouwelyk geloove.

Zo is dan het regte Geloove/ dat wy gelooven en belyden/ dat onse Heere Jesus Christus Gods Zoon/ God en Mens.

Hy is God uit de Zelfstandigheid des Vaders voor alle tyden gegenerereert/ en Mens uit de Zelfstandigheid zyns Moeders in de tyd geboren.

Volkomen God/volkomen Mensch hebbende een verstandige ziele/ en Menschelyk vlees.

Den Vader gelyk na de Godheid minder dan de Vader na de Menschheid.

Welwelke hoewel hy God is/ Mensch/ zo is hy nogtans niet twee maar een Christus.

Hy is een/ niet door verandering der Godheid in het vlees/ maar door de aanneming der Menschheid God.

Hy is een/ niet door de vermenging der Zelfstandigheid/ maar door de Eenheid des Persoons.

Dant gelyk de verstandige ziele

one Man: so God and Man is one Christ.

Who suffered for our salvation: descended into hell, rose again the third day from the dead.

He ascended into heaven, he sitteth on the right hand of the Father, God Almighty: from whence he shall come to judge the quick and the dead.

At whose coming all men shall rise again with their bodies: and shall give account for their own works.

And they that have done good, shall go into life everlasting: and they that have done evil, into everlasting fire.

This is the Catholick Faith: which whosoever man believe faithfully, he cannot be saved.

Glory be to the Father, &c.
As it was, &c.

Here followeth the Litany, or General Supplication, to be sung or said after Morning Prayer, upon Sundays, Wednesdays and Fridays, and at other times, when it shall be commanded by the Ordinary.

De Lytanie, die men segt of zingt na't Morgenlof op de Zondagen, Woensdagen, ende Vrydagen, en op andere tyden, na dat door den Ordinarius Bedienaar goed gevonden werd.

O God the Father of heaven: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Father of heaven: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Son, Redeemer of the world: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Son, Redeemer of the world: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Holy Ghost, proceeding from the Father and the Son: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Holy Ghost, proceeding from the Father and the Son: have mercy upon us miserable sinners.

O holy, blessed and glorious Trini-

het blees een Mensch ynn/ also is God en de Mensch een Christus.

Welke geleden heeft om onzer Zaligheid wille: neder gedaald is ter Hellen/ ten derdendage weder opgestaan van den Dooden.

Opgeklommen ten Hemel/ zit ter rechterhand Gods des Vaders Almagtig. Ende zal van daar komen oordeelen de Levendige en de Dooden.

Op welkers Komste alle Menschen zullen weder opstaan met hare lichamen. Ende van hare eigene werken rekening geven.

Ende die goed gedaan hebben/ zullen in het eeuwige Levensaan/ maar die quaad gedaan hebben/ in het eeuwige vuur.

Dit is het algemeen Geloofbe/ het welk zo wie niet trouwelyk en vast geloofst/ die zal niet mogen zalig zyn.

Gere y den Vader/ &c.

Antw. Gelyk het was in den beginne/ &c.

O God Vader in de Hemelen/ ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God Vader in de Hemelen, ontfermt U onzer ellendiger zondaren.

O God Zone/ Verlosser des Werelds/ ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God Zone, Verlosser des Werelds, ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God H. Geest/ van den Vader en den Zone voortkomende/ ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God H. Geest, van den Vader en den Zone voortkomende, ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O Heilige/ Heilryke/ Heerlyke

ty,

The Holy Ghost is of the Father and of the Son: neither made, nor created, nor begotten, but proceeding.

So there is one Father, not three Fathers; one Son, not three Sons: one Holy Ghost, not three Holy Ghosts.

And in this Trinity none is afore, or after other: none is greater or less than another;

But the whole three Persons are co-eternal together: and co-equal.

So that in all things, as is afore said: the Unity in Trinity is to be worshipped.

He therefore that will be saved: must thus think of the Trinity.

Furthermore, it is necessary to everlasting salvation: that he also believe rightly the Incarnation of our Lord Jesus Christ.

For the right Faith is, that we believe and confess: that our Lord Jesus Christ the Son of God, is God and Man;

God of the substance of the Father, begotten before the worlds: and Man of the substance of his Mother, born in the world;

Perfect God, and perfect Man: of a reasonable soul, and humane flesh subsisting;

Equal to the Father, as touching his Godhead: and inferior to the Father, as touching his Manhood.

Who although he be God and Man: yet he is not two, but one Christ;

One; not by conversion of the Godhead into flesh: but by taking of the Manhood into God;

One altogether; not by confusion of substance: but by unity of Person.

For as the reasonable soul and flesh

pen/ maar gegenereert.

De H. Geest is van den Vader ende den Zoon/ niet gemaakt/ n geschapen/ nog gegenereert/ maar uitgekomen.

Zo is daar dan een Vader/ drie Vaders: een Zoon/ niet drie Zonen: een H. Geest/ niet drie Geesten.

En in deze Drieheid/ en is niet eerst/ nog laatst/ niet meest/ nog minst.

Maar de gantse drie Persoon hebben gelyke eeuwigheid/ en den zelfden allezins gelyk.

Zo dat alomme (gelyk mi gezegd is) de Eenheid in de Drieheid/ en Drieheid in de Eenheid zo te eenen.

Daarom zo wie wil zalig zyn/ moet aldus van de Drie-Eenheid gevoelen.

Maar het is tot de eeuwige Zeligheid noodig/ dat hy ook de Menswerdige onzes Heeren Jesu Christrouwelyk geloobe.

Zo is dan het regte Gelooft/ dat wy gelooven en helpden/ dat on Heere Jesus Christus Gods Zoon zo God en Mens.

Hy is God uit de Zelfstandigheid des Vaders voor alle tyden gegenereert/ en Mens uit de Zelfstandigheid zyns Moeders in de tyd geboren.

Volkomen God/volkomen Mens hebbende een verstandige ziele/ en Mensfelyk vlees.

Den Vader gelyk na de Godheid/ minder dan de Vader na de Mensheid.

Welwelke hoewel hy God is en Mensse/ zo is hy nogtans niet twee maar een Christus.

Hy is een/ niet door verandering der Godheid in het vlees/ maar door de aanneming der Mensheid.

God.

Hy is een/ niet door de vermenging der Zelfstandigheid/ maar door de Eenheid des Persoons.

Dant gelyk de verstandige ziele

is one Man: so God and Man is one Christ.

Who suffered for our salvation: descended into hell, rose again the third day from the dead.

He ascended into heaven, he sitteth on the right hand of the Father, God Almighty: from whence he shall come to judge the quick and the dead.

At whose coming all men shall rise again with their bodies: and shall give account for their own works.

And they that have done good, shall go into life everlasting: and they that have done evil, into everlasting fire.

This is the Catholick Faith: which except a man believe faithfully, he cannot be saved.

Glory be to the Father, &c.
As it was, &c.

het blees een Mensse syn/ also is God en de Mensse een Christus.

De welke geleden heeft om onzer Zaligheid wille: neder gedaald is ter Hellen/ ten derdendage weder opgestaan van den Dooden.

Opgeklommen ten Hemel/ zit ter regterhand Gods des Vaders Allmagtig. Ende zal van daar komen oordeelen de Levendige en de Dooden.

Op welkers Komste alle Menssen zullen weder opstaan met hare Lichamen. Ende van hare eigene werken rekening geven.

Ende die goed gedaan hebben/ zullen in het eeuwige Levensgaan/ maar die quaad gedaan hebben/ in het eeuwige vuur.

Dit is het algemeen Geloobe/ het welk zo wie niet trouwelyk en vast gelooft/ die zal niet mogen zalig syn.

Eere sy den Vader/ &c.

Antw. Gelyk het was in den beginne/ &c.

Here followeth the Litany, or General Supplication, to be sung or said after Morning Prayer, upon Sundays, Wednesdays and Fridays, and at other times, when it shall be commanded by the Ordinary.

De Lytanie, die men segt of zingt na't Morgenlof op de Zondagen, Woensdagen, ende Vrydagen, en op andere tyden, na dat door den Ordinarius Bedienaar goed gevonden werd.

O God the Father of heaven: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Father of heaven: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Son, Redeemer of the world: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Son, Redeemer of the world: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Holy Ghost, proceeding from the Father and the Son: have mercy upon us miserable sinners.

O God the Holy Ghost, proceeding from the Father and the Son: have mercy upon us miserable sinners.

O holy, blessed and glorious Trini-

O God Vader in de Hemelen/ ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God Vader in de Hemelen, ontfermt U onzer ellendiger zondaren.

O God Zone/ Verlosser des Werelds/ ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God Zone, Verlosser des Werelds, ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God H. Geest/ van den Vader en den Zone voortkomende/ ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O God H. Geest, van den Vader en den Zone voortkomende, ontfermt U onzer ellendiger zondaren!

O Heilige / Heilryke / Heerlykety,

ty, three persons and one God: have mercy upon us miserable sinners.

O holy, blessed and glorious Trinity, three persons and one God: have mercy upon us miserable sinners.

Remember not, Lord, our offences, nor the offences of our forefathers, neither take thou vengeance of our sins: spare us, good Lord; spare thy people whom thou hast redeemed with thy most precious blood, and be not angry with us forever.

Spare us, good Lord.

From all evil, and mischief, from sin, from the crafts and assaults of the devil, from thy wrath, and from everlasting damnation,

Good Lord, deliver us.

From all blindness of heart; from pride, vain glory, and hypocrisie; from envy, hatred, and malice, and all uncharitableness,

Good Lord, deliver us.

From fornication, and all other deadly sin; and from all the deceits of the world, the flesh, and the devil,

Good Lord, deliver us.

From lightning and tempest; from plague, pestilence, and famine; from battle, and murder, and from sudden death,

Good Lord, deliver us.

From all sedition, privy conspiracy, and rebellion; from all false doctrine, heresie, and schism; from hardness of heart, and contempt of thy word and commandment,

Good Lord, deliver us.

By the mystery of thy holy Incarnation; by thy holy Nativity and Circumcision; by thy Baptism, Fasting, and Temptation,

Good Lord, deliver us.

By thine Agony and bloody Sweat; by thy Cross and Passion; by thy precious Death and Burial; by thy glorious Resurrection and Ascension; and by the coming of the Holy Ghost,

Drie-Eenheid / drie Personen enen God / ontfermt u onzer eldiger zondaaren!

O Heilige, Heilryke, Heere! Drie-Eenheid, drie Personen, een God, ontfermt U onzer eldiger zondaaren!

O Heere! gedenkt niet onzer onzer Ouderen misdaden/ende negeene Wraake over onze zonden! spaart O Heere! spaart ulw bolk! Gy gerantsoent hebt dooz ulw dierren Bloede; ende laat ulwe Gemugheid over ons niet altpd duur!

Spaart ons, O Heere!

Van alle zonden / quaad / ongen en listen des Duibels / van gramschap / en de eeuwighe verdienisse.

Verlost ons, O Heere!

Van des herten blindheid / hordigheid / eergterigheid / geveinsten gramschap / haat / hoosheid / twyragt.

Verlost ons, O Heere!

Van onkuisheid en alle andere doodelijke zonden / en van de besingendes blees / des werelids / des Duibels.

Verlost ons, O Heere!

Van blisem en ontwedder / van plagen / pest / honger / oorlog / moord / rpe / en een haastige dood.

Verlost ons, O Heere!

Van alle oproer en t'samenzettinge / van valsche en ketterse leeringe / van verstocktheit des herten / en de versnadinge ulwes woords gebods.

Verlost ons, O Heere!

Dooz de verborghtheit ulw Heilige Menswerdige / Geboorte / Besnydenisse / Dooz / Fasten en Zoekinghe.

Verlost ons, O Heere!

Dooz ulwe Stryd en bloed Tweet / dooz ulw kruis en lyden / ulwe dierbaare Dood en Begraafnisse / dooz ulwe heerlyke Derrygse en Hemelwaart / dooz de toekom

Good Lord, deliver us.

In all time of our tribulation; in
all time of our wealth; in the hour
of death, and in the day of judgment,

Good Lord, deliver us.

We sinners do beseech thee to hear
us, O Lord God, and that it may
please thee to rule and govern thy holy
Church universal in the right way;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to keep
and strengthen in the true worship-
ping of thee, in righteousness and ho-
nours of life, thy servant ANNE,
our most gracious Queen and Gover-
ness;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to rule her
heart in thy faith, fear and love, and
that she may evermore have affiance
in thee, and ever seek thy honour
and glory;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to be her
tender and keeper, giving her the
victory over all her enemies;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to bless and
serve the Princess Sophia, and all
the Royal Family;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to illumi-
nate Bishops, Priests, and Deacons,
true knowledge and understand-
ing of thy Word, and that both by
teaching and living they may
glorify thee, and shew it accordingly;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to endue the
Members of the Council, and all the No-
bles with grace, wisdom, and un-
derstanding;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to bless and
strengthen the Magistrates, giving them
power to execute justice, and to main-

des Heiligen Geestes.

Verlost ons, O Heere!

In de tyd onzes tegen en boos-
spoets / in de ure des Doods en in
den Dag des Oordeels.

Verlost ons, O Heere!

Wy bidden U / verhoort ons zons
daaren / O God! dat Gy U gewaar-
digt / uwe Heilige algemeene Kerke
te leiden en te bestieren.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy U gewaardigt / uwen
Dienst-MAAGD A N N A, onze goe-
dertierenste Koningin en Gouvernante
te / in de waare aanbiddinge te U-
waarts / in Oegtheerdigheid en Hei-
ligheid des Levens / te bevestigen en
te bewaaren.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy U gewaardigt / haar goe-
moed in den geloove / liefde en bren-
te Uwaarts also te bestieren / dat Zy
altd op U vertrouwe; en in alles u-
we Eere en Heerlykheid zoek en be-
vordere.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy U gewaardigt Haar te
bewaaren / en te beschermen / en Haar
overwinning te verleenen tegen alle
Haare vyanden.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy wilt zegenen en bewaaren
de Princess Sophia van Hannover, en
al die tot het Koninklyke Huys be-
hooren.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy U gewaardigt / de Biss-
schoppen / Leeraaren en Dienaaren
der Kerke / met de waare kennis / en
het regt verstand uwes Woords te
berligten / op dat zy 't selve / zo doof
leuen als leere / mogen bevorderen.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy U gewaardigt / de Kon-
inglyke Raad en al den Adel des
Ryks met agthaarheid / wysheid en
verstand te vervullen.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy onze Overheden wilt ze-
genen / en haar die genade verleenen /
dat zy de rechtvaardigheid mogen

tain truth;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to bless and keep all thy People;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to give to all nations, unity, peace, and concord;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to give us an heart to love and dread thee, and diligently to live after thy commandments;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to bring to all thy people increase of grace, to hear meekly thy Word, and to receive it with pure affection, and to bring forth the fruits of the Spirit;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to bring into the way of truth, all such as have erred and are deceived;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to strengthen such as do stand, and to comfort and help the weak-hearted, and to raise up them that fall, and finally to beat down Satan under our feet;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to succour, help and comfort all that are in danger, necessity, and tribulation;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to preserve all that travel by land or by water, all women labouring of child, all sick persons, and young children, and to shew thy pity upon all prisoners and captives;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to defend and provide for the fatherless children and widows, and all that are desolate and oppressed;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to have mercy upon all men;

We beseech thee to hear us, good Lord.

bolbzingen/ en de waarheid be-
ren.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy U gewaardigt/ ulw g-
volk te zegenen en te behoeden.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy U gewaardigt/ alle
keren met eenigheid/ vrede en een-
te begiftigen.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy onze gemoederen true rep-
waare liefde/ en ulwe breeze wul-
steeken/ en neigen tot de ondem-
dinge ulwer geboden.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy ulw volk gewaardig-
berleenen de wasdom der gen-
dat het ulw Woord ootmoedelyk
hoore/ met een zuiver hert om-
en brugten des Geestes boog-
ge.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy U gewaardigt/ de
lende en verleiden/ op den weg
waarheids te herroepen.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy de staande wilt be-
gen/ de zwakken onderstutten
ballende opregten/ en den duist-
der onze boeten betreden.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy wilt beschermen/ be-
en vertroosten/ alle die in geba-
nooden en zwarigheden zyn.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy alle die te water
land op eenige reizen zyn/ zwa-
broutwen in den arbeit/ zieken/
kinderen/ slaven en gebangenen
te hulpe komen.

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy U gewaardigt/ alle
derlooze en moederlooze weezen
dulwen/ mistroostige en verd-
berzoegen/

Wy bidden U, verhoort ons!
Dat Gy U aller menschen
ontfermen/

Wy bidden U, verhoort ons!

That it may please thee to forgive
our enemies, persecuters, and slan-
ders, and to turn their hearts;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to give and
preserve to our use the kindly fruits of
the earth, so as in due time we may
enjoy them;

We beseech thee to hear us, good Lord.

That it may please thee to give us
true repentance, to forgive us all our
sins, negligences, and ignorances,
and to endue us with the grace of thy
Holy Spirit, to amend our lives ac-
cording to thy holy word;

We beseech thee to hear us, good Lord.

Son of God: we beseech thee to
hear us.

Son of God: we beseech thee to hear us.

O Lamb of God: that takest away
the sins of the world;

Grant us thy peace.

O Lamb of God: that takest away
the sins of the world;

Have mercy upon us.

O Christ, hear us.

O Christ, hear us.

Lord, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

Then shall the Priest, and the people with
him say the Lords Prayer, Our Father, &c.

And lead us not into temptation;
and deliver us from evil. Amen.

O Lord, deal not with us
according to our sins.

Neither reward us after our
iniquities.

¶ Let us pray.

O God, merciful Father, that de-
spisest not the sighing of a con-
fessing heart, nor the desire of such as be
penitent; Mercifully assist our prayers
that we make before thee in all our
troubles and adversities whensoever

Dat Gy onze bynden en herbol-
gers wilt vergeven / en haare herten
tot berouwen omkeeren.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy il gevaardigt / de vrug-
ten der aarde te geven en te bewa-
ren / om die ten zynen tyde te genie-
ten.

Wy bidden U, verhoort ons!

Dat Gy il gevaardigt / ons te
beschenken met waaragtig berouwen /
en vergiffenisse der zonden; ons te
vergeeven alle onze verzuimenissen /
en onwetenheden / ons te bereeren
met de genade des Heiligen Geestes
en beternisse des levens.

Wy bidden U, verhoort ons!

Zone Gods! wy bidden il ver-
hoort ons!

Zone Gods! wy bidden U, ver-
hoort ons!

O Lam Gods! die wegneemt de
zonden des werelts /

Geeft ons Vrede!

O Lam Gods / die wegneemt de
zonden des werelts /

Ontfermt U onzer!

O Christe verhoort ons!

O Christe verhoort ons!

Heere ontfermt il onzer!

Heere ontfermt U onzer!

Christe ontfermt il onzer!

Christe ontfermt U onzer!

Heere ontfermt il onzer!

Heere ontfermt U onzer!

¶ Dan zal de Dienaar en 't Volk met
hem zeggen, Onze Vader / &c.

Ende en leid ons niet in verzoekin-
ge / maar verlost ons van den boos-
zen. Amen.

O Heere en doet ons niet na onze
zonden;

Antw. En na onze overtredingen
vergelt ons niet!

¶ Laat ons bidden!

O God barmhertige Vader / die
de zuchten der gebroekener her-
ten niet versmaadt / en de toegenegen-
heid der treuriger niet beragt: weest
gunstig aan onze gebeden / die wy
in onze benauidheden voor il uitstoot
they

they oppress us ; and graciously hear us, that those evils which the craft and subtilty of the devil or man worketh against us be brought to nought, and by the providence of thy goodness they may be dispersed ; that we thy servants being hurt by no persecutions , may evermore give thanks unto thee in thy holy Church , through Jesus Christ our Lord.

O Lord, arise, help us, and deliver us
for thy Names sake.

O God, we have heard with our ears, and our fathers have declared unto us the noble works that thou didst in their days, and in the old time before them.

O Lord, arise, help us, and deliver us
for thine Honour.

Glory be to the Father, &c.

Ans^{ro}. As it was in the, &c.

From our enemies defend us, O
Christ.

Graciously look upon our afflictions.

Pitifully behold the sorrows of our hearts.

Mercifully forgive the sins of thy people.

Favourably with mercy hear our prayers.

Ó Son of David, have mercy upon us.

Both now and ever vouchsafe to hear
us, O Christ.

Graciously hear us, O Christ; graciously
hear us, O Lord Christ.

O Lord, let thy mercy be shewed
upon us.

As we do put our trust in thes.

☛ Let us pray.

WE humbly beseech thee, O Father, mercifully to look upon our infirmities; and for the glory of thy Name, turn from us all those evils that we most righteously have deserved; and grant that in all our troubles we may put our whole trust and confidence in thy mercy, and evermore serve thee in holiness and pureness of living, to thy honour and glory,

ten / en gewaardigt de zelfve goet
 tierent / ^h aan te nemen / op dat a
 wat doo? duifelsche of mensche
 doo? slagen tegen ons aange
 werd / vermetigt / en doo? den
 utwer liefd? agende zo?ge verzet
 werden : op dat wy uwe dienst
 ten doo? geen aanbegtingen ge
 zynde / U en uwe Heilige Kierke de
 zeggingen mogen doen / doo? J
 Christus onzen Heere.

Staar op O Heere, helpt ons, en
loft ons om uwen Naame.

O God ! met onze ooren ho-
ren wij u gehoozt / en onze Da-
den hebben ons gebootschapt won-
derbaare werken / die Gy gelooft
in haare daagen / en in oude tijde

Staat op O Heere, helpt ons, en
loft ons om uwe Eere.

Eere zu den Väter / &c.

Antw. Gelyk het was / &c.

Van onze vyanden berloft ons
Chriſte.

Hebt mededoogen met onze le-
dingen.

Alanziet de droefheid onzer be with

Weest genadig over de zonden
Volks.

Verhoogt vriendelyk onze
den.

O Zone Davids, ontfermt U on

O Christe gewaardigt ons /
en altd' te verhooren!

O Chriſte verhoort ons: verhoort ons vriendelyk O Heere Iefu Chriſte

Toont ons O Heere ulwe
herticheit!

Gelyk wy van U hoopen.

Laat ons bidden.

Wij bidden U / O Heere /
 ziet vriendelyk onze zwa-
 ren / en om de Heerlykheit uwer
 Naams / keerd goedertierenheit
 ons af / alle de zwaarigheden / die
 regtvaardelyk om onze zonden
 dienen / en geeft dat wy / in alle
 spoeden / ons gantsche vertrou-
 wen op uwe Barmhertigheid mogen
 leuen / en U altyd in zuiverheid des
 herten / danken.

G E B E D E N.

33

through our only Mediator and Advocate, Jesus Christ our Lord.

bens dienen/ tot Heerlykheid uwer Naams: Dooz onzen eenigen Middelaar en Doozpraak Jesus Christus onzen Heere, Amen.

¶ Een gebed van den H. Chrysostomus.

Al magtige eeuwige God/ die ons de genade verleent hebt/ dat wy op deze tyd eendrachtelyk vergadert zynde/ onze gebeden aan U zouden opofferen/ en die belooft/ dat/ waar twee of drie zullen vergadert wezen in uwen Naame/ Gy haare ootmoedige gebeden goedertierentlyk zult verhooren; Wy verzoeken/ dat Gy de begeerten en gebeden uwer dienaaren/ dooz zo veel als Gy die weet meest tot haare zaligheid te zullen strekken/ wilt volbrengen; en geeft ons in dit leven de kennisse uwer waarheid/ ende in het toekomende het eeuwige leven. Amen.

2 Cor. 13. 14.

THe grace of our Lord Jesus Christ, and the love of God, and the fellowship of the Holy Ghost, be with us all evermore. Amen.

Here endeth the Litany.

2 Cor. 13. 13.

De genade des Heeren Jesu Christi/ de liefde Gods/ en de gemeenschap des Heiligen Geests zy met u allen! Amen.

Einde der Lytanie.

P R A Y E R S and T H A N K S G I V I N G S

upon several Occasions, to be used before the Two final Prayers of the Litany, or of Morning and Evening Prayer.

G E B E D E N en D A N K Z E G G I N G E N

in verscheide gelegentheden, voor detwee Gebeden op't einde der Lytanie, of van 't Morgen- en Avondgebed te gebruiken.

P R A Y E R S.

¶ For Rain.

O God heavenly Father, who by thy Son Jesus Christ hast promised them that seek thy kingdom and righteousness thereof, all things necessary to their bodily sustenance; as, we beseech thee, in this our necessity, such moderate rain and showers, that we may receive the fruits of the earth to our comfort, and to thy honour, through Jesus Christ our Lord. Amen.

G E B E D E N.

¶ Om in tyd van nood regen te verzoeken.

O God/ Hemelsche Vader/ die dooz uwen eenig geboren Zonne belooft hebt aan alle/ die u u Afpk en des zelfs gerechtigheid zoeken/ alles wat tot het leven noodig is; geeft ons/ bidden wy/ in deze onzen nood/ regen en tydgige blagen/ op dat wy de vruchten des aardryx tot vertroostingge onzer lichaams/ en tot de eere uwer Naams mogen ontvangen/ dooz Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

C

¶ For

¶ *For Fair Weather.*

O Almighty Lord God, who for the sin of man didst once drown all the world, except eight persons, and afterward of thy great mercy didst promise never to destroy it so again; We humbly beseech thee, that although we for our iniquities have worthily deserved a plague of rain and waters, yet upon our true repentance thou wilt send us such weather as that we may receive the fruits of the earth in due season, and learn both by thy punishment to amend our lives, and for thy clemency to give thee praise and glory, through Jesus Christ our Lord.
Amen.

¶ *In the time of Dearth and Famine.*

O God heavenly Father, whose gift it is, that the rain doth fall, the earth is fruitful, beasts increase, and fishes do multiply; Behold, we beseech thee, the afflictions of thy people, and grant that the scarcity and dearth (which we do now most justly suffer for our iniquity) may through thy goodness be mercifully turned into cheapness and plenty, for the love of Jesus Christ our Lord; to whom with thee and the Holy Ghost be all honour and glory, now and for ever.
Amen.

¶ *Or this.*

O God merciful Father, who in the time of Elisha the prophet didst suddenly in Samaria turn great scarcity and dearth into plenty and cheapness; Have mercy upon us, that we who are now for our sins punished with like adversity, may likewise find a reasonable relief: increase the fruits of the

¶ *Om goet weer te bekomen.*

Heer God / die om des menschen zonden / eenmaal de gansche wereld verdronken hebt / uitgenomen alleen agt menschen / en daarna dooz bezondere medelyden gedebenedygt / beloofst hebt / dat Gy die noyt wederom gantschelyk zult verdrieken: Wy bidden U met gebekint / alhoewel wy om onze boesheden dezen overloop des regens der wateren wel verdient hebben dat Gy U nogtans gewaardigt / tot ware boetvaardigheid te keeren / en ons zodanige getempertheit des Hemels te geven / dat wy vrugten des aardryks ten behoefken tyde mogen ontfangen / ende deze ulwe straffen vermaand zyn ons leven leeren beteren / en wege ulwe goedertierenheit t'onswaart ulwen lof / prijs en eere / altyd in gen uitzeiden / dooz Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ *Ten tyde van dierte en hongre nood.*

O God / Hemelsche Vader / diens weldaad de regen derbalt / de aarde vrugtbaar wort de dieren zoepen en de visschen menigbuldigen: aanziet / biddende dat deze behoefstigheid en duurt eetwaaren / die wy nu zeer rechtverdelyk om onze zonden lyden / doorgoedheid ulwer barmhertigheid keere in rulinheid en overbloed. Vergunt ons dat / goedertierenste Vader / om de liefde Jesu Christi on Heeren; dien met U en den H. Gezy lof / eere en heerlykheid / in alle ewigheid / Amen.

¶ *Of dit.*

O God / en genadigste Vader / ten tyde van den Prophet Eliza in Samaria schielyk een groothoefstigheid en duurt verandert in ruimte en overbloed; zyt ons gedig / dat wy / die nu om onzen zonden wille niet gelyke wederweldigheid gestraft worden / inagelyk

earth by thy heavenly benediction; and grant that we receiving thy bountiful liberality, may use the same to thy glory, therelief of those that are needy, and our own comfort, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

een tijdige verlossing mogen binden: vermindert den wasdom der brugsten der aarde door uweliefdichheidszegeningen; en gunt ons / dat wy uwe goedertierene mildadigheden ontfangende / die tot uwe eere / tot behulpzaamheid der behoeftigen en onzer verkwikking mogen gebruiken / door Jesus Christus onzen Heere. *Amen.*

In the time of War and Tumults.
O Almighty God, King of all kings, and Governor of all things, whose power no creature is able to resist, to whom it belongeth justly to punish sinners, and to be merciful to them that truly repent; Save and deliver us, we humbly beseech thee, from the hands of our enemies; abate their pride, all vage their malice, and confound their devices, that we, being armed with thy defence, may be preserved evermore from all perils, to glorifie thee, who art the only giver of all victory, through the merits of thy only Son Jesus Christ our Lord. *Amen.*

Ten tyde van Oorlog en Oproer.
Almagtige God / Koning der Koningen en Bestierder over alles / wiens mogentheid geen schepsel kan tegenstaan / wien eigen is de zondaren te straffen / en dezen te ontfermen / die waerlyk boete doen / beswaard en berloft ons / bidden wy ootmoedelyk / van het geweld der vyanden: bedwingt haar hovaardigheid / verminder haare boosheid / doet te niet haare aanslagen en listen / op dat wy door uwe wapenen beschermt zynde / altyd mogen behoed zyn van alle gevaaren / om u te verheerlyken / die daar zyt den eenigen Overwinning-gever / door de verdiensten uwer eenigen gebodeen Zoon Jesus Christus onzes Heeren. *Amen.*

In the time of any common Plague or Sicknes.

O Almighty God, who in thy wrath didst send a plague upon thine own people in the wilderness for their obstinate rebellion against Moses and Aaron, and also in the time of King David didst slay with the plague of pestilence threescore and ten thousand, and yet remembering thy mercy didst save the rest; Have pity upon us miserable sinners, who now are visited with great sickness and mortality; that like as thou didst then accept of an atonement, and didst command the destroying Angel to cease from punishing; so it may now please thee to withdraw from us this plague and grievous sickness, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

Ten tyde van Pest, Sterfte, of Ziekten.

Almagtige God / die ten tyde van Moyses en Aaron over uwe volk in de Woestyn wegens haare wederspamigheid een sterfte zond / en ook ten tyde van den Koning David / in uwe Gzamschap / sehentig duizend menschen door de pest gedood / en nogtans gedagtig zynde uwer barmhertigheid / de rest beswaard hebt / ontfermt u onzer elsendiger / die met verscheide ziekten en zware sterfte geplagt worden / en gelwaardigt u / een gelph Spuwen Engel hebt doen ophouden van straffen / also ook nu / deze pest van ons weg te nemen / door Jesus Christus onzen Heere / *Amen.*

¶ *In the Ember-weeks to be said every Day for those that are to be admitted into holy Orders.*

A Lmighty God our heavenly Father, who hast purchased to thy self an universal Church, by the precious Blood of thy dear Son; Mercifully look upon the same, and at this time so guide and govern the minds of thy servants the Bishops and Pastors of thy flock, that they may lay hands suddenly on no man, but faithfully and wisely make choice of fit persons to serve in the sacred ministry of thy Church. And to those which shall be Ordained to any holy Function; give thy grace and heavenly benediction, that both by their life and doctrine they may set forth thy glory, and set forward the salvation of all men, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Or this.*

A Lmighty God, the giver of all good gifts, who of thy divine providence hast appointed divers orders in thy Church; Give thy grace, we humbly beseech thee, to all those who are to be called to any office and administration in the same; and so replenish them with the truth of thy doctrine, and endure them with innocency of life, that they may faithfully serve before thee, to the glory of thy great Name, and the benefit of thy holy Church, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *A Prayer for the high Court of Parliament, to be read during their Session.*

Most gracious God, we humbly beseech thee, as for this Kingdom in general, so especially for the High Court of Parliament, under our most religious and gracious Queen

¶ In de Quatertemper weeken ieder dag voor die geene te zeggen, die in de Heilige Ordens zullen aangenomen worden.

A Imagtige God / en Hemelliche Vader / Gy die dooz 't eene gemeene Kerk / dooz 't dierbaar bloed van ulwen geliefden Zoon gekocht hebt; ziet dezelve met genadige oogen aan / leid en regeerd / gemoederen ulwer dienaaren de schoppen en Herderen ulwer tegenwoordig zodanig / dat zy mand te schielyk de handen moge opleggen / maar getrouwelyk en selyk personen mogen verkiezen bekwaam zyn tot den heiligen dienst van ulwe Kerk. Geeft die geene tot eenig heilig Beroep zullen bereyde worden / ulwe genade en hemelsche zegeninge / op dat zy 30 in leven als leere ulwe eere moge verbreiden / en aller menschen zaligheid beboorden / dooz Jesus Christus onzen Heere. *Amen.*

¶ *Of dit.*

A Imagtige God / Geeft alle goede giften / die dooz Goddelijke boozienigheid verschenen in ulwe Kerk hebt ingeset. Wy bidden 't ootmoedelyk / dat ulwe genade aan alle die geene tot eenig ampt of bediening zelve zullen beroepen worden / liefst te vergunnen; en haar zodanig met de waarheid ulwer leere te bevoullen / en onnoozelheid van hen aandoen / op dat zy getrouwelyk dooz ulw aanschyn mogen verheerlyken ulwes gaven ten Naams / en voordeel ulwer liege Kerke / dooz Jesus Christus onzen Heere. *Amen.*

¶ Gebed voor de hooge Vergadering des Parlements, gedurende des zittingete gebruiken.

A lergenadigste God! Wy den 't hertgrondelyk / dooz dit Koninkryk in 't algemeen 30 in 't bezonder booz de hooge gaderinge des Parlements onder

at this would prosper advance of thy and we her King so order your unions, and jubbe celebrations for the Church and me blest

¶ *A Collection, Litanies.*

O of seech the of men to make thy saving More estate of it may be thy good and call beled in the faith of grace fully y of the ned or care propo a that to coming giving t tings their aff Jesus C This prayers

at this time assembled: that thou wouldst be pleased to direct and prosper all their Consultations to the advancement of thy glory, the good of thy Church, the safety, honour, and welfare of our Sovereign, and her Kingdoms; that all things may be so ordered and settled by their endeavours upon the best and surest foundations, that peace and happiness, truth and justice, religion and piety may be established among us for all generations. These and all other necessities for them, for us, and thy whole Church, we humbly beg in the Name and mediation of Jesus Christ our most blessed Lord and Saviour. *Amen.*

A Collect or Prayer for all Conditions of men, to be used at such times when the Litany is not appointed to be said.

O God the Creator and Preserver of all mankind, we humbly beseech thee for all sorts and conditions of men, that thou wouldst be pleased to make thy ways known unto them; thy saving health unto all nations. More especially we pray for the good estate of the Catholick Church: that it may be so guided and governed by thy good Spirit, that all who profess and call themselves Christians, may be led into the way of truth, and hold the truth in unity of spirit, in the bond of peace, and in righteousness of life. Finally we commend to thy Fatherly goodness all those who are any ways troubled, or distressed in mind, body, or estate [* especially those for whom our prayers are desired] that it may please thee to comfort and relieve them according to their several necessities, giving them patience under their sufferings, and a happy issue out of all their afflictions. And this we beg for Jesus Christ his sake. *Amen.*

This to be said when any desire the prayers of the Congregation.

zen Godbrugtige en genadige Koningin ten dezen tyde zittende / dat het U behagen mag alle Haare raadslagen te leiden en te bestieren tot vermeerderinge ulwer Eere / het beste der Kerk / de ruste / eer en welbaren onzes Souvereins en Haare Ryken / ten einde dat alle de zaken dooz humme ondernemingen zo geschikt en op de beste en zekerste gronden vast gestelt mogen werden / dat daar dooz de vrede en voorspoed / waarheid en gerechtigheid / Gods dienst en Godzaligheid onder ons mag bloeyen tot in alle geslagten. Dit en wat verder noodig is vooz Haar / ons en ulwe gantsche Kerk / smeeken wy onderdanighlyk in de Name en om de voozsprake van Jesus Christus / onzen allergezegenste Heer en Zaligmaker / Amen!

Gebed voor Menschen in Siekte, Armoed of Nooden, &c. als de Lytanie niet gebeden word.

O God / Schepper en Behouder aller menschen! Wy smeeken U ootmoedelyk vooz allerley soort en conditie der menschen / dat het U behage ulwe wegen haar bekend te maken / ulw zaligmakend heil aan alle Volkeren. Bezonder bidden wy U vooz 't beste van ulw Kerk; dat die zo gestierd en geregeert werde / dooz ulwe goede Geest / dat alle die Belydenisse doen en Christenen zig noemen / in de weg der waarheid mogen gaan en 't Beloofde behouden in eenigheid des Geestes / in den band des vrede en in rechtvaardigheid des levens. Eindelyk beveelen wy aan ulwe Vaderlyke goedheid alle de gene die op eenige wyze bedroeft en verlagen zyn in 't gemoed of krank na het lichaam. [* bezonder die gene, die onze Voorbede verzogt hebben.] Dat het U behaage de zelve te troosten en te verlossen na haare verscheidene behoeftigheden / geest haar

C 3

* Dit werd gelezen, als'er Voorbede voor bijzondere Personen verzogt word.

T H A N K S G I V I N G S.

¶ *A Prayer that may be said after any of the former.*

O God, whose nature and property is ever to have mercy and to forgive; Receive our humble petitions; and though we be tied and bound with the chain of our sins, yet let the pitifulness of thy great mercy loose us, for the honour of Jesus Christ our Mediator and Advocate. *Amen.*

lydzaamheid in haare nooden en een zalige uitkomst uit alle haare tribulacnaden. Dit alles smeeken wij om Jesu Christi wille / Amen!

¶ Een Gebed, agter een der andere te voegen.

O God / wien eigen is altyd ontfermen en te sparen / neem aan deeze onze gebeden / op dat ons die dooz de ketenen der gruwelendelyk gekluistert zyn / de goedtierenheid uwer barmhertigheid maakke ende ontbinde / om de diensten Jesu Christi onzes eenen Middelaars / Amen.

T H A N K S G I V I N G S.

D A N K Z E G G I N G E N.

¶ *A General Thanksgiving.*

A Almighty God, Father of all mercies, we thine unworthy servants do give thee most humble and hearty thanks for all thy goodness and loving kindness to us, and to all men, [** particularly to those who desire now to offer up their praises and thanksgivings for thy late mercies vouchsafed unto them.*] We bless thee for our creation, preservation, and all the blessings of this life, but above all for thine inestimable love in the redemption of the world by our Lord Jesus Christ; for the means of grace, and for the hope of glory. And we beseech thee give us that due sense of all thy mercies, that our hearts may be unfeignedly thankful, and that we may shew forth thy praise not only with our lips, but in our lives, by giving up our selves to thy service, and by walking before thee in holiness and righteousness all our days, through Jesus Christ our Lord; to whom with thee and the Holy Ghost be all honour and glory, world without end. *Amen.*

* *This to be said when any that have been prayed for, desire to return praise.*

¶ Algemeene Dankzegging.

A Unmagtige God / Vader a genade / wy ulve ontwaardienaaren bedanken u van hooz alle ulve goedheid en lypke toegenegenheid jegens ons alle menschen [** Bezonder aanbezeen, die nu komen dan voor genotene weldaaden*] : roemen u ober onze schepping, derhouding en alle de zegeningen zes lebens / maar boven al uwe onuitsprekelyke liefde in de loslinge der wereld dooz onzen re Jesus Christus / hooz de menlen der genade en de hoope der lypkheid. En wy smeeken u / ons zulk eendiep gevoelen van ulve weldadigheden / dat onze ongebeinsdelyk dankbaar zyn / en wy u pryzen niet alleen onze lippen / maar met ons dooz ons tot ulve dienst ober den / en hooz u te wandelen in lighheid en Gerechtigheid alle onzen / dooz Jesus Christus on Heere / dien nevens u en den he. toekomt alle Eer en Heerlykhe eeuwigheid. Amen!

* Dit moet gezegt worden, bezonder zyn, die haar Dankzeggen laten doen.

¶ For Rain.

O God our heavenly Father, who by thy gracious providence dost cause the former and the latter rain to descend upon the earth, that it may bring forth fruit for the use of man; We give thee humble thanks, that it hath pleased thee in our great necessity to send us at the last a joyful rain upon thine inheritance, and to refresh it when it was dry, to the great comfort of us thy unworthy servants, and to the glory of thy holy Name, through thy mercies in Jesus Christ our Lord. Amen.

¶ For Fair Weather.

O Lord God, who hast justly humbled us by thy late plague of immoderate rain and waters, and in thy mercy hast relieved and comforted our souls by this seasonable and blessed change of weather; we praise and glorify thy holy Name for this thy mercy, and will always declare by loving kindness from generation to generation, through Jesus Christ our Lord. Amen.

¶ For Plenty.

O Most merciful Father, who of thy gracious goodness hast heard our prayers of thy Church, turned our dearth and scarcity into plenty and plenty; We give thee humble thanks for this thy plenty, beseeching thee to continue thy loving kindness unto us, that our land may yield us her fruits of increase, to thy glory and our comfort, through Jesus Christ our

¶ Voor Regen.

Almagtige God / Hemelsche Vader / die dooz uwre lieflyke voorzigtigheid te wege brengt / dat de regen die by blagen nu vzoeg nu laat valt / op de aarde nederdaalende / die vzugtbaar en bequaam maakt tot des menschen gebruik: Wy danken U / zo veel wy vermoggen / dat Gy indezen onzen hoogsten nood / U gewaardigt hebt / ten lange lesten / met een zo gewensten regen / uw erfdeel te verzorglyken / en het geene nu dozre wierd / te verquikken / tot onzen grooten troost / die zo grooten welvaad gantsch onwaardig syn / ende tot de meeste heerlykheid uwes hoogheitigen Naams / dooz uwre barmhertigheden in Christo Jesu onzen Heere / Amen.

¶ Voor goed Weer.

O Heere God / die ons onlangs volgens uw zeer regtbaerdig Oordeel / dooz onnatige overvloed des regens en der wateren / hebt willen vrootmoedigen / maar nu daar en tegen dooz medelpden bewoest zynde / vzoelykheid in onze gemoedren hebt willen instorten / dooz deze zo gezonde en aangenaame lugt: Wy verheerlyken en eeren uwen heiligen Naam / om deze uwre uitsteekende goedheid / en wy zullen nimmer ophouden uw goedertierenheid en vriendelykheid uit te breiden / van geslagte tot geslagte / dooz Jesus Christus onzen Heere. Amen.

¶ Voor een goed Gewas, ofte overvloed van Eetwaaren.

O Goedertierenste Vader / die dooz uwre lieflyke goetheid de ootmoedige gebeden van uwre sterke verhoort / en onze behoefte in overvloed en weelde verandert hebt: Wy danken U zeer ootmoedelyk dooz deze uwre byzondere goeddadigheid t'onswaards / biddende uwre Majesteit / ons te willen vergunnen / dat die stant gryp en geduurig zy / en dat onze aarde in overvloed

Lord. *Amen.*

¶ *For Peace and Deliverance from our Enemies.*

O Almighty God, who art a strong tower of defence unto thy servants against the face of their enemies; We yield thee praise and thanksgiving for our deliverance from those great and apparent dangers wherewith we were compassed. We acknowledge it thy goodness that we were not delivered over as a prey unto them; beseeching thee still to continue such thy mercies towards us, that all the world may know that thou art our Saviour and mighty deliverer, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *For Restoring Publick Peace at Home.*

O Eternal God, our heavenly Father, who alone makest men to be of one mind in a house, and stillest the outrage of a violent and unruly people; We bless thy holy Name that it hath pleased thee to appease the fedious tumults which have been lately raised up amongst us; most humbly beseeching thee to grant to all of us grace, that we may henceforth obediently walk in thy holy commandments, and leading a quiet and peaceable life in all godliness and honesty, may continually offer unto thee our sacrifice of praise and thanksgiving for these thy mercies towards us, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

haare vrugten uitreike / tot Heerlykheid uwer Naams / en onze overhoudinge / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Voor Vrede en Overwinninge.

O Almagtige God / die U zelve aan uwe dienaaren tegenbangezigt haarer vyanden en al te tegenstanders plag te geven tot een zeer sterke beschansinge en hollwerf. Wy bekenen / dat wy U de uiterste dankzeggingen en hoogste lofspreken schuldig zyn / dat Gy U niet verontwaardigt hebt / ons nu alreerlang te verlossen van zo openbaare en zo naakende gevaaren / daar te doenmaal mede omringelt waren; wy wetent alleen uwe goedertieren dank / dat wy niet overgeleverd zyn als een proye voor haare tanden welke uwe uitsteekende goedertierenheid en barmhertigheid roepen. Waards / wy bidden / dat een uwe mag diuren / op dat de gantsche wereld bekenne / dat Gy onzen Bescermer en magtige Verlosser zyt / door Jesus Christus onzen Heere. Amen.

¶ Voor de herstelling van Inlandse ruste.

Eerwige God / en hemel Vader / die alleen de menich in een huis eensgezind maakt / de woede van een geweldig en onregeld volk stilt; Wy looben uwe heiligen Naam / dat het U behaagt heeft de onlangs onder ons ontstaene oproeren te bevreeden; ende den U zeer ootmoedelyk / ons alreede genade te verleenen / om voortgehoorzaamelyk in uwe heilige boden te wandelen / en een gerust bzeedig leven in alle eerbaareheid Godzaligheid leidende / U geduurlof en dankzegginge mogen offeren voor deze aan ons betweezene genade / door Jesus Christus onzen Heere. Amen.

¶ *For Deliverance from the Plague, or other common Sickness.*

O Lord God, who hast wounded us for our sins, and consumed us for our transgressions, by thy late heavy and dreadful Visitation, and now in the midst of judgment remembering mercy, hast redeemed our souls from the jaws of death; We offer unto thy fatherly goodness ourselves, our souls and bodies, which thou hast delivered, to be a living sacrifice unto thee, always praising and magnifying thy mercies in the midst of thy Church, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Or this.*

WE humbly acknowledge before thee, O most merciful Father, that all the punishments which are threatened in thy law, might justly have fallen upon us by reason of our manifold transgressions and hardness of heart. Yet seeing it hath pleased thee of thy tender mercy, upon our weak and unworthy humiliation, to assuage the contagious sickness, wherewith we lately have been sore afflicted, and to restore the voice of health into our dwellings; We offer unto thy divine Majesty the voice of praise and thanksgiving, and magnifying thy glorious name for such thy preservation and providence over us, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ Voor de Verlossinge van Stérftē en Pest.

Heerē God / die ons om onzer zonde wille gelwond / en uitschietende de pylen uwer gramschap / dooz die onlangs woedende pest / ons om onze overtredingen vernielt / maar nu in het midden uwes barmhertigheits / gedagtig zynde uwer barmhertigheid / onze beangste zielen uit de kaaken des doods verlost hebt / wy offeren ons geheel op aan uwe Vaderlyke goedertierentheid / tot een levende offerhande / op dat onze zielen en lichaamen dooz uwe kragtige hand verlost zynde / wy noyt op houdden / uwen Lof te vermeerderen / en uwe barmhertigheden groot te maaken / midden onder uwe Godsdienstige vergaderinge / dooz Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Een ander Gebed van den zelven Inhoud.

Wij bekennen ootmoedelyk dooz uwe Majesteit / aldergoederz tienvēste Vader / dat men ons niet regt heeft mogen opleggen alle plagen / en bloeken in uwe Wet begrepen / om onze overgroote zonden / en de hardigheid onzer herten : maar also het u van wegen uwe tedere barmhertigheid behaagt heeft / de pest / die woedende wolf / die ons zo dapper gequeld heeft / te stillen / en op deze onze bergootmoedigingē / hoewel onwaardige en onvolmaakte / de stemme des broylpkheids en des troostes in onze hutten te vernieuwen / offeren wy uwe Goddelyke Majesteit een offerhande des lofs der dankzeggingen / en wy zullen noyt ophouden uwen heerlyken Naam dooz deze uwe genadige verlossinge en bewaaringe uit te breiden en groot te maaken / dooz Jesus Christus onzen Heere / Amen.

The Collect, Epistles, and Gospels, to be Used throughout the Year.

Gebeden, Zendbrieven, en Evangelien, die men door het gebed jaar leeft.

Note, that the Collect appointed for every Sunday, or for any Holy-day that a Vigil or Eve, shall be said at the Evening Service next before.

't Gebed geschikt voor ieder Zondag of Heiligedag die een Vigilie zal in de naaftvoorgaande Avond-dienst gezegt worden.

The first Sunday in Advent.

The Collect.

Almighty God, give us grace that we may cast away the works of darkness, and put upon us the armour of light, now in the time of this mortal life (in which thy Son Jesus Christ came to visit us in great humility;) that in the last day, when he shall come again in his glorious Majesty, to judge both the quick and dead, we may rise to the life immortal, through him who liveth and reigneth with thee and the Holy Ghost, now and ever. Amen.

This Collect is to be repeated every day with the other Collects in Advent, until Christmas-Eve.

The Epistle. Rom. 13. 8.

OWe no man any thing, but to love one another: for he that loveth another, hath fulfilled the law. For this, Thou shalt not commit adultery, Thou shalt not kill, Thou shalt not steal, Thou shalt not bear false witness, Thou shalt not covet; and if there be any other commandment, it is briefly comprehended in this saying, namely, Thou shalt love thy neighbour as thy self. Love worketh no ill to his neighbour, therefore love is the fulfilling of the law. And that, knowing the time, that now it is high time to awake out of sleep: for now is our salvation nearer than when we believed.

Den I. Zondag in den Advent Gebed.

Geeft ons / bidden wy / Almechtige God / dat wy afgeleid bende de werken der duisternis aandoen de wapenen des lichts in dit sterfelijkke leven / (in 't welk Jesus Christus onzen Zonengroote ootmoedigheid / om ons bezoeken gekomen is) op dat wy den nimmersten dag / op welke wy weder komen in de heerlijkheid uwer Majesteits / om te oordeelen de levende en de dooden / weder staan mogen tot een onsterfelijk leven / dooz Christus onzen Heer met u leeft / en regeert / in eenigheid des Heiligen Geestes / dooz de wien der eeuwen / Amen.

Dit Gebed moet alle dagen in Advent met de andere Gebeden herhaald worden tot Kersentoe.

Sendbrief. Rom. 13. 8. &c.

En zyt niemant yet schuldig te malkanderen lief te hebben. Want die den anderen lief heeft heeft de Wet verbult. Want die den anderen lief heeft en zult geen overspel doen / Gy en zult niet dooden / Gy en zult niet steelen / Gy en zult geen valsche getuigenis geven / Gy en zult niet begeeren. Want zo daar eenig ander gebod is / welk dit woord als in een hoofdstuk begrepen / namelijk in dit / Om den naasten lief hebben gelijcelyc zelve. De liefde en doet den naasten geen quaad. Zo is dan de liefde de vervulling der Wet. Ende dat ge ik te meer / dewyle wy de genheid des tyds weeten / dat

The night is far spent, the day is at hand; let us therefore cast off the works of darkness, and let us put on the armour of light. Let us walk honestly as in the day, not in rioting and drunkenness, not in chambering and wantonness, not in strife and envying. But put ye on the Lord Jesus Christ, and make not provision for the flesh, to fulfil the lusts thereof.

uur is / dat wy nu uit den slaap opwaaken: want de zaligheid is ons nu naarder / dan doe wy eerst geloofd hebben. De nacht is voorby gegaan / ende de dag is nabij gekomen. Laat ons dan afleggen de werken der duisternisse / ende aandoen de wapenen des lichts. Laat ons als in den dag / eerlyk wandelen: niet in brasserpen ende dronkenschappen / niet in slaapkameren ende ontugtigheden / niet in twist ende indigheid: Maar doet aan den Heere Jesum Christum / ende en verzorgt het vleesch niet tot begeerlykheden.

The Gospel. S. Matth. 21. 1.

When they drew nigh unto Jerusalem, and were come to Bethphage, unto the mount of Olives, then sent Jesus two disciples, saying unto them, Go into the village over against you, and straightway ye shall find an ass tied, and a colt with her: loose them and bring them unto me. And if any man say ought unto you, ye shall say, The Lord hath need of them; and straightway he will send them. All this was done, that it might be fulfilled which was spoken by the prophet, saying, Tell ye the daughter of Sion, Behold, thy King cometh unto thee, meek, and sitting upon an ass, and the colt the foal of an ass. And the disciples went, and did as Jesus commanded them, and brought the ass, and the colt, and put on them their clothes, and they set thereon. And a very great multitude spread their garments in the way, and cut down branches from the trees, and strawed them in the way. And the multitudes that went before, and that followed, cried, saying, Hosanna to the Son of David: blessed be he that cometh in the Name of the Lord. Hosanna in the Highest. And when he was come into Jerusalem, all the city was moved, saying, Who is this? And the multitude said, This is Jesus the Prophet of Nazareth of Galilee. And Jesus went into the

Evangelie. Matth. 21. 1--14.

Ende als hy nu Jeruzalem gegaan / ende gekomen waren tot Bethphage / aan den olyf-berg / doe zand Jesus twee Discipelen / zeggende tot haar / Gaat henen in het blek / dat tegen u over ligt / ende gy zult terstont een Ezelinne gebonden vinden / ende een beulen niet haar: ontbindze ende brengeze tot my. Ende indien u iemand iet zegt / zo zult gy zeggen / dat de Heere dezer van noode heeft: ende hy zalze terstont zenden. Dit alles nu is geschied op dat verbult worde het geene gesproken is door den Propheet / zeggende / Zegget de dogter Zion: ziet uw koning komt tot u zagtnoedig ende gezeten op een ezelinne / ende een beulen / zynde een jong eener jodragende ezelinne. Ende de Discipelen henen gegaan zynde / ende gedaan hebben de gelyk Jesus haar bevolen hadde / bragten de ezelinne ende het beulen / ende leiden haare klederen op dezelve / ende zetteden hem daar op. Ende de meeste schaare spreidden hare klederen op den weg / ende andere hielden takken van de boomen / ende spreidenze op den weg. Ende de scharen die voor gingen ende die volgden / riepen zeggende / Hozanna den Zoon Davids: gezegent is hy die komt in den naame des Heeren: Hozanna in de hoogste hemelen. Ende als hy te Jeruzalem inquam / wierd de geheele

tem-

temple of God; and cast out all them that sold and bought in the temple, and overthrew the tables of the money-changers, and the seats of them that sold doves, and said unto them, It is written, My house shall be called the house of prayer, but ye have made it a den of thieves.

stad beroert/ zeggende / Wie is de Ende de schaaeren zeiden/ Deze is Iesus / de Propheet van Nazareth Galilea. Ende Iesus ging in Tempel Gods/ ende dreef uit alle verkogten ende kogten in den Tempel / ende keerde om de tafelen wisselaars / ende de zitstoelen der kne die de duiven verkogten. En hy zeide tot haar/ daar is geschreeven Opn Huis zal een huis des gebeds genaamt worden / maar gij maakt dat tot eenen moordenaars huis.

The Second Sunday in Advent.

The Collect.

Blesséd Lord, who hast caused all holy Scriptures to be written for our learning; Grant that we may in such wise hear them, read, mark, learn and inwardly digest them, that by patience and comfort of thy holy word, we may embrace and ever hold fast the blessed hope of everlasting life, which thou hast given us in our Saviour Jesus Christ. *Amen.*

The Epistle. Rom. 15. 4.

Whatsoever things were written aforetime, were written for our learning; that we through patience and comfort of the Scriptures might have hope. Now the God of patience and consolation, grant you to be like-minded one towards another, according to Christ Jesus: that ye may with one mind, and one mouth glorify God, even the Father of our Lord Jesus Christ. Wherefore receive ye one another, as Christ also received us, to the glory of God. Now I say, that Jesus Christ was a minister of the circumcision, for the truth of God, to confirm the promises made unto the Fathers: and that the Gentiles might glorify God for his mercy, as it is written, For this cause I will confess to thee among the Gentiles, and sing

Den II. Zondag in den Advent.
Gebed.

Heilige God / die te wegen blyagt hebt / dat alles / wat geschreven is / tot onzer leeringe geschreeven werden/ verleent ons wy de Schriftuur met zodanig opmerking mogen hooren/leeren / verstaan / en inwendig waken / dat wy die dooz lydzaam en vertroosting der Schriften omhelzen / en behouden de dees eenwigen lebens / aan ons geven/ dooz Jesus Christus onzen tigmaker/ Amen.

Sendbrief. Rom. 15. 4--14.

Want al wat te vooren geschreven is / dat is tot onzer leeringe te vooren geschreeven: op dat wy lydzaamheid en vertroosting der Schriften hope hebben zouden. Ende de God der lydzaamheid ende vertroosting geve u dat gij gezint zijt onder malkanderen in Christus Iesum. Op dat gij dragtelijk met eenen monde verheerlijken den God ende Vader onzes Heeren Iesu Christi. Want om neemt malkanderen aan / ook Christus ons aangenomen tot de heerlykheid Gods. Ende zegge / dat Jesus Christus een koning naar gelworden is der Besnydenen ban wegen de waarheid Gods dat hy bevestigen zoude de beloften der Vaderen: ende de

into thy Name. And again he saith, Rejoyce, ye Gentiles, with his people. And again, Praise the Lord, all ye Gentiles, and laud him, all ye people. And again, Esaias saith, There shall be a root of Jesse, and he that shall rise to reign over the Gentiles, in him shall the Gentiles trust. Now the God of hope fill you with all joy and peace in believing, that ye may abound in hope, through the power of the Holy Ghost.

The Gospel. S. Luke 21. 25.

And there shall be signs in the sun, and in the moon, and in the stars; and upon the earth distress of nations, with perplexity, the sea and the waves roaring; mens hearts failing them for fear, and for looking after those things which are coming upon the earth: for the powers of heaven shall be shaken. And then shall they see the Son of Man coming in a cloud with power and great glory. And when these things begin to come to pass, then look up, and lift up your heads; for your redemption draweth nigh. And he spake them a parable, Behold, the fig tree, and all the trees; When they now shoot forth, ye see and know of your own selves that summer is now nigh at hand. So likewise, when ye see these things, know ye that the Kingdom of God is nigh at hand. I say unto you, This generation shall not pass away, till all these things be fulfilled: Heaven and earth shall pass away; but my words shall not pass away.

nen God van wegen de barmhertigheid zouden verheerlijken: gelyk gescreven is / Daarom zal ik u blyden onder de Heidenen / ende ulwen naame lof zingen. Ende wederom zegt hy / Weest vrolyk gy Heidenen met zynen volke. Ende wederom / Hoofst den Heere alle gy Heidenen / ende prysst hem alle gy volken. Ende wederom zegt Esaias / Daar zal zyn de wortel Jesse / ende die opstaat om over de Heidenen te gebieden: op hem zullen de Heidenen hoopen. De God nu der hoop verbulle u lieden met alle blydschap ende vrede in 't geloofbe / op dat gy overvloedig meugt zyn in de hoope / dooz de kragt des Heiligen Geestes.

Evangelie. Luc. 21. 25—34.

Ende daar zullen teekenen zyn in de Zonne / ende Maane / ende de Sterren / ende op de aarde benaantwotheid der volkeren / met twyfelmoedigheid / als de zee ende watergolven groot geluid zullen geben: Ende den menschen het herte zal bezwipen van vrees / ende verwagtinge der dingen / die het aardeyck zullen overkomen. Want de kragten der hemelen zullen becreegt worden. Ende alsdan zullen zy den Zon der menschen zien komen in een wolke met groote kragt ende heerlykheid. Als nu deze dingen beginnen te geschieden / zoo ziet om hooge / ende heft ulwe hoofden opwaards / om dat ulwe verlossinge naby is. Ende hy zeide tot haar een gelykenisse / Ziet den vygeboom / ende alle de boomen. Wanneer zy nu uitspruiten / ende gy dat ziet / zo weet gy ypt u zelven / dat de zomer nu naby is. Alzoo ook gy / wanneer gy deze dingen zult zien geschieden / zo weet dat het Koninkrycke Gods naby is. Doozwaar ik zegge u / dat dit geslagte geenzins en zal voorby gaan / tot dat alles zal geschied zyn. De hemel ende de aarde zullen voorby gaan / maar myne woorden en zullen geenzins voorby gaan.

*The third Sunday in Advent.**The Collect.*

O Lord Jesus Christ, who at thy first coming, didst send thy messenger to prepare thy way before thee; Grant that the ministers and stewards of thy mysteries may likewise so prepare and make ready thy way, by turning the hearts of the disobedient to the wisdom of the just, that at thy second coming to judge the world, we may be found an acceptable people in thy sight, who livest and reignest with the Father and the Holy Spirit, ever one God, world without end. *Amen.*

The Epistle. 1 Cor. 4. 1.

Let a man so account of us, as of the ministers of Christ, and stewards of the mysteries of God. Moreover, it is required in stewards, that a man be found faithful. But with me it is a very small thing that I should be judged of you, or of mans judgment: yea, I judge not mine own self. For I know nothing but my self, yet am I not hereby justified; but he that judgeth me, is the Lord. Therefore judge nothing before the time, until the Lord come, who both will bring to light the hidden things of darkness, and will make manifest the counsels of the hearts; and then shall every man have praise of God.

The Gospel. S. Matth. 11. 2.

Now when John had heard in the prison the works of Christ, he sent two of his disciples, and said unto him, Art thou he that should come, or do we look for another? Jesus answered and said unto them, Go and shew John again those things which ye do hear and see: The blind receive their sight, and the lame walk, the lepers are cleansed, and the deaf hear, the dead are raised up,

Den III. Zondag in den Advent. and the
ed ro

Here Jesus Christus / de whose
uw eerste komste uwen
zond om uwe wegen voor / A n gan to
reiden; Vergunt dat de Dienaars
en uitdeulers uwer geheimen de wil
uwe wegen ook zo mogen berei with ch
en verbaardigen / met de hertafortro se
ongehoorzaamten tot de wpsheiment
rechtvaardigen te brengen / op dar lothin
in uwe tweede komste tot het ewent ye
des waerelds een aangenaam rea, I f
in uwe oogen bevonden inogen a prophe
den / die leeft in regeert in es writte
heid met den Vader en den hrienger b
cheest / in eeuwigheid der eeuwrepare
den. *Amen.*

Sendbrief. 1 Cor. 4. 1-6.

Alzo houde ons een ieder
sche / als dienaars Christi
de uitdeulers der verborzgent
Gods. Ende boorders woorden
uitdeulers bereicht / dat elk get
bevonden werde. Doch my is
het minste dat ik van u lieden
deelt worde / ofte van een me
lyk oordeel: ja ik en oordeele o
zelven niet: want ik en ben my
geens dings bewust: dog ik
daar door niet geregtveerdigt
die my oordeelt / is de Heere.
dan en oordeeld niets voor de
tot dat de Heere zal gekomen
welke ook in 't licht zal brengen
ne in de duisterniss: verborzgent
de openbaaren de raadslage
herten: ende als dan zal een
lof hebben van Gode.

Evangelie. Matth. 11. 2-11

Ende Joannes in de ge
niss: gehoorst hebbende de
ken Christi / zand twee van
Discipelen. Ende zeide tot hem
gn de gene die komen zoude / o
wagten wy eenen anderen?
Jesus antwoorde ende zell
haar: Gaat heen en ende bood
Joanni weder / het geene g
ende ziet: De blinde worden
ende de krempelen wandelen /

Den IV. Zondag in den Advent.

47

and the poor have the Gospel preached to them. And blessed is he who soever shall not be offended in me. And as they departed, Jesus began to say unto the multitudes concerning John, What went ye out into the wilderness to see? A reed shaken with the wind? But what went ye out for to see? A man clothed in soft raiment? behold, they that wear soft clothing are in kings houses. But what went ye out for to see? A prophet? Yea, I say unto you, and more than a prophet. For this is he of whom it is written, Behold, I send my messenger before thy face, which shall prepare thy way before thee.

laatsche worden gereinigt / ende de doobe hooren / de doode worden opgewekt / ende den armen word het Evangelium verkondigt. Ende zalig is hy / die aan iny niet en zal ge-ergert worden. Als mi deze henen gingen / heeft Jesus tot de schaaren beginnen te zeggen van Joanne / Wat zyt gy uitgegaan in de woestyn te aanschouwen? Een riet dat van den wind gints ende weder beweegt word? Maar wat zyt gy uitgegaan te zien? Een mensche niet zagte kleederen bekleed? Ziet die zagte kleederen draagen yn in der koningen huizen. Maar wat zyt gy uitgegaan te zien? Een Propheet? Ja ik zegge u / ook veel meer dan een Propheet. Want deze is het van den welken geschreeven staat / Ziet ik zende mynen Engel voor uwe aangezichte / die uwen weg bereiden zal voor u heenen.

The fourth Sunday in Advent.
The Collect.

O Lord, raise up (we pray thee) thy power, and come among us, and with great might succour us; that whereas through our sins and wickedness, we are sore let and hindered in running the race that is set before us, thy bountiful grace and mercy may speedily help and deliver us, through the satisfaction of thy Son our Lord; to whom with thee and the Holy Ghost be honour and glory, world without end. Amen.

The Epistle. Phil. 4. 4.

Rejoice in the Lord alway, and again, I say, Rejoyce. Let your meditation be known unto all men. The Lord is at hand. Be careful for nothing: but in every thing by prayer and supplication with thanksgiving, let your requests be made known unto God. And the peace of God which passeth all understanding, shall keep our hearts and minds through Christ Jesus.

Den IV. Zondag in den Advent.
Gebet.

W Ekt op / O Heere / bidden wy / uwe Mogentheid / en komt / en doet ons bystand / door uwe groote kragt / op dat door de hulpe uwer genade (die door onze boosheden verhindert werd) de mildadigheid uwer ontferminge te spoediger over ons kome / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Sendbrief. Philip. 4. 4-8.

V Erblyd u in den Heere alle tyd: wederom zegge ik / verblyd u. Uwe bescheidenheid zy alle menschen bekend. De Heere is nabij. Weest in geen ding bezorgt: maar laat uwe begeerten in alles / door bidden ende smeeken / met dankzegginge bekend worden by God. Ende de vrede Gods / die alle verstand te boven gaat / zal uwe herten ende uwe zinnen bewaaren in Christo Jesu.

The Gospel. S. John 1. 19.

THis is the record of John, when the Jews sent Priests and Levites from Jerusalem to ask him, Who art thou? And he confessed, and denied not; but confessed, I am not the Christ. And they asked him, What then? Art thou Elias? And he saith, I am not. Art thou that prophet? And he answered, No. Then said they unto him, Who art thou? that we may give an answer to them that sent us. What sayst thou of thy self? He said, I am the voice of one crying in the wilderness, Make straight the way of the Lord, as said the prophet Esaias: and they which were sent, were of the Pharisees. And they asked him, and said unto him, Why baptizest thou then, if thou be not that Christ, nor Elias, neither that Prophet? John answered them, saying, I baptize with water: but there standeth one among you, whom ye know not. He it is who coming after me, is preferred before me, whose shoes I am not worthy to unloose. These things were done in Bethabara beyond Jordan, where John was baptizing.

Evangelie. Joann. 1. 19--29.

Ende dit is het getuigenis van Joannis / doe de Joden en Priesters ende Leviten afzonden naar Jerusalem / op dat zy hem zouden vragen: Wie zyt gy? Ende hy antwoorde / ende en loochende het niet: en hy beleeft / Ik en ben de Christus niet. Ende zy vragden hem: Wat denijcst du? Zyt gy Elias? Ende hy zeide: Neen. En hy zeide: En ben die niet: Zyt gy de Propheten? Ende hy antwoorde: Neen. En hy zeiden dan tot hem: Wie zyt gy? dat wy antwoorde geven konnen? den geenen / die ons gezonden hebben? Wat zegt gy van u zelven? Hy antwoorde: Ik ben de stemme des roepers in de woestyn: Maakt den weg der Heeren recht / gelyk Esaias de Prophet gesproken heeft. Ende zy gezonden waaren uit de Phariseen. Ende zy vragden hem: ende hy antwoorde hem: Waaroem doopt gy? Zy antwoorde: Zy zyn de Christus niet en zyn niet Elias / noch de Prophet: Joannis antwoorde haer / zeggende / Ik doop met water / maar hy staat onder u lieden / dien gy niet en kent. Dezelve is het die na my komt / die ke hoor my geworden is / wiens ik niet weerdig en ben dat ik zynen schoen zoude ontbinden. Deze dingen gescheen in Bethabara over Jordan / daar Joannes was baptizing.

The Nativity of our Lord, or the Birth-day of CHRIST commonly called, *Christmas-Day.*

Op KERSDAG.

The Collect.

Gebed.

Almighty God, who hast given us thy only begotten Son to take our nature upon him, and as at this time to be born of a pure Virgin; Grant that we being regenerate, and made thy children by adoption and grace, may daily be renewed by thy Holy Spirit, through the same our Lord Jesus Christ, who liveth and reigneth with thee, and the same

Almagtige God / die ons alleenigen gebooren Zoon gegeven hebt / op dat hy onze natuur aannemen / en op dezen dag uit een reine Maagel gebooren werden / geest ons geven / dat wy wedergebooren en uitwe zoonen doot aannemen / genade gemaakt zynde / doot den Heiligen Geest dagelyks vernieuwen

Spirit, ever one God, world without end. Amen.

The Epistle. Hebr. 1. 1.

God who at sundry times, and in divers manners spake in time past unto the fathers by the prophets, but in these last days spoken unto us by his Son, whom he hath appointed heir of all things, by whom also he made the worlds. Who being the brightness of his glory, and the express image of his person, and upholding all things by the word of his power, when he had by himself purged our sins, sat down on the right hand of the Majesty on high: being made so much better than the angels, as he hath by inheritance obtained a more excellent name than they. For unto which of the angels said he at any time, Thou art my son, this day have I begotten thee? And again, I will be to him a Father, and he shall be to me a Son? And again, when he bringeth in the first begotten into the world, he saith, And let all the angels of God worship him. And of the angels he saith, Who maketh his angels spirits, and his ministers a flame of fire. But unto the Son he saith, Thy throne, O God, is for ever and ever, a sceptre of righteousness is the sceptre of thy kingdom. Thou hast loved righteousness, and hated iniquity; therefore God, even God, hath anointed thee with the oil of gladness above thy fellows. Thou, Lord, in the beginning hast laid the foundation of the earth; and the heavens are the works of thine hands. They shall perish, but thou shalt endure; and they all shall wax old as a garment; and as a vesture thou shalt fold them up, and they shall be changed; but thou art the same, and thy years shall not fail.

gen werden / dooz den zelven onzen Heere / &c. Amen.

Zendbrief. Hebr. 1. 1-13.

God booztyds veelmaal / ende op veelerlei wyze / tot de vaderen gesproken hebbende dooz de Propheeten / heeft in deeze laatste dagen tot ons gesproken dooz den Zoone : Welken hy gestelt heeft tot een erfgenaam van alles / dooz welken hy ook de wereld gemaakt heeft. Welke also hy is het afschynzel zner heerlijkheid / ende het uitgedrukte Beeld zner Zelfstandigheid / ende alle dingen draagt dooz het woord zner kracht / na dat hy de reinigmakinge onzer zonden dooz hem zelven te wege gebracht heeft / is gezeten aan de regterhand der Majesteit in de hoogste hemelen : Zo veel treffelyker gewoorden dan de Engelen / als hy ufnemender naam boven haar ge-erst heeft. Want tot wien van de Engelen heeft hy ooit gezegt / Gy zyt myn Zoone / hebden hebbe ik u gegeneereert ; Ende wederom / Ik zal hem tot een Vader zyn / ende hy zal my tot een Zoone zyn : Ende als hy wederom den eerstgebooren inbrengt in de wereld / zegt hy / Ende dat alle Engelen Gods hem aanbidden. Ende tot de Engelen zegt hy wel / Die zyn Engelen maakt geesten / ende zyne dienaars een blamme des biers : Maat tot den Zoone zegt hy / Wien Thoon / O God / is in alle eeuwigheid : De scepter uwer Koningryks is een regte scepter. Gy hebt regtveerdigheid lief gehad / ende ongerechtigheid gehaat : Daarom heeft u / O God / uw God gezalft met olve der bzeugde boven uwe medegenooten. Ende / Gy Heere / hebt in den beginne de aarde gegrondet / ende de hemelen zyn werken uwer handent : De zelve zullen vergaan / maar Gy blyft altyd : ende zy zullen alle als een kleed verouden : Ende als een dek-kleed zult gyze in een rollen / ende zy zullen verandert worden : maar

The Gospel. S. John. i. i.

IN the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God. The same was in the beginning with God. All things were made by him, and without him was not any thing made that was made. In him was life, and the life was the light of men. And the light shineth in darkness, and the darkness comprehended it not. There was a man sent from God, whose name was John. The same came for a witness, to bear witness of the light, that all men through him might believe. He was not that light, but was sent to bear witness of that light. That was the true light, which lighted every man that cometh into the world. He was in the world, and the world was made by him, and the world knew him not. He came unto his own, and his own received him not. But as many as received him, to them gave he power to become the sons of God, even to them that believe on his name: which were born, not of blood, nor of the will of the flesh, nor of the will of man, but of God. And the Word was made flesh, and dwelt among us (and we beheld his glory, the glory as of the only begotten of the Father) full of grace and truth.

Saint Stephens Day.

The Collect.

GRANT, O Lord, that in all our sufferings here upon earth for the testimony of thy truth, we may steadfastly look up to heaven, and by faith behold the glory that shall be reveal-

Gij zyt de zelve / ende ulwe jaaren
zullen niet ophouden.

Evangelie. Joan. 1. 1--15.

In den beginne was het Woord
ende het Woord was God. Dit
in den beginne by God. Alle du
zyn door het zelve gemaakt/ende
der het zelve en is geen ding
maakt/ dat gemaakt is. In be
be was het leven/ende het leven
het licht der menschen. Ende
schijnt in de duisternisse / ende de
sternisse en heeft het zelve niet
pen. Daar was een mensche
God gezonden/ wiens naame
Joannes. Deze quam tot een
genisse / om van het licht te ge
op dat zy alle door hem ge
zouden. Hy en was het licht
maar was gezonden op dat
het licht getuigen zoude. Dit
het waaragtige licht / het welk
licht een iegelyk mensche kon
de wereld. Hy was in de wer
de de wereld is door hem ge
ende de wereld en heeft hem
kent. Hy is gekomen tot het
ende de zyne en hebben hem
genomen. Maar zo veel hem
genomen hebben/ dien heeft hy
gegeven kinderen Gods te w
namelyk die in zynen naame
ben. Welke niet uit den bloe
uit den wille des bleeschs /
den wille des mans / maar
gebooren zyn. Ende het W
bleesch geworzen/ ende heeft
ons gewoont / (ende wy heb
heerlykheid aanschouwt / een
lykheid als des eenig-geboor
den Vader) vol van genade
waarheid.

Op St. Stevens Dag.

Gebed.

Geeft/Heere/dat wy in al-
 liden hier op aarde door
 tuigenisse uwer waarheid / ge-
 opwaards na den heimel moge
 en door 't geloofte beschouwe

Op St. Stevens Dag.

51

and being filled with the Holy Ghost, may learn to love and bless our persecuters, by the example of thy first martyr Saint Stephen; who prayed for his murderers to thee, O blessed Jesus, who standest at the right hand of God, to succour all those that suffer for thee, our only Mediator and Advocate. Amen.

Then shall follow the Collect of the Nativity, which shall be said continually unto Newyears Eve.

For the Epistle. Acts. 7. 55.

Stephen being full of the Holy Ghost, looked up stedfastly into heaven, and saw the glory of God, and Jesus standing on the right hand of God; and said, Behold, I see the heavens opened, and the Son of man standing on the right hand of God. Then they cried out with a loud voice, and stopped their ears, and ran upon him with one accord, and cast him out of the city, and stoned him; and the witnesses laid down their clothes at a young mans feet, whose name was Saul. And they stoned Stephen, calling upon God, and saying, Lord Jesus, receive my spirit. And he kneeled down and cried with a loud voice, Lord, lay not this sin to their charge. And when he had said this, he fell asleep.

Gospel. S. Matth. 23. 34.

And, I send unto you prophets and scribes, and wise men, and scribes; and they shall kill and crucify some of them shall ye send into your synagogues, and persecute them from city to city; that may come all the righteous upon the earth, from the blood of righteous Abel, unto the blood of Zacharias, son of Barachias, whom ye slew between the temple and the altar. Verily I say unto you. All these things shall come upon this

heerlykheid die geopenbaart zal worden; en vol des Heiligen Geestes mogen leeren u lief te hebben / en onze vervolgers te zegenen / na het voorbeeld van utwen heiligen Martelaar Stephanus / die voor zyne vervolgers gebeden heeft tot u Heere Jesus / die ter rechterhand Gods staat om alle die voor u / onzen eerigen Middelaar en Voorspreek / lipden / te hulpe te komen. Amen.

¶ Dan zal 't Gebed van de Kersdag volgen, dat men dagelyks mede zal leezen tot Nieuwejaarsdag toe.

In plaats van de Zendbrief Act. 7. 55.

¶ Mar hy vol zynde des Heiligen Geestes / ende de oogen houdende na den hemel / zag de heerlijkheid Gods / ende Jesum staande ter rechterhand Gods: Ende hy zei: de / Ziet / ik zie de hemelen geopen / ende den Zoone des menschen staande ter rechterhand Gods. Maar hy roepende met grooter stemme / stoppen haare ooren / ende vielen eendzagtelyk op hem aan. Ende wierpen hem ter stad uit / ende steenigden hem: ende de getuigen leiden haare kleederen af aan de boeten eens jongelings / genaamt Saulus. Ende hy steenigden Stephanum / aanroepende / ende zeggende / Heere Jesu ontfangt mynen geest. Ende vallende op de knien riep hy met grooter stemme / Heere / en rekent haar deze zonde niet toe. Ende als hy dat gezegt hadde / ontsliep hy.

Evangelie. Matt. 23. 34. &c.

¶ Daarom ziet ik zende tot u Propheten / ende Wyse / ende Schryfgeleerde / ende uit den zelven zult gy zommige dooden ende kruisigen / ende zommige uit den zelven zult gy geesflen in uwe Synagogen / en zult ze vervolgen van stad tot stad. Op dat op u kome alle het rechtvaardige bloed / dat vergooten is op der aarden / van het bloed des rechtvaardigen Abels af / tot op het bloed Zacharie des zoons Barachie / welken gy gedood hebt tusschen gene-

generation. O Jerusalem, Jerusalem, thou that killest the prophets, and stonest them which are sent unto thee; how often would I have gathered thy children together, even as a hen gathereth her chickens under her wings, and ye would not. Behold, your house is left unto you desolate. For I say unto you, Ye shall not see me henceforth, till ye shall say, Blessed is he that cometh in the Name of the Lord.

*Saint John the Evangelists day.
The Collect.*

Merciful Lord, we beseech thee to cast thy bright beams of light upon thy Church, that it being enlightened by the doctrine of thy blessed Apostle and Evangelist Saint John, may so walk in the light of thy truth, that it may at length attain to the light of everlasting life, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. 1 S. John 1. 1.

That which was from the beginning, which we have heard, which we have seen with our eyes, which we have looked upon, and our hands have handled of the word of life; (For the life was manifested, and we have seen it, and bear witness, and shew unto you that eternal life, which was with the Father, and was manifested unto us) That which we have seen and heard, declare we unto you, that ye also may have fellowship with us; and truly our fellowship is with the Father, and with his Son Jesus Christ. And these things write we unto you, that your joy may be full. This then is the message, which we have heard of him, and declare unto you, that God is light, and in him is no darkness at all. If we say that we have fellowship with him, and walk in darkness, we lie, and do not the truth, but if we walk

den Tempel en den Altaar. Denen
waar zegge ik u/ alle deze dingen
len koinen ober dit geslachte.
zalem/ Jeruzalem/ gy die de
ten doodet/ ende steenigt die tot
zonden syn: Hoe menigmaal
ik ulve kinderen willen by een
deren/ gelykerwys een himel
kickenen by een vergadert onder
bleugelen/ ende gy lieden en hebt
gewilt. Ziet ulv huis word
gelaaten. Want ik zegge u/
zult my van nu aan niet zien/ to
gy zeggen zult/ Gezegend is
komt in den Naame des Heere

*Op S. Jans Evangelists Day
Gebet.*

Bestraalt rykelijk/ O Heere
we kerke/ op dat zy/ by
zynde doot de leeringen van
heiligen Apostel/ ende Evan
Joannes/ zo wandelen mag
Iwer waarheid/ dat zy ten
mag geraaken tot Ulve eeuw
nade/ doot Jesus Christus/
Heere. *Amen.*

Zendbrief. 1 Joan. 1. 1.

Het geene van den beginne
het geene wy gehoozt hebben
het geene wy gezien hebben
oogen/ het geene wy aan
hebben/ ende onze handen geta
ben/ van het Woord des
Want het leven is geopenba
wy hebben het gezien/ ende wy
gen/ ende verkondigen in licht
eeuwige leven/ het welk by de
der was/ ende ons is geopenba
Het geene wy dan gezien en
hoozt hebben/ dat verkondigen
op dat ook gy met ons ge
zoud hebben/ ende deze onze
schap ook zy met den Vader
met synen Zoone Jesu Chris
de deeze dingen schryben wy
dat ulve blipschap verbult
de dit is de verkondiging/ die
hem gehoozt hebben/ ende wy
kondigen/ dat God een licht is
gantsch geene duisternisse in

in the light, as he is in the light, we have fellowship one with another, and the blood of Jesus Christ cleanseth us from all sin. If we say that we have no sin, we deceive our selves, and the truth is not in us. If we confess our sins, he is faithful and just to forgive us our sins, and to cleanse us from all unrighteousness. If we say that we have not sinned, we make him a liar, and his word is not in us.

is. Indien wy zeggen dat wy gemeenschap met hem hebben/ ende wy in de duisternisse wandelen/ so liegen wy/ ende en doen de waarheid niet. Maar indien wy in het licht wandelen/ gelyk hy in het licht is/ so hebben wy gemeenschap met malkanderen/ ende het bloed Jesu Christi zyns Zoons reinigt ons van alle zonde. Indien wy zeggen dat wy geen zonde en hebben/ so verleiden wy ons zelven/ ende de waarheid en is in ons niet. Indien wy onze zonden beelden/ hy is getrouw ende rechtvaardig/ dat hy ons de zonden vergebe/ ende ons reinige van alle ongerechtigheid. Indien wy zeggen dat wy niet gezondigt en hebben/ so maken wy hem tot een leugenaar/ ende zyn woorden is niet in ons.

Evangelie. Joan. 21. 19. &c.

The Gospel. S. John 21. 19. Jesus said unto Peter, Follow me. Then Peter turning about, seeth the disciple whom Jesus loved, following, which also leaned on his breast at supper, and said, Lord, which betrayeth thee? Peter seeing him saith to Jesus, Lord, and what shall I do? Jesus saith unto him, If I will that he tarry till I come, what is that to thee? Follow me. Then went this saying abroad among the brethren, that that disciple should not die: yet Jesus said not so, but that he should live. He shall not die; but if we will that he tarry till I come, what is that to thee? This is the disciple which testifieth of these things, and these things, and we know his testimony is true. And there are many other things which he hath written, the which if they should be written in every one, I suppose that the world it self could not contain the books that should be writ-

Ende dit gesproken hebbende/ zeide hy tot hem/ Volgt my. Ende Petrus hem omkeerende zag den discipel volgen/ welken Jesus lief hadde/ die ook in het avondmaal op zyn boest gevallen was/ ende gezegt hadde/ Heere/ wie is 't die u verraden zal? Als Petrus dezen zag/ zeide hy tot Jesu/ Heere/ maar wat zal deze? Jesus zeide tot hem/ Indien ik wil dat hy blyve tot dat ik kome/ wat gaat het u aan? Volgt gy my. Dit woord dan ging uit onder de broederen/ dat deze discipel niet en zoude sterben. Ende Jesus en hadde tot hem niet gezegt/ dat hy niet sterben en zoude: maar/ indien ik wil dat hy blyve tot dat ik kome/ wat gaat het u aan? Deze is de discipel die van deze dingen getuigt/ ende deze dingen geschreeven heeft: ende wy weten dat zyn getuigenisse waarachtig is. Ende daar zyn nog veel andere dingen/ die Jesus gedaan heeft/ welke zoo ze elk byzonder geschreeven wierden/ ik achte dat ook de wereld zelve de geschreevene boeken niet en zoude vatten.

*The Innocents Day.**The Collect.*

O Almighty God, who out of the mouths of babes and sucklings hast ordained strength, and madeit infants to glorifieth thee by their deaths; Mortifie and kill all vices in us, and so strengthen us by thy grace, that by the innocency of our lives, and constancy of our faith even unto death, we may glorify thy holy Name, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

For the Epistle. Rev. 14. 1.

I Looked, and lo, a Lamb stood on the mount Sion, and with him an hundred forty and four thousand, having his Fathers Name written in their foreheads. And I heard a voice from heaven, as the voice of many waters, and as the voice of a great rhunder: and I heard the voice of harpers harping with their harps: And they sung as it were a new song before the throne, and before the four beasts, and the elders; and no man could learn that song, but the hundred and forty and four thousand, which were redeemed from the earth. These are they which were not defiled with women; for they are virgins: these are they which follow the Lamb whithersoever he goeth: these were redeemed from among men, being the first-fruits unto God, and to the Lamb. And in their mouth was found no guile; for they are without fault before the throne of God.

The Gospel. S. Matth. 2. 13.

THe angel of the Lord appeared to Joseph in a dream, saying, Arise, and take the young child and his mother, and flee into Egypt, and bethou there until I bring thee word; for Herod will seek the young child to destroy him. When he arose, he took the young child and his mother by night, and departed into Egypt,

Onnozeler Kinderen Dag.

Gebet.

A Inmagtige God / wiens lof / was dezen huidigen dag de eerlingen der martelaaren / die onnemen kinderen / niet spreekende / maar belidende beleden hebben / dood in al het quaad der gebreken / op wy in ons leven en onnegenangen uitspreken dat geloof / t wy met onze tongen uitspreken beliden / door onzen Heere J. &c.

In plaats van de Zendb. Openb. 14.

Ende ik zag / ende ziet / het stond op den berg Zion / met hem honderd vier en veertig zond / hebbende den naam zyns vaders geschreeven aan haare hoofden. Ende ik hoorde een me uit den hemel / als een stemmer wateren / ende als een stemmer eenen grooten donderslag. Ende hoorde een stemme van cytheristen / spelende op haare cytheren. Ende zy zongen als een nieuw zang door den thron / ende vier Dieren / ende de Auderliende niemand en konde dat geleeren / dan de honderd vier en veertig duizend / die van de aarde waren. Deze zyn 't die niet wien niet beblekt en zyn : wa zyn maagden. Deze zyn 't die Lam volgen waar het ook gaat. Deze zyn gekogt uit de ischen / tot eerstelingen Gode en Lamme. Ende in haaren mond is geen bedrog gebonden : wa zyn onberispelyk door den Gods.

Evangelie. Matth. 2. 13--19

Ziet de Engel des Heeren schynde Joseph in den droom gende / Staat op ende neem dat kindken ende zyne moeder blyd in Egypten / ende weest tot dat ik het u zeggen zal. Herodes zal het kindken zoeken het zelve te dooden. Hy dan staan zynde nam het kindken

and was there until the death of Herod; that it might be fulfilled which was spoken of the Lord by the prophet, saying, Out of Egypt have I called my Son. Then Herod when he knew that he was mocked of the wise men, was exceeding wroth, and sent forth, and slew all the children that were in Bethlehem, and in all the coasts thereof, from two years old and under, according to the time which he had diligently enquired of the wise-men. Then was fulfilled that which was spoken by Jeremy the prophet, saying, In Rama was there a voice heard, lamentation, and weeping, and great mourning, Rachel weeping for her children, and would not be comforted, because they were not.

zonne moeder tot hem in der nacht / ende vertrok na Egypten. Ende was aldaar tot den dood van Herodes / op dat verbult zoude worden het geene van den Heere gesproken is door den Propheet / zeggende / Uit Egypten hebbe ik mynen Zoon geroepen. Als Herodes zag dat hy van de Wyze bedrogen was / doe wierd hy zeer toornig / ende eenige afgezonden hebbende / heeft omgebracht alle de kinderen die binnen Bethlehem / ende in alle des zelfs landpaalen waaren / van twee jaaren oud ende daar onder / na den tyd dien hy van de Wyze neerstelyk onderzocht hadde. Doe is verbult gelworden het geene gesproken is door den Propheet Jeremia / zeggende / Een stemme is in Rama gehooft / geklag / geweent / ende veel gekerm : Rachel beweende hare kinderen / ende en wilde niet vertroost wezen / om datze niet en zyn.

*The Sunday after Christmas-Day.
The Collect.*

mighty God, who hast given us thy only begotten Son to take our nature upon him, and as at this time to be born of a pure Virgin; that we being regenerate, and as thy children by adoption and grace, may daily be renewed by thy Holy Spirit, through the same our Lord Jesus Christ, who liveth and reigneth with thee, and the same ever one God, world without end.
Amen.

The Epistle. Gal. 4. 1.

Now I say, that the heir as long as he is a child, differeth nothing from a servant, though he be Lord of all, until the time appointed of the Father. Even so we, when we were in the flesh, were in bondage under the elements of the world: but when the fullness of the time was come, God sent his Son, made of a woman, under the law, to redeem them

*Zondag na Kersdag.
Gebet.*

Almachtige God / die ons ulven eenigen gebooren Zoon gegeven hebt / op dat wy onze natuur zoude aanneemen / en op dezen huldigen dag uit een reine Maaget zoude gebooren werden / geest ons / bidden wy / dat wy wedergebooren zynde / en ulve zoonen door aanneminge en genade gemaakt zynde / door ulwen H. Geest dagelyks vernieuwt mogen werden / door den zelven onzen Heere / &c.

Zendbrief. Galat. 4. 1-8.

Doch ik zegge / zo langen tyd als de erfgenaam een kind is / zo en verschilt hy niets van een dienstknecht / hoewel hy een heere is van alles. Maar hy is onder boogden en verzorgers / tot den tyd van den Vader te hooren gestelt. Also wy ook / doe wy kinderen waaren / zo waaren wy dienstvaar gemaakt onder de eerste beginzelen der wereld. Maar wanneer de volheid des tyd

that were under the law, that we might receive the adoption of sons. And because ye are sons, God hath sent forth the Spirit of his Son into your hearts, crying, Abba, Father. Wherefore thou art no more a servant, but a son; and if a son, then an heir of God through Christ.

The Gospel. S. Matth. 1. 18.

THe birth of Jesus Christ was on this wise: When as his mother Mary was espoused to Joseph (before they came together) she was found with child of the Holy Ghost. Then Joseph her husband being a just man, and not willing to make her a publick example, was minded to put her away privily. But while he thought on these things, behold, the angel of the Lord appeared unto him in a dream, saying, Joseph thou son of David, fear not to take unto thee Mary thy wife; for that which is conceived in her, is of the Holy Ghost. And she shall bring forth a Son, and thou shalt call his name Jesus; for he shall save his people from their sins. (Now all this was done that it might be fulfilled which was spoken of the Lord by the prophet, saying, Behold, a Virgin shall be with child, and shall bring forth a Son, and they shall call his name Emmanuel, which being interpreted, is, God with us.) Then Joseph being raised from sleep, did as the angel of the Lord had bidden him, and took unto him his wife: and knew her not till she had brought forth her firstborn Son; and he called his name Jesus,

gekomen is / heeft God zynen Zoon uitgezonden / geworden uit een broutwe / geworden onder de broutwe. Op dat hy de geene die onder de broutwe waaren verlossen zoude / ende op dat wy de aaneeminge tot kinderen krijgen zouden. Ende obernits kinderen zyt / zo heeft God den Christus Zoons uitgezonden in de herten / die roept / Abba / Vader. dan gy en zyt niet meer een die knecht / maar een Zoon: ende indy gy een Zoon zyt / zo zyt gy ook eersgenaam Gods doot Christus.

Evangelic. Matth. 1. 18. &c.

DE geboorte Jesu Christus is aldus: Want als Maria zyne moeder met Joseph ontrent was / eer zy te zaamen gemen waaren wierd zy zwanger worden uit den Heiligen Geest. Joseph nu haaren man / also hy baerdig was / ende haar niet en de openbaerlyk te schande maaken was van wille haar heimelyk te laaten. Ende also hy deeze dingen den zin hadde / ziet de Engel des Heeren verscheen hem in den droom / gende / Joseph gy zoon Davids zyt niet bevreest Mariam uw tot u te neemen. Want het ge haar ontfangen is / dat is uit den Heiligen Geest. Ende zy zal eenen zoon baaren / ende gy zult zynen me heeten Jesus. Want hy zal volk zalig maaken van haare den. Ende dit alles is geschied dat verbult zoude worden / dat van den Heere gesproken is den Propheet / zeggende / Ziet dat get zal zwanger worden / ende een zoon baaren / ende gy zult zynen me heeten Emmanuel / het welk overgezet zynde / God met ons. Joseph dan / opgewekt zynde van slaap / dede gelyk de Engel des Heeren hem beboolen hadde / ende zy wylf tot hem genomen. Ende bekende haar niet / tot dat zy haaren eersgebooren zoon gebooden hadde: ende hiet zynen naame Je-

*The Circumcision of Christ.**The Collect.*

Almighty God, who madest thy blessed Son to be circumcised, and obedient to the law for man; Grant us the true circumcision of the Spirit, that our hearts and all our members being mortified from all worldly and carnal lusts, we may in all things obey thy blessed will, through the same thy Son Jesus Christ our Lord.

*Amen.**The Epistle. Rom. 4. 8.*

Blessed is the man to whom the Lord will not impute sin. Cometh this blessedness then upon the circumcision only, or upon the uncircumcision also? For we say, that faith was reckoned to Abraham for righteousness. How was it then reckoned? when he was in circumcision, or in uncircumcision? not in circumcision, but in uncircumcision. And he received the sign of circumcision, in token of the righteousness of the faith, which he had yet being uncircumcised; that righteousness might be imputed unto them also: And the sign of circumcision to them who walk in the steps of that faith of our father Abraham, which he had yet uncircumcised. For the promise, that he should be the heir of the world, was not to Abraham or to his seed, through the law, but through the righteousness of faith. For if they who are of the law be heirs, faith is made void, and the promise made of no effect.

Op Nieuwejaarsdag.

Gebed.

Almachtige God / die gewilt hebt / dat uw eenigen Zoon de Besnydenisse des vleeschens zoude uitstaen / en de Wet onderworpen wezen / om des menschen wille: Geeft dat onze herten en leden dooz de waare en geestelyke besnydenisse also mogen gewond werden / dat wy (alle de wereldsche en vleeschelyke begeerlykheden gedood zynde) in alles mogen gehoorzaam zyn aan ulve Goddelyke wille. Dooz den zelfigen uwen Zoon / onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Rom. 4. 8—15.

Zalig is de man / welken de Heere de zonde niet toe en reekent. Deze zaligspreekinge dan / is die alleen ober de besnydenisse / ofte ook ober de boorhuid? Want wy zeggen dat Abraham het geloove gerekent is tot rechtvaardigheid. Hoe is 't hem dan toegerekent? als hy in de besnydenisse was / of in de boorhuid? Niet in de besnydenisse / maar in de boorhuid. Ende hy heeft het teeken der besnydenisse ontfangen tot eenen zegel der rechtvaardigheid des geloofs / die hem in de boorhuid was toegerekent: op dat hy zoude zyn een vader van alle die gelooven in de boorhuid zynde / ten einde ook haar de rechtvaardigheid toegerekent werder. Ende een vader der besnydenisse / den geenen namelyk die niet alleen uit de besnydenisse zyn / maar die ook wandelen in de voetschappen des geloofs onzes vaders Abrahams / 't welk in de boorhuid was. Want de belofte en is niet dooz de wet aan Abraham / of zynen zaade geschied / namelyk dat hy een erfgenaam der wereld zoude zyn / maar dooz de rechtvaardigheid des geloofs. Want indien de geene die uit de wet zyn erfgenaamen zyn / zo is het geloove pdel gelworden / ende de beloftenisse te niete gedaan.

is given me to you-ward: how that by revelation he made known unto me the mystery (as I wrote afore in few words, whereby when ye read ye may understand my knowledge in the mystery of Christ) which in other ages was not made known unto the sons of men, as it is now revealed unto his holy Apostles and Prophets by the Spirit; That the Gentiles should be fellow-heirs, and of the same body, and partakers of his promise in Christ, by the Gospel: whereof I was made a minister, according to the gift of the grace of God given unto me by the effectual working of his power. Unto me, who am less than the least of all saints, is this grace given, that I should preach among the Gentiles the unsearchable wisdom of Christ; and to make all men see, what is the fellowship of the mystery, which from the beginning of the world hath been hid in God, who created all things by Jesus Christ: To the intent that now unto the principalities and powers in heavenly places, might be known by the church the manifold wisdom of God, according to the eternal purpose which he purposed in Christ Jesus our Lord. In whom we have boldness and access with confidence by the faith of him.

der genade Gods/ die my gegeven is aan u: Dat hy my dooz openbaaringe heeft bekend gemaakt deeze verborghentheid/ (gelyk ik met weinige woorden te dooren beschreeben hebbe: Waar aan gy dit leesende kondt bemerken myne weetenschap in deeze verborghentheid Christi.) Welke in andere eeuwen den kinderen der menschen niet en is bekend gemaakt/ gelykze nu is geopenbaard zyne heilige Apostelen ende Propheeten/ dooz den Geest: Namelyk dat de Heidenen zyn mede erfgenaamen/ ende van het zelve lichaam/ ende mede deelgemooten zynner belofte in Christo dooz het Evangelium: Waar van ik een dienaar geworden ben/ na de gaabe der genade Gods/ die my gegeven is na de werkinge zynner kracht. My de allerminste van alle de heilige in deeze genade gegeven/ om onder de Heidenen dooz het Evangelium te verkondigen den onnaspeurlyken rykdom Christi/ Ende alle te verlichten/ datze mogen verstaan welke de gemeenschap der verborghentheid zy/ die van alle eeuwen verborghen is geweest in Gode/ welke alle dingen geschaapen heeft dooz Iesum Christum. Op dat mi dooz de gemeente bekend gemaakt worde den Overheden ende den Machten in den hemel de veelvuldige wysheid Gods: Namelyk het eeuwige voornemen/ dat hy gemaakt heeft in Christo Iesu onzen Heere: In den welken wy hebben de bymoedigheid/ ende den toegang met vertrouwen/ dooz het geloofte aan hem.

Evangelie. Matth. 2. 1-13.

the Gospel. S. Matth. 2. 1.
Then Jesus was born in Bethlehem of Judea, in the days of the king, behold, there came men from the east to Jerusalem, Where is he that is born King of the Jews? for we have seen his star in the east, and are come to worship thee. When Herod the king had heard these things, he was troubled, and sought to slay Jerusalem with him. And

De nu Iesus geboren was te Bethleem/ gelegen in Judea/ in de daagen des konings Herodts/ ziet/ eenige Wyse van Oosten zyn tot Jeruzalem aangekomen/ Zeggende/ Waar is de geboorene koning der Joden? Want wy hebben gezien zyne sterre in 't Oosten/ ende zyn gekomen om hem te aanbidden. De koning Herodes nu dit gehoord hebbende

when

when he had gathered all the chief priests and scribes of the people together he demanded of them, where Christ should be born. And they said unto him, In Bethlehem of Judea: For thus it is written by the prophet, And thou Bethlehem in the land of Juda, art not the least among the princes of Juda: For out of thee shall come a Governor that shall rule my people Israel. Then Herod when he had privily called the wisemen, enquired of them diligently what time the star appeared. And he sent them to Bethlehem, and said, Go and search diligently for the young child, and when ye have found him, bring me word again, that I may come and worship him also. When they had heard the king, they departed; and lo, the star which they saw in the east, went before them, till it came and stood over where the young child was. When they saw the star, they rejoyced with exceeding great joy. And when they were come into the house, they saw the young child with Mary his mother, and fell down and worshipped him: and when they had opened their treasures, they presented unto him gifts, gold, and frankincense, and myrrh. And being warned of God in a dream, that they should not return to Herod, they departed into their own country another way.

de/wierd ontroert/ ende geheel Jeruzalem met hem. Ende by een bergh derd hebbende alle de Overpriester ende Schrijtgeleerde des volcs vraagde van hen/ waer de Christus zoude gebooren worden. Ende zeiden tot hem/ Te Bethlehem in dea gelegen. Want also is gescreven dooz den Propheet / Ende Bethlehem gy land Juda / en geenzins de minste onder de Doctoren Juda / want uit u zal de Heidsme voortkomen / die myn volck Israel weiden zal. Doe heeft Herodes Wyse heimelyk geroepen/en vernemenstelyk van haar den tyd / waer de sterre verscheenen was. Ende de haar na Bethlehem zendende / de / Geest heenen / ende onderneerstelyk na dat kindeken / ende gy het zult gebonden hebben / besichapt het my/op dat ik ook komende dat selve aanbidde. Ende zy Koning gehoord hebbende zy nenen gereist : ende ziet de sterre / die in 't Oosten gezien hadden/ging te vooz / tot dat zy quam ende stonde ben de plaatze daar het kindeken was. Als zy nu de sterre zagen / te vreugden zy haar met zeer grote vreugde. Ende in 't huis gekomen zynde vonden zy het kindeken Maria zyne moeder: ende nedertellende hebben zy het selve aangroeden. Ende haare schatten openbaan hebbende / brachten zy hem schenken / goud / ende wierook / ende myrrhe. Ende dooz Goddelyke openbaaringe vermaand zynde in droom / dat zy niet en zouden wederkeren tot Herodem / vertrokken dooz eenen anderen weg weder haar land.

*The first Sunday after the Epiphany.
The Collect.*

O Lord, we beseech thee mercifully to receive the prayers of thy people which call upon thee, and grant that they may both perceive and know what things they ought to do,

I. Zondag na Drie Koningen.
Gebed.

Voorzkomt / O Heere/bidden de ootmoedige Gebeden van volks / met uw heimsche liefde dat zy mogen zien / wat zy moeten doen; en tot het volbrengen des

also may have grace and power, fully to fulfil the same, through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 12. 1.

I beseech you therefore, brethren, by the mercies of God, that ye present your bodies a living sacrifice, holy, acceptable unto God, which is your reasonable service. And be not conformed to this world; but be ye transformed by the renewing of your mind, that ye may prove what is that good, and acceptable, and perfect will of God. For I say, through the grace given unto me, to every man that is among you, not to think of himself more highly than he ought to think, but to think soberly, according as God hath dealt to every one the measure of faith. For as we have many members in one body, and all members have not the same office; so we being many, are one body in Christ, and every one members one of another.

The Gospel. S. Luke 2. 41.

Now his parents went to Jerusalem every year at the feast of passover. And when he was five years old, they went up to Jerusalem after the custom of the law.

And when they had fulfilled the days, as they returned, the Child was left behind in Jerusalem, and Joseph and his mother knew not of it: but they supposing him to have been in the company, went a day or two, and they sought him among kinsfolk and acquaintance. And when they found him not, they turned back again to Jerusalem, seeking him.

And it came to pass that after three days they found him in the temple, sitting in the midst of the teachers, both hearing them, and asking them questions. And all that heard him were astonished at his understanding and answers. And

door: uwre Genade en kragt mogen betwogen werden / door: Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Rom. 12. 1-6.

Ik bidde u dan / broeders / door de ontferminge Gods / dat gij uwre lichaamen steld tot een leevende / heilige / ende Gode welbehagelike offerhande / welke is uwren redeeliken Godsdienst. Ende en word dezer wereld niet gelykformig / maar word verandert door de vernieuwinge uwres gemoeds / op dat gij meugt bezproeven welke de goede ende welbehagende / ende volmaakte wille Gods zy. Want door de genade die my gegeven is / zegge ik eenen iegelyken die onder u is / dat hy niet wys en zy boven het geene men behoort wys te zyn: maar dat hy wys zy tot matigheid / gelyk als God eenen iegelyken de maate des geloofs gedeeld heeft. Want gelyk wy in een lichaam veele leden hebben / ende de leden alle niet dezelve werkinge en hebben: Also zy wy veele een lichaam in Christo / maar elken zy wy malkanders leden.

Evangelie. Luce 2. 41. &c.

Adre zyne ouders reisden alle jaaren na Jeruzalem op het Feest van Pascha. Ende doe hy twaalf jaaren oud geworden was / ende zy na Jeruzalem opgegaan waaren / na de gewoonte des feestdaags: Ende de dagen aldaar volindigt hadden / doe zy weder keerden / bleef het kind Jesus te Jeruzalem / ende Joseph ende zyne moeder en wiste 't niet. Maar meenende dat hy in 't gezelschap op den weg was / gingen zy een dag reize / ende zochten hem onder de imagen ende onder de bekende. Ende als zy hem niet en vonden / keerden zy wederom na Jeruzalem / hem zoekende. Ende het geschiedde / na drie dagen / dat zy hem vonden in den Tempel / zittende in 't midden der Leeraaren / haar hoorende / ende haar ondervragende. Ende alle die hem hoorden ontzette den when

when they saw him, they were amazed: and his mother said unto him, Son, why hast thou thus dealt with us? behold, thy father and I have sought thee sorrowing. And he said unto them. How is it that ye sought me? wist ye not that I must be about my Fathers business? And they understood not the saying which he spake unto them. And he went down with them, and came to Nazareth, and was subject unto them: but his mother kept all these sayings in her heart. And Jesus increased in wisdom, and stature, and in favour with God and man.

*The second Sunday after the Epiphany.
The Collect.*

Almighty and everlasting God, who dost govern all things in heaven and earth; Mercifully hear the supplications of thy people, and grant us thy peace all the days of our life, through Jesus Christ our Lord.
Amen.

The Epistle. Rom. 12. 6.

Having then gifts, differing according to the grace that is given to us, whether prophecy, let us prophecy according to the proportion of faith or ministry; let us wait on our ministring; or he that teacheth, on teaching; or he that exhorteth, on exhortation: he that giveth, let him do it with simplicity; he that ruleth, with diligence; he that sheweth mercy, with cheerfulness. Let love be without dissimulation. Abhor that which is evil, cleave to that which is good. Be kindly affectioned one to another with brotherly love, in honour preferring one another: not slothful in business; fervent in spirit; serving the Lord; rejoicing in hope; patient in tribulation; continuing instant in prayer; distributing to the necessity of saints; given to hospitality. Bless them which persecute you; bleis

haar ober syn verstand/ ende en woorden. Ende zy hem ziende den verslagen/ ende zyne moeder de tot hem/ Kind/ waarom hebt ons zo gedaan? Ziet/ ulw vader en ik hebben u niet angst gezocht. En hy zeide tot haar/ Wat is 't dat my gezocht hebt? En wistet gy niet dat ik moet syn in de dingen myn Vaders? Ende zy en verstonden het woord niet/ dat hy tot haar spake. Ende hy ging met haar af/ en kwam tot Nazareth/ ende was onderdanig. Ende zyne moeder bewaarde alle deze dingen in haar herte. Ende Jesus nam toe in wysheit/ ende in grootte/ ende in genade/ God ende de menschen.

*II. Zondag na Drie Koningen
Gebed.*

Almagtige en eeuwighe God die alles in Hemel en aarde gelijkelijk bestierd/ verhoord ons bidden/ en geest in onze tyden ulwe bidden/ Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. Rom. 12. 6-17.

Hebbende nu verscheiden gaben/ na de genade die ons gegeven is/ Zo laat ons die gaben die ons gegeven/ het zy prophetie/ na de maat des geloofs: het zy bedieninge/ om te bedienen: het zy die leert/ om te leeren: Het zy die vermaant/ om te vermaanen: die uitdeeld/ in eendrachtigheid: die een voorstander is in nederzigtigheid: die barmhertig doet/ in blymoedigheid. De liefde ongevveinst. Hebt eenen afkeer van het booze/ ende hangt het goede vast. Hebt malkanderen hertelyk liefde. Niet eere den anderen voozgaande. Zyt niet traag in 't beneerstigen. Zyt niet bangheest. Dien den Heere. Blyd u in de hoop: Zyt geduldig in de verdrukkinge. Volherdet u in gebede. Deelt mede tot de behoeften der heilige. Tragt na herbe-

III. Zondag na Drie Koningen.

63

and curse not. Rejoyce with them that do rejoyce, and weep with them that weep. Be of the same mind one towards another. Mind not high things, but condescend to men of low estate.

The Gospel. S. John 2. 1.

And the third day there was a marriage in Cana of Galilee, and the mother of Jesus was there. And both Jesus was called and his disciples to the marriage. And when they wanted wine, the mother of Jesus saith unto him, They have no wine. Jesus saith unto her, Woman, what have I to do with thee? mine hour is not yet come. His mother saith unto the servants, Whatsoever he saith unto you, do it. And there were set there six water-pots of stone, after the manner of the purifying of the Jews, containing two or three firkins apiece. Jesus saith unto them, Fill the water-pots with water. And they filled them up to the brim. And he saith unto them, Draw out now, and bear hence. And the governor of the feast. And he saith unto him, Ware it. When the ruler of the feast had tasted the water that was wine, and knew not whence it was, (but the servants which drew of the water knew) the governor of the feast called the bridegroom, and saith unto him, Every man at the beginning hath set forth good wine, and when men have well drunk, then the worse is set forth: but thou hast kept the good wine until now. This beginning of miracles did Jesus in Cana of Galilee, and manifested forth his glory, and his disciples believed in him.

Third Sunday after the Epiphany.

The Collect.

Almighty and everlasting God, mercifully look upon our infirmities, and in all our dangers and ne-

cessities, zaamheid. Zegentze die u verhoelen: zegent ende en verbloekt niet. Verblyd u met den blyden: ende weent met den weenenden. Weest eens gezint onder malkanderen. En tragt niet na de hooge dingen/ maar voegt u tot de nederige. En zyt niet wys by u zelven.

Evangelie. Joan. 2. 1-12.

En op den derden dag was daar een bruiloft te Cana in Galileen: ende de moeder Jesu was aldaar. Ende Jesus was ook genood/ ende zyne discipelen/ tot de bruiloft. Ende als 'er wyngebrak/ zeide de moeder Jesu tot hem/ Zy en hebben geen en wyn. Jesus zeide tot haar/ Vrouw/ wat hebbe ik met u te doen: Myne ure en is nog niet gekomen. Zyne moeder zeide tot de dienaars/ Zo wat hy u lieben zal zeggen/dat doet. Ende aldaar waren zes steenen waterbaten gestelt na de reiniginge der Joden/ elk houdende twee of drie metreten. Jesus zeide tot haar/ Vullet de waterbaten met water. Ende zy vuldenze tot boven toe. Ende hy zeide tot haar/ Schept mi/ ende draagt het tot den Hofmeester/ ende zy droegen 't. Als nu de Hofmeester het water/ dat wyn geworden was/ geproeft hadde/ (ende hy en wist niet van waar de wyn was/ maar de dienaaren die het water geschept hadden wisten 't) zo riep de Hofmeester den bruidegom/ Ende zeide tot hem/ Alle man zet eerst den goeden wyn op/ ende wanneer men wel gedronken heeft/ als dan den minderen: maar gy hebt den goeden wyn tot nu toe verwaart. Dit beginzel der teekenen heeft Jesus gedaen te Cana in Galileen/ ende heeft zyne heerlijkheid geopenbaart: ende zyne discipelen geloofden in hem.

III. Zondag na Drie Koningen.
G. bed.

Almagtige eeuwige God/ aanschiet genadiglyk onze zwakheden/ en steekt uit de rechterhand uwere celsities,

cessities, stretch forth thy right hand to help and defend us, through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 12. 16.

BE not wise in your own conceits. Recompence to no man evil for evil. Provide things honest in the sight of all men. If it be possible, as much as lieth in you, live peaceably with all men. Dearly beloved, avenge not your selves, but rather give place unto wrath; for it is written, Vengeance is mine; I will repay, saith the Lord. Therefore if thine enemy hunger, feed him; if he thirst, give him drink: for in so doing, thou shalt heap coals of fire on his head. Be not overcome of evil, but overcome evil with good.

The Gospel. S. Matth. 8. 1.

WHen he was come down from the mountain, great multitudes followed him. And behold, there came a leper and worshipped him, saying, Lord, if thou wilt, thou canst make me clean. And Jesus put forth his hand, and touched him, saying, I will, be thou clean. And immediately his leprosie was cleansed. And Jesus saith unto him, Seest thou tell no man, but go thy way, shew thy self to the priest, and offer the gift that Moses commanded for a testimony unto them. And when Jesus was entred into Capernaum, there came unto him a centurion beseeching him, and saying, Lord, my servant lieth at home sick of the palsey, grievously tormented. And Jesus saith unto him, I wil come and heal him. The centurion answered and said, Lord, I am not worthy that thou shouldst come under my roof; but speak the word only, and my servant shall be healed. For I am a man under authority, having soldiers under me: and I say unto this man, Go, and he goeth; and to another, Come, and he cometh;

Majesteit / om ons te beschermen
alle gebaar en nood / door Jeshu
Christus onzen Heere / Amen.
Zendbrief. Rom. 12. 16. Sec. d. Ver

En zy niet wys by u
ben. Vergeldet niemand
voor quaad. Bezorgt het geene
is voor alle menschen. Indien
mogelyk is / zo veel in u is / houd
de niet alle menschen. En w
zelven niet / beminde : maar geef
toozne plaatze. Want daar
schreeben / My komt de wraak
ik zal het vergelden / zegt de
Indien dan ulven byand honger
spyzigt hem : indien hem dorst
geeft hem te drinken. Want
doende zult gy koolen byers op
hoofd hoopen. Ende word
quaad niet overwommen / maar
wind het quaad door het goet.

Evangelie. Matth. 8. 1-14.

Doe hy nu van den berg
klommen was / zyn hem
schaaren gebolgt. Ende ziet / ene
laatsche quam / ende aanbade
zeggende: Heere / indien gy wil
kond my reinigen. Ende Jeshu
hand uitstreckende heeft hem a
raakt / zeggende / Ik wil / word
nigt. Ende terstond werd hy
zyne melaatsheid gereinigt.
Jeshu zeide tot hem / Ziet dat
niemand en zegt : maar gaat
toond u zelven den Priester / en
fert de gabe die Moses ge
heeft / haar tot een getuigenisse
nu Jeshu te Capernaum ingeg
was / quam tot hem een Hoof
ober hondert / biddende hem /
zeggende / Heere / myn knecht
r' huis geraakt / ende lyd zwa
nen. Ende Jeshu zeide tot hem
zal komen en hem genezen. En
Hoofstman ober hondert
dende zeide / Heere / ik en bin
weerdig dat gy onder myn dak
inkomen / maar spreek alleet
woord / ende myn knecht zal ge
worden. Want ik ben ook een
sche onder de magt van andere

IV. Zondag na Drie Koningen.

65

unto my servant, Do this, and he
obeyed him. When Jesus heard it, he mar-
velled, and said to them, that follow-
ed him, Verily I say unto you, I have
not found so great faith, no not in
Israel. And I say unto you, that
many shall come from the east and
west, and shall sit down with Abra-
ham, and Isaac, and Jacob in the
kingdom of heaven. But the children
of the kingdom shall be cast out into
outer darkness: there shall be weeping
and gnashing of teeth. And Jesus said
unto the centurion, Go thy way, and
thou hast believed, so be it done
unto thee. And his servant was healed
in the self-same hour.

bende onder my krygsknechten: ende
ik zegge tot dezen / Gaat / ende hy
gaat: ende tot den anderen / Komt / en-
de hy komt: ende tot mynen dienst-
knecht / Doet dat / ende hy doet het.
Jesus nu dit hoorende heeft hem
verwonderd / ende zeide tot de geene
die hem volgden / Doo? waar zegge
ik u / Ik en hebbe zelfs in Israel zo
grooten geloobe niet gebonden. Doch
ik zegge u / Dat veele zullen komen
van Oosten ende Westen / ende zullen
met Abraham / ende Isaac / ende Ja-
cob aanzitten in 't Koninkryk der
hemelen. Ende de kinderen des Ko-
ningryks zullen uitgelwozpen wor-
den in de buitenste duisternisse / al-
daar zal weeninge zyn / ende kierzni-
ge der tanden. Ende Jesus zeide tot
den Hoofdman over honderd / Gaat
heen / ende u geschiede gelyk gy
geloofd hebt. Ende zyn knecht is ge-
zond gelwozden te dier zelver uure.

the fourth Sunday after the Epiphany.

The Collect.

God, who knowest us to be set
in the midst of so many and
dangers, that by reason of the
of our nature we cannot always
be upright; Grant to us such
aid, and protection, as may
keep us in all dangers, and carry
us through all temptations, through
thy Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 13. 1.

Every soul be subject unto the
higher powers; for there is no
power but of God: the powers that
are ordained of God. Whosoever
resisteth the power, resisteth
the ordinance of God: and they that
resist shall receive to themselves
condemnation. For rulers are not a ter-
ror to good works, but to the evil.
Therefore be not afraid of the
threatening: for that which is good, and
shall have praise of the same: for
he is the minister of God to thee for
good: but if thou do that which is

IV. Zondag na Drie Koningen.

Gebed.

O God die weet / dat wy gesteld
zyn in de midden in zo groote en
menigvuldige gebaaren / om onze
menschelelike zwakheid niet kunnen
staande blyven / Geeft ons zulke
kragt en uw heil na ziele en lichaam /
dat wy alles / wat wy lyden om onze
zonden / doo? uwe hulpe mogen ber-
digen en te boven komen / doo? onzen
Heere Jesus Christus / Amen.

Zendbrief. Rom. 13. 1--8.

Alle ziele yn den Machten ober
haar gesteld onderwozpen.
Want daar is geen Macht dan van
God: ende de Machten die daar zyn /
die zyn van God geordineert. Alzo
dat die hem tegen de Macht sielt /
de ordinantie Godes wederstaat: en-
de dieze wederstaan / zullen over haar
zelven een oordeel haalen. Want de
Overste en zyn niet tot een breeze
den goeden werken / maar den qua-
den. Wilt gy nu de macht niet bree-
zen? doet het goede / ende gy zult lof
van haar hebben. Want zy is Gods

E

evils,

evil, be afraid; for he beareth not the sword in vain: for he is the minister of God, a revenger to execute wrath upon him that doth evil. Wherefore ye must needs be subject, not only for wrath, but also for conscience sake. For, for this cause pay you tribute also; for they are Gods ministers, attending continually upon this very thing. Render therefore to all their dues; tribute to whom tribute is due, custom to whom custom, fear to whom fear, honour to whom honour.

The Gospel. S. Matth. 8. 23.

ANd when he was entred into a ship, his disciples followed him, And behold, there arose a great tempest in the sea, insomuch that the ship was covered with the waves: but he was asleep. And his disciples came to him, and awoke him, saying, Lord, save us, we perish. And he saith unto them, Why are ye fearful, O ye of little faith? Then he arose, and rebuked the winds and the sea, and there was a great calm. But the men marvelled, saying, What manner of man is this, that even the winds and the sea obey him? And when he was come to the other side into the country of the Gergenes, there met him two possessed with devils, coming out of the tombs exceeding fierce, so that no man might pas by that way. And behold, they cried out, saying, What have we to do with thee, Jesus, thou Son of God? art thou come hither to torment us before the time? And there was a good way off from them an herd of many swine, feeding. So the devils besought him, saying, If thou cast us out, suffer us to go away into the herd of swine. And he said unto them, Go. And when they were come out, they went into the herd of swine: and behold the whole

dienareffe / u ten goede. *Matth. 8. 23.* dien gy quaad doet / zo breeft: zy en dzaagt het zwoerd niet te geefs. Want zy is Gods diense / een wreekster tot straffeden die quaad doet. Daarom noodig onderworpen te syn / leenlyk om der straffe / maander conscientie wille. Want de betaald gy ook schattinge: dienaars Gods syn in dit diendurighlyk bezig zynde. Zo geen iegelyk dat gy schuldig tingende / dien gy de schattinge gy de tol: breeze / dien gy ze: eere / dien gy de eere zyt.

Evangelie. Matth. 8. 23.

Ende als hy in 't schip was / syn hem zyne discipelen gevolgt. Ende ziet / daar een groote onstuimigheid in de zee / also dat het schip van de golfen dekt wierd: doch hy sliep. Ende de discipelen by hem komende hem opgelwekt / zeggende / Hoed ons: wy vergaan. Zeide tot haar / Wat zyt gy bang / gy kleingeloovige? Doet op / ende bestrafte de winden en de zee: ende daar wierd groot stilte. Ende de menschen verwonderden haar / zeggende / Hoedanig konde dat ook de winden ende de zee gehoorzaam syn? Ende als hy aan d'ander zyde was gekomen land der Gergezenen / syn hem twee duivel bezeten ongemaken komende uit de graben / die zyn waaren / also dat niemant den weg konde voorby gaan. Ende zy riepen / zeggende / Jesu Godes / wat hebben wy met u? Zyt gy hier gekomen om onzen nigen voor den tyd? Ende ze haer was een kudde veelere swine. Ende de duivelen besochten hem / zeggende / Indien gy ons wilt laten vry / laat ons toelaten in die kudde swynen baaren. Ende de tot haar / Gaat heen.

V. Zondag na Drie Koningen.

67

erd of swine ran violently down a
deep place into the sea, and perished
the waters. And they that kept
em fed, and went their ways into
a day, and told every thing, and
was befallen to the possessed of
e devils. And behold, the whole
came out to meet Jesus: and when
saw him, they besought him
he would depart out of their
lands.

uitgaande voeren heenen in de kudde
zwinnen: ende ziet de geheele kudde
zwinnen stortede van de steilte af in
de zee/ ende storben in 't water. Ende
dieze weidden yn geblycht: ende als
yn in de stad gekomen waaren/ boods-
schapten yn alle deze dingen / ende
wat den bezetenen geschied was.
Ende ziet / de geheele stad ging uit
Jesu te gemoet: ende als yn hem za-
gen/ baden yn/ dat hy uir haare land-
paalen wilde vertrekken.

The fifth Sunday after the Epiphany.
The Collect.

Lord, we beseech thee to keep
thy Church and household con-
stant in thy true religion, that they
lean only upon the hope of
thy grace, may evermore be
strengthened by thy mighty power,
through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Col. 3. 12.

Ut on therefore (as the elect of
God, holy and beloved) bowels
mercies, kindness, humbleness
of mind, meekness, long-suffering,
forgiving one another, and forgiving
rather, if any man have a quar-
rel with any; even as Christ for-
gave us, so also do ye. And above
all things, put on charity, which
is the bond of perfectness. And let
the word of God rule in your hearts,
wherewith also ye are called in one
word, that ye be thankful. Let the
word of Christ dwell in you richly,
teaching and admonishing one
another in psalms, and
spiritual songs, singing
in your hearts to the Lord.
Whosoever ye do in word or
deed, all in the name of the Lord
Jesus, giving thanks to God and the
Father.

V. Zondag na Drie Koningen.
Gebed.

O Heere / wy bidden u/ bewaard
uwe kerke/ uwe huysgezint in ge-
stellige en waare Godsdiensrigheid:
Op dat de zelve/ die alleenlyk steu-
nende is op de hemelsche genade/ alle
tyd door uwe magtige bescherminge
mag blyven/ door onzen Heere Jesus
Christus / Amen.

Zendbrief. Colos. 3. 12-18.

Z doet dan aan/ als uitverkoo-
pene Gods/ heilige/ ende beimin-
de / de innerlyke bewegingen der
barmhertigheid/ goetdierentheid/
ootmoedigheid / zachtmoedigh: id /
langmoedigheid: Verdragende mal-
kanderen / ende vergevende d'een den
anderen/ zo iemand tegen iemand ee-
nige klagte heeft: gelykerwys als
Christus u vergeven heeft / doet ook
gy also. Ende boven dit alles doet
aan de liefde/ dewelke is de band der
holmaaktheid. Ende de vrede Gods
heersche in uwe herten/ tot welken gy
ook geroepen zyt in een lichaam: en-
de weest dankbaar. Het woord Chris-
ti woone rykelyk in u in alle wys-
heid: Leerde ende vermaand malkan-
deren/ met Psalmen ende Lofzangen/
ende geestelyke liedekens / zingende
den Heere met aanzenaam: id in uw
herte. Ende al wat gy doet met
woorden ofte met werken/ doet het
alles in den Naame des Heeren
Jesu/ dankende God ende den Vader
door hem.

The Gospel. S. Matth. 13. 24.

THe kingdom of heaven is likened unto a man which sowed good seed in his field. But while men slept, his enemy came and sowed tares among the wheat, and went his way. But when the blade was sprung up, and brought forth fruit, then appeared the tares also. So the servants of the householder came and said unto him, Sir, didst not thou sow good seed in thy field? from whence then hath it tares? He said unto them, An enemy hath done this. The servants said unto him, Wilt thou then that we go and gather them up? But he said, Nay; lest while ye gather up the tares, ye root up also the wheat with them. Let both grow together until the harvest; and in the time of harvest, I will say to the reapers, Gather ye together first the tares, and bind them in bundles to burn them: but gather the wheat into my barn.

The sixth Sunday after the Epiphany.

The Collect.

O God, whose blessed Son was manifested, that he might destroy the works of the devil, and make us the sons of God, and heirs of eternal life; Grant us, we beseech thee, that having this hope, we may purifie our selves, even as he is pure; that when he shall appear again with power and great glory, we may be made like unto him in his eternal and glorious kingdom, where with thee, O Father, and thee, O Holy Ghost, he liveth and reigneth ever one God, world without end. *Amen.*

The Epistle. 1 S. John 3. 1.

BEhold, what manner of love the Father hath bestowed upon us, that we should be called the sons of

Evangelic. Matth. 13. 24-31.

Het koninkryck der hemelen is gelyk een mensche / die zaad zaaide in synen akker. Als de menschen sliepen / quam hy ande zaaide onkruid in de tarwe / ende ging weg. Toen nu tot kruid opgeschooten was de vrucht boort vrucht / doe opende hem ook het onkruid. En dienstknechten van den heer gingen ende zeiden tot hem / Heere / en hebt gy niet goedt uwen akker gezaaid: van waar hy dan het onkruid? Ende hy tot haar / Een vyandig mensche dat gedaen. Ende de dienstknechten zeiden tot hem / Wild gy dan dat heenengaan / ende dat zelve brennen? Maar hy zeide / Ja dat gy het onkruid vergadert ook mogelyk met het zelve niet uit en trekt. Laatze brennen opwaesschen tot den oogst den tyd des oogsts zal de maaijers zeggen / Vergader dat onkruid / ende bind het in sen / om het zelve te verbranden de tarwe brenghet te zamen in schijnre.

VI. Zondag na Drie Konink.
Gebet.

O God / die uwen gezoone geopenbaard heeft de werken des duivels te vernichten / en ons tot kinderen erfgenaamen des eeuwigen levens maaken; Geeft / Heere / dat wij zelve op deze hoope zo mogen leven / gelyk hy reyn is: en hy niet magt en heere te schynen zal / wy hem dan gelyk werden in syn eeuwigh koninkryck / die niet u en den heere regeert in eeuwigheid der eeren den. *Amen.*

Zendbrief. 1 Joan. 3. 1.

Ziet hoe groote liefhe de vader gegeven heeft dat wy kinderen Gods

God: therefore the world knoweth as not, because it knew him not. Beloved, now are we the sons of God, and it doth not yet appear what we shall be: but we know that when he shall appear, we shall be like him; and we shall see him as he is. And every man that hath this hope in him, sinneth himself, even as he is pure. Whosoever committeth sin, transgresseth also the law: for sin is the transgression of the law. And ye know that he was manifested to take away our sins; and in him is no sin. Whosoever abideth in him, sinneth not: whosoever sinneth, hath not seen him, neither known him. Little children, let no man deceive you: he that doth righteousness, is righteous, even as he is righteous: He that committeth sin, is of the devil: for the devil sinneth from the beginning. For this purpose the Son of God was manifested, that he might destroy the works of the devil.

The Gospel. S. Matth. 24. 23.

Then if any man shall say unto you, Lo, here is Christ, or there, believe it not. For there shall come false Christs, and false prophets, and shall shew great signs and wonders, insomuch that (if it were possible) they shall deceive the very elect. I have told you before. Therefore if they shall say unto you, Behold, he is in the desert, or in the chambers, believe it not. For when the lightning cometh out of the west, and shineth even unto the east: so shall also the coming of the Son of man be. For wheresoever the carcase is, thither will the eagles be gathered together. Immediately after the tribulation of those days, shall the sun be darkened, and the moon shall not give light, and the stars shall fall

zouden worden. Daarom en kend ons de wereld niet / om dat zy hem niet en kend. Geliefde / nu zyn wy kinderen Gods / ende het en is nog niet geopenbaard wat wy zyn zullen. Maar wy weten / dat als hy zal geopenbaard zyn / wy hem zullen gelyk wezen: want wy zullen hem zien gelyk hy is. Ende een iegelyk die deze hoope op hem heeft / die reinigt hem zelven / gelyk hy reinis. Een iegelyk die de zonde doet / die doet ook de ongerechtigheid: want de zonde is de ongerechtigheid. Ende gy weet dat hy geopenbaard is / op dat hy onze zonden zonde wegneemen: ende geen zonde en is in hem. Een iegelyk die in hem blijft / die en zondigt niet: een iegelyk die zondigt / die en heeft hem niet gezien / nog en heeft hem niet gekent. Kinderkens / dat u niemand en verleide. Die de rechtvaardigheid doet / die is rechtvaardig / gelyk hy rechtvaardig is. Die de zonde doet / is uit den duivel: want de duivel zondigt van den beginne. Hiertoe is de Zoon Gods geopenbaard / op dat hy de werken des duivels verbzeke zonde.

Evangelie. Matth. 24. 23--32.

Als dan / so iemand tot u lieden zal zeggen / Ziet hier is de Christus / of daar / en geloof het niet. Want daar zullen valsche Chrysten / ende valsche Propheeten opstaan / ende zullen groote teekenen ende wonderheden doen / also dat zy (indien het mogelyk waare) ook de misverkoorene zonden verleiden. Ziet ik hebbe het u boozegt. So zy dan tot u zullen zeggen / Ziet hy is in de woestijne / en gaat niet uit: Ziet hy is in de binnenkameren / en geloof het niet. Want gelyk de blinken uitgaet van het Oosten / ende schynst tot het Westen / also zal ook de toekomstige Zoon des menschen wezen. Want alwaar het doode lichaam zal zyn / daar zullen de arenden vergaderd worden. Ende terstond na de verdrukkinge dier dagen / zal de Zoon

from heaven, and the powers of the heavens shall be shaken. And then shall appear the sign of the Son of man in heaven: and then shall all the tribes of the earth mourn, and they shall see the Son of man coming in the clouds of heaven with power and great glory. And he shall send his angels with a great sound of a trumpet, and they shall gather together his elect from the four winds, from one end of heaven to the other.

verduisterd worden/ ende de men-
en zal haar schijnzel niet geven/
de Sterren zullen van den hemel
ballen/ ende de kragten der hemel
zullen beweegt worden. Ende
dan zal in den Hemel verschynen
teekendes Zoons des menschen
de dan zullen alle de geslachten
aarde weenen/ende zullen den
des menschen zien komende
wolken des hemels / met groter
kragt ende heerlykheid. Ende
zyne Engelen uit zenden in
bazune van groot geluid / en
zullen zyne uitverkorene by
gaderen uit de vier winden / van
een uiterste der hemelen tot het
uiterste der zelve.

The Sunday called Septuagesima, or the third Sunday before Lent.

The Collect.

O Lord, we beseech thee favourably to hear the prayers of thy people, that we who are justly punished for our offences, may be mercifully delivered by thy goodness, for the glory of thy Name, through Jesus Christ our Saviour, who liveth and reigneth with thee and the Holy Ghost, ever one God world without end. *Amen.*

The Epistle. 1 Cor. 9. 24.

K Now ye not that they which run in a race, run all, but one receiveth the prize? So run that ye may obtain. And every man that striveth for the mastery is temperate in all things: Now they do it to obtain a corruptible crown, but we an incorruptible. I therefore so run, not as uncertainly; so fight I, not as one that beateth the air: but I keep under my body, and bring it into subjection, lest that by any means when I have preached to others, I myself should be a cast-away.

Den Zondag Septuagesima. Of zeventig Dagen voor Paasche. Gebed.

V Erhoort goedertierent den lof / O Heere / de uwes Volks / op dat wy / verbaerdelyk om onzer zonden lofstrast werden / door uwe barmhertigheid / om uwes Naams heerlijkheid mogen verlost werden / door Jesus Christus / onzen Zaligmaker die met U / &c. Amen.

Zendbrief. 1 Cor. 9. 24.

W Eet gy lieden niet / dat wy loopbaane loopen / alle wy lopen / maar dat een den prijs vangt? loopt also dat gy diem verkerpen. Ende een iegelyk prijs stryd / onthoud hem toe. Deze dan doen wel dit op dat verderfelyke kroone zouden erlangen / maar wy een onbeterde. Ik loope dan also / niet als onzeker: ik kampe also / niet als lucht slaande. Maar ik beuge myn lichaam / ende bringe tot dienstbaarheid / op dat eenigzins / daar ik andere dikt hebbe / zelve verwoorde,

The Gospel. S. Matth. 20. 1.

The kingdom of heaven is like unto a man that is an householder, which went out early in the morning to hire labourers into his vineyard. And when he had agreed with the labourers for a penny a day, he sent them into his vineyard. And he went out about the third hour, and saw others standing idle in the market-place, and said unto them, Go ye also into the vineyard, and whatsoever is right, I will give you. And they went their way. Again he went out about the sixth and ninth hour, and did likewise. And about the eleventh hour he went out, and found others standing idle, and said unto them, Why stand ye here all the day? They say unto him, because no man hath hired us. He saith unto them, Go ye also into the vineyard, and whatsoever is right, that shall ye give. So when even was come, the lord of the vineyard saith unto his steward, Call the labourers, and give them their hire, beginning from the last unto the first. And when they that were hired about the eleventh hour, they received every man a penny. But when the first came, they supposed that they should have received more; and they likewise received every man a penny. And when the first received it, they murmured against the good man of the house, These last have wrought but one hour, and thou hast made them equal unto us, which have borne the burden and heat of the day. But he answered one of them, and said, I do thee no wrong: didst thou not agree with me for a penny? Go thy way: I will give thee that which is right, and go thy way: I will give unto this last even as unto thee. Is it not lawful for me to do what I will with mine own? Is thine anger because I am good? So the last shall be first, and the first last: many becalled, but few chosen.

Evangelic. Matth. 20. 1--17.

WAnt het Koningryck der heme-
len is gelyk een heere des huis/
die met den mo:genstond uitging om
arbeiders te huuven in zynen wyn-
gaard. Ende als hy met de arbeis-
ders eens gelwo:den was/booz eenen
penning des daags/zand hyze heenen
in zynen wyngaard. Ende uitgegaan
zynde ontrent de derde uure / zag hy
andere ledig staande op de merkt.
Ende hy zeide tot dezelve / Gaat gy
ook heenen in den wyngaard : ende zo
wat recht is zal ik u geeven. Ende
zy gingen. Wederom uitgegaan zyn-
de ontrent de zesde ende negenste
uure / dede hy desgelyks. Ende uit-
gegaan zynde ontrent de elfde uure /
vond hy andere ledig staande / ende
zeide tot haar / Wat staat gy hier den
geheelen dag ledig ? Zy zeiden tot
hem / Om dat ons niemand gehuurt
en heeft. Hy zeide tot haar / Gaat
gy ook heenen in den wyngaard / en-
de zo wat recht is zult gy ontfangen.
Als het nu avond gelwo:den was /
zeide de heere des wyngaards tot zy-
nen Kentmeester / Roept de arbeis-
ders / ende geeft haar den loon / be-
gynnende van de laatste tot de eerste.
Ende alsze quamen die ter elfder
uure gehuurd waaren / ontfingen zy
een ieder eenen penning. Ende de
eerste komende meinden dat zy meer
ontfangen zouden / ende zy zelve ont-
fingen ook elk eenen penning. Ende
dien ontfangen hebbende / murmu-
reerden zy tegen den heere des huis /
Zeggende / Deze laatste en hebben
maar een uure gearbeid / ende gy
hebtze ons gelyk gemaakt / die wy
den last des daags ende de hitte ge-
dragen hebben. Doch hy antwoo:-
dende zeide tot eenen van haar /
Vriend ik en doe u geen onrecht. En
zyt gy niet met my eens gelwo:den
booz eenen penning? Saeint het ulwe/
ende gaat heenen. Ik wil dezen laas-
ten ook geven gelyk als u. Of en
is 't my niet geoorloft te doen met
het myne wat ik wil ? Of is ulwe

*The Sunday called Sexagesima, or the
second Sunday before Lent.*

The Collect.

O Lord God, who seeſt that we put not our truſt in any thing that we do; Mercifully grant that by thy power we may be defended againſt all adverſity, through Jeſus Chriſt our Lord. *Amen.*

The Epistle. 2 Cor. 11. 19.

YE suffer fools gladly, seeing ye
your selves are wise. For ye suffer
if a man bring you into bondage,
if a man devour you, if a man take of
you, if a man exalt himself, if a
man smite you on the face. I speak
concerning reproach, as though we
had been weak: howbeit, wherein-
soever any is bold (I speak foolishly)
I am bold also. Are they Hebrews? so
am I: are they Israelites? so am I: are
they the seed of Abraham? so am I:
are they ministers of Christ? (I speak
as a fool) I am more: in labours more
abundant; in stripes above measure;
in prisons more frequent; in deaths
oft. Of the Jews fivetimes received I
forty stripes save one. Thrice was I
beaten with rods. Once was I stoned.
Thrice I suffered shipwrack. A night
and a day I have been in the deep: in
journeying often; in perils of water:
in perils of robbers; in perils by mine
own country-men; in perils by the
heathen; in perils in the city; in perils
in the wilderness; in perils in the sea;
in perils among false brethren; in wear-
iness and painfulness; in watchings
often; in hunger and thirst; in fastings
often; in cold and nakedness; besides
those things that are without, that
which cometh upon me daily, the care
of all the churches. Who is weak, and

ooft boos / om dat ik goed ben? 30 zullen de laatste de eerste zijn en de eerste de laatste. Want vele zijn geroepen / maar weinige uitverkoren.

Den Zondag Sexagesima. Of in
zeftig Dagen voor Paafchen.
Gebet.

Heerē God / die ziet / dat
gantsch geen vertronwen
len in onze eigen werken / bereg
genadelijk / dat wy dooz alle tr
spoeden dooz de magtige god
ulwer bescherminge b-hoed m
worden / dooz Iesus Christus
Heere / Amen.

Zendbrief. 2 Cor. 11. 19-32.

WAnt gy verdozaagt geem
ontwysse / dewysle gy wys
Want gy verdozaagt het zo u iem
dienstbaar maakt / zo u iemand
eet / zo iemand van u neemt / zo
iemand verheft / zo u iemand in 't
gezigst slaat. Ik zegge dit na ont
gelijk of wy zwak waaren gelve
maar waar in iemand stout is
spreeke in ontwysheid) daar in be
oek stout. Zyn zy Hebrezen : ik
zyn zy Israëlieten : ik ook : zyn zy
zaad Abrahams : ik ook : Zyn zy
naars Christi : (ik spreekte ont
zynde) ik ben boven haar : in an
overbloedelyker / in slagen uitme
der / in gevangenissen overbloed
ker / in doods gebaar menig
Van de Joden hebbe ik veertig
gen min een / bysmaal ontfa
Driemaal ben ik met roeden geg
felt geweest / eens ben ik gesteen
driemaal hebbe ik schipbreuk
leden / eenen gantschen nacht
dag hebbe ik in de diepte over
bragt. In 't reizen menigmaal
perpelen van rivieren / in perpe
ban moordenaars / in perpelen van
myn geslachte / in perpelen van
Heidenen / in perpelen in de ste
in perpelen in de woestynne / in
kelen in de zee / in perpelen onder
valsche broeders : In arbeid

I am not weak? who is offended, and I burn not? if I must needs glory, I will glory of the things which concern mine infirmities. The God and Father of our Lord Jesus Christ, which is blessed for evermore, knoweth that I lie not.

moeite / in waken menigmaal / in honger ende dorst / in basten menigmaal / in koude ende naaktheid. Zonder de dingen die van buiten zijn / overbalt my dageliks de zorg van alle de gemeenten. Wie is'er zwak / dat ik niet zwak en ben? Wie woort'er ge-ergert / dat ik niet en brande? Indien men moet roemen / zo zal ik roemen de dingen in myner zwakheid. O God ende Vader onzes Heeren Jesu Christi / die geprezen is in der eeuwigheid / weet dat ik niet en liege.

The Gospel. S. Luke 8. 4.

When much people were gathered together, and were come to him out of every city, he spake by a parable, A sower went out to sow his seed: and as he sowed, some fell by the way-side, and it was troden upon, and the fowls of the air devoured it. And some fell upon a rock, and soon as it was sprung up, it withered away, because it lacked moisture. And some fell among thorns, and the thorns sprang up with it, and choaked it. And other fell on good ground, and sprang up, and bare fruit an hundred fold. And when he had said these things, he cried, He that hath ears to hear, let him hear. And his disciples asked him, saying, What might this parable be? And he said, Unto you it is given to know the mysteries of the kingdom of God: but to others in parables: that seeing they might not see, and hearing they might understand. Now the parable is this. The seed is the word of God. They that are sown by the way-side are they that when cometh the devil, and take away the word out of their hearts, so they should believe and be saved. They that are sown on the rock, are they, which when they hear, receive the word with joy, and these have no root, which for a while believe, and in time of temptation fall away. And that which is sown among thorns, are they, which when they have heard, go forth, and are choked with cares and riches, and

Evangelie. Luc. 8. 4--16.

Als nu een groote schaar by een vergaderde / ende zy van alle steden tot hem kwamen / zo zeide hy door gelykenisse / Een zaaijer ging uit om syn zaad te zaaien: ende als hy zaaide viel het een by de weg / ende wierd betreden / ende de vogelen des hemels aten dat op. Ende het ander viel op een steenrotze / ende opgewasschen zynde is het verdorret / om dat het geen bogtigheid en hadde. Ende het ander viel in het midden van de doornen / ende de doornen mede oplwasschende verstikten het zelve. Ende het ander viel op de goede aarde / ende opgewasschen zynde bracht het hondert-voudige vrucht voort. Dit zeggende riep hy / Wie ooren heeft om te hooren / die hoore. Ende zyne discipelen vraagden hem / zeggende / Wat mag deze gelykenisse wezen? Ende hy zeide / U is het gegeven de verborgentheden des Koninkrijks Gods te verstaen / maar tot den anderen spreek ik in gelykenissen / op dat zy ziende niet en zien / ende hoorende niet en verstaen. Dit is nu de gelykenisse: Het zaad is het woord Gods. Ende die by den weg bezaaid worden / syn deze die hooren: daar na komt de duivel ende neemt het woord uit haar herte weg / op dat zy niet en zouden gelooven / ende zalig worden. Ende die op de steenrotze bezaaid worden syn deze / die / wanneer zy 't gehoord hebben / het woord niet brengen ontfangen: ende deze en

pleasures of this life, and bring no fruit to perfection. But that on the good ground are they, which in an honest and good heart, having heard the word, keep it, and bring forth fruit with patience.

hebben geen en wortel / die maar eenen tyd gelooven / ende in den tyd der berzorkinge wipken 3^e af. Ende dat in de doornen valt / deze 3^e yn de gehoord hebben / ende heenen gaen de berstikt worden dooz de 3^e berzorkingheden / ende rykdom / ende lusten des levens / ende en volbzagen geen vrucht. Ende dat in de goede aarde valt / 3^e yn deze / die het woord gehoord hebbende / het zelve in eenen ijk ende goed herte bewaaren / ende in volstandigheid vruchten brenghen.

The Sunday called Quinquagesima, or the next Sunday before Lent.

The Collect.

O Lord, who hast taught us, that all our doings without charity are nothing worth; Send thy Holy Ghost, and pour into our hearts that most excellent gift of charity, the very bond of peace, and of all virtues, without which whosoever liveth is counted dead before thee. Grant this for thine only Son Jesus Christs sake. Amen.

The Epistle. 1 Cor. 13. 1.

Though I speak with the tongues of men and of angels, and have not charity, I am become as sounding brass, or a tinkling cymbal. And though I have the gift of prophecy, and understand all mysteries, and all knowledge; and though I have all faith, so that I could remove mountains, and have no charity, I am nothing. And though I bestow all my goods to feed the poor, and though I give my body to be burned, and have not charity, it profiteth me nothing. Charity suffereth long, and is kind; charity envieth not; charity vaunteth not it self, is not puffed up, doth not behave it self unseemly, seeketh not her own, is not easily provoked, thinketh no evil, rejoiceth not in iniquity, but rejoiceth in the truth; beareth all things, believeth all things,

Den Zondag Quinquagesima. Of de vyftig Dagen voor Paasche. Gebed.

O Heere / die ons dooz ulwen Gheest geleerd hebt / dat alle werken zonder de liefde niets geest ons ulwen Heiligen Geest in onze herten instozte die zeer wilmende gabe der liefde / dien wand des vzedes en aller deugden zonder welke / alles wat levende booz is als dood is: Vergunt den ulwen eenigen Zoone Iesus Christus / Amen.

Zendbrief. 1 Cor. 13. 1. &c.

Al waar 't dat ik de talen menschen ende der Engel sprake / ende de liefde niet en heb / 30 waare ik een klinkende metaal luidende schelle geworzen. Ende al waar 't dat ik de gabe der Propheeten hadde / ende wiste alle de berzorkingheden ende alle de wetenschappen / al waar 't dat ik alle het gelovende / 30 dat ik bergen verzettede / de de liefde niet en hadde / 30 en heb ik niets. Ende al waar 't dat ik myne goederen tot onderhouden der armen uitdeelde / ende al waar 't dat ik myn lichaam obergabe op den berzand zoude worden / ende en heb de de liefde niet / 30 en zoude ik geen nuttigheid geven. De liefde is lankmoedig / 3^e is goedertieren / liefde en is niet afgunstig: de liefde en handelt niet lichtbaerdelyk /

10. **nothing** shall things, endureth all things.
 Charity never faileth : but whether
 there be prophecies, they shall fail;
 whether there be tongues, they shall
 cease; whether there be knowledge,
 it shall vanish away. For we know in
 part, and we prophesie in part. But
 when that which is perfect is come,
 then that which is in part shall be done
 away. When I was a child, I spake as
 a child, I understood as a child, I
 thought as a child, but when I became
 a man, I put away childish things.
 For now we see through a glasse dark-
 ly; but then face to face : now I
 know in part; but then shall I know
 even as also I am known. And now
 abideth faith, hope, charity, these
 three; but the greatest of these is cha-

is niet opgeblazen/ Zp en handeld
niet ongeschiktelijk/ zp en zoekt haar
zelven niet/ zp en word niet verbit-
tert/ zp en wenkt geen quaad/ Zp en
verblyd haar niet in de ongerech-
tigheid/ maar zp verblyd haar in de
waarheid: Zp bedekt alle dingen/
zp gelooft alle dingen/ zp hoopt alle
dingen/ zp verdraagt alle dingen. De
liefde en vergaet nimmermeer:
maar het zp Prophetien/ zp zullen te
niete gedaan worden: 't zp talen/ zp
zullen ophouden: 't zp kennisse/ zp zal
te niete gedaan worden. Want wy
kennen ten deele/ ende wy prophetees-
ren ten deele: Doch wanneer het
volmaakte zal gekomen zyn/ dan zal
het geene/ dat ten deele is/ te niete ge-
daan worden. Doe ik een kind was/
spzak ik als een kind/ was ik gezint
als een kind/ overleid ik als een kind:
maar wanneer ik een man gewor-
den ben/ zo hebbe ik te niete gedaan
het geene eens kinds was. Want wy
zien nu door eenen spiegel in een duis-
tere reden/ maar als dan zullen wy
zien aangezicht tot aangezicht: nu
kenne ik ten deele/ maar als dan zal
ik kennen gelijk ook ik gekend ben.
Ende nu blyft Geloof/ Hoop/ ende
Liefde/ deze drie: Doch de meeste van
deze is de Liefde.

Evangelic. *Luc.* 18. 31. &c.

Ende Hy nam de twaalve by Hem/ ende zeide tot haar/ Ziet/ wy gaan op na Jeruzalem/ ende het zal alles volbragt worden aan den Zoone des menschen/ dat geschreven is door de Propheeten. Want Hy zal den Heidenen overgelevert worden/ ende Hy zal bespot worden/ ende smadelijk gehandelt worden/ ende bespogen worden. Ende Hem gegeeft hebbende zullen zy Hem dooden: ende tenderden dage zal Hy weder opstaan. Ende zy en verstonden geen van deze dingen: ende dit woorjd was booz haar verborzen/ ende zy en verstonden niet het geene gezegt wierd. Ende 't geschiede als Hy naby Jericho kwam/ dat een zeker blinde aan

mul-

The Gospel. S. Luke 18. 31.

Then Jesus took unto him the twelve, and said unto them, Behold, we go up to Jerusalem, and all things that are written by the prophets concerning the Son of man shall be accomplished. For he shall be delivered unto the Gentiles, and shall be mocked, and spitefully entreated, and spitted on. And they shall scourge him, and put him to death; and the third day he shall rise again. And they understood none of these things: but this saying was hid from them, neither knew they the things which he spake. And it came to pass, as he was come nigh unto Jerusalem, between Bethpaz and Bethaniam, that a certain blind man sat by the way side begging: and hearing the

multitude pass by, he asked what it meant. And they told him, that Jesus of Nazareth passeth by. And he cried, saying, Jesus, thou Son of David, have mercy on me. And they which went before rebuked him, that he should hold his peace: but he cried so much the more, Thou Son of David, have mercy on me. And Jesus stood and commanded him to be brought unto him: And when he was come near, he asked him, saying, What wilt thou that I should do unto thee? And he said, Lord, that I may receive my sight. And Jesus said unto him, Receive thy sight; thy faith hath saved thee. And immediately he received his sight, and followed him, glorifying God: and all the people when they saw it, gave praise unto God.

*The first day of Lent, commonly called
Ashwednesday.*

The Collect.

A Almighty and everlasting God, who hatest nothing that thou hast made, and dost forgive the sins of all them that are penitent; Create and make in us new and contrite hearts, that we worthily lamenting our sins, and acknowledging our wretchedness, may obtain of thee the God of all mercy, perfect remission and forgiveness, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *This Collect is to be read every day in Lent, after the Collect appointed for the day.*

For the Epistle. Joel 2. 12.

Turn ye even to me, saith the Lord, with all your heart, and with fasting, and with weeping, and with mourning. And rent your heart, and not your garments, and turn unto the Lord your God: for he is gracious and merciful, slow to anger, and of great kindness, and repenteth him of the evil. Who knoweth if he will return and repent, and leave a blessing

den weg zat / bedelende. Ende de
hoorende de schaare voorby gaan
vraagde wat dat waare. Ende
boodschapten hem / dat Jesus de
zarener voorby ging. Ende hy riep
zeggende / Jesu Gy Zoone Davids
ontfermt U myner. Ende die voor
by gingen bestrafden hem / op dat
zwijgen zoude: maar hy riep zo
te meer / Zoone Davids ontfermt
myner. Ende Jesus stil staande
bal dat men den zelven tot hem
brengen zoude: ende als hy na
hem gekomen was / vraagde
hem / Zeggende / Wat wilt gy dat
u doen zal? ende hy zeide / Heere
ik ziende mag worden. Ende Je
zeide tot hem / Word ziende; ul
ve heeft u behouden. Ende ter
wied hy ziende / ende volgde hem
God verheerlykende; ende alle
volk dat ziende / gaben Gode lof.

Asdag of eerste Dag in de Vasten

Gebed.

A Imagtige en eeuwig God
niet haat de dingen / die
schapen hebt / en aller zonden
geeft / die berouwt hebben: schep
ons een gebrooken herte / op dat
behoorlyk onze zonden moge
schreien / en onze boosheden mo
bekeimen / en van U / die een God
ontferminge zyt / volkomen berou
nisse der zonden verwerwen / doel
zen Heere Jesus Christus / *Amen.*
¶ Dit Gebed moet dagelyks in
Vasten, na't Gebed voor den
gelezen worden.

In plaats van de Zendb. Joel. 2. 12.

Nu dan ook / spreekt de Heere
keert u tot my met ulw gan
herte: ende dat / met vasten ende
geween / ende met rouw-klage.
scheuret ulw herte en niet ulwe kl
ren / ende bekeeret u tot den He
ulwen God: want hy is genadig
barinhertig / langmoedig / ende ge
ban goedertierenheid / ende berou
hebbende over het kwade. Wie

behind him, even a meat-offering, and a drink-offering unto the Lord your God? Blow the trumpet in Zion, sanctifie a fast, call a solemn assembly, gather the people, sanctifie the congregation, assemble the elders, gather the children, and those that suck the breasts; let the bridegroom go forth of his chamber, and the bride out of her closet; let the priests, the ministers of the Lord, weep between the porch and the altar, and let them say, Spare thy people, O Lord, and give not thine heritage to reproach, that the heathen should rule over them: wherefore should they say among the people, Where is their God?

The Gospel. S. Matth. 6. 16.

WHen ye fast, be not as the hypocrites, of a sad countenance: for they disfigure their faces, that they may appear unto men to fast. Verily I say unto you, they have their reward. But thou, when thou fastest, anoint thine head, and wash thy face, that thou appear not unto men to fast, but unto thy Father which is in secret; and thy Father which seeth in secret, shall reward thee openly. Lay not up for your selves treasures upon earth, where moth and rust doth corrupt, and where thieves break through and steal. But lay up for your selves treasures in heaven, where neither moth nor rust doth corrupt, and where thieves do not break through and steal. For where your treasure is, there will your heart be also.

*The first Sunday in Lent.
The Collect.*

O Lord, who for our sake didst fast forty days and forty nights; Give us grace to use such abstinence,

hy mogte zig wenden ende berouwen hebben: ende hy mogte eenen zegen agter zig overlaaten/ tot spysoffer ende drankoffer voor den Heere nwen God. Blazet de bazuine te Zion: heiliget een vasten/ roepet een verbods dag uit. Verzameld het volk/ heiliget de gemeente/ vergadert de oudsten/ verzamelet de kinders kens/ ende die de borsten zuigen: de bruidgom ga uit zyne binnen kamer/ ende de bruid uit haare slaapkamer. Laat de Priesters/ des Heeren dienaars/ weenen tusschen het voorhuis ende den altaar: ende laatze zeggen/ Spaart uw volk/ O Heere/ ende en geest uw erffenis niet over tot eene sinnedadigheid/ dat de Heidenen over hen zouden heerschen; waarom zoudenze onder de volken zeggen; Waar is haar lieder God?

Evangelie. Matth. 6. 16--22.

Ende wanneer gy vast/ en toont geen doevig gezichte/ gelyk de gebedsde: want zy mismaaken haare aangezichten/ op dat zy van de menschen mogen gezien worden/ als zy vasten. Voorwaar ik zegge u/ dat zy haaren loon weg hebben. Maar gy/ als gy vast/ zult uw hoofd/ ende wascht uw aangezichte. Op dat het van de menschen niet gezien en werde als gy vast/ maar uw Vader/ die in 't verborgenis; ende uw Vader/ die in 't verborgenis ziet/ zal 't u in 't openbaar vergelden. Vergadert u geen schatten op der aarden/ daarze de motte ende roest verderft/ ende daar de dieben doorgraven ende steelen. Maar vergadert u schatten in den hemel/ daarze nog motte nog roest en verderft/ ende daar de dieben niet en doorgraven/ nog en steelen. Want waar uw schat is/ daar zal ook uw herte zyn.

*I. Zondag in de Vasten.
Gebet.*

O Heere Jesu Christe/ die om onzen wille veertig dagen en nagten gehast hebt/ geest ons/ dat

that our flesh being subdued to the Spirit, we may ever obey thy godly motions in righteousness and true holiness, to thy honour and glory, who livest and reignest with the Father and the Holy Ghost, one God, world without end. *Amen.*

The Epistle. 2 Cor. 6. 1.

WHe then as workers together with him, beseech you also, that ye receive not the grace of God in vain: (For he saith, I have heard thee in a time accepted, and in the day of salvation have I succoured thee: behold, now is the accepted time; behold, now is the day of salvation.) Giving no offence in any thing, that the ministry be not blamed; but in all things approving our selves as the ministers of God, in much patience, in afflictions, in necessities, in distresses, in stripes, in imprisonments, in tumults, in labours, in watchings, in fastings; by pureness, by knowledge, by long-suffering, by kindness, by the Holy Ghost, by love unfeigned, by the word of truth, by the power of God, by the armour of righteousness on the right hand and on the left, by honour and dishonour, by evil report and good report; as deceivers, and yet true; as unknown, and yet well known; as dying, and behold, we live; as chastened, and not killed; as sorrowful, yet alway rejoycing; as poor, yet making many rich; as having nothing, and yet possessing all things.

The Gospel. S. Matth. 4. 1.

Then was Jesus led up of the spirit into the wilderness, to be tempted of the devil. And when he had fasted forty days and forty nights, he was afterward an hungred. And when the tempter came to him, he said, If thou be the Son of God,

woy ons zodanig van de synze en houden/ dat ons bleefsch den G. mag onderdang syn/ en wy allen uwe goddelijke Geboden mogeng hoorzaamen in waare regtvaardigheid en heilichheid/ tot eere en heilichheid uwes Naams/ die leeft en geerd in eeuwigheid/ Amen.

Zendbrief. 2 Cor. 6. 1--11.

En de wy als mede arbeiders bidden u ook dat gy de genade Gods niet te vergeefs en moogt fangen hebben. Want hy zegt den aangenaamen tyd hebbe ik na hoord/ ende in den dag der zalighe hebbe ik u geholpen; ziet mis den dag der zaligheid. Wy en gebeng nen aanstoot in eenig ding/ op de bedieninge niet gelastert en wo. Maar wy als dienaars Gods/ ken ons zelven in alles aangenaam in beele verdoenzaamheid/ in drukkungen/ in nooden/ in benauheden/ in slagen/ in gebangenissen/ veroerten/ in arbeid/ in waken/ vasten. In reinigheid/ in kernisselangen/ in goedertierenheid/ in den heiligen Geest/ in beinsde liefde/ in t woord/ de wapenen der gerechtigheid/ rechter ende aan de slinker. Dooz eere ende on-eere/ dooz kluggerugte ende goed gerugte: als leiders/ ende nogtans waaragkend: als onbekende/ ende nogtans kend: als stervende/ ende ziet wy ben: als getugtiget/ ende niet doodet: Als droevig zynde/ altyd blyde; als arme/ dooch rijk makende; als niets hebbende/ de nogtans alles bezittende.

Evangelië. Matth. 4. 1--12.

De wierd Jesus van den Geest weggeleid in de woestynen/ versocht te worden van den duivel. Ende als hy veertig dagen en veertig nagten gebast hadde/ kwam de heilich geest tot hem/ ende de duivel her tot hem gekomen zynde/

command that these stones be made bread. But he answered and said, It is written, Man shall not live by bread alone, but by every Word that proceedeth out of the mouth of God. Then the devil taketh him up into the holy city, and setteth him on a pinnacle of the temple, and saith unto him, If thou be the Son of God, cast thy self down; for it is written, He shall give his angels charge concerning thee, and in their hands they shall bear thee up, lest at any time thou dash thy foot against a stone. Jesus said unto him, It is written again, Thou shalt not tempt the Lord thy God. Again the devil taketh him up into an exceeding high mountain, and sheweth him all the kingdoms of the world, and the glory of them; and saith unto him, All these things will I give thee, if thou wilt fall down and worship me. Then saith Jesus unto him, Get thee hence, Satan; for it is written, Thou shalt worship the Lord thy God, and him only shalt thou serve. Then the devil leaveth him, and behold, angels came, and ministred unto him.

Indien gy Gods Zone zyt/ zegt dat deze steenen brooden worden. Dog hy antwoordende zeide/ Daar is geschreven/ De mensche en zal hy brood alleen niet leven/ maar hy alle woord/ dat doo? den mond Gods uitgaat. Doe nam hem de duivel mede na de heilige stad/ ende stelde hem op de tinnē des Tempels/ Ende zeide tot hem/ Indien gy Gods Zone zyt/ werpt u zelven nederwaarts: want daar is geschreven/ Dat hy zyne Engelen van u beveelen zal/ ende dat zy u op de handen zullen nemen/ op dat gy niet t'eeniger tyd ulven doet aan eenen steen aan en stoot. Iesus zeide tot hem/ Daar is wederom geschreven/ Gy en zult den Heere ulven God niet verzoeken. Wederom nam hem de duivel mede op eenen zeer hoogen berg/ ende toonde hem alle de koninkryken der wereld/ ende haare heerlykheid. Ende zeide tot hem/ Alle deze dingen zal ik u geven/ indien Gy nedervallende my zult aanbidden. Doe zeide Iesus tot hem/ Gaat weg Satan; want daar staat geschreven/ Den Heere ulven God zult gy aanbidden/ ende hem alleen dienen. Doo liet de duivel van hem af/ ende ziet de Engelen zyn toegekomen/ ende dienden hem.

The second Sunday in Lent.

The Collect.

Almighty God, who seest that we have no power of our selves to help our selves; Keep us both bodily in our bodies, and inwardly in our souls, that we may be defended from all adversities which happen to the body, and from all thoughts which may assault and hurt the soul, through Jesus our Lord. Amen.

The Epistle. 1 Thesl. 4. 1.

Wherefore beseech you, brethren, and exhort you by the Lord Jesus, that as ye have received of us how you ought to walk, and to please God, so ye would abound more and more. For

II. Zondag in de Vasten.

Gebed.

Almagtige God! Gy ziet hoe onmagtig dat wy zyn van ons zelven; helpt ons dog uit en inwendig/ op dat wy doo? alle zwaarigheden mogen behoed werden in ons lichaam/en van alle kwade gedagten bebrzyd in de ziele/ doo? Iesus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. 1 Thesl. 4. 1-9.

Worts van / broeders/ wy bidden ende vermaanen u in den Heere Iesu/ gelyk gy van ons ontfaangen hebt/ hoe gy moet wandelen ende Gode behagen/ dat gy daar in

ye know what commandments we gave you by the Lord Jesus. For this is the will of God, even your sanctification, that ye should abstain from fornication; that every one of you should know how to possess his vessel in sanctification and honour; not in the lust of concupiscence, even as the Gentiles which know not God; that no man go beyond, and defraud his brother in any matter, because that the Lord is the avenger of all such, as we also have forewarned you, and testified. For God hath not called us unto uncleanness, but unto holiness. He therefore that despiseth, despiseth not man, but God, who hath also given unto us his Holy Spirit.

The Gospel. S. Matth. 15. 21.

Jesus went thence, and departed into the coasts of Tyre and Sidon. And behold, a woman of Canaan came out of the same coasts, and cried unto him, saying, Have mercy on me, O Lord, thou son of David, my daughter is grievously vexed with a devil. But he answered her not a word. And his disciples came and besought him, saying, Send her away, for she crieth after us. But he answered and said, I am not sent but unto the lost sheep of the house of Israel. Then came she and worshipped him, saying, Lord, help me. But he answered and said, It is not meet to take the children's bread, and to cast it to dogs. And she said, Truth, Lord; yet the dogs eat of the crumbs which fall from their masters table. Then Jesus answered, and said unto her, O woman, great is thy faith: be it unto thee even as thou wilt. And her daughter was made whole from that very hour.

meer overbloedig woord. Want g
weetet wat bebeelen wy u gegeve
hebben door den Heere Jesum. Want
dit is de wille Gods / uwe heiligma
kinge: dat gy u onthoudt van de he
rerpe; dat een tegelyk van u weete
wat te bezitten in heiligmakinge
de eere; Niet in kwaade beweging
der begeerplikeit / gelyk als de he
denen die God niet en kennen. En
niemand synen broeder en vertrek
nog en bedriegt in synre handeling
Want de Heere is een wreker on
alle deze / gelyk wy u ook te vome
gezege / ende betuigt hebben. Want a
God en heeft ons niet geroepen
onreinigheit / maar tot heiligmakinge
ge. Zoda die dit verwerpt / die
verwerpt geen mensche / maar
die ook synen Heiligen Geest in
heeft gegeven.

Evangelie. Matth. 15. 21--29. schank.

En de Jesus van daar gant
vertrok na de deelen van Tyre
ende Sidon. Ende ziet een Chana
neefse broutoe uit die landpale
komende / riep tot Hem / zeggende
Heere / Gy Zoone Davids / ontferm
u mynder: myn dochter is dem
van den dunbel bezeten. Doch
antwoorde haar niet een woord
En synre discipelen tot hem kom
baden Hem / zeggende / Laatze
U / want zy roept ons na. Want
antwoorde zeide / Iken ben
gezonden dan tot de verloorene
pen des huis Israels. Ende
kwam ende aanbade hem / zeggende
Heere / help my. Doch hy antwo
de / ende zeide / 't En is niet betan
lyk het brood der kinderen te nemen
ende de hondkens voor te werpen
Ende zy zeide / Ja Heere: doch
hondkens eeten ook van de bro
kens / die daar vallen van de te
harer heeren. Doe antwoorde
sus / ende zeide tot haar / O vrou
groot is uw geloofe / u gesche
lyk gy wilt. Ende haar doch
wierd gezond van dier zelver un

III. Zondag in de Vasten.

81

The third Sunday in Lent.

The Collect.

WE beseech thee, Almighty God, look upon the hearty desires of thy humble servants, and stretch forth the right hand of thy Majesty to be our defence against all our enemies, through Jesus Christ our Lord.

Amen.

The Epistle. Ephes. 5. 1.

BE ye therefore followers of God, as dear children; and walk in love, as Christ also hath loved us, and hath given himself for us, an offering and a sacrifice to God for a sweet-smelling savour. But fornication, and all uncleanness, or covetousness, let it not be once named amongst you, as becomes saints; neither filthiness, nor foolish talking, nor jesting, which are not convenient; but rather giving thanks. For this ye know, that no filthy or unclean person, nor covetous man who is an idolater, hath any inheritance in the kingdom of Christ and of God. Let no man deceive you with vain words: for because these things cometh the wrath of God upon the children of disobedience. Be not ye therefore partakers with them; for ye were sometimes darkness, but now are ye light in the Lord. Walk as children of light; (For the fruit of the spirit is in all goodness, righteousness, and truth) proving what is acceptable unto the Lord. And have no fellowship with the unfruitful works of darkness, but rather reprove them: For it is a shame even to name those things which are done in secret. But all things that are manifest, are made manifest by light. Wherefore he saith, Awake thou that sleepest, and arise from the dead, and Christ shall give

III. Zondag in de Vasten.

Gebed.

Al magtige God / wy bidden U / let op de herten uwer ootmoediger dienaaren / en tot bescherminge tegen alle onze vyanden / strekt uit de regterhand uwer goddelijke Majesteit / doo? Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Ephes. 5. 1--15.

Ziet dan nadoelgers Gods / als geliefde kinderen: Ende wandeld in de liefde / gelykertwys ook Christus ons lief gehad heeft / ende hem zelven doo? ons heeft overgegeven tot eene offerhande ende een slagtoffer Gode / tot eenen welriekende reuk. Maar hoererpe ende alle onrethigheid / ofte gierigheid / en laat ook onder u niet genaamt worden / gelykertwys het den heiligen betaamt: Nog oneerbaarheid / nog zot geklap / ofte gekkerpe / welke niet en betaamen: maar veel meer dankzegginge. Want dit weet gy / dat geen hoereerder / ofte onreine / ofte gierigaard / die een afgodendienaar is geen erffnisse en heeft in 't Koninkryke Christi ende Gods. Dat u niet mand en verleide met ydele woorden: want om deze dingen komt de toorn Gods over de kinderen der ongehoorzaamheid. Zo en zyt dan haare medegenootten niet. Want gy waart eertyds duisternisse / maar nu zyt gy licht in den Heere: wandeld als kinderen des lichts: (Want de brugt des Gests is in alle goedigheid / ende rechtvaerdigheid / ende waarheid.) Beproevende wat den Heere welbehagelyk zy. Ende en hebt geen gemeenschap met de onbruchtbaare werken der duisternisse / maar bestraftze ook veel eer. Want het geene heimelyk van haar geschiet / is schandelyk ook te zeggen. Maar alle deze dingen / van het licht bestraft zynde / worden openbaar. Want al dat openbaar maakt / is licht. Daarom zegt hy / Ontwaakt gy die slaapt / ende staat op uit den dooden / ende

F

The

The Gospel. S. Luke 11. 14.

Jesus was casting out a devil, and it was dumb. And it came to pass, when the devil was gone out, the dumb spake; and the people wondered. But some of them said, He casteth out devils through Beelzebub, the chief of the devils. And others tempting him, sought of him a sign from heaven. But he knowing their thoughts, said unto them, Every kingdom divided against itself, is brought to desolation; and a house divided against a house, fallerh. If Satan also be divided against himself, how shall his kingdom stand? Because ye say that I cast out devils through Beelzebub. And if I by Beelzebub cast out devils, by whom do your sons cast them out? therefore shall they be your judges. But if I with the finger of God cast out devils, no doubt the kingdom of God is come upon you. When a strong man armed keepeth his palace, his goods are in peace; but when a stronger than he shall come upon him, and overcome him, he taketh from him all his armour wherein he trusted, and divideth his spoils. He that is not with me, is against me; and he that gathereth not with me, scattereth. When the unclean spirit is gone out of a man, he walketh through dry places, seeking rest; and finding none, he saith, I will return unto my house whence I came out. And when he cometh, he findeth it swept and garnished. Then goeth he and taketh to him seven other spirits more wicked than himself, and they enter in, and dwell there; and the last state of that man is worse than the first. And it came to pass as he spake these things, a certain woman of the company lift up her voice, and said unto him, Blessed is the womb that bare thee, and the paps which thou hast sucked. But he said, Yea, rather blessed are they that hear the word of God, and

Christus zal over u lichten.

Evangelië. Luc. 11. 14-29.

Ende hy wierp eenen duivel
ende die was stom. Ende
geschiedde/als de duivel uitgeba-
was/ dat de stomme sprak/ ende
scharen verwonderden haar. En-
zoeminge van haar zeiden/ Hy
de duivelen uit doo? Beelzebub
Oversten der duivelen. Ende
re hem verzoekende/ begeerden
hem een teeken uit den hemel. En
hy kennende haare gedachten
tot haar/ Genieder koning
tegen hem zelven verdeeld is
verwoest: ende een huis tegen
zelven verdeeld zynde/ valt. En
nu ook de Satan tegen hem
verdeeld is/hoe zal zyn Ryk be-
Dewyle gy zegt/ dat ik doo? Be-
bul de duivelen uitwerpe. En
dien ik doo? Beelzebub de duivel
uitwerpe/doo? wien werpen gy
zonen uit? Daarom zullen de
rechters zyn. Maar indien
den vinger Gods de duivelen
werpe/ zo is dan het Konink-
Gods tot u gekomen. Wanneer
sterke getwapende zyn hof be-
zo is al wat hy heeft in brede.
als een daar over komt/die ster-
dan hy/ ende hem overwin-
neemt zyne geheele wapenrusting
daar hy op vertrouwde/ ende
zinnen roof uit. Wie met my
is/die is tegen my: ende wie
niet en vergaderd/ die ver-
Wanneer de onreine geest van
mensche uitgebaaren is/ zo ge-
dooz doore plaatsen/ zoekende
en die niet bindende/ zegt hy
wederkeeren in myn huis de
uitgebaaren ben. Ende komende
hy het met bezemen gekeerd
verriert. Dan gaat hy heen
neemt met hem zeven andere ge-
boozer dan hy zelven is: ende
gaan zynde wonen zo aldaar
het laatste van dien mensche
erger dan het eerste. En het ge-
de/ als hy deze dingen sprak/

zeker vrouwe de stemme verheffende uit de schaare / tot hem zeide / Zalig is de buik die u gedragen heeft / ende de borsten / die gy hebt gezogen. Maar hy zeide / Ja zalig zyn de geene die het woord Gods hooren / ende dat zelve belwaaren.

*The fourth Sunday in Lent.
The Collect.*

Grant, we beseech thee, Almighty God, that we who for our evil deeds do worthily deserve to be punished, by the comfort of thy grace may mercifully be relieved, through our Lord and Saviour Jesus Christ.

The Epistle. Gal. 4. 21.

Tell me, ye that desire to be under the law, do ye not hear the word? For it is written, that Abraham had two sons, the one by a bondmaid, the other by a free-woman. But he who was of the bond-woman, was born after the flesh; but he of the free-woman, was by promise. Which things are an allegory: for these are two covenants; the one from the mount Sinai, which gendreth to bondage, which is Agar. For this is mount Sinai in Arabia, and stretcheth to Jerusalem which now is in bondage with her children. Jerusalem which is above, is free; she is the mother of us all. For it is written, Rejoyce, thou barren that hast not; break forth and cry, thou which wailest not: for the desolate shall have many more children, than she which hath an husband. Now we, which are as Isaac was, are the children of the promise. But as then, he that was born after the flesh, persecuted that which was born after the spirit; so it is now. Nevertheless, what saith the Scripture? Cast out the bond-woman and her son; for of the bond-woman shall not inherit with the son of the free-woman. So then, brethren, we

IV. Zondag in de Vasten.
Gebet.

Vergint ons / bidden wy / Almagtige God / dat wy / die na de verdiensten onzer boosheden gestraft werden / dooz de vertroosting uwre genade wederom mogen tot ons zelven komen / dooz Jesus Christus onzen Heere en Zaligmaker / Amen.

Zendbrief. Galat. 4. 21. &c.

Zegget my / gy die onder de wet wilt zyn / en hoord gy de wet niet? Want daar is geschreeven / dat Abraham twee zoonen hadde; eenen uit de dienstmaagd / ende eenen uit de vyfve. Maar geene die uit de dienstmaagd was / is na den vleesche gebooren geweest; doch deze die uit de vyfve was / dooz de beloftenisse. Het welke dingen zyn die andere beduydinge hebben; want deze zyn de twee verbonden; het een van den berg Sina / tot dienstbaarheid bereyde / welk is Agar. Want dit namelikh Agar is Sina een berg in Arabien / ende komt over een met Jerusalem dat nu is / ende dienstbaar is met haare kinderen. Maar Jerusalem dat boven is / dat is vyfve / welk is onzer aller moeder. Want daar is geschreeven / Zyt vrolyk gy onvrugtbare / die niet en baart; breekt uit ende roept gy die geenen barenstoot en hebt; want de kinderen der eenzaamme zyn veel meer / dan der geene die den man heeft. Maar wy / broeders / zyn kinderen der belofte / als Isaac was. Doch gelykertons doe / die na den vleesche gebooren was / verbolgde den geenen die na den geest gebooren was / alsooch nu. Maar wat zegt de Schrift? Werpt de

are not children of the bond-
woman, but of the free.

The Gospel. S. John 6. 1.

Jesus went over the sea of Galilee, which is the sea of Tiberias. And a great multitude followed him, because they saw his miracles which he did on them that were diseased. And Jesus went up into a mountain, and there he sat with his disciples. And the passover, a feast of the Jews, was nigh. When Jesus then lift up his eyes, and saw a great company come unto him, he saith unto Philip, Whence shall we buy bread that these may eat? (And this he said to prove him; for he himself knew what he would do) Philip answered him, Two hundred peny-worth of bread is not sufficient for them, that every one of them may take a little. One of his disciples, Andrew, Simon Peters brother, saith unto him, There is a lad here, which hath five barley-loaves, and two small fishes: but what are they among so many? And Jesus said, Make the men sit down. Now there was much grass in the place. So the men sat down, in number about five thousand. And Jesus took the loaves, and when he had given thanks, he distributed to the disciples, and the disciples to them that were set down, and likewise of the fishes as much as they would. When they were filled, he said unto his disciples, Gather up the fragments that remain, that nothing be lost. Therefore they gathered them together, and filled twelve baskets with the fragments of the five barley-loaves, which remained over and above unto them that had eaten. Then those men, when they had seen the miracle that Jesus did, said, This is of a truth that Prophet that should come into the world.

dienstmaagt uit ende haaren zoon
want de zoone der dienstmaagt
zal geenzins erben met den zoone
byse. Zo dan / broeders / wy en
niet kinderen der dienstmaagt /
der byse.

Evangelie. Joan. 6. 1-15.

NA dezen vertrok Jesus over
zee van Galilea / welke is
zee van Tiberias. Ende hem
de een groote schaarre / om dat
ne teekenen zagen / die hy dede
kranke. Ende Jesus ging op
berg / ende zat aldaar neder met
discipelen. Ende het Pascha-
feest der Joden / was natij. **D**
dan de oogen opheffende / ende
de dat een groote schaarre tot
kwam / zeide tot Philippum
waar zullen wy brooden koop
dat deze eeten mogen? (Doch dat
hy hem beproevende: want he
zelbe wat hy doen zoude.) Phil
antwoorde hem / Dooz twee
derd penningen brood en is
niet genoeg / op dat een iegelyk
haar een weinig neemre. En
zyne discipelen / naimelyk And
broeder Simonis Petri / zaid
hem / Hier is een jongskken / da
gersten brooden heeft / en twee
kens: maar wat syn deze on
beele? Ende Jesus zeide / **D**
menschen neder zittende dat
veel gras in die plaatze. Zo
dan de mannen neder / om te
duizend in het getal. Ende
nam de brooden / en gedankt he
de deilde hyze den discipelen /
discipelen den geenen die neder
ten waaren: des gelycks ook
bischkens / zo beele zy wilden.
als zy verzadigt waaren / zaid
tot zyne discipelen / Vergad
obergeschootene brokken / op
niets verlooren en gaa. Zy
derdenze dan / ende vulden
korven met brokken van de
sten brooden / welke obergesch
waaren den geenen die geyeten
den. De menschen dan gezien

bende het teeken dat Jesus gedaan hadde / zeiden / Deze is waarlyk de Propheet / die in de wereld komen zoude.

The fifth Sunday in Lent.

The Collect.

WE beseech thee, Almighty God, mercifully to look upon thy people; that by thy great goodness they may be governed and preserved evermore, both in body and soul, through Jesus Christ our Lord.

Amen.

The Epistle. Hebr. 9. 11.

Chrisť being come an high priest of good things to come, by a better and more perfect tabernacle, made with hands; that isto say, of this building; neither by the blood of goats and calves; but by his own blood he entered in once into the holy place, having obtained eternal redemption for us. For if the blood of bulls, and of goats, and the ashes of an heifer sprinkling the flesh; sanctified to the purifying of the flesh; how much more shall the blood of Christ, who through the eternal Spirit, offered himself without spot to God, purge your conscience from dead works to serve the living God? And for this cause he is the Mediator of the new testament, that by means of death, for the redemption of the transgressions which were under the first testament, which are called might receive the promise of eternal inheritance.

Gospel. S. John 8. 46.

Id, Which of you convinceth me of sin? And if I say the truth, why do ye not believe me? He that loveth God, heareth Gods Words; but he that loveth not, he heareth them not, because he receiveth not of God. Then answered he and said unto him, Say we that thou art a Samaritan,

V. Zondag in de Vasten.

Gebed.

Anziet goedertierentlyk / Onze re/ulw volk/op dat het door ulwe overgroote goetheit mag bestierd/en na Lichaam en Ziel bewaard werden/door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. Hebr. 9. 11--16.

Maar Christus de Hoogepriester der toekomende goederen gekomen zynde / is door den meerderen ende volmaakteren Tabernakel niet met handen gemaakt / dat is / niet van dit maaksel / noch door het bloet der bokken ende kalveren/maar door zyn eigen bloed / eenmaal ingegaan in 't Heiligdom / een eeuwige verlossinge te wege gebracht hebbende. Want indien 't bloed der stieren ende bokken / ende de asche der jonge koe besprengende de onreine / haar heiligt tot de reinigheid des vleeschs: Hoe veel te meer zal het bloed Christi / die door den eeuwigen Geest hemzelven Gode onstraffelyk opgeoffert heeft / ulwe conscientie reinigen van doode werken / om den levenden God te dienen? Ende daarom is hy de Middelaar des Nieuwen Testaments / op dat de dood daar tusschen gekomen zynde / tot verzoeninge der overtredingen die onder het eerste Testament waren / de gene die geropen zyn de beloftenisse der ewiger erbe ontfangen zouden.

Evangelie. Joan. 8. 46. &c.

Wie van u overtuigt ik van zonde? ende indien ik de waarheid zegge / waarom en geloofst gy my niet? Die uit God is / hoort de woorden Gods: daarom en hoort gy lieden niet / om dat gy uit God niet en zyt. De Joden dan antwoorden ende zeiden tot hem / En zeggen

and hast a devil? Jesus answered, I have not a devil; but I honour my Father, and ye do dishonour me. And I seek not mine own glory; there is one that seeketh and judgeth. Verily, verily I say unto you, If a man keep my saying, he shall never see death. Then said the Jews unto him, Now we know that thou hast a devil. Abraham is dead, and the prophets; and thou sayst, If a man keep my saying, he shall never taste of death. Art thou greater than our father Abraham, which is dead? and the prophets are dead: whom makest thou thy self? Jesus answered, If I honour my self, my honour is nothing; it is my Father that honoureth me, of whom ye say, that he is your God; yet ye have not known him; but I know him: and if I should say, I know him not, I shall be a liar like unto you; but I know him, and keep his saying. Your father Abraham rejoiced to see my day, and he saw it, and was glad. Then said the Jews unto him, Thou art not yet fifty years old, and hast thou seen Abraham? Jesus said unto them, Verily, verily I say unto you, Before Abraham was, I am. Then took they up stones to cast at him: but Jesus hid himself, and went out of the temple,

lyp niet toel dat gy een Samaritanen zyt / ende den duivel hebt? Jesus antwoorde / Ik en hebbe den duivel niet / maar Ik eere mynen Vader / ende gy onteert My. Doch en zoek myne eere niet: daerom die ze zoekt en oordeelt. Doorlyp boozwaar zegge ik u / zo tem myn woord sal belwaart hebben en zal den dood niet zien in der ewigheid. De Joden dan zeiden hem / Nu bekennen wy dat Ghy den duivel hebt. Abraham is gestorven ende de Propheten: ende zegt Zotemand myn woord belwaart hebben / die en zal den dood niet kennen in der ewigheid? Zyn meerder dan onze vader Abraham welke gestorven is? ende die Propheten zyn gestorven; wien kennt Ghy u zelven? Jesus antwoorde Indien Ik My zelven eere is myne eere niets; myn Vader is die my eert / welken gy zoet uwe God is. Ende gy en kent hem niet / maar Ik kenne hem; end indien Ik zegge dat Ik hem kenne / zo zal Ik u lieden getuigen dat is / een leugenaar; maar ik kenne hem / ende beware zyn naam. Abraham ulve Vader heeft me henginge verlangt / op dat hy hem zien soude; ende hy heeft hem gezien / ende is verblift geweest. Joden dan zeiden tot hem / Ghy hebt noch geen vyftig jaren / Ghy Abraham gezien? Jesus antwoorde tot haar / Boozwaar / boozwaar zegge Ik u / Eer Abraham was Ik. Zynamen dan steenen op hem wierpen. Maar hy verbergde hem / ende ging van het Tempel / gaande door het veld van haar.

The Sunday next before Easter.

The Collect.

A Almighty and everlasting God, who of thy tender love towards mankind hast sent thy Son our Saviour Jesus Christ, to take upon

Palm Zondag.

Gebed.

A lmagtige en eeuwig God uit tedere liefde t'onschick onzen Zaligmaaker / het veld van waare ootmoedigheid /

him our flesh, and to suffer death upon the cross, that all mankind should follow the example of his great humility; Mercifully grant, that we may both follow the example of his patience, and also be made partakers of his resurrection, through the same Jesus Christ our Lord.

The Epistle. Phil. 2. 5.

Let this mind be in you, which was also in Christ Jesus: who being in the form of God, thought it not robbery to be equal with God: but made himself of no reputation, and took upon him the form of a servant, and was made in the likeness of men: and being found in fashion as a man, he humbled himself, and became obedient unto death, even the death of the cross. Wherefore God also hath highly exalted him, and given him a Name, which is above every name; that at the Name of Jesus every knee should bow, of things in heaven, and things in earth, and things under the earth; and that every tongue should confess that Jesus Christ is Lord, to the glory of God the Father.

The Gospel. S. Matth. 27. 1.

When the morning was come, all the chief priests and elders of the people, took counsel against him to put him to death. And when they had bound him, they led him, and delivered him to Pontius Pilate governor. Then Judas who had betrayed him, when he saw that he was condemned, repented himself, and brought again the thirty pieces of silver to the chief priests and elders, saying, I have sinned in that I have betrayed innocent blood. And they said, what to us? see thou to that. And he cast down the pieces of silver in the temple, and departed, and went and hanged himself. And the

het menscheljk geslagt nagevolgd te worden / gezond en hebr / om het bleesck aan te neemen / en den dood uit te staan aan het hout des kruices / vergunt ons goddertierentjck / dat wy volgende de leeringen zynner lydzaamheid / mede deelagtig mogen werden zynner verrijzenisse / door Jesus Christus / onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Philip. 2. 5-12.

Want dat geboelen zy in u / het welk ook in Christo Jesu was: Die in de gestaltenisse Gods zynde / geen roef geacht en heeft Gode ebengelyck te zyn: Maar heeft hem zelven verlaet / de gestaltenisse eens dienst-knechts aangenomen hebbende / ende is den menschengelyck geworden: Ende in gedaante gebonden als een mensche / heeft Hy Hem zelven vernedert / gehoorzaam geworden zynde tot den dood / ja den dood des kruices. Daarom heeft Hem ook God uitermaten verhoogt / ende heeft Hem eenen Naam gegeven / welke boven alle Naam is: Op dat in den Naame Jesu zich zoude buigen alle knie der geene die in den hemel / ende die op de aarde / ende die onder de aarde zy: Ende alle tonge zoude helpen dat Jesus Christus de Heere zy / tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Evangelie. Matth. 27. 1. 55.

Als het nu morgenstond gelwozden was / hebben alle de Opperpriesters ende de Ouderlingen des volks t'samen raad genomen tegen Jesum / dat zy hem dooden zouden. Ende hem gebonden hebbende / leidden zy hem wech / ende gaben hem over aan Pontius Pilatus den Stadhouder. Doe heeft Judas / die hem verraden hadde / ziende dat hy veroordeeld was / berouw gehad / ende heeft de dertig zilvere penningen den Opperpriesteren ende den Ouderlingen weder gebracht. Zeggende / Ik hebbe gezondigt / veradende het onthuldig bloed. Maar zy zeiden / Wat gaat ons dat aan? Hy meugt

chief priests took the silver pieces, and said, It is not lawful for to put them into the treasury, because it is the price of blood. And they took counsel, and bought with them the potters field, to bury strangers in. Wherefore that field was called, the field of blood unto this day. (Then was fulfilled that which was spoken by Jeremy the prophet, saying, And they took the thirty pieces of silver, the price of him that was valued, whom they of the children of Israel did value, and gave them for the potters field, as the Lord appointed me.) And Jesus stood before the governor; and the governor asked him, saying, Art thou the King of the Jews? And Jesus said unto him, Thou sayst. And when he was accused of the chief priests and elders, he answered nothing. Then saith Pilate unto him, Hearest thou not how many things they witness against thee? And he answered him to never a word, inasmuch that the governor marvelled greatly. Now at that feast the governor was wont to release unto the people a prisoner, whom they would. And they had then a notable prisoner, called Barabbas. Therefore when they were gathered together, Pilate said unto them, Whom will ye that I release unto you? Barabbas, or Jesus, which is called Christ? For he knew that for envy they had delivered him. When he was set down on the judgment-seat, his wife sent unto him, saying, Havethou nothing to do with that just man: For I have suffered many things this day in a dream because of him. But the chief priests and elders perswaded the multitude that they should ask Barabbas, and destroy Jesus. The governor answered and said unto them, Whether of the twain will ye that I release unto you? They said, Barabbas. Pilate saith unto them, What shall I do then with Jesus, which is called Christ? They all say unto him, Let him be crucified.

toezien. Ende als hy de zilvere penningen in den tempel gelwozpen hadde/ vertrok hy/ ende heenen gaderwozde hem zelven. Ende de herpriefters de zilvere penningen mende zeiden/ Het en is niet geloft dezelve in de Offerkiste te leggen. Ende t'samen raad genomen bende/ kochten zy daar mede den akker des potbakkers/ tot eene bevenisse booz de bzeindelingen. Om is dien akker genaamt den des bloeds/ tot op den huidigen doe is vervult geworden 't gesproken is dooz den Propheet miann/ zeggende/ Ende zy hebben dertig zilvere penningen genomen weerde des gelweerdeerden kinderen Israels/ den welken weerdeert hebben. Ende hebben zelve gegeven booz den akker potbakkers/ volgens 't geene de Heere bevolen heeft. Ende stonde booz den Stadhouder/ Stadhouder vraagde hem/ Zyt gy de koning der Joden? de Jesus zeide hem/ Gy zegt. Ende als hy van de Oerprester ende de Ouderlingen besocht werd/ en antwoorde hy niets. Zeide Pilatus tot hem/ En gy niet hoe veel zaaken zy tegengetuigen? Maar hy en antwoorde hem niet op een enig woord. dat de Stadhouder hem zeer wonderde. Ende op het feest de Stadhouder gelwoon den eenen gevangen los te laten/ ken zy wilden. Ende zy hadden eenen welbekenden gevangen genaamt Barabbas. Als zy dat gadert waaren zeide Pilatus haar/ Welken wilt gy dat ik los laten/ Barabbas ofte Christus? hy wist dat zy hem dooz nyde overgelevert hadden. Ende op den rechterstoel zat/ zo heeft huisbzoutwe tot hem gezonden/ gende/ Hebt doch niet te doen

And the governor said, Why what evil hath he done? But they cried out the more, saying, Let him be crucified. When Pilate saw that he could prevail nothing, but that rather a tumult was made, he took water and washed his hands before the multitude, saying, I am innocent of the blood of this just person: see ye to it. Then answered all the people, and said, His blood be on us, and on our children. Then released he Barabbas unto them: and when he had scourged Jesus, he delivered him to be crucified. Then the soldiers of the governor took Jesus into the common hall, and gathered unto him the whole band of soldiers. And they striped him, and put on him a scarlet robe. And when they had platted a crown of thorns, they put it upon his head, and a reed in his right hand: and they bowed the knee before him, and mocked him, saying, Hail, king of the Jews. And they spit upon him, and took the reed, and smote him on the head. And after that they had mocked him, they took the robe off from him, and put his own raiment on him, and led him away to crucify him. And as they went out, they found a man of Cyrene, Simon by name: him they compelled to bear his cross. And when they were come unto a place called Golgotha, that is to say, A place of a skull, they gave him vinegar to drink, mingled with gall: when he had tasted thereof he would not drink. And they crucified him, and parted his garments, casting lots: that it might be fulfilled which was spoken by the prophet, They parted my garments among them, and upon my vesture did they cast lots. And sitting down, they parted him there; And set up over his head his accusation written, THIS IS JESUS THE KING OF THE JEWS. Then were there three crucified with him: one

dien rechtvaardigen: want ik hebbe heden veel geleden in den droom om zynent wille. Maar de Overpriesters ende de Ouderlingen hebben de schaaren aangeraden / dat zy zouden Barabbam begeeren / ende Jesum dooden. Ende de Stadhouder antwoordende zeide tot haar / Welken van deze twee wilt gy dat ik u zal los laten? ende zy zeiden / Barabbam. Pilatus zeide tot haar / Wat zal ik dan doen met Jesu / die genaamt word Christus? Zy zeiden alle tot hem / Laat hem gekruicigt worden. Doch de Stadhouder zeide / Wat heeft hy dan kwaads gedaan? Ende zy riepen te meer / zeggende / Laat hem gekruicigt worden. Als nu Pilatus zag / dat hy niet en boozderde / maar veel meer dat er oproer wierd / nam hy water / ende wiesch de handen voor de schaare / zeggende / Ik ben onschuldig van t bloed dezes rechtvaardigen: Gelyeden meugt toezien. Ende alle t volk antwoordende zeide / Zyn bloed komme over ons / ende over onze kinderen. Doe liet hy haar Barabbam los / maar Jesum gegeeftelt hebbende gaf hy hem over om gekruicigt te worden. Doen namen de knegts knechten des Stadhouders Jesum met haar in t rechtehuis / ende vergaderden over hem de gantsche beneden. Ende als zy hem ontkleed hadden / deden zy hem eenen purperen mantel om. Ende een kroone van doornen geblochten hebbende / zette den die op zyn hoofd / ende eenen rietstok in zyne rechterhand: ende vallende op haare knien voor hem / bespotteden zy hem / zeggende / Weest gegroet / Gy Koning der Joden. Ende op hem gespogen hebbende / namen zy den rietstok ende sloegen op zyn hoofd. Ende doe zy hem bespottet hadden / deden zy hem den mantel af / ende deden hem zyne kleeden aan / ende leidden hem zenen om te kruicigen. Ende uitgaande bonden zy eenen man van Cyrenen / met

chief priests took the silver pieces, and said, It is not lawful for to put them into the treasury, because it is the price of blood. And they took counsel, and bought with them the potters field, to bury strangers in. Wherefore that field was called, the field of blood unto this day. (Then was fulfilled that which was spoken by Jeremy the prophet, saying, And they took the thirty pieces of silver, the price of him that was valued, whom they of the children of Israel did value, and gave them for the potters field, as the Lord appointed me.) And Jesus stood before the governor; and the governor asked him, saying, Art thou the King of the Jews? And Jesus said unto him, Thou sayst. And when he was accused of the chief priests and elders, he answered nothing. Then saith Pilate unto him, Hearst thou not how many things they witness against thee? And he answered him to never a word, inasmuch that the governor marvelled greatly. Now at that feast the governor was wont to release unto the people a prisoner, whom they would. And they had then a notable prisoner, called Barabbas. Therefore when they were gathered together, Pilate said unto them, Whom will ye that I release unto you? Barabbas, or Jesus, which is called Christ? For he knew that for envy they had delivered him. When he was set down on the judgment-seat, his wife sent unto him, saying, Have thou nothing to do with that just man: For I have suffered many things this day in a dream because of him. But the chief priests and elders perswaded the multitude that they should ask Barabbas, and destroy Jesus. The governor answered and said unto them, Whether of the twain will ye that I release unto you? They said, Barabbas. Pilate said unto them, What shall I do then with Jesus, which is called Christ? They all say unto him, Let him be crucified.

toezien. Ende als hy de zilvere penningen in den tempel gelwoopen hadde / vertrok hy / ende heenen gaende / verwoorde hem zelven. Ende de berpriesters de zilbere penningen mende zeiden / Het en is niet gelofst dezelve in de Offerkiste te leggen. delwyle het eenen pyus des bloeds. Ende t'samen raad genomen bende / kochten zy daar mede den akker des potbakkers / tot eene bevenisse vooz de byzindelingen. Den om is dien akker genaamt dena des bloeds / tot op den huidigen doe is verbult geworden t'gen spzoken is doo den Propheet iniam / zeggende / Ende zy hebben dertig zilbere penningen genomen weerde des gelweerdeerden kinderen Israels / den welkens weerdeert hebben. Ende hebben zelve gegeven vooz den akker potbakkers / volgens t'geene Heere bevolen heeft. Ende stond vooz den Stadhouder / Stadhouder draagde hem / de / Zy ge de koning der Joden de Jesus zeide hem / Gy zeyde als hy van de Oherp ende de Ouderlingen beschied werd / en antwoorde hy niets. zeide Pilatus tot hem / En gy niet hoe veel zaaken zy te getuigen? Maar hy en antwoorde hem niet op een eenig woord. dat de Stadhouder hem zeer wonderde. Ende op het feest de Stadhouder gewoon den eenen gebangenen los te laten ken zy wilden. Ende zy hadden eenen welbekenden gebangenen naamt Barabbas. Als zy daar gadert waaren zeide Pilatus haar / Welken wildt gy dat los laten / Barabbas ofte Christus? hy wist dat zy hem doo overgelevert hadden. Ende op den rechterstoel zat / zo heeft huisvrouwe tot hem gezonden / gende / Hebt doch niet te doen

And the governor said, Why what evil hath he done? But they cried out the more, saying, Let him be crucified. When Pilate saw that he could prevail nothing, but that rather a tumult was made, he took water and washed his hands before the multitude, saying, I am innocent of the blood of this just person: see ye to it. Then answered all the people, and said, His blood be on us, and on our children. Then released he Barabbas unto them: and when he had scourged Jesus, he delivered him to be crucified. Then the soldiers of the governor took Jesus into the common hall, and gathered unto him the whole band of soldiers. And they striped him, and put on him a scarlet robe. And when they had platted a crown of thorns, they put it upon his head, and a reed in his right hand: and they bowed the knee before him, and mocked him, saying, Hail, king of the Jews. And they spit upon him, and took the reed, and smote him on the head. And after that they had mocked him, they took off the robe from him, and put his own raiment on him, and led him forth to crucifie him. And as they went out, they found a man of Cyrene, Simon by name: him they compelled to bear his cross. And when they were come unto a place called Golgotha, that is to say, A place of a skull, they gave him vinegar to drink, mingled with gall: when he had tasted thereof he would not drink. And they crucified him, and parted his garments, casting lots: that it might be fulfilled which was spoken by the prophet, They parted my garments among them, and upon my vesture did they cast lots. And sitting down, they parted his coat, the coat which was without seam, and whole of pieces. And they sat upon him there; And set up over his head his accusation written, THIS IS JESUS THE KING OF THE JEWS. Then were there three crucified with him: one

dien rechtbaerdigen: want ik hebbe heden veel geleden in den droom om zynent wille. Maar de Overpriesters ende de Ouderlingen hebben de schaaren aangeraden/ dat zy zouden Barabbam begeeren/ ende Jesum dooden. Ende de Stadhouder antwoordende zeide tot haar/ Welken van deze twee wilt gy dat ik u zal los laten? ende zy zeiden/ Barabbam. Pilatus zeide tot haar/ Wat zal ik dan doen met Jesu/ die genaamt word Christus? Zy zeiden alle tot hem/ Laat hem gekruicigt worden. Doch de Stadhouder zeide/ Wat heeft hy dan kwaads gedaan? Ende zy riepen te meer/ zeggende/ Laat hem gekruicigt worden. Als nu Pilatus zag/ dat hy niet en boozderde/ maar veel meer dat'er oproer wierd/ nam hy water/ ende wiesch de handen voor de schaare/ zeggende/ Ik ben onschuldig van't bloed dezès rechtbaerdigen: Gelyeden meugt toezien. Ende alle't volk antwoordende zeide/ Zyn bloed come over ons/ ende over onze kinderen. Doe liet hy haar Barabbam los/ maar Jesum gegeeßelt hebbende gaf hy hem over om gekruicigt te worden. Doe namende kerpse knechten des Stadhouders Jesum met haar in't rechthuis/ ende vergaderden over hem de gantsche benede. Ende als zy hem ontkleed hadden/ deden zy hem eenen purperen mantel om. Ende een kroone van doornen geblochten hebbende/ zetteden die op zyn hoofd/ ende eenen rietstok in zyne rechterhand: ende vallende op haare knien voor hem/ bespotteden zy hem/ zeggende/ Weest gegroet/ Gy Koning der Joden. Ende op hem gespogen hebbende/ namen zy den rietstok ende sloegen op zyn hoofd. Ende doe zy hem bespottet hadden/ deden zy hem den mantel af/ ende deden hem zyne kleederen aan/ende leidden hem heenen om te kruicigen. Ende uitgaande vonden zy eenen man van Cyrenen/ met

on the right hand, and another on the left. And they that passed by, reviled him, wagging their heads, and saying, Thou that destroyest the temple, and buildest it in three days, save thy self: if thou be the Son of God, come down from the cross. Likewise also the chief priests mocking him, with the scribes and elders, said, He saved others, himself he cannot save: if he be the King of Israel, let him now come down from the cross, and we will believe him. He trusted in God; let him deliver him now if he will have him: for he said, I am the Son of God. The thieves also which were crucified with him, cast the same in his teeth. Now from the sixth hour there was darkness over all the land unto the ninth hour. And about the ninth hour Jesus cried with a loud voice, saying, *Eli, Eli, lama sabachthani?* That is to say, My God, my God, why hast thou forsaken me? Some of them that stood there, when they heard that, said, This man calleth for Elias. And straightway one of them ran, and took a sponge, and filled it with vinegar, and put it on a reed, and gave him to drink. The rest said, Let be, let us see whether Elias will come to save him. Jesus, when he had cried again with a loud voice, yielded up the ghost. And behold, the vail of the temple was rent in twain, from the top to the bottom, and the earth did quake, and the rocks rent, and the graves were opened, and many bodies of saints which slept, arose, and came out of the graves after his resurrection, and went into the holy city, and appeared unto many. Now when the centurion, and they that were with him, watching Jesus, saw the earthquake, and those things that were done, they feared greatly, saying, Truly this was the Son of God.

nam:n Simon: dezen dwongen dat hy yn kruis droege. Ende koinen ynde tot de plaatze genaemt Golgotha / welke is gezegt Doerscheel-plaatze / Gaben yn hem drinken edik met galle gemengt: de als hy dien gesinaakt hadde wilde hy niet drinken. Doe yn hy nu gekruicigt hadden / verdeelden ynne kleederen / 't lot werpende: dat verbult zoude worden het gezezt is door den Propheet / hebben myne kleederen onder verdeeld / ende hebben het lot myne kleedinge gelworpen. Ende nederzittende belwaarden hem daar. Ende yn stelden boven hoofft ynne beschuldige geschiedt DEZE IS JESUS DE KONING DER JODEN. Wierden met hem twee moordenaers gekruicigt / een ter rechter / ende ter linker zyde. Ende die vergingen lasterden hem / schuiddende haare hoofden / Ende zeggende die den Tempel af breekt / ende in dagen opboudt / verlost u sal Indien Gy de Zoone Gods zoudt komt af van het kruis. Ende des lphs ook de Overpriesters met Schriftgeleerde ende Onderwijzen ende Pharizeen hem bespotten zeiden / Andere heeft hy verlost en kan hem zelven niet verlossen Indien hy de Koning Israels dat hy nu afkome van het kruis de wy zullen hem gelooven. heeft op God betrouwt: dat hy nu verlosse indien hy hem wil. Want hy heeft gezegt / Ik ben de Zoone. Ende het zelve verlost hem ook de moordenaers / die hem gekruicigt waaren. Ende der zester mure aan / wiert 'er dunnisse ober de geheele aarde tot d'gengende mure toe. Ende ontrent d'gengende mure riep Jesus met eenigre stemme / zeggende / ELI, ELI, LAMA, SABACHTHANI dat is / Mijn God / mijn God / waarom hebt gy my verlaten

Ende sommige van die daar stonden zulks hoorende / zeiden / Deze roept Eliam. Ende terstont een van haar toe-loopende nam een sponsie / ende die niet edik gebult hebbende / stakze op eenen rietstok / ende gaf hem te drinken. Doch de andere zeiden / Houd op / laat ons zien of Elias komt / om hem te verlossen. Ende Jesus wederom met een groote stemme roepende / gaf den geest. Ende ziet het boorhangzel des Tempels scheurde in twee / van boven tot beneden : ende de aarde beefde / ende de steenrotzen scheurden. Ende de graben wierden geopent / ende vele lichaamen der heilige / die ontslapen waaren / wierden opgewekt. Ende uit de graben uitgegaan zijnde na zijne opstandinge / kwamen zij in de heilige stad / ende zijn beelen verscheenen. Ende de Hoofstman over hondert / ende die niet hem Jesus bewaarden / ziende de aardbevinge / ende de dingen die geschied waaren / wierden zeer bevreest / zeggende / Waarlijk deze was Gods Zoon.

Munday before Easter.

For the Epistle. Isaiah 63. 1.

Ho is this that cometh from Edom, with dyed garments in Bozrah? this that is glorious in apparel, travelling in the great-ness of his strength? I that speak in righteousness, mighty to save. Wherefore thou red in thine apparel, and thy garments like him that treadeth in wine-presses? I have troden the wine-press alone, and of the people was none with me: for I will crush them in mine anger, and tread them in my fury, and their blood shall be sprinkled upon my garments, and I will stain all my raiment. For the year of my vengeance is in mine heart, and I looked, and there was none to help; and I wondered that there was none to uphold: therefore mine own arm brought sal-

Maandag voor Paasch.

In plaats van de Zendb. Ef. 63. 1. &c.

Wie is deze / die van Edom komt met besprenkelde kleedren van Bozra? deze berciert is in zijn gewaad: die voort-trekt in zijne groote kracht? Ik ben het die in gerechtigheid spreek / die machtig ben te verlossen. Waaroen zijt gij rood aan uw gewaad: ende uw kleedren als eenes die in de wijnpersse treedt? Ik hebbe de persse alleene getreden / ende daar en was niemand van de volkeren met mij; ende ik hebze getreden in mijnne toorn / ende hebze betrapt in mijnne grimmigheid: ende haar kragt is gesprengt op mijnne kleedren / ende al mijn gewaad hebbe ik bezoetelt. Want de dag der wraake was in mijn herte: ende het jaar mijner verlossen was gekomen. Ende ik zag toe / ende daar en was niemand die hielp; ende ik ontzette-

vation

vation unto me, and my fury it upheld me. And I wil tread down the people in mine anger, and make them drunk in my fury, and I will bring down their strength to the earth. I will mention the loving kindnes of the Lord, and the praises of the Lord, according to all that the Lord hath bestowed on us, and the great goodnes towards the house of Israell, which he hath bestowed on them, according to his mercies, and according to the multitude of his loving kindneses. For he said, Surely they are my people, children that will not lie: so he was their Saviour. In all their affliction he was afflicted, and the angel of his presence saved them: in his love, and in his pity he redeemed them, and he bare them, and carried them all the days of old. But they rebelled, and vexed his Holy Spirit, therefore he was turned to be their enemy, and he fought against them. Then he remembred the days of old, Moses and his people, saying, Where is he that brought them up out of the sea, with the shepherd of his flock? Where is he that put his Holy Spirit within him? that led them by the right hand of Moses, with his glorious arm, dividing the water before them, to make himself an everlasting Name? That led them through the deep as an horse in the wilderness, that they should not stumble? as a beast goeth down into the valley, the Spirit of the Lord caused him to rest: so didst thou lead thy people to make thy self a glorious Name. Look down from heaven, and behold from the habitation of thy holiness, and of thy glory: Where is thy zeal, and thy strength, the sounding of thy bowels and of thy mercies towards me? are they restrained? Doubtless thou art our Father, though Abraham be ignorant of us, and Israell acknowledge us not: Thou, O Lord, art our Father, our Redecmer, thy Name is from everlasting. O Lord, why hast

de my / ende daar en was mi-
die ondersteunde: daarom heeft
arm my heil besocht / ende
grimmigheid die heeft my
steunt. Ende ik hebbe de
bertreden in mynen toorn /
hebze dronken gemaakt in
grimmigheid: ende ik hebbe
kragt ter aarde doen neder
Ik zal de goederdierenheden
Heeren vermelden / den beel
lof des Heeren / na alles dat
re ons heeft bewezen / ende de
goedigheid aan den huize
die hy haar bewezen heeft /
barmhertigheden / ende na de
heid zynner goederdierenheden.
hy zeide / Zy zyn immers myn
kinderen die niet liegen en zul
is hy haar geworden tot een
land. In alle haare benau
was hy benauwt / ende de En
nes aangezichten heeftze be
door zyne liefde / ende door zyn
de heeft hyze verlost: ende hy
op / ende hy droegze alle de dag
ouds. Maar zy zyn weder
geworden / ende zy hebben zyn
ligen Geest smerten aange
daarom is hy haar in eenen
berkeerd / hy zelfs heeft tegen
gestreden. Nogtans darht hy
de dagen van ouds / aan Mo
zyn volk: maar nu waar is hy
uit de zee opgebragt heeft /
herders zynner kudde: waar is
zynen Heiligen Geest in het
van haar stelde? Wie den arm
heerlykheid heeft doen gaan
rechterhand van Moze: die de
ren voor haar lieder aange
kloof / op dat hy zich eenen
naame maakte? Wieze leidde
de afgronden: als een pad
woestijne / en struikelden zy
lyk een beest dat afgaat in de
lepen / heeftze de Geest des
ruste gegeven: Also hebt gy
geleider / op dat gy u eenen
naame zoudet maaken. En
den hemel af / ende aanschou

thou made us to err from thy ways?
and hardened our hearts from thy fear?
because for thy servants sake, the
right of thine inheritance. The people
of thy holiness have possessed it but a
while: our adversaries have
broken down thy sanctuary. We
know, thou never barest rule over
us: they were not called by thy
name.

uw heilige / ende uw heerlyke wo-
ninge: waar zyn uwen poort / ende
uw mogentheden? het gerommel
uwer ingewands / ende uwer barin-
hertigheden? zy houden haar tegens
my in. Gy zyt doch onze Vader /
want Abraham en weet van ons
niet / ende Isaac en kent ons niet:
Gy / O Heere / zyt onze Vader / onze
Verlosser / van ouds af is uwen
Naam. Heere / waarom doet gy
ons van uw wegen dwaalen: waar-
om verstoekt gy ons herte / dat wy u
niet en bleezen: keerdt weder om uwer
knechten wille / de stammen uwer erf-
deels. Uw heilig volk en heeft het
maar een weinig tids bezeten; onze
wederpartijders hebben uw heilig-
dom betreden. Wy zyn geworden
als die / over welke gy van ouds niet
en hebt geheerscht / ende die na uwen
Naam niet en zyn genoemd.

Evangelie. Marc. 14. 1. &c.

En de het Pascha / ende het seest
der ongehevelde brooden was
na tweedagen / ende de Overpriesters
ende de Schriftgeleerden zochten / hoe
zy hem met listigheid vangen en doo-
den zouden. Maar zy zeiden / Niet
in het seest / op dat niet mischien
oproer onder het volk en worde. Ende
als hy te Bethanien was in het huis
Simonis des Melaaftschen / daar
hy aan tafel zat / kwam een vrouwe /
hebbende een alabafter flesche met
zalve van onvervalste nardus / van
grooten prijs: ende de alabafter-
flesche gebroken hebbende / goot die
op zyn hooft. Ende daar waren zom-
nige die dat zeer kwalijk namen by
haar zelven / ende zeiden / Waar toe
is dit verlies der zalve geschiet? Want
dezelve hadde konnen bidden de
drie hondert penningen verkocht / en
die den armen gegeven worden: ende
zy vergrimden tegen haar. Maar
Jesus zeide / Laat af van haar:
Wat doet gy haar moeite aan? Zy
heeft een goed werk aan my gelozigt.
Want de arme hebt gy altyd met u /
en wanneer gy wilt / kond gy haar
bury.

The Gospel. S. Mark 14. 1.

For two days was the feast of
the passover, and of unleaven-
bread: and the chief priests and
scribes sought how they might
kill him by craft, and put him to
death. But they said, Not on the
feast, lest there be an uprore of
the people. And being in Bethany,
the house of Simon the leper, as
he ate meat, there came a woman
with an alabafter-box of ointment
of spikenard, very precious, and she
opened the box, and poured it on his
head: and there were some that had
doubts within themselves, and
said, Why was this waste of the oint-
ment? For it might have been
sold for more than three hundred
pence, and have been given to the
poor. And they murmured against
him. Jesus said, Let her alone,
because she hath wrought a good
work on me. For ye have the
poor with you always, and when-
soever ye will ye may do them good:
but she hath not always. She hath
done what she could: she is come
to anoint my body to the

burying. Verily I say unto you, Where-soever this Gospel shall be preached throughout the whole world, this also that she hath done shall be spoken of for a memorial of her. And Judas Iscariot, one of the twelve, went unto the chief priests, to betray him unto them. And when they heard it, they were glad, and promised to give him money. And he sought how he might conveniently betray him. And the first day of unleavened bread, when they killed the passover, his disciples said unto him; Where wilt thou that we go and prepare, that thou mayst eat the passover? And he sendeth forth two of his disciples, and saith unto them, Go ye into the city, and there shall meet you a man bearing a pitcher of water: follow him. And wheresoever he shall go in, say ye to the good-man of the house, The Master saith, Where is the guest-chamber where I shall eat the passover with my disciples? And he will shew you a large upper room furnished, and prepared, there make ready for us. And his disciples went forth, and came into the city, and found as he had said unto them: and they made ready the passover. And in the evening he cometh with the twelve. And as they sat, and did eat, Jesus said, Verily I say unto you; one of you which eateth with me, shall betray me. And they began to be sorrowful, and to say unto him one by one, Is it I? And another said, Is it I? And he answered and said unto them, It is one of the twelve, that dippeth with me in the dish. The Son of man indeed goeth, as it is written of him: but wo to that man by whom the Son of man is betrayed: good were it for that man if he had never been born. And as they did eat, Jesus took bread, and blessed, and brake it, and gave to them, and said, Take, eat: This is my body. And he took the cup, and when he had given thanks, he

wel doen / maar my en bebet niet altyd. Zy heeft gedaan / dat zy konde: zy is voorgekomen / myn lichaam te zalven / tot de voorbereidinge ter begraaffeninge. Doozwaar zegge Ik u / althet dit Evangelium gepredikt zal worden in de geheele wereld / Daar ook tot haarer gedachtenisse / spraken worden van 't geene zy daan heeft. Ende Judas Iscariot een van de twaalve / ging heen tot de Opperpriesters / op dat hy haar zoude overleveren. Ende dat hoorende / waren verblyden / beloofden hem geld te geven / hy zocht hoe hy hem bekwaam overleveren zoude. Ende op den ersten dag der ongehevelde broden / waanneer zy het Pascha slachten / zeiden zyne discipelen tot hem / Waar wilt Gy dat wy heenen en bereiden dat Gy het Pascha zoudt eten? Ende hy zond twee van zyne discipelen uit / en zeide tot haar / Ga heen in de stad / en u zal een man ontmoeten / dragende een kruis / ingaat / zegt tot den heere deszale / De Meester zegt / Waar is de opzale / daar ik het Pascha met discipelen eten zal? Ende hy kwamen een groote opperzale / rust ende gereed: bereid het was daar. Ende zyne discipelen gingen uit / en kwamen in de stad / en den het getyk hy haar gezegt had / ende bereidden het Pascha. Ende het avond geworden was / als hy met de twaalve. Ende als zy zaten en aten / zeide Jesus / Dooz ik zegge u / dat een van u / die eet / my zal verraden. Ende zy bedroefden te worden / ende na de ander tot hem te zeggen / Ben ik 't? en een ander / Ben ik? Maar hy antwoorde ende zeide / Maar 't is een uit de twaalve / die my in de schootel indoopt. De ne des menschen gaat wel heen / Igh van hem geschreeven is /

gave it to them: and they all drank of it. And he said unto them, This is my blood of the new Testament, which is shed for many. Verily I say unto you, I will drink no more of the fruit of the vine, until that day that I drink it new in the kingdom of God. And when they had sung an hymn, they went out into the mount of Olives. And Jesus saith unto them, All ye shall be offended because of me this night: for it is written, I will smite the shepherd, and the sheep shall be scattered. But after that I am risen, I will go before you into Galilee. But Peter said unto him, Although all shall be offended, yet will not I. And Jesus saith unto him, Verily I say unto thee, that this day, even this night, before the cock crow, thou shalt deny me thrice. But Peter said the more vehemently, If I should die with thee, I will not deny thee in any wise. Likewise also said the other disciples. And they came to a place which was named Gethsemane: and Jesus saith to his disciples, Sit ye here, while I shall pray. And he taketh with him Peter, and James, and John, and began to be sore amazed, and to be very heavy, and saith unto them, My soul is exceeding sorrowful unto death; tarry ye here, and watch. And he went forward a little, and fell on the ground, and said, Father, if it were possible, let this hour pass from me. And he said, Abba, Father; All things are possible unto thee; take away this cup from me: nevertheless, not what I will, but what thou wilt. And he cometh, and findeth them sleeping, and saith unto Peter, Simon, sleepest thou? couldst not thou watch one hour? Watch ye and pray, lest ye enter into temptation: The spirit truly is ready, but the flesh is weak. And when he was gone away, and prayed, and said the same words. And when he was turned, he found them asleep (for their eyes were heavy)

wee dien mensche / door welken de Zoone des menschen verraden word: Het waar hem goed / zo die mensche niet gebooren en waare geweest. Ende als zy aten / nam Jesus brood / ende als hy gezegent hadde / brak hy het / ende gaf het haar / ende zeide / Nemet / etet / dat is myn lichaam. Ende nam den drinkbeker / ende gedankt hebbende gaf haar dien: ende zy dronken alle uit den selben. Ende hy zeide tot haar / Dat is myn bloed / het bloed des Nieuwen Testaments / 't welk voor veele vergooten word. Voorwaar ik zegge u / dat ik niet meer en zal drinken van de vrugt des wyntoks / tot op dien dag / wanneer ik dezelve zal nieuw drinken in het Koninkryke Gods. Ende als zy den Hosang gezongen hadden / gingen zy uit i. a den Olyf berg. Ende Jesus zeide tot haar / Gy zult in dezen nacht alle aan my ge-ergert worden: Want daar is geschreven / Ik zal den herder slaan / ende de schaapen zullen verstrooid worden. Maar na dat ik zal opgestaan zyn / zal ik u voorgeaan na Galileen. Ende Petrus zeide tot hem / Of zy ook alle ge-ergert wierden / zo en zal ik doch niet ge-ergert worden. Ende Jesus zeide tot hem / Voorwaar ik zegge u / dat hebben in dezen nacht / eer de haantweemaal gekraaid zal hebben / gy my drie maal zult verloochenen. Maar hy zeide noch dies te meer / Al moeste ik met u sterben / zo en zal ik u geenzints verloochenen. Ende insgespoken zeiden zy ook alle. En zy kwamen in een plaatze / welker naame was Gethsemane / ende hy zeide tot zyne Discipelen / Zit hier neder tot dat ik gebeden zal hebben. Ende hy nam met hem Petrum / ende Jacobum / ende Joannem / ende begon verbaast ende zeer beangst te worden. Ende zeide tot haar / Mijn siele is geheel bedroeft totter dood toe: Blyft hier ende waakt. Ende een weinig voortgegaan zynde viel hy op de aarde / ende bad / zo het mogelijk

neither

neither wist they what to answer him. And he cometh the third time, and saith unto them, Sleep on now, and take your rest: it is enough, the hour is come; Behold, the Son of man is betrayed into the hands of sinners. Rise up, let us go; lo, he that betrayeth me is at hand. And immediately, while he yet spake, cometh Judas, one of the twelve, and with him a great multitude with swords and staves from the chief priests, and the scribes, and the elders. And he that betrayed him, had given them a token, saying, Whomsoever I shall kiss, that same is he; take him, and lead him away safely. And as soon as he was come, he goeth straightway to him, and saith, Master, Master, and kissed him. And they laid their hands on him, and took him. And one of them that stood by, drew a sword, and smote a servant of the high priest, and cut off his ear. And Jesus answered and said unto them, Are ye come out as against a thief, with swords and with staves to take me? I was daily with you in the temple, teaching, and ye took me not: but the scriptures must be fulfilled. And they all forsook him and fled. And there followed him a certain young man having a linen cloth cast about his naked body; and the young men laid hold on him. And he left the linen cloth, and fled from them naked. And they led Jesus away to the high priests, and with him were assembled all the chief priests, and the elders and the scribes; and Peter followed him afar off, even into the palace of the high priest: and he sat with the servants, and warmed himself at the fire. And the chief priests, and all the counsel sought for witness against Jesus to put him to death, and found none. For many bare false witness against him, but their witness agreed not together. And there arose certain, and bare false witness against him, saying, We heard him say, I

waare/ dat die miere van hem be-
ginge. Ende hy zeide/ Abba/ der/ alle dingen zyn u moge-
pleent dezen drinckbeker van
wech: Doch niet wat ik wil/
wat gy wilt. Ende hy kwam
bant haar slapende/ ende zeide
Petrum/ Simon slaapt gy: en
gy niet een miere waken? Wat
de bidde/ op dat gy niet in
kinge en komt: De geest is
willig/ maar t'bleefschis zwai-
de wederom heenen gegaan
bad hy/ sprekende dezelve wo-
Ende wedergekeerd zynde
ze wederom slapende: want
oogen waaren bezwaard/ ende
wisten niet wat zy hem antwe-
zouden. Ende hy kwam ten
maal/ ende zeide tot haar/
mi boorts ende rust. Het is
de miere is gekomen. Ziet/
ne des menschen word overge-
in de handen der zondaaren.
op/ laat ons gaan; Ziet/ die
raad is na by. Ende terstond
nog sprak/ kwam Judas
een was van de twaalve/ en
hem een groote schaare met
den ende stoken/ gezonden
Oberpriesters/ ende de Sch-
leerde/ ende de Guderlingen
de die hem verried/ hadde hem
gemeen teeken gegeven/ zeg-
dien ik kussen zal/ die is t'
Hem/ende leid Hem zekerlyk
Ende als hy gekomen was/
terstont tot Hem/ ende zeide
bi/ Rabbi: ende kuste hem.
zy sloegen hare handen aan hem
de grepen hem. Ende een der
die daarby stonden/ het zwee-
kende/ sloeg den dienstknede
Hoogenpriesters/ ende hieul
zyn oore af. Ende Jesus ant-
werde/ zeide tot haar/ Zyt g'
gegaan met zwaarden ende
als tegeneenen moordenaar/ en
te bangen? Dagelyks was ik
lieden in den Tempel leerende/
gy en hebt my niet gegrepen:

will destroy this temple that is made with hands, and within three days I will build another made without hands. But neither so did their witness together. And the high priest stood up in the midst, and asked Jesus, saying, Answerest thou nothing? what is it which these witness against thee? But he held his peace, and answered nothing. Again, the high priest asked him, and said unto him, Art thou the Christ, the Son of the Blessed? And Jesus said, I am; and ye shall see the Son of man sitting on the right hand of power, and coming in the clouds of heaven. Then the high priest rent his clothes, and said, What need we any further witnesses? Ye have heard the blasphemy: what think ye? and they all condemned him to be guilty of death. And some began to spit on him, and to cover his face, and to buffet him, and to say unto him, Prophesie; and the servants did strike him with the palms of their hands. And as Peter sat beneath in the palace, there came one of the maids of the high priest; and when she saw Peter warming himself, she looked upon him, and said, And thou also wast with Jesus of Nazareth. But he denied, saying, I know not, neither understand I what thou sayst. And he went out to the porch, and the cock crowed. And a maid saw him again, and began to say to them that stood by, This is one of them. And he denied it again. And a little after, he stood by said again to Peter, Surely thou art one of them; for thou art a Galilean, and thy speech agreeth thereto. But he began to swear, and to swear, saying, I know not this man of whom ye speak. And the second time the cock crowed. And Peter called to mind the word that Jesus said unto him, before the cock crow twice, thou shalt deny me thrice. And when he thought thus, he wept.

dit geschied op dat de Schriften verbuuld zouden worden. Ende zy hem verlatende zyn alle gebloden. Ende een zeker jongeling volgde hem / hebbende een lynkwat oingedaan over het naakte lyf / ende de jongelingen grepen hem. Ende by het lynkwat verlatende is naakt van haar gebonden. Ende zy leidden Jesum heenen tot den Hoogenpriester: ende by hem vergaderden alle de Overpriesters / ende de Ouderlingen / ende de Schrifteleerde. Ende Petrus volgde hem van verre / tot binnen in de zaale des Hoogenpriesters / ende hy was mede zittende met de dienaaren / ende hem warmende by het byer. Ende de Overpriesters ende de geheele Raad zогten getuigenisse tegen Jesum / om hem te dooden / ende en vonden niet. Want veele getuigden valschelyk tegen hem / ende de getuigenissen en waaren niet eenparig. Ende eenige opstaande getuigden valschelyk tegen hem / zeggende / Wy hebben hem hooren zeggen / Ik zal dezen Tempel / die met handen gemaakt is / afbreken / ende in drie dagen eenen anderen zonder handen gemaakt / bouwen. En ook also en was haar getuigenisse niet eenparig. Ende Hoogenpriester in 't midden opstaande vraagde Jesum / zeggende / En antwoord gy niets? Wat getuigen deze tegen u? Maar hy zweeg stille / ende en antwoordde niets. Wederom vraagde hem de Hoogenpriester / ende zeide tot hem / Zyt gy de Christus / de Zoon des gezegenden Gods? Ende Jesus zeide / Ik ben 't: Ende gy lieden zult den Zoon des menschen zien zitten ter rechterhand der kracht Gods / ende komen met de wolken des hemels. Ende de Hoogenpriester verscheurende zyne kleederen / zeide / Wat hebben wy nog getuigen van nooden? Gy hebt de Godslasteringe gehoozt: wat dunkt u lieden? Ende zy alle veroordeelden hem des doods schuldig te zyn. En sommige begonden hem te bespous

wen / ende zyn aangezicht te bedekken / ende met buiſten te ſlaan / ende tot Hem te zeggen / Propheteert : ende de dienaars gaben Hem kint bakſlagen. Ende als Petrus binnen in de zaale was / kwam eene van de dienſtmaagden des Hoogenſters / Ende ziende Petrum te warmende / zag zy hem aan / ende ſaide / Ook gy waard met Jezu Nazarener. Maar hy heeft het loochent / zeggende / Ik en ken hem niet / nog ik en weet niet wat zy zegt. Ende hy ging buiten in de zaale / ende de haan kraaide. Ende dienſtmaagt hem wederom begon te zeggen / tot de geene die by ſtonden / Deze is een van u. Maar hy loochende het wederom. Ende een weinich daar na die by ſtonden zeiden wederom tot Petrum / Waarlyk gy zyt een van u want gy zyt ook een Galileer / alſe ſpraakke gelykt. Ende hy ſaide hem zelven te verbloeken ende zwoeren / Ik en kenne dezen niet / dien gy zegget. Ende de haan kraaide de tweedemaal / ende Petrus wierd indachtig des woords welk Jezuſ tot hem gezegt had. Ter de haan tweemaal gekraaid hebben / zult gy nu driemaal loochenen. Ende hy hem van makende / weende.

Tuesday before Easter.

For the Epistle. Iſaiah 50. 5.

THe Lord God hath opened mine ear, and I was not rebellious, neither turned away back. I gave my back to the smiters, and my cheeks to them that plucked off the hair: I hid not my face from shame and spitting. For the Lord God will help me, therefore shall I not be confounded: therefore have I set my face like a flint, and I know that I shall not be ashamed. He is near that justifieth me, who will contend with me? Let us stand together; who is mine adversary? let him come near to me.

Dingsdag voor Paasch.

In plaats van de Zendb. Esa. 50. 5.
DE Heere Heere heeft myn ooren geopent / ende ik en heb niet wederspannig / ik en wyke niet af van Hem. Ik geeve mynen rug den geenen die my ſlaan / ende mijn lippen den geenen die my 't hals plukken: myn aangezicht en heb ik niet voor ſmaatheden verſchuld. Want de Heere Heere is myn verhoerer / daarom en worde ik niet ſchande / daarom hebbe ik mijn aangezicht geſtelt als eenen ſteen / want ik weet / dat ik niet en zal ſchaamt worden. Hy is naaby

Behold, the Lord God will help me; what is he that shall condemn me? Lo, they all shall wax old as a garment: the moth shall eat them up. Who is among you that feareth the Lord, that obeyeth the voice of his servant, that walketh in darkness, and hath no light? Let him trust in the Name of the Lord, and stay upon his God. Behold, all ye that kindle a fire, that compass yourselves about with sparks; walk in the light of your fire, and in the sparks that ye have kindled. This shall ye have of mine hand, ye shall lie down in sorrow.

The Gospel. S. Mark 15. 1.

And straightway in the morning, the chief priests held a consultation with the elders and scribes, and the whole counsel, and bound Jesus, and carried him away, and delivered him to Pilate. And Pilate asked him, Art thou the king of the Jews? And he answering, said unto him, Thou sayst it. And the chief priests accused him of many things: but he answered nothing. And Pilate asked him again, saying, Answerest thou nothing? Behold how many things they witness against thee. But Jesus yet answered nothing: so that Pilate marvelled. Now at that time he released unto them one prisoner, whomsoever they desired. And there was one named Barabbas, which lay bound with them that had conspired against him, who committed murder in the insurrection. And the multitude crying aloud began to desire him to do as he ever done unto them. But he answered them, saying, Will ye release unto you the king of the Jews? (for he knew that the chief priests had delivered him for envy.) Then the chief priests moved the people

rechtbaerdigt / wie zal met my twisten? laat ons te samen staan: wie heeft eene rechtzake tegen my? hy kome herwaards tot my. Ziet de Heere Heere helpt my / wie is 't die my zal verdoemen? ziet / zy zullen altemaal als een kleed verouden / de motte zalze eeten. Wie is 'er onder u lieden / die den Heere breeft / die na de stemme zyns knechts hoort? als hy in de duisternissen wandelt / ende geen licht en heeft; dat hy betrouwe op den Naame des Heeren / ende steune op zynen God. Ziet / gy alle die een byer aantrekt / die u met spranken omgordet: wandelt in de blamine van uw byer / en in de spranken die gy ontfeken hebt; Dat geschiet u van myne hand / in sinerte zult gy lieden liggen.

Evangelie. Marc. 15. 1-40.

En terstont des morgens vroeg hielden de Overpriesters t'samen raad / met de Ouderlingen ende Schrifgeleerde / ende den geheelen Raad / ende Iesum gebonden hebbende / brachten zy hem heenen / ende gaben hem aan Pilatum over. Ende Pilatus vraagde hem / Gy zy de koning der Joden? Ende hy antwoordende zeide tot hem / Gy zegt het. Ende de Overpriesters beschuldigden hem van veele zaaken: maar hy en antwoorde niets. Ende de Pilatus vraagde hem wederom / zeggende / En antwoord Gy niets? Ziet / hoe veele zaken zy tegen u getuigen. Ende Iesus en heeft niet meer geantwoord / zo dat Pilatus hem verwonderde. Ende op het feest liet hy haar eenen gebangenen los / wien zy ook begeerden. Ende daar was een / genaamt Barabbas / gebangenen met andere mede oproermakers / die in den oproer eenen doodslag gedaan hadde. Ende de schaar riep uit / ende begon te begeeren / dat hy dede gelyk hy haar altyd gedaan hadde. Ende Pilatus antwoorde haar / zeggende / Wild gy dat ik u den koning der Joden las

that he should rather release Barabbas unto them. And Pilate answered, and said again unto them, What will ye then that I shall do unto him whom ye call the king of the Jews? And they cried out again, Crucifie him. Then Pilate said unto them, Why, what evil hath he done? And they cried out the more exceedingly, Crucifie him. And so Pilate willing to content the people, released Barabbas unto them, and delivered Jesus, when he had scourged him, to be crucified. And the soldiers led him away into the hall called Pretorium; and they call together the whole band. And they clothed him with purple, and platted a crown of thorns, and put it about his head, and began to salute him, Hail king of the Jews. And they smote him on the head with a reed, and did spit upon him, and bowing their knees, worshipped him. And when they had mocked him, they took off the purple from him, and put his own clothes on him, and led him out to crucifie him. And they compel one Simon a Cyrenian, who passed by, coming out of the country, the father of Alexander and Rufus, to bear his cross. And they bring him unto the place Golgotha, which is, being interpreted, the place of a scull. And they gave him to drink, wine mingled with myrrh; but he received it not. And when they had crucified him, they parted his garments, casting lots upon them, what every man should take. And it was the third hour, and they crucified him. And the superscription of his accusation was written over, THE KING OF THE JEWS. And with him they crucified two thieves; the one on his right hand, and the other on his left. And the Scripture was fulfilled, which saith, And he was numbred with the transgressors. And they that passed by, railed on him, wagging their heads, and saying, Ah, thou that destroyest the

late? (Want hy wist/ dat hem die berpziesters door myd overgelen hadden.) Maar de Overpriester betwergden de schaare / dat hy haer liever Barabbam zoude los laten. Ende Pilatus antwoordende ze wederom tot haar/ Wat wilt gy dat ik met hem doen zal / dien gy Koning der Jooden noemt? En zy riepen wederom / Kruisf hem. Doch Pilatus zeide tot haar/ Heeft hy dan kwaads gedaan? Ende zy riepen te meer / Kruisf hem. Pilatus nu willende de schaare noeg doen / heeft haar Barabbam los gelaaten / ende gaf Jesum als hy hem gegeeest hadde/ om kruisf te worden. Ende de knechten leidden hem binnen de zaale / welk is het rechthuis / riepen de gantsche benden te zeggen. Ende deden hem eenen purperen mantel aan / ende eene doornige geblochten hebbende / zetteden die op. Ende begonden hem te smeten / zeggende / Weest gegroet Koning der Jooden. Ende sloegen zyn hoofd met eenen rietstok bespogen hem / ende vallende op de knien aanbiden hem. Ende deden hem bespottet hadden / deden hem den purperen mantel afdeden hem zyne eigene kleed aan / ende leidden hem uit om te kruisigen. Ende zy dwongen Simon van Cyrenen / die daer by ging / komende van den akker vader Alexandri ende Rufi / dat hy zyn kruice droege. Ende zy brachten hem tot de plaatze Golgotha / is / overgezet zynde / Hoofstede plaatze. Ende zy gaven hem myrrheden wyne te drinken: Hy en nam dien niet. Ende deden hem gekruisigt hadden / verdeden zy zyne kleederen / werpende over dezelve / wat een sieghel nemen zende. Ende het was de ure / ende zy kruisigden hem. Ende het opschrift zynner beschuldiging was boven hem geschreven

temple, and buildest it in three days, save thy self, and come down from the cros. Likewise also the chief priests mocking, said among themselves with the scribes, He saved others, himself he cannot save. Let Christ the king of Israel descend now from the cros, that we may see and believe. And they that were crucified with him, reviled him. And when the sixth hour was come, there was darkness over the whole land until the ninth hour. And at the ninth hour Jesus cried with a loud voice, saying, Eloi, Eloi, lama sabachthani? which is, being interpreted, My God, my God, why hast thou forsaken me? And some of them that stood by, when they heard it, said, Behold, he calleth Elias. And one ran, and filled a sponge full of vinegar, and put it on a reed, and gave him to drink, saying, Let alone; let us see whether Elias will come to take him down. And Jesus cried with a loud voice, and gave up the ghost. And the vail of the temple was rent in twain, from the top to the bottom. And when the centurion stood over against him, saw that he so cried out, and gave up the ghost, he said, Truly this man was Son of God.

KONING DER JODEN.
 Ende zy kruicigden met Hem twee moordenaars/ eenen aan zyn rechter/ ende eenen aan zyn linker zyde. Ende de Schryft is verbult geworden/ die daar zegt / Ende hy is niet de misdadige gerekent: Ende die boozhy gingen lasterden Hem/ schuddende haare hoofden / ende zeggende/ Ha! Gy die den Tempel afbreekt / ende in drie dagen opbouwt/ Behoud U zelven/ ende komt af van het kruis. Ende insgeslyks ook de Overpriesters met de Schryftgeleerde/ zeiden tot malikanderen / al spottende / Hy heeft andere verlost/ Hem zelven en kan Hy niet verlossen. De Christus/ de Koning Israels kome nu af van het kruis/ op dat wy het zien ende gelooven mogen. Ook die met Hem gekruist waaren/ smadeden Hem. Ende als de zeste uure gekomen was / wiert'er duisternisse over de geheele aarde/ tot de negende uure toe. Ende ter negender uure riep Jesus met grooter stemme / zeggende / ELOI, ELOI, LAMMA SABACHTHANI? 't Welk is / overgezet zynde/ Myn God/ Myn God/ waarom hebt gy my verlaaten? Ende zomnige van die daar by stonden/ dit hoorende/ zeiden/ Ziet/ Hy roept Elias? Ende daar liep een/ ende bulde een spongie met edik / ende stakze op eenen rietstok / ende gaf Hem te drinken/ zeggende / Houd stil: Laat ons zien of Elias komt / om Hem af te nemen. Ende Jesus een groote stemme van Hem gegeven hebbende/ gaf den geest. Ende het boozhangzel des Tempels scheurde in tweeën/ van boven tot beneden. Ende de Hoofstman ober honderd/ die daar by tegen over Hem stond/ ziende dat Hy also roepende den geest gegeven hadde / zeide / Waarlyk deze mensche was Gods Zoone.

*Wednesday before Easter.**The Epistle. Heb. 9. 16.*

W Here a testament is, there must also of necessity be the death of the testator: for a testament is of force after men are dead; otherwise it is of no strength at all whilst the testator liveth. Whereupon neither the first testament was dedicated without blood: For when Moses had spoken every precept to all the people, according to the law, he took the blood of calves, and of goats, with water and scarlet wool, and hyssop, and sprinkled both the book and all the people, saying, This is the blood of the testament which God hath enjoined unto you. Moreover, he sprinkled likewise with blood both the tabernacle, and all the vessels of the ministry. And almost all things are by the law purged with blood; and without shedding of blood is no remission. It was therefore necessary that the patterns of things in the heavens should be purified with these; but the heavenly things themselves with better sacrifices than these. For Christ is not entered into the holy places made with hands, which are the figures of the true, but into heaven it self, now to appear in the presence of God for us; nor yet that he should offer himself often, as the high priest entreth into the holy place every year with blood of others: for then must he often have suffered since the foundation of the world; but now once in the end of the world, hath he appeared to put away sin by the sacrifice of himself. And as it is appointed unto men once to die, but after this the judgment: so Christ was once offered to bear the sins of many; and unto them that look for him, shall he appear the second time without sin unto salvation.

*Woensdag voor Paasch.**Zendbrief. Hebr. 9. 16. &c.*

W Ant waar een Testament daer is het noodzake dat dood des Testamentmakers schen kome. Want een Testament is vast in de dooden: dewyle het geene kracht en heeft / wannet Testamentmaker leeft. Want ook het eerste niet zonder bloed ingewet. Want als alle de geboden na de wet van Mose tot alle volk intgesproken waaren / nam het bloed der kalveren ende bokken met water / ende purperen wolle de yzope / besprengde beide het boek / ende alle het volk / zeggende. Dit is het bloed des Testaments het welk God aan u lieden heeft geboden. Ende hy besprengde de tabernakel / ende alle de vaten des diensts met het bloed. Ende alle dingen worden by dat bloed gereinigt na de wet / ende der bloedstorting en geschiedt vergebinge. Zo was het dan noodzake dat wel de voorbeeldingen die in de hemelen zijn / door deze dingen gereinigt wierden: de hemelsche dingen selve door offeranden dan deze. Want Christus en is niet ingegaan in't heilichdom dat met handen gemaakt is / het welk is een tegenbeeld der hemelen / maar in den hemel selve / te verschynen voor het aangezicht Gods voor ons. Nog ook op hem selven dikmaal zoude open / gelyk de Hoogepriester alle jaer in het Heiligdom in gaat met bloed: (Anders hadde hy moeten lyden van de grondlegging der wereld af) maar nu is hy eenmaal in de voleindinge der eeuwen geopenbaard / om de zonde te doen door zyns zelfs offeren. Ende gelyk het den menschen is eenmaal te sterben / ende dat het oordeel: Also ook Christus eenmaal geoffert zynde om beelden den weg te nemen / zal ten and

The Gospel. S. Luke 22. 1.

NOW the feast of unleavened bread drew nigh, which is called the passover. And the chief priests and scribes sought how they might kill him; for they feared the people. Then entered Satan into Judas surnamed Iscariot, being of the number of the twelve. And he went his way and communed with the chief priests, and captains, how he might betray him unto them. And they were glad, and covenanted to give him money. And he promised and sought opportunity to betray him unto them, in the absence of the multitude. Then came the day of unleavened bread, when the passover must be killed. And he sent Peter and John, saying, Go, and prepare us the passover, that we may eat. And they said unto him, Where wilt thou that we prepare? And he said unto them, Behold, when ye are entered into the city, there shall a man meet you, bearing a pitcher of water; follow him into the house where he entrencheth in. And ye shall say unto the Goodman of the house, The Master saith unto thee, Where is the guest-chamber, where we shall eat the passover with my disciples? And he shall shew you a large room furnished; there make ready. And they went, and found as he said unto them: and they made ready the passover. And when the hour came, he sat down, and the twelve Apostles with him. And he said unto them, With desire I have desired to eat this passover with you before I suffer. For I say unto you, I will no more eat thereof, until I be filled in the kingdom of God. And he took the cup, and gave thanks, and said, Take this, and divide it among yourselves. For I say unto you, I will not drink of the fruit of the vine until the kingdom of God

Evangelie. Luc. 22. 1. &c.

Ende het feest der ongehevelde brooden/ genaamt Pascha/ was nabij. Ende de Overpriesters ende de Schriftgeleerde zochten/ hoe zy hem ombrengen zouden: want zy vreesden het volck. Ende de Satan voer in Judas/ die toegenaamt was Iscariot/ zynde uit het getal der twaalve. Ende hy ging heenen/ ende sprak met de Overpriesters ende de Hoofstmannen/ hoe hy hem haar zoude overleveren. Ende zy waaren verblift/ ende zyn 'teens geworden/ dat zy hem geld geven zouden. Ende hy belooft de het/ ende zocht gelegentheid om hem haar over te leveren zonder oproer. Ende de dag der ongehevelde brooden kwam/ op den welken het Pascha moest geslacht worden. Ende hy zond Petrum ende de Joannem uit/ zeggende/ Gaat heen/ ende bereid ons het Pascha/ op dat wy het eeten mogen. Ende zy zeiden tot hem/ Waar wilt gy dat wy het bereiden? Ende hy zeide tot haar/ Ziet/ als gy in de stad zult gekomen zyn/ zo zal u een mensche ontmoeten/ dragende een kruik water/ volgt hem in het huis daar hy ingaat. Ende gy zult zeggen tot den huishader van dat huis/ De Meester zegt u/ Waar is de eetzale/ daar ik het Pascha met myne discipelen eeten zal? Ende hy zal u een groot te toegeruste opperzaale wijzen/ bereid het aldaar. Ende zy heenen gaande/ vonden het geslyk hy haar gezegt hadde/ ende beraden het Pascha. Ende als de ure gekomen was/ zat hy aan/ ende de twaalf Apostelen met hem. Ende hy zeide tot haar/ Ik hebbe grootelyks begeerd dit Pascha met u te eeten/ eer dat ik lyde. Want ik zegge u/ dat ik niet meer daar van eeten en zal/ tot dat het verbuld zal zyn in het Koninkryk Gods. Ende als hy eenen drink-

shall come. And he took bread, and gave thanks, and brake it, and gave unto them, saying, This is my body, which is given for you: this do in remembrance of me. Likewise also the cup after supper, saying, This cup is the new testament in my blood, which is shed for you. But behold, the hand of him that betrayeth me, is with me on the table. And truly the Son of man goeth as it was determined; but wo unto that man, by whom he is betrayed. And they began to enquire among themselves, which of them it was that should do this thing. And there was also a strife among them, which of them should be accounted the greatest. And he said unto them, The kings of the Gentiles exercise lordship over them, and they that exercise authority upon them, are called benefactors. But ye shall not be so; but he that is greatest among you, let him be as the younger; and he that is chief, as he that doth serve. For whether is greater, he that sitteth at meat, or he that serveth? is not he that sitteth at meat? But I am among you as he that serveth. Ye are they which have continued with me in my temptation. And I appoint unto you a kingdom, as my Father hath appointed unto me; that ye may eat and drink at my table in my kingdom, and sit on thrones, judging the twelve tribes of Israel. And the Lord said, Simon, Simon, behold, Satan hath desired to have you, that he may sift you as wheat: but I have prayed for thee, that thy faith fail not; and when thou art converted, strengthen thy brethren. And he said unto him, Lord, I am ready to go with thee both into prison and to death. And he said, I tell thee, Peter, the cock shall not crow this day, before thou shalt thrice deny that thou knowest me. And he said unto them, When I sent you without purse, and scrip, and shoes, lacked ye anything? And they said, Nothing. Then said he unto them, But now he that hath

beker genomen hadde / ende geden hadde / zeide hy / Neemt dezen de deeld hem onder u liden. Ik zegge u / dat ik niet drinken en van de brucht des wyntoks / tot het koningryke Gods zal geson zyn. Ende hy nam brood / ende hy gedankt hadde brak het / ende het haar / zeggende / Dat is lichaam / 't welk vooz u geet word: Doet dat tot myner gedrenke. Des gelyks ook den drinker na het Avondmaal / zeggende Deze drinkbeker is het myn testament in mynen bloede / 't welk vooz u bergooten word. Doch de haad des geenens / die myn is niet myn aan de tafel. Zoone des menschen gaat welken / en / gelyk besloten is: Doch mensche vooz welken hy word. Ende zy begonden onderkanderente vraghen / wie van doch mochte zyn / die dat doen der haar / wie van haar meeste te zyn. Ende hy haer / De koningen der heerschen over haar: ende die over haar hebben / worden wel Heeren genaamt. Doch gy zo: maar de meeste onder u / gelyk de minste: ende die vager is / als een die dient. Wie is meerder? Die aanzit / of dient? En is het niet die Maer ik ben in 't midden van een die dient. Ende gy zyt die die niet myn steeds gebleven myne verzoekinghen. Ende die dincere u het koningryk / gelyk myn Vader my dat neert heeft: Op dat gy eet drinket aan myne tafel in myn koningryk / ende zittet op thronen deelende de twaalf gestalcen raelen. Ende de Heere zeide mon / Simon / ziet / de Satan u liden zeer begeert / om te als de tarwe: Maar ik hebbe u gebeden / dat u geloove

a purse, let him take it, and likewise his scrip: and he that hath no sword, let him sell his garment, and buy one. For I say unto you, that this that is written, must yet be accomplished in me, And he was reckoned among the transgressors: for the things concerning me have an end. And they said, Lord, behold, here are two swords. And he said unto them, It is enough. And he came out, and went as he was wont, to the mount of Olives, and his disciples also followed him. And when he was at the place, he said unto them, Pray, that ye enter not into temptation. And he was withdrawn from them about a stonescast, and kneeled down, and prayed, saying, Father, if thou be pleased, remove this cup from me: nevertheless, not my will, but thine be done. And there appeared an angel unto him from heaven, strengthening him. And being in an agony, he prayed more earnestly; and his sweat was as it were great drops of blood falling down to the ground. And when he rose up from prayer, he found them sleeping for sorrow, and he said unto them, Why sleep ye? rise and pray, lest ye enter into temptation. And while he yet spake, behold a multitude, and he that was called Judas, one of the twelve, went to them, and drew near unto Jesus to kiss him. But Jesus said unto him, Thou betrayest thou the Son of man? When they who were with him, saw what would follow, they said unto him, Lord, shall we fight with the sword? And one of them smote the servant of the high priest, and cut off his right ear. And he answered and said, Suffer ye thus. And he touched his ear, and healed him. Then Jesus said unto the priests, and captains of the temple, and the elders who were gathered together against him, Be ye come out as against me with swords and staves? when

houde: ende gy/ als gy eens zult bekeert zyn/ zo versterkt uwe broeders. Ende gy zeide tot hem/ Heere/ ik ben bereid met u ook in de gevangenis en in den dood te gaan. Maar hy zeide/ Ik zegge u Petre/ de haanen zal heden niet kraanjen/ eer gy drie maal zult verloochent hebben/ dat gy my kend. Ende hy zeide tot haar/ Als ik u uitzond/ zonder buidel/ ende male/ ende schoenen/ heeft u ook iet ontzoken? Ende zy zeiden/ Niets. Hy zeide dan tot haar/ Maar nu/ wie eenen buidel heeft/ die neeme hem/ desgelijks ook een maale: ende die geen en heeft/ die verkoope zyn kleed/ ende koop een zwaard. Want ik zegge u/ dat noch dit het welk geschreeven is/ in my moet volbracht worden/ namelijk/ Ende hy is niet de misdadige gerekent. Want ook die dingen die van my geschreeven zyn/ hebben een einde. Ende zy zeiden/ Heere/ ziet hier twee zwaarden. Ende hy zeide tot haar/ Het is genoeg. Ende uitgaande vertrok hy/ gelyk hy gewoon was/ na den olyfberg: ende hem volgden ook zyne discipelen. Ende als hy aan die plaats gekomen was/ zeide hy tot haar/ Biddet/ dat gy niet in verzoeking en komt. Ende hy scheidde hem van haar af/ omtrent eenen steenwoyp/ ende knielde neder/ ende bad/ Zeggende/ Vader/ of gy wildet dezen drinckbeker van my wech nemen/ doch niet mynen wille/ maar den uwen/ geschiede. Ende van hem wierd gezien een Engel uit den hemel/ die hem versterkte. Ende in zwaaren streyd zande/ bad hy te ernstiger. Ende zyn zweet wierd gelyk groote dropelen bloeds/ die op de aarde aflepen. Ende als hy van het gebed opgestaan was/ kwam hy tot zyne discipelen/ ende bond haar slapende van droefheid: Ende hy zeide tot haar/ Wat slaapt gy? Staet op ende biddet/ op dat gy niet in verzoeking en komt. Ende als hy nog sprak/ ziet daar een schaar: ende een van de

I was daily with you in the temple, ye stretched forth no hands against me: but this is your hour, and the power of darkness. Then took they him, and led him, and brought him into the high priests house, and Peter followed afar off. And when they had kindled a fire in the midst of the hall, and were set down together, Peter sat down among them. But a certain maid beheld him as he sat by the fire, and earnestly looked upon him, and said, This man was also with him. And he denied him, saying, Woman, I know him not. And after a little while, another saw him, and said, Thou art also of them. And Peter said, Man, I am not. And about the space of one hour after, another confidently affirmed, saying, Of a truth this fellow also was with him; for he is a Galilean. And Peter said, Man, I know not what thou sayest. And immediately while he yet spake, the cock crew. And the Lord turned, and looked upon Peter; and Peter remembered the word of the Lord, how he had said unto him, Before the cock crow, thou shalt deny me thrice. And Peter went out, and wept bitterly. And the men that held Jesus, mocked him, and smote him. And when they had blind-folded him, they struck him on the face, and asked him, saying, Prophecie, who is it that smote thee? And many other things blasphemously spake they against him. And as soon as it was day, the elders of the people, and the chief priests, and the scribes came together, and led him into their council, saying, Art thou the Christ? Tell us. And he said unto them, If I tell you, you will not believe. And if I also ask you, you will not answer me, nor let me go. Hereafter shall the Son of man sit on the right hand of the power of God. Then said they all, Art thou then the Son of God? And he said unto them, Ye say that

twaalbe/ die genaamt was Judas ging haar boos/ ende kwam by hem/ om hem te kussen. Ende Judas zeide tot hem/ Judas/ verrader den Zoon des menschen met een kus? Ende die by hem waren ziende wat daar geschieden was zeiden tot hem/ Heere/ zullen niet den zwoerde slaan? Ende uit haar sloeg den dienstknecht der Hoogenpriesters/ ende hiet hem zyn rechter oore af. Ende Judas antwoordende zeide/ Laatze tot toe gelowden. Ende raakte zyn re aan/ ende heelde hem. Ende Judas zeide tot de Overpriesters de Hoofstmannen des Tempels de Onderlingen/ die tegen hem waren waaren/ Zyt gy uitgegaan zwoerden ende stokken als tegen een moordenaar? Als ik dat niet u was in den Tempel hebt gy de handen tegen my ingegesteken: maar dit is uwre macht de de macht der duisternisse. Zy grepen hem ende leidden hem weg/ ende brachten hem in den des Hoogenpriesters: Ende Judas volgde van verre. Ende als zij ontfleken hadden in 't midden der zaale/ ende zy te zamen neder zat Petrus in 't midden van hem. Ende een zeker dienstknecht zag hem by het vyer zitten/ ende oogen op hem houdende/ zeide deze was met hem. Maar loochende hem/ zeggende/ Ik ken hem niet. Ende daar na een ander hem ziende/ Ook gy zyt van die. Maar Petrus zeide/ Mensche/ ik en heb niet. Ende als het ontrent een middelen was/ bevestigde dat een zeggende/ In der waarheid ze was met hem: want hy is Galileer is. Maar Petrus antwoordende/ Ik en weet niet wat ghy zegt. Ende terstond als hy spak/ kraaide de haane. Ende Heere hem omkeerende/ zette hem aan/ ende Petrus was

And they said, What need we any further witness? for we ourselves have heard of his own mouth.

dachtig des woords des Heeren/ hoe hy hem gezegt hadde/ Ende haane zal gekraait hebben/ zult gy my drie maal verloochenen: Ende Petrus na buiten gaande/ weende bitterlyk. Ende de mannen/ die Iesum hielden/ bespotteden hem/ ende sloegen hem. Ende als zy hem overdekt hadden/ sloegen zy hem op 't aangezicht/ ende vraagden hem/ zeggende/ Propheeteert wie het is/ die il geslagen heeft. Ende veel andere dingen zeiden zy tegen hem/ lasterende. Ende als het dag geworden was/ vergaderden de Ouderlingen des volks/ ende de Overpriesters ende Schriftgeleerde/ ende brachten hem in haaren Raad/ zeggende/ Zyt gy de Christus? zegget ons. Ende hy zeide tot haar/ Indien ik 't u zegge/ gy en zult het niet gelooven. Ende indien ik ook vraghe/ gy en zalt my niet antwoorden/ ofte los laten. Van nu aan zal de Zoon des menschen gezeten zyn aan de rechterhand der kracht Gods. Ende zy zeiden alle/ Zyt gy dan de Zoon Gods? Ende hy zeide tot haar/ Gy zegget/ dat ik het ben. Ende zy zeiden/ Wat hebben wy nog getuigenisse van noode? Want wy zelve hebben 't uit zyne mond gehoord.

Thursday before Easter.

Epistle. 1 Cor. 11. 17.

his that I declare unto you, I see you not; that you come together not for the better, but for the worse. For first of all, when ye come together in the Church, I hear that there are divisions among you, and I will not believe it. For there must be heresies among you, that they may be approved, may be made manifest among you. When ye come together therefore into one place, ye have not to eat the Lords supper: every one eateth and drinketh of his own supper: and one is hungry, and another is drunken. Shall we have ye not houses to eat and

Witten Donderdag.

Zendbrief. 1 Cor. 11. 17. &c.

Dit nu/ 't gene ik u aanzegge/ dat gy niet tot beter/ maar tot erger 't zamen komt. Want eerstelyk als gy te zamen komt in de gemeente/ zo hoore ik dat'er scheuringen zyn onder u: ende ik geloove het ten deele. Want daar moeten ook ketterpen onder u zyn/ op dat de gene die oprecht zyn openbaar mogen worden onder u. Als gy dan by een te zamen komt/ dat en is niet des Heeren Avondsmaal eten. Want in het eten neemt een iegelyk te voren zyn eigen avondsmaal: en deze is hongerig/ en de andere is dronken. Hebt gy dan geen

to drink in? or despise ye the Church of God, and shame them that have not? What shall I say to you? shall I praise you in this? I praise you not. For I have received of the Lord that which also I delivered unto you; That the Lord Jesus the same night in which he was betrayed, took bread; and when he had given thanks, he brake it, and said, Take, eat; this is my body, which is broken for you: this do in remembrance of me. After the same manner also he took the cup, when he had supped, saying, This cup is the new testament in my blood: this do ye as oft as ye drink it, in remembrance of me. For as often as ye eat this bread, and drink this cup, ye do shew the Lords death till he come. Wherefore, whosoever shall eat this bread, and drink this cup of the Lord unworthily, shall be guilty of the body and blood of the Lord. But let a man examine himself, and so let him eat of that bread, and drink of that cup. For he that eateth and drinketh unworthily, eateth and drinketh damnation to himself, not discerning the Lords body. For this cause many are weak and sickly among you, and many sleep. For if we would judge our selves, we should not be judged. But when we are judged, we are chastened of the Lord, that we should not be condemned with the world. Wherefore, my brethren, when ye come together to eat, tarry one for another. And if any man hunger, let him eat at home: that ye come not together unto condemnation. And the rest will I set in order when I come.

The Gospel. S. Luke 23. 1.

THe whole multitude of them arose, and led him unto Pilate.

huizen om daar te eten en te drinken ofte veracht gy de gemeente en beschaamt gy de gene die niet hebben? Wat zal ik u zeggen? Ik u prijzen? In dezen en prijzen niet. Want ik hebbe vanden ontfangen het gene ik ook u overgeben hebbe/dat de Heere Jezus in nacht in welken Hy verraden het brood nam: En als Hy ge hadde/ brak Hy 't/ ende ziede niet/ etet: dat is myn licha dat vooz u gebroken word: dat tot myner gedachtenisse. Delyks nam Hy ook den drinkbeker het eten des Avondmaals/ ende de/ Deze drinkbeker is het Testament in mynen bloede. dat/30 dikmaals als gy dien zult ken/ tot myner gedachtenisse. 30 dikwils als gy dit brood zult en dezen drinkbeker zult drinken verkondigt den dood des Heeren dat Hy komt. Zo dan/ wie on delpk dit brood eet/ ofte den beker des Heeren drinkt/ schuldig zyn aan het lichaam des Heeren. Maar de menig probee hem zelven/ en ete al het brood/ en drinke van den beker. Want die ontweerdelyc drinkt/ die eet en drinkt hem een oordeel/ niet onderscheidende lichaam des Heeren. Daer onder u heele zwakke ende en veele slapen. Want indient zelven oordeelden/ zo en zoud niet geoordeeld worden. Maar wy geoordeeld worden/30 woe vanden Heere getuchtigt/ op dat met de wereld niet en zoudende deeld worden. Zo dan/ myn ders/ als gy te zamen komt eten/ verwacht malkanderen zo iemand hongert/ dat hy rhy op dat gy niet tot een oordeel te en komt. De overige dingen m ozdineeren als ik zal gekoemt

Evangelie. Luc. 23. 1-30

Ende de geheele menig haer stont op/ ende leide

tot Pilatum. En zy begonden Hem te beschuldigen / zeggende / Wy hebben bevonden dat deze het volk verkeert / ende verbied den Keizer schattingen te geven / zeggende / dat Hy zelve Christus de Koning is. Ende Pilatus vraagde Hem / zeggende / Zyt Gy de Koning der Joden? ende Hy antwoordde hem ende zeide / Gy zegt het. Ende Pilatus zeide tot de Overpriesters ende de schaaren / Ik en binde geen schuld in dezen mensche. Ende zy hielden te sterker aan / zeggende / Hy beroerd het volk / leeren de door geheel Judea / begonnen hebbende van Galilea tot hier toe. Als nu Pilatus van Galilea hoorde / vraagde hy / of die mensche een Galileer was. Ende verstaande dat Hy uit het gebied van Herodes was / zond hy Hem heenen tot Herodem / die ook zelve in die dagen binnen Jeruzalem was. Ende als Herodes Jesum zag / wierd hy zeer verblyd : want hy hadde van over lange begeert geweest Hem te zien / om dat hy veel van Hem hoorde : ende hoopte eenig teeken te zien / dat van Hem gedaan soude worden. Ende hy vraagde Hem met vele woorden : Doch Hy en antwoordde hem niets. Ende de Overpriesters ende de Schrifteleerde stonden / ende beschuldigden Hem heftiglyk. Ende Herodes met zyne krygsglieden / Hem veracht ende bespoot hebbende / dede Hem een blinkende kleed aan / ende zond Hem weder tot Pilatum. Ende op den zelfden dag wierden Pilatus ende Herodes vrienden met malkanderen : want zy waaren te vooren in vreeschap tegen den anderen. Ende als Pilatus de Overpriesters / ende de Overste / ende het volk by eengeroepen hadde / zeide hy tot haar / Gy hebt dezen mensche tot my gebzacht / als eenen die 't volk afkeerig maakt / ende ziet / ik hebbe Hem in uwe tegenwoordigheid ondervraagt / ende en hebbe in dezen mensche geen schuld gebonden / van 't geene daar gy Hem

at the feaft. And they cried out all at once, faying, Away with this man, and releafe unto us Barabbas: (who for a certain fedition made in the city, and for murder was caft in Prifon) Pilate therefore willing to releafe Jefus, fpake again to them. But they cried, faying, Crucifie him, crucifie him. And he faid unto them the third time, Why, what evil hath he done? I have found no caufe of death in him: I will therefore chaftife him, and let him go. And they were instant with loud voices, requiring that he might be crucified: and the voices of them, and of the chief prieffts prevailed. And Pilate gave fentence, that it fhould be as they required. And he releafed unto them, him that for fedition and murder was caft into prifon, whom they had defired; but he delivered Jefus to their will. And as they led him away, they laid hold upon one Simon a Cyrenian, coming out of the country, and on him they laid the crofs, that he might bear it after Jefus. And there followed him a great company of people, and of women, who alfo bewailed and lamented him. But Jefus turning unto them, faid, Daughters of Jerufalem, weep not for me, but weep for your felves, and for your children. For behold, the days are coming, in which they fhall fay, Blessed are the barren, and the wombs that never bare, and the paps which never give fuck. Then fhall they begin to fay to the mountains, Fall on us; and to the hills, Cover us. For if they do thefe things in a greentree, what fhall be done in the dry? And there were alfo two other malefactors led with him to be put to death. And when they were come to the place which is called Calvary, there they crucified him; and the malefactors, one on the right hand, and the other on the left. Then faid Jefus, Father, forgive them, for they know not

mede befchuldigt: Ja ook Hem niet: want ik hebbe u lieden tot gezonden/ ende ziet/ daar enis Hem niet gedaan/ dat des da weerdig is. Zo zal ik Hem dan fipden ende los laaten. En hy haer op het ffeest eenen los laet. Doch alle de menigte riep gelph zeggende/ Weg met dezen/ ende ons Barabbam los. Welwel om zekeren oproer/ die in de fchied was/ ende om eenen doo in de gebangeniffe geworpen. tus dan riep haar wederom telende Jefum los laaten/ Ma riepen daar tegen/ zeggende/ Hem/ kruist Hem. Ende hy ten derde maal tot haar/ Wan deze dan quads gedaan: Ik be geenfchuld des doods in he bonden: Zo zal ik Hem dan den ende los laaten. Maar den aan met groot geroep/ eiff dat hy zoude gekruist worden haer ende der Overpriefters wierd geweldiger. En Pilat deelde dat haren eifch gefchide de. En hy liet haar los den om oproer en doodslag in de geniffe geworpen was/ welken eiffch hadden: maar Jefum ober tot haren wille. Ende Hem wechleidden/ namen Simon van Cyrenen/ kom den akker/ ende leidden hem op/ dat hy 't achter Jefum. Ende een groote meeningte van ende van vrouwen volgte hem ook weenden en hem beklagde. Jefus Hem tot haar heerende. Gy dochters van Jeruzalem weend niet ober My/ maar ober u zelven/ ende ober uw ren. Want ziet/ daar komen in welke men zeggen zal/ Zal de onbuchtbare/ ende de bu niet gebaart en hebben/ ende sten die niet gezoogt en hebben dan zullen zy beginnen te z de bergen/ Walt op ons: de de heubelen/ Bedekt ons. W

what they do. And they parted his raiment, and cast lots. And the people stood beholding; and the rulers also with them derided him, saying, He saved others, let him save himself, if he be Christ the chosen of God. And the soldiers also mocked him, coming to him, and offering him vinegar, and saying, If thou be the king of the Jews, save thyself. And a superscription also was written over him in letters of Greek, and Latin, and Hebrew, THIS IS THE KING OF THE JEWS. And one of the malefactors which were hanged, railed on him, saying, Thou be Christ, save thy self and us. But the other answering, rebuked him, saying, Dost not thou fear God, seeing thou art in the same condemnation? And we indeed justly; for we receive the due reward of our deeds; but this man hath done nothing amiss. And he said unto Jesus, Lord, remember me when thou comest into thy kingdom. And Jesus said unto him, Verily I say unto thee, To day shalt thou be with me in paradise. And it was about the sixth hour. And there was a darkness over all the earth, until the ninth hour. And the sun was darkened, and the veil of the temple was rent in twain. And when Jesus had cried with a loud voice, he said, Father, into thy hands I commend my spirit: and having said thus, he gave up the ghost. Now when the centurion saw these things that were done, he glorified God, saying, Certainly this was a righteous man. And all the people that came together to that sight, beholding these things that were done, and his breasts, and returned. And his acquaintance, and the women that followed him from Galilee, stood afar off, beholding these

dien zy dit doen aan het groene hout/ wat zal aan het doore geschieden: En daar werden ook twee andere/zynde kwaaddoenders / geleid / om met hem gedood te worden. Ende doe zy kwamen op de plaats genaamt Hoofstschel-plaats / kruicigden zy hem aldaar / ende kwaaddoenders / den eenen ter rechter / en den anderen ter linker zyde. Ende Jesus zeide / Vader / vergeeft het haer / want zy en weten niet wat zy doen. En verdeelende zyne kleederen / wierpen zy het lot. Ende het volk stond en zag het aan: En ook de Overste met haer beschimpten hem / zeggende / Andere heeft hy verlost / dat hy nu hem zelven verlosse / zo hy is de Christus de uitverkoren Gods. Ende ook de krygsknechten tot hem komende / bespotteden hem / en bragten hem edik : Ende zeiden / Indien gy de Koning der Joden zyt / zo verlost u zelven. Ende daar was ook een opschrift boven hem geschreven / met Grieksche / en Romeinsche / en Hebreusche letters / DE ZE IS DE KONING DER JODEN. Ende een van de kwaaddoenders / die gehangen waaren / lasterde hem / zeggende / Indien gy de Christus zyt / verlost u zelven ende ons. Maar de andere antwoordende bestrafte hem / zeggende / En breeft gy ook God niet / daar gy in het zelve oordeel zyt : Ende wy doch rechtvaardelyk : want wy ontfangen straffe weerdig 't geene wy gedaan hebben : maar deze en heeft niet onbehoorlyks gedaan. Ende hy zeide tot Jesus / Heere / gedenkt myner / als gy in uw koninkryke zult gekomen zyn. Ende Jesus zeide tot hem / Voorwaar zegge ik u / heden zult gy met my in 't Paradijs zyn. Ende het was omtrent de zeste ure / ende daar wierd duisternis over de geheele aarde / tot de negende ure toe. En de zonne wierd berduistert / en het voorhangsel des Tempels scheurde midden door. En Jesus roepende met grooter stemme /

God

zeide / Vader in uwe handen
ik mynen geest. En als hy da
zegt hadde / gaf hy den geest.
mi de Hoofstman ober hond
dat daar geschied was / ver
lykte hy God / en zeide / Wa
deze Mensch was rechtveerd
alle de scharen / die daart te zame
komen waren om dit te aar
wen / ziende de dingen / die ge
waren / keerden wederom / sta
op hare borsten. Ende alle
kenden stonden van verre /
houlwen / die Heim te zamen
waren van Galileen / en zagen

*Good Friday.
The Collects.*

Almighty God, we beseech thee
graciously to behold this thy fam-
ily, for which our Lord Jesus
Christ was contented to be betrayed,
and given up into the hands of wick-
ed men, and to suffer death upon
the cross, who now liveth and
reigneth with thee and the Holy
Ghost, ever one God, world without
end. *Amen.*

Almighty and everlasting God,
by whose spirit the whole body
of the Church is governed and sancti-
fied; Receive our supplications and
prayers which we offer before thee
for all estates of men in thy holy
Church, that every member of the
same in his vocation and ministry,
may truly and godly serve thee,
through our Lord and Saviour Jesus
Christ. *Amen.*

OMerciful God, who hast made
all men, and hatest nothing
that thou hast made, nor wouldst
the death of a sinner, but rather
that he should be converted and live;
Have mercy upon all Jews, Turks,
Infidels, and Hereticks, and take
from them all ignorance, hardness
of heart, and contempt of thy word;
and so fetch them home, blessed
Lord, to thy flock, that they may be
saved among the remnant of the true

Goede Vrydag, of de Voorbereyden-
gebeden.

Almachtige God / wiens
deel / voor het welk onzen Heer
sus Christus niet geschroomd
obergelevert te worden in de
der boosdadigen / en aan te
pyninging des kruises. Die
leeft en regeert met den Heer
God in alle eeuwigheid / Amen.

Almachtige eeuwighe God /
wiens Geest het gant
chaam der Kerke geheyligt
geert word: ontfangt onze
dige gebeden / die wy opoff
U / voor alle staten van
uwe heilige vergaderinge / op
ieder lid van de zelvige U
en godzaliglyk mag dienen /
sus Christus onzen Heere / Amen.

Barmhertige God /
aller menschen / die niet
Gy gemaakt hebt / en die
den dood des zondaars; ma
hy hem liever bekeere / en
fermt U ober de Joden /
Ongeloobigen en Kerkeem
van haar weg de onwetend
stoktheid des herten / en de
dinge ulwes Woords /
haar te rugge / barmhertige
tot uwe kudde / op dat sy

frailtes, and be made one fold
under one Shepherd, Jesus Christ our
Lord, who liveth and reigneth with
the Holy Spirit, one God,
without end. Amen.

The Epistle. Heb. 10. 1.

He law having a shadow of
good things to come, and not
very image of the things, can
never with those sacrifices which they
offered year by year continually, make
the comers thereunto perfect: for
then would they not have ceased to
be offered? because that the worship-
pers once purged, should have had
no more conscience of sins. But in
those sacrifices there is a remembrance
made of sins every year. For
it is not possible that the blood of
kine and of goats should take away
sins: Wherefore when he cometh
into the world, he saith, Sacrifice
thou wouldst not, but
thy body hast thou prepared me: In
sacrifices, and sacrifices for sin
thou hast had no pleasure: Then said
he, Lo, I come (in the volume of the
book it is written of me) to do thy
will, O God. Above, when he said,
Sacrifice, and offering, and burnt-
offerings, and offering for sin thou
wouldst not, neither hadst pleasure
therein, which are offered by the
law. Then said he, Lo, I come to
do thy will, O God. He taketh
away the first, that he may establish
the second. By the which will we
are sanctified through the offering of
the body of Jesus Christ once for all.
Every priest standeth daily mi-
nistering with sacrifices, and offering oftentimes the
same sacrifices which can never take
away sins. But this man after he had
offered one sacrifice for sins, for ever
sat on the right hand of God;
and from thenceforth expecting till his
enemies be made his foot-stool. For
by one offering he hath perfected for
ever them that are sanctified: whereof
the Holy Ghost also is a witness to
us, after that he had said before,

houden worden onder de overblyfsse-
len van den waren Israël/op dat daar
een Schaapskops werde/ en eenen
Herder Jesus Christus onzen Heere/
die leeft en regeert/ &c. Amen.

Zendbrief. Hebr. 10. 1--26.

Want de wet/ hebbende een scha-
dulwe der toekomende goede-
ren/ niet het beeld zelve der zaken/
en kan niet dezelve offeranden/ die
zy alle jaare geduriglyk opofferen/
nummermeer heiligen de gene die
daar toe gaan. Anderzins zouden zy
opgehouden hebben geoffert te wor-
den/ om dat de gene die den dienst
pleegden/ geen conscientie meer en
zouden hebben der zonden/ eenmaal
gereinigt geweest zynde: Maar nu
geschied in dezelve alle jaren weder
gedachtenisse der zonden. Want het
is onmogelyk/ dat het bloed van stie-
ren ende bokken de zonden wechne-
me. Daarom komende in de wereld/ zegt
hy/ Slachtoffer ende offerande en
hebt gy niet gewilt/ maar gy hebt
My het lichaam toebereid: Vrand-
offeren en offer voor de zonde en heb-
ben ik niet behaagt: Doe sprak Ik/
Ziet Ik kome/ (in't begin des boeks
is van My geschreeven) om uwen
wille te doen/ O God. Als hy te
vooren gezegt hadde/ Slachtoffer/
ende offerande/ ende vrandoffers/
ende offer voor de zonde en hebt gy
niet gewilt/ noch en hebben ik niet
behaagt (datwelke na de wet geoffert
worden;) Doe sprak hy/ Ziet Ik
kome om uwen wille te doen/ O God.
hy neemt het eerste wech om het
tweede te stellen. In welken wille
hy geheiligt zy door de offerande
des lichaams Jesu Christe eenmaal
geschied. Ende een iegelyk Priester
stond wel alle dagen dienende/ en de-
zelfde slachtofferen dikmaal offeren-
de/ die de zonden nummermeer en
konnen wegneemen. Maar deze een
slachtoffer voor de zonden geoffert
hebbende/ is in eeuwigheid gezeten
aan de rechterhand Gods: Voorts
verwachtende tot dat zyne vyanden

This is the covenant that I will make with them after those days, saith the Lord, I will put my laws into their hearts, and in their minds will I write them; and their sins and iniquities will I remember no more. Now where remission of these is; there is no more offering for sin. Having therefore, brethren, boldness to enter into the holiest by the blood of Jesus, by a new and living way, which he hath consecrated for us, through the vail, that is to say, his flesh: and having an high Priest over the house of God; let us draw near with a true heart, in full assurance of faith, having our hearts sprinkled from an evil conscience, and our bodies washed with pure water. Let us hold fast the profession of our faith without wavering: (for he is faithful that promised.) And let us consider one another to provoke unto love, and to good works; not forsaking the assembling of our selves together, as the manner of some is; but exhorting one another: and so much the more, as ye see the day approaching.

The Gospel. S. John 19. 1.

Pilate therefore took Jesus, and scourged him. And the soldiers platted a crown of thorns, and put it on his head, and they put on him a purple robe, and said, Hail, king of the Jews: and they smote him with their hands. Pilate therefore went forth again, and saith unto them, Behold, I bring him forth to you, that ye may know that I find no fault in him. Then came Jesus forth, wearing the

gestelt worden tot een boetbare
ner boeten. Want met eene offer
heeft hy in eeuwigheid volmaakt
gene die geheiligt worden. Ende
lige Geest getuigt het ons ook.
na dat hy te voren gezegt hadde
is het verbond dat ik met haar
ken zal na die dagen / zegt de
Ik zal myne wetten geven in
herten / en ik zal die inschryven
haare verstanden: ende haare
den / ende haarer ongerechtig
en zal Ik geenzins meer geden
Waar nu vergevinge der zonden
daar en is geen offerande meer
de zonde. Deluyple wy dan /
barmhertigheid hebben om in
in het Heiligdom door het blo
op eenen verchen en levenden
welken hy ons ingeluypt heeft
het boozhangsel / dat is / de
bleesch: en deluyple wy hebben
grooten Priester over het h
zo laat ons toegaan met een
achtig herte / in volle vergev
des geloofs / onze herten
zynde van de kwade consci
het lichaam gewasschen
rein water: Laat ons de on
bare belydenisse der hoope
den: (want die het beloofd
getrouw.) En laat ons op
deren acht nemen / tot op
der liefde ende der goede
laat ons onze onderlinge
ste niet nalaten / gelyk zom
gelwoonte hebben / maar
ren vermaanen / ende dat
meer als gy ziet dat de dag

Evangelie. Joh. 19. 1-3

Die nam Pilatus dan
ende geesselde hem. En
krygsknechten een kroone
nen geblachten hebbende /
die op syn hooft / ende w
een purperen kleed om.
den / Weest gegroet / G
der Joden. Ende zy gaven
nebakslagen. Pilatus dan
wederom uit / ende zeide
Ziet / ik brenge hem tot

of thorns, and the purple robe. And Pilate saith unto them, Behold the man. When the chief priests therefore and officers saw him, they cried out, Crucifie him, crucifie him. Pilate saith unto them, Take ye him, and crucifie him: for I find no fault in him. The Jews answered him, We have a law, and by our law he ought to die, because he made himself the Son of God. When Pilate therefore heard that saying, he was the more afraid: and went again into the judgment-hall, and saith unto Jesus, Whence art thou? But Jesus gave him no answer. Then saith Pilate unto him, Speakest thou not unto me? He answered, Thou sayest, and have power to crucifie mee? Jesus answered, Thou couldest have no power at all against mee, except it were given thee from above: therefore he that delivered me into thee hath the greater sin. And thenceforth Pilate sought to release him: but the Jews cried out, saying, If thou let this man go, thou shalt not be Cæsars friend: Whosoever maketh himself a king, speaketh against Cæsar. When Pilate therefore heard this saying, he brought Jesus forth, and sat down in the judgment-seat, in a place that is called the Pavement, in Hebrew, Gabbatha. And there was the preparation of the passover. At the sixth hour: and he saith unto the Jews, Behold your king. They cried out, Away with him, crucifie him. Pilate answered them, Shall I crucifie your King? The chief priests answered, We reckon not Cæsar. Then delivered he him therefore unto them to be crucified: and they took Jesus and went away. And he bearing his cross, went forth into a place called the Skull, which is called in the Hebrew, Golgotha: where they crucified him, and two other with him, on either side one, and Jesus in the midst. And Pilate wrote a title, and

uit / op dat gy wetet / dat ik in Hem geen schuld en vinde. Jesus dan kwam uit dragende de doornen kroone / ende het purperen kleed. Ende Pilatus zeide tot haar / Ziet de mensche. Als hem dan de Overpriesters ende de dienaars zagen / riepen zy / zeggende / Kruist Hem / Kruist Hem. Pilatus zeide tot haar / Neemt gy lieden Hem / ende kruist Hem; want ik en vinde in Hem geen schuld. De Joden antwoordden Hem / Wy hebben een wet / ende na onze wet moet Hy steruen / want Hy heeft Hem zeluen Gods Zoone gemaakt. Doe Pilatus dan dit woord hoorde / wierd hy meer bevreest. Ende ging wederom in 't Rechterhuis / ende zeide tot Jesus / Van waar zyt Gy? Maar Jesus en gaf Hem geen antwoord: Pilatus dan zeide tot Hem / En spreek Gy tot my niet? Weet Gy niet dat ik macht hebbe u te kruisigen / ende macht hebbe u los te laten? Jesus antwoordde / Gy en zoudt geen macht hebben tegen my / indien het u niet van boven gegeven en ware: daarom die my aan u heeft overgelevert / heeft grooter zonde. Van doen af zocht Pilatus Hem los te laten: maar de Joden riepen / zeggende / Indien gy dezen los laat / zo en zyt gy des Keizers vriend niet: een tegelyk die hem zeluen Koning maakt / weder spreekt den Keizer. Als Pilatus dan dit woord hoorde / bracht hy Jesus uit / ende zat neder op den rechterstoel / in de plaatze genaamt Lithostrotos / ende in het Hebreeusch Gabbatha. Ende het was de voorbereidinge des Pascha / ende omtrent de zeste uure: ende Hy zeide tot de Joden / Ziet / uw Koning. Maar zy riepen / Neemt weg / neemt weg / kruist Hem. Pilatus zeide tot haar / Zal ik uwen Koning kruisigen? De Overpriesters antwoordden / Wy en hebben geen Koning / dan den Keizer. Doe gaf hy Hem dan haar over / op dat Hy gekruist zoude worden. Ende zy na-

put it on the cross. And the writing was, JESUS OF NAZARETH THE KING OF THE JEWS. This title then read many of the Jews: for the place where Jesus was crucified was nigh to the city: and it was written in Hebrew, and Greek, and Latin. Then said the chief priests of the Jews to Pilate, Write not, The king of the Jews; but that he said, I am the king of the Jews. Pilate answered, What I have written, I have written. Then the soldiers, when they had crucified Jesus, took his garments, (and made four parts, to every soldier a part) and also his coat: now the coat was without seam, woven from the top throughout. They said therefore among themselves, Let us not rent it, but cast lots for it, whose it shall be: that the Scripture might be fulfilled, which saith, They parted my raiment among them, and for my vesture they did cast lots. These things therefore the soldiers did. Now there stood by the cross of Jesus, his mother, and his mothers sister, Mary the wife of Cleophas, and Mary Magdalene. When Jesus therefore saw his mother, and the disciple standing by, whom he loved, he saith unto his mother, Woman, behold thy son. Then saith he to the disciple, Behold thy mother. And from that hour that disciple took her unto his own home. After this, Jesus knowing that all things were now accomplished, that the Scripture might be fulfilled, saith, I thirst. Now there was set a vessel full of vinegar: and they filled a sponge with vinegar, and put it upon hyssop, and put it to his mouth. When Jesus therefore had received the vinegar, he said, It is finished: and he bowed his head, and gave up the ghost. The Jews therefore because it was the preparation, that the bodies should not remain upon the cross on the sabbath-day (for that sabbath-day was an high day) besought Pilate that their legs might be

men Jesum / ende leidden Hem ter
Ende hy dragende zyn kruis / g
uit na de plaatze genaamt de
scheelplaatze / welke in het Hebreeu
genaamt word Golgotha: Alse
zyn Hem kruisten / ende met Hem
andere aan elke zyde eenen / ende
sum in 't midden. Ende Pilat
schreef ook een opschrift / ende z
de dat op het kruis: ende daara
geschreven / JESUS DE NA
RENER, DE KONING
JODEN. Dit opschrift dan
veele van de Joden: want de p
ze / daar Jesus gekruist wierd
naby de stad: ende het was g
ben in 't Hebreeusch / in 't Gri
ende in 't Latyn. De Overpri
dan der Joden zeiden tot Pilat
Enschryft niet / De Koning der
den; maar dat hy gezegt heeft
ben de Koning der Joden. Pil
antwoorde / Dat ik gesche
hebbe / dat hebbe ik geschree
krygsknechten dan als zyn J
kruist hadden / namen zyne
ren (ende maakten vier deelen
elken krygsknecht een deel) en
rok. De rok nu was zonder
van boven af geheelik g
dan zeiden tot malkanderen
ons dien niet scheuren / ma
ons daar over looten / wiens
zal: op dat de Schrift vervul
de / die zegt / Zy hebben mi
deren onder haar verdeeld / en
myne kleedinge hebben zyn he
worpen. En hebben dan de
knechten gedaan. Ende by
Jesu stonden zyne moeder / en
moeders zuster / Maria Cleop
ende Maria Magdalene. J
ziende zyne moeder / ende d
pel dien hy lief hadde / daar by
de / zeide tot zyne moeder / Z
ziet / nu zoone. Daar na z
tot den discipel / Ziet / nu we
Ende van die ure aan nam
discipel in zyn huis. Hier na
wetende dat nu alles volbrach
op dat de Schrift zoude

broken, and that they might be taken away. Then came the soldiers, and brake the legs of the first, and of the other which was crucified with him. But when they came to Jesus, and saw that he was dead already, they brake not his legs. But one of the soldiers with a spear pierced his side, and forthwith came there out blood and water. And he that saw it bare record, and his record is true: and he knoweth that he saith true, that ye might believe. For these things were done that the Scripture should be fulfilled, A bone of him shall not be broken. And again, another Scripture saith, They shall look on him whom they pierced.

worden zeide/ My doofst. Daar stond daneen bat vol ediks/ ende zy vulden een spongie met edik/ ende omleidenze niet hyzoze/ ende brachtenze aan zynen mond. Doe Jesus dan den edik genomen hadde/ zeide hy/ Het is volbracht: ende het hoofd buigende gaf den geest. De Joden dan/ op dat de lichaamen niet aan het kruis en zouden blyben op den Sabbath/ delwple het de voorbereidinge was (want die dag des Sabbaths was groot) baden Pilatum/ dat hare beenen zouden gebroken/ ende zy wechgenomen worden. De krygsknechten dan kwamen ende braken de beenen des eersten/ ende des anderen/ die met Hem gekruist was: Maar komende tot Jesum/ als zy zagen dat hy nu gestorven was/ zo en braken zy zyne beenen niet. Maar een der krygsknechten doofstak zyne zyde met een speere/ ende terstond kwam daar bloed ende water uit. Ende die het gezien heeft/ die heeft het getuigt/ ende zyne getuigenisse is waarachtig: ende hy weet dat hy zegt het geene dat waar is/ op dat ook gy geloven meugt. Want deze dingen zyn geschied/ op dat de Schryft verbuld worde/ Geen been van Hem en zal verbroken worden. Ende wederom zegt een ander Schryft/ Zy zullen zien in welken zy gesteken hebben.

Easter-Even.

The Collect.

nt, O Lord, that as we are
tized into the death of thy
on our Saviour Jesus Christ;
ntinual mortifying our cor-
ptions, we may be buried
m, and that through the
and gate of death, we may
our joyful resurrection, for
s, who died, and was bu-
d rose again for us, thy Son
rist our Lord. Amen.

Paasch Avond.

Gebed.

Gest/ Heere/ dat gelyk wy ge-
doopt zyn in de dood uwer
Zoons/ zo doof gedurige dooding on-
zer begeertens/ met Hem begraven
worden/ en doof het grafen de poorte
des doods wy mogen overgaan tot
onze heerlyke verryzenis/ doof de
verdiensten van Hem/ die begraven
wierd en verrees/ uwen Zoon/ onzen
Heere/ Amen.

The Epistle. 1 S. Pet. 3. 17.

IT is better, if the will of God be so, that ye suffer for welldoing, than for evil-doing. For Christ also hath ones suffered for sins, the just for the unjust; (that he might bring us to God) being put to death in the flesh, but quickned by the Spirit: by which also he went and preached unto the spirits in prison; which sometime were disobedient, when once the long-suffering of God waited in the days of Noah, while the ark was a preparing; wherein few, that is, eight souls, were saved by water. The like figure whereunto, even baptism, doth also now save us, (not the putting away the filth of the flesh, but the answer of a good conscience towards God) by the resurrection of Jesus Christ: who is gone into heaven, and is on the right hand of God, angels, and authorities, and powers being made subject unto him.

The Gospel. S. Matth. 27. 57.

WHen the even was come, there came a rich man of Arimathea, named Joseph, who also himself was Jesus disciple. He went to Pilate, and begged the body of Jesus. Then Pilate commanded the Body to be delivered. And when Joseph had taken the body, he wrapped it in a clean linen cloth, and laid it in his own new tomb, which he had hewn out in the rock: and he rolled a great stone to the door of the sepulchre, and departed. And there was Mary Magdalene, and the other Mary, sitting over against the sepulchre. Now the next day that followed the day of the preparation, the chief priests and Pharisees came together unto Pilate, saying, Sir, we remember that that deceiver said, while he was yet alive, After three days I will rise again, Command there-

Zendbrief. 1 Pet. 3. 17. &c.

Want het is beter dat gy doet (indien het de Gods wil) lydet/dan kwaad doet. Want Christus heeft ook eens de zonden geleden / hy rechte door de onrechtbaerdige: op dat ons tot God zoude brengen / die is gedoodet in het vleesch / maar bendig gemaakt door den Geest den welken hy ook heenen gzynde den geesten die in de geboorte zyn gepredikt heeft / Die tyds ongehoorzaam waaren / neer de langmoedigheid Gods maal verwagtede in de dagen Noe / als de arke toebereid was / waar in weinige (dat is acht) behouden wierden door 't water. Maar van het tegenbeeld de ons nu ook behoud / niet die eenginge is der vuiligheid des lichaams / maar die een vrage is eener conscientie tot God door de daden Jesu Christi / Welke de rechterhand Gods / opgevoert hemel / de Engelen / ende macht de krachten Hem onderdanig maakt zynde.

Evangelië. Matth. 27. 57.

Ende als het avond was / kwam een ryk man / Arimathea / met namen Joseph / ook zelbe een discipel Jesu / die kwam tot Pilatum / ende bad dat hem het lichaam zoude worden. Ende Joseph nam het lichaam / want het was een zuiver syn lincwaat. Ende dat in zyn nieuwen graf / 't welk een steenrotze uitgehouwen was / ende eenen grooten steen tegen de des grafs gewentelt hebbende / ging hy weg. Ende aldus Maria Magdalene / ende de andere Maria / zittende tegen den graf. Des anderen daags nu is na de voozbereidinge / derden de Overpriesters / Pharizeen tot Pilatum / Zeg-

fore that the sepulchre be made sure, until the third day, lest his disciples come by night, and steal him away, and say unto the people, He is risen from the dead: so the last error shall be worse than the first. Pilate said unto them, Ye have a watch, go your way, make it as sure as you can. So they came and made the sepulchre sure, sealing the stone, and setting a watch.

Heere wy zyn indachtig / dat deze Verleider nog levende gezegt heeft / Na drie dagen zal ik opstaan. Bebeeld dan dat het graf verzekert woode tot op den derden dag toe / op dat zyne discipelen nisschten niet en komen by nachte / en steelen Hem / en zeggen tot den volke / Hy is opgestaan van den dooden: ende zo zal de laatste dwalinge erger zyn als de eerste. Ende Pilatus zende tot hen lieden / Gy hebt eene wacht / gaat heenen / verzekert het gelyk gy 't verstaat. Ende zy heenen gaande verkerden het graf met de wacht / den steen verzegeit hebbende.

Easter-Day.

Morning Prayer, in stead of the Psalms [O come let us, &c.] these Psalms shall be sung or said.

Chrift our passover is sacrificed for us: therefore let us keep the feast. Not with old leaven, neither with the leaven of malice and wickedness, but with the unleavened bread of sincerity and truth. 1 Cor. 5. 7.

Chrift being raised from the dead, dieth no more, death hath no dominion over him. For in that he died, he died unto sin once: but now he liveth, he liveth unto righteousness. Likewise reckon ye also your selves to be dead indeed unto sin: but alive unto God, through Jesus Christ our Lord. Rom. 6. 9.

Chrift is risen from the dead: and he is the first-fruits of them that are risen. For since by man came death, by man came also the resurrection of the dead. For as in Adam all have died, even so in Christ shall all be made alive. 1 Cor. 15. 20.

Paasch dag.

In het Morgengebed zullen in de plaatze van den 95. Psalm: *Komte laat ons den Heere*, &c. gezongen of gelezen werden, deze volgende Tegenzangen.

Want ook ons Pascha is voor ons geslachtet / namelyk Christus. Zo dan laat ons feest houden / niet in den ouden zuurdeessem / nog in den zuurdeessem der kwaadheid ende der boosheid / maar in de ongezuurde brooden der oprechtheid ende der waarheid. 1 Cor. 5. 7, 8.

Christus opgelwekt zynde uit den dooden / sterft niet meer / de dood zal niet meer over Hem heerschen. Want dat Hy gestorven is / dat is Hy der zonden eenmaal gestorven: ende dat Hy leeft / dat leeft Hy Gode. Also ook gy lieden / houdt het daar voor / dat gy wel der zonden dood zyt / maar Gode levende zyt in Christus Jesus onzen Heere. Rom. 6. 9.

Mer nu is Christus opgelwekt uit den dooden: zynde de eersteling der geener die ontslapen zyn. Want dewyl de dood door eenen mensche is / zo is ook de opstandinge der dooden door eenen mensche. Want gelykze alle in Adam sterben / also zullenze ook in Christus alle levendig gemaakt werden. 1 Cor. 15. 20.

Glory be to the Father, &c.

Anfw. As it was in the, &c.

The Collect.

Almighty God, who through thine only begotten Son Jesus Christ, hast overcome death, and opened unto us the gate of everlasting life; We humbly beseech thee, that as by thy special grace preventing us, thou dost put into our minds good desires; so by thy continual help we may bring the same to good effect, through Jesus Christ our Lord, who liveth and reigneth with thee and the Holy Ghost, ever one God, world without end. *Amen.*

The Epistle. Col. 3. 1.

IF ye then be risen with Christ, seek those things which are above, where Christ sitteth on the right hand of God. Set your affection on things above, not on things on the earth: For ye are dead, and your life is hid with Christ in God. When Christ who is our life shall appear, then shall ye also appear with him in glory. Mortifie therefore your members which are upon the earth; fornication, uncleanness, inordinate affection, evil concupiscence, and covetousness, which is idolatry: for which things sake the wrath of God cometh on the children of disobedience. In the which ye also walked sometime when ye lived in them.

The Gospel. S. John 20. 1.

THe first day of the week cometh Mary Magdalene early, when it was yet dark, unto the sepulchre, and seeth the stone taken away from the sepulchre. Then she runneth and cometh to Simon Peter, and to the other disciple whom Jesus loved, and saith unto them, they have taken away the Lord out of the sepulchre, and we know not where they have laid him. Peter therefore went forth, and that other disciple, and came to

Eere zy den Vader / &c.

Antw. Als het was / &c.
Gebed.

Almagtige God / die ons in uwten eenigen gebooren zonne / na dat hy de dood overwonnen had / den toegang des eeuwigen levens ontslooten hebt / wy bidden ootmoediglyk / dat / gelyk Gy den tenwenschen / en goede begheer boozkomt / de zelvige doot uwer duirige hulpe wildt uitboeren / Jesus Christus / onzen Heere / &c. Amen.

Zendbrief. Coloss. 3. 1--9.

Indien gy dan met Christo opwekt zyt / zo zoekt de dingen boven zyn / daar Christus is zittende aan de rechterhand Gods: denkt de dingen die boven niet die op de aarde zyn. Gy zyt gestorven / ende nu levet met Christo verborzen in de hemel. Want nu Christus zal geopenbaard zyn / die ons leven is: dan ook gy met Hem geopenbaard den in heerlijkheid. Doodet dan de leden die op de aarde zyn / na hoerterpe / onreinigheid / schadelike beweginge / kwade begeerte / ende de gierigheid / welke is de dienst. Om welke de toorn komt over de kinderen der ongezamenheid: In dewelke ook gy tyds hebt gewandeld / doe gy zelve leefdet.

Evangelie. Joan. 20. 1--11.

Ende op den eersten dag der week ging Maria Magdalene vroeg / als 't nog duister was / tot den graf: ende zag den steen van wechgenomen. Zy liep dan kwam tot Simon Petrus ende den anderen discipel / welken zij lief hadde / ende zeide tot haer hebben den Heere wechgenomen het graf / ende wy en weten niet. Zy hem gelegd hebben. Petrus ging uit / ende de ander discipel

the sepulchre. So they ran both together, and the other disciple did outrun Peter, and came first to the sepulchre; and he stooping down, and looking in, saw the linen clothes lying, yet went he not in. Then came Simon Peter following him, and went into the sepulchre, and saw the linen clothes lie; and the towel that was about his head, not lying with the linen clothes, but wrapped together in a place by it self. Then went in also that other disciple, which came first to the sepulchre, and he saw and believed. For as yet they knew not the Scripture, that he must rise again from the dead. Then the disciples went away again unto their own home.

3p kwamen tot het graf. Ende deze twee liepen te gelyk: ende de ander discipel liep voor uit snelder dan Petrus / ende kwam eerst tot het graf. Ende als hy nederbukte / zag hy de doeken liggen / nogtans en ging hy daar niet in. Simon Petrus dan kwam ende volgde hem / ende ging in 't graf / ende zag de doeken liggen. En den zweetdoek / die op zyn hooft geweest was en zag hy niet by de doeken liggen / maar in 't byzonder in een ander plaats t'samen gerolt. Doe ging dan ook de ander discipel daar in / die eerst tot het graf gekomen was / ende zag het / ende geloofde. Want zy en wisten nog de Schrift niet / dat hy van den dooden moest opstaan. De discipelen dan gingen wederom na huis.

*Munday in Easter-Week.
The Collect.*

Almighty God, who through thy only begotten Son Jesus Christ, hast overcome death, and opened unto us the gate of everlasting life; we humbly beseech thee, that as by thy special grace preventing us, thou hast put into our minds good desires, so by thy continual help we may bring the same to good effect, through Jesus Christ our Lord, who liveth and reigneth with thee and the Holy Ghost, ever one God, world without end. Amen.

For the Epistle. Acts 10. 34.
Peter opened his mouth, and said, I perceive that God is no respecter of persons; but in every nation he that feareth him, and worketh righteousness, is accepted with him. The word which God sent unto the children of Israel, preaching by Jesus Christ (he is Lord of all) that word (I say) you know, was published throughout all Judaea, and began from Galilee, after the baptism which John preached: that God anointed Jesus of Nazareth with the Holy Ghost, and with

Paasch Maandag.
Gebed.

Almagtige God / die ons door uwen eenigen gebooren Zoonen / na dat hy de dood overwonnen had / den toegang des eeuwigen levens ontflooten hebt / wy bidden u ootmoediglyk / dat / gelyk Gy door uwre byzondere inblazinge onze herten wenschen / en goede begeerten voorkomt / de zelve door uwre geduurige hulpe wildt uitvoeren / door Jesus Christus / onzen heere / die / &c. Amen.

In plaats van de Zendb. Hand. 10. 34-44

En Petrus den mond open doende / zeide / Ik verneme in der waarheid dat God geen aanmer des persoons en is / Maar in allen volke / die hem vreesen en gerechtigheid werkt / is hem aangenaam. Dit is het woord dat hy gezonden heeft den kinderen Israels / verkondigende vrede door Jesus Christus; Deze is een heere van alle. Op lieden weer de zake die geschied is door geheel Judea / beginnende van Galilea / na den doop / welken Joannes gepredikt heeft: Belangende Jesus

power, who went about doing good, and healing all that were oppressed of the devil: for God was with him. And we are witnesses of all things which he did, both in the land of the Jews, and in Jerusalem, whom they slew, and hanged on a tree: Him God raised up the third day, and shewed him openly; not to all the people, but unto witnesses chosen before of God, even to us, who did eat and drink with him, after he arose from the dead. And he commanded us to preach unto the people, and to testify that it is he who was ordained of God to be the judge of quick and dead. To him give all the prophets witness, that through his Name, whosoever believeth in him, shall receive remission of sins.

The Gospel. S. Luke 24. 13.

BEhold, two of his disciples went that same day to a village called Emmaus, which was from Jerusalem about threescore furlongs. And they talked together of all these things which had happened. And it came to pass, that while they communed together, and reasoned, Jesus himself drew near, and went with them. But their eyes were holden, that they should not know him. And he said unto them, What manner of communications are these that ye have one to another, as ye walk and are sad? And the one of them, whose name was Cleopas, answering, said unto him, Art thou only a stranger in Jerusalem, and hast not known the things which are come to pass there in these days? And he said unto them, What things? And they said unto him, Concerning Jesus of Nazareth, who was a prophet mighty in deed and word, before God and

van Nazareth / hoe hem God gheheeft met den Heiligen Geest / met kracht: welke het land doorgaan is / goet doende / en gemaekt alle die banden Duivel overwunden waren: want God was niet tekenen. Ende wy zijn getuigen van al datgene Hy gedaen heeft / beide in het Joodsche land ende te Jerusalem welken wy gedood hebben / Hem gende aancen hout. Dezen heeft opgeteekent den derden dage / en geboden / dat Hy openbaar zoude worden: Niet alle den volke / maar getuigen die van God te booren koren waren / ons / nainelyc / die Hem gegeten en gedronken hebben / dat Hy uit den dooden opgewekt was. En heeft ons geboden dat we te prediken / en te betuigen dat Christus is de gene die van God verordent is / tot eenen Rechter van levenden ende dooden. Dezen geven alle de tekenen getuigenisse / dat een iegelyc in Hem geloofst / vergebinge der zonden / ons / ons sal door zynen Naamen.

Evangelie. Luc. 24. 13--36.

En op den zelven dag bleek dat tseftig stadien van Jerusalem was / welkes name was Emmaus: Ende zy spraken tekenen onder malkanderen van alle die dingen / die daar gebeurt waren / het geschiedde / terwyle zy tekenen spraken / ende malkanderen verbaagden / dat Jesus selve by hen kwam / ende met haar ging. Haare oogen wierden gehouden dat zy hem niet en kenden. En hy tot haar / Wat redenen zijn wy wandelende onder malkanderen verhandelt? en waarom ziet ghy bedroeven? Ende de eene / wiens name was Cleopas / antwoorde hem / Zyt gy alleen een bedroeven deling te Jerusalem / ende niet de dingen / die deze dagen in geschied zijn? En hy zeide tot hem / Welke? ende zy zeiden tot hem / dat alle dingen aangaande Jesus den

all the people : and how the chief priests, and our rulers delivered him to be condemned to death, and have crucified him. But we trusted that it had been he, who should have redeemed Israel : and beside all this, to day is the third day since these things were done. Yea, and certain women also of our company made us assured, who were early at the sepulchre; and when they found not his body, they came, saying, that they had also seen a vision of angels, which said that he was alive. And certain of them who were with us, went to the sepulchre, and found it even so as the women had said; but him they saw not. Then he said unto them, O fools, and slow of heart to believe all that the prophets have spoken! ought not Christ to have suffered these things, and to enter into his glory? And beginning at Moses, and all the prophets, he expounded unto them in all the Scriptures, the things concerning himself. And they drew nigh unto the village, whither they went; and he made as though he would have gone further. But they constrained him, saying, Abide with us, for it is towards evening, and the day is far spent. And he went in to tarry with them. And it came to pass, as he sat at meat with them, he took bread, and blessed it, and brake, and gave to them. And their eyes were opened, and they knew him, and he vanished out of their sight. And they said one to another, Did not our heart burn within us, while he talked with us by the way, and while he opened to us the Scriptures? And they rose up the same hour, and returned to Jerusalem, and found the eleven gathered together, and those that were with them, saying, The Lord is risen indeed, and hath appeared to Simon. And they told how all these things were done in the way, how he was known of them in the breaking of bread.

zarener / welke een Propheet was / krachtig in werken ende woorden / hoor God / en alle het volk. En hoe onze Overpriesters en Oversten den zelven overgelevert hebben tot het oordeel des doods / ende hem gekruisigt hebben. En wy hoopen dat Hy was de gene die Israel verlossen zoude. Doch ook benedens dit alles is het heden de derde dag / van dat deze dingen geschied zyn. Maar ook zonnige vrouwen uit ons / hebben ons ontfelt / die vroeg in den morgenstont aan het graf geweest zyn : en zyn lichaam niet vindende / kwamen zy en zeiden / dat zy ook een gezicht van Engelen gezien hadden / die zeggen dat Hy leeft. En zonnige der gene die met ons zyn / gingen hen tot het graf / en beboden het also / gelijk ook de vrouwen gezegt hadden / maar hem en zagen zy niet. En Hy zeide tot haar / Onverstandige entraage van herten / om te geloven al het gene dat de Propheten gesproken hebben / En moeste de Christus niet deze dingen lyden / en also in zyne heerschheid ingaan? En beginnen hebbende van Mose en alle de Propheten / leide Hy haar uit / in alle de Schriften / het gene van hem geschreven was. En zy kwamen naby het blek / daar zy na toe gingen / en Hy hield hem als of Hy verder gaan zoude. En zy dwongen hem / zeggende / Blyft met ons / want het is by den avond / en de dag is gedaalt. En Hy ging in / om met haar te blyven. Ende het geschiedde / als Hy met haar aanzat / nam Hy het brood / ende zeggende het / ende als Hy het gebroken hadde / gaf Hy 't haar. Ende hare oogen wierden geopent / ende sy kenden hem : en Hy kwam wech uit haar gezicht. En zy zeiden tot malkanderen / En was ons herte niet brandende in ons / als Hy tot ons sprak op den weg / en als Hy ons de Schriften opende? Ende zy opstaande ter zelver ure / keerden weder na Jeruzalem / ende bonden de elbe te zamen vergadert / ende

Tuesday

die met haar waren: Welke
De Heere is waarlyk opgestaan
is van Simon gezien. En ze
telden het gene op den weg ge
was / en hoe Hy haar bekend
geworden in het bzeken des bze

Tuesday in Easter-Week.
The Collect.

Almighty God, who through
thy only begotten Son Jesus
Christ hast overcome death, and
opened unto us the gate of everlasting
life; We humbly beseech thee, that
as by thy special grace preventing us,
thou dost put into our minds good
desires, so by thy continual help we
may bring the same to good effect,
through Jesus Christ our Lord, who
liveth and reigneth with thee, and
the Holy Ghost, ever one God,
world without end. *Amen.*

For the Epistle. Acts 13. 26.

MEn and brethren, children of
the stock of Abraham, and
whosoever among you feareth God,
to you is the word of this salvation
sent. For they that dwell at Jerusa
lem, and their rulers, because they
knew him not, nor yet the voices of
the prophets which are read every
sabbath-day, they have fulfilled them
in condemning him. And though
they found no cause of death in him,
yet desired they Pilate that he should
be slain. And when they had ful
filled all that was written of him,
they took him down from the tree,
and laid him in a sepulchre. But God
raised him from the dead: And he
was seen many days of them which
came up with him from Galilee to
Jerusalem, who are his witnesses unto
the people. And we declare unto you
glad tidings, how that the promise
which was made unto the fathers,
God hath fulfilled the same unto us
their children, in that he hath raised
up Jesus again, as it is also written
in the second Psalm, Thou art my
Son, his day have I begotten thee.

Paasch Dingsdag.
Gebed.

Almachtige God / die ons
alwien eenigen gebooren
ne / na dat Hy de dood overwon
had / den toegang des eeuwig
bens ontslooten hebt / wy bid
ootmoediglyk / dat / gelyk G
ulve byzondere inblazinge on
tenwenschen / ende goede beg
voorkomt / de zelvige door u
duurige hylpe wild uitboeren
Jesus Christus / onzen Heere
&c. Amen.

In plaats van de Zendb. Hand. 13.

Men broeders / kinderen
die onder u God breezen / tot u
woord dezer zaligheid ges
Want die te Jeruzalem woon
de haare Overste / dezen niet
de / hebben ook de stemmen der
pheeten / die op elken Sabbat
gelezen worden / Hem veroor
de / verbuult: Ende geen oorz
doods bindende / hebben zy ba
lato begeerd dat Hy zoude
worden. Ende als zy alles
hadden dat van Hem ges
was / namen zy Hem af ba
hout / ende leiden Hem in t
Maar God heeft Hem uit d
den opgewekt. Welke gezien
tweest veele dagen lang / van d
ne die met Hem opgekomen
van Galilea tot Jeruzalem / d
geruigen zy by 't volk. Ende
berkondigen u de belofte die
baderen geschied is / dat na
God dezelve verbuult heeft a
haare kinderen / als hy Jesu
wekt heeft: Gelyk ook in den
den Psalm geschreeven staat /

And as concerning that he raised him up from the dead, now no more to return to corruption, he said on this wise, I will give you the sure mercies of David. Wherefore he saith also in another Psalm, Thou shalt not suffer thine holy one to see corruption. For David after he had served his own generation by the will of God, fell on sleep, and was laid unto his fathers, and saw corruption. But he whom God raised again, saw no corruption: Be it know unto you therefore, men and brethren, that through this man is preached unto you the forgiveness of sins: and by him all that believe are justified from all things, from which ye could not be justified by the law of Moses. Beware therefore, lest that come upon you, which is spoken of in the prophets; Behold, ye despisers, and wonder, and perish: for I work a work in your days, a work which you shall in no wise believe, though a man declare it unto you.

The Gospel. S. Luke 24. 36.

Jesus himself stood in the midst of them, and said unto them, Peace be unto you. But they were terrified and frightened, and supposed that they saw a spirit. And he said unto them, Why are ye troubled, and why do your thoughts arise in your hearts? Behold my hands and my feet, that I am I: handle me, and see; for my spirit hath not flesh and bones as ye see me have. And when he had said so, he shewed them his hands and his feet. And while they doubted for joy, and wondered not for joy, and wondered, he said unto them, Have ye any meat? And they gave him of a broiled fish, and of an omelette. And he took it, and ate before them. And he said unto them, These are the words which I

spoke in my Zoonie/heden hebbe ik u gegeneereert. Ende dat hy hem uit de dooden heeft opgewekt / also dat hy niet meer en zal tot verdervinge keeren / heeft hy aldus gezegt / Ik zal u lieden de weldadigheden Davids geven die getrouwe zyn. Daarom hy ook in eenen anderen Psalm zegt / Gy en zult uwen Heiligen niet overgeven / om verdervinge te zien. Want David / als hy in zynen tyd den raad Gods gedient hadde / is ontslapen / ende is hy zyne vaderen geleg / ende heeft wel verdervinge gezien. Maar hy dien God opgewekt heeft / en heeft geen verdervinge gezien. Zo zy u dan bekent / mannen broeders / dat door dezen u vergevinge der zonden verkondigt word. Ende dat van allen / daar van gy niet en kondet gerechtvaardigt worden door de Wet Moysis / door dezen een iegelyk die gelooft / gerechtvaardigd word. Ziet dan toe / dat over u lieden niet en kome het geene gezegt is in de Propheten / Ziet gy verachters / ende verwonderd u / ende verdwynit: want ik werke een werk in ulve dagen / een werk 't welk gy niet en zult gelooven / zo het u in aend verhaald.

Evangelie. Luce 24. 36-49.

Ende als zy van deze dingen spraken / stond Jesus selve in 't midden van haar / ende zeide tot haar / Vrede zy u lieden. Ende zy verschrinkt ende zeer hebreest geworden zynde / meinden dat zy eenen geest zagen. Ende hy zeide tot haar / Wat zyt gy ontroert? ende waarom klimmen zulke overleggingen in ulve herten? Ziet myne handen ende myne voeten: want ik ben 't zelve. Tast my aan / ende ziet / want een geest en heeft geen vleesch ende beenen / gelyk gy ziet dat ik hebbe. Ende als hy dit zeide / toonde hy haar de handen ende de voeten. Ende doe zy het van blydschap noch niet en geloofden / ende haar verwonderden / zeide hy tot haar / Hebt gy hier iet om te eeten? Ende zy gaven hem een stuk spake

spake unto you, while I was yet with you, that all things must be fulfilled which were written in the law of Moses, and in the Prophets, and in the Psalms concerning me. Then opened he their understanding, that they might understand the Scriptures, and said unto them, Thus it is written, and thus it behoved Christ to suffer, and to rise from the dead the third day: and that repentance and remission of sins should be preached in his Name among all nations, beginning at Jerusalem. And ye are witnesses of these things.

van eenen gebraden bisschop / ende
honnichraten. Ende Hy nam
de at het vooz haare oogen. Ende
Hy zeide tot haar / Dit zijn de wo-
den / die ik tot u sprak / als ik
met u was / namelijk dat het
moest vervult worden / wat van
geschreeven is in de wet Moyses
de Propheeten / ende Psalmen. Ende
opende Hy haar verstand / op
zij de Schriften verston den: Ende
zeide tot haar / Also is 'er ge-
ben / ende also moest de Christus
den / ende van den dooden op-
ten derden dage: Ende in zijn
me gepredikt worden bekeering
de bergebinge der zonden / onder
volken / beginnende van Jeru-
salem. Ende gy zijt getuigen van deze
saken.

*The first Sunday after Easter.
The Collect.*

Almighty Father, who hast given thine only Son to die for our sins, and to rise again for our justification; Grant us so to put away the leaven of malice and wickedness, that we may alway serve thee in pureness of living and truth, through the merits of the same thy Son Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. 1 S. John 5. 4.

Whatsoever is born of God, overcometh the world; and this is the victory that overcometh the world, even our faith. Who is he that overcometh the world, but he that believeth that Jesus is the Son of God? This is he that came by water and blood, even Jesus Christ; not by water only, but by water and blood: and it is the Spirit that beareth witness, because the Spirit is truth. For there are three that bear record in heaven, the Father, the Word, and the Holy Ghost: and these three are one. And there are three that bear witness in earth, the spirit, and the water, and the blood: and these three agree in one. If we receive the witness of men,

*I. Zondag na Paasch.
Gebed.*

Almagtige Vader / die
eenigen Zoon hebt laaten
den vooz onze zonden / en wi-
staan tot onze rechtvaardighe-
geest dat wy den zuurdegen
boosheid afleggende / Al dien-
gen in zuiverheid des levens
waarheid / dooz Jesus Christus
&c. Amen.

Zendbrief. 1 Joh. 5. 4-10.

Want al dat uit God ge-
is / overwindt de werelt.
dit is de overwinninge die de
overwind / namelijk ons ge-
Wie is het die de werelt over-
dan die gelooft dat Jesus is de
ne Gods? Deze is 't die gekom-
dooz water ende bloed / namel-
sus de Christus: niet dooz het
alleen / maar dooz het water
het bloed. Ende de Geest is
getuigt dat de Geest de waar-
Want drie zynder die getuigen
hemel / de Vader / het Woord
de Heilige Geest: ende deze drie
een. Ende drie zynder die ge-
op de aarde / de Geest / ende wa-
ter / ende het Bloed: ende die

II. Zondag na Paasch.

127

Witness of God is greater: for this witness of God, which he hath received of his Son. He that believeth on the Son of God, hath the witness in himself: he that believeth not God, he hath made him a liar, because he believeth not the record that God gave of his Son. And this is the record, that the Son hath given to us eternal life; and the life is in his Son. He that hath the Son, hath life, and he that hath not the Son, hath not life.

zyn tot een. Indien wy het getuigenisse der menschen aannemen / het getuigenisse Gods is meerder: want dit is het getuigenisse Gods/het welk wy van zynen Zoon getuigt heeft. Die in den Zoon Gods gelooft/ heeft het getuigenisse in hem zelven: die God niet en gelooft/ heeft hem tot een leugenaar gemaakt: dewyle wy niet gelooft en heeft het getuigenisse/ dat God getuigt heeft van zynen Zoon. Ende dit is het getuigenisse/ namelyk dat ons God het eeuwige leven gegeven heeft: ende dit zelve leven is in zynen Zoon. Die den Zoon heeft/ die heeft het leven; die den Zoon Gods niet en heeft/ die en heeft het leven niet.

Evangelie. Joan. 20. 19-24.

The Gospel. S. John 20. 19.
The same day at evening, being the first day of the week, when the doors were shut, where the disciples were assembled for fear of the Jews, came Jesus, and stood in the midst, and saith unto them, Peace be unto you. And when he had so said, he shewed unto them his hands and his side. Then were the disciples glad when they saw the Lord. Then said Jesus to them again, Peace be unto you: As my Father hath sent me, so send I you. And when he had said this, he breathed on them, and saith unto them, Receive ye the Holy Ghost: Whose soever sins ye remit, they are remitted unto them; and whose soever sins ye retain, they are retained.

Als het dan avond was op den zelveu eersten dag der weke / ende als de deuren geslooten waren / daar de discipelen vergadert waren om de breeze der Joden / kwam Jesus ende stond in het midden / ende zeide tot haar / Brede zy u lieden. Ende dit gezegt hebbende toonde hy haar zyne handen ende zyne zyde. De discipelen dan wierden verblyd / als zy den Heere zagen. Jesus dan zeide wederom tot haar / Brede zy u lieden: gelykerwys my de Vader gezonden heeft / zende ik ook u lieden. Ende als hy dit gezegt hadde blies hy op haar / en zeide tot haar / Ontfangt den Heiligen Geest. Zo gy iemandis zonden vergeeft / dien worden zonden vergeven: zo gy iemandis zonden houdt / dien zynze gehouden.

second Sunday after Easter.

The Collect.

mighty God, who hast given us only Son to be unto us sacrifice for sin, and also author of godly life; Give us grace we may always most thankfully receive that his inestimable benefit, and may also endeavour our selves to follow the blessed steps of his most dear Son, through the same Jesus Christ our Lord.

II. Zondag na Paasch.

Gebed.

Almachtige God / die ons uit den eenigen Zoon gegeven hebt / op dat wy zonde wezen een offerande voer de zonde / als ook een voorbeeld van het nieuwe en eeuwige leven: Geest / dat wy deze onwaarscheerlyke weldaad met dankbaare herten mogen erkennen / en de voortstappen zynes alderheiligste levens Christus

Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. 1 S. Petr. 2. 19.

THis is thank-worthy, if a man for conscience toward God endure grief, suffering wrongfully. For what glory is it, it when ye be buffeted for your faults, ye shall take it patiently? But if when ye do well, and suffer for it, ye take it patiently; this is acceptable with God. For even hereunto were ye called: because Christ also suffered for us, leaving us an example, that ye should follow his steps: who did no sin, neither was guile found in his mouth: who when he was reviled, reviled not again; when he suffered, he threatened not; but committed himself to him that judgeth righteously: Who his own self bare our sins in his own body on the tree, that we being dead to sin, should live unto righteousness; by whose stripes ye were healed. For ye were as sheep going astray; but are now returned unto the Shepherd and Bishop of your souls.]

The Gospel. S. John 10. 11.

Jesus said, I am the good shepherd: the good shepherd giveth his life for the sheep. But he that is an hireling, and not the shepherd, whose own the sheep are not, seeth the wolf coming, and leaveth his sheep, and fleeth; and the wolf catcheth them, and scattereth the sheep. The hireling fleeth, because he is an hireling, and careth not for the sheep. I am the good shepherd, and know my sheep, and am known of mine. As the Father knoweth me, even so know I the Father: and I lay down my life for the sheep. And other sheep I have which are not of this fold; them also I must bring; and they shall hear my voice; and there shall be one fold, and one shepherd.

alle tyd poogen na te volgen / den zelvigen onzen Heere Jezus Christus / Amen.

Zendbrief. 1 Petr. 2. 19. &c.

Want dat is genade / indien mand / om de conscientie te God / zwaarigheid verdraagt / de ten onrechte. Want wat lofs indien gy verdraagt als gy zond en daar over geslagen word. Indien gy verdraagt als gy welde ende daar over lydēt / dat is ghy by God. Want hier toe zyt gy roepen / dewyle ook Christus ons geleden heeft / ons een exempel nalatende / op dat gy zyne boeten zoudet navolgen. Die geen de gedaen en heeft / nog daer geen bedrog in zynen mond geve. Die als hy gescholden werd weder en schold / ende als hy niet en dzeigde: maar gaf hem aan diē die rechtbaerdelyk oorde. Die zelve onze zonden in zyn lijd gedragen heeft op het hout: wy de zonden afgestroven syn de gerechtigheid leven zonden: wiens stramen gy geneezen. Want gy waard als dwaalenden: pen: maar gy zyt nu bekeerd. Herder en Opziender utwer.

Evangelie. Joan. 10. 11.

Jesus zeide / Ik ben de goede Herder: de goede Herder stelt zyn booz de schapen. Maar de hant / en die geen herder is / de schapen niet eigen zyn / ziet den komē / ende verlaat de schapen de blied: ende de wolf grijpt de verstrooit de schapen. De hanteling blied / overmids de hanteling is / ende en heeft geen ge booz de schapen. Ik ben de Herder: ende ik kenne de myne de worde van de myne gekend. Iphertwys de Vader my kenne ik ook den Vader: en stelle myn leven booz de schapen hebbe nog andere schapen / de dezen stal niet en zyn: deze ook toebereyden: ende zy zullen

stemme hooren/ ende het zal worden
een kudde/ ende een herder.

III. Zondag na Paasch.

Gebed.

Al magtige God / die den dwaas
lende het licht uwer waarheid
aanlooft / op dat zy mogten weder-
keeren op den wurg der gerechticheit :
Geest allen / die belydenisse doen van
de Christelyke Godsdiens / dat zy
mogen schulwen alles wat met deze
Naame streddende is / en volgen al-
les wat met de zelve over een
komt / door Jesus Christus onzen
Heere / Amen.

Zondbrief. 1 Pet. 2. 11-18.

Geliefde / ik vermaane u als in-
wooners ende vreemdelingen /
dat gy u onthoud van de vleeschelyke
begeerlykheden / welke kreyg voeren
tegen de ziele : Ende houd uwen
wandel eerlyk onder de Heidenen :
op dat in 't geene zy kwalik van u
spreken / als van kwaatdoenders /
zy uit de goede werken die zy in u
zien / God verheerlyken mogen in
den dag der bezoeeking. Zyt dan al-
le menschelyke ordeninge onderda-
nig / om des Heeren wille : het zy
den koning / als de opperste macht
hebbende : Het zy den Stadhoude-
ren / als die van hem gezonden wo-
den / tot straffe wel der kwaatdoen-
ders / maar tot prijs der geene die
goed doen. Want also is het de wille
Gods / dat gy weldoende den mond
stopt aan de onwetendeit der dwa-
se menschen : Als vyse / ende niet de
vyseheid hebbende als een dekzel der
boosheid / maar als dienstknechten
Gods. Eert een iegelyk : hebt de
broederschap lief : vrees God : eert
den koning.

Evangelie. Joen. 16. 16-23.

Jesus zeide tot zyne discipelen /
Eenen kleinen tyd / ende gy en
zult my niet zien : ende weder-
om / eenen kleinen tyd / ende gy zult
my zien / want ik ga heen tot den
Vader. Zommige dan uit zyne dis-
c

the third Sunday after Easter.

The Collect.

Almighty God, who shewest
to them that be in error, the
thy truth, to the intent that
they return into the way of righ-
tousness; Grant unto all them that
are admitted into the fellowship of
thy religion, that they mayeschew
all things that are contrary to their
conscience, and follow all such things
as are agreeable to the same, through
thy Lord Jesus Christ. Amen.

The Epistle. 1 Pet. 2. 11.

Early beloved, I beseech you as
strangers and pilgrims, abstain
from fleshly lusts, which war against
the soul, having your conversation
as unto the living God among the Gentiles; that
they speak against you as
fools, because they may by your good
works which they shall behold, glo-
rify God in the day of visitation.
Submit your selves to every ordinance
of the Lord, for the Lords sake, whether
it be unto the king as supreme; or unto
the governors, as unto them that are
appointed by him, for the punishment of
evildoers, and for the praise of them
that do well. For so is the will
of God, that with well-doing ye may
silence the ignorance of foolish
men, being free, and not using your
liberty as a cloke of maliciousness;
but as servants of God Honour
the Lord, Love the brotherhood. Fear
the Lord, Honour the king.

Gospel. S. John 16. 16.

Jesus said to his disciples, A little
while and ye shall not see me;
again, a little while and ye
shall see me, because I go to the
Father. Then said some of his disci-
ples unto themselves, What is this

that he saith unto us. A little while and ye shall not see me; and again, a little while and ye shall see me; and, Because I go to the Father? They said therefore, What is this that he saith, A little while? we cannot tell what he saith. Now Jesus knew that they were desirous to ask him, and said unto them, Do ye enquire among your selves of that I said, A little while and ye shall not see me; and again, a little while and ye shall see me? Verily verily I say unto you, that ye shall weep and lament, but the world shall rejoyce: and ye shall be sorrowful, but your sorrow shall be turned into joy. A woman when she is in travail hath sorrow because her hour is come: but as soon as she is delivered of the child, she remembreth no more the anguish, for joy that a man is born into the world. And ye now therefore have sorrow: but I will see you again, and your heart shall rejoyce, and your joy no man taketh from you.

*The fourth Sunday after Easter.
The Collect.*

O Almighty God, who alone canst order the unruly wills and affections of sinful men; Grant unto thy people, that they may love the thing which thou commandest, and desire that which thou dost promise; that so among the sundry and manifold changes of the world, our hearts may surely there be fixed, where true joys are to be found, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. S. James 1. 17.

Every good gift, and every perfect gift, is from above, and cometh down from the Father of lights, with whom is no variable-

ripelen zeiden tot malckanderen / is dit dat Hy tot ons zegt / En kleinen tyd / ende gy en zult my niet zien: ende wederom / eenen kleinen tyd / ende gy zult my zien: Want ik ga heeren tot den Vader. Zy zeiden dan / Wat is dit dat Hy zegt / Eenen kleinen tyd? Wie weten niet wat Hy zegt. Iesus bekende dat zy hem wilden horen ende zeide tot haar / Wraagd gy van onder malckanderen / dat ik zeg hebbe / Eenen kleinen tyd / gy en zult my niet zien: ende wederom / eenen kleinen tyd / ende gy zult my zien: Voorwaar / voorts zegge u / dat gy zult schreyen klaaglyk weenen: maar de blydheit zal haar verblipden: ende gy zult droeft zyn / maar ulwe droefheit tot blydchap worden. Een dach wanneer zy baard / heeft dat dach deluyde hare uire gekomen is: wanneer zy het kindeken geboort heeft / zo en gedenkt zy de blydheit niet meer / om de blydheit een mensche ter wereld geboort. Ende gy dan hebt nu wel droefheit: maar ik zal u wederom zien: en herte zal hem verblipden / en mand en zal ulwe blydchap wech nemen.

*IV. Zondag na Paasche.
Gebet.*

Almachtige God / die alle menschen in onszere brenghet / dat zy mogen lief hebben: ne Gy gebied / en verlangenn: ne Gy belooft / op dat ons onder alle wereldsche veranggen daar vast geheyt mogben / daar de waare brenghden werd / dooz Christus onse re / Amen.

Zendbrief. Jacob 1. 17.

Alle goede gabe / ende alle maakte gifte is van den Vader der lichten afkomende by welken geen veranderinge

IV. Zondag na Paasch.

131

neither shadow of turning. Of
own will begat he us with the
of truth, that we should be a
of firstfruits of his creatures.
fore, my beloved brethren,
ry man be swift to hear, slow
k; slow to wrath; for the
of man worketh not the righ-
ness of God. Wherefore lay
all filthiness, and superfluity of
ness, and receive with meek-
ness the engrafted word, which is
to save your souls.

The Gospel. S. John 16. 5.

Jesus said unto his disciples, Now
go on my way to him that sent me,
for none of you asketh me,
where goest thou? But because I
have said these things unto you, sor-
row hath filled your heart. Never-
theless I tell you the truth, It is
not for you that I go away:
for ye shall sorrow, and then shall ye
rejoice: for I go to my Father, and
ye shall see me no more: Of sin;
and of judgment: Of sin;
because they believe not on me: Of
reconciliation; because I go to my
Father, and ye see me no more: Of
the prince of this world;
is judged. I have yet many
things to say unto you, but ye cannot
hear them now. Howbeit, when he,
the Spirit of truth, is come, he will
tell you into all truth: For he shall
not speak of himself; but whatsoever
he shall hear, that shall he speak,
and he will shew you things to
come, which ye shall glorify me: for he
shall receive of mine, and shall shew
them unto you. All things that the Fa-
ther hath, are mine: therefore said
he, all things that the Father shall take of mine, and
shew it unto you.

ofte schaduw van omkeeringe. Pa-
zinnen wille heeft hy ons gebaard
dooz het woord der waarheid/ op dat
wy zouden zyn als eerstelingen zy-
ner schepzelen. Zo dan/ myne ge-
liefde broeders/ een tegelyk mensche
zy raich om te hooren/ traag om te
spreken/ traag tot toorn. Want de
toorn des mans en werkt Gods ge-
rechtigheid niet. Daarom afgelegd
hebbende alle vuiligheid ende over-
bloed van hoosheid/ ontfangt met
zagtmoordigheid het woord dat in u
geplant word/ het welk uwe zielen
kan zalig maken.

Evangelie. Joen. 16. 5-16.

Jesus zeide tot zyne discipelen/
nu ga ik henen tot den genen die
my gezonden heeft/ ende niemand
van u en vraagt my/ Waargaat gy
henen? Maar oin dat ik deze din-
gen tot u gesproken hebbe/ zo heeft
de droefheid uwe herte verbult. Doch
ik zegge u de waarheid/ het is u niet
dat ik wech ga: want indien ik niet
wech en ga/ zo en zal de Trooster
tot u niet komen: maar indien ik he-
nen ga/ zo zal ik hem tot u zenden.
Ende die gekomen zynde/ zal de
wereld overtuigen van zonde/ ende
van gerechtigheid/ ende van oordeel.
Van zonde/ om dat zy in my niet en
gelooven: Ende van gerechtigheid/
om dat ik tot mynen Vader heenen
ga/ ende gy en zult my niet meer zien:
Ende van oordeel/ om dat de O-
verste dezer wereld geoordeeld is.
Nog veel dingen hebbe ik u te zeg-
gen/ doch gy en kondt die nu niet dra-
gen. Maar wanneer die zal geko-
men zyn/ nampelyk de Geest der
waarheid/ hy zal u in alle de waar-
heid leiden. Want hy en zal van
hem zelven niet spreken/ maar zo
wat hy zal gehoord hebben/ zal hy
spreken/ ende de toekomende dingen
zal hy u verkondigen. Die zal my
berheerlyken: want hy zal 't uit
het myn nemen/ ende zal het u ver-
kondigen. Al wat de Vader heeft/
is myne: daarom hebbe ik gezegt/
12

dat hy het uit het myne zal nemen
ende u verkondigen.

The fifth Sunday after Easter.

The Collect.

Lord, from whom all good things do come; Grant to us thy humble servants, that by thy holy inspiration we may think those things that be good, and by thy merciful guiding may perform the same, through our Lord Jesus Christ. Amen.

The Epistle. S. James i. 22.

BE ye doers of the word, and not hearers only; deceiving your own selves. For if any be a hearer of the word, and not a doer, he is like unto a man beholding his natural face in a glass. For he beholdeth himself, and goeth his way, and straightway forgetteth what manner of man he was. But who so looketh into the perfect law of liberty, and continueth therein; he being not a forgetful hearer, but a doer of the work, this man shall be blessed in his deed. If any man among you seem to be religious, and bridleth not his tongue, but deceiveth his own heart, this mans religion is vain. Pure religion, and undefiled before God and the Father, is this, To visit the fatherless and widows in their affliction, and to keep himself unspotted from the world.

The Gospel. S. John 16. 23.

Verily verily I say unto you,
Whatsoever ye shall ask the
Father in my Name, he will give it
you. Hitherto have ye asked nothing
in my Name: Ask, and ye shall re-
ceive, that your joy may be full.
These things have I spoken unto you
in proverbs: the time cometh when
I shall no more speak unto you in
proverbs, but I shall shew you plainly

V. Zondag na Paasch.

Gebed.

O Heere! van wien alles goet
voortkomt/ geest ons uit
moedige dienaaren/ dat wy door
heilige ingebinge mogen denken
ne goed en waar is / en 't zelfbig
ulve barmhertige bestieringe
uifboeren/ door Jhesus Christus
zen Heere/ Amen.

Zendbrief. *Jacob. i. 22. &c.*

Ende zyt vaders des wo
ende niet alleen hoorzders /
ben met valsche overlegginge be
gende. Want zo iemand een
is des woords / ende niet een
die is een man gelijk / welke
gebooren aangezicht bemerkt
nen spiegel. Want hy heeft
ben bemerkt / ende is wechge
ende heeft terstont vergeten
hy was. Maar die inziet in de
maakte wet / die der bzyghede
de daar hy blyft / deze geen
lyk hoorzer gelworden zynde
een vader des werks / deze / zo
zal gelukzalig zyn in dit
Indien iemand onder u dunkt
Gods dienstig is / ende zyn
niet in toom en honds / maar
te verleid / dezes Gods dienst
De zuivere ende onbebleekte
dienst voor God ende den
deze / Weezen ende wedutwen
ken in haare verdrukkinge / en
zelven onbesmet bewaaren
waereld.

Evangelie. *Joan.* 16. 23.

Voerwaar/ booswaar
ge u/ al wat gij den Vader
bidden in mynen Naame/ dat
u geuen. Tot nog toe en heb
gebeden in mynen Naame: **h**
gij zult ontfangen / op dat u
schap verbult zy. Deze ding
ik door gelphenissen tot u geue
maar de uure komt / dat ik
door gelphenissen tot u spreek

V. Zondag na Paasch.

133

the Father. At that day ye shall
in my Name: and I say not unto
that I will pray the Father for
for the Father himself loveth
because ye have loved me, and
believed that I came out from
I came forth from the Father,
I am come into the world: Again,
the world, and go to the
His disciples said unto him, Lo,
speakest thou plainly, and
I have no proverb. Now are we sure
that thou knowest all things, and
needest not that any man should ask
thee: by this we believe that thou
camest forth from God. Jesus an-
swered them, Do ye now believe?
And, the hour cometh, yea, is
come, that ye shall be scattered
every man to his own, and shall
see me alone: and yet I am not
alone, because the Father is with me.
And things have I spoken unto
you, that in me ye might have peace.
The world ye shall have tribu-
lation, but be of good cheer, I
will overcome the world.

The Ascension-day.

The Collect.

Almighty God, that like as we
have thy only begotten Son our
Jesus Christ to have ascended
the heavens; so we may also in
thy mind thither ascend, and
be continually dwell, who
thou reignest with thee and the
Holy Ghost, one God, world with-
out end. Amen.

For the Epistle. Acts I. 1.

As I have made,
Theophilus, of all that Je-
sus both to do and teach, un-
til the day in which he was taken
up, that he through the Holy
Spirit had given commandments

zal / maar zal u byz uit vanden Va-
der verkondigen. In dien dag zult gy
in mynen Naame bidden / ende ik en
zegge u niet / dat ik den Vader voor u
bidden zal; Want de Vader zelve
heeft u lief / dewyle gy my lief ge-
had hebt / ende hebt geloofd dat ik
van God ben uitgegaan. Ik ben van
den Vader uitgegaan / ende ben in
de waereld gekomen; wederom ber-
late ik de waereld / ende ga heenen
tot den Vader. Zyne discipelen zei-
den tot hem / Ziet / nu spreekt Gy byz
uit / ende en zegt geen gelukemisse.
Nu weten wy dat Gy alle dingen
weet / ende Gy en hebt niet van noo-
de dat u iemand vrage. Hierom ge-
looven wy dat Gy van God uitge-
gaan zyt. Jesus antwoorde haar /
Geloof gy mi: Ziet / de iure komt /
ende is nu gekomen / dat gy zult ver-
strooit worden / een iegelyk na het
zyn / ende gy my alleen zult laten.
Ende nogtans en ben ik niet alleen;
want de Vader is met my. Deze
dingen hebbe ik tot u gesproken / op
dat gy in my blyde hebt. In de
waereld zult gy verdrukkinge heb-
ben; maar hebt goeden moed / ik
hebbe de waereld overwonnen.

Hemelvaards Dag.

Gebed.

Vergunt ons / bidden wy / O
Almachtige God / dat even ge-
lyk wy geloven / dat ulven eenigen
gebooren Zoon / onze Verlosser /
opgevaren is ten Hemel / wy ook met
onzen gemoede en herte daar toe mo-
gen opklimmen / en met Hem gedu-
riglyk de Hemelsche plaatsen bewo-
nen / door den zelvigen onzen Heere
Jesus Christus / die met u en den
Heiligen Geest leeft / &c. Amen.
In plaats van de Zondb. Hand. I. 1--12.

Het eerste boek hebbe ik ge-
maakt / O Theophile / van al
het gene dat JESUS begonnen heeft
beide te doen ende te leeren / tot op
den dag in welken hy opgenomen is /
na dat hy door den Heiligen Geest

unto the Apostles whom he had chosen. To whom also he shewed himself alive after his passion, by many infallible proofs, being seen of them forty days, and speaking of the things pertaining to the kingdom of God: and being assembled together with them, commanded them that they should not depart from Jerusalem, but wait for the promise of the Father, which, saith he, ye have heard of me. For John truly baptized with water, but ye shall be baptized with the Holy Ghost not many days hence. When they therefore were come together, they asked of him, saying, Lord, wilt thou at this time restore again the kingdom to Israel? And he said unto them, It is not for you to know the times or the seasons, which the Father hath put in his own power. But ye shall receive power after that the Holy Ghost is come upon you; and ye shall be witnesses unto me, both in Jerusalem, and in all Judea, and in Samaria, and unto the uttermost part of the earth. And when he had spoken these things, while they beheld, he was taken up, and a cloud received him out of their sight. And while they looked stedfastly toward heaven, as he went up, behold, two men stood by them in white apparel; which also said, Ye men of Galilee, why stand ye gazing up into heaven? This same Jesus which is taken up from you into heaven, shall so come in like manner as ye have seen him go into heaven.

The Gospel. S. Mark 16. 14.

Jesus appeared unto the eleven as they sat at meat, and upbraided them with their unbelief and hardness of heart, because they believed not them which had seen him after he was risen. And he said unto them,

aan de Apostelen / die Hy uittoren hadde / beveelen hadde gegheven / dat Hy geden hadde / hem zelve levendigh toont heeft / niet veel getuiffen tekenen / veertig dagen lang / van haar gezien / ende spz. kinden de dingen die het Koningryck aangaaen. Ende als Hy met vergadert was / beval Hy haer van Jerusalem niet scheiden / zonden / maar verwachten den des Vaders / die gy (zonden) van my gehooft hebt. Want Jhesus doopte wel met water / maar gyt met den Heiligen Geest en worden / niet lange na deze d. Zy dan die te zamen gekommen ren / vzaagden hem / zeggende re / zult Gy in dezen tyd aan het Koningryck weder optrekken. Ende Hy zeide tot haer / Ik kom u niet toe te waeten de te gelegentheden / die de Vader syn eigene magt gestelt heeft. Gy zult ontfangen de krachten Heiligen Geestes / die over u zal: ende gy zult myne getuiffen zo te Jerusalem / als in geheelende Samaria / ende tot uiterste der aarde. Ende als gezegt hadde / wierd Hy om men daar zy 't zagen / ende en ke nam hem weg van haeren. Ende also zy haare oogen na den hemel hielden / terwyle hy hen ziet / twee mannen stonden in witte kleedinge; Welke oden / Gy Galileesche mannen staet gy ende ziet op na den hemel. Deze Jhesus / die van u opghenomen is in den hemel / zal also kommen / gy hem na den hemel bet zien heeren baren.

Evangelic. Marc. 16. 14.

Dan na is Jhesus geopenbaert / ende verweet hen haare onghelovicheit ende hardicheit der herten / dat zy niet geloofden en hadden hem niet gezien hadden.

Zondag na Hemelvaardsdag.

135

into all the world, and preach
ospel to every creature. He that
th and is baptized, shall be
but he that believeth not,
damned. And the signs shall
them that believe: In my
shall they cast out devils, they
speak with new tongues, they
ake up serpents, and if they
any deadly thing it shall not
harm; they shall lay hands on
and they shall recover. So
ver the Lord had spoken unto
hem, he was received up into hea-
ven, and sat on the right hand of
God. And they went forth and preach-
every where, the Lord working
with them, and confirming the word
as following.

Hy opgestaan was. Ende Hy zeide
tot haar / Gaat heenen in de geheele
waereld / predikt het Evangelium
allen creaturen. Die geloofst zal heb-
ben / ende gedoopt zal zyn / zal zalig
worden: Maar die niet en zal ge-
loofst hebben / zal verdoemd worden.
Ende den geenen die geloofst zullen
hebben / zullen deze teekenen volgen:
in mynen Naame zullen zy duivelen
uitwerpen: met nieuwe tongen zul-
len zy spreken: Slangen zullen zy
opnemen / ende al is 't dat zy iet
doodelyks zullen drinken / dat en zal
haar niet schaden. Op kranke zul-
len zy de handen leggen / ende zy zul-
len gezond worden. De Heere dan
na dat Hy tot haar gesproken hadde /
is opgenomen in den hemel / ende is
gezet en aan de rechterhand Gods.
Ende zy uitgegaan zynde predikten
over al / ende de Heere wrogt in de /
en bevestigde het woord door teeke-
nen die daar op volgden.

Monday after Ascension-day.

The Collect.

and the King of glory, who
exalted thine only Son Je-
sus with great triumph into
heaven; We beseech
leave us not comfortless; but
send us thine holy Ghost to com-
fort and exalt us unto the same
glory, whither our Saviour Christ is
gone, who liveth and reigneth
with thee, and the Holy Ghost, one
God, world without end. Amen.

Epistle. 1 S. Petr. 4. 7.

the end of all things is at hand;
therefore sober, and watch
yourself. And above all things
have fervent charity among your-
selves: for charity shall cover the mul-
titude of sins. Use hospitality one to
another without grudging. As every
one hath received the gift, even so
use the same one to another, as
stewards of the manifold grace
of God. If any man speak, let him

Zondag na Hemelvaardsdag.

Gebed.

O God / Koning der Heerlyk-
heid / die ulwen eenigen geboor-
en Zoon Iesus Christus met groo-
ter triumph in ulw hemelryk verhe-
ben hebt: Wy bidden U / verlaat
ons mistroostigen niet / maar zend
ons ulwen Heiligen Geest den Troos-
ter / op dat Hy ons mag vertroosten
en verheffen tot die Heerlykheid / tot
welke Iesus Christus onzen Heere /
en Verlosser voor heenen opgebaren
is / die leeft / &c. Amen.

Zendbrief. 1 Petr. 4. 7--12.

Ende het einde aller dingen is
naby: Zyt dan nugteren / ende
waakt in de gebeden. Maar voor
al hebt vperige liefde tot malkande-
ren: want de liefde zal menigte van
zonden bedekken. Zyt herbergzaam
tegen malkanderen / zonder mormu-
reeren. Een segelyk gelyk hy gabe
ontfangen heeft / also bediene hy de-
zelve aan den anderen / als goede
uitdeelders der menigerlei genade
I 4 speak

Speak as the oracles of God: If any man minister, let him do it as of the ability which God giveth, that God in all things may be glorified through Jesus Christ, to whom be praise and dominion for ever and ever. *Amen.*

The Gospel. S. John 15. 26. and part of the 16 Chapter.

When the Comforter is come, whom I will send unto you from the Father, even the Spirit of truth, which proceedeth from the Father, he shall testify of me. And ye also shall bear witness, because ye have been with me from the beginning. These things have I spoken unto you, that ye should not be offended. They shall put you out of the synagogues: yea, the time cometh, that whosoever killeth you, will think that he doth God service. And these things will they do unto you, because they have not known the Father, nor me; but these things have I told you, that when the time shall come, ye may remember that I told you of them.

*Whitsunday.
The Collects.*

God, who as at this time didst teach the hearts of thy faithful people, by the sending to them the light of thy Holy Spirit: Grant us by the same Spirit to have a right judgment in all things, and evermore to rejoice in his holy comfort, through the merits of Christ Jesus our Saviour, who liveth and reigneth with thee, in the unity of the same Spirit, one God, world without end, *Amen.*

For the Epistle. Act. 2. 1.

When the day of Pentecost was fully come, they were all with one accord in one place. And sud-

Gods. Indien iemand spreekt / sprekende als de woorden Gods: indien iemand dient / diene als uit kracht die God verleent: op dat God allen geprezen worde door Christus / welken toekomt de eerlykheid ende de kracht in alle ewigheid. *Amen.*

Evangelie. Joan. 15. 26. tot ver in't volgende Capittel.

Maar wanneer de Trooster gekomen zy / dien ik u zal van den Vader / namelijk de Heilige Geest / die van den Vader uitgaat / die zal van my getuigen / Ende gy zult ook getuigen / want gy zyt van den beginne met my geweest. Deze dingen hebbe ik gesproken / op dat gy niet geen word. Zy zullen u uit de synagoges werpen: ja de ure komt een iegelyk die u zal dooden / zal den Gode eenen dienst te doen. Deze dingen zullen zy u doen / dat zy den Vader niet gekend hebben / nochte my. Maar deses hebbe ik tot u gesproken / want wanneer de ure zal gekomen / gy der zelve meugt gedenken / ikze u gezegt hebbe: doch den Heiligen en hebbe ik u van't begin gezegt / om dat ik by u lieden

*Pinxter.
Gebet.*

O God / die de herten der vromen op dezen dag / door de stralinge uwes Heiligen Geestes onderwezen hebt; geest den zelvigen Geest regt te geven / endoor zyne heilige vertroosting / leyd ons te verheugen / door verdiensten onzes Zaligmakers Iesu Christi / die met u leefd / en geerd in eenighd des zelvigen Heiligen Geestes / God in der eeuwigheid / *Amen.*

In plaats van de Zendsb. Hand. 2. 1. Als de dag des Pinxterfeests overvuld werd / waren zij eendrachtelyk by een. En dan

there came a sound from heaven as of a rushing mighty wind, and it filled all the house wherethey were sitting. And there appeared unto them cloven tongues, like as of fire, and sat upon each of them: And they were all filled with the Holy Spirit, and began to speak with other tongues, as the Spirit gave them utterance. And there were dwelling at Antioch Jews, devout men, out of every nation under heaven. Now when this was noised abroad, the multitude came together, and were confounded, because that every man heard them speak in his own language. And they were all amazed, and said, Are not all these which speak, Syrians, or Parthians, and Medes, and Egyptians, and the dwellers in Cappadocia, and in Judea, and in Pontus, and Asia, and Pamphylia, in Egypt, and the parts of Libya, about Cyrene, and strangers of Rome, Jews and proselytes, Cretes and Arabians, how they hear them speak in our own tongue the wonderful works of God,

schiedde haastelyk uit den hemel een geluid / gelyk als van eenen geweldigen gedreebenen wind / en verbulde het geheele huis daar zy zaten. En van haar werden gezien verdeelde tongen als van vuur / en het zat op een iegelyk van haar. En zy werden alle verbult met den Heiligen Geest / en begonden te spreken met andere talen / zo als de Geest haar gaf uit te spreken. En daar waren Joden te Jeruzalem woonende / Godbyzichtigemannen van allen volke der geene die onder den hemel zyn. En als deze stemme geschied was / kwam de menigte te samen / ende wierd beroert: want een iegelyk hoorde haar in zyn eigen tale spreken. Ende zy ontzetteden haar alle / en verwonderden haar / zeggende tot malkanderen / Ziet / en zyn niet alle deze / die daar spreken / Galileers? En hoe hooren wy ze een iegelyk in onze eigen tale / in welke wy geboren zyn? Parthers ende Meders / ende Elamiten / ende die inwoonders zyn van Mesopotamien / en Judea / en Cappadocia / Pontus / ende Asia / ende Phrygia / en Pamphylia / Egypten / ende de deelen Libye / welke by Cyrenen ligt / ende de uitlandische Romeinen / beide Joden ende Jodengenooten / Cretensen en Arabiers / wy hooren ze in onze talen de groote werken Gods spreken.

Evangelie. Joan. 14. 15. &c.

The Gospel. S. John 14. 15. Jesus said unto his disciples, If ye love me, keep my commandments. And I will pray the Father, and he shall give you another Comforter, that he may abide with you for ever, even the Spirit of truth, whom the world cannot receive; because it seeth him not, neither knoweth him; but ye know him; for he dwelleth with you, and shall be in you, and will not leave you comfortless: I will come to you. Yet a little while, and the world seeth me no more; but ye see me: because I live, and ye shall live also. At that day ye shall

Jesus zeide tot zyne discipelen / Indien gy my lief hebt / zo bewaard myne geboden. Ende ik zal den Vader bidden / ende Hy zal u eenen anderen Trooster geven / op dat hy by u blyve in der eeuwigheid. Namelyk den Geest der waarheid / welken de waereld niet en kan ontfangen / want zy en ziet hem niet / nog en kend hem niet: maar gy kend hem / want hy blyft by u lieden ende zal in u zyn. Ik en zal u geen wezen laten: Ik kome weder tot u. Nog eenen kleinen tyd / ende de waereld en zal my niet meer zien: maar

know, that I am in my Father, and you in me, and I in you. He that hath my commandments, and keepeth them, he it is that loveth me; and he that loveth me, shall be loved of my Father, and I will love him, and will manifest my self to him. Judas saith unto him, (not Iscariot) Lord, how is it that thou wilt manifest thy self unto us, and not unto the world? Jesus answered and said unto him, If a man love me, he will keep my words: and my Father will love him, and we will come unto him, and make our abode with him. He that loveth me not, keepeth not my sayings: and the word which you hear, is not mine, but the Fathers which sent me. These things have I spoken unto you, being yet present with you. But the Comforter, which is the Holy Ghost, whom the Father will send in my name, he shall teach you all things, and bring all things to your remembrance, whatsoever I have said unto you. Peace I leave with you, my peace I give unto you: not as the world giveth, give I unto you. Let not your heart be troubled, neither let it be afraid. Ye have heard how I said unto you, I go away, and come again unto you. If ye loved me, ye would rejoyce, because I said, I go unto the Father: for my Father is greater than I. And now I have told you before it cometh to pass, that when it is come to pass, ye might believe. Hereafter I will not talk much with you: for the prince of this world cometh, and hath nothing in me. But that the world may know that I love the Father; and as the Father gave me commandment, even so I do.

gy zult my zien: want ik lebe / en gy zult leven. In dien dag zult bekeimen / dat ik in my nen Vader ben / ende gy in my / ende ik in die myne geboden heeft / ende selbe belwaard / die is het die my heeft; ende die my lief heeft / zal mynen Vader geliebet worden; de ik zal hem lief hebben / ende my zelven aan hem openbaar-mak-das / niet de Iscariot / zeide tot die Heere / wat is 't / dat gy u zelven ons zult openbaaren / ende niet de waereld? Jesus antwoorde de zeide tot hem / Zo iemand my heeft / die zal myn woord belwa-ende myn Vader zal hem lief-ben / ende wy zullen tot hem kom-ende zullen wooninge by hem ma-Die my niet lief en heeft / die en waard myne woorden niet. Het woord dat gelyeden hoord / het myne niet / maar des Vaders die my gezonden heeft. Deze hebbe ik tot u gesproken / by u-bende. Maar de Trooster de lige Geest / welken de Vaders zal in mynen Naame / die alles leeren / ende zal u in d'ag-ken alles wat ik u gezegt hebbe. de late ik u / mynen vrede geve niet gelykerwijs de waereld geest / geve ik hem u. Nu her- worde niet ontroert / nog en ver-vertzaagt. Gy hebt gehoord dat tot u gezegt hebbe / Ik ga heen / ende come weder tot u. Ende my lief haddet / zo zoudet gy u blipden / om dat ik gezegt hebbe ga heenen tot den Vader; want Vader is meerder dan ik. Ende hebbe ik het u gezegt eer het ges- is / op dat wanneer het gesche-ym / gy gelooven meugt. Ik en niet meer veel met u spreken; want de Overste dezer waereld komt en heeft aan my niets. Maar op de waereld weete dat ik den Vader lief hebbe / ende also doe gelykerwijs in de Vader geboden heeft.

Monday in Whitsun-week.

The Collect.

who as at this time didst teach
the hearts of thy faithful people,
sending to them the light of the
spirit; Grant us by the same
to have a right judgment in all
and evermore to rejoyce in
comfort, through the merits
of Jesus our Saviour, who
and reigneth with thee, in the
of the same Spirit, one God,
world without end. Amen.

The Epistle. Acts 10. 34.

Then Peter opened his mouth,
and said, Of a truth I perceive
God is no respecter of persons;
in every nation he that feareth
him and worketh righteousness, is
accepted with him. The word which
came unto the children of Israel,
that they should receive peace by Jesus Christ, (he
of all) That word, I say,
now, which was published
throughout all Judea, and began
in Galilee, after the baptism
which John preached: How God
sent Jesus of Nazareth with the
holy Ghost, and with power, who
didst do good, and healing
unto all that were oppressed of the devil:
God was with him. And we are
witnesses of all things which he did,
both in the land of the Jews, and in
Jerusalem; whom they slew and
hung on a tree: Him God raised
up the third day, and shewed him
unto us; not to all the people, but
unto witnesses chosen before of God;
unto us, who did eat and drink
with him after he rose from the dead.
He commanded us to preach
to the people, and to testify that
all things which were ordained of God
should be done. He is the Judge of quick and dead.
Therefore give all the prophets witness,
that through his Name whosoever
believeth in him, shall receive remission
of sins. While Peter yet spake
these words, the Holy Ghost fell on
them who heard the word. And

Pinkster Maandag.

Gebed.

O God / die de herten der geloo-
bigen op dezen dag / door de be-
straalinge uwes Heiligen Geestes /
onderweezen hebt; geest ons door
den zelven Geest recht te gemoeten / en
door zyne Heilige vertroosting altyd
ons te verheugen / door de verdien-
sten onzes Zaligmakers Jesu Chri-
sti / die met U leesten regeert / in ee-
nigheid des zelven Heiligen Geestes /
God inder eeuwigheid / Amen.

In plaats van de Zondb. Act. 10. 34. &c.

Ende Petrus den mond open
doende / zeide / Ik verneem in
der waarheid dat God geen aantee-
mer des persoons ents / maar in allen
volken / die hem vreest en gerechtig-
heid werkt / is hem aangenaam. Dit
is het woord dat hy gezonden heeft
den kinderen Israels / verkondigen-
de de brede door Jesum Christum:
Deze is een Heere van alle. Hy
lieden weet de zaake die geschied is
door geheel Judeam / beginnende van
Galilea / na den doop / welken Joa-
nes gepredikt heeft: Belangende Je-
sus van Nazareth / hoe Hem God
gezalf heeft met den Heiligen Geest /
ende met kracht: welke het land door-
gegaan is / goet doende / en genezende
alle die van den Duivel overweldigd
waren: want God was met Hem.
En wy zy getuigen van al het geene
hy gedaan heeft / beide in het Jood-
sch land ende te Jeruzalem; welken
hy gedood hebben / Hem hangende
aan een hout. Dezen heeft God op-
gewekt ten derden dage / en gegeven /
dat hy openbaar zoude worden;
niet alle den volke / maar den getui-
gen die van God te booren verhooren
waren / ons nameljk / die met Hem
gegeten en gedronken hebben / na dat
hy uit den dooden opgestaan was.
En heeft ons geboden den volke te
prediken / en te betuigen dat hy is
de geene / die van God verordineert
is tot een Rechter van levende en
dooden. Dezen geven alle de Prophe-
they

they of the circumcision who believed, were astonished, as many as came with Peter, because that on the Gentiles also was poured out the gift of the Holy Ghost. For they heard them speak with tongues, and magnifie God. Then answered Peter, Can any man forbid water, that these should not be baptized, who have received the Holy Ghost as well as we? And he commanded them to be baptized in the Name of the Lord. Then prayed they him to tarry certain days.

The Gospel. S. John 3. 16.

God so loved the world, that he gave his only begotten Son, that whosoever believeth in him should not perish, but have everlasting life. For God sent not his Son into the world to condemn the world, but that the world through him might be saved. He that believeth on him, is not condemned: but he that believeth not, is condemned already, because he hath not believed in the Name of the only begotten Son of God. And this is the condemnation, that light is come into the world, and men loved darkness rather than light, because their deeds were evil. For every one that doth evil, hateth the light, neither cometh to the light, lest his deeds should be reproved. But he that doth truth, cometh to the light, that his deeds may be made manifest, that they are wrought in God.

ten getuigenisse / dat een iegelijk in Hem geloofd vergebinge der den ontfangen zal door zynen gme. Als Petrus nog deze woord sprak / viel de Heilige Geest op die het woord hoorde. Ende die loobige die uit de besnijdenissen ren / zo beele als'er met Petro gekomen / ontzettekden haar / die gabe des Heiligen Geests ook den Heidenen uitgestort wierd. Wie hoorde haar spreken met wonder talen / ende God groot maken. antwoorde Petrus / Aan on mand het water weeren / dat niet gedoopt en zouden worden. He den Heiligen Geest ontfangen ben / gelyk als ook wy? Ende beval dat zy zouden gedoopt worden in den Naame des Heeren. Ende den zy hem / dat hy eenige dag haar wilde blyven.

Evangelië. Joan. 3. 16--17.

Want alzo lief heeft God de wereld gehad / dat hy eeniggeborenen Zoon gegeven heeft / op dat een iegelyk die in Hem geloof niet en verderbe / maar het ewig leven hebbe. Want God en heeft den Zoon niet gezonden in de wereld / op dat hy de wereld bekeere / op dat hy de wereld behoude. Die in Hem geloof niet veroordeeld / maar die niet geloof / is alreede veroordeeld. Wyle hy niet en heeft geloof in den Naame des eeniggeborenen Zoons Gods. Ende dit is het oordeel / dat het licht in de wereld gekomen is / ende de menschen hebben de duisternisse liever gehad dan het licht. Want haare werken waren boos. Want een iegelyk die kwaad doet / haat het licht / ende en komt tot het licht / op dat zyne werken niet bescreven worden. Maar die de waarheit doet / komt tot het licht / op dat haare werken openbaar worden / dat de Gode gedaen zyn.

Tueslay in Whitsun-week.

The Collect.

And, who as at this time didst
 touch the hearts of thy faithful
 by the sending to them the
 thy Holy Spirit; Grant us by
 the Spirit to have a right judg-
 in all things, and evermore to
 in his holy comfort, through
 merits of Christ Jesus our Saviour,
 with and reigneth with thee
 unity of the same Spirit, one
 world without end. Amen.

The Epistle. Acts 8. 14.

Then the Apostles who were at
 Jerusalem, heard that Samaria
 received the word of God, they
 sent to them Peter and John; who
 when they were come down, prayed
 for them, that they might receive
 the Holy Ghost. (For as yet he was
 not come upon none of them: only they
 were baptized in the Name of the
 Lord Jesus.) Then laid they their
 hands on them, and they received
 the Holy Ghost.

The Gospel. S. John 10. 1.

Verily I say unto you, He
 that entreth not by the door
 into the sheepfold, but climeth up
 by some other way, the same is a thief
 and a robber. But he that entreth in
 by the door, is the shepherd of the
 sheep. To him the porter openeth;
 and the sheep hear his voice, and he
 calleth his own sheep by name, and
 he leadeth them out. And when he put-
 teth his own sheep, he goeth
 before them, and the sheep follow
 him: for they know his voice. And
 they will not follow the voice of
 strangers. This spake Jesus unto
 them: but they understood not
 what things he said unto them.
 Then said Jesus unto them again,
 Verily I say unto you, I am
 the door of the sheep. All that ever

Pinkster Dingsdag.

Gebed.

O God / die de herten der geloos-
 vigen op dezen dag / door de bes-
 stralinge uwes Heiligen Geestes/ons
 berwezen hebt; geeft ons door den
 zelfvigen Geest regt te gevoelen / en
 door zyne Heilige vertroosting alle
 tyd ons te verheugen / door de ver-
 diensten onzes Zaligmakers Jesu
 Christi / die met U leeft en regeerd
 in eenigheid des zelfvigen Heiligen
 Geestes / God in der eeuwigheid /
 Amen.

In plaats van de Zendb. Act. 8. 14-18.

Als nu de Apostelen / die te Je-
 ruzalem waren / hoorde dat
 Samaria het woord Gods aange-
 nomen hadde/zonden zy tot haar Pe-
 trum ende Joannem. Welcke af-
 gekomen zynde baden voor haar / dat
 zy den Heiligen Geest ontfangen
 mochten. (Want hy en was nog op
 niemand van haar gevallen / maar
 zy waren alleenlyk gedoopt in den
 Naame des Heeren Jesu.) Doe
 leiden zy de handen op haar / ende
 zy ontfingen den Heiligen Geest.

Evangelie. Joan. 10. 1-11.

Voerwaar / voerwaar zegge ik
 u lieden/die niet in en gaat door
 de deure in den stal der schapen/maar
 van elders inklimt / die is een dief
 ende moordenaar. Maar die door
 de deure ingaat / is een herder der
 schapen. Dezen doet de deurewach-
 ter open / ende de schapen hooren zy-
 ne stemme: ende hy roept zyne scha-
 pen by name / ende leidze uit. En-
 de wanneer hy zyne schapen uitge-
 dreven heeft / zo gaat hy voor haar
 heen / ende de schapen volgen hem/
 overmids zy zyne stemme kennen.
 Maar eenen vzeemden en zullen zy
 geenzins volgen / maar zullen van
 hem vlieden: overmids zy de stem-
 me der vzeemden niet en kennen. De-
 ze gelikenisse zeide Jesus tot haar:
 maar zy en verstaonden niet wat het
 was / dat hy tot haar sprak. Jesus
 dan zeide wederom tot haar / Door-
 came

came before me are thieves and robbers; but the sheep did not hear them. I am the door; by me if any man enter in, he shall be saved, and shall go in and out, and find pasture. The thief cometh not but for to steal, and to kill, and to destroy: I am come that they might have life, and that they might have it more abundantly.

*Trinity Sunday.
The Collect.*

A Almighty and everlasting God, who hast given unto us thy servants grace by the confession of a true faith, to acknowledge the glory of the eternal Trinity, and in the power of the divine Majesty to worship the Unity; We beseech thee, that thou wouldst keep us stedfast in this faith, and evermore defend us from all adversities, who livest and reignest one God, world without end. *Amen.*

For the Epistle. Rev. 4. 1.

After this I looked, and behold, a door was opened in heaven: and the first voice which I heard, was as it were of a trumpet talking with me; which said, Come up hither, and I will shew thee things which must be hereafter. And immediately I was in the Spirit; and behold, a throne was set in heaven, and one sat on the throne, and he that sat, was, to look upon, like a jasper, and a sardine stone; and there was a rainbow round about the throne, in sight like unto an emerald. And round about the throne were four and twenty seats; and upon the seats I saw four and twenty elders sitting, clothed in white raiment; and they had on their heads crowns of gold. And out of the throne proceeded lightnings, and thundrings,

waar / boozwaar zegge ik n / ben de deure der schapen. Als beele als'er booz my syn gekom syn dieben ende moordenaars / de schapen en hebben haar niet hoort. Ik ben de deure: indien men booz my ingaat / die zal bespa worden: ende hy zal ingaan uitgaan / ende weide vinden. De en komt niet dan op dat hy staet de slachte / ende verderve: Ik gekomen op dat sy 't leven hebben ende overbloed hebben.

*H. Drie-eenheids Zondag.
Gebet.*

A Unagtige eeuwige God ons ulze dienaaren de vergunt hebt / dat wy in de nisse des waare geloofs de heid des eeuwigen Drie-een erkennen; en in de oppermag Goddelijke Majesteits de E digheid aanbidden; vergunt bidden wy / dat wy altyd / standvastigheid dezes geloofs alle tegenspoeden bezyt mogen den dooz U / die leeft en reg God / in eenwigheid der eunden / Amen.

In plaats van de Zendb. Openb. 4. **N** Al dezen zag ik / ende de deure was geopen in hemel: ende de eerste stemme gehoord hadde / als ener met my sprekende / zeide / kom op / ende ik zal u toonen het gro ezen geschieden moet. Ende stond wierd ik in den geest: ende daar was een thoon gezet in hemel / ende daar zat een op den thoon. Ende die daar op zat / was in zien den steen Jaspis / ende Sal gelyk: ende een regenboge was om den thoon / in het aangien steen Smaragdus gelyk. En om den thoon waren vier en tigt thoonen; ende op de thoonen zag ik de vier ende twintig Engelen zittende / bekleed met kleederen; ende sy hadden

the Go
Here v
amed
s. T
and f
that t
God: t
es that
h him
to hin
nee, I
ne cann
Nicod

voices. And there were seven
of fire burning before the
throne, which are the seven Spirits
of God. And before the throne
was a sea of glass, like unto
crystal: and in the midst of the
throne, and round about the throne,
were four beasts full of eyes before and
behind. And the first beast was like a
lion, and the second beast like a calf,
and the third beast had a face as a man,
and the fourth beast was like a flying
eagle. And the four beasts had each
of them six wings about him, and
they were full of eyes within, and
they said not day and night, saying,
Holy, holy, holy, Lord God Almighty,
was, and is, and is to come.
And when those beasts give glory,
honour, and thanks to him that
sitteth on the throne, who liveth for
ever and ever, the four and twenty
elders fell down before him that sat
on the throne, and worship him that
liveth for ever and ever, and cast their
crowns before the throne, saying,
Worthy art thou, O Lord, to receive
glory and honour, and power; for
thou hast created all things, and for
as long as they are and were created.

kroonen op haare hoofden. Ende van
den thronen gingen uit blikzemen / en-
de donderslagen / ende stemmen; en-
de zeven vierige lampen waren brande-
dende voor den thronen / welke zijn de
zeven Geesten Gods. Ende voor
den thronen was een glazen zee / kry-
stal gelyk. Ende in het midden des
throns / ende rontom den thronen /
vier Dieren zynde vol oogen van vo-
ren ende van achteren. Ende het eer-
ste Dier was eenen leeuw gelyk / en-
de het tweede Dier een half gelyk / en-
de het derde Dier hadde het aanzicht
als een mensche / ende het vierde Dier
was eenen vliegende arend gelyk.
Ende de vier Dieren hadden elk een
voor hemzelfden zes vleugelen ront-
om / ende waren van binnen vol oo-
gen: ende en hebben geen ruste dag
ende nacht / zeggende / Heilig / hei-
lig / heilig is de Heere God / de Al-
machtige / Die was / ende Die is /
ende Die komen zal. Ende wanneer
de Dieren heerlykheid / ende eere /
ende dankzegginge gaven hem die op
den thronen zat / die in alle eeuwigheid
leeft / Zo vielen de vier en twintig
Ouderlingen voor hem die op den
thronen zat / ende aanbaden hem die
leeft in alle eeuwigheid / ende wier-
pen hare kroonen voor den thronen /
zeggende / Gy Heere zijt weerdig
te ontfangen de heerlykheid / ende de
eere / ende de kracht: want Gy hebt
alle dingen geschapen / ende door
uw wille zijn zij / ende synze ge-
schapen.

Evangelië. Joan. 3. 1-16.

the Gospel. S. John 3. 1.

Here was a man of the Pharisees
named Nicodemus, a ruler of
the Jews. The same came to Jesus by
night, and said unto him, Rabbi, we
know that thou art a teacher come
from God: for no man can do these
signs that thou doest, except God
be with him. Jesus answered and
said unto him, Verily, verily I say
unto thee, Except a man be born
again, he cannot see the kingdom of
God. Nicodemus saith unto him,

Ende daar was een mensche uit
de Pharizeen / wiens Name
was Nicodemus / een Overste der
Joden: Deze kwam des nachts tot
Jesum / ende zeide tot hem / Rabbi /
wij weten dat gy zijt een Leer-
aar van God gekomen: want niemand en
kan deze tekenen doen die gy doet /
zo God niet met hem is. Jesus
antwoorde en zeide tot hem / Door-
waar / doorwaar zegge ik u / Een zijt
dat iemand wederom geboren wor-
de

How

How can a man be born when he is old? can he enter the secondtime into his mothers womb, and be born? Jesus answered, Verily, verily I say unto thee, Except a man be born of water and of the Spirit, he cannot enter into the kingdom of God. That which is born of the flesh, is flesh; and that which is born of the Spirit, is spirit. Marvel not that I said unto thee, Ye must be born again. The wind bloweth where it listeth, and thou hearest the sound thereof; but canst not tell whence it cometh, and whither it goeth; so is every one that is born of the Spirit. Nicodemus answered and said unto him, How can these things be? Jesus answered and said unto him, Art thou a master of Israel, and knowest not these things? Verily, verily I say unto thee, We speak that we do know, and testifie that we have seen, and ye receive not our witness. If I have told you earthly things, and ye believe not; how shall ye believe if I tell you of heavenly things? and no man hath ascended up to heaven, but he that came down from heaven, even the Son of man, who is in heaven. And as Moses lifted up the serpent in the wilderness: even so must the Son of man be lifted up; that whosoever believeth in him, should not perish, but have eternal life.

*The first Sunday after Trinity.
The Collect.*

O God, the strength of all them that put their trust in thee; Mercifully accept our prayers: and because through the weakness of our mortal nature we can do no good

de/ hy en kan het stoninkryke niet zien. Nicodemus zeide tot hem Hoe kan een mensche geboren worden in ouderwoud? kan hy ook anders in maal in zyns moeders buik ingaan ende gebooren worden? Jesus antwoorde/ Doorwaer/ doorwaarsge ik u/ Zo is iemand niet gebooren word uit water ende Geest/ hy en is in het stoninkryke Gods niet ingaan. Het gene uit het vleesch gebooren dat is vleesch: ende het gene uit Geest gebooren is/ dat is geest. verwonderd u niet dat ik u geseg hebbe/ Gy lieden moet wederom gebooren worden. De wind blaast waar henen hy wil/ ende gy hoor het geluid/ maar gy en weet niet waar hy komt/ ende waar hy heergaat: also is een iegelyk die uit Geest gebooren is. Nicodemus antwoorde/ ende zeide tot hem/ Kommen deze dingen geschieden? Want antwoorde ende zeide tot hem/ Gy een Leeraar Israels/ ende en versta gy deze dingen niet? Doorwaer/ waar zegge ik u/ Wy spreken dat wy weten/ ende getuigen dat wy geseg hebben/ ende gy lieden en neemt niet getuigenisse niet aan. Indien ik u den de aardsehe dingen gezegt heb/ ende gy niet engelooft/ hoe zult gy looben/ indien ik u lieden de hemelse zoude zeggen: Ende niemant en kan opgebarren in den hemel/ dan die den hemel nedergekomen is/ namelike de Zone des menschen/ die in den hemel is. Ende gelyk Mozes de sterre in de woestijne verhoogt heeft/ moet de Zone des menschen verhoogt worden. Gy dat een iegelyk die hem gelooft/ niet en verderve/ maar het eeuwige leven hebbe.

I. Zondag na H. Drie-eenighen Gebed.

O God/ die de stercke zynde die in u hoopen: Lionit die smekingeng goedertierentlyk te hooren den dwyfel de menschelyke zwachtheid zonder u niets vermag/ zo verhoog

without thee, grant us the help
by grace, that in keeping thy
mandments, we may please thee
in will and deed, through
Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. 1 S. John. 4. 7.

Beloved, let us love one another;
for love is of God, and every one
that loveth, is born of God, and knoweth
God. He that loveth not, knoweth
not God; for God is love. In this
world manifested the love of God to-
wards us, because that God sent his
only begotten Son into the world,
that we might live through him.
Herein is love, not that we loved God,
but that he loved us, and sent his Son
as the propitiation for our sins. Be-
cause if God so loved us, we ought
also to love one another. No man
has seen God at any time. If we love
one another, God dwelleth in us,
and his love is perfected in us. Here-
by know we that we dwell in him,
and he dwelleth in us, because he hath given
us his Spirit. And we have seen
the testimony, that the Father sent
his Son to be the Saviour of the
world. Whosoever shall confess that
Jesus is the Son of God, God dwell-
eth in him, and he in God. And
we have known and believed the
truth that God hath to us. God is
light, and he that dwelleth in love,
shall have the light of life in God, and God in him.
The love that is our love made perfect, that
we may have boldness in the day of
judgment, because as he is, so are we in
this world. There is no fear in love, but
perfect love casteth out fear; because
he that feareth, is not made perfect in love. We love
because he first loved us. If a
man say, I love God, and hateth his
brother, he is a liar: for he that
loves not his brother whom he hath
seen, how can he love God, whom he
hath not seen? And this command-
ment have we from him, that he who
loves God, love his brother also.

ons den bystand ulver genade /
op dat wy in de onderhoudinge u-
lver geboden / u / beide niet wille
en werken mogen behagen / dooz
Jesús Christus onzen Heere / A-
men.

Zendbrief. 1 Joan. 4. 7. &c.

Geliefde/laat ons malkanderen
lief hebben: want de liefde is
uit God: ende een iegelyk die lief
heeft / is uit God gebooren/ ende
kend God. Dieniet lief en heeft/ die
en heeft God niet gekent: want God
is liefde. Hier in is de liefde Gods
tegen ons geopenbaard / dat God
zynen eeniggebooren Zoon gezon-
den heeft in de waereld/ op dat wy
zouden leven dooz hem. Hier in is
de liefde/ niet dat wy God lief ge-
had hebben / maar dat hy ons lief
heeft gehad/ ende zynen Zoon ge-
zonden heeft tot een verzoeninge vooz
onze zonden. Geliefde/ indien God
ons also lief heeft gehad / zo zyn ook
wy schuldig malkanderen lief te heb-
ben. Niemand en heeft ooit God
aanschouwt: indien wy malkande-
ren lief hebben / zo blyft God in ons /
ende zyne liefde is in ons volmaakt.
Hier aan kennen wy / dat wy in hem
blyven/ ende hy in ons/ om dat hy
ons van zynen Geest gegeven heeft.
Ende wy hebben het aanschouwt /
ende getuigen dat de Vader zynen
Zoon gezonden heeft tot eenen Za-
ligmaker der waereld. Zo wie bele-
den zal hebben dat Jesús de Zoon
Gods is / God blyft in hem/ ende
hy in God. Ende wy hebben ge-
kend ende geloofd de liefde die God
tot ons heeft. God is liefde: en-
de die in de liefde blyft / die blyft in
God / ende God in hem. Hier in is
de liefde by ons volmaakt / op dat
wy bymoedigheid mogen hebben in
den dag des oordeels / namelyk dat
gelyk hy is / wy ook zyn in deze waer-
eld. Daar en is in de liefde geen
breeze / maar de volmaakte liefde
druft de breeze buiten: want de bree-
ze heeft pyne / ende die breeft / en is

The Gospel. S. Luke 16. 19.

THere was a certain rich man, who was clothed in purple and fine linen, and fared sumptuously every day. And there was a certain beggar named Lazarus, who was laid at his gate full of sores; and desiring to be fed with the crumbs which fell from the rich mans table: moreover, the dogs came and licked his sores. And it came to pass, that the beggar died, and was carried by the angels into Abrahams bosom: the rich man also died, and was buried. And in hell he lift up his eyes, being in torments, and seeth Abraham afar off, and Lazarus in his bosom. And he cried, and said, Father Abraham, have mercy on me, and send Lazarus that he dip the tip of his finger in water, and cool my tongue, for I am tormented in this flame. But Abraham said, Son, remember that thou in thy life time, receivedst thy good things, and likewise Lazarus evil things: but now he is comforted, and thou art tormented. And besides all this, between us and you there is a great gulf fixed: so that they who would pass from hence to you, cannot; neither can they pass to us, that would come from thence. Then he said, I pray thee therefore, father, that thou wouldst send him to my fathers house: for I have five brethren; that he may testify unto them, lest they also come into this place of torment. Abraham saith unto him, They have Moses and the prophets; let them hear them. And he said, Nay, father Abraham; but if one went unto them from the dead,

niet volmaakt in de liefde. Wy hebben Hem lief/ om dat Hy ons lief gehad heeft. Indien iemand ik hebbe God lief/ ende haat zijn broeder/ die is een leigenaar. Die zijn broeder niet lief en dien hy gezien heeft/ hoe kan hy lief hebben dien hy niet gezien heeft? Ende dit gebod hebben van Hem/ namelijk dat die God heeft/ ook zijn broeder lief heeft.

Evangelie. Luc. 16. 19. &c.

Ende daar was een zeker mensche/ ende was gekleedt purper ende zeer syn lynwaad bende alle dage volpk ende pa. Ende daar was een zeker bedelaar met naame Lazarus/ welke lag syn poorte/ vol zweeren/ ende geerde verzadigt te worden van kruimkens/ die van de tafel der ken vielen: maar ook de honden men ende lekten syne zweeren. De t geschiede dat de bedelaar ende van de Engelen gedragent in den schoot Abrahams. En ryke stierf ook/ ende wierd begraven. Ende als hy in de helle syne ophief/ zynde in de pyne/ zide Abraham van verre/ ende Lazarus in synen schoot. Ende hy riep zide/ Vader Abraham/ ontferm myner/ ende zend Lazarus hy het uiterste zyns vingers water doope/ ende verkoele myn ge: want ik lyde smerten in blamme. Maar Abraham kind/ gedenkt dat gy nu gesangen hebt in uw leven/ en de zegels het kwoade: ende hy vertroost/ ende gy lydt smerte. Ende bovendien alles/ tusschen ende u lieden is een groote kloof bevestigd/ zo dat de geene die van tot u willen overgaan/ niet en de komen/ nog ook die daar van daar tot ons overkomen. Hy zide/ Ik bidde u van dat gy hem zendet toe myns broers. Want ik hebbe wyf broeder dat hy haar dit betuige/ op dat

II. Zondag na H. Drie-eenigheid.

147

will repent. And he said unto
if they hear not Moses and the
s, neither will they be per-
s, though one rose from the

zy niet en komen in deze plaatze der
yminge. Abraham zeide tot hem/
Zy hebben Mozem ende de Pro-
pheten: datze die hooren. Ende hy
zeide/ Heen/ Vader Abraham: maar
zo iemand van de dooden tot haar he-
nen ginge/ zy zonden haar bekeeren.
Doch Abraham zeide tot hem/ In-
dien zy Mozem ende de Propheten
niet en hooren/ zo en zullen zy ook/
alwaar het dat 'er iemand uit den
dooden opstonde/ haar niet laten
gezeggen.

*The second Sunday after Trinity.
The Collect.*

Lord, who never failest to help
and govern them whom thou
bring up in thy stedfast fear and
trust us, we beseech thee, under
protection of thy good providence,
keep us to have a perpetual fear
and love of thy holy Name, through
Christ our Lord. Amen.

The Epistle. 1 S. John 3. 13.

And vel not, my brethren, if the
world hate you. We know that
we are passed from death unto life,
because we love the brethren: he that
hath not his brother, abideth in
death. Whosoever hateth his brother,
is a murderer; and ye know that no
murderer hath eternal life abiding in
him. Hereby perceive we the love of
God, because he laid down his life for
us: we ought to lay down our
lives for the brethren. But whoso hath
the love of God, he doeth good, and
seeth his brother's need, and shutteth
up his compassion from him; how
can he have the love of God in him?
My brethren, let us not love in word,
but in deed, and in tongue;
but in deed, and in tongue;
And hereby we know
the truth, and shall as-
sure our hearts before him. For if our
hearts condemn us, God is greater than
our hearts, and knoweth all things.
If our heart condemn us
we have no confidence towards
God: and whatsoever we ask, we

II. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

Heer / maakt de breeze gelyc
kelk met de liefde ulwer hoog-
heiligen Naam in ons geduurzaam;
want nooit verlaat Gy de zodanige
zonder bestieringe / die Gy eenmaal
bist in ulwe liefde gegrond hebt/ door
Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. 1 Joan. 3. 13. &c.

En verwonderd u niet / myne
broeders / zo u de waereld ha-
tet. Wy weten dat wy overgegaan
zyn uit de dood in het leven / dewy
wy de broeders lief hebben. Die zyn
nen broeder niet lief en heeft / blyft in
de dood. Geniegegh die zynen broe-
der haat / is een doodslager. Ende
gy weet dat geen doodslager het eeu-
wige leven en heeft in hem blyvende.
Hier aan hebben wy de liefde ge-
kend / dat hy zyn leven voor ons ge-
stelt heeft: ende wy zyn schuldig voor
de broeders het leven te stellen. Zo
wie nu het goed der waereld heeft /
ende ziet zynen broeder gebrek heb-
ben / ende sluit zyn herte toe voor
hem / hoe blyft de liefde Gods in
hem? Myne kinderken / en laat
ons niet lief hebben met den woorde /
nog met de tonge / maar met de daad
ende waarheid. Ende hier aan ken-
nen wy dat wy uit de waarheid zyn /
ende wy zullen onze herten beroken
ren voor hem. Want indien ons her-
te ons veroordeelt / God is niet

receive of him, because we keep his commandments, and do those things that are pleasing in his sight. And this is his commandment, that we should believe on the Name of his Son Jesus Christ, and love one another, as he gave us commandment. And he that keepeth his commandments, dwelleth in him, and he in him: and hereby we know that he abideth in us, by the Spirit which he hath given us.

The Gospel. S. Luke 14. 16.

A Certain man made a great supper, and bade many; and sent his servant at suppertime to say to them that were bidden, Come, for all things are now ready. And they all with one consent began to make excuse; the first said unto him, I have bought a piece of ground, and I must needs go and see it; I pray thee have me excused. And another said, I have bought five yoke of oxen, and I go to prove them; I pray thee have me excused. And another said, I have married a wife, and therefore I cannot come. So that servant came, and shewed his Lord these things. Then the master of the house being angry, said to his servant, Go out quickly into the streets and lanes of the city, and bring in hither the poor, and the maimed, and the halt, and the blind. And the servant said, Lord, it is done as thou hast commanded, and yet there is room. And the Lord said unto the servant, Go out into the high-ways, and hedges, and compell them to come in, that my house may be filled. For I say unto you, that none of those men which were bidden, shall taste of my supper.

der dan ons herte / ende Hy kend alle dingen. Geliefde / indien ons herte ons niet en veroordeeld / zo hebben wy barmhertigheid tot God; Ende zo wat wy bidden / ontfangen wy van Hem: behoeft wy zyne geboden bewaaren / ende doen het geen behagelyk is hoor Hem. Ende dat is zyn gebod / dat wy gelooven in den Name zyns Zoons Jesu Christi / ende malkanderen lief hebben gelijk hy ons een gebod gegeven heeft. Ende die zyne geboden bewaard / blyft in hem / ende Hy in den zelven. Ende hier aan komt wy dat Hy in ons blyft / namelijk uit den Geest dien hy ons gegeven heeft.

Evangellie. Lucæ 14. 16--25.

En zeker mensche bereidde een groot avondmaal / ende nood'er veele. Ende hy zond zynen dienstknecht uit ter mijsse van avondmaals / om den genooten te zeggen / Komt / want alle is gereet. Ende zy vergonden alle haar eendrachtich ontschuldigen. De eerste zeide tot hem / Ik hebbe eenen akker gekocht / ende het is noodig dat ik uitga / om hem bezie: Ik bidde u / houdt wy verontschuldigd. Ende een ander zeide / Ik hebbe vyf jok oxen gekocht / ende ik ga heenen om die te verproeven: Ik bidde u / houdt wy verontschuldigd. Ende een ander zeide / Ik hebbe een wyf getrouwt / ende daaron en kan ik niet komen. Ende dezelve dienstknecht wederom men zynde / boodschapte dese tot zynen heere. Doe wierd de heere des huys toornig / ende zeide tot zynen dienstknecht / Gaat haastelick in de straaten ende wyken der stad / ende brengt de armen / ende verlammen / ende kreupelen / en blinde hier. Ende de dienstknecht zeide / Vermeert is geschiet gelijk gy bevolen hebt / ende nog is daar plaats. Ende de heere zeide tot den dienstknecht / Ga uit in de wegen / ende heggen /

The
Hen
Publ
him.
bes m
in receiv
th them.
to them
having

III. Zondag na H. Drie-eenigheid.

dwingtze in te komen / op dat man
huis voi werde. Want ik zegge u
heden / dat niemant van die man-
nen / die genood waren / in yn abond-
maal smaken en zal.

*The third Sunday after Trinity.
The Collect.*

O Lord, we beseech thee merci-
fully to hear us; and grant that
we, to whom thou hast given an
earnest desire to pray, may by thy
mighty aid be defended and comforted
in all dangers and adversities,
through Jesus Christ our Lord.
Amen.

The Epistle. 1 S. Pet. 5. 5.

ALI of you be subject one to ano-
ther, and be clothed with humi-
lity: for God resisteth the proud, and
giveth grace to the humble. Humble
yourself therefore under the mighty
hand of God, that he may exalt you
in due time; casting all your care upon
him, for he careth for you. Be sober,
be vigilant, because your adversary
the devil, as a roaring lion, walketh
about seeking whom he may devour.
Whom resist stedfast in the faith,
knowing that the same afflictions are
accomplished in your brethren that
are in the world. But the God of all
grace, who hath called us into his
glorious glory by Christ Jesus, after
that ye have suffered a while, make
you perfect, stablish, strengthen,
comfort you. To him be glory and do-
minion for ever and ever. *Amen.*

The Gospel. S. Luke 15. 1.

Hen drew near unto him all the
Publicans and sinners for to
hear him. And the Pharisees and
scribes murmured, saying, This
man receiveth sinners, and eateth
with them. And he spake this parable
unto them, saying, What man of
you having an hundred sheep, if he

III. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

Heer / wy bidden u / verhoord
ons barmhertighlyk / en geest
dien / daer Gy den brandenden bid-
der ingestoot hebt / ook hulpe der
bescherminge / in alle gevaaren noo-
den / door Jesus Christus onzen
Heere / Amen.

Zendbrief. 1 Pet. 5. 5--12.

Zet alle malkanderen onderda-
ning: zyt niet met de ootmoedig-
heid bekleed: want God wederstaat
de hooftaardige / maar de nederige
geeft Hy genade. Vernedert u dan
onder de krachtige hand Gods / op
dat Hy u verhooge tot zijner tyd.
Werpt alle uwe bekommernisse op
Hem / want Hy zorgt voor u.
Zyt niet tegen den duivel waakt: want
uwe tegenpartye de duivel gaat
om als een brueschende leeuw / zoek-
kende wien hy zonde mogen ver-
sinden. Den welken wederstaat /
vast zynde in 't geloof: wetende dat
het zelve lyden aan uwe broederichap /
dat in de waereld is / volbragt word.
De God met aller genade / die ons
geroepen heeft tot zijner eeuwige heer-
lykheid in Christo Jesu / na dat wy
een wein tyd zullen geleden heb-
ben / dezelve volmaakte / bevestigte /
versterkte / ende sondeere u heden.
Hem zij de heerlijkheid / ende de kragt
in alle eeuwigheid. Amen.

Evangelie. Luc. 15. 1--11.

En de alle de tollenaars ende de
zondaars naderden tot Hem /
om Hem te hooren. Ende de Pha-
risee ende de Schriftgeleerde mure-
mureerden / zeggende / Deze ont-
fangt de zondaars / ende eet met
haer. Ende Hy sprak tot haar deze
gelykenisse / zeggende / Wat men-

lose one of them, doth not leave the ninety and nine in the wilderness, and go after that which is lost, until he find it? And when he hath found it, he layeth it on his shoulders, rejoicing. And when he cometh home, he calleth together his friends and neighbours, saying unto them, Rejoyce with me, for I have found my sheep which was lost. I say unto you, that likewise joy shall be in heaven over one sinner that repenteth, more than over ninety and nine just persons which need no repentance. Either what woman, having ten pieces of silver, if she lose one piece, doth not light a candle, and sweep the house, and seek diligently till she find it? And when she hath found it, she calleth her friends and her neighbours together, saying, Rejoyce with me, for I have found the piece which I had lost. Likewise I say unto you, there is joy in the presence of the angels of God, over one sinner that repenteth.

*The fourth Sunday after Trinity.
The Collect.*

O God, the protector of all that trust in thee, without whom nothing is strong, nothing is holy; Increase and multiply upon us thy mercy, that thou being our ruler and guide, we may so pass through things temporal, that we finally lose not the things eternal: Grant this, O heavenly Father, for Jesus Christ sake our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 8. 18.

I reckon that the sufferings of this present time are not worthy to be compared with the glory which shall be revealed in us. For the earnest expectation of the creature waiteth for the manifestation of the sons of God.

sche onder u hebbende honderd schapen / ende een van die verliezende / verlaat niet de negen en tnegentig de woestijne / ende gaat na het verloren / tot dat hy het zelve vindt. Ende als hy het gebonden heeft / leyt hy 't op zyne schouderen / verheijzende. Ende t'huis komende / roept hy de vrienden ende de gebuurten samen / zeggende tot haar / Verheijzde met my / want ik hebbe mischaap gebonden / dat verloren was. Ik zegge u lieden / dat'er also bijeschap zal zyn in den hemel over een zondaar / die hem bekeerd / meer dan over negen en tnegentig rechtvaardige / die de bekeeringe niet van misdaen hebben. Ofte wat vrouwe hebbende tien penningen / indien sy een penning verliest / en ontflechts een keerffe / ende keerd het huis beziemen / ende zoekt neerstelijck dat sy dien vindt? Ende als sy gebonden heeft / roept sy de gebuurinnen ende de gebuurinnen te zamen zeggende / Weest blijde met my / want ik hebbe den penning gevonden / dien ik verlooren hadde. (zegge ik u lieden) is daar blijde voer de Engelen Gods over een zondaar die hem bekeerd.

IV. Zondag na H. Drie-eenighen Gebed.

O God / die een bescherming aller / die op u hoopen / zo wien niets van waarde / niets gelijck is; verdubbeldt over ons ontfermhertigheden / op dat wy tot een bestierder en leidsmannende / also het aardze mogen wandelen / dat wy het hemelsche verliezen / door Jesus Christus den Heere / Amen.

Zendbrief. Rom. 8. 18-24.

Want ik houde het daar dat het lyden dezeggen tegen den tyds niet en is te weerden tegen de heerlijkheid / die aan zal geopenbaard worden. Want schepzel / als met opgesteken

IV. Zondag na H. Drie-eenigheid.

151

For the creature was made subject to
nity, not willingly, but by reason
of him who hath subjected the same
to hope: Because the creature it self
shall be delivered from the bon-
age of corruption into the glorious
erty of the children of God. For
we know that the whole creation
oneth, and travaileth in pain to-
ther until now. And not only
y, but our selves also, which have
the first fruits of the Spirit, even we
selves grone within our selves,
waiting for the adoption, to wit, the
emption of our body.

de / verbaacht de openbaringen der
kinderen Gods. Want het schepzel
is der ydelheid onderworpen/ niet ge-
willig / maar om diens wille die het
der ydelheid onderworpen heeft: Op
hope dat ook het schepzel zelve zal
by gemaakt worden van de dienst-
baarheid der verderffnisse/ tot de
vrijheid der heerlijkheid der kinderen
Gods. Want wy weten dat het
gantsche schepzel t'zamen zucht / en-
de t'zamen als in barenstoud is tot
nu toe. Ende niet alleen dit / maar
ook wy zelve die de eerstelingen des
Geests hebben / wy ook zelve zegge
ik zugten in ons zelden / verwagten-
de de aanneminge tot kinderen / na-
melijk de verlossinge onzes licha-
ms.

Evangelië. Luc. 6. 36--43.

The Gospel. S. Luke 6. 36.
Ye therefore merciful, as your
Father also is merciful. Judge
and ye shall not be judged:
and ye shall not be judged:
condemned: forgive, and ye shall
be forgiven: give, and it shall be
given unto you: good measure,
and shaken together,
running over shall men give into
your bosom. For with the same
measure that ye mete withall, it shall
be measured to you again. And he
saith a parable unto them, Can the
blind lead the blind? shall they not
fall into the ditch? The disciple
that is above his master; but every
that is perfect shall be as his
master. And why beholdest thou the
beam that is in thy brothers eye, but
thou seest not the beam that is in
thy own eye? Either how canst
thou say to thy brother, Brother, let
me pull out the mote that is in thine
eye, when thou thy self beholdest
the beam that is in thine own
eye? Thou hypocrite, cast out first
the beam out of thine own eye, and
then shalt thou see clearly to pull out
the mote that is in thy brothers eye.

West dan barmhertig / gelyk
ook uwe Vader barmhertig
is. Ende en oordeeld niet / ende gy
en zult niet geoordeeld worden: Wer-
doemt niet / ende gy en zult niet ver-
doemt worden: laet los / ende gy
zult los gelaten worden. Geeft / en-
de u zal gegeven worden: een goede /
neergedrukte / ende geschudde / ende
overloopende mate zal men in ulwen
schoot geven: Want met dezelve ma-
te daar mede gelyeden metet / zal u
lieden weder gemeten worden. En-
de hy zeide tot haer een gelykenisse /
kan ook wel een blinde eenen blinden
op den weg leiden? Zullen zy
niet beide in den graet vallen? De
discipel en is niet boven zynen mees-
ter: maar een iegelyk volmaakt disci-
pel zal zyn gelyk zyn meester. En-
de wat ziet gy den splinter / die in
uws broeders ooge is / ende den
balk die in uw eigen ooge is / en merkt
gy niet? Ofte hoe konde gy tot ulwen
broeder zeggen / Broeder / laet toe dat
ik den splinter die in uw ooge is uit
doe / daar gy zelve den balk die in uw
ooge is / niet en ziet? Gy gebemide /
doet eerst den balk uit uw ooge / ende
dan zult gy bezien om den splinter uit
te doen / die in uw broeders ooge is.

*The fifth Sunday after Trinity.**The Collect.*

GRant, O Lord, we beseech thee, that the course of this world may be so peaceably ordered by thy governance, that thy church may joyfully serve thee in all godly quietness, through Jesus Christ our Lord, Amen.

The Epistle. 1 S. Pet. 3. 8.

BE ye all of one mind, having compassion one of another, love as brethren, be pitiful, be courteous; not rendring evil for evil, or railing for railing; but contrariwise, blessing; knowing that ye are thereunto called, that ye should inherit a blessing. For he that will love life, and see good days, let him refrain his tongue from evil, and his lips that they speak no guile. Let him eschew evil, and do good; let him seek peace and ensue it. For the eyes of the Lord are over the righteous, and his ears are open unto their prayers: but the face of the Lord is against them that do evil. And who is he that will harm you, if ye be followers of that which is good? But and if ye suffer for righteousness sake, happy are ye, and be not afraid of their terror, neither troubled; but sanctifie the Lord God in your hearts.

The Gospel. S. Luke 5. 1.

IT came to pass, that as the people pressed upon him to hear the word of God, he stood by the lake of Gennesareth; and saw two ships standing by the lake: but the fishermen were gone out of them, and were washing their nets. And he entred into one of the ships, which was Simons, and prayed him that he would thrust out a little from the land: and he sat down and taught the people out of the ship. Now when he had left speaking, he said

V. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

Vergunt ons / bidden wy / O Heere / dat des werelds loop zo breedzaamelyk doo? ulve schisma ge bestierd werde / dat ulve kerke geruste Godsdienszt zig mag verbeelyken / doo? Jesus Christus / onzer Heere / Amen.

Zendbrief. 1 Petr. 3. 8--16.

Zet alle eens gezint / mededilig / de broeders lief hebben de / met inwielijke barmhertigheden beweegt / vriendelyk: Ende vergeld niet kwaad booz kwaad / schelden booz schelden: maar zeg daer en tegen: wetende dat gy daer toe geroepen zyt / op dat gy zegen ge zoud be-erven. Want wie het ben wil lief hebben / ende goede dingen zien / die stille zyn tonge van kwaad / ende zyne lippen / dat ze gebedrog en spreken: Die wylke van 't kwade / ende doe het goede die zoeken brede ende jage den zonda. Want de oogen des Heeren zoeken de rechtvaardige / ende zynen ren tot haar gebed: maar het aangezicht des Heeren is tegen de die kwaad doen. Ende wie is het u kwaad doen zal / indien gy niet gers zyt van 't goet? Maar gy ook lydēt om der gerechtighe wille / zo zyt gy zalig: ende en niet uit breeze van haar / nog en niet ontroert: Maar heiligh den Heere in ulve herten.

Evangelie. Luc. 5. 1--12.

Ende het geschiedde als de re op hem aandrong / om woord Gods te hooren / dat hy by het meyr Gennesareth. Ende zag twee schepen aan den oever 't meyr liggende / ende de visschwaren daar uitgegaan / ende den de netten. Ende hy ging van die schepen / 't welcke Simon was / ende bad hem / dat hy weinig van 't land affstake: ende der zittende leerde hy de scharen het schip. Ende als hy af liet

VI. Zondag na H. Drie-eenigheid.

153

unto Simon, Lanch out into the deep, and let down your nets for a draught. And Simon answering, said unto him, Master, we have toiled all the night, and have taken nothing; nevertheless at thy word I will let down the net. And when they had this done, they inclosed a great multitude of fishes, and their net brake. And they beckned unto their partners which were in the other ship, that they should come and help them. And they came and filled both the ships, so that they began to sink. When Simon Peter saw it, he fell down at Jesus knees, saying, Depart from me, for I am a sinful man, O Lord. For he was astonished, and all that were with him, at the draught of the fishes which they had taken: and so was also James and John the sons of Zebedee, who were partners with Simon. And Jesus said unto Simon, Fear not, from henceforth thou shalt catch men. And when they had brought their ships to land, they forsook all, and followed him.

sprecken/zeide hy tot Simon/ Steekt af na de diepte/ ende werpt uwe netten uit om te vangen. Ende Simon antwoorde ende zeide tot hem/ Meester/ wy hebben den geheelen nacht over gearbeid/ ende niet gevangen: doch op uw woord zal ik het net uitwerpen. Ende als zy dat gedaan hadden/ besloten zy een groote meeningte visschen/ ende haar net scheurde. Ende zy wenkten haare medegenooten/ die in 't ander schip waren/ dat zy haar zouden komen helpen. En zy kwamen/ende vulden beide de schepen/ zo dat zy bijna zonken. Ende Simon Petrus dat ziende/ viel neder aan de knien Jesu/ zeggende/ Heere/ gaat uit van my/ want ik ben een zondig mensche. Want verbaasheid hadde hem bevangen/ ende alle die met hem waren/ over den vang der visschen/ die zy gevangen hadden. Ende desgelijcs ook Jacobum ende Joannem de zoonen Zebedei/ die Simonis medegenooten waren. Ende Jesus zeide tot Simon/ En breeft niet: Van nu aan zult gy menschen vangen. Ende als zy de schepen aan land gestuurt hadden/ verlieten zy alles/ ende volgden hem.

*The sixth Sunday after Trinity.
The Collect.*

O God, who hast prepared for them that love thee, such good things as pass mans understanding; Pour into our hearts such love towards thee, as we loving thee above all things, may obtain thy promises, which exceed all that we can desire, through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 6. 3.

Now ye not, that so many of us as were baptized into Jesus Christ, were baptized into his death? Therefore we are buried with him by baptism into death: that like as Christ was raised up from the dead by the glory of the Father, even so we also should walk in newness of life. For

VI. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

O God/ die de onzigtbaare goederen bereid hebt voor die u lief hebben/ stort in onze herten zodanigen liefde tot u/ dat wy u in alles en boven alles beinnende/ uw beloften (die alles/ wat het herte wenschen kan/ obertreffen) mogen bekomen/ door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. Rom. 6. 3--12.

Ofte en wetet gy niet/ dat zo veel als wy in Christum Jesum gedoopt zyn/ wy in zynen dood gedoopt zyn? Wy zyn dan met hem begraven door den doop in den dood/ op dat gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders/ also ook wy in

if we have been planted together in the likeness of his death, we shall be also in the likeness of his resurrection: Knowing this, that our old man is crucified with him, that the body of sin might be destroyed, that henceforth we should not serve sin. For he that is dead, is freed from sin. Now if we be dead with Christ, we believe that we shall also live with him; knowing that Christ being raised from the dead, dieth no more; death hath no more dominion over him. For in that he died, he died unto sin once: but in that he liveth, he liveth unto God. Likewise reckon ye also your selves to be dead indeed unto sin: but alive unto God, through Jesus Christ our Lord.

The Gospel. S. Matth. 5. 20.

Jesus said unto his disciples, Except your righteousness shall exceed the righteousness of the Scribes and Pharisees, ye shall in no case enter into the kingdom of heaven. Ye have heard that it was said by them of old time, Thou shalt not kill: and whosoever shall kill, shall be in danger of the judgment. But I say unto you, that whosoever is angry with his brother without a cause, shall be in danger of the judgment: and whosoever shall say to his brother, Racha, shall be in danger of the council: but whosoever shall say, Thou fool, shall be in danger of hell-fire. Therefore if thou bring thy gift to the altar, and there rememberest that thy brother hath ought against thee; leave there thy gift before the altar, and go thy way, first be reconciled to thy brother, and then come and offer thy gift. Agree with thine adversary quickly, whiles thou art in the way with him; lest at any time the adversary deliver thee to

nieuwigheid des levens waarden zonden. Want indien wy mer een plantje geworden zyn in de gelukmakinge zyns doods / 30 zyn wy 't ook zyn in de gelukmakinge zynner opstandinge. Dit wetende onzen ouden mensche met hem kruicigd is / op dat het lichaam zonde te niete gedaan worde / op wy niet meer de zonde en dien. Want die gestorven is / die is rechtvaardigd van de zonde: Int wy nu met Christo gestorven zyn gelooven wy dat wy ook met hem zullen leven. Wetende dat Christus opgewekt zynde uit de dooden / meer en sterft: de dood en heeft niet meer over hem. Want dat gestorven is / dat is hy der eenmaal gestorven: ende dat leeft / dat leeft hy Gode. Als gelyeden houd hem daar voor: wel der zonde dood zyt / maar de levende zyt in Christo Jesus den Heere.

Evangelic. Matth. 5. 20-27.

Jesus zeide tot zyne discipelen en zynne gerechtigheid en bloediger zyn als der Sacerden ende der Phariseen. Gyn in het Koninkryk der hemelen geen zins en zult ingaan. Gyn gehoord dat van den Ouden is / Gyn en zult niet dooden: 30 wie doodet / die zal strafbaar zyn door het gerichte. Ik zegge u: 30 wie 't onrecht op zyn broeder toornig is / die zal strafbaar zyn door het gerichte. Ende wy zynen broeder zegt Racha / die strafbaar zyn door den gelyken Raad. Maar wie zegt / Gyn den die zal strafbaar zyn door het gerichte. Zo gyn dan ulwe gabe zyn den altaar offeren / ende aldus dachtig woord / dat al broeder tegen u heeft / Naar daar ulwe voor den altaar / inde gaat hem berzoent u eerst met ulwen broeder ende komt dan / ende offert ulwe gabe. Weest haastelphwel gezint tegen

The Gospel. Those that are great, Jesus calleth unto him on the m

VII. Zondag na H. Drie-eenigheid.

135

judge, and the judge deliver thee to officer, and thou be cast into prison. Verily I say unto thee, thou shalt no means come out thence, till thou hast paid the uttermost farthing.

we wederpartye / terwyle gy noch niet hem op den weg zint: op dat de wederpartye niet misgripen u den Rechter overlebere/ ende Rechter u den dienaar overlebere/ en gy in de gevangenisse ge'woopen word. Dooz= waar ik zegge u / gy en zult daar geenzins inkomen/ tot dat gy den laastten penning zult betaald hebben.

The seventh Sunday after Trinity.

The Collect.

Ord of all power and might, who art the author and giver of all good things; Graft in our hearts the love of thy Name, increase in us true godliness, nourish us with all goodness, and of thy great mercy keep us in thy grace, through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 6. 19.

Speak after the manner of men, because of the infirmity of your flesh: for ye have yielded your members servants to uncleanness, and to iniquity; even so now yield your members servants to righteousness, unto holiness. For when ye were the servants of sin, ye were free from righteousness. What fruit had sin then in those things whereof ye are ashamed? for the end of those things is death. But now being made free from sin, and become servants of God, ye have your fruit unto holiness, and the end everlasting life. For the wages of sin is death: but the gift of God is eternal life, through Jesus Christ our Lord.

The Gospel. S. Mark 8. 1.

On those days the multitude being very great, and having nothing to eat, Jesus called his disciples unto him, and said unto them, I have compassion on the multitude, because they

VII. Zondag na H. Drie-eenigheid.

Gebed.

Heere aller kragten en magten / geber en Gheber van alles wat het beste is: Plant in onze herten de liefde uwer Naams; Geest wasdom onder ons in de ware Godsdienst/ word ons in het goede/ en belwaard dooz uwe barmhertigheid het aldus geboede; om de wille Jesu Chyristionzes Heeren/ Amen.

Zendbrief. Rom. 6. 19. Sec.

Ik sprekke op mensche'lyker wyze / om der zwakheid uwer vleesch's wille. Want gelyk gy uwe leden gesteld hebt om dienstbaar te zyn der onreinhed / ende der ongerechtigheid tot ongerechtigheid / also steld nu uwe leden om dienstbaar te zyn der gerechtigheid tot heiligmakinge. Want doe gy dienstknechten waart der zonde / zo waart gy by van de gerechtigheid. Wat bycht dan had gy doe van die dingen daar over gy u nu schaamt? Want het einde der zonde is de dood. Maar nu van de zonde by gemaakt zynde / ende Gode dienstbaar gemaakt zynde / hebt gy uwe bycht tot heiligmakinge / ende het einde/het eeuwige leven. Want de bezoldinge der zonde is de dood / maar de genaden-gifte Gods is het eeuwige leven/dooz Jesum Chyristum onzen Heere.

Evangelic. Marc. 8. 1--10.

Op dezelve dagen / als daar een geheel groote schare was / ende niet en hadden wat zy eten zouden / riep Jesus zyne discipelen tot hem / ende zeide tot haar / Ik woude nu er have

have now been with me three days, and have nothing to eat: and if I send them away fasting to their own houses, they will faint by the way: for divers of them came from far. And his disciples answered him, From whence can a man satisfy these men with bread herein the wilderness? And he asked them, How many loaves have ye? And they said, Seven. And he commanded the people to sit down on the ground: and he took the seven loaves, and gave thanks, and brake, and gave to his disciples to set before them: and they did set them before the people. And they had a few small fishes; and blessed, and commanded to set them also before them. So they did eat, and were filled; and they took up of the broken meat that was left, seven baskets. And they that had eaten were about four thousand; and he sent them away.

The eighth Sunday after Trinity.

The Collect.

O God, whose never-failing providence ordereth all things both in heaven and earth; We humbly beseech thee to put away from us all hurtful things, and to give us those things which be profitable for us, through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Rom. 8. 12.

Brethren, we are debtors, not to the flesh, to live after the flesh: for if ye live after the flesh, ye shall die: but if ye through the Spirit do mortifie the deeds of the body, ye shall live. For as many as are led by the Spirit of God, they are the sons of God. For ye have not received the Spirit of bondage again to fear: but ye have received the Spirit of adoption, whereby we cry, Abba, Father. The

lyk met ontferminge beweegt om de schaare/ want zy nu drie dagen by myn gebleven zyn/ ende en hebben niet wat zy eeten zouden. Ende dien ikze nuchteren na haar huis te gaan/ zo zullen zy op den weg bezwijken: want sommige van ha komen van verre. Ende zyne discipelen antwoordden hem/ Van wat zal iemand deze niet brooden hier de woestijne konnen verzadigen? de hy vraagde haar/ Hoe veel broden hebt gy? Ende zy zeiden/ Zien. Ende hy gebodde de schaare niet te zitten op d'aarde/ ende hy nam zeven brooden/ ende gedankt hebbende brak hyze/ ende gafze zyden discipelen/ op dat zyze zouden voorgen/ ende zy leidenze de schaar. Ende zy hadden weinige vischen/ ende als hy gezegend hadde/ hy hy/ dat zy ook die zouden voorgen. Ende zy hebben gegeten/ zyn verzadigt geworden/ ende zy men het overichot der broden zeven manden. Die nu gegeten den waren ontrent vier duizend/ hy lietze gaan.

VIII. Zondag na H. Drie-eenighe Gebed.

O God/ wiens doozichtrigheden hemel of op aarde/ wy viden ootmoedelyk/ neemt van ons alle t geen ons zoude mogen delyk zyn/ en vergunt ons t g ons mit is/ dooz Jesus Christus zyn Heere/ Amen.

Zendbrief. Rom. 8. 12--18.

Zedenars niet den vleesche na den vleesche te leven. Want gy na den vleesche leeft/ zo zult sterben: maar indien gy dooz Geest de werkingen des lichaams doodet/ zo zult gy leven. Want beale als'er dooz den Geest Gods leidet worden/ die zyn kinderen. Want gy en hebt niet ontfangen Geest der dienstbaarheid

IX. Zondag na H. Drie-eenigheid.

157

It self beareth witness with our
heart, that we are the children of
God. And if children, then heirs;
heirs of God, and joynt-heirs with
Christ: if so be that we suffer with
him, that we may be also glorified
together.

The Gospel. S. Matth. 7. 15.

Beware of false prophets, which
come to you in sheeps clothing,
but inwardly they are ravening
beasts. Ye shall know them by their
fruits: Do men gather grapes of
thistles, or figs of thistles? Even so
every good tree bringeth forth good
fruit, but a corrupt tree bringeth forth
evil fruit. A good tree cannot bring
forth evil fruit; neither can a corrupt
tree bring forth good fruit. Every tree
that bringeth not forth good fruit,
is hewn down, and cast into the fire.
Wherefore by their fruits ye shall know
them. Not every one that saith unto
me, Lord, Lord, shall enter into
the kingdom of heaven: but he that
doeth the will of my Father which is
in heaven.

The ninth Sunday after Trinity.

The Collect.

Grant to us, Lord, we beseech
thee, the Spirit to think and do
such things as be right; that
who cannot do any thing that is
right without thee, may by thee be
enabled to live according to thy will,
through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. 1 Cor. 10. 1.

I thank you, brethren, I would not that ye
should be ignorant, how that all
our fathers were under the cloud, and
passed through the sea; and were
baptized unto Moses in the cloud,

tot breeze: maar gy hebt ontfangen
den Geest der aanzeeminge tot kin-
deren/ dooz welken wy roepen/ Ab-
ba/ Vader. Dezelve Geest getuigt
met onzen geest/ dat wy kinderen
Gods zyn. Ende indien wy kinde-
ren zyn/ zo zyn wy ook erfgenamen:
erfgenamen Gods/ ende mede erfge-
namen Christi: zo wy anders niet
hem lyden/ op dat wy ook niet hem
berheertlykt worden.

Evangelie. Matth. 7. 15--22.

Maar wacht u van de valsche
Propheteren/ dewelke in
schaapskleederen tot u komen/ maar
van binnen synze grypde wolven.
Aan hare vruchten zult gy ze kennen/
Heeft men ook een druibe van dooz-
nen/ of vygen van distelen? Also een
ieder goede boom brengt voort goede
vruchten/ ende een kwade boom
brengt voort kwade vruchten. Een
goede boom en kan geen kwade vruc-
ten voortbrengen: nog een kwade
boom goede vruchten voortbrengen.
Ende ieder boom die geen goede
vrucht voort en brengt/ word uitge-
houwen/ ende in 't vyer geworpen.
Zo zult gy dan dezelve aan haare
vruchten kennen. Niet een iegelyk/ die
tot my zegt/ Heere/ Heere/ en zal
ingaan in 't Koninkryke der heme-
len: maar die daar doet den wille
myns Vaders/ die in de hemelen is.

IX. Zondag na H. Drie-eenigheid.

Gebed.

Vergunt ons/ bidden wy nu/
O Heere/ den Geest/ om alle
tyd te denken en te doen alles wat be-
hoorlyk is/ op dat wy/ die zonder u
niet kunnen bestaan/ dooz u mogen
bekwaam gemaakt werden/ om te
leven volgens uw wille/ dooz Jesus
Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. 1 Cor. 10. 1--14.

Ende ik en wil niet/ broeders/
dat gy onwetende zyt/ dat onze
vaders alle onder de wolke waren/
ende alle dooz de zee doorgegaan syn
Ende alle in Moesen gedoopt zyn in
and

and in the sea; and did all eat the same spiritual meat, and did all drink the same spiritual drink: (for they drank of that spiritual Rock that followed them; and that Rock was Christ.) But with many of them God was not well-pleased; for they were overthrown in the wilderness. Now these things were our examples, to the intent we should not lust after evil things, as they also lusted. Neither be ye idolaters as were some of them; as it is written, The people sat down to eat and drink, and rose up to play. Neither let us commit fornication, as some of them committed, and fell in one day three and twenty thousand. Neither let us tempt Christ, as some of them also tempted, and were destroyed of serpents: Neither murmur ye, as some of them also murmured, and were destroyed of the destroyer. Now all these things happened unto them for ensamples: and they are written for our admonition, upon whom the ends of the world are come. Wherefore let him that thinketh he standeth, take heed lest he fall. There hath no temptation taken you, but such as is common to man: but God is faithful, who will not suffer you to be tempted above that ye are able; but will with the temptation also make a way to escape, that ye may be able to bear it.

The Gospel. S. Luke 16. 1.

Jesus said unto his disciples, There was a certain rich man who had a steward, and the same was accused unto him, that he had wasted his goods. And he called him, and said unto him, How is it that I hear

de wolke / ende in de zee. Ende alle dezelve geestelyke spyz gegeten hebben: Ende alle den zelve geesteliken drank gedronken hebben. Maar zy dronken uit de geestelyke steenrotze die volgde: ende de steenrotze was Christus. Maar in 't meerder der van haar en heeft God geen welgevallen gehad: want zy zyn in woestynen ter neder geslagen. Ende deze dingen zyn geschied ons tot beelden / op dat wy geen lust hebben in het kwaad en zouden hebben / gelykerwys als zy lust gehad hebben. Ende en word geen afgodendienaar / gelykerwys als zommige van haar / gelyk geschreven staan. Het volk zat neder om te eeten / ende om te drinken / ende zy stonden om te speelen. Ende en laat ons hoereeren / gelyk zommige van haar gehoereert hebben / ende vielen eenen dag drie en twintig duizend. Ende en laat ons Christus niet zoeken / gelyk ook zommige van haar verzocht hebben / ende wierden der slangen vernield. Ende en murmureert niet / gelyk ook zommige van haar gemurmureert hebben. De wierden vernield van den berber. Ende deze dingen alle zyn belieden overgekomen tot uoorgebeelden ende zyn beschreeven tot waarschuwinge van ons / op detwelke den der eeruven gekomen zyn. dan die meind te staan / zie toe dat niet en valle. Alieden en heeft gelyke verzoekinghe bevangen van menselike: doch God is getrouw / want u niet en zal laten verzocht worden van het geene gy vermencht / want hy zal niet de verzoekinghe ontkomste geven / op dat gyze verdragen.

Evangelic. Luce 16. 1--10.

Jesus zeide tot zyne discipelen. Daar was een zeker ryk mensche / welke eenen Rentmeester hadde / ende deze wierd by hem geklaagd / als die zyne goederen verdragt. Ende hy riep hem / ende

the
ste
for
the
to
to
or
an
ov
And
of
fit
ow
A
co
cau
dre
on
A
sel
unr
they
ing h

enth S
thy m
en to r
nts; an
itions
ngs, a
Jesús

the Epistle
cerning
en, I w
Ye k
carried

of thee? Give an account of thy stewardship; for thou mayst be no longer steward. Then the steward said within himself, What shall I do? for my lord taketh away from me the stewardship: I cannot dig, to sow I am ashamed. I am resolved to do, that when I am put out of the stewardship, they may receive some to their houses. So he called one of his lords debtors unto him, and said unto the first, How much owest thou unto my Lord? And he said, And hundred measures of wheat. And he said unto him, Take thy bill, and sit down quickly, and write fifty. Then said he to another, How much owest thou? And he said, An hundred measures of wheat. And he said unto him, Take thy bill, and write fourscore. And he commended the unjust steward, because he had done wisely: for the children of this world are in their generation wiser than the children of light. And I say unto you, Make yourselves friends of the Mammon of unrighteousness; that when they may receive you into everlasting habitations.

Tenth Sunday after Trinity.
The Collect.

thy merciful ears, O Lord, be attentive to the prayers of thy humbly servants; and that they may obtain merciful answers, make them to ask thee, as shall please thee, Jesus Christ our Lord.

Epistle. 1 Cor. 12. 1.
concerning spiritual gifts, brethren, I would not have you know that ye were carried away unto these

de tot hem / Hoe hoore ik dit van u? Geest rekenſchap van uwe rentmeesterschap: want ghy en zult niet meer kunnen Rentmeester zyn. Ende de Rentmeester zeide by hemzelven / Wat zal ik doen / deloyale myn heere dit rentmeesterschap van my neemt? Graben en kan ik niet / te bedelen ſchaame ik my. Ik weet wat ik doen zal / op dat / wanneer ik van het rentmeesterschap afgezet zal wezen / zy my in haare huizen ontfangen. Ende hy riep tot hem een iegelyk van de ſchuldnaars zyns heeren / ende zeide tot den eerſten / Hoe veel zyt ghy mynen heere ſchuldig? Ende hy zeide / Honderd baten olie. Ende hy zeide tot hem / Neemt uwe handſchryft / en nederzittende ſchryft haare ſtelyk byſtig. Daar na zeide hy tot eenen anderen / Ende ghy / hoe veel zyt ghy ſchuldig? Ende hy zeide / Honderd mudden tarwe. Ende hy zeide tot hem / Neemt uwe handſchryft / ende ſchryft tachtentig. Ende de heere prees den onrechtvaardigen Rentmeester / om dat hy voorzigtelyk gedaan hadde: want de kinderen dezer waereld zyn voorzigtiger dan de kinderen des lichts in haaren geſlagte. Ende ik zegge u lieden / Maakt uzelven vrienden uit den onrechtvaardigen Mammon / op dat wanneer u ontbreken zal / zy u mogen ontfangen in de eeuwige tabernakelen.

X. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

Opend / O Heere / de ooren uwer barmhertigheid voor de gebeden uwer ootmoedige dienaars / en op dat zy haare hertenwenschen mogen verwerven / maakt dat zy zulks begeeren / als meest behaagelyk wezen zal voor u / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Zendbrief. 1. Cor. 12. 1-12.

Eide van de geestelyke gaben / broeders / en wil ik niet dat ghy onwetende zyt. Gy weet dat gy Heidenen waart / tot de stonime afge-

dumb

dumb idols, even as ye were led. Wherefore I give you to understand, that no man speaking by the Spirit of God, calleth Jesus accursed; and that no man can say that Jesus is the Lord, but by the Holy Ghost. Now there are diversities of gifts, but the same Spirit. And there are differences of administrations, but the same Lord. And there are diversities of operations, but it is the same God, who worketh all in all. But the manifestation of the Spirit is given to every man to profit withall. For to one is given by the Spirit, the word of wisdom; to another the word of knowledge by the same Spirit; to another faith by the same Spirit; to another the gifts of healing by the same Spirit; to another the working of miracles; to another prophecy; to another discerning of spirits; to another divers kinds of tongues; to another the interpretation of tongues. But all these worketh that one and the selfsame Spirit, dividing to every man severally as he will.

The Gospel. S. Luke 19. 41.

And when he was come near, he beheld the city, and wept over it, saying, If thou hadst known, even thou, at least in this thy day, the things which belong unto thy peace! but now they are hid from thine eyes. For the days shall come upon thee, that thine enemies shall cast a trench about thee, and compass thee round, and keep thee in on every side, and shall lay thee even with the ground, and thy children within thee: and they shall not leave in thee one stone upon another, because thou knewest not the time of thy visitation. And he went into the temple, and began to cast out them

den heenen getrokken/ na dat gelyk leidet wierd. Daarom make ik u bekend/dat niemand die dooz den Godes spreekt/ Iesum een verdoemde kinge en noemt: ende niemant en kan zeggen Iesum den Heere te zyn/ dan dooz den Heiligen Geest. Ende daer is verscheidenheid der gaven/ doch het is dezelve Geest: Ende daer is verscheidenheid der bedieningen/ doch het is dezelve Heere: Ende daer is verscheidenheid der toerkingen/ doch het is dezelve God/ die allen werkt. Maar een iegelyk by de openbaringe des Geests gegoten tot het geene dat oorzbaar is. Den eenen word dooz den Geest gegeven het woord der wysheid/ ende den anderen het woord der kennisse/ den zelve Geest: ende eenen anderen het gelofte/ dooz den zelve Geest: ende eenen anderen de gave der zondinakingen/ dooz den zelve Geest: Ende eenen anderen de krachten der krachten: ende eenen anderen prophetie: ende eenen anderen onderscheidingen der geesten: eenen anderen menigerlei talen/ de eenen anderen uitlegginge der scriften. Doch deze dingen alle werket een ende dezelve Geest/ deelen die gelyk in 't byzonder gelykerwijs wilt.

Evangelie. Luc. 19. 41-44

Ende als Hy nabij kwam der stad zag/ weende Hy haar/ zeggende/ Och of ghy bekendet/ ook noch in dezen dag/ het geene tot uwen vrede behoort. Maar nu is 't verborgen voren u oogen. Want daar zullen dagen komen/ dat ulve byanden en gravinge rontom u zullen openen/ ende zullen u omsingelen/ de u van alle zyden benaantwelen/ de zullen u tot den grond nedervallen/ ende ulve kinderen in u en zullen in u den eenen steen op anderen steen niet laten: dan dat ghy den tyd ulver bezoeking niet bekend en hebt. Ende gegaan

XI. Zondag na H. Drie-eenigheid.

161

fold therein, and them that
ht, saying unto them, It is
en, My house is the house of
er, but ye have made it a den of
res. And he taught daily in the
le.

in den Tempel / begon Hy uit te dy-
ben de gene die daar in verkogten en
kogten / zeggende tot haar / Daar
is geschreeven / Mijn huis is een
huis des gebeds : maar gy hebt dat
tot een kuil der moordenaaren ge-
maakt. Ende Hy leerde dagel pks
in den Tempel.

eleventh Sunday after Trinity.
The Collect.

God, who declarest thy Al-
mighty power most chiefly in
ing mercy and pity; Mercifully
unto us such a measure of thy
; that we running the way of
mmandments, may obtain thy
ous promises, and be made par-
of thy heavenly treasure, through
Christ our Lord. Amen.

The Epistle. 1 Cor. 15. 1.

brethren, I declare unto you the
ospel which I preached unto
which also you have received,
wherein ye stand. By which also
laved, if ye keep in memory
I preached unto you, unless ye
believed in vain. For I deliver-
to you first of all, that which
received, how that Christ died
ur sins, according to the scri-
; and that he was buried; and
e rose again the third day ac-
g to the scriptures; and that
s seen of Cephas, then of the
e. After that, he was seen of
five hundred brethren at once;
nom the greater part remain
his present, but some are fallen
After that, he was seen of
; then of all the Apostles; and
f all he was seen of me also, as
e born out of due time: for I
e least of the Apostles, that
ot meet to be called an Apostle,
se I persecuted the church of
But by the grace of God I am
I am: and his grace which was
ved upon me, was not in vain;
laboured more abundantly than
all; yet not I, but the grace of

XI. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebed.

O God / die u Almogentheid
meest in 't sparen en ontfermen
bekend maakt / vermeenigvuldigt
over ons uwe barmhertigheid / op
dat wy na uwe boozgestelde beloften
de weg uwer geboden loopende / mo-
gen deelachtig werden van uwe he-
melſche ſchatten / door Jeſus Chri-
ſtus onzen Heere / Amen.

Zendbrief. 1 Cor. 15. 1-12.

Voorts / broeders / ik make u be-
kend het Euanġelium / dat ik
u verkondigt hebbe / het welke gy
ook aangenomen hebt / in 't welk gy
ook ſtaat : Booz het welk gy ook
zalig word / indien gy het behoud op
zodanigen wyze / als ik het u verkon-
digt hebbe : 't en zy dan dat gy te
vergeefs geloofd hebt. Want ik heb-
be u lieden ten eerſten overgegeven
het gene ik ook ontfangen hebbe / dat
Chriſtus geſtorven is booz onze zonde-
den / na de ſchriften : Ende dat Hy is
begraven / ende dat Hy is opgelwekt
ten derden dage / na de ſchriften :
Ende dat Hy is van Cephas gezien /
daar na van de twaalve. Daar na is
Hy gezien van meer dan vyf hondert
broederen op eenmaal / van welke
het meerder deel noch overig is / ende
zominige ook zyn ontfapen. Daar
na is Hy gezien van Jakobus / daar
na van alle de Apoftelen. Ende ten
laarſten van allen is Hy ook van
my / als van een ontpydig gebooren /
gezien. Want ik ben de minſte van
de Apoftelen / die niet weerdig en ben
een Apoftel genaamt te worden /
daarom dat ik de gemeente Gods
vervolgt hebbe. Doch door de genade

L

God

God which was with me: therefore whether it were I or they, so we preach, and so ye believed.

The Gospel. S. Lukc 18. 9.

Jesus spake this parable unto certain which trusted in themselves, that they were righteous, and despised others; Two men went up into the temple to pray; the one a Pharisee, and the other a Publican. The Pharisee stood and prayed thus with himself. God, I thank thee that I am not as other men are, extortioners, unjust, adulterers, or even as this Publican. I fast twice in the week, I give tithes of all that I possess. And the Publican standing afar off, would not lift up so much as his eyes unto heaven, but smote upon his breast, saying, God be merciful to me a sinner. I tell you, this man went down to his house justified rather than the other: for every one that exalteth himself, shall be abased; and he that humbleth himself, shall be exalted.

*The twelfth Sunday after Trinity.
The Collect.*

Almighty and everlasting God, who art always more ready to hear, than we to pray, and art wont to give more than either we desire or deserve; Pour down upon us the abundance of thy mercy, forgiving us those things whereof our conscience is afraid, and giving us those good things which we are not worthy to ask, but through the merits and mediation of Jesus Christ thy Son our Lord. *Amen.*

Gods ben ik dat ik ben: ende gy genade/ die aan my betoezen is/ is niet ydel geweest/ maar ik hebbe overbloediger gearbeid/ dan alle: doch niet ik/ maar de genade Gods die met my is. Het zy dan het zy zy lieden/ also prediken wy ende also hebt gy geloofd.

Evangelie. Luc. 18. 9--15.

Jesus zeide ook tot sommig die by haar zelven vertrouwd dat zy rechtvaardig waren/ ende de andere niets en achteden/ de gelykenisse: Twee menschen gingen op in den Tempel om te bidden/ eenre was een Pharizeus/ ende andere een Tollenaar. De Pharizeus staande/ bad dit by hem zelve. O God/ ik danke U/ dat ik niet ben gelyk de andere menschen/ oversers/ onrechtvaardige/ overboers: ofte ook zondaar genadig. Ik vastte tweemaal ter weke geve tienden van alles wat ik hebte. Ende de Tollenaar van staande/ en wilde ook zelfs de niet opheffen na den hemel/ maar sloeg op zyne borst/ zeggende. God/ zy my zondaar genadig. zegge u lieden/ deze ging af genadeerdigt in zyn huis/ meer dan want een ieder die hem zelve hoogt/ zal vernedert worden/ die hem zelven vernedert/ zal hoogt worden.

XII. Zondag na H. Drie-Eenighe Gebed.

Almagtige en eeuwighe God die dooz de volheid ulwer hertigheden gereeder zy om te hooren/ dan wy om te bidden: dooz ulwe milddadigheid onze diensten en hertenwenschingen te boven gaat; stort over ons den bloed ulwer Genaden/ en geest alle het geene onze consciën beangst maakt; en voegt ons t gene wy dooz gebeden niet omisschen/ dooz Jesus Christus Heere/ Amen.

The Epistle. 2 Cor. 3. 4.

Uchtrufft have we through Christ
to God-ward. Not that we are suf-
ficient of ourselves to think any thing
of our selves; but our sufficiency
is of God. Who also hath made us
ministers of the new testament;
not of the letter, but of the Spirit: for
the letter killeth, but the Spirit giveth
life. But if the ministration of death
was engraven in stones, was our
conscience; so that the children of
Adam could not stedfastly behold the
face of Moses, for the glory of his
transformation, which glory was to be
passed away; how shall not the mi-
nistration of the Spirit be rather glo-
rious? for if the ministration of con-
science be glory, much more the
ministration of righteousness
is in glory.

Zendbrief. 2 Cor. 3. 4-10.

En zodaanig een vertrouwen
hebben wy door Christus by
God. Niet dat wy van ons zelven
bekwaam zyn tot te denken / als uit
ons zelven: maar onze bekwaam-
heid is uit God: Die ons ook be-
kwaam gemaakt heeft om te zyn
dienaars des Nieuwen Testaments/
niet der letter / maar des Geestes.
Want de letter dood / maar de Geest
maakt levendig. Ende indien de be-
dieninge des doods in letteren be-
staande / ende in steenen ingedrukt/
in heerlijkheid is geweest / also dat
de kinderen Israels 't aangezicht van
Moses niet en konden sterk aanzien/
om de heerlijkheid zyns aangezichts/
die te niete gedaan zoude worden:
Hoe en zal niet veel meer de bedie-
ninge des Geestes in heerlijkheid zyn?
Want indien de bedieninge der bere-
doemnisse heerlijkheid geweest is /
veel meer is de bedieninge der rechte-
vaardigheid overbloedig in heerlyk-
heid.

The Gospel. S. Mark 7. 31.

As departing from the coasts of
Tyre and Sidon; came unto the
coasts of Galilee, through the midst
of the coasts of Decapolis. And they
came unto him one that was deaf,
and an impediment in his speech;
and he beseech him to put his hand
upon him. And he took him aside
from the multitude, and put his fin-
gers into his ears, and he spit, and
touched his tongue; and looking up
unto heaven, he sighed, and saith unto
him, Ephphatha, that is, Be opened.
And straightway his ears were opened,
and the string of his tongue was
loosed, and he spake plain. And he
charged them that they should tell no
man: but the more he charged them,
the more a great deal they
published it, and were beyond mea-
sured, saying, He hath done
all things well; He maketh both the
deaf to hear, and the dumb to speak.

Evangelie. Marc. 7. 31. &c.

En Jesus wederom wechgegaan
zynde uit de landpalen van Ty-
rus en Sidon / kwam aan de zee van
Galileen / door het midden der land-
palen van Decapolis. En zy haas-
ten tot Hem eenen dooven / die zwaare-
lyk sprak / ende baden Hem dat Hy
de hand op hem leide. En hem van
de schaar alleen genomen hebben-
de / stak Hy zyne vingeren in zyne
ooren / en gespogen hebbende / raakte
Hy zyne tonge aan. En opwaarts
ziende na den hemel / zuchtende Hy /
ende zeide tot hem / Ephphatha / dat
is / word geopent. Ende terstond
wierden zyne ooren geopent / en de
band zner tonge wierd los / en Hy
sprak recht. Ende Hy gebod hen
lieden dat zy het niemand zeggen en
zouden: maar wat Hy haar ook
gebood / zo verkondigden zy het des-
te meer. Ende zy ontzetterden haar
hoben maten zeer / zeggende / Hy
heeft alles wel gedaan / en Hy maakt

*The thirteenth Sunday after Trinity.**The Collect.*

A Almighty and merciful God, of whose only gift it cometh, that thy faithful people do unto thee true and laudable service; Grant, we beseech thee, that we may so faithfully servethee in this life, that we fail not finally to attain thy heavenly promises, through the merits of Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. Gal. 3. 16.

TO Abraham and his seed were the promises made. He saith not, And to seeds, as of many; but as of one; And to thy seed, which is Christ. And this I say, that the covenant that was confirmed before of God in Christ, the law which was four hundred and thirty years after, cannot disannull, that it should make the promise of none effect. For if the inheritance be of the law, it is no more of promise; but God gave it to Abraham by promise. Wherefore then serveth the law? It was added because of transgressions, till the seed should come, to whom the promise was made; and it was ordained by angels in the hand of a mediator. Now a mediator is not a mediator of one, but God is one. Is the law then against the promises of God? God forbid: for if there had been a law given which could have given life, verily righteousness should have been by the law. But the Scripture hath concluded all under sin, that the promise by faith of Jesus Christ might be given to them that believe.

The Gospel. S. Luke 10. 23.

Blessed are the eyes which see the things that ye see. For I tell you,

dat de doobe hooren/ en de ston-
spzeken.

XIII. Zondag na H. Drie-Eenighe-
Gebed.

A Imagtige en barmhertige G-
leên booztkont / dat de Geloo-
U oprechtelyk en getrouwelyk
nen/ geeft ons / bidden wy U /
der verandering na ulve belofte-
sen alzo te mogen loopen/ dat wy
eindelyk mogen genieten / doo-
sus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. Galat. 3. 16--23.

N U 30 ypn de belofsteyssen
Abraham ende ypien zaden
spzoken. Hy en zegt niet / Ende
zaden/ als van vele/ maar als
een/ Ende ulven zade: welch
Christus. Ende dit zegge ik:
verbond dat te voren van God
bestigt is op Christum / en
dooz de wet/ die na vier honder-
dertig jaren gekoments / niet ha-
teloos gemaakt/ om de belofstey-
te niet te doen. Want indien
erfennisse uit de wet is / 30 en
niet meer uit de belofsteyssen:
God heeft ze Abraham doo-
loftennisse genadelyk gegeven.
toe is van de wet: Zy is om
overtredingen wille daar hy ge-
tot dat het zaad zoude gekom-
dien het beloofst was: ende zy is
de Engelen bestelt in de hand
Middelaars. Ende de Middel-
en is niet Middelaar van
maar God is een. Is dan de
tegen de belofsteyssen Gods: Te-
verre: want indien daar een we-
geeven ware die machting waer-
dig te maken/ 30 zoude waer-
rechtveerdigheit uit de wet
Maar de Schrift heeft het al-
de zonde besloten / op dat de
te uit den geloobe Jesu Christi
geloobigen zoude gegeven wor-
den.

Evangelie. Luc. 10. 23--38.

Z Alig ypn de oogen die zien
gene gy ziet. Want Ik

at many prophets and kings have
sired to see those things which ye
, and havenot seen them; and to
r those things which ye hear, and
e not heard them. And behold,
ertain lawyer stood up, and tempt-
him, saying, Master, What
ll I do to inherit eternal life?
said unto him, What is written
e law? How readest thou? And
nswering, said, Thou shalt love
Lord thy God with all thy heart,
with all thy soul, and with all thy
gth, and with all thy mind, and
ighbour as thy self. And he said
him, Thou hast answered right;
do, and thou shalt live. But he
ng to justifie himself, said unto
And who is my neighbour?
Jesus answering, said, A certain
went down from Jerusalem to
do, and fell among thieves, which
ed him of his raiment, and
aded him, and departed, leaving
half-dead. And by chance there
down a certain priest that way,
hen he saw him, he passed by on
ther side. And likewise a Levite,
he was at the place, came and
ed on him, and passed by on the
side. But a certain Samaritan, as
urneyed, came where he was;
when he saw him, he had com-
on him, and went to him, and
d up his wounds, pouring in
and wine, and set him on his
beast, and brought him to an
and took care of him. And on
orrow when he departed, he
out two pence, and gave them
e host, and said unto him, Take
of him, and whatsoever thou
est more, when I come again,
repay thee. Which now of these
thinkest thou, was neighbour
him that fell among the thieves?
he said, He that shewed mercy
m. Then said Jesus unto him,
and do thou likewise.

u/ dat veelz Propheten en Konin-
gen hebben begeert te zien/ het geene
gy ziet/ ende en hebben 't niet gezien:
ende te hooren 't geene gy hoorz/ ende
en hebben het niet gehoorz. En ziet/
een zeker Wetgeleerde stond op/ hem
berzoekende/ en zeggende/ Meester/
wat doende zal ik het eeuwige leven
be-erven? Ende hy zeide tot hem/
Wat is in de wet geschreven? hoe
leeft gy? Ende hy antwoorzende/
zeide/ Gy zult den Heere utwen God
lief hebben uit geheel uw' herte/ ende
uit geheel uw' ziele/ ende uit geheel
uw' kracht/ ende uit geheel uw' ver-
stand: ende utwen naasten als u zel-
ven. Ende hy zeide tot hem/ Gy
hebt recht geantwoorz: Doet dat/
ende gy zult leven. Maar hy/ wil-
lende hem zelven rechtveerdigen/zeide
tot Jesum/ Ende wie is mynen naa-
sten? Ende Jesus antwoorzende/
zeide/ Een zeker mensche kwam af
van Jeruzalem na Jericho/ en viel
onder de moorzdenaars/ welke hem
ook uitgetogen/ ende daar toe zware
slagen gegeven hebbende/ gingen he-
nen/ en lieten hem half dood liggen.
Ende hy geballe kwam een zeker
Priester den zelven wez af/ en hem
ziende/ ging hy tegen over hem booz:
hy. Ende desgeliks ook een Levit/
als hy was hy die plaatze/ kwam
hy ende zag hem/ ende ging tegen
over hem boozhy. Maar een zeker
Samaritaan reizende/ kwam om-
trent hem/ en hem ziende/ wierd hy
met innerlyke ontferminge betweegt.
Ende hy tot hem gaande/ verhand
zyn wonden/ gietende daar in olie en
wyn: ende hem heffende op zyn eigen
beest/ voerde hem in de herberge/ en
verzorgde hem. Ende des anderen
daags wech gaande/ langde hy twee
penningen uit/ en gaf ze den waard/
ende zeide tot hem/ Draagt zorge
booz hem: ende zo wat gy meer aan
hem te koste zult leggen/ dat zal ik u
weder geven/ als ik weder come. Wie
van deze drie dunkt u den naasten ge-
weest te zyn/ des genen die onder de

moozdenaars geballen was? Ende
Hy zeide / Die barmhertigheid an
hem gedaan heeft. Zo zeide dan Je-
sus tot hem / Gaat henen / ende doe
gy desgelijks.

*The fourteenth Sunday after Trinity.
The Collect.*

Almighty and everlasting God,
give unto us the increase of
faith, hope, and charity; and that
we may obtain that which thou dost
promise, make us to love that which
thou dost command, through Jesus
Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Gal 5. 16.

ISay then, Walk in the Spirit, and
ye shall not fulfill the lust of the
flesh. For the flesh lusteth against
the Spirit, and the Spirit against the
flesh; and these are contrary the one
to the other; so that ye cannot do
the things that ye would. But if ye
be led by the Spirit, ye are not under
the law. Now the works of the flesh
are manifest, which are these, Adul-
tery, fornication, uncleanness, lasciviousness, idolatry, witchcraft, ha-
tred, variance, emulations, wrath,
strife, seditions, heresies, envyings,
murders, drunkenness, revellings,
and such like: of the which I tell you
before, as I have also told you in time
past, that they who do such things shall
not inherit the kingdom of God. But
the fruit of the Spirit is love, joy,
peace, long suffering, gentleness,
goodness, faith, meekness, tempe-
rance: against such there is no law.
And they that are Christs, have cru-
cified the flesh, with the affections and
lusts.

The Gospel. S. Luke 17. 11.

And it came to pass, as Jesus
went to Jerusalem, that he
passed through the midst of Samaria
and Galilee. And as he entered into a

*XIV. Zondag na H. Drie-eenighen
Gebed.*

Almachtige en eeuwige Ge-
vermeerderd in ons het ge-
be / de hope / en de liefde; en op
wij mogen bekomen 'tgeene Gy
loofd / zo geeft ons te beminnen / te
ne Gy gebied / door Jesus Christus
onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Galat. 5. 16-25.

Ende ik zegge / wandeld in
den Geest / ende en volles
de begeerlykheid des vleeschens
Want het vleesch begeerd tegen
Geest / ende de Geest tegen
vleesch: ende deze staan tegen
kanderen / also dat gy niet en doet
geene gy wildet. Maar indert
door den Geest geleid word /
zyt gy niet onder de Wet. De
ken des vleesch nu syn open-
welke syn overspel / hoererij /
nigheid / ontugtigheid / Afgod-
sempnaginge / vyandschappen /
ten / afgunstigheden / toorn-
kyf / tweedragt / ketterij /
moord / dronkenschappen /
ryen / ende diergelyke: van die
ke ik u te vooren zegge / gelyk
te vooren gezegt hebbe / dat die
dingen doen het Koninkryk
niet en zullen be-erven. Maar
brucht des Geests / is liefde /
schap / breedte / langmoedigheid /
dierierenheid / goedheid / ge-
zachtmoedigheid / matigheid.
gen de zodanige en is de Wet.
Maar die Christi syn / hebben
vleesch gekruist met de begeren
ende begeerlykheden.

Evangelie. Luc. 17. 11-20.

Ende het geschiedde / als
Jerusalem reisde / dat hy
het midden van Samarië ende
leëen ging. Ende als hy in een

in village, there met him ten that were lepers, who stood afar. And they lifted up their voices, said, Jesus Master, have mercy on us. And when he saw them, he said unto them, Go shew yourselves unto the priests. And it came to pass, as they went, they were cleansed. One of them, when he saw that he was healed, turned back, and with loud voice glorified God, and fell down on his face at his feet, giving thanks; and he was a Samaritan. Jesus answering, said, Were not ten cleansed? but where are the nine? There are not found returned to give glory to God, but this stranger. And he said unto them, Arise, Go thy way, thy faith hath made thee whole.

ker blek kwam / ontmoetteden hem tien melaatsche mannen / welke stonden van verre. Ende zy verhieben hare stemme / zeggende / Jesu / Meester / ontfermt u onzer. Ende als hyze zag / zeide hy tot haar / Gaat heen en vertoont u zelven den Priesteren. Ende het geschiedde terwyle zy heenen gingen / dat zy gereinigt wierden. Ende een van haar ziende dat hy genezen was / keerde wederom / met grooter stemme God verheerlykende. Ende hy viel op het aangezicht voor zyne voeten / hem dankende: ende dezelve was een Samaritaan. Ende Jesus antwoordende zeide / En zyn niet de tien gereinigt geworden? Ende waar zyn de negen? En zyn'er geene gevonden die wederkeren / om God eere te geven / dan deze byzindeling? Ende hy zeide tot hem / Staat op / ende gaat heen: uw geloof heeft u behouden.

*Fifteenth Sunday after Trinity.
The Collect.*

Keep, we beseech thee, O Lord, thy Church with thy perpetual aid. And because the frailty of man without thee cannot but fall, keep us by thy help from all things hurtful, and lead us to all things profitable to our salvation, through Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Gal. 6. 11.

See how large a letter I have written unto you with mine own hand. As many as desire to make a law in the flesh, they constrain you to be circumcised; only lest they should suffer persecution for the cross of Christ. For neither they themselves who are circumcised keep the law: neither desire to have you circumcised, lest they may glory in your flesh. But God forbid that I should glory in the cross of our Lord Jesus Christ, by whom the world is

XV. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

Bewaard / bidden wy / O Heere / uw sterke in eeuwige ontferminge / en vernids de menschelyke zwakheid zonder u niet staande kan blyven; zo geest den bystand uwer hulpe / op dat zy van alles dat schadelijk is afgewend / en tot alles wat tot zaligheid strekt / aangeleid mag werden / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Galat. 6. 11. &c.

Ziet hoe grooten brief ik u gescreven hebbe met myne hand. Alle de geene / die een schoon gelaat willen toonen na den vleesche / die noodzaken u besneden te worden / alleenlyk op dat zy van wegen het kruisce Christi niet en zouden vervolgt worden. Want ook zy zelve die besneden worden en houden de wet niet: maar zy willen dat gy besneden word / op dat zy in uwen vleesche roemen zouden. Maar het zy verre van my dat ik zoude roemen anders dan

crucified unto me, and I unto the world. For in Christ Jesus neither circumcision availeth any thing, nor uncircumcision, but a new creature. And as many as walk according to this rule, peace be on them, and mercy, and upon the Israel of God. From henceforth let no man trouble me, for I bear in my body the marks of the Lord Jesus. Brethren, the grace of our Lord Jesus Christ be with your spirit. *Amen.*

The Gospel. S. Matth. 6. 24.

NO man can serve two masters : for either he will hate the one, and love the other; or else he will hold to the one, and despise the other. Ye cannot serve God and Mammon. Therefore I say unto you, Take no thought for your life, what ye shall eat, or what ye shall drink; nor yet for your body, what ye shall put on : Is not the life more than meat, and the body than raiment? Behold the fowls of the air; for they sow not, neither do they reap, nor gather into barns; yet your heavenly Father feedeth them : Are ye not much better than they? Which of you by taking thought can add one cubit unto his stature? and why take ye thought for raiment? Consider the lilies of the field how they grow: they toil not, neither do they spin; and yet I say unto you, that even Solomon in all his glory was not arrayed like one of these. Wherefore if God so clothe the grass of the field, which to day is, and to morrow is cast into the oven; shall he not much more clothe you, O ye of little faith? Therefore take no thought, saying, What shall we eat? or what shall we drink? or wherewithall shall we be clothed? (for after all these things do the Gentiles seek) for your heavenly Father knoweth that ye have need of all these things. But seek ye first the kingdom

in het kruice onzes Heeren Jesu Christi: door welken de wereld gekruicigt is/ ende ik der waerheit. Want in Christo Jesu en heeft men Besnydenisse enige kracht/nog de huid/ maar een nieuwo schepzel. Ende zo veel als'er na dezen regel en len wandelen/ over dezelve zal vrede ende barmhertigheid/ ende het Israël Gods. Voorzders/ mand en doe my moeite aan. Ik draghe de lid-teekenen des Heeren Jesu in myn lichaam. De genaden des Heeren Jesu Christi zy met u geest/ broeders. Amen.

Evangelie. Matth. 6. 24. &c.

Niemand en kan twee heeren dienen/ want of hy zal den eenen haten en den anderen lief hebben/ of hy zal den eenen aanhangen/ en den anderen verachten. Gy en konnt niet Goden dienen ende den Mammon. Daarom zegge ik u: zy niet bezorgt uwt leven/ wat gy eten zult/ wat gy drinken zult: noch uwt lichaam/ waar mede gy u kleedt zult. Is het leven niet meer dan voedsel/ ende het lichaam dan kleedinge? Anziet de vogelen des hemels/ dat zy niet en zaaien/ en maaijen/ nog en verzamelen/ ende uwt hemelsche voedsel nochtans de zelve: en gaet de zelve niet zeer veel te boven: Want van u kan niet bezorgt te zyn tot zyne lengde toe doen? Ende zy niet bezorgt voor de kleedinge? Want de liden des velds dragen zy wassen: zy en arbeiden niet en spinnen niet: Ende ik zegge ook Salomon in alle zyne heid niet en is bekleed getuon lyk een van deze. Indien men het gras des velds/ dat hedendaeg morgen in den oven getuon word/ also bekleedt/ en zal hy niet meer kleeden/ Gy kleine menschen? Daarom en zy niet bezorgende: wat zullen wy eeten? of wat zullen wy drinken? of waer zullen wy ons kleeden? Want

XVI. Zondag na H. Drie-eenigheid.

169

God, and his righteouſneſs, and theſe things ſhall be added unto. Take therefore no thought for the morrow; for the morrow ſhall take thought for the things of it ſelf: ſufficient unto the day is the evil thereof.

deze dingen zoeken de heidenen: want ulwe heimeſche Vader weet dat gy alle deze dingen behoeft. Maar zoekt eerst het Koninkryke Gods / ende zyne gerechtigheid / ende alle deze dingen zullen u toegeworpen worden. Zyt dan niet bezorgt tegen den morgen: want de morgen zal voor het zyne zorgen / elken dag heeft genoeg aan zyn zelfs kwaad.

The ſixteenth Sunday after Trinity.
The Collect.

O Lord, we beſeech thee, let thy continual pity cleanſe and defend thy Church; and becauſe it cannot continue in ſafety without thy ſuccour preſerve it evermore by thy help and goodneſs, through Jeſus Chriſt our Lord. Amen.

The Epistle. Ephes. 3. 13.

Deſite that ye faint not at my tribulations for you, which is your glory. For this cauſe I bow my knees unto the Father of our Lord Jeſus Chriſt, of whom the whole family in heaven and earth is named, That he would grant you according to the riches of his glory, to be ſtrengthened with might, by his Spirit in the inner man: That Chriſt may dwell in your hearts by faith; that ye being rooted and grounded in love, may be able to comprehend with all ſaints, what is the breadth, and length, and depth, and height; and to know the love of Chriſt, which paſſeth knowledge, that ye might be filled with all the riches of God. Now unto him that is able to do exceeding abundantly above all that we aſk or think, according to the power that worketh in us, unto him be glory in the Church of Chriſt Jeſus, throughout all ages, without end. Amen.

XVI. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebet.

Lat ulwe barmhertigheid zonder ophouden / O Heere / ulwe Kerke zuiveren en beſchermen / en vermits zy zonder ulw hulpe niet behouden kan blyven / laat die alle tyd door ulwe zorg en goedheid beſtierd werden / door Jeſus Chriſtus onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Ephes. 3. 13. &c.

Darom bidde ik / dat gy niet en vertraagt in myne bezorgkingen voor u / het welk is ulwe heerlijkheid. Om deze oorzaak buig ik myne knien tot den Vader onzes Heeren Jeſu Chriſti / uit welken al het geſlagte in de hemelen ende op de aarde genaamt word / Op dat hy u geve / na den rykdom zynner heerlijkheid / met kracht verſterkt te worden door zynen Geest in den inwendigen menſche: Op dat Chriſtus door het geloof in ulwe herten woone / ende gy in de liefde gewortelt / ende gegrondet zyt: Op dat gy ten vollen kond begrypen met alle de heilige / welke de breedte / ende lengte / ende diepte / ende hoogte zy / Ende bekennen de liefde Chriſti / die de kennis te boven gaat / op dat gy verbult word tot alle de volheid Gods. Hem nu die machtig is / meer als overbloedelyk te doen boven al dat wy bidden ofte denken / na de kragt die in ons werkt / Hem / zegge ik / zy de heerlijkheid in de gemeinte / door Chriſtum in alle geſlagten tot alle eeuwigheid / Amen.

The Gospel. S. Luke 7. 11.

And it came to pass the day after, that Jesus went into a city called Nain, and many of his disciples went with him, and much people. Now when he came nigh to the gate of the city, behold, there was a dead man carried out, the only son of his mother, and she was a widow; and much people of the city was with her. And when the Lord saw her, he had compassion on her, and said unto her, Weep not. And he came and touched the bier, (and they that bare him stood still) and he said, Young man, I say unto thee, Arise. And he that was dead, sat up, and began to speak: and he delivered him to his mother. And there came a fear on all, and they glorified God, saying, that a great Prophet is risen up among us, and that God hath visited his people. And this rumour of him went forth throughout all Judea, and throughout all the region round about.

*The seventeenth Sunday after Trinity.
The Collect.*

Lord, we pray thee, that thy grace may always prevent and follow us; and make us continually to be given to all good works, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. Ephes. 4. 1.

I Therefore the prisoner of the Lord, beseech you that ye walk worthy of the vocation wherewith ye are called, with all lowliness and meekness, with long-suffering, forbearing one another in love; endeavouring to keep the unity of the Spirit in the bond of peace. There is one body, and one Spirit, even as ye are called in one hope of your calling; one Lord, one faith, one baptism, one God and Father of all, who is above all, and through all, and in you all.

Evangelic. Luc. 7. 11-18.

Ende het geschiedde op den be- genden dag dat Hy ging na de stad genaamt Nain / ende met hem gingen veele van zyne Discipelen ende de een groote schaafe. Ende als hy in de poorte der stad genaakte / was daar / een doode wierd uitgedragen die een eenig-gebooren zoone van zyn moeder was / ende zy was weduwe ende een groote schaafe van de stad was met haar. Ende de Heere zag ziende / wierd innerlyk met ontferminge over haar beweegt / ende zeyde tot haar / En weend niet. En Hy ging toe / ende raakte de bier aan (de dragers nu stonden stil) ende Hy zeyde / Jongeling / sta op / u / staaf op. Ende de doode zat op / ende begon te spreken: en Hy gaf hem zyne moeder. Ende die zeeze bevingze alle / ende zy verga- lykten God / zeggende / Een groter Propheet is onder ons opgestaan / ende God heeft zyn volk bezocht. Ende dit gerugte van hem ging in geheel Judea / ende in alle het om- gende land.

XVII. Zondag na H. Drie-eenighe Gebed.

Wij bidden U / O Heere / om uw genade ons alle tyd te komen en volgen; en ons geduldig naerstig maken in goede werken / doo? Jesus Christus den Heere / Amen.

Zendbrief. Ephes. 4. 1-7.

Zo bidde ik u dan / ik de gedogen in den Heere / dat gy te beld weerdiglyk der roeping / welcke gy geroepen zyt: Met ootmoedigheid ende zagtmoedigheid met langmoedigheid / verdragende malkanderen in liefde: u bemoeigende te behouden de eenigheid des Geestes doo? den band des wils. Een lichaam is het / ende eenen geestkerwys gy ook geroepen zyt / eene hoope ulver beroeping: In den Heere / een geloof / eenen

The Gospel. S. Luke 14. 1.

It came to pass, as Jesus went into the house of one of the chief Pharisees to eat bread on the sabbath, that they watched him. And behold, there was a certain man there him, who had the dropsie. Jesus answering, spake unto the lawyers and Pharisees, saying, Is it lawful to heal on the sabbath? And they held their peace. And he took him, and healed him, and said to him, go; And answered them, saying, Which of you shall have an ox fallen into a pit, and will not straightway pull him out on the sabbath-day? And they could not answer him again to these things. And he forth a parable to those who were bidden, when he marked how they chose out the chief rooms, saying, When thou art bidden of a man to a wedding, sit not in the highest room, lest a more honourable man than thou be invited of him: And he that bade thee and him, come and say to thee, This man place; and thou begin to be ashamed to take the lowest room. But when thou art bidden, and sit down in the lowest room, when he that bade thee cometh, say unto thee, Friend, go higher: then shalt thou have honour in the presence of them that sit at meat with thee. For whoso exalteth himself, shall be abased; but he that humbleth himself, shall be exalted.

Eighteenth Sunday after Trinity.

The Collect.

Ord, we beseech thee, grant thy people grace so withstand

Een God ende Vader van alle / die daar is boven alle / ende door alle / ende in u alle.

Evangelie. Luc. 14. 1-12.

Ende het geschiedde / als hy gekomen was in het huis van een der Oversten der Pharizeen / op den Sabbath / om brood te eeten / dat zy hem waar namen. Ende ziet daar was een zeker water-zugtig mensche door hem. Ende Jesus antwoordende / zeide tot de Wet-geleerden ende Pharizeen / ende sprak / Is het ook geoorloft op den Sabbath gezond te maken? Maar zy zwegen stille. Ende hy nam hem / ende genas hem / ende liet hem gaan. Ende hy haar antwoordende / zeide / Wiens ezel ofte osse van u lieden zal in eenen put vallen / ende die hem niet terstont en zal uit-trekken op den dag des Sabbaths? Ende zy en konden hem daar op niet weder antwoorden. Ende hy zeide tot de genoodde een gelykenisse / aammerkende hoe zy de voor-aanzittinge verkooren: zeggende tot haar / Wanneer gy van iemand ter huilofst genood zult zyn / zo en zet u niet in de eerste zit-plaatze: op dat niet misschien een weerdiger dan gy / van hem genood zy: Ende hy komende / die u ende hem genood heeft / tot u zegge / Geeft dezen plaatze: ende gy alsdan zoud beginnen met schaaite de laatste plaatze te houden. Maar wanneer gy genood zult zyn / gaat heenen ende zet u in de laatste plaatze: op dat / wanneer hy komt die u genood heeft / hy tot u zegge / Vriend / gaat hoger op. Alsdan zal 't u eere zyn door de geene die met u aanzitten. Want een iegelyk / die hem zelven verhoogt / zal vernedert worden: ende die hem zelven vernedert / zal verhoogt worden.

XVIII. Zondag na H. Drie-eenigheid.

Gebed.

Geeft / Heere / uw volk die genade / dat zy mogen schouwen the

the temptations of the world, the flesh, and the devil, and with pure hearts and minds to follow thee the only God, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. 1 Cor. i. 4.

I Thank my God always on your behalf, for the grace of God which is given you by Jesus Christ; that in every thing ye are enriched by him, in all utterance, and in all knowledge, even as the testimony of Christ was confirmed in you: so that ye come behind in no gift; waiting for the coming of our Lord Jesus Christ, who shall also confirm you unto the end, that ye may be blameless in the day of our Lord Jesus Christ.

The Gospel. S. Matth. 22. 34.

When the Pharisees had heard that Jesus had put the Sadducees to silence, they were gathered together. Then one of them, who was a lawyer, asked him a question, tempting him, and saying, Master, which is the great commandment in the law? Jesus said unto him, Thou shalt love the Lord thy God with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy mind. This is the first and great commandment. And the second is like unto it, Thou shalt love thy neighbour as thy self. On these two commandments hang all the law and the prophets. While the Pharisees were gathered together, Jesus asked them, saying, What think ye of Christ? whose son is he? They say unto him, The son of David. He saith unto them, How then doth David in Spirit call him Lord, saying, The Lord said unto my Lord, Sit thou on my right hand, till I make thine enemies thy footstool? if David then call him Lord, how is he his Son? And no man was able to answer him a word, neither durst any man (from that day forth) ask him any more questions.

de besmettingen der Wereld / de vlees en des duivels / en u den waeragtigen God alleen nabolgen met een zuiver herte en rein gemoed / den Jesus Christus onzen Heere / *Amen.*

Zendbrief. 1 Cor. i. 4-9.

Ik danke mynen God alle tyd en u / van wegen de genade die u gegeven is in Christo Jesus / die in alles zyt rijk geworden in alle redenen en alle kennis: Gelyc het getuigenisse Christi bevestigt onder u. Also dat het u aan gabe en ontbreekt / verwachtinge openbaringe onzes Heeren Christi. Welke God u ook zal bevestigen tot den einde toe / om straffelyk te zyn in den dag onzer Heeren Jesu Christi.

Evangelie. Matth. 22. 34. Sec.

Enke de Pharizeen gehoorde dat hy den Sadduceen mond gestopt hadde / zyn men by een vergadert. Ende een haar / zynde een Wetgeleerde / gebraagt / hem verzoekende / zeggende / Meester / welk is groot gebod in de Wet? Ende Jesus zeide tot hem / Gy zult lief hebben den Heere uwen God met geheel uw herte / ende met geheel uw le / ende met geheel uw verstand. Dit is het eerste / en het groot gebod. Ende het tweede dezen gelyc / Gy zult uwen naasten lief hebben als u zelven. Aan deze twee geboden hangt de gantsche Wet ende de profeten. Als nu de Pharizeen men vergadert waren / vraagde Jesus / ende zeide / Wat dunkt u van de Christus? Wiens Zoon hy? Zy zeiden tot hem / Davids Zoon. Hy zeide tot haar / Hoe dunkt u dan David in den Geest / dat hy den Heere / zeggende / De Heere / gezegt tot mynen Heere / Ziet myne rechterhand / tot dat ik byanden zal gezet hebben tot boetbank uwer voeten? Antwoordt dan David noemt zynen Heere / is hy zyn Zoon? Ende men

konde hem een woord antwoorden;
noch niemant en durfde hem bidden
dage aan iet meer vragen.

*the nineteenth Sunday after Trinity.
The Collect.*

God, forasmuch as without
thee we are not able to please
; Mercifully grant that thy Holy
it may in all things direct and
our hearts, through Jesus Christ
Lord. Amen.

The Epistle. Ephes. 4. 17.

His I say therefore, and testi-
fie in the Lord, that ye hence-
walk not as other Gentiles
, in the vanity of their mind;
g the understanding darkened,
alienated from the life of God,
gh the ignorance that is in
, because of the blindness of
heart: who being past feeling,
given themselves over unto lasciv-
ies to work all uncleanness
greediness. But ye have not so
d Christ: If so be that ye have
him, and have been taught by
as the truth is in Jesus: That
off concerning the former con-
on, the old man, which is
t according to the deceitful
and be renewed in the spirit of
mind; and that ye put on the
man, which after God is created,
teousness and true holiness.
fore putting away lying, speak
man truth with his neighbour;
are members one of another.
angry and sin not. Let not the
down upon your wrath: nei-
ve place to the devil. Let him
ole, steal no more; but rather
labour, working with his
the thing which is good, that
have to give to him that need-
et no corrupt communication
out of your mouth, but that
is good to the use of edifying,
may minister grace unto the
And grieve not the Holy
of God, whereby ye are sealed

XIX. Zondag na H. Drie-eenigheid.
Gebed.

Wat / O Heere / de werkinge
utwer ontfermhertigheden onze
herten neigen en bestieren; want wy
kunnen u / zonder u / niet behagen /
dooz Jesus Christus onzen Heere /
Amen.

Zendbrief. Ephes. 4. 17. &c.

Ik zegge dan dit / en betuige het in
den Heere / dat gy niet meer en
wandelt gelyk als de andere Heide-
nen wandelen in de ydelheid hares
gemoeds / verduistert in het ver-
stand / verduistert zynde van het le-
ven Gods / dooz de onwetenschap die
in haar is / dooz de verhardinge ha-
res herten: Welke ongeboelig ge-
worden zynde / hebben haar zelve
obergegeven tot ontuchtigheid / om
alle onreinigheid gieriglyk te bedry-
ven. Doch gy en hebt Christum also
niet geleert: Indien gy maar Hem
gehooft hebt / en dooz Hem geleert
zyt / gelyk de waarheid in Jesu is /
Te weten / dat gy zoudet afleggen /
aangaande de voorgaande wandeling /
den ouden mensche / die verdozen
word dooz de begeerlykheden der
verleidinge: En dat gy zoudet ver-
nieuw worden in den geest utwes
gemoeds / ende den nieuwen men-
sche aandoen / die na God gescha-
pen is in waare rechtvaardigheid
en heilichheid. Daarom legget af
de leugen / ende spreek de waar-
heid een iegelyk met zynen naa-
sten: want wy zyn malkanders le-
den. Word toornig / ende en zom-
digt niet: De zonne en ga niet on-
der ober utwe toornigheid. Nocht
en geest den Duivel geen plaats.
Die gestolen heeft / en stele niet meer /
maar arbeide liever / werkende dat
goed is met de handen / op dat hy
hebbe mede te deelen den genen die
nood heeft. Geen vuile reden en ga
unto

unto the day of redemption. Let all bitterness, and wrath, and anger, and clamour, and evil speaking be put away from you, with all malice. And be ye kind one to another, tender-hearted, forgiving one another, even as God for Christs sake hath forgiven you.

The Gospel. S. Matth. 9. 1.

Jesus entred into a ship, and passed over, and came into his own city. And behold, they brought to him a man sick of the palse, lying on a bed. And Jesus seeing their faith, said unto the sick of the palse, Son, be of good cheer, thy sins be forgiven thee. And behold, certain of the scribes said within themselves, This man blasphemeth. And Jesus knowing their thoughts, said, Wherefore think ye evil in your hearts? For whether is easier to say, Thy sins be forgiven thee? or to say, Arise, and walk? But that ye may know that the Son of man hath power on earth to forgive sins, (then saith he to the sick of the palse) Arise, take up thy bed, and go unto thine house. And he arose, and departed to his house. But when the multitude saw it, they marvelled and glorified God, who had given such power unto men.

*The twentieth Sunday after Trinity.
The Collect.*

O Almighty and most merciful God, of thy bountiful goodness keep us, we beseech thee, from all things that may hurt us; that we being ready both in body and soul, may cheerfully accomplish those things that thou wouldst have done,

uit ulwen mond: maar zo daar enige goede reden is tot nuttige sindinge / op dat zy genade gebede die ze hooren. Ende en bedroeft de Heiligen Geest Gods niet / door welken gy versegeld zyt tot den dag der verlossinge. Alle bitterheid / en denigheid / ende gramschap / ende geroep / ende lasteringe / zy ban u af weert / met alle boosheid. Want zy tegen malkanderen goedertieren barmhertig / vergevende malkanderen / gelykertwys ook God in Christus u lieden vergeven heeft.

Evangelic. Matth. 9. 1-9.

En als Jesus in het schip gegaan was / doer hy over / en kwam in zyne stad. En ziet / zy brachten hem eenen geraakten / op een bed liggende. Ende Jesus haar gelykzende / zeide tot den geraakten / Zie / zyt wel gemoed / ulwe zonden zyn u vergeben. Ende ziet / zommede der Schriftgeleerde zeiden in bezelden / Deze lastert God. En Jesus ziende haare gedachten / zeide / Waarom overdenkt gy kwaad ulwe herten? Want wat is licht te zeggen / De zonden zyn u vergeben: ofte te zeggen / Staat op / en wandelt? Doch op dat gy moget weten / dat de Zone des menschen macht heeft op der aarden de zonden te vergeben; (doe zeide hy tot den geraakten /) Staat op / neemt u bedde op / ende ga henen na ulwe huse. Ende hy opgestaan zynde / ging henen na zyn huis. De scharen nu ziende / hebben haar verwonderd / dat God verheerlikt / die zodanige daden menschen gegeven hadde.

XX. Zondag na H. Drie-eenighen Gebed.

Almagtige en barmhertige God / neemt weg van ons alle onvoldoende zaligmakende goedertierenheid / alles / wat ons tegen zonden gen wezen; op dat wy gelykertwys ziel en ligchaam onbelemmerd met byper herten mogen int

XX. Zondag na H. Drie-eenigheid.

175

ough Jesus Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Ephes. 5. 15.

Be then that ye walk circum-
spectly, not as fools, but as wise,
knowing the time, because the days
evil. Wherefore be ye not unwise,
understanding what the will of
the Lord is. And be not drunk with
wine, wherein is excess; but be filled
with the Spirit; speaking to your-
selves in psalms, and hymns, and
psalms; singing and making
 melody in your heart to the Lord;
giving thanks always for all things
in the name of the Lord Jesus Christ,
the Father, in the
of our Lord Jesus Christ; sub-
mitting your selves one to another
in fear of God.

The Gospel. S. Matth. 22. 1.

As said, The kingdom of hea-
ven is like unto a certain king,
who made a marriage for his son;
and sent forth his servants to call them
to the wedding; but they were
bidden to the wedding;
they would not come. Again
sent forth other servants, saying,
Behold, we have here one who is
idle, and he is ready, bid him
to the wedding; and they made
light of it, and went to their
work; one to his farm, another
to his merchandise: And the
king took his servants, and en-
tered into the wedding; and when
the king heard thereof, he was
wroth; and he sent his armies,
and destroyed those idle ser-
vants, and burnt up their city.
Then said he to his servants, The
wedding is ready, but they who
were not worthy. Go ye there-
fore into the high-ways, and as
many as ye shall find, bid to the
marriage: so those servants went
out into the ways, and gathered
together as many as they found,
both good and bad; and the
wedding was ready with guests.
And when the

't gene tot uw dienst behoort/door Je-
sus Christus onzen Heere. Amen.

Zendbrief. Ephes. 5. 15-22.

Zet dan hoe gy voorzigtelyk
wandeld: niet als onwyz/maar
als wyl. Den tyd uitkoopende/de-
wyl de dagen boos zyn. Daarom
en zyt niet onberstandig/ maar ber-
staat welke de wille des Heeren zy.
Ende en word niet dronken in wyne/
waar in overdaad is/ maar word
verbult met den Geest: Sprekende
onder malkanderen met Psalmen/
ende Lofzangen/ende geestelyke Lie-
dekens: zingende/ende Psalmende den
Heere in uw' herte: Dankende alle
tyd over alle dingen God ende den
Vader/ in den name onzes Heeren
Jezu Christi: Malkanderen onder-
danig zynde in de vrees Gods.

Evangelie. Matt. 22. 1-15.

Jesus sprak tot haar/ zeggende/
Het Koninkryk der hemelen is ge-
lyk een zeeher Konink/ die zynen
zone een bruyloft bereid hadde. Ende
zond zyne dienstknechten uit om de
genoodde ter bruyloft te roepen/ ende
zy en wilden niet komen. Wederom
zond hy andere dienstknechten uit/
zeggende/ zegt den genoodden/ Ziet/
ik hebbe myn middagmaal bereid/
myn offen/ ende de geneste beesten
zyn geslachtet/ ende alle dingen zyn
gereed/ komt tot de bruyloft. Maar
zy zulks niet achtende zyn henen ge-
gaan/ deze tot zynen akker/ gene tot
zyne koopmanschap. Ende de andere
grepen zyne dienstknechten/ deden
haar smaatheid aan/ende dooddenze.
Als nu de Konink dat hoorde/ wierd
hy toornig/ en zyne kringheeren zens-
dende/ heeft die doodslagers verniet
ende haare stad in brand gesteecken.
doe zeide hy tot zyne dienstknechten/
De bruyloft is wel bereid/ doch de ge-
noodde en waren 't niet weerdig.
Daarom gaat op de uitgangen der
wegen/ ende zo veel als gy'er zult
binden/ roeptze tot de bruyloft. Ende
dezeelve dienstknechten uitgaande op
de wegen/ vergaderden alle die zy
king

king came in to see the guests, he saw there a man who had not a wedding garment. And he saith unto him, Friend, how camest thou in hither, not having a wedding garment? And he was speechless. Then said the king to the servants. Bind him hand and foot, and take him away, and cast him into outer darkness: There shall be weeping and gnashing of teeth. For many are called, but few are chosen.

The one and twentieth Sunday after Trinity.

The Collect.

GRant, we beseech thee, merciful Lord, to thy faithful people pardon and peace, that they may be cleansed from all their sins, and serve thee with a quiet mind, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. Ephes. 6. 10.

MY brethren, be strong in the Lord, and in the power of his might. Put on the whole armour of God, that ye may be able to stand against the wiles of the devil. For we wrestle not against flesh and blood, but against principalities, against powers, against the rulers of the darkness of this world, against spiritual wickedness in high places. Wherefore take unto you the whole armour of God, that ye may be able to withstand in the evil day, and having done all, to stand. Stand therefore, having your loins girt about with truth, and having on the breast-plate of righteousness; and your feet shod with the preparation of the gospel of peace: Above all, taking the shield of faith, where with ye shall be able to quench all the fiery darts of the wicked. And take the helmet of salvation, and the sword of the

bonden/ beide quade ende goede/ ende de bruiloft wierd verbult met aangestende gasten. Ende als de konink begaan was om de aanzittende gestente overzien/ zag hy aldaar een mensche niet gekleed zynde met een bruilofts kleed. Ende zeide tot hem. Vriend/ hoe zyt gy hier in gekomen geen bruilofts kleed aan hebbende? Ende hy verstomde. Doe zeide de konink tot de dienaars/ Bindet gy handen ende voeten/ neemt hem weg/ en werpt hem uit in de buitenste duisternisse: Daar zal zyn weeninge en knerzinge der tanden. Want veel sijn geroepen/ maar weinige sijn uitverkoren.

XXI. Zondag na H. Drie-eenighen Gebed.

Gest/ barmhertige Heere/ Zoend zynde/ Vergiffenis/ Verzeed aan ulwe gelovigen; op dat gelykelyk van hare misdaden zuibert werden/ en al met verlijp gerustiger harte mogen dienen/ Jesus Christus onz. n Heere. *Amen.*

Zendbrief. Ephes. 6. 10-21.

Mine Broeders/ wordet versterkt in den Heere/ ende in de sterkte zynner macht. Doet aan de heele wapenrustinge Gods/ op dat gy konnet staan tegen de listige leidingen des duivels. Want wy hebben den stryd niet tegen vleesch en bloed/ maar tegen de overheden/ tegen de machten/ tegen de gewelddadigen der waereld/ der duisternisse/ der eeuwe/ tegen de geesteskrachten in de lucht. Daarom aan de geheele wapenrustinge/ op dat gy konnet wederstaan/ boozen dag/ ende alles verrijtende/ staande blijven. Staant ulwe lenden omgegozd bebloed de waarheid/ ende aangedadende de bozstwapen der geesteskrachten: Ende de voeten geschoend met bereithed des evangeliums des vreesdes. Boven allen noemen hebbende den schild des

, which is the word of God:
ing always with all prayer and
lication in the Spirit, and watch-
hereunto with all perseverance
upplication for all saints; and
ne, that utterance may be given
me, that I may open my mouth
y, to make known the mystery
e Gospel; for which I am an
lador in bonds: that therein I
peak boldly, as I ought to

The Gospel. S. John 4. 46.

ere was a certain nobleman,
whose son was sick at Caper-
naum. When he heard that Jesus was
out of Judea into Galilee, he
went unto him, and besought him,
that he would come down and heal
his son; for he was at the point of
death. Then said Jesus unto him,
Thy son liveth. And they be-
lieved the word that Jesus had
said unto him, and he went his
way. And as he was now going
down to his servants met him, and
said unto him, saying, Thy son liveth.
Then he inquired of them the hour
when he began to amend: And they
said unto him, Yesterday at the se-
ven o'clock the fever left him. So
he knew that it was at the se-
ven o'clock, in the which Jesus said
unto him, Thy son liveth; and him-
self believed, and his whole house.
This was the second miracle that
Jesus did, when he was come out of
Judea into Galilee.

loofs/ met welken gy alle de bittere
pynen des boozen zult kommen uitblu-
schen: Ende neemt den helm der za-
ligheid/ ende het zweerd des Geestes/
het welk is Gods woord: Met alle
biddinge ende smeekinge/biddende tot
aller tyd in den geest/ en tot het zelve
waakende met alle geduurigheit en-
de smeekinge voor alle de heilige: En
voor my/ op dat my het woord gege-
ven worde in de openinge myns
monds met barmhertigheid/ om de
verbozgentheid des Evangeliums
bekent te maken/ waar over ik een
gezante ben in een keten/ op dat ik in
het zelfve barmhertigh mag spreken/
gelijk my betaamt te spreken.

Evangelie. Joan. 4. 46. &c.

Daar was een zeecker Konink-
lyk Hovelink/wiens zone krank
was te Capernaum. Deze gehoor-
te hebbende dat Jesus uit Judea in
Galileen kwam/ ging tot hem/ ende
bad hem dat hy af kwame/ ende zy-
nen zone gezond maakte: want hy
lag op zyn sterfbed. Jesus dan zeide
tot hem/ Het en zy dat gelyden te ke-
nen ende wonderen ziet/ zo en zult gy
niet gelooven. De Koninklyke hobe-
link zeide tot hem/ Heere/ komt af eer
my kind sterft. Jesus zeide tot
hem/ Gaat henen/ uw' zoon leeft.
En de mensche geloofde het woord/
dat Jesus tot hem zeide: ende ging
henen. En als hy nu af ging/ kwa-
men hem zyne dienstknechten te ge-
moete/ ende boodschapten/ zeggende/
Uw kind leeft. Zo vraagde hy dan
van haar de ure/ in welke het beter
met hem gelowden was: ende zy ze-
den tot hem/ Gisteren te zeven uren
verliet hem de koortze. De vader
bekende dan/ dat het op de zelfve ure
was/ in de welke Jesus tot hem ge-
zeft hadde/ Uw zoon leeft: Ende hy
geloofde zelfve/ ende zyn geheel huis.
Dit tweede teken heeft Jesus we-
derom gedaan/ als hy uit Judea in
Galileen gekomen was.

The two and twentieth Sunday after Trinity.

The Collect.

Lord, we beseech thee to keep thy household the Church in continual godliness, that through thy protection it may be free from all adversities, and devoutly given to serve thee in good works, to the glory of thy Name, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. Phil. 1. 3.

I Thank my God upon every remembrance of you, (always in every prayer of mine for you all, making request with joy) for your fellowship in the Gospel from the first day until now; being confident of this very thing, that he who hath begun a good work in you, will perform it until the day of Jesus Christ: even as it is meet for me to think this of you all, because I have you in my heart, in as much as both in my bonds, and in the defence and confirmation of the gospel, ye all are partakers of my grace. For God is my record, how greatly I long after you all, in the bowels of Jesus Christ. And this I pray, that your love may abound yet more and more in knowledge, and in all judgment: That ye may approve things that are excellent, that ye may be sincere, and without offence till the day of Christ: being filled with the fruits of righteousness, which are by Jesus Christ, unto the glory and praise of God.

The Gospel. S. Matth. 18. 21.

Peter said unto Jesus, Lord, how oft shall my brother sin against me, and I forgive him? till seven times? Jesus saith unto him, I say not unto thee, Until seven times; but, Until seventy times seven. Therefore is the kingdom of heaven likened unto a certain king, who would take account of his servants. And when

XXII. Zondag na H. Drie-eenheid.
Gebet.

Bewaart / O Heere! de kerke uw Huisgezin in gedurige Godsdienstigheid / op dat zy uw uitwe bescherminge bebruyd zy in alle tegenspoeden / en in alle goeder werken uw Name toegeheiligt en gegeven werde / doo? Jesus Christus onzen Heere. Amen.

Zendbrief. Philip. 1. 3-12.

Ik danke mynen God zo dikke als ik uwer gedenke / (altesamen alle mynen gebede voor u allen in blipschap het gebed doende) om uw gemeenschap aan het Evangelium / van den eersten dag af toe: Vertrouwende dit zal uwe / die in u een goed werk begun heeft / dat voleindigen zal tot den dag Jesu Christi: Gelyk het recht is dat ik van u alle dit gebed om dat ik in myn harte hante beide in myne banden / ende in verantwoordinge ende bevestiging Evangeliums / gy alle / zegge in uwer genade mede deelachtig. Want God is myn getuige / dat ik begeertig ben na u alle / met lype bewegingen Jesu Christi. Dit bidde ik God dat uwe lief meer ende meer overvloedig in erkentnisse / ende alle gebede. Op dat gy beproebet de dingen daar van verschillen / op dat recht zyt / ende zonder aanstoot ben / tot den dag Christi: Vertrouwende der gerechtigheid dat Jesum Christum zyn tot hert ende prys Godes.

Evangelie. Matth. 18. 21-35.

Petrus zelde tot Jesus / hoe menigmaal zal myn broeder tegen my zondigen / ende ik hem vergeven? Tot zevenmaal? Jesus tot hem / Ik en zegge u niet tot maal / maar tot zeventigmaal maal. Daarom word het konink der hemelen vergeleken met eenen heer / die rekeninge

had begun to reckon, one was
 ought unto him, who owed him
 thousand talents. But forasmuch
 he had not to pay, his lord com-
 mended him to be sold, and his wife
 children, and all that he had,
 payment to be made. The ser-
 vant therefore fell down and wor-
 shipped him, saying, Lord, have
 mercy with me, and I will pay
 all. Then the Lord of that ser-
 vant was moved with compassion,
 pitied him, and forgave him
 the debt. But the same servant went
 and found one of his fellow-
 servants, who owed him an hundred
 pence; and he laid hands on him,
 took him by the throat, saying,
 Thou that thou owest. And his
 fellow-servant fell down at his feet,
 besought him, saying, Have
 mercy with me, and I will pay
 all. And he would not; but
 he cast him into prison till he
 should pay the debt. So when his
 fellow-servants saw what was done,
 they were very sorry, and came and
 told their lord all that was done.
 Then his lord, after that he had call-
 ed him, said unto him, O thou
 fellow-servant, I forgave thee all
 that debt, because thou desiredst me:
 shouldst thou not also have had com-
 passion on thy fellow-servant, even
 as I had pity on thee? And his lord
 was wroth, and delivered him to the
 officers, till he should pay all
 that was due unto him. So likewise
 shall your heavenly Father do also unto
 you, if ye from your hearts forgive
 every one his brother their tres-

passions. dienstknechten houden wilde. Als hy
 nu begon te rekenen / wierd tot hem
 gebracht een die hem schuldig was
 tien duizend talenten. Ende als hy
 niet en hadde om te betalen / beval
 zyn Heere / dat men hem zoude ver-
 koopen / ende zyn wyf ende kinderen /
 ende al wat hy hadde / ende dat de
 schuld zoude betaald worden. De
 dienstknecht dan nedervallende aan-
 bad hem / zeggende / Heere weest lank-
 moedig over my / ende ik zal u alles
 betalen. Ende de Heere dezes dienst-
 knechts met barmhertigheid inner-
 lyk beweegt zynde / heeft hem ontsla-
 gen / ende de schuld hem kwijt ge-
 scholden. Maar dezelve dienstknecht
 uitgaande heeft gebonden eenen zynen
 mededienstknechten / die hem hon-
 derd penningen schuldig was / ende
 hem aanvallende / greep hem by de
 keele / zeggende / Betaalt my dat gy
 schuldig zyt. Zyn mededienstknecht
 dan nedervallende aan zyne voeten /
 bad hem / zeggende / Zyt lankmoedig
 over my / ende ik zal u alles betalen.
 Dog hy en wilde niet : maar ging he-
 nen / ende wierp hem in de gevang-
 nisse / tot dat hy de schuld zoude be-
 taalt hebben. Als nu zyne mede-
 dienstknechten zagen het gene geschiet
 was / zyn zy zeer bedroeft geworden /
 ende koinende verklaarden zy haaren
 Heere al wat'er geschiet was. Doe
 heeft hem zyn Heere tot hem geroe-
 pen / ende zeide tot hem / Gy booze
 dienstknecht / alle die schuld hebbe ik u
 kwijt gescholden / dewyle gy my ge-
 bedden hebt. Behoorzdet gy ook niet u
 over ulwen mededienstknecht t'ont-
 ferimen / gelyk ik ook my over u ont-
 fermt hebbe? Ende zyn Heere ver-
 toornyt zynde / leverde hem den pyn-
 ders over / tot dat hy zoude betaald
 hebben al wat hy hem schuldig was.
 Also zal ook myn hemelsche Vader
 u doen / indien gy niet van herten en
 vergeeft een iegelyk zynen broeder
 zyne misdaden,

*The three and twentieth Sunday
after Trinity.*

The Collect.

O God, our refuge and strength, who art the author of all godliness; Be ready, we beseech thee, to hear the devout prayers of thy Church; and grant that those things which we ask faithfully, we may obtain effectually, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Epistle. Phil. 3. 17.

Brethren, be followers together of me, and mark them who walk so, as ye have us for an ensample. (For many walk, of whom I have told you often, and now tell you even weeping, that they are the enemies of the cross of Christ; whose end is destruction, whose God is their belly, and whose glory is in their shame, who mind earthly things.) For our conversation is in heaven, from whence also we look for the Saviour, the Lord Jesus Christ; who shall change our vile body, that it may be fashioned like unto his glorious body, according to the working whereby he is able even to subdue all things unto himself.

The Gospel. S. Matth. 22. 15.

Then went the Pharisees and took counsel how they might intangle him in his talk. And they sent out unto him their disciples, with the Herodians, saying, Master, we know that thou art true, and teachest the way of God in truth, neither carest thou for any man: for thou regardest not the person of men. Tell us therefore, What thinkest thou? Is it lawful to give tribute unto Caesar, or not? But Jesus perceived their wickedness, and said, Why tempt ye me, ye hypocrites? Shew me the tribute-money. And they brought unto him a penny. And he saith unto them, Whose is this image and superscription? They say unto him, Caesars.

XXIII. Zondag na H. Drie-eenigheid.

Gebed.

O God / die onze toebereiding en kracht zyt / aanziet de toepreparatie der gebeden uwer Kerk; en die zelfs den auteur van Christus dienste zyt / geest dat wy krachtig mogen verwerken / 't gene dat wy getrouwelijk verzoeken / door Christus Christus onzen Heere. *Amen.*

Zendbrief. Philip. 3. 17. &c.

West mede myne nabolegers / broeders / ende merkt op die gene die also wandelen / gelyk ghy tot een voorbeeld hebt. Want die wandelen anders: van dewelke dikmaal gezegt hebbe / ende nu weenende zegge / datze by anderen kruises Christus zyn. Welker end het berderf / welker God is die berderf / welker heerlijkheid is in berderf / welker aardse ding denken. Maar onze wandel is in hemelen / waar uit wy ook den ligmaker verwachten / namelijk Heere Jesus Christus: Die vernederd lichaam veranderd op dat het zelve gelykfozmig by zynen heerlyken lichame / na den kinge waar door hy ook alle hemel en aarde kan onderwerpen.

Evangelie. Matth. 22. 15-22.

Die gingen de Phariseen ende hielden t'zamen raad op hem verstrikken zonden in te spreken. Ende zy zonden uit tot hem discipelen met de Herodianen zeggende / Meester / wy weten dat ghy recht zyt / ende den weg Gods waarheid leerd / ende na niemant vraagt: want ghy en ziet den weder menschen niet aan. Zegt ons: Wat dunkt u 'is 't geoorloft den koning te geven of niet? Maar Jesus bekennende boosheid / zeide / Ghy gebemdel verzoekt ghy my? Coont mi te schattingpenning. Ende zy byden hem eenen penning. Ende hy toot haar / Wiens is dit beeld?

XXIV. Zondag na H. Drie-eenigheid.

181

in faith he unto them, Render before unto Cesar, the things which are Cessars; and unto God, things that are Gods. When they heard these words, they marvelled and left him, and went their

opschijft? Zy zeiden tot hem / Des keizers. Doz zeide hy tot haar/ Geeft dan den keizer dat des keizers is/ende Gode dat Gods is. Ende zy dit hoorende / verwonderden haar: ende hem verlatende / zyn zy wechgegaan.

The four and twentieth Sunday after Trinity.

The Collect.

Lord, we beseech thee, absolve thy people from their offences; through thy bountiful goodness may all be delivered from the guilt of those sins, which by our sin we have committed. Grant this, heavenly Father, for Jesus Christs our blessed Lord and Saviour.

The Epistle. Col. 1. 3.

Give thanks to God, and the Father of our Lord Jesus Christ, praying always for you, since we heard of your faith in Christ Jesus and of the love which ye have to the saints; for the hope which ye have in heaven, whereof we heard before in the word of the Lord of the Gospel; which is come unto you, as it is in all the world, and bringeth forth fruit, as it doth also here, since the day ye heard of it, through the grace of God in truth. We have also learned of Epaphras our fellow-servant, who is for you a faithful minister of Christ; who hath declared unto us your love in the Gospel. For this cause we also, when the day we heard it, do not cease to pray for you, and to desire that ye might be filled with the knowledge of his will, in all wisdom and understanding. That ye might walk worthy of the Lord unto all pleasing, being fruitful in every work, and increasing in the knowledge of God; strengthened with might according to his glorious power, unto all patience and suffering with joyfulness; giving

XXIV. Zondag na H. Drie-eenigheid.

Gebed.

O Afbind / bidden wy / O Heere! de misdaden uwes volks / op dat wy alle dooz uwe Goedertierenheid mogen verlost werden van de knoopen onzer zonden / daar wy / dooz onze zwakheden invallende / in verkwert zyn / dooz Jesus Christus / onzen gezegende Heere en Zaligmaker / Amen.

Zendbrief. Colof. 1. 3--13.

Wij danken den God ende Vader onzes Heeren Jesu Christi / altyd vooz u biddende: also wy van uw' geloof in Christo Jesu gehoozt hebben / ende van de liefde die gy hebt tot alle heiligen: om de hope die u wech gelegd is in de hemelen / van welke gy te horen gehoozt hebt / dooz het woord der waarheid / name-lyk des Evangeliums: het welk tot u gekomen is / gelyk ook in de geheele waereld: ende het brenghet vruchten voozt / gelyk ook onder u / van dien dag af dat gy gehoozt hebt / ende de genade Gods in waarheid bekend hebt: gelyk gy ook geleerd hebt van Epaphras onzen geliefden mededienstknecht / delwelke een getrouwe dienaar Christi is vooz u: die ons ook verklaard heeft uwe liefde in den Geest. Daarom ook wy / van dien dag af dat wy het gehoozt hebben / niet op en houden vooz u te bidden / ende te begeeren dat gy moogt verbuld worden met de kennisse van zynen wille / in alle wysheid ende geestelik verstand: op dat gy moogt wandelen waardiglik den Heere tot alle behaaglikheid / in allen goede werke vrucht-dragende / ende waf-

thanks unto the Father, who hath made us meet to be partakers of the inheritance of the saints in light.

The Gospel. S. Matth. 9. 18.

WHile Jesus spake these things unto Johns disciples, behold, there came a certain ruler and worshipped him, saying, My daughter is even now dead; but come and lay thy hand upon her, and she shall live. And Jesus arose, and followed him, and so did his disciples. (And behold, a woman, which was diseased with an Issue of blood twelve years, came behind him, and touched the hem of his garment: For she said within her self, If I may but touch his garment, I shall be whole. But Jesus turned him about, and when he saw her, he said, Daughter, be of good comfort, thy faith hath made thee whole. And the woman was made whole from that hour.) And when Jesus came into the rulers house, and saw the minstrels, and the people making a noise, he said unto them, Give place; for the maid is not dead; but sleepeth. And they laughed him to scorn. But when the people were put forth, he went in, and took her by the hand, and the maid arose. And the fame hereof went abroad into all that land.

The twentyfifth Sunday after Trinity.

The Collect.

STir up, we beseech thee, O Lord, the wills of thy faithful people, that they plenteously bringing forth the fruit of good works, may of thee be plenteously rewarded, through Jesus Christ our Lord, *Amen.*

sende inde kennisse Gods: met alle kracht bekrachtigt zijnde / naa de sterkte zijner heerlijkheid / tot alle lipzaanheid ende lankmoedigheid met blydschap: dankende den Vader / die ons bekwaam gemaakt heeft om deel te hebben in de erve der heiligen in het licht.

Evangelie. Matth. 9. 18-27.

Als Jesus deze dingen tot de Discipelen van Joannes sprekende / ziet een Overste kwamen ende aan hem / zeggende / Mijn dochter is terstond gestorven / doch kom ende legt uwe hand op haar / ende zij zal leven. Ende Jesus opgestaan / volgde hem / ende zijne Discipelen. Ende ziet / een vrouwe / die twaalf jaren het bloed-bloeyen gehad hadde komende tot hem van achteren raakte den zoom zijnes kleeds aan. Wanneer zij zeide in haar zelven / Indien ik eenliik mijn kleed aanraake / zou ik gezond worden. Ende Jesus omkeerende / ende haar ziende / zijt wel gemoed / dochter / want gij hebt u behouden. Ende de vrouwe werd gezond van de zelve minne. Ende als Jesus in het huis der Oversten kwamen / ende zag de wijven ende de woelende schare / zeide hij tot haar / Vertrekt / want het dochter is niet dood / maar slaapt. En zij belachten hem. Als nu de wijven uitgedzeben was / gink hij in / ende greep hare hand: ende het dochter stond op. Ende dit geruchte ging dood dat geheele land.

XXV. Zondag na H. Drie-eenighen Gebed.

WEet op / bidden wy u / O God / dat zij van herten overbloeyen blychten der goede werken door zijngende / grooter belooningen in godertierenheid mogen ontfangen door Jesus Christus onzen Heiland. *Amen.*

XXV. Zondag na H. Drie-eenigheid.

183

For the Epistle. Jer. 23. 5.

Behold, the days come, saith the Lord, that I will raise unto David a righteous Branch, and a King shall reign, and prosper, and shall execute judgment and justice in the land. In his days Judah shall be saved, and Israel shall dwell safely: and this is his Name whereby he shall be called, **THE LORD OUR RIGHTEOUSNESS**. Therefore behold, the days come, saith the Lord, that I shall no more say, The Lord who brought up the children of Israel out of the land of Egypt; but, The Lord liveth who brought up, and who led the seed of Israel out of the north-land, and from all countries whither I had driven them, and they shall dwell in their own land.

The Gospel. S. John 6. 5.

Then Jesus then lift up his eyes, and saw a great multitude come unto him, he saith unto them, Whence shall we buy bread, that these may eat? (and this he said unto them: for he himself knew what he would do) Philip answered

Two hundred penny-worth of bread is not sufficient for them, that every one of them may take a little.

One of his disciples, Andrew, Simon's brother, saith unto him, There is here, who hath five barley-loaves and two small fishes; but are they among so many? And Jesus said, Make the men sit down.

And there was much grass in the place. So the men sat down in number about five thousand. And Jesus took the loaves, and when he had given thanks, he distributed to the disciples, and the disciples to them likewise, and all ate and were filled, and likewise of the fishes as much as they would.

When they were filled, he said unto the disciples, Gather up the fragments

In plaats van de Zendb. *Jer. 23. 5-9.*

Ziet / de dagen komen / spreekt de Heere / dat ik den David eene rechtvaardige SPRUITE zal beruiken: die zal konink zijnde regereen / ende voozspoedig zijn / ende recht ende gerechtigheid doen op der aarden. In zijne dagen zal Juda verlost worden / ende Israel zeker woonen: ende dit zal zijn naam zijn / daar mede men hem zal noemen / de HEERE ONZE GERECHTIGHEID. Daarom / ziet de dagen komen / spreekt de Heere / datze niet meer zullen zeggen / Zoo waarachtig als de Heere leeft / die de kinderen Israels uit Egyptenland heeft opgevoert: Maar / Zoo waarachtig als de Heere leeft / die het zaad des huizes Israels heeft opgevoert / ende die het aangebragt heeft uit den lande van 't Noorden / ende uit alle de landen / daer ikze heenen gedreeven hadde: want zy zullen woonen in haar land.

Evangelie. Joan. 6. 5-15.

Jesus dan de oogen opheffende / ende ziende dat een groote schare tot hem kwam / zeide tot Philippus / Van waar zullen wy brooden koopen op dat deze eten mogen? (Doch dit zeide hy hem beproevende: want hy wist zelve wat hy doen zoude.) Philippus antwoorde hem / Vooz twee honderd penningen brooden is dezen niet genoeg / op dat een iegelyk van haar een weinig neme. Een van zijne Discipelen / namelijk Andreas / de broeder Simonis Petri / zeide tot hem / Hier is een jongskens / dat vyf gersten brooden heeft / ende twee vischkens: maar wat zijn deze onder zo veel? Ende Jesus zeide / Doet de menschen neder zitten: en daar was veel gras in die plaats. Zo zaten dan de mannen neder / omtrent vyf duizend in het getal. Ende Jesus nam de brooden / ende gesdankt hebbende deilde hyze den Discipelen / ende de Discipelen den genen die nedergezeten waren: desgelyks ook van de vischkens / zo veel zy wul-

that remain, that nothing be lost. Therefore they gathered them together, and filled twelve baskets with the fragments of the five barley-loaves, which remained over and above unto them that had eaten. Then those men, when they had seen the miracle that Jesus did, said, This is of a truth that Prophet that should come into the world.

den. Ende als hy verzadigt waren zeide hy tot zyne Discipelen / Deze derd de overgeschotene brokken / dat'er niets verloren en gaa. Zp gaderdenze dan / ende bulden twa korven met brokken van de brofsten brooden / welke overgeschoten waren den genen die gegeten hadden. De menschen dan gezien hebben het teeken dat Jesus gedaen had zeiden / Deze is waarlik de Prophet die in de waereld komen zoude.

If there be any more Sundays before Advent-Sunday, the Service of some of those Sundays that were omitted after the Epiphany, shall be taken in to supply so many as are here wanting. And if there be fewer, the overplus may be omitted: Provided that this last Collect, Epistle, and Gospel, shall always be used upon the Sunday next before Advent.

¶ Indien voor Advent Zondag Zondagen zyn, zal de Dienst eenige Zondagen, na de Epiphany overgeslagen, gebruikt worden veele, of weinige als hier ontken: dog zal altyd dit laatste Zendbriesen Evangelie op de Zondag naast voor Advent geleezen worden.

Saint Andrews Day.

The Collect.

Almighty God, who didst give such grace unto thy holy Apostle Saint Andrew, that he readily obeyed the calling of thy Son Jesus Christ, and followed him without delay; Grant unto us all, that we being called by thy holy Word, may forthwith give up ourselves obediently to fulfill thy holy commandments, through the same Jesus Christ our Lord. *Amen.*

*S. Andries Apostels-Dag.
Gebet.*

Almagtige God / die zo veel genade gegeven hebt aan den Apostel Andreas / dat hy te gehoorzaamde het roepen van den Heere Jesus Christus / en hem der vertroeven nadoigde: geve ons allen / dat wy geroepen door uw Heilig Woord / ons met gehoorzaamheid mogen geven tot dadelyke onderwerping tot uw heiliger geboden / door Christus / onzen Heere / Amen.
Zendbries. Rom. 10. 9.

The Epistle. Rom. 10. 9.

IF thou shalt confess with thy mouth the Lord Jesus, and shalt believe in thine heart, that God hath raised him from the dead, thou shalt be saved. For with the heart man believeth unto righteousness, and with the mouth confession is made unto salvation. For the Scripture saith, Who soever believeth on him, shall not be ashamed. For there is no difference between the Jew and the Greek: for the same Lord over all,

Indien gy met uwen mond beelden den Heere Jesus met uw herte gelooben / dat God uit den dooden opgewekt is / zo zult gy zalig worden. Want der herten geloof men ter rechtigheid / ende met den mond men ter zaligheid. Want de Schrift zegt / Een iegelyk die in hem gelooft die en zal niet beschaamt worden. Want daar en is geen onderscheid tusschen den Joden en den Grieken.

rich unto all that call upon him.
 or whosoever shall call upon the
 name of the Lord, shall be saved.
 when shall they call on him in
 whom they have not believed? and
 shall they believe in him of
 whom they have not heard? and
 shall they hear without a preach-
 ing? and how shall they preach,
 except they be sent? as it is written,
 how beautiful are the feet of them
 that preach the gospel of peace, and
 bring glad tidings of good things!
 whom they have not all obeyed the
 gospel. For Esaias saith, Lord, who
 have believed our report? So then,
 coming by hearing, and hear-
 ing by the word of God. But I say,
 have they not heard? Yes verily, their
 ears were not open, and they went into all the earth, and
 spake words unto the ends of the
 earth. But I say, Did not Israel
 hear? First Moses saith, I will pro-
 voke you to jealousy by them that are
 not a people, and by a foolish nation I
 will anger you. But Esaias is very
 clear, and saith, I was found of them
 whom I sought me not; I was made ma-
 nifest unto them that asked not after
 me. But to Israel he saith, All day
 long I have stretched forth my hands
 unto a disobedient and gain-saying
 people.

een zelve is Heere van allen/ rph
 zynde over alle die hem aanroepen.
 Want een iegelik/ die den name des
 Heeren zal aanroepen/ zal zalig wor-
 den. Hoe zullen zy dan hem aanroe-
 pen/ in welken zy niet geloofst en heb-
 ben? Ende hoe zullen zy in hem ge-
 looben/ van welken zy niet gehoozt
 en hebben? Ende hoe zullen zy hoo-
 ren/ zonder die haar predike? Ende
 hoe zullen zy prediken/ indien zy niet
 gezonden en worden? Gelyk geschre-
 ven is/ Hoe lieflik zyn de voeten der
 gene die vrede verkondigen/ der gene
 die het goede verkondigen! Dog zy
 en zyn niet alle den Evangelio ge-
 hoorzaam geweest. Want Esaias
 segt/ Heere wie heeft onze prediking
 geloofst? Zo is dan het geloof uit
 het gehoor: ende het gehoor doot het
 woord Gods. Maar ik zegge/ en
 hebben zy het niet gehoord? Adog/
 haar geluid is over de geheele aarde
 uitgegaan/ ende hare woorden tot
 het einde der wereld. Maar ik zeg-
 ge/ En heeft Israel het niet verstaant?
 Moses zegt eerst/ Ik zal u lieden tot
 jaloursheid verwekken doot de gene
 die geen volk en zyn/ doot een onver-
 standig volk zal ik u tot toorn ver-
 wekken. Ende Esaias verstant hem/
 ende zegt/ Ik ben gebonden van de ge-
 ne die my niet en zогten: ik ben open-
 baar geworden den genen die na my
 niet en vraagden. Maar tegen Is-
 rael zegt hy/ Den geheelen dag hebbe
 ik myne handen uitgestrekt tot een
 ongehoorzaam ende tegensprekende
 volk.

The Gospel. S. Matth. 4. 18.

Jesus walking by the sea of Galilee,
 saw two brethren, Simon called
 Peter, and Andrew his brother,
 casting a net into the sea: (for they
 were fishers.) And he saith unto them,
 Follow me, and I will make you
 of men. And they straightway
 left their nets, and followed him.
 Going on from thence, he saw
 two brethren, James the son of
 Zebedee, and John his brother, in

Evangelie. Matth. 4. 18--23.

Jesus wandelende aan de zee van
 Galilea/ zag twee broeders/ na-
 melik Simon/ gezegt Petrus/
 ende Andreass zynen broeder/ het net
 in de zee werpende: (want zy waren
 visschers.) Ende hy zeide tot haar/
 Volgt my na/ ende ik zal u visschers
 der menschen maken. Zy dan ter-
 stond de netten verlatende zyn hem
 nagevolgt. Ende hy van daar voort-
 gegaan zynde zag twee andere broe-

a ship with Zebedee their father, mending their nets; and he called them. And they immediately left the ship and their father, and followed him.

ders/ namelijk Jacobum den zonen Zebedei/ ende Joannem zynen broeder/ in het schip met haren vader Zebedeus/ hare netten vermakende ende heeft haar geroepen. Zy daerterstond verlatende het schip/ en haren vader/ zyn hem nagevolgt.

Saint Thomas the Apostle.

The Collect.

A Almighty and everliving God, who for the more confirmation of the Faith didst suffer thy holy Apostle Thomas to be doubtful in thy Sons resurrection; Grant us so perfectly, and without all doubt, to believe in thy Son Jesus Christ, that our faith in thy sight may never be reprov'd. Hear us, O Lord, through the same Jesus Christ, to whom with thee and the Holy Ghost, be all honour and glory, now and for evermore. *Amen.*

The Epistle. Ephes. 2. 19.

Now therefore ye are no more strangers and foreigners, but fellow-citizens with the saints, and of the household of God; and are built upon the foundation of the Apostles and Prophets, Jesus Christ himself being the chief cornerstone; in whom all the building fitly framed together, groweth unto an holy temple in the Lord; in whom ye also are builded together for an habitation of God through the Spirit.

The Gospel. S. John 20. 24.

Thomas, one of the twelve, called Didymus, was not with them when Jesus came. The other disciples therefore said unto him, We have seen the Lord. But he said unto them, Except I shall see in his hands the print of the nails, and put my finger into the print of the nails, and thrust my hand into his side, I will not believe. And after eight days again his disciples were within, and Thomas with them: Then came Jesus,

*S. Thomas des Apostels Dag.
Gebed.*

A Imagtige eeuwwig leeden God/ die tot meerder bevestiginge onzes Geloofs toegelaten hebt dat ulwen *H.* Apostel Thomas twyffelen zoude aan de verrijzenis ulwes Zoons: geeft ons zo barmhertigh en zonder alle twyffeling gelooven in ulwen Zoon Jesus Christus/ dat ons geloofve doot niet verworpen werde; hoor ons bidden doot den zelven Jesus Christus met *U* en den *H.* Geest *zy* alle heerlijkheid men in eeuwigheid amen.

Zendbrief. Ephes. 2. 19. Sc.

Zenzyt gy dan niet meer twyffelingen en bywoonders/ in medeburgers der heiligen/ ende genooten Gods: gebouwt op fundament der Apostelen ende Propheten/ waar van Jesus Christus is den uitersten hoeksteen: op welken het geheel gebouw bekwamen is men geboegt zynde/ opwaert tot den heiligen Tempel in den Heere/ welken ook gy mede gebouwt bent tot een woonstede Gods in Geest.

Evangelie. Joan. 20. 24. Sc.

Thomas/ een van de twaalf gezegt Didymus/ en was niet doe Jesus daar kwam andere discipelen dan zeiden tot hem wy hebben den Heere gezien. hy zeide tot haar/ Indien ik in handen niet en zie het teeken der nagelen/ ende mynen vinger en steek ik niet in uwe hand in zyne zyde/ ik wil niet gelooven. Ende na acht dagen waren zyne Discipelen wederom

The C
God
ing
Paul
Gospel
; Gr
ve havi
n in re
our tha
me, b
ne whi
Christ c
For the
Nd Sau
threatn
disciples o
gh priest
to Da
s, that i
wheth
n, he mi
erusalem
ne near Da
hined ro
tom heav

doors being shut, and stood in midst, and said, Peace be unto thee. Then saith he to Thomas, Reach hither thy finger, and behold my hands; and reach hither thy hand, and thrust it into my side; and be not faithless, but believing. Thomas answered and said unto him, My Lord, and my God. Jesus said unto him, Thomas, because thou hast seen me, thou hast believed; blessed are they that have not seen me, and yet have believed. And many other signs truly did Jesus in the presence of his disciples, which are not written in this book. But these things are written, that ye might believe that Jesus is the Christ, the Son of God; and that believing ye might have life through his Name.

binnen/ ende Thomas met haar: ende Jesus kwam als de deuren gesloten waren/ ende stond in het midden/ ende zeide/ Biede gy u lieden. Daar na zeide hy tot Thomam/ Bzengt ulwen vinger hier/ ende ziet myne handen/ ende bzencht ulwe hand/ ende steektze in myne zyde/ ende en zyt niet ongeloobig/ maar geloobig. Ende Thomas antwoorde en zeide tot hem/ Myn Heere/ en myn God. Jesus zeide tot hem/ Om dat gy my gezien hebt/ Thoma/ zo hebt gy geloofd: zalig zynze die niet en zullen gezien hebben/ ende nogtans zullen geloofd hebben. Jesus dan heeft nog wel vele andere teekenen in de tegenwoordigheid zynner discipelen gedaen/ die niet en zyn geschreven in dit boek. Maar deze zyn geschreven/ op dat gy geloobet dat Jesus is de Christus/ de Zone Gods: ende op dat gy geloovende het leven hebt in zynen name.

*The Conversion of Saint Paul.**The Collect.*

God, who through the preaching of the blessed Apostle Paul, hast caused the light of the Gospel to shine throughout the world; Grant, we beseech thee, O Lord, that we having his wonderful conversion in remembrance, may shew our thankfulness unto thee for the same, by following the holy way which he taught, through Christ our Lord. Amen.

For the Epistle. Acts 9. 1.

And Saul yet breathing out threatenings and slaughter against the disciples of the Lord, went unto Damascus to the synagogues, that if he found any of this sect, whether they were men or women, he might bring them bound to Jerusalem. And as he journeyed, he came near Damascus, and suddenly shined round about him a great light from heaven. And he fell to the

S. Pauli Bekeeringe.

Gebet.

O God/ die de gantze waereld door de Predicatie van den h. Apostel Paulus onderwezen hebt: vergunt ons/ bidden wy/ dat wy/ die gedagtenisse houden van zynne wonderbare bekeeringe/ mogen navolgen en niet'er daad volbringen zyn gepredikte Leeringe/ door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

In plaats van de Zendb. Hand. 9. 1--23.

En de Saulus blazende nog dreiging en moord tegen de discipelen des Heeren/ ging tot den Hoochepriester/ ende begeerde brieven van hem na Damascus aande Synagogen/ op dat zo hy eenige/ die van dien weg waren/ bonde/ hy dezelve beide mannen ende vrouwen zoude gebonden brengen na Jerusalem. En als hy reisde/ is 't geschied dat hy na hy Damascus kwam/ ende hem omscheen snellik een licht van earth,

earth, and heard a voice saying unto him, Saul, Saul, why persecutest thou me? And he said, Who art thou, Lord? And the Lord said, I am Jesus whom thou persecutest: It is hard for thee to kick against the pricks. And he trembling and astonished, said, Lord, what wilt thou have me to do? And the Lord said unto him, Arise, and go into the city, and it shall be told thee what thou must do. And the men which journeyed with him, stood speechless, hearing a voice, but seeing no man. And Saul arose from the earth, and when his eyes were opened he saw no man; but they led him by the hand, and brought him into Damascus. And he was three days without sight, and neither did eat nor drink. And there was a certain disciple at Damascus, named Ananias, and to him said the Lord in a vision, Ananias. And he said, Behold, I am here, Lord. And the Lord said unto him, Arise, and go into the street which is called Straight, and enquire in the house of Judas for one called Saul, of Tarsus: for behold, he prayeth, and hath seen in a vision a man named Ananias, coming in, and putting his hand on him, that he might receive his sight. Then Ananias answered, Lord, I have heard by many of this man, how much evil he hath done to thy saints at Jerusalem; and here he hath authority from the chief priests to bind all that call on thy Name. But the Lord said unto him, Go thy way; for he is a chosen vessel unto me, to bear my Name before the Gentiles, and kings, and the children of Israel. For I will shew him how great things he must suffer for my Name's sake. And Ananias went his way, and entered into the house; and putting his hands on him, said, Brother Saul, the Lord (even Jesus that appeared unto thee in the way as thou camest) hath sent me, that thou mightst receive thy

den hemel: ende ter aarden gevallen zijnde / hoorde hy een stemme die tot hem zeide / Saul / Saul / wat vervolgt gy my? Ende hy zeide / Wie zijt ghy Heere? Ende de Heere zeide / Ik ben Jesus dien gy vervolgt. Het is hard de verzenen tegen de prikkels slaan. Ende hy bevedende ende terbaast zijnde / zeide / Heere / wat wilt gy dat ik doen zal? Ende de Heere zeide tot hem / Staat op / ende ga in de stad / ende u zal aldaar gesproken worden / wat gy doen moet. Ende de mannen die met hem over Jerusalem reisden / stonden verbaast / hoorden wel de stemme / maar zagen niet ziende. Ende Saulus stond op van der aarde: ende als hy zijne ogen open dede / en zag hy niemant. Ende zij hem by der hand leidende / brachten hem tot Damascus. Ende het was drie dagen dat hy niet en zag, ende en at niet / nog en dronk. Ende daar was een zeker discipul te Damascus / met name Ananias. Ende de Heere zeide tot hem in een visioen / Anania. Ende hy zeide / Hier ben ik / Heere. Ende de Heere zeide tot hem / Staat op ende ga in de strate genaamt de Rechte / en vraag in het huis Jude na eenen man met name Saulus / van Tarsus: want hij ziet / hy bidt. Ende hy heeft in een visioen gezien / dat een man / met name Ananias / in kwam / ende hem de hand opleide / op dat hy wel zoude ziende worde. Ende Ananias antwoordde de Heere / ik hebbe niet gehoord van dezen man / hoe kwaad hy uwe heilige in Jerusalem gedaan heeft. En heeft hij magt gegeven de Overpriesters / om te binden die uwen name aanroepen. Ende de Heere zeide tot hem / Gaat heen want deze is my een uitgelezen vat / om mynen naam te draghen onder de Heidenen / ende de koningen der kinderen Israels. Want ik wil hem toonen hoe veel hy lyden moet om mynen naam. Ende Ananias ging heen ende kwam in het

and be filled with the Holy
 ft. And immediately there fell
 in his eyes as it had been scales;
 he received sight forthwith, and
 was baptized. And when
 ad received meat, he was strength-
 Then was Saul certain days with
 disciples which were at Damascus.
 straightway he preached Christ
 e synagogues, that he is the Son
 od. But all that heard him, were
 ed, and said, Is not this he that
 oyed them which called on this
 e in Jerusalem, and came hither
 hat intent, that he might bring
 bound unto the chief priests?
 Saul increased the more in
 uth, and confounded the Jews
 a dwelt at Damascus, proving
 his is very Christ.

ende de handent op hem leggende/
 zeide hy / Saul / broeder / de Heere
 heeft my gezonden / namelyk Iesus/
 die u verscheenen is op den weg dien
 gy kwaamt / op dat gy weder zien-
 de / en met den Heiligen Geest ver-
 buid zoudet worden. Ende terstond
 bielen af van syn oogen gelyk als
 schellen / en hy wierd terstond we-
 derom ziende: en stond op / en wierd
 gedoopt. Ende als hy spyze gema-
 en hadde / wierd hy versterkt. En
 Saulus was zomynige dagen by de
 discipelen / die te Damascus waren.
 Ende hy predikte terstond Christus
 in de Synagogen / dat hy de Zoone
 Gods is. En zy ontzettekeden haer
 alle die het hoorde / en zeiden / Is
 deze niet de gene die te Jeruzalem
 verstoorde die dezen naam aanrie-
 pen / en die daarom hier gekomen is /
 op dat hy dezelve gebonden zoude
 brengen tot de Ouerpriesters? Doch
 Saulus wierd meer en meer bekrag-
 tigt / en overtuigde de Joden die te
 Damascus woonden / belovende dat
 deze de Christus is.

Evangelie. Matth. 19. 27. &c.

The Gospel. S. Matth. 19. 27.

ter answered and said unto Je-
 s, Behold, we have forsaken
 and followed thee, what shall
 ve therefore? And Jesus said
 them, Verily I say unto you,
 e which have followed me in
 generation, when the Son of
 shall sit in the throne of his
 ye also shall sit upon twelve
 s, judging the twelve tribes of
 And every one that hath for-
 houses, or brethren, or sisters,
 er, or mother, or wife, or
 en, or lands, for my Names
 shall receive an hundred fold,
 all inherit everlasting life. But
 hat are first shall be last, and
 shall be first.

Petrus antwoordde / en zeide
 tot Hem / Ziet / wy hebben alles
 verlaten / en zyn u gevolgt: wat zal
 ons dan gelwerden? En Iesus zeide
 tot haar / Voorwaar Ik zegge u /
 dat gy / die my gevolgt zyt / in de
 wedergeboorte / wanneer de Zoone
 des menschen zal gezeten zyn op den
 thoon zynner heerlykheid / dat gy
 ook zult zitten op twaalf thronen /
 oordeelende de twaalf geslachten
 Israels. Ende zo wie zal verlaten
 hebben huizen / of broeders / of zus-
 ters / of vader / of moeder / of wyf /
 of kinderen / of akkers / om myns
 naams wille / die zal honderdout
 ontvangen / ende het eeuwige leven
 be-erven. Maar veel eerste zullen
 de laatste zyn / ende veel laatste de
 eerste.

*The Presentation of Christ in the Temple,
commonly called, The Purification of
Saint Mary the Virgin.*

Marias Zuivertyd.

The Collect.

A Lmighty and everliving God,
we humbly beseech thy Ma-
jesty, that as thy only begotten Son
was this day presented in the temple
in substance of our flesh; so we may
be presented unto thee with pure and
clean hearts, by the same thy Son Je-
sus Christ our Lord. *Amen.*

For the Epistle. Mal. 3. 1.

BEhold, I will send my messen-
ger, and he shall prepare the way
before me: and the Lord whom ye
seek, shall suddenly come to his tem-
ple; even the messenger of the cove-
nant, whom ye delight in; behold,
he shall come, saith the Lord of
hosts. But who may abide the day of
his coming? and who shall stand
when he appeareth? for he is like a
refiners fire, and like fullers sope.
And he shall sit as a refiner and pu-
rifier of silver; and he shall purifie
the sons of Levi, and purgethem as
gold and silver, that they may offer
unto the Lord an offering in right-
eousness. Then shall the offerings of
Judah and Jerusalem be pleasant unto
the Lord, as in the days of old, and
as in former years. And I will come
near to judgment, and I will be a
swift witness against the forcerers,
and against the adulterers, and against
false swearers, and against those that
oppress the hireling in his wages,
the widow and the fatherless, and
that turn aside the stranger from his
right, and fear not me, saith the
Lord of hosts.

Gebed.

A lmagtige en eeuwige Ge-
wilt bidden uwe Majesteit
oetmoediglyk / dat / even gelyk uwe
eenigen gebooren Zoon met
zelfstandigheid onzes blees u
gesteld was op dezen dag in
Tempel / Gy ons also voor u
doen stellen met gereinigde en
re gemoederen / door den zelvenden
Zoon Iesus Christus onzen Heer
Amen.

In plaats vande Zendb. Mal. 3. 1.

Ziet / ik zende mynen Eng-
die voor myn aangezichte
weg bereiden zal: ende snellijk
tot zynen Tempel komen / die
re / dien gy lieben zoekt / te weten
de Engel des Verbonds / aan
welken gy lust hebt; ziet Hy
zeid de Heere der Heirscharen. Al-
wie zal den dag zynner toekomst
dragen? en wie zal bestaan als
verschynd? want Hy zal zyn als
vuur eenes goudsmids / ende als
pe der vollers. En Hy zal zyn
louterende / en het zilver reinigen
ende Hy zal de kinderen Levi
gen / ende Hy zal ze doorlouteren
goud / ende als zilver: dan zullen
den Heere syys offer toebereiden
gerechtigheid. Dan zal het
offer van Juda en Jerusalem
Heere zoet wezen / als in de
dagen / ende als in de voorrige
ren. Ende Ik zal tot u treden
oordele naderen / en Ik zal een
getuige zyn tegen de rooveraars
tegen de overspeelders / en tegen
gene die valscheelyk zweeren / en
gen de gene die den loon des
looners met geweld inhouden
de weduwe / ende den weese /
den vreemdeling het recht verhe-
en My niet en breezen / zeid de
der Heirscharen.

departed
red God

The Gospel. S. Luke 2. 22.

And when the days of her purification, according to the law of Moses, were accomplished, they brought him to Jerusalem, to present him to the Lord, (as it is written in the law of the Lord, Every male openeth the womb shall be called unto the Lord) and to offer a sacrifice according to that which is said in the law of the Lord, A pair of turtledoves, or two young pigeons. And behold, there was a man in Jerusalem, whose name was Simeon; and the same man was just and devout, waiting for the consolation of Israel: and the holy Ghost was upon him. And it was revealed unto him by the holy Ghost, that he should see death, before he had seen the Lord Christ. And he came by spirit into the temple; and when his parents brought in the child Jesus, to do for him after the custom of the law, then took he him up in his arms, and blessed God, and said, Now lettest thou thy servant depart in peace, according to thy word. For mine eyes have seen thy Saviour; which thou hast prepared before the face of all people, a light to lighten the Gentiles, and the glory of thy people Israel. And Joseph and Mary marvelled at those things which were spoken of him. And Simeon blessed them, and said unto his mother, Behold, this child is set for the fall and rising again of many in Israel; and for a sign which shall be spoken against, (Yea, a sword shall pierce through thy own soul,) that the thoughts of many hearts may be revealed. And there was one Anna, a prophetess, the daughter of Phanuel, of the tribe of Aser; she was of a great age, and had lived many years: her husband seven years from her was dead. And she was a widow until fourscore and four years; and departed not from the temple, but served God with fastings and

Evangelie. Luc. 2. 22--41.

Ende als de dagen harer reiniging verbyld waren / na de Wet Moyses / brachten zy hem te Jeruzalem / op dat zy hem den Heere voorszelden. (Gelyk geschreeven is in de Wet des Heeren / Al wat mannelijk is / dat de moeder open / zal den Heere heilig genaamt worden.) Ende op dat zy offerhande gaben na het gene dat in de wet des Heeren gezegt is / een paar togtelduiven / ofte twee jonge duiven. Ende ziet daar was een mensche te Jeruzalem / wiens name was Simeon: ende deze mensche was regtvaerdig ende God breezende / verwagtende de vertroostinghe Israels: ende de Heilige Geest was op hem. Ende hem was een Godlike openbaringe gedaen door den Heiligen Geest / dat hy den dood niet zien en zoude / eer hy den Christus des Heeren zoude zien. Ende hy kwam door den Geest in den Tempel: ende als de ouders het kindeken Jesus inbragten / om na de gewoonte der wet met hem te doen: zo nam hy het selve in zyne armen / ende loofde God / ende zeide / Nu laat gy / Heere / uwen dienstknecht gaan in vrede / na uw woord. Want myne oogen hebben uwe zaligheid gezien / die Gy bereid hebt voor het aangezichte van alle de volkeren: een licht tot verligtinghe der Heidenen / ende tot heerlijkheid uwes volks Israels. Ende Joseph ende zyne moeder verwonderden haar over het gene dat van hem gezegt wierd. Ende Simeon zegende haar lieden / en zeyde tot Mariam zyne moeder / Ziet / deze word gezet tot eenen bal ende opstandinge veler in Israel / en tot een teeken dat wedersproken zal worden / (ende ook een zwaard zal door uw zelfs ziele gaan) op dat de gedagten uit vele herten geopenbaard worden. Ende daar was Anna een Propheetesse / een dogter Phamiels / uit de stamme Aser: Deze was tot groten ouderdom gekomen / welke met ha-

prayers

prayers night and day. And she coming in that instant, gave thanks likewise unto the Lord, and spake of him to all them that looked for redemption in Jerusalem. And when they had performed all things according to the law of the Lord, they returned into Galilee, to their own city Nazareth. And the child grew, and waxed strong in spirit, filled with wisdom; and the grace of God was upon him.

ren man zeven jaren hadde geleet van haren maagdom af. Ende was een weduwe van ontrent twee en tagtentic jaren / dewelke niet en week uit den Tempel / met vasten ende bidden God dienende nagt ende dag. Ende deze te dier zelve tijt daar hy komende heeft insgelijc den Heere beleeden / ende sprak hem tot alle die de verlossinge in Jerusalem verwagteden. Ende als alles voleindigt hadden / wat na den wete des Heeren te doen was / keerden zy wederom na Galileam / na hare stad Nazareth. Ende het kind wies op / ende werd gestrook in den geest / ende verbult met wijsheid : ende de genade Gods was over hem.

*Saint Matthias Day.
The Collect.*

O Almighty God, who into the place of the traitor Judas didst choose thy faithful servant Matthias to be of the number of the twelve Apostles; Grant that thy Church being alway preserved from false Apostles, may be ordered and guided by faithful and true pastors, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

For the Epistle. Acts 1. 15.

IN those days Peter stood up in the midst of the disciples, and said, (The number of the names together, were about an hundred and twenty) Men and brethren, this Scripture must needs have been fulfilled, which the Holy Ghost by the mouth of David spake before concerning Judas, who was guide to them that took Jesus: for he was numbred with us, and had obtained part of this ministry. Now this man purchased a field with the reward of iniquity, and falling headlong, he burst asunder in the midst, and all his bowels gushed out. And it was known unto all the dwellers at Jerusalem, inso-

*S. Matthias Dag.
Gebed.*

O Almaghtige God / die in plaats van Judas den verrader uitverkoren hebt uwen getrouwen dienaar Matthias / dat hy van het getal der twaalf Apostelen zoude wezen / beschermt uwe kerk altpd van de Leeringe der Apostelen / en geest dat zy barmhertig en getrouwe Herders mag bestemd werden / dooz Jesus Christus onzen Heere / Amen.

In plaats van de Zendb. Hand. 1. 15.
In dezelfde dagen stond Petrus op in het midden der discipulen / ende sprak (daar was menichschare by een van ontrent honderd twintig personen / Mannen en Vrouwen / deze Schrift moest vervuld worden / welke de Heilige Geest door den mond Davids dooz zegt van Judas / die de leidsman geliefte is der gene die Jesum vingen / hy was met ons gerekent / ende de het lot dezer bedieninge verliet. Deze dan heeft verworpen een eerker dooz den loon der ongerechtigheide doozwaarts over gevallen te / is midden opgeborsten / ende zyne ingewanden zyn uitgestooten.

as that field is called in their
tongue, Aceldama, that is to
The field of blood. For it is
in the book of Psalms, Let
habitation be desolate, and let no
dwell therein, and his Bishop-
et another take. Wherefore of
men which have companied
us all the time that the Lord Je-
sent in and out among us, be-
ing from the baptism of John,
that same day that he was taken
in us, must one be ordained
a witness with us of his resur-
rection. And they appointed two, Jo-
called Barsabas, who was fir-
Justus, and Matthias. And
prayed, and said, Thou, Lord,
knowest the hearts of all men,
whether of these two thou hast
chosen; that he may take part of this
ministry and Apostleship, from
Judas by transgression fell, that
he might go to his own place. And
they gave forth their lot; and the lot
fell on Matthias, and he was num-
bered with the eleven Apostles.

de het is bekend geworden alle die te
Jeruzalem woonen / also dat dien
akker in haar eigen taale genoemd
wozd Akeldama / dat is / een akker
des bloeds. Want daar staat ge-
schreven in het boek der Psalmen /
Zyne woonstede worde woest / ende
daar en zy niemand die in de zelve
woone. Ende / Een ander neme zyn
opzienders ampt. Het is dan noos-
dig / dat van de mannen / die met
ons omgegaan hebben alle den tyd /
in welken de Heere Jesus onder ons
in en uitgegaan is / beginnende van
den Doop Joannis / tot den dag toe
in welken hy van ons opgenomen is /
een der zelve met ons getuige worde
zynner opstandinge. Ende zy stelden
er twee / Joseph genaamt Barfa-
bas / die toegenaamt was Justus /
en Matthiam. Ende zy baden / en
zeiden / Gy Heere / gy kenner der
herten van allen / wyfst van deze twee
eenen aan / dien Gy uitverkoren hebt
om te ontfangen het lot dezer bedie-
ninge ende Apostelschaps / daar van
Judas afgeweken is / dat hy henen
ginge in zyn eigen plaats. Ende zy
wierpen hare loten: en het lot viel op
Matthias / en hy wierd met gemei-
ne toestemminge tot de elf Apostelen
gekoren.

Evangelie. Matth. 11. 25. &c.

Gospel. S. Matth. 11. 25.
that time Jesus answered and
said, I thank thee, O Father,
heaven and earth, because
thou hast hid these things from the
wise and prudent, and hast revealed
them unto babes. Even so, Father,
so seemed good in thy sight.
All things are delivered unto me of
my Father: and no man knoweth
the Father; neither know-
eth the Son, save the Father, and
whomsoever the Son will
reveal him. Come unto me, all ye
that are weary and are heavy laden,
and I will give you rest. Take my yoke
upon you, and learn of me, for I
am meek and lowly in heart, and ye
shall find rest unto your souls. For

Die die zelve tyd antwoorde Jee-
sus ende zeide / Ik danke u / Va-
der / Heere des hemels ende der aar-
den / dat Gy deze dingen booz den
wijzen ende verstandigen verborzen
hebt / en hebt dezelve den kinderkeus
geopenbaart. Ja Vader / want also
is geweest het welbehagen booz u.
Alle dingen zyn my overgegeven van
mynen Vader: en niemand en kent
den Zone van de Vader / nochte ie-
mand en kent den Vader van de
Zone / en dien het de Zone wil open-
baren. Komt hertwaarts tot my alle
die vermoeid en belast zyt / en Ik zal
u ruste geven: Aecmt myn jok op
u / en leert van my / dat Ik zacht-
moedig ben / en nedrig van herten:

my yoke is easie, and my burden is light.

en gy zult ruste vinden door
zielen. Want myn jok is zacht / en
myn last is licht.

The Annunciation of the blessed Virgin Mary.

The Collect.

WE beseech thee, O Lord, pour thy grace into our hearts, that as we have known the Incarnation of thy Son Jesus Christ by the message of an angel; so by his cross and passion we may be brought unto the glory of his Resurrection, through the same Jesus Christ our Lord.
Amen.

For the Epistle. Isaiah 7. 10.

Moreover the Lord spake again unto Ahaz, saying, Ask thee a sign of the Lord thy God; ask it either in the depth, or in the height above. But Ahaz said, I will not ask, neither will I tempt the Lord. And he said, Hear ye now, O house of David, Is it a small thing for you to weary men, but will ye weary my God also? Therefore the Lord himself shall give you a sign; Behold, a Virgin shall conceive and bear a Son, and shall call his name Immanuel. Butter and hony shall he eat, that he may know to refuse the evil, and choose the good.

The Gospel. S. Luke 1. 26.

And in the sixth month the angel Gabriel was sent from God unto a city of Galilee, named Nazareth, to a virgin espoused to a man, whose name was Joseph, of the house of David; and the virgins name was Mary. And the angel came in unto her, and said, Hail, thou that art highly favoured, the Lord is with thee; blessed art thou among women. And when she saw him, she was troubled at his saying, and cast in her mind what manner of salutation this should be. And the angel said

Maria Boodschap.

Gebed.

Wij bidden u / O Heere / te
ulve genade goedertieren
uit in onze herten / op dat wy
door de boodschappinge des En-
uwes Zoons Menschwerd-
kend hebben / door des zelfs
kruis / tot de heerlijkheid der
dinge mogen geleid werden /
Jesus Christus onzen Heere /
In plaats van de Zond. Esa. 7. 10.

De Heere doet voort te
tot Achaz / zeggende:
u een teken van den Heere uw
eischt beneden in de diepte / of
boven uit der hoogte. Doch
zeide: Ik zal het niet eischen /
ik en zal den Heere niet vers-
Doe zeide hy / Hoort gy lieden
huis Davids / is 't u lieden
nig / dat gy de menschen
maakt / dat gy ook mynen
de maakt? Daarom zal de
zelbe u lieden een teken ge-
eene Maagt zal zwanger
ende zy zal eenen Zoon baren
nen name IMMANUEL
Boter en honig zal hy eeten
hy wete te verwerpen het
te verkiezen het goede.

Evangelie. Luc. 1. 26-38

Ende in de zesste maand
de Engel Gabriel van
zonden na een stad in Gal-
naamt Nazareth / tot een
die ondertrouwt was met
wiens name was Joseph /
huize Davids / en de name
was Maria. Ende de En-
haar ingekomen zijnde / zeide
gegroet / gy begenadigde /
is met u / gy zyt gezegent
brouwen. Ende als zy hem
zy zeer ontroert over dit
ende overleide hoedange de

The Epistle
to every
ace accor-
gift of C

o her, Fear not, Mary; for thou
found favour with God. And
old, thou shalt conceive in thy
omb, and bring forth a son, and
t call his name Jesus. He shall be
t, and shall be called the Son of
Highest; and the Lord God shall
unto him the throne of his father
d. And he shall reign over the
e of Jacob for ever, and of his
dom there shall be no end. Then
Mary unto the angel, How shall
be, seeing I know not a man?
the angel answered and said unto
The holy Ghost shall come upon
and the power of the Highest
overshadow thee: therefore also
holy thing which shall be born
e, shall be called the Son of
And behold, thy cousin Elisa-
she hath also conceived a son
old age: and this is the sixth
n with her who was called bar-
or with God nothing shall be
fible. And Mary said, Behold
ndmaid of the Lord; be it unto
ording to thy word. And the
departed from her.

nisse mochte zyn. Ende de Engel
zeide tot haar/ En breeft niet/Ma-
ria/ want gy hebt genade by God
gebonden. Ende ziet/ gy zult bebrugt
worden/ ende eenen Zoone baren/
en zult zynen name heeten JESUS.
Deze zal groot zyn/ ende de Zoone
des Allerhoogsten genaamt worden.
Ende God de Heere zal Hem den
thoon zyns baders Davids geven.
Ende hy zal over het huis Jakobs
Koning zyn in der eeuwigheid/ ende
zyns Koningryks en zal geen einde
zyn. En Maria zeide tot den En-
gel/ Hoe zal dat wezen? dewyle ik
geenen man en bekeune. Ende En-
gel antwoordende/ zeide tot haar/
De Heilige Geest zal over u komen/
ende de kracht des Allerhoogsten zal
u overschaduwten. Daarom ook dat
Heilige dat uit u geboren zal wor-
den/ zal Gods Zone genaamt wor-
den. Ende ziet Elizabeth ulwe nichte
is ook zelve bebrucht met eenen zoone
in haren ouderdom: en deze maand
is haar/ die onbruchtbaar genaamt
was/ de zeste. Want geen ding en
zal by God onmogelyk zyn. Ende
Maria zeide/ Ziet de diensmaagt
des Heeren: my geschiede na ulwen
woorde. Ende de Engel ging wech
van haar.

Saint Marks Day.

The Collect.

Almighty God, who hast in-
structed thy Holy Church with
evenly doctrine of thy Evan-
gelist Mark; Give us grace,
sing not like children carried
with every blast of vain do-
ctrine, we may be established in the
of thy holy Gospel, through
Christ our Lord. Amen.

The Epistle. Ephes. 4. 7.

to every one of us is given
grace according to the measure
of Christ. Wherefore he

S. Markus Dag.

Gebet.

O Almachtige God / die ulti-
heilige Kerke onderwezen hebt
dooz de Hemelsche Leerlinge van
ulwen Evangelist Markus, geest ons
die genade / dat wy alle tyd toenee-
men in ulw heilig Evangelium / en
bevestig mogten worden in standba-
stigheid des geloofs / op dat wy niet
altpd kinderen blyven / die als de
bloed beweegt en omgevoerd worden
met alle wind van ydele leerlinge /
dooz J. Christus onzen Heere. Amen.

Zendbrief. Ephes. 4. 7-17.

E Ik een van ons is de genade
de gegeven na de mate der gaa-
fe Christi. Daarom zegt hy /

faith, When he ascended up on high, he led captivity captive, and gave gifts unto men. (Now that he ascended, what is it but that he also descended first into the lower parts of the earth? He that descended, is the same also that ascended up far above all heavens, that he might fill all things.) And he gave some apostles, and some prophets, and some evangelists, and some pastors and teachers; for the perfecting of the saints, for the work of the ministry, for the edifying of the body of Christ; till we all come in the unity of the faith, and of the knowledge of the Son of God unto a perfect man, unto the measure of the stature of the fulness of Christ; that we henceforth be no more children, tossed to and fro, and carried about with every wind of doctrine, by the sleight of men, and cunning craftiness, whereby they lie in wait to deceive; but speaking the truth in love, may grow up into him in all things, which is the head, even Christ. From whom the whole body fitly joyned together, and compacted by that which every joynt supplieth according to the effectual working in the measure of every part, maketh increase of the body, unto the edifying of it self in love.

The Gospel. S. John 15. 1.

I Am the true vine, and my Father is the husbandman. Every branch in me that beareth not fruit, he taketh away; and every branch that beareth fruit, he purgeth it, that it may bring forth more fruit. Now ye are clean through the word which I have spoken unto you. Abide in me, and I in you. As the branch cannot bear fruit of it self, except it abide in the vine; no more can ye, except ye abide

Als Hy opgebaren is in de hoogte heeft Hy de gevangnisse gebangen genomen / ende heeft den menschen gaben gegeven. Aud it / Hy is opgebaren / wat is 't / dan dat Hy eerst is neder gedaald in de nederste deelen der aarde? Die neder gedaald is / is dezelve ook die opgebaren berre boven alle de hemelen / op dat Hy alle dingen verbullen zoude. Ende dezelve heeft gegeven sommige Apostelen / en sommige tot Predikanten / en sommige tot Evangelisten en sommige tot Herders en Leeraars. Tot de volmakinge der heiligen / tot het werk der bediening tot opbouwinge des lichaams Christi. Tot dat wy alle zullen komen tot de eenigheid des geloofs / en der kennisse des Zoons Gods / eenen volkomenen man / tot de grootheid der volheid Christi: dat wy niet meer kindereen zyn / die als de bloed betweert geboerd worden met alle winden leere / door de bedziegerpe der schen / door arglistigheit om te tot dwalinge te brengen. Waar waarheid betragende in liefde zins zouden opwassen in hem het Woest is / namelijk Christus. Mit welken het geheel lichaam kwamelyk t'zamen geboegt / en men vast gemaakt zynde / door voegzelen der toebereynginge / der werkinge van een iegelyk deel in mate / den wasdom des lichaams bekoimt / tot zyns zelfs opbouw in de liefde.

Evangelie. Joan. 15. 1-14

Ik ben de ware wyfstok / en vader is de landman. Alle die in My geen vrucht en draagt neemt Hy wech: ende alle die draagt / die reinigt Hy / op dat meer vrucht drage. En lieden rein / om het woord / dat Ik gesproken hebbe. Blybet in Ik in u. Gelykertwys de rank vrucht en kan dragen van haar: zo zy niet in den wyfstok en

The Epistle
es a serva
Lord Je
ve tribes
greeting
oy when
ions; kno
of your
But let pa
rk, that y
re, wanting

me. I am the vine, ye are the branches. He that abideth in me, and I in him, the same bringeth forth much fruit: for without me ye can do nothing. If a man abide not in me, he is cast forth as a branch, and withered; and men gather them, and cast them into the fire, and they are burned. If ye abide in me, and my words abide in you, ye shall ask of me what ye will, and it shall be done for you. Herein is my Father glorified, that ye bear much fruit; so that ye be my disciples. As the Father hath loved me, so have I loved you: continue ye in my love. If ye keep my commandments, ye shall abide in my love; even as I have kept the Father's commandments, and abide in his love. These things have I written unto you, that my joy might remain in you, and that your joy might be full.

also ook gy niet/ zo gy in My niet en blybet. Ik ben de wyfistok/ ende gy de ranken: die in My blyft/ en ik in hem/ die draagt veel vrucht: want zonder My en kondt gy niets doen. Zo iemand in My niet en blyft/ die is buiten geworpen gelykerwys de ranke/ ende is verdoort: ende men vergadert dezelve/ ende men werpt ze in 't vuur/ en zy worden verbrand. Indien gy in My blybet/ en myne woorden in u blyben/ zo wat gy wilt/ zult gy begeeren/ ende het zal u geschieden. Hier in is myn Vader verheerlykt/ dat gy veel vrucht draagt: ende gy zult myne discipelen zyn. Gelykerwys de Vader My lief gehad heeft/ hebbe Ik ook u lief gehad: blyft in deze myne liefde. Indien gy myne geboden belwaard/ zo zult gy in myne liefde blyben: gelykerwys Ik de geboden myns Vaders belwaard hebbe/ en blyve in zyne liefde. Deze dingen hebbe Ik tot u gesproken/ op dat myne blydschap in u blyve/ en ulve blydschap verbuit werde.

St Philip and Saint James Day.
The Collect.

Almighty God, whom truly to know is everlasting life; Grant us steadfastly to know thy Son Jesus to be the way, the truth, and the life, that following the steps of thy Apostles, Saint Philip and Saint James, we may steadfastly walk in the way that leadeth to eternal life, in the same thy Son Jesus Christ Lord. Amen.

The Epistle. S. James i. i.

I am a servant of God, and of the Lord Jesus Christ, to the twelve tribes which are scattered abroad, greeting. My brethren, count it all joy when ye fall into divers temptations; knowing this, that the trial of your faith worketh patience. But let patience have her perfect work, that ye may be perfect and lacking nothing. If any of

S. Philippus en Jacob, Apostelen.
Gebet.

O Almachtige God/ wien regt te kennen het eeuwige Leven is/ geest ons volkoementlyk te weten/ dat ulwen Zoone Jesus Christus/ de Weg/ de Waarheid en het Leven is/ op dat wy/ volgende de voetstappen van ulwe H. Apostelen/ Philippus en Jacobus, getrouwelyk wandelen op den weg/ welke leidt teneeuwigen Leven/ door dezelve ulwen Zoon Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Zendbrief. Jacob. i. i. - 13.

Jacobus een dienstknecht Gods/ ende des Heeren Jesu Christi/ den twaalf stammen die in de verstrooiinge zyn/zaligheid. Acht het voer groote vreugde/ myne broeders/ wanneer gy in veelerlei verzoeking gebalt: wetende dat de beproevinge ulwes geloofs lydzaamheid werkt. Doch de lydzaamheid hebbe een volmaakht werk/ op dat gy misoght vol-

you lack wisdom, let him ask of God that giveth to all men liberally, and upbraideth not, and it shall be given him. But let him ask in faith, nothing wavering; for he that wavereth is like a wave of the sea, driven with the wind, and tossed. For let not that man think that he shall receive any thing of the Lord. A double-minded man is unstable in all his ways. Let the brother of low degree rejoyce in that he is exalted; but the rich in that he is made low; because as the flower of the grass he shall pass away. For the sun is no sooner risen with a burning heat, but it withereth the grass, and the flower thereof falleth, and the grace of the fashion of it perisheth: so also shall the rich man fade away in his ways. Blessed is the man that endureth temptation; for when he is tried, he shall receive the crown of life, which the Lord hath promised to them that love him.

The Gospel. S. John 14. 1.

And Jesus said unto his disciples, Let not your heart be troubled; ye believe in God, believe also in me. In my Fathers house are many mansions; if it were not so, I would have told you. I go to prepare a place for you: And if I go and prepare a place for you, I will come again, and receive you unto my self, that where I am, there ye may be also. And whither I go, ye know, and the way ye know. Thomas saith unto him; Lord, we know not whither thou goest, and how can we know the way? Jesus saith unto him, I am the way, the truth, and the life; no man cometh unto the Father, but by me. If ye had known me, ye should have known my Father also; and from henceforth ye know him, and

maakt zyn en geheel oprecht / in geen ding gebzeckelyk. En indien iemand van u wysheid ontbreekt / dat hy van God begeere / die een iegelyk mildelyk geeft / ende niet en verwerpt ende zy zal hem gegeeven worden. Maar dat hy ze begeere in geloof niet twyffelende: want die twyffel is een bare der zee gelyk / die van de wind gedreven ende op ende neer gelwoopen word. Want die menich en meine niet dat hy iet ontfangen van den Heere: Een dubbelzinnig man is ongestadig in alle zyne begen. Maar de broeder die medelidende roeme in zyne hoogheid: En de man in zyne vernederinge; want hy is als een bloeme des gras doorgaan. Want de zonne is opgegange met de hitte / en heeft het gras vergaemaakt / ende zyn bloeme is afgewallen / en de schoone gedaante haer aanschyn is vergaan: alzo zal de rike in zyne wegen verwelken. Zalig is de man die verzoeken verdraagt: want als hy beproeft is geweest zyn / zo zal hy de kroone des levens ontfangen / welke de Heere belooft heeft den genen die hem lief hebben.

Evangelie. Joan. 14. 1-15.

En Jesus zeide tot zyne discipelen / Myn herte en was ontroerd: gy lieden gelooft in den Heere gelooft ook in My. In het myns Vaders zyn veel wooningen; andersins zo zoude Ik het u niet hebben: Ik ga henen om u plaatsen te bereiden. En zo wanneer Ik zal gegaan zyn / en een plaats bereid hebben / zo kom ik weder tot u tot My nemen / op dat ghy zyn meugt daar ik ben. Ende als ik henen ga / weet gy / ende den u weet gy. Thomas zeide tot den Heere / wy en weten niet waarheen u gaat: ende hoe kunnen wy den weg weten? Jesus zeide tot hem / Ik ben de weg / en de waarheit / en het leven. Niemand en komt tot den Vader dan door My. Amen.

seen him. Philip saith unto him, shew us the Father, and it ceeth us. Jesus saith unto him, I been so long time with you, yet hast thou not known me, p? He that hath seen me, hath the Father; and how sayst thou, Shew us the Father? Believeest not that I am in the Father, the Father in me? the words that I say unto you, I speak not of my self, but the Father that dwelleth in me, he doth the works. Believe me, I am in the Father, and the Father in me; or else believe me for the works sake. Verily, verily, I say unto you, He that believeth on me, the works that I do, shall he do also, and greater works than these shall he do, because I go unto my Father. Whatsoever ye shall ask in my Name, that will I do, that the Father may be glorified in the Son. If ye shall ask any thing in my Name, I will do it.

lieden My gekend haddet / zo zondet gy ook mynen Vader gekend hebben: ende van nu kennet gy hem / en hebt het hem gezien. Philippus zeide tot hem / Heere / toond ons den Vader / ende het is ons genoeg. Jesus zeide tot hem / Ben ik zo langen tyd niet u lieden / ende en hebt gy My niet gekend / Philippe? Die my gezien heeft / die heeft den Vader gezien: ende hoe zegt gy / Toond ons den Vader? Geloofst gy niet dat ik in den Vader ben / ende de Vader in My is? De woorden die ik tot u lieden sprekke / en sprekke ik van Myzelven niet / maar de Vader die in My blyft / dezelve doet de werken. Geloofbet My / dat Ik in den Vader ben / ende de Vader in My is / en indien niet / zo geloofbet My om de werken zelbe. Doo?waar / doo?waar zegge ik u lieden / die in My geloofst / de werken die Ik doe / zal hy ook doen / ende zal meerder doen dan deze. Want Ik ga heen tot mynen Vader: En zo wat gy begeeren zult in mynen name / dat zal Ik doen: op dat de Vader in den Zone verheerlykt worde. Zo gy iet begeeren zult in mynen name / Ik zal het doen.

Saint Barnabas the Apostle.
The Collect.

Lord God Almighty, who didst indue thy holy Apostle Barnabas with singular gifts of the Holy Spirit: Leave us not, we beseech thee, destitute of thy manifold gifts, but of grace to use them alway to thy honour and glory, through Christ our Lord. Amen.

For the Epistle. Acts II. 22.

Things of these things came unto the ears of the Church which was at Jerusalem: and they sent forth messengers, that he should go as far as Antiochia. Who when he came, and saw the grace of God, was glad,

S. Barnabas den Apostel.
Gebed.

O Heere Almachtige God / die uwen h. Apostel Barnabas met bijzondere gaven des h. Geestes verciert hebt / laat ons niet misdeeld blyven van deze uwe zo menigvuldige giften en genade: Maar geest dat wy dezelve recht mogen gebruiken tot lof en heerlykheid uwer hoogheiligen naams / doo? Jesus Christus onzen Heere. Amen.

In plaats van de Zendb. Act. II. 22. &c.

Het geruchte van haar kwam tot de ooren der gemeente die te Jeruzalem was: ende zy zonden Barnabam uit / dat hy het land doorginge tot Antiochien toe. Dewelke daar gekomen zynde / ende de genade

and exhorted them all, that with purpose of heart they would cleave unto the Lord. For he was a good man, and full of the Holy Ghost, and of faith; and much people was added unto the Lord. Then departed Barnabas to Tarsus for to seek Saul. And when he had found him, he brought him unto Antioch. And it came to pass, that a whole year they assembled themselves with the Church, and taught much people; and the disciples were called Christians first in Antioch. And in these days came prophets from Jerusalem unto Antioch. And there stood up one of them, named Agabus, and signified by the Spirit, that there should be great dearth throughout all the world; Which came to pass in the days of Claudius Cesar. Then the disciples, every man according to his ability, determined to send relief unto the brethren which dwelt in Judea. Which also they did, and sent it to the elders by the hands of Barnabas and Saul.

The Gospel. S. John 15. 12.

THis is my commandment, that ye love one another, as I have loved you. Greater love hath no man than this, that a man lay down his life for his friends. Ye are my friends, if ye do whatsoever I command you. Henceforth I call you not servants; for the servant knoweth not what his lord doth; but I have called you friends: for all things that I have heard of my Father, I have made known unto you. Ye have not chosen me, but I have chosen you, and ordained you, that ye should go and bring forth fruit, and that your fruit should remain; that whatsoever ye shall ask of the Father in my Name, he may give it you.

Gods ziende/ wierd verblýd/ ende vermaandeze alle / dat zy met een boozneemen des herten by den Here zouden blyben. Want hy was een goed man/ en vol des Heiligen Geests/ en des geloofs: ende daar wierd een groote schare den Hem toorgeboegt. En Barnabas ging na Tarsen om Saulum te zoeken: en als hy hem gebonden hadde/ brag hy hem tot Antiochien. Ende het geschied dat zy een geheel jaar samen vergaderden in de Gemeinte/ een groote schaare leerden: en daer discipelen eerst te Antiochien genoemd werden. En in dezē dagen/ kwamen eenige Propheeten af van Jerusalem tot Antiochia. Ende een uit haar/ met name Agabus/ stond op/ en gaf te kennen den Geest/ dat'er een groote hongersnood zoude wezen over de ganse wereld: dewelke ook gekomen onder den Keizer Claudius. En dat een iegelyk der discipelen vermocht/ besloot elk van haar te zenden ten dienste der broederen in Judea woonden. Het welk zy ook deden/en zonden het tot de Ouderlingen doo? de hand Barnabe ende Saul.

Evangelie. Joan. 15. 12-17.

DIt is myn gebod/ dat gy elkanderen lief hebt/gelyck als ik u lief gehad hebbe. Niemand heeft meerder lief de als de? iemand zyn leven zette voor zyn vrienden. Gy zyt myne vrienden/ gy doet wat ik u gebiede. Ik en wil u niet meer dienstknechten: want dienstknecht en weet niet wat de heere doet: maar ik hebbe u bidden genoemd/ want al wat ik van den Vader gehoord hebbe/ dat heb ik u bekend gemaakt. Gy en wilt niet uitverkooren/ maar hebbe u uitverkooren/ en Ik heb u gestelt dat gy zoudt henen gaan brycht dzagen/ ende dat utve blybe: op dat zo wat gy van den vader begeeren zult in mynen naam/ u dat gebe.

*Saint John Baptist.
The Collect.*

Almighty God, by whose providence thy servant John Baptist was wonderfully born, and sent to prepare the way of thy Son our Saviour, by preaching of repentance; take us so to follow his doctrine and his life, that we may truly repent according to his preaching, and after his example constantly speak the truth, boldly rebuke vice, and patiently suffer for the truths sake, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

*S. Jan den Dooper.
Gebed.*

Almachtige God / door wiens voorzienigheid uw diens knecht Joannes den Dooper wonderbaarlyk geboren is / en gezonden om te bereiden den weg uwer Zoons onzes Zaligmakers / door de prediking der bekeering: Geest ons / dat wy zyne leeringe en heilig leven also mogen nadoelgen / dat wy ons waaragtiglyk bekeeren volgens zyne Predicatie / en na zyn voorbeeld standvastelyk de waarheid bejden / rond uit de gebreken bestraffen / en lydzaamlyk voor de waarheid zelfs de dood uitstaan / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

In plaats van de Zondb. Esai. 40. 1--12.

Troostet / troostet myn volk / zal u lieder God zeggen: Spreekt na het herte van Jeruzalem / ende roept haar toe / dat haar strejd verboud is / dat hare ongerechtigheid verzoend is / dat zy van de hand des Heeren dobbel ontfangen heeft voor alle haare zonden. Een stemme des roependen in de woestijne: Bereiden den weg des Heeren / maakt recht in de woestijne eene bane voor onzen God. Alle dalen zullen verhoogt worden / ende alle bergen en heuvelen zullen vernedert worden: ende wat krom is / dat zal recht / ende wat hobbelachtig is / dat zal tot een basen gemaakt worden. Ende de Heerlykheid des Heeren zal geopenbaart worden: en alle vleesch te gelyk zal zien / dat het de mond des Heeren gesproken heeft. Een stemme zeyd: Roept / ende hy zeyd / Wat zal ik roepen? Alle vleesch is gras / en alle zyne goedertierenheid als een bloeme des velds. Het gras verdort / de bloeme valt af / als de Geest des Heeren daer in blaast: Doorwaar het volk is gras. Het gras verdort / de bloeme valt af: maar het woord onzes Gods bestaat in der eeuwigheid. O Zion / gy verkondigster van goede boodschap / klimt op eenen

For the Epistle. Isaiah 40. 1.

Omfort ye, comfort ye, my people, saith your God. Speak comfortably to Jerusalem, and cry her, that her warfare is accomplished, that her iniquity is pardoned; she hath received of the Lords double for all her sins. The voice that crieth in the wilderness, prepare the way of the Lord, make straight in the desert a high way for God. Every valley shall be filled, and every mountain and hill shall be made low, and the crooked shall be made straight, and the high places plain. And the glory of the Lord shall be revealed, and all shall see it together; for the mouth of the Lord hath spoken it. The voice said, Cry. And he said, What shall I cry? All flesh is grass, and the goodliness thereof is as the flower of the field. The grass withereth, the flower fadeth, because the breath of the Lord bloweth upon it: the people is grass. The grass withereth, the flower fadeth, but the word of our God shall stand for ever. O Zion, that bringest good tidings, get thee up into the high place: O Jerusalem, that bringest tidings, lift up thy voice with strength; lift it up, be not afraid: say

unto the cities of Judah, Behold, your God. Behold, the Lord God will come with strong hand, and his arm shall rule for him; behold, his reward is with him, and his work before him. He shall feed his flock like a shepherd, he shall gather the lambs with his arm, and carry them in his bosom, and shall gently lead those that are with young.

The Gospel. S. Luke 1. 57.

Elisabeths full time came that she should be delivered; and she brought forth a son. And her neighbours and her consins heard how the Lord had shewed great mercy upon her, and they rejoyced with her. And it came to pass that on the eighth day they came to circumcise the child, and they called him Zacharias, after the name of his father. And his mother answered and said, Not so; but he shall be called John. And they said unto her, There is none of thy kindred that is called by this name. And they made signs to his father, how he would have him called. And he asked for a writing-table, and wrote, saying, His name is John. And they marvelled all. And his mouth was opened immediately, and his tongue loosed, and he spake and praised God. And fear came on all that dwelt round about them; and all these sayings were noised abroad throughout all the hill-country of Judea. And all they that had heard them, laid them up in their hearts, saying, What manner of child shall this be? And the hand of the Lord was with him. And his father Zacharias was filled with the Holy Ghost, and prophesied, saying, Blessed be the Lord God of Israel, for he hath visited and redeemed his people, and hath raised up an horn of salvation for us in the house of his servant David; as he spake by the

hoogen berg: O Jeruzalem / gy bent kondigster van goede boodschap: heft uwe stemme op met magt / heftze op en bzeest niet / zegt den Steden Jherusalem / Ziet hier is uwe God. Ziet de Heere Heere zal komen tegen den stercken / ende syn arm zal heerschen: ziet syn loon is by hem / ende syn arbeids-loon is voorsz syn aangezigt. Hy zal syne kudde weiden gelyk een hardy: Hy zal de lammerkens in synen armen bergaderen / ende in synen schoot dragen: de zogende zal by synen kens leiden.

Evangelie. Luc. 1. 57. &c.

De tyd Elizabeths wierd boudt / dat zy baren zoude / ende zy baarde eenen zone. En die daar om in woonden / in haare magen hoorden dat de Heere syne barmhertigheid grootelyks aan haar bewys hadde: ende waren met haar blyd. Ende het geschiedde dat zy den achtsten dag kwamen / om kindeken te besnyden / ende noemde het Zachariam / naa den name syners vaders. Ende syne moeder antwoorde / ende zeide / Niet also: maar hy zal Joannes heeten. Ende zy den tot haar / Daar en is niemant uw maagschap / die met dien megenaaamt word. Ende zy wenste synen vader / hoe hy wilde dat hy naamt zoude worden. Ende als een schryf-tafelken ge-eischt had / schreef hy / zeggende / Joannes is synen name. Ende zy verwonderde haar alle. Ende terstond wierd syn mond geopen / ende syne tonge gemaakt / ende hy sprak / God loofde. Ende daer kwam breeze over die rontom haar woonden / ende te geheele gebergte van Judea te beel gesproken van alle deze dingen. Ende alle die het hoorden namen ter harten / zeggende / Wat zal den kindeken wezen. Ende de hand der Heeren was met hem. Ende Zacharias syn vader wierd vervuld den heiligen Geest / en propheteerde zeggende / Gelooft zy de Heere

Saint
Almighty
Son Jesus
apostle Saint
Gifts, and
fly to feed
th thee, all
nly to pro
the people
me, that
of everla
Christ our

S. Pieter den Apostel.

203

uth of his holy prophets, which
e been since the world began; that
should be saved from our enemies,
from the hand of all that hate
to perform the mercy promised
our forefathers, and to remember
holy covenant; the oath which
swore to our father Abraham, that
would grant unto us, that we
g delivered out of the hands of
enemies, might serve him without
in holiness and righteousness
re him all the days of our life.
thou, Child, shalt be called
prophet of the Highest; for thou
go before the face of the Lord to
are his ways; to give knowledge
vation unto his people by the
ssion of their sins, through the
er mercy of our God, whereby
Day-spring from on high hath
d us; to give light to them that
darkness, and in the shadow
ath, to guide our feet into the
of peace. And the child grew,
waxed strong in spirit; and was
e deserts till the day of his shew-
unto Israel.

God Israels / want hy heeft bezogt/
ende verlossinge te wege gebracht zy-
nen volke: Ende heeft eenen hoozn
der zaligheid ons opgerecht / in het
huis Davids zyns knechts. Gelyk
hy gesproken heeft door den mond zy-
ner heiliger Propheten / die van den
beginne der waereld geweest zyn /
namelyk eene verlossinge van onze
vyanden / ende van de hand aller der
geener die ons haten. Op dat hy
barmhertigheid dede aan onze Vades-
ren / ende gedachtig ware zyns heil-
igen verbonds: En des eeds / dien hy
Abraham onzen Vader gezworen
heeft / om ons te geven / dat wy ver-
loft zynde uit de hand onzer vyanden /
hem dienen zouden zonder breeze / in
heiligheid en gerechtigheid voor hem /
alle de dagen onzes levens. Ende gy
kindeken zult een Propheet des Al-
derhoogsten genaamt worden: want
gy zult voor het aangezicht des Hee-
ren voor heenen gaan / om zyne wegen
te bereiden. Om zynen volke kennis
der zaligheid te geven / in vergevinge
harer zonden. Voor de innerlyke be-
wegingen der barmhertigheid onzes
Gods / met welke ons bezogt heeft de
Opgank uit der hoogte. Om te ver-
schynen den genen die gezeten zyn in
duisternisse / en schaduw des doods:
om onze voeten te richten op den weg
des vredes. Ende het kindeken toef
op / ende werd gesterkt in den geest /
ende was in de woestynen tot den dag
ziner vertooninge aan Israel.

Saint Peters Day.

The Collect.

Almighty God, who by thy
Son Jesus Christ didst give to
apostle Saint Peter many excel-
lents, and commandedst him
ly to feed thy flock; Make we
h thee, all Bishops, and Pastors,
ly to preach thy holy word,
e people obediently to follow
me, that they may receive the
of everlasting glory, through
Christ our Lord. Amen.

S. Pieter den Apostel.

Gebed.

O Almachtige God / die door uwen
Zoon Jesus Christus aan den
heiligen Apostel Petrus veel
kende gaben verleend; en hem tot
dziemaal toe ernstig bevolen hebt /
uw kudde te weiden: Geeft / bidden
wy u / dat alle de Opzienders en Lee-
raren naarstelyk het Evangelium
mogen voorhouden / en het volk den
woorde doen gehoorzamen / op dat zy
genieten mogen de kroon der eeuwighe

For

For the Epistle. Acts 12. 1.

ABout that time Herod the king stretched forth his hands to vex certain of the Church. And he killed James the brother of John with the sword. And because he saw it pleased the Jews, he proceeded further to take Peter also. (Then were the days of unleavened bread) And when he had apprehended him, he put him in prison, and delivered him to four quaternions of soldiers to keep him, intending after Easter to bring him forth to the people. Peter therefore was kept in prison; but prayer was made without ceasing of the Church unto God for him. And when Herod would have brought him forth, the same night Peter was sleeping between two soldiers, bound with two chains; and the keepers before the door kept the prison. And behold, the angel of the Lord came upon him, and a light shined in the prison; and he smote Peter on the side, and raised him up, saying, Arise up quickly. And his chains fell off from his hands. And the angel said unto him, Gird thy self, and bind on thy sandals: and so he did. And he said unto him, Cast thy garment about thee, and follow me. And he went out and followed him, and wist not that it was true which was done by the angel; but thought he saw a vision. When they were past the first and the second ward, they came unto the iron gate that leadeth unto the city, which opened to them of his own accord; and they went out, and passed on through one street, and forthwith the angel departed from him. And when Peter was come to himself, he said, Now I know of a surety, that the Lord hath sent his angel, and hath delivered me out of the hand of Herod, and from all the expectation of the people of the Jews.

Heertlykheid / door Jesus Christus onzen Heere. Amen.

In plaats van de Zendb. Hand. 12. 1-12.

Ontrent dezelve tyd sloeg de Koning Herodes de handen aan sommige van de gemeente / om die kwallyk te handelen. Ende doodde Jacobum den broeder Joannis met den zweerde. Endoe hy zag dat het den Joden behagelyk was boer hy boort om ook Petrum te borgen (ende het waren de dagen der gehebelde brooden.) Den welken gegrepen hebbende / hy in de gevangnisse zettende / ende gaf hem overal vier wachten / elk van vier knechten / om hem te bewaren / lende naar het Paasch-seest he boortbrengen boort het volk. Dan wierd in de gevangnisse waard: maar van de gemeente een geduurig gebed tot God hem gedaan. Doe hem nu Herod zoude boortbrengen / sliep Petrus zelven nacht tusschen twee knechten / gebonden met twee keten ende de wachters boort de deuren waarden de gevangnisse. Ende een Engel des Heeren stond ende een licht scheen in de woone ende slaande de zyde Petri / waken hem op / zeggende / Staate haast op. Ende zyne ketenen vielen af de handen. Ende de Engel zied hem / Omgozd u / en bind uwe voeten aan. Ende hy dede alsoe. Hy ziede tot hem / Werpt uwen staf om / ende volgt my. En uitzagte volgde hy hem / en wist niet dat waaragtig was het gene door Engel geschiedde / maar hy zag dat hy een gezigte zag. Ende door de eerste ende tweede woongaan waren / kwamen zy pzeren poozte / die na de stad leide welke van zels haar geopenet. Ende uitgegaan zynde / gingen fraate boort: ende terstond se de Engel van hem. Ende tot hem zelven gekomen zynde / Nu weet ik waaragtelyk

Heere zynen Engel uitgezonden heeft / en my verlost heeft uit de hand Herodis / en uit alle de verwachtinge van het volk der Joden.

Evangelie. Matth. 16. 13-20.

Als nu Jesus gekomen was in de deelen Cefaree Philippi / braagde hy zyne discipelen / zeggende / Wie zeggen de menschen / dat ik / de Zoon des menschen / ben? En zy zeiden / Sommige Joannes de Dooper / en andere / Elias / ende andere / Jeremias / ofte een van de Propheten. Hy zeide tot haar / Maar gy / wie zegt gy dat ik ben? Ende Simon Petrus antwoordende zeide / Gy zyt de Christus / de Zoon des levendigen Gods. En Jesus antwoordende / zeide tot hem / Zalig zyt gy / Simon Bar-Jona: want vleesch ende bloed en heeft u dat niet geopenbaart / maar myn Vader / die in de hemelen is. Ende ik zegge u ook / dat gy zyt Petrus / ende op deze Petra zal ik mijn gemeinte bouwen / en de poorten der helle en zullen dezelve niet overweldigen. En ik zal u geven de sleutelen van't koninkryk der hemelen: ende zo wat gy zult binden op der aarden / zal in de hemelen gebonden zyn. Ende zo wat gy ontbinden zult op der aarden / zal in de hemelen ontbonden zyn.

S. Jacob den Apostel.
Gebet.

Vergunt ons / O barmhertige God / dat / eben als uwen heiligen Apostel Jacobus, verlaatende zyn vader en alles wat hy hadde / zondert te vertoeven gehoozzaam is geweest aan de roeping uwer Zoons / en hem gevolgt is; wy ook also verlaatende alle wereltdze en vleeschelyke begeerlykheden / altyd mogen bereid zyn om uwe heilige geboden te volgen. Dooz Jesus Christus onze Heere / Amen.

The Gospel. S. Matth. 16. 13.

When Jesus came into the coasts of Cefarea Philippi, he asked his disciples, saying, Whom men say that I, the Son of man, am? And they said, Some say that thou art John the Baptist, some Elias, others Jeremias, or one of the prophets. He saith unto them, But whom say ye that I am? And Simon answered and said, Thou art the Son of the living God. And he answered and said unto him, Blessed art thou, Simon Bar-jona: for flesh and blood hath not revealed thee, but my Father which is in heaven. And I say also unto thee, that thou art Peter, and upon this rock I will build my Church; the gates of hell shall not prevail against it. And I will give unto thee the keys of the kingdom of heaven: whatsoever thou shalt bind on earth, shall be bound in heaven; and whatsoever thou shalt loose on earth, shall be loosed in heaven.

Saint James the Apostle.

The Collect.

Grant, O merciful God, that as thy holy Apostle Saint James, leaving his father and all that he had, without delay was obedient unto the calling of thy Son Jesus Christ, and followed him; so we forsaking all worldly and carnal affections, may be more ready to follow thy holy commandments, through Jesus Christ our Lord. Amen.

For the Epistle. Acts 11. 27. and part
of the 12th Chapter.

IN those days came prophets from Jerusalem unto Antioch. And there stood up one of them, named Agabus, and signified by the Spirit, that there should be great dearth throughout all the world; which came to pass in the days of Claudius Cefar. Then the disciples every man according to his ability, determined to send relief unto the brethren which dwelt in Judea. Which also they did, and sent it to the elders by the hands of Barnabas and Saul. Now about that time, Herod the king stretched forth his hands to vex certain of the Church. And he killed James the brother of John with the sword, And because he saw it pleased the Jews, he proceeded further to take Peter also.

The Gospel. S. Matth. 20. 20.

THen came to him the mother of Zebedees children, with her sons, worshipping him, and desiring a certain thing of him. And he said unto her, What wilt thou? She saith unto him, Grant that these my two sons may sit, the one on thy right hand, and the other on the left, in thy kingdom. But Jesus answered and said, Ye know not what ye ask. Are ye able to drink of the cup that I shall drink of, and to be baptized with the baptism that I am baptized with? They say unto him, We are able. And he saith unto them, Ye shall drink indeed of my cup, and be baptized with the baptism that I am baptized with: but to sit on my right hand, and on my left, is not mine to give, but it shall be given to them for whom it is prepared of my Father. And when the ten heard it, they were moved with indignation against the two brethren. But Jesus called them unto him, and said,

In plaats van de Zendb. Hand. 11. 27.
tot vers 4. cap. 12.

In de zelve dagen/ kwamen er enige Propheten af van Jerusalem tot Antiochien. Ende een van haar/ met name Agabus/ stond op ende gaf te kennen door den Geest dat'er een groote hongersnood zoude wezen over de geheele wereld: welcke ook gekomen is onder keizer Claudius. Ende na dat iegelyk der discipelen vermoede/ sloot elk van haar iet te zenden in dienste den broederen die in Judea woonden. Het welck zy ook deden ende zonden het tot de Ouderlingen door de hand Barnabe ende Saul. Ende ontreit dezelve tyd sloeg koning Herodes de handen aan James van de gemeinte/ om die te gelyk te handelen. Ende hy doot Jacobum den broeder Joannis den zweerde. Ende doe hy zag dat het den Joden behagelyk was/ hy boozt om ook Petrum te vangen.

Evangelie. Matth. 20. 20-29.

De kwam de moeder der Zebedei tot hem met haar twee kinderen/ hem aanbidde/ ende biddende wat van hem. Ende hy zeide tot haar/ Wat wilt gy? Zy zeide tot hem/ Zegt dat deze myn twee zonen zitten mogen d'een tot u rechter/ ende de ander tot u linkerhand in uw koningryk. Jesus antwoorde ende zeide/ Ik wiet en weet niet wat gy begehert; want dat is u niet te geven. Want ik wil dat gy den dzinkbeker dzinket: ende met den doop gedoopt worden/ daar mede den doop der ziele. Zy zeiden tot hem/ En hy zeide tot haar/ Ik wil dat gy den doop der ziele drinket: ende met den doop der ziele gedoopt worden/ maar het zitten tot myn rechter/ ende tot myn linkerhand staat by my niet te geven: want dat is u niet te geven. Want het zal gegeven worden dien die wil den doop der ziele drinken. Ende de andere tien dat hoorden/

S. Bartholomeus den Apostel.

207

Ye know that the princes of the Gentiles exercise dominion over them, and they that are great, exercise authority upon them. But it shall not be so among you: but whosoever will be great among you, let him be your minister; and whosoever will be chief among you, let him be your servant: even as the Son of man came not to be ministered unto, but to minister, and to give his life a ransom for many.

zy 't zeer kwalijk van de twee broeders. Ende als haar Jesus tot hem geroepen hadde/ zeide hy/ Gy weet dat d'Oberste der volkeren heerschen schappye voeren over haar/ ende de Grootste gebruiken magt over haar. Dog also en zal 't onder u niet zyn: maar zo wie onder u zal willen groot worden/ die zy uwe dienaar. Ende zo wie onder u zal willen de eerste zyn/ die zy uwe dienstknecht. Gelyk de Zoon des menschen niet en is gekomen om gediend te worden/ maar om te dienen/ ende zyne ziele te geven tot een rantsoen voor vele.

*Saint Bartholomew the Apostle.
The Collect.*

O Almighty and everlasting God, who didst give to thine Apostle Bartholomew grace truly to believe and to preach thy word; Grant, we beseech thee, unto thy Church, to keep that word which he believed, and to preach and receive the same, through Jesus Christ our Lord.

S. Bartholomeus den Apostel.
Gebed.

O Almagtige en eeuwighe God/ die aan den H. Bartholomeus uwen Apostel de genade gegeven hebt van den Heiligen Evangelio waarlijk te geloven/ en uw Woord te onderwijzen/ geeft/bidden wy/ aan uw Kerke/ te bevestigen dat hy geloofd/ en te prediken dat hy geleerd heeft/ door Jesus Christus onzen Heere. Amen.

In plaats van de Zendb. Hand. 5. 12-17.

For the Epistle. Acts 5. 12.
Of the hands of the Apostles were many signs and wonders wrought among the people, (and they were all with one accord in Solomons porch. And of the rest durst no man touch him: but the people glorified him. And believers were the more added to the Lord, multitudes both of men and women) much that they brought forth sick into the streets, and laid them on beds and couches, that at the shadow of Peter passing might overshadow some of them. And came also a multitude out of the cities round about unto Jerusalem, bringing sick folks, and them which were vexed with unclean spirits, and they were healed every one.

Dooz de handen der Apostelen geschieden vele tekenen ende wonderen onder het volk: Ende zy waren alle eendragtelyk in het Doort Hof Salomons. Ende van de andere en durfde niemand zig by haar boegen: maar het volk hieldze in grootachtinge. Ende daar wierden er meer ende meer toegedaan/ die den Heere geloofden/ menigten beide van mannen ende van vrouwen. Also dat zy de kranke uitdroegen op de straten/ ende leiden op bedden/ ende beddekens/ op dat als Petrus kwam/ ook maar de schaduw iemand van haar beschaduwten mogte. Ende ook de menigte uit de omleggende steden kwam gezamentlyk te Jerusalem/ brengende kranke/ ende die van onreine geesten gekweld waren: welke alle genezen wierden.

The

The Gospel. S. Luke 22. 24.

And there was also a strife among them which of them should be accounted the greatest. And he said unto them, The kings of the Gentiles exercise lordship over them; and they that exercise authority upon them, are called benefactors. But ye shall not be so: but he that is greatest among you, let him be as the younger; and he that is chief, as he that doth serve. For whether is greater, he that sitteth at meat, or he that serveth? is not he that sitteth at meat? but I am among you as he that serveth. Ye are they which have continued with me in my temptations. And I appoint unto you a kingdom, as my Father hath appointed unto me; that ye may eat and drink at my table in my kingdom, and sit on thrones judging the twelve tribes of Israel.

*Saint Matthew the Apostle.
The Collect.*

O Almighty God, who by thy blessed Son didst call Matthew from the receipt of custom, to be an Apostle and Evangelist; Grant us grace to forsake all covetous desires and inordinate love of riches, and to follow the same thy Son Jesus Christ, who liveth and reigneth with thee and the Holy Ghost, one God world without end. *Amen.*

The Epistle. 2 Cor. 4. 1.

Therefore seeing we have this ministry, as we have received mercy, we faint not; but have renounced the hidden things of dishonesty, not walking in craftiness, nor handling the word of God deceitfully, but by manifestation of the truth, commending our selves to every mans conscience in the sight of God. But if our Gospel be hid, it is hid to them that are lost: in whom

Evangelie. Luc. 22. 24-31.

Ende daar wierd ook twistling onder haar/ wie van haar schen de meeste te syn. Ende hy zeide tot haar/ De Koningen der volkeren heerschen over haar: ende die magen over haar hebben/ worden welbadaen Heeren genaamt. Dog gy niet alsoe maar de meeste onder u / die sy genen de minste: ende die boozganger is als een die diend. Want wie is meerder die aanzit / ofte die diend? En is niet die aanzit? Maar ik ben in midden van u / als een die diend. En gy zyt de gene/ die met my sijn gebleven zyt in myne verzoeking. En ik verordine u het Koninkryk gelpkerlycs myn Vader my dat verordineerd heeft: Op dat gy etet en drinket aan myne tafel in myn Koninkryk / ende zitter op thronen oordeelende de twaalf geslachten Israels.

*S. Mattheus Apostel en Evangelist.
Gebed.*

O Allmagtige God / die den Mattheus, op dat hy van Tollenaar een Apostel en Evangelist zoude werden/ dooz uwen heilich Zone hebt doen roepen: Geefte de genade / dat wy mogen verlaten alle geldgierigheid en de ongeheeren begeerten van ryckdommen te verlaten; Maar volgen uwen Heer Jesus Christus onzen Heer / niet u leeft en heerst in eenheid. *V. Geestes / God / dooz alle eeuwen der eeuwen. Amen.*

Zendbrief. 2 Cor. 4. 1-7.

Darom deluyde wy deze dingen hebben/na de barmhertigheid die ons geschiet is / zo en begeren wy niet: Maar wy hebben woorden de bedekzelen der schand niet wandelende in arglistigheid. 't woord Gods verbalschende / dooz openbaringe der waarheit / zelve aangenaam makende den conscientien der menschen / in de woordigheid Gods. Doch

S. Michael en aller H. Engelen Dag.

209

od of this world hath blinded
minds of them which believe
lest the light of the glorious
of Christ, who is the image
od, should shine unto them.
ve preach not our selves, but
Jesus the Lord; and our selves
servants for Jesus sake. For God
commanded the light to shine
darkness, hath shined in our
to give the light of the
edge of the glory of God, in
of Jesus Christ.

ook ons Evangelium bedekt is / zo
is het bedekt in de gene die verlooren
gaan: In derwelke de God dezer
eeuw de zinnen verblind heeft / na-
melijk der ongeloobige / op dat haar
niet en bestrale de verlichtinge des
Evangeliums der heerlijkheid Chri-
sti / die het beeld Gods is. Want
wy en prediken niet ons zelven / maar
Christum Jesum den Heere: en ons
zelven / dat wy utwe dienaren ymom
Jesu wille. Want God die gezegt
heeft / dat het licht uit de duisternisse
zoude schynen / is de gene die in onze
herten gescheenen heeft / om te geven
verlichtinge der kennisse der heerlyk-
heid Gods in het aangezicht Jesu
Christi.

Evangelie. Matth. 9. 9-14.

En Jesus van daar voortgaande
de / zag een mensche in 't Col-
huts zitten / genaamt Mattheus:
ende zeide tot hem / Volgt My. En
hy opstaande / volgde hem. Ende
het geschiedde als hy in 't huis Mat-
thei aanzat / ziet / veele Tollenaars
ende zondaars kwamen ende zaten
mede aan / met Jesu / ende zyne disci-
pelen. Ende de Pharizeen dat zien-
de / zeiden tot zyne discipelen / Waar-
om eet uw Meester met de tollena-
ren en zondaren? Maar Jesus zulk
hoorende / zeide tot haar / Die ge-
zond zyn en hebben den Medicyn-
meester niet van noode / maar die
ziek zyn. Doch gaat henen / en leert
wat het zy / Ik wil barmhertigheid
ende niet offerande. Want Ik ben
niet gekomen om te roepen rechtveer-
dige / maar zondaars tot bekeeringe.

S. Michael en aller H. Engelen Dag.

Gebed.

O Eeuwige God / die de diensten
der Engelen en Menschen met
een wonderbare ordre geschikt hebt /
bergind genadiglyk / dat ons leven
van haar / door wien Gy zonder op-
houden gedient werd in den hemel /
na uw welbehagen mag behoed wer-
den op der aarden / door Jesus Chri-
stus.

Lord

the Gospel. S. Matth. 9. 9.

ed as Jesus passed forth from
ence, he saw a man named
w, sitting at the receipt of
and he saith unto him, Fol-
And he arose, and followed
and it came to pass, as Jesus
ear in the house, behold,
blicans and sinners came and
n with him and his disciples.
en the Pharisees saw it, they
o his disciples, Why eateth
ster with publicans and sin-
at when Jesus heard that, he
o them; They that be whole
a physician, but they that
But go ye and learn what
neth, I will have mercy, and
fice; for I am not come to
righteous, but sinners to
ce.

S. Michael and all Angels.

The Collect.

erlasting God, who hast or-
ned and constituted the ser-
Angels and men in a won-
der; Mercifully grant, that
oly Angels always do thee
heaven; so by thy appoint-
may succour and defend
n, through Jesus Christ our

Lord. Amen.

For the Epistle. Rev. 12. 7.

THere was war in heaven : Michael and his Angels fought against the dragon, and the dragon fought and his angels; and prevailed not, neither was their place found any more in heaven. And the great dragon was cast out, that old serpent, called the devil and Satan, which deceiveth the whole world; he was cast out into the earth, and his angels were cast out with him. And I heard a loud voice saying in heaven, Now is come salvation, and strength, and the kingdom of our God, and the power of his Christ: for the accuser of our brethren is cast down, which accused them before our God day and night. And they overcame him by the blood of the Lamb, and by the word of their testimony; and they loved not their lives unto the death. Therefore rejoyce, ye heavens, and ye that dwell in them. Wo to the inhabitants of the earth, and of the sea: for the devil is come down unto you, having great wrath, because he knoweth that he hath but a short time.

The Gospel. S. Matth. 18. 1.

AT the same time came the disciples unto Jesus, saying, Who is the greatest in the kingdom of heaven? And Jesus called a little child unto him, and set him in the midst of them, and said, Verily I say unto you, Except ye be converted, and become as little children, ye shall not enter into the kingdom of heaven. Whosoever therefore shall humble himself as this little child, the same is greatest in the kingdom of heaven. And whoso shall receive one such little child in my Name, receiveth me. But whoso shall offend one of these little ones which believe in me, it were better for him that a

stus onzen Heere. Amen.

In plaats van de Zendb. Apoc. 12. 7-10

Daar wierd krig in den hemel Michael ende 3yne Engelen krigden tegen den Dzaak / ende Dzaak krigde ook / ende 3yne Engelen: Ende 3p en hebben niet gewonnen / nog hare plaatze en is niet gevonden in den hemel. En de Dzaak is geworpen / namelijk in de slange / welcke genaamt word bel ende Satanas / die de geberel leidt / hy is / zegge ik / geworpen op de aarde: ende 3yne Engelen met hem geworpen. Ende ik heere een groote stemme / zeggende in den hemel: Nu is de zaligheid / en de kragt / ende het koninkryk gebeden onzes Godes / ende de magt Christi: want de berklagende hoederen / die haar berklagende onzen God dag ende nacht / sijn geworpen. En 3p hebben hem gewonnen door het bloed des Leuens ende door het woord harer genade: ende 3p en hebben hem niet lief gehad tot de dood toe / om bedryst brengde gy hem / gy die daar in woonet. Welken en die de aarde ende de zee bewonen: want de Duivel is tot u gekomen / ende heeft grooten toorn over u / dat hy eenen kleinen ryd heeft gewonnen.

Evangelië. Matth. 18. 1-4

TE dier zelve ure kwamen de discipelen tot Jesus, zeggende: Wie is doch de meeste in 't koninkryk der hemelen? Ende Jesus riep een kind tot hem geroepen, en stelde dat in 't midden van hem, en seide: Voorwaar zegge ik u, dien gy u niet en verandert, gy zult niet ingaan in 't koninkryk der hemelen. Zo wie dan hem vernederen, gelijck dit kind, die is de meeste in 't koninkryk der hemelen. Ende zo wie zodanig eenen ontfangt in mynen Naem, ontfangt My. Maar zo wie eenen van deze kleine / die in 't Naem des Leuens ontfangt, die vernedert hem, die vernedert My, die vernedert den Heere des Leuens, die vernedert den Heere der hemelen. Amen.

one were hanged about his neck,
that he were drowned in the
of the sea. Wo unto the world
of offences: for it must needs
offences come; but wo to
man by whom the offence
h. Wherefore if thy hand or thy
offend thee, cut them off, and
them from thee: it is better for
to enter into life halt or maim-
ed, than having two hands or
feet, to be cast into everlasting
fire. And if thine eye offend thee,
cut it out, and cast it from thee:
it is better for thee to enter into life
single-eyed, rather than having
two eyes, to be cast into hell-fire.
Take heed that ye despise not one of
these little ones; for I say unto you,
in heaven their angels do always
behold the face of my Father which
is in heaven.

ben/ ergert / het ware hem nutter
dat een meulensteen aan syn hals
gehangen / ende dat hy verzonken
ware in de diepte der zee. Wee der
wereld van de ergernissen: want het
is noodzakelyk dat d'ergernissen kom-
men: Doch wee dien mensche door
welken de ergernisse komt. Indien
dan ulwe hand ofte ulwe voet u er-
gert / houwdze af en werptze van u.
't Is u beter tot den leven in te gaan/
kreupel / ofte verminkt zynde / dan
twee handen ofte twee voeten heb-
bende in 't eeuwige vuur gelworpen te
worden. Ende indien ulwe ooge u er-
gert / trektze uit / ende werptze van
u. Het is u beter maar een ooge heb-
bende tot het leven in te gaan / dan
twee oogen hebbende in 't helsche vuur
gelworpen te worden. Ziet toe dat gy
niet een van deze kleine beracht:
want ik zegge u lieden / dat hare En-
gelen in den hemel altyd zien het aan-
gezicht myns Vaders / die in de
hemelen is.

St Luke the Evangelist.

The Collect.

Almighty God, who calledst
me the Physician, whose
in the Gospel, to be an
Apostle, and Physician of the soul;
ease thee, that by the whole-
ness of the doctrine de-
liver him, all the diseases of our
time be healed, through the
mercy of thy Son Jesus Christ our
Saviour. Amen.

Epistle. 2 Tim. 4. 5.

Thou in all things, endure
tribulations, do the work of an
Apostle, make full proof of thy
calling. For I am now ready to be
offered, and the time of my depar-
ture is at hand. I have fought a good
fight, I have finished my course, I
have kept the faith. Henceforth there
is laid up for me a crown of righ-
teousness, which the Lord the righ-
teous shall give me at that day:

S. Lucas den Evangelist.

Gebed.

Almachtige God / die Lucas
den Medicynneester / wiens
lof het Evangelium meld / geroe-
pen hebt tot een Evangelist en Med-
icynneester der ziele / geest / bidden
wy u / dat door de heilzame genees-
middelen synner leeringen / alle de
kwalen onzer zielen mogen gebetert
worden / door de verdiensten van ulre
Zoon Jesus Christus onzen Heere /
Amen.

Zendbrief. 2 Tim. 4. 5-16.

West gy wakker in alles: lydt
verdrukkingen: doet het werk
van een Evangelist / maakt dat men
van ulren dienst ten vollen verzekert
zyn. Want ik worde nu tot een dank-
offer geoffert / ende de tyd myner
ontbindinge is aanstaande. Ik hebbe
den goeden strijd gestreden / ik hebbe
den loop ge-eindigt / ik hebbe het ge-
loof behouden. Dooz is my wech
gelegd de kroone der rechtvaardig-

and not to me only, but unto all them also that love his appearing. Do thy diligence to come shortly unto me: For Demas hath forsaken me, having loved this present world, and is departed unto Thessalonica, Crescens to Galatia, Titus unto Dalmatia. Only Luke is with me. Take Mark and bring him with thee: for he is profitable to me for the ministry. And Tychicus have I sent to Ephesus. The cloke that I left at Troas with Carpus, when thou comest, bring with thee, and the books, but especially the parchments. Alexander the copper-smith did me much evil: the Lord reward him according to his works. Of whom be thou ware also, for he hath greatly withstood our words.

The Gospel. S. Luke 10. 1.

THe Lord appointed other seventy also, and sent them two and two before his face into every city and place, whither he himself would come. Therefore said he unto them, The harvest truly is great, but the labourers are few: pray ye therefore the Lord of the harvest, that he would send forth labourers into his harvest. Go your ways, behold, I send you forth as lambs among wolves. Carry neither purse, nor scrip, nor shoes, and salute no man by the way. And into whatsoever house ye enter, first say, Peace be to this house. And if the son of peace be there, your peace shall rest upon it: if not, it shall turn to you again. And in the same house remain, eating and drinking such things as they give: for the labourer is worthy of his hire.

heid! welke my de Heere / de reus
beerdige Schechter / in dien dag ge
zal: ende niet alleen my / maar
allen die zyne verschynninge lief ge
hebben. Vereerstigt u haastelijc
tot my te komen. Want Demas
heeft my verlaten / hebbende be
gentwoordige wereld lief gekon
ende is na Thessalonica gegaan
Crescens na Galatien / Titus
Dalmatien. Lucas is alleen
my: Neemt Marcus mede /
brengt hem met u. Want hy is
zeer nut tot den dienst. Maar
Tychicum hebbe ik na Ephesus ge
steld. Den reismantel dien ik te Troas
by Carpum gelaten hebbe / bring
mede als gy komt / ende de
inzonderheid de pergamenten
vander de koper-smith / heeft
mij kwaads betoond: de Heere
verlofde hem na zyne werken. Van
hem wacht u gy ook: want hy
onze woorden zeer tegen gestaan

Evangelie. Luc. 10. 1-16.

NA dezen stelde de Heere
andere seventig / en twee
henen voor zyn aangezicht /
twee / in een ieder stad ende
daar hy komen zoude. Hy
tot haar / Den oogst is wel
maar de arbeiders zyn we
daarom bidder den Heere dat
hy arbeiders in zynen
stoote. Gaat heen: ziet u
als lammeren in 't midden
van wolven. En draagt geen bu
del / noch schoenen / ende
niemand op den weg. Ende
huys gy zult ingaan / zegte
zy dezen huize. Ende ind
een zoone des vaders is / 30
vader op hem rusten: want
niet / 30 zal uwen vader to
keeren. En blyft in dat ge
etende ende drinkende het
haar voorgeset woord. Want
beider is zyn loon wel

S. Simons en Judas Dag.

213

*Ant. Simon and Saint Jude Apostles.
The Collect.*

S. Simons en Judas Dag.
Gebet.

Almighty God, who hast built
thy Church upon the founda-
of the Apostles and Prophets,
Christ himself being the head
cornerstone; Grant us so to be joyned
ther in unity of spirit by their
line, that we may be made an
temple acceptable unto thee,
gh Jesus Christ our Lord.

O Almagtige God/die uo Herke
op het fondament der Prophe-
ten en Apostelen/ waar van Iesus
Christus den Hoeksteen is / ge-
bouwt hebt; Geest ons/ dat wy
dooz haarlleder leeringen in eenigheid
des Geestes t'zamengeboegt mogen
worden/ om vooz u alle tyd te zyn
een heiligen Tempel/ en aangename
woonstede/ dooz Iesus Christus
onzen Heere / Amen.

Zendbrief. Jude 1. 1-9.

The Epistle. S. Jude 1.
I the servant of Iesus Christ,
brother of James, to them
are sanctified by God the Fa-
and preserved in Iesus Christ,
lled: Mercy unto you, and
and love be multiplied. Be-
when I gave all diligence to
unto you of the common sal-
it was needful for me to
unto you, and exhort you, that
ould earnestly contend for the
which was once delivered unto
ts. For there are certain men
unawares, who were before
ordained to this condemna-
godly men, turning the grace
God into lasciviousness, and
g the only Lord God, and
rd Iesus Christ. I will there-
you in remembrance, though
knew this, how that the
aving saved the people out of
d of Egypt, afterward de-
them that believed not. And
els which kept not their first
out left their own habitation,
reserved in everlasting chains
darkness, unto the judgment
great day. Even as Sodom and
tha, and the cities about
n like manner giving them-
ver to fornication, and going
ange flesh, are set forth for
mple, suffering the vengeance
al fire. Likewise also these
reamers defile the flesh, de-
minion, and speak evil of

Judas / een dienstknecht Iesu
Christi / ende Jacobi zwoeder /
aan de geroepene die dooz God
den Vader geheiligt zyn / ende dooz
Iesum Christum betwaart: Barm-
hertigheid / ende vrede / ende liefde
zyn u vermenighbuldigt. Gelie- de / al-
zo ik alle neerstigheid doe om u te
schryben van de gemeine zaligheid /
zo hebbe ik noodzake gehad aan u te
schryben / en u te vermanen / dat gy
stryd vooz het geloof / dat eenmaal
den heiligen overgelevert is. Want
daar zyn zommige menschen ingeslo-
pen / die eertyds tot dit zelve oordeel
te boren opgeschreven zyn / godloos /
die de genade onzes Gods verande-
ren in ontuchtigheid / ende den eeni-
gen Heerscher / God ende onzen Hee-
re Iesum Christum verloochenen.
Maar ik wil u indachtig maken / als
die gy dit eenmaal weet / dat de Hee-
re het volk uit Egyptenland verlost
hebbende / wederom de gene die niet
en geloofden / verdozven heeft. En-
de de Engelen die haar beginsel niet
betwaart en hebben / maar haar ei-
gen woonstede verlaten hebben / heeft
hy tot het oordeel des grooten dags
met eeuwige handen onder de duister-
nisse betwaart. Gelyk Sodoma en-
de Gomorra / ende de steden rondom
dezelve / die op gelyke wyze als deze
gehoereert hebben / ende ander blees
zyn nagegaan / tot een exempel vooz-
gesteld zyn / dzagende de straffe des
eeuwigen vuurs. Desgelyks evena-

All Saints Day.

The Gospel. S. John 15. 17.

THese things I command you, that ye love one another. If the world hate you, ye know that it hated me before it hated you. If ye were of the world, the world would love his own: but because ye are not of the world, but I have chosen you out of the world, therefore the world hatheth you. Remember the word that I said unto you, The servant is not greater than the Lord: if they have persecuted me, they will also persecute you; if they have kept my saying, they will keep yours also. But all these things will they do unto you for my Names sake, because they know not him that sent me. If I had not come and spoken unto them, they had not had sin: but now they have no cloke for their sin. He that hateth me, hateth my Father also. If I had not done among them the works which none other man did, they had not had sin; but now have they both seen, and hated both me and my Father. But this cometh to pass, that the word might be fulfilled that is written in their law, They hated me without a cause. But when the Comforter is come, whom I will send unto you from the Father, even the Spirit of truth, which proceedeth from the Father, he shall testify of me. And ye also shall bear witness, because ye have been with me from the beginning.

*All Saints Day.**The Collect.*

O Almighty God, who hast knit together thine elect in one communion and fellowship, in the my-

wel ook deze in slaap gebracht de / verontreinigen het vleesch / herwerpen de heerschappye / en / ren de Heerlykheden.

Evangelie. Joan. 15. 17. &c.

Dit gebiede ik u / op dat ghy kanderen lief hebt. Indien wereld haat / zo weet dat zy in dan u gehaat heeft. Indien ghy de wereld waart / zo zoude de wereld hare lief hebben: doch om dat van de wereld niet en zyt / maar uit de wereld hebbe uiterkeren. Daarom haat u de wereld. Gedes woords dat ik u gezegt heb. Een dienstknecht en is niet meer dan zyn heere. Indien zy myn volgt hebben / zy zullen ook u volgen: indien zy myn woord hebben / zy zullen ook het uiterkeren. Maar alle deze dingen doen om myns naams wille / want zy hem niet kennen die myn gehaat. Indien ik niet gekomen ware / ende tot haar gesproken hadde / zy en hadden geen zonde: nu en hebben zy geen woord booz hare zonde. Die myn haat ook mynen Vader. Die de werken onder haar niet o gedaan / die niemand anders en heeft / zy en hadden geen maar nu hebben zy ze gezien / want my en mynen Vader gehaat. Dit geschied / op dat het woord bult worde / dat in haar wetten is / Zy hebben myn woord zake gehaat. Maar want Trooster zal gekomen zyn / die zenden zal van den Vader / die de Geest der waarheid / die Vader uitgaat / die zal u blytuigen. Ende ghy zult ook gelyk want ghy zyt van den beginne geweest.

*Aller Heiligen Dag.
Gebod.*

O Almagtige God / die u verkorene in eene gemeenvereniginge des geestes

body of thy Son Christ our
Grant us grace so to follow
blessed saints in all virtuous and
living, that we may come to
unspeakable joys, which thou
prepared for them that unfeign-
love thee, through Jesus
our Lord. Amen.

For the Epistle. Rev. 7. 2.

And I saw another angel ascend-
ing from the east, having the
seal of the living God; and he cried
with a loud voice to the four angels,
that they should not hurt the
earth, nor the sea, nor the trees,
nor any thing upon the earth,
till we have sealed the servants
of our Lord in their foreheads. And
I heard the number of them which
were sealed; and there were sealed
under the altar four thousand and
four hundred of all the tribes of the children
of Israel. Of the tribe of Juda were
sealed twelve thousand. Of the tribe
of Ruben were sealed twelve thou-
sand. Of the tribe of Gad were sealed
twelve thousand. Of the tribe of Aser
were sealed twelve thousand. Of
the tribe of Nephthalim were sealed
twelve thousand. Of the tribe of Ma-
nasse were sealed twelve thousand.
Of the tribe of Simeon were sealed
twelve thousand. Of the tribe of Levi
were sealed twelve thousand. Of the
tribe of Iffaschar, were sealed twelve
thousand. Of the tribe of Zabulon,
were sealed twelve thousand. Of the
tribe of Joseph, were sealed twelve
thousand. Of the tribe of Ben-
jamin, were sealed twelve thousand.
And I beheld, and lo, a
multitude which no man could
number, of all nations, and kindreds,
and tongues, stood be-
fore the throne, and before the Lamb,
wearing white robes, and palms
in their hands: And cried with a
loud voice, saying, Salvation to our
Lord, which sitteth upon the throne,
and to the Lamb. And all the an-

chaams onzes Heeren Jesu Christi
uwes Zoons berknogt hebt: Geest/
dat wy uwe Heiligen in alle deugden
en goede werken mogen nabolgen/ op
dat wy tot die onuitprekelpke uzeugs-
de/ die Gy bereid hebt den geenen/
die U van herten lief hebben/ gera-
ken mogen/ dooz Jezus Christus
onzen Heere. Amen.

In plaats van de Zendb. Openb. 7. 2.-13.

E Ik zag eenen anderen En-
gel opkomen van den opgang
der zonne/ hebbende den zegel des
levendigen Gods: ende hy riep met
een groote stemme tot de vier Enge-
len/ welken macht gegeven was de
aarde ende de zee te beschadigen/ zeg-
gende/ En beschadigt de aarde niet/
noch de zee/ noch de boomen/ tot dat
wy de dienstknechten onzes Gods
zullen versegelt hebben aan haare
voorzhoofden. Ende ik hoorde het ge-
tal der gene die versegelt waren: hon-
dert en vier eubertig duizent waren
versegelt uit alle geslachten der kin-
deren Israels: Uit het geslagte Ju-
da waren twaalf duizend versegeld:
uit het geslagte Ruben waren twaalf
duizend versegelt: uit het geslagte
Gad waren twaalf duizend verse-
geld: uit het geslagte Aser waren
twaalf duizend versegeld: uit het ge-
slagte Nephthalim waren twaalf duiz-
end versegeld: uit het geslagte Ma-
nasse waren twaalf duizend verse-
geld: uit het geslagte Simeon wa-
ren twaalf duizend versegeld: uit het
geslagte Levi waren twaalf duizend
versegeld: uit het geslagte Iffaschar
waren twaalf duizend versegeld: uit
het geslagte Zabulon waren twaalf
duizend versegeld: uit het geslagte
Joseph waren twaalf duizend ver-
segeld: uit het geslagte Benjamin
waren twaalf duizend versegeld. Da-
dezen zag ik/ ende ziet/ een groote
schare/ die niemand tellen en konde/
uit alle natie/ ende geslachten/ ende
volken/ ende talen/ staande vooz den
thoon/ ende vooz het Lam/ bekleed
zinde met lange witte kleederen: en
gela

All Saints Day.

The Gospel. S. John 15. 17.

THese things I command you, that ye love one another. If the world hate you, ye know that it hated me before it hated you. If ye were of the world, the world would love his own: but because ye are not of the world, but I have chosen you out of the world, therefore the world hateth you. Remember the word that I said unto you, The servant is not greater than the Lord: if they have persecuted me, they will also persecute you; if they have kept my saying, they will keep yours also. But all these things will they do unto you for my Names sake, because they know not him that sent me. If I had not come and spoken unto them, they had not had sin: but now they have no cloke for their sin. He that hateth me, hateth my Father also. If I had not done among them the works which none other man did, they had not had sin; but now have they both seen, and hated both me and my Father. But this cometh to pass, that the word might be fulfilled that is written in their law, They hated me without a cause. But when the Comforter is come, whom I will send unto you from the Father, even The Spirit of truth, which proceedeth from the Father, he shall testify of me. And ye also shall bear witness, because ye have been with me from the beginning.

*All Saints Day.**The Collect.*

O Almighty God, who hast knit together thine elect in one communion and fellowship, in the my-

wel ook deze in slaap gebracht de / verontreinigen het vleesch / en verworpen de heerschappye / en laten de heerlijkheden.

Evangelie. Joan. 15. 17. Sec.

Dit gebiede ik u / op dat gy niet kanderen lief hebt. Indien wereld haat / zo weet dat zo myn dan u gehaat heeft. Indien gy de wereld waart / zo zoude de wereld hare lief hebben: doch om dat van de wereld niet en zyt / maar uit de wereld hebbe uitgevaren daarom haat u de wereld. Gedenck woords dat ik u gezegt heb. Een dienstknecht en is niet meer dan zyn heere. Indien zo myn volgt hebben / zo zullen ook u haten: indien zo myn woord behouden hebben / zo zullen ook het uwe behouden. Maar alle deze dingen zullen doen om myns naams wille / en zo hem niet kennen die my gehaat hebben. Indien ik niet gekomen ware / ende tot haar gesproken en hadde / zo en hadden geen zonde: nu en hebben zo geen boosheit boos hare zonde. Die my haat / haat ook mynen Vader. Indien de werken onder haar niet en gedaen / die niemand anders gedaan heeft / zo en hadden geen zonde: maar nu hebben zoze gezien / en my en mynen Vader gehaat. Dit geschied / op dat het woord vervult worde / dat in haar wet geboven is / Zo hebben my zonden sake gehaat. Maar wanneer Trooster zal gekomen zyn / dat zenden zal van den Vader / maar de Geest der waarheid / die van Vader uitgaat / die zal van myn getuigen. Ende gy zult ook getuigen want gy zyt van den beginne mede geweest.

Aller Heiligen Dag.
Gebed.

O Almagtige God / die u verkorene in eene gemeente en vereeniginge des geestes

Aller Heiligen Dag.

215

al body of thy Son Christ our
ed; Grant us grace so to follow
blessed saints in all virtuous and
y living, that we may come to
e unspeakable joys, which thou
prepared for them that unfeign-
love thee, through Jesus
st our Lord. Amen.

For the Epistle. Rev. 7. 2.

And I saw another angel ascend-
ing from the east, having the
of the living God; and he cried
a loud voice to the four angels,
whom it was given to hurt the
earth and the sea, saying, Hurt not
earth neither the sea, nor the
till we have sealed the servants
of God in their foreheads. And
I heard the number of them which
were sealed; and there were sealed
hundred and forty and four thou-
sand of all the tribes of the children
of Israel. Of the tribe of Juda were
sealed twelve thousand. Of the tribe
of Ruben were sealed twelve thou-
sand. Of the tribe of Gad were sealed
twelve thousand. Of the tribe of Aser
were sealed twelve thousand. Of the
tribe of Nephthaliim were sealed
twelve thousand. Of the tribe of Ma-
nasse were sealed twelve thousand.
Of the tribe of Simeon were sealed
twelve thousand. Of the tribe of Levi
were sealed twelve thousand. Of the
tribe of Isachar, were sealed twelve
thousand. Of the tribe of Zabulon,
were sealed twelve thousand. Of the
tribe of Joseph, were sealed twelve
thousand. Of the tribe of Ben-
jamin, were sealed twelve thousand.
And he said, Behold, and lo, a
multitude which no man could
number, of all nations, and kindreds,
people, and tongues, stood be-
fore the throne, and before the Lamb,
clothed with white robes, and palms
in their hands: And cried with a
loud voice, saying, Salvation to our
Lord, which sitteth upon the throne,
and unto the Lamb. And all the an-

chaams onzes Heeren Jesu Christi
uwes Zoons verknogt hebt: Geest!
dat wy uwe Heiligen in alle deugden
en goede werken mogen nabolgen/ op
dat wy tot die onuitprekelyke vreug-
de/ die Gy bereid hebt den geenen/
die U van herten lief hebben/ gera-
ken mogen/ doo? Jezus Christus
onzen Heere, Amen.

In plaats van de Zendb. Openb. 7. 2-13.

En ik zag eenen anderen En-
gel opkomen van den opgang
der zonne/ hebbende den zegel des
levendigen Gods: ende hy riep met
een groote stemme tot de vier Enges-
len/ welken macht gegeven was de
aarde en de zee te beschadigen/ zeg-
gende/ En beschadigt de aarde niet/
noch de zee/ noch de boomen/ tot dat
wy de dienstknechten onzes Gods
zullen versegelt hebben aan haare
boorhoofden. Ende ik hoorde het ges-
tal der gene die versegelt waren: hon-
dert en vier en veertig duizent waren
versegelt uit alle geslachten der kin-
deren Israels: Uit het geslagte Jus-
da waren twaalf duizend versegelt:
uit het geslagte Ruben waren twaalf
duizend versegelt: uit het geslagte
Gad waren twaalf duizend verse-
geld: uit het geslagte Aser waren
twaalf duizend versegelt: uit het ge-
slagte Nephthali waren twaalf dui-
zend versegelt: uit het geslagte Ma-
nasse waren twaalf duizend verse-
geld: uit het geslagte Simeon wa-
ren twaalf duizend versegelt: uit het
geslagte Levi waren twaalf duizend
versegelt: uit het geslagte Issachar
waren twaalf duizend versegelt: uit
het geslagte Zabulon waren twaalf
duizend versegelt: uit het geslagte
Joseph waren twaalf duizend ver-
segelt: uit het geslagte Benjamin
waren twaalf duizend versegelt. En
dezen zag ik/ ende ziet/ een groote
schare/ die niemand tellen en konde/
uit alle natie/ ende geslachten/ ende
volken/ ende talen/ staande voor den
thronen/ ende voor het Lam/ bekleed
zijnde met lange witte kleederen: en
gels

gels stood round about the throne, and about the elders, and the four beasts, and fell before the throne on their faces, and worshipped God, saying, Amen; Blessing, and glory, and wisdom, and thanksgiving, and honour, and power, and might be unto our God for ever and ever. Amen.

The Gospel. S. Matth. 5. 1.

Jesus seeing the multitudes, went up into a mountain; and when he was set, his disciples came unto him. And he opened his mouth, and taught them, saying, Blessed are the poor in spirit: for theirs is the kingdom of heaven. Blessed are they that mourn: for they shall be comforted. Blessed are the meek: for they shall inherit the earth. Blessed are they which do hunger and thirst after righteousness: for they shall be filled. Blessed are the merciful: for they shall obtain mercy. Blessed are the pure in heart: for they shall see God. Blessed are the peace-makers: for they shall be called the children of God. Blessed are they which are persecuted for righteousness sake: for theirs is the kingdom of heaven. Blessed are ye when men shall revile you, and persecute you, and shall say all manner of evil against you falsely for my sake. Rejoyce and be exceeding glad; for great is your reward in heaven: for so persecuted they the prophets which were before you.

palmarakken waren in haare handen. Ende zy riepen met grooter stemme zeggende/ De zaligheid zy onzen Gode/ die op den thoon zit/ ende de Lamme. Ende alle de Engelen stonden rondom den thoon/ en rondom de Ouderlingen ende de vier Ouden ende vielen voor den thoon neder op haare aangezichte/ ende aanbadten God. Zeggende/ Amen. De zaligheid de heerlijkheid/ ende de heerlijkheid/ ende de dankzegginge/ ende de eere/ ende de kracht/ ende de sterkte zy onzen Gode in alle eeuwigheid. Amen.

Evangelie. Matth. 5. 1-13.

Jesus de scharen ziende/ is opkommen op eenen berg/ ende op neder gezeten was/ hi tot zijne discipelen tot Hem. Ende hi mond geopend hebbende/ leerde zeggende: Zalig zyn de armen van geeste: Want haer is het koninkrijk der hemelen. Zalig zyn die verdrueten: Want zy zullen vertroost worden. Zalig zyn die zachtmoedigen: Want zy zullen de aarde erffen. Zalig zyn die hongerenende na de gerechtigheid: Want zy zullen verzadigt worden. Zalig zyn die barmhertigen: Want haer zal de barmhertigheid geschieden. Zalig zyn die reinen van herten: Want zy zullen God zien. Zalig zyn die vreedzamen: Want zy zullen Gods kinderen genaamt worden. Zalig zyn die vervolgt worden om der gerechtigheid wille: Want haer is het koninkrijk der hemelen. Zalig zyn die vreedzamen/ ende liggende alle knechten u spreken/ om mynient wille. Zalig zyn die vreedzamen/ ende berispt u/ want loon is groot in de hemelen. Also hebben zy vervolgt de heiligen/ die door u getuust zyn.

The Order for the Administration of the Lords Supper, or
Holy COMMUNION.Ordre om het Avondmaal des Heeren, of de H. Communie,
te bedienen.

SO many as intend to be partakers of the holy Communion, shall signifie their Names to the Curate at least some time the day before.

Alle die deel willen hebben aan de Heilige Gemeenschap, zullen hare Namen aan den Leeraar bekend maken, ten minsten 's Daags te voren.

And if any of those be an open and notorious evil liver, or have done any wrong to his neighbours by word or deed, so that the Congregation be thereby offended; the Curate having knowledge thereof, shall call him and advertise him, that in any case he presume not to come to the Lords Table, until he hath openly declared himself to have truly repented and amended his former naughty life, that the Congregation may thereby be satisfied, which before were offended; and that he hath recompensed the parties to whom he hath done wrong, or at least declare himself to be in full purpose so to do, as soon as he conveniently may.

Indien iemand van dezen zo openbaren Zondaar was, dat de Kerke door hem ge-ergert wierd, of hy zynen Even-naasten verongelykte door woorden of werken, zo zal den Leeraar, indien hem zulks bekend is, dien tot zig roepen en vermanen, dat hy geenzins besta aan de Tafel des Heeren te komen, tot dat hy klare Kenteekenen van zyn beterschap gevee, of de Kerke, of die genen, die hy verongelykt heeft, voldaan hebben: of ten minsten zal beloven, dat hy dezelve zal voldoen, zo dat zulks gevoegelyk zal kunnen geschieden.

The same Order shall the Curate use with those betwixt whom he perceiveth malice and hatred to reign; not suffering them to be partakers of the Lords Table, until he see them to be reconciled. And if one of the Parties so at variance, be content to give from the bottom of his heart all that the other hath trespassed against him, to make amends for that he himself hath offended; and the other Party will be persuaded to a godly unity; but remain still in his frowardness and malice: the Minister in that case ought to admit the penitent Person to the holy Communion, not him that is obstinate. Provided that every Minister so repelling any, as is said in this, or the next precedent Paragraph of this Rubrick, shall be obliged to give an account of the same to the Ordinary within fourteen days after at the farthest. And the Ordinary shall proceed against the offending person according to the Canon.

Als zal den Leeraar de zodanige mede vermanen, daar hy verstaat Twist te staen tusschen beiden te wezen, en niet toelaten dat dezelve Gemeenschap deel aan de Tafel des Heeren, tot dat hy zal verwittigt zyn van haare Bevredeginge. Dog of het zo gebeurde, dat de eene Partye der Twist zal zeide, dat zy gaarne van gaentzer Herte de andere wilden vergeven, maar ook voldoen, en de andere Partye de Voldoeninge niet wilaan en, of de Haar en Granschap afleggen, zo zal den Leeraar de Boerdige, maar geenzins de Hiertnekkige toelaten. Behoudens dat ieder daar iemand daar af houdende, als in dit en 't naast voorgaande paragraph van deze Rubrik gezegt word, gehouden zal zyn, ten langsten

binnen veertien dagen den Geestelyken Rechter hier van te verwintigen Die dan tegen de beledigende persoon volgens de Kerkelyke wetten al procedeerē.

¶ *The Table at the Communion-time having a fair white linen cloth upon it, shall stand in the body of the Church, or in the Chancel, where Morning and Evening Prayer are appointed to be said. And the Priest standing at the north side of the Table, shall say the Lords Prayer, with the Collect following, the People kneeling.*

¶ Wanneer des Heeren Avondmaal gehouden zal werden, zal de Tafel, bedekt zynde met een schoon Linne Tafel-kleed, staan in 't midden van de Kerk, of in 't Koor, tot het zeggen van 't Morgen en Avondgebede stelt. Den Dienaar, staande aan de Noord-zyde des Tafels, zal met 't Gebed des Heeren en 't volgende Gebed beginnen, 't Volk knielende.

O Ur Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us, from evil. Amen.

The Collect.

A Almighty God, unto whom all hearts be open, all desires known, and from whom no secrets are hid; Cleanse the thoughts of our hearts by the inspiration of thy Holy Spirit, that we may perfectly love thee, and worthily magnifie thy holy Name, through Christ our Lord. Amen.

¶ *Then shall the Priest, turning to the People, rehearse distinctly all the Ten Commandments; and the People still kneeling, shall after every Commandment ask God mercy for their transgression thereof for the time past, and grace to keep the same for the time to come; as followeth.*

Minister.

God spake these words and said, I am the Lord thy God: Thou shalt have none other gods but me.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this law.

Minister. Thou shalt not make to thy self any graven image, nor the likeness of any thing that is in heaven above, or in the earth beneath, or in the water under the earth. Thou

Onze Vader / &c. Ende leid ons niet in verzoeking; maar verlost ons van den boosheit. Amen.

Gebed.

A lmagtige God / aan wiens herten openbaar / en wiens toegenegenheden des gemoeds bekend zijn / en boosheit niets berouwen is; zuivert de gedachten onzer herten / door de ingebinge des Heiligen Geestes / op dat wy u aan lof mogē beuimen / en met behoorlyc eerbiedigheid uwen heiligen Naam prijzen en eeren / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Dan zal den Leeraar, zich na 't keerende, overluid lezen de Geboden, en al het Volk zal na 't Gebod, met gebogen knieën Barmhertigheid des Heeren, derzelver voorledene overtreddingen, en om genade, om dat 't toekomende te houden, aanroepen, in maniers als volgt,

Dienaar.

God sprak alle deze woorden zeggende: Ik ben de Heere God. Gij en zult geen andere Goden hebben.

Volk. Heere / ontfermt u van ons en bestiert onze herten / om dat wij u in 't gebod te onderhouden.

Dienaar. Gij zult u geen geschilderd beeld / nog eenige gelykenisse maken van 't gene dat boven in den hemel is, noch van 't gene dat onder op 't aarde / noch van 't gene dat in de zee is.

halt not bow down to them, nor worship them: for I the Lord thy God am a jealous God, and visit the sins of the fathers upon the children unto the third and fourth generation of them that hate me, and shew mercy unto thousands in them that love me, and keep my commandments.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this

Minister. Thou shalt not take the name of the Lord thy God in vain: for the Lord will not hold him guiltless that taketh his Name in vain.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this

Minister. Remember that thou keep the sabbathday. Six days shalt thou labour, and do all that thou hast to do; but the seventh day is the sabbath of the Lord thy God. In it thou shalt do no manner of work, thou, and thy son, and thy daughter, thy man-servant, and thy maid-servant, thy cattle, and the stranger that is within thy gates. For in six days the Lord made heaven and earth, the sea, and all that in them is, and rested the seventh day: wherefore the Lord blessed the seventh day, and commanded it.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this

Minister. Honour thy father and thy mother, that thy days may be long in the land which the Lord thy God giveth thee.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this

Minister. Thou shalt do no murder.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this

teren onder der aarde is. Gy zult u booz die niet buigen/ nog haar dienen; want Ik de Heere ulwe God/ beneen pberig God/ die de misdaad der Vaderen bezoeke aan de kinderen/ aan het derde/ en aan het vierde lid der geener die myn haten. En doe barmhertigheid aan duizenden der geener die myn lief hebben/ en myn Geboden onderhouden.

Volk. Heere/ ontfermt u onzer/ en bestiert onze herten/ om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Gy zult den Name des Heeren ulwes Gods niet adelyk gebruiken: Want de Heere zal die niet onschuldig houden/ die zynen Name pdeplyk gebruikt.

Volk. Heere/ ontfermt u onzer/ en bestiert onze herten/ om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Gedenkt des Sabbathdags/ dat gy dien heiligt; zes dagen zult gy arbeiden/ en al uw werk doen: Maar de zevende dag is de Sabbath des Heeren ulwes Gods: Dan zult gy geen werk doen/ gy/ nog uw zoon/ nog uw dochter/ nog uw dienstknecht/ nog uw dienstmaagt/ nog uw bee/ nog uw vee/ nog uw deelingsdie in uwe poozten is: Want in zes dagen heeft de Heere den Hemel en de aarde gemaakt/ de zee/ en al dat er in is/ en hy rustede den zevenden dag: Daarom zegende de Heere den Sabbathdag/ en heiligde den zelve.

Volk. Heere/ ontfermt u onzer/ en bestiert onze herten/ om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Eert uwen vader en uwen moeder/ op dat uwe dagen verlenget worden in den lande/ dat u de Heere ulwe God geeft.

Volk. Heere/ ontfermt u onzer/ en bestiert onze herten/ om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Gy zult nie doodslaan.

Volk. Heere/ ontfermt u onzer/ en bestiert onze herten/ om dit Gebod te onderhouden.

Minister. Thou shalt not commit adultery.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this law.

Minister. Thou shalt not steal.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this law.

Minister. Thou shalt not bear false witness against thy neighbour.

People. Lord, have mercy upon us, and incline our hearts to keep this law.

Minister. Thou shalt not covet thy neighbours house, thou shalt not covet thy neighbours wife, nor his servant, nor his maid, nor his ox, nor his ass, nor any thing that is his.

People. Lord, have mercy upon us, and write all these thy laws in our hearts, we beseech thee.

¶ *Then shall follow one of these two Collects for the Queen, the Priest standing as before, and saying,*

Let us pray.

Almighty God, whose kingdom is everlasting, and power infinite; Have mercy upon the whole Church, and so rule the heart of thy chosen Servant ANNE our Queen and Governor, that she (knowing whose Minister she is) may above all things seek thy honour and glory; and that we and all her subjects (duly considering whose Authority she hath) may faithfully serve, honour and humbly obey her, in thee, and for thee; according to thy blessed word and ordinance, through Jesus Christ our Lord, who with thee and the Holy Ghost, liveth and reigneth ever one God, world without end. Amen.

Dienaar. Gy zult niet Eetbreken

Volk. Heere ontfermt u onzer en bestiert onze herten / om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Gy zult niet steelen.

Volk. Heere / ontfermt u onzer en bestiert onze herten / om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Gy zult geen valsche getuigenisse spreken tegen uwen naasten.

Volk. Heere ontfermt u onzer en bestiert onze herten / om dit Gebod te onderhouden.

Dienaar. Gy zult niet begeeren uwes naasten wyf / gy zult niet begeeren uwes naasten wyf / nog zynen dienstknecht / nog zyne dienstmaagd / nog zynen offe / nog zynen ezel / nog iets dat uwes naasten is.

Volk. Heere / ontfermt u onzer en schryft / bidden wy / alle deze Geboden in onze herten.

¶ Dan zal volgen een van de volgende Gebeden, voor de Koningin, de Dienaar als vooren staande, en zeggende,

Laat ons bidden.

Almagtige God / wiens koninkrijk eeuwigduurend / en wiens overgheerichheit oneindig is / ontfermt ons van alle ongerechtigheiden / en bestiert ons also het harte van uwe uitverkoren Dienares ANNA, onze Koninkin en Gouvernante / dat zy uwe mag zoeken uwe heerlykheid en dat die haar als uwe dienares zijnde bekend is: en dat wy haare ordenen / na behooren erkennende / dat haar Koninklyk gebied van uwe haer getrouwelyk mogen dooreen en gehoorzamen met alledanigheid / in u / en om u / wiens uwe gebod en ordree: Door Christus uwen Zoon / die met uwe heylighen Geest leeft en regeert / een God in eeuwigheid der eeuwigheden, Amen.

Or.

Of die.

Almighty and everlasting God, we are taught by thy holy Word, that the hearts of kings are in thy rule and governance, and that thou dost dispose and turn them as it seemeth best to thy godly wisdom: we humbly beseech thee so to dispose and govern the heart of ANNE thy Servant, our Queen and Governor, that in all her thoughts, words, and works, she may ever seek thy honour and glory, and study to preserve thy people committed to her charge, in wealth, peace, and godliness. Grant this, O merciful Father, for thy dear Sons sake Jesus Christ our Lord. Amen.

Then shall be said the Collect of the Day. And immediately after the Collect the Priest shall read the Epistle, saying, The Epistle, [or, The portion of Scripture appointed for the Epistle] is written in the -- Chapter of -- beginning at the -- Verse. And the Epistle ended, he shall say, Here endeth the Epistle. Then shall he read the Gospel, (the People all standing up) saying, The holy Gospel is written in the -- Chapter of -- beginning at the -- verse. And the Gospel ended, shall be sung or said the Creed following, the People still standing, as before.

Believe in one God the Father Almighty, Maker of heaven and earth, And of all things visible and invisible:

And in one Lord Jesus Christ, the only begotten Son of God, Begotten of his Father before all worlds, God of God, Light of Light, Very God of very God. Begotten, not made, Being of one substance with the Father, By whom all things were made: Who for us men, and for our salvation came down from heaven, and was incarnate by the Holy Ghost of the Virgin Mary, And was made man, And was crucified, also for us

Almagtige en eeuwige God/ wy worden uit uw hoogheilig Woord onderwezen/ dat de harten der Koningen in uw hand zijn/ en dat Gy dezelve bestierd en neigd na het welbehagen uwer Goddelijke wijsheid; Wy bidden u ootmoedelyk/ neigd en bestierd also het harte van uwe dienaar ANNA, onze Koningin en Gouvernante/ dat zy in alle haare gedachten/ woorden en werken/ boben al zoeken uwe eere en heerlijkheid/ en het volk poogte te bewaren/ dat haar bevolen is/ in voorspoed en vrede met Godsdienstigheid: vergunt dit/ O barmhartige Vader/ om uwen welbeminden Zoon/ Jesus Christus onzen Heere. Amen.

Dan zal het Gebed van den dag volgen, en voort daar na den Zendbrief, zeggende, Hier volgt de Zendbrief van den heiligen Apostel &c. gescreven aan zulk een Capittel, &c. De Zendbrief geeindigt zynde, zal hy zeggen, Hier eindigt de Zendbrief. Dan zal hy het Evangelie lezen ('t volk opstaande) zeggende, het heilige Evangelie is beschreeven in 't -- Cap. van -- beginnende met het -- vers. Daar na volgt het Formulier des geloofs, 't volk opstaande als voor.

In geloof in eenen God/ den Almagtigen Vader/ Maaker des hemels en der aarde/ en aller zieneliker en onzienliker dingen. En in eenen Heere Jesus Christus/ den eenigen gebooren Zoon Gods/ door alle eeuwen uit den Vader gebooren: God uit God/ licht van 't licht/ den waaragtigen God uit den waaragtigen God/ gebooren/ niet gemaakt: Van een zelfstandigheid met den Vader/ door wien alles gemaakt is. Die om ons menschen/ en om onze zaligheid is neder gedaald uit den hemel; en behleezigt is van den Heiligen Geest uit de maget Ma-

under

under Pontius Pilate. He suffered and was buried, And the third day he rose again according to the Scriptures, And ascended into Heaven, And sitteth on the right hand of the Father. And he shall come again with glory to judge both the quick and the dead: Whose kingdom shall have no end.

And I believe in the Holy Ghost, The Lord and giver of life, who proceedeth from the Father and the Son, Who with the Father and the Son together is worshipped and glorified, Who spake by the prophets. And I believe one Catholick and Apostolick Church. I acknowledge one Baptism for the remission of sins, And I look for the Resurrection of the dead, And the life of the world to come. Amen.

¶ Then the Curate shall declare unto the people what Holy-days or Fasting-days are in the Week following to be observed. And then also (if occasion be) shall notice be given of the Communion; and the Banns of Matrimony published; and Briefs, Citations, and Excommunications read. And nothing shall be proclaimed or published in the Church, during the time of Divine Service, but by the Minister: Nor by him any thing, but what is prescribed in the Rules of this Book, or enjoined by the Queen, or by the Ordinary of the place.

¶ Then shall follow the Sermon, or one of the Homilies already set forth, or hereafter to be set forth by Authority.

¶ Then shall the Priest return to the Lords Table, and begin the Offertory, saying one or more of these Sentences following, as he thinketh most convenient in his discretion.

Let your light so shine before men, that they may see your good works, and glorifie your Father which is in heaven. S. Math. 5. 16.

ria / en een mens geworden is / en ook door ons gekruisigt is onder Pontius Pilatus / die geleden heeft / en begraven is. En ten derden dage verreesen is volgens de Schriften / en opgebaren is ten hemel / en zit ter rechterhand des Vaders. En die weder komen zal met heerlijkheid / om te oordeelen de levende en dooden: Wiens Ryke geen einde zal hebben. En in den Heiligen Geest den levendmakenden Heere / die uit den Vader enden Zone voortkomt. Die met den Vader / en den Zon gelykelyk aanbeden / en mede verheerlykt werd: Die gesproken heeft door de Propheten. En een heilige algemeene en Apostolische sterke. Die behelde een Doop tot vergevinge der zonden. En verwagte de opstandinge der dooden / en het leven der toekomende eeuw. Amen.

¶ Dan zal den Leeraar aanzeggen de Feestdagen, of Vastendagen, indien 'er eenige in de toekomende week voorvallen, het Avondmaal afkondigen of ook de trouwgebooden, &c. Na dat de gelegenheid versta. En niets zal gedurende den H. Dienst in de Kerk afgekondigd worden, als door den Dienaar: en door hem ook niets, als 't geen hem in de Regels dezès Boeks, of door de Koningin, of den Bisschop dier plaats voorgeschreeven word.

¶ Daar na zal de Predicatie volgen, of men zal een van de Homilien lezen, die nu uitgegeven zyn, of hier na door publyke authoriteit zullen uitgegeven werden.

¶ Na dezelve zal den Dienaar na des Heeren Tafel gaan, en beginnen met het leezen van eenige der volgende Spreuken na zyn goedvinden.

Laat uw licht also schynen voor de menschen / dat zy uwe goede werken mogen zien / en uwen Vader / die in de hemelen is / verheerlyken.

Lay not up for your selves treasure upon earth, where the rust and moth doth corrupt, and where thieves break thro' and steal: but lay up for your selves treasures in heaven, where neither rust nor moth doth corrupt, and where thieves do not break through and steal. *S. Matth. 6. 19, 20.*

Whatsoever ye would that men should do unto you, even so do unto them; for this is the law and the prophets. *S. Matth. 7. 12.*

Not every one that saith unto me, Lord, Lord, shall enter into the kingdom of heaven, but he that doth the will of my Father which is in heaven. *S. Matth. 7. 21.*

Zaccheus stood forth, and said unto the Lord, Behold, Lord, the half of my goods I give to the poor, and I have done any wrong to any man, restore four-fold. *S. Luke 19. 8.*

Who goeth a warfare at any time of his own cost? who planteth a vineyard, and eateth not of the fruit thereof? or who feedeth a flock, and eateth not of the milk of the flock? *1 Cor. 9. 7.*

If we have sown unto you spiritual things, is it a great matter if we shall reap your worldly things? *1 Cor. 9.*

Do ye not know that they who minister about holy things, live of the sacrifice? and they who wait at the altar, are partakers with the altar? even so hath the Lord also ordained, that they who preach the Gospel, should live of the Gospel. *1 Cor. 9. 13.*

He that soweth little, shall reap little: and he that soweth plenteously, shall reap plenteously. Let every man sow according as he is disposed in his heart, not grudgingly, or of necessity; for God loveth a cheerful giver. *2 Cor. 9. 6, 7.*

Let him that is taught in the word, minister unto him that teacheth, in

Bergaderd u geen schatten op de aarden / daarze de motte en roest verderft / en daarze de dieben doozgraaben en steelen. Maar bergadert u schatten in den hemel / daarze nog motte / nog roest verderft / en daar de dieben niet doozgraaben / en steelen.

Alles wat gy wild dat u de menschen zouden doen / doet gy hen ook also: Want dat is de Wet en de Propheten.

Niet een iegelyk / die tot my zegt / Heere / Heere / zal ingaan in 't koningryke der hemelen; Maar die daar doet de wille mynes Vaders / die in de hemelen is.

Zacheus stond en seide tot den Heere / Ziet / de helft van myne goederen / Heere / geebe ik den armen: En indien ik iemand iet doozbedrog onthzint hebbe / dat geebe ik vier dubbeld weder.

Wie dient ooit in den krg op eigen bezoldinge? Wie plant een wyngaard / en eet niet van zyne vrugt? Of wie weid een kudde / ende eet niet van de melk der kudde?

Indien wy ulieden het geestelyk he gezaait hebben / is het een groote zaak / zo wy het ulwe / dat lichameljk is / maaijen:

En weet gy niet / dat de gene / die de heilige dingen bedienen / van het heilige eeten? Endie den Altaar steets by zyn / mede haar deel hebben met den Altaar? Also heeft ook de Heere geordineerd / den geenen / die het Evangelium verkondigen / dat zy van den Evangelio leven.

Die spaarzaamelyk zaait / zal ook spaarzaamelyk maaijen: Ende die in zegeningen zaait / zal ook in zegeningen maaijen. Een iegelyk doe gelyk hy in zyn harte doozneemt / niet uit droefheid / of uit noodsdwang: Want God heeft een blymoedigen geber lief.

Ende die ondertwezen word in het Woord / deele mede van alle goederen

all good things. Be not deceived, God is not mocked: for whatsoever a man soweth, that shall he reap. *Gal. 6. 6, 7.*

While we have time, let us do good unto all men, and specially unto them that are of the household of faith. *Gal. 6. 10.*

Godliness is great riches if a man be content with that he hath: for we brought nothing into the world, neither may we carry any thing out. *1 Tim. 6. 6, 7.*

Charge them who are rich in this world, that they be ready to give, and glad to distribute, laying up in store for themselves a good foundation against the time to come, that they may attain eternal life. *1 Tim. 6. 17, 18, 19.*

God is not unrighteous, that he will forget your works and labour that proceedeth of love; which love ye have shewed for his Namesake, who have ministered unto the saints, and yet do minister. *Heb. 6. 10.*

To do good, and to distribute, forget not; for with such sacrifices God is pleased. *Heb. 13. 16.*

Who so hath this worlds good, and seeth his brother have need, and shutteth up his compassion from him, how dwelleth the love of God in him? *1 S. John 3. 17.*

Give alms of thy goods, and never turn thy face from any poor man, and then the face of the Lord shall not be turned away from thee. *Tob. 4. 7.*

Be merciful after thy power. If thou hast much, give plentifully. If thou hast little, do thy diligence gladly to give of that little: for so gatherest thou thy self a good reward in the day of necessity. *Tob. 4. 8, 9.*

He that hath pity upon the poor, lendeth unto the Lord: and look what he layeth out, it shall be paid him again. *Prov. 19. 17.*

ren den genen die hem onderwijst. En dwaald niet: God laat hem niet bespotten; want zo wat de mensche zaait / dat zal hy ook maaijen.

Terwijl wy tyd hebben / laat ons goed doen aan alle / maar meest aan de huisgenooten des geloofs.

De Godzaligheid is een groot gewin met vergenoeginge: Want wy hebben niets in de waereld gebaat: het is ook openbaar / dat wy ons niet kunnen iet daar uit dragen.

Beveeld den rijken / dat zy welwillig en geerne mededeelende zijn haar zelven een schat weggeliggende om te zijn een fondament tegen den toekomende / op dat zy het eeuwige leeven verkrijgen mogen.

God is niet onrechtvaardig / dat hy uw werk zou vergeten / en de Arbeid der liefde / die gy aan zijn Name betwezen hebt / als die heiligen gediend hebt / en nog dien.

En vergeet der weldadigheid en der mededeelzaamheid niet: Want aan zodanige Offerhanden is God een welbehagen.

Zo wie nu 't goed der waerheit heeft / en ziet synen broeder gebreken hebben / en sluit syn harte toe tot hem / hoe blijft de liefde Gods in hem?

Doet aalmoesse van 't gemaakt hebt / en keerd uw aangezigte af van eenigen armen / en het aangezigte Gods zal zig van u niet keeren.

Ma dat gy hebt / doet aalmoesse na de meenigte der dingen. Zo overig hebt / zweeft niet na het welken aalmoesse te doen: Want gy verberd u zelven een goeden weggeliggenden schat / tegen den dag des nood.

Die zig des armen ontfertmet / den Heere: En hy zal hem weldaad vergelden.

De heilige Communie.

229

Blessed be the man that provideth
the sick and needy: the Lord shall
reward him in the time of trouble.

41. I.

Thilf these Sentences are in reading;
Deacons, Churchwardens, or other
Person appointed for that purpose,
shall receive the Alms for the poor, and
the Devotions of the people in a decent
manner, to be provided by the Parish for
that purpose; and reverently bring it to
the Priest, who shall humbly present
it upon the holy Table.

And when there is a Communion, the
Priest shall then place upon the Table
much Bread and Wine, as he shall
see sufficient. After which done, the
Priest shall say,

Pray for the whole state of
this Church militant here in

mighty and everliving God,
who by thy holy Apostle hast
taught us to make prayers and sup-
plications, and to give thanks for all
names in thy holy Name, may we
humbly beseech thee most
mercifully (* to accept our alms and
offerings, and) to receive these our
prayers, which we offer unto thy Di-
vinity, beseeching thee to in-
crease continually the universal Church
with the spirit of truth, unity, and
peace: and grant that all they that
use thy holy Name, may
know the truth of thy holy Word,
and live in unity and godly love.
We beseech thee also to save and de-
fend our Christian Kings, Princes and
Rulers; and especially thy ser-
vant, our QUEEN, that under
her may be godly and quietly
ruled; and grant unto her whole
household; and to all that are put in
subjection under her, that they may
live in peace and indifferently minister ju-
stice, without the punishment of wickedness,
and to the maintenance of
true religion and virtue. Give

where be no alms or oblations, then
these words (of accepting our alms
and offerings) be left out unpaid.

Welgelukzalig is hy / die zig ver-
standelyk dzaagt tegen den elendi-
gen: De Heere zal hem bezypden ten
dage des quaads.

¶ Ondertusschen zullen de Aal-
moesseniers, of andere, die dezen
last opgeleid is, de aalmoessen ver-
gaderen van het volk ten behoeve
der Armen; En zullen die den
Dienaar brengen, welke die eerbie-
diglyk op des Heeren Tafel neder-
zetten zal.

¶ En ten tyde der Communie zal de
Dienaar zo veel brood en wyn op
de tafel zetten, als hem dunkt ge-
noeg te zyn. Hier na zal den Die-
naar zeggen,

Laat ons bidden voor den staat van
de Algemeene Kerke / die hier op
aarde strepende is.

Almagtige en eeuwighe God / die
door uwen Apostel vermaand /
dat gedaan zouden worden gebeden /
smeekingen / boozbiddingen en dank-
zeggingen voor alle menschen; wy
bidden u ootmoedelyk / dat Gy goe-
dertierentlyk wilt aanneemen (* de-
ze onze gaven, en) deze onze gebe-
den / die wy aan uwe Goddelyke
Majesteit opofferen; verzoekende
dat Gy uwe Algemeene Kerke /
door den Geest der Waarheid en des
Eendragts / geduuriglyk wilt be-
waken en bewaren. Geest ook / dat alle
die uwen heiligen Name belyden /
over een mogen komen in het ge-
loof / en in de waare Leere des
Evangeliums / en onder malkan-
der leven eendragtig in broeder-
lyke liefde. Wy bidden u ook voor
alle Koningen / Princen / en Ober-
heden / die Christus belyden. Maar
inzonderheid bidden wy u / dat Gy
wilt bewaren en beschermen uwe
Dienares ANNA, onze Koningin /
op dat wy onder haar een gerust le-
ven mogen leiden in alle godzaligheid

P

grace,

* Indien'er geen Aalmoessen uit-
gereikt werden, zo slaat men over
(deze onze Gaven, en)

grace, O heavenly Father, to all Bishops and Curates, that they may both by their life and doctrine set forth thy true and lively Word, and rightly and duly administer thy holy Sacraments: and to all thy people give thy heavenly grace; and especially to this congregation here present, that with meek heart and due reverence they may hear and receive thy holy Word, truly serving thee in holiness and righteousness all the days of their life. And we most humbly beseech thee of thy goodness, O Lord, to comfort and succour all them, who in this transitory life are in trouble, sorrow, need, sickness, or any other adversity. And we also bleis thy holy Name, for all thy servants departed this life, in thy faith and fear; beseeching thee to give us grace so to follow their good examples, that with them we may be partakers of thy heavenly Kingdom. Grant this, O Father, for Jesus Christs sake, our only Mediator and Advocate. Amen.

¶ When the Minister giveth warning for the Celebration of the holy Communion, (which he shall always do upon the Sunday, or some Holy-day immediately preceeding) after the Sermon, or Homily ended, he shall read this Exhortation following.

DEarly beloved, on—day next, I purpose through Gods assistance, to administer to all such as shall be religiously and devoutly disposed,

en eerbaarheid. Geest Ware den/ en alle die in Overheids ten zyn/ dat zy waare rechtveerdigheid doen/ zonder eenige aamminge der personen/ op dat de geloosgheden en boosgheden moge gestraft en verbeterd/ de Godzheid/ de Godsdienst en Deugden neemen en waardiglyk beloond worden. Geest die genade/ Hemel Vader/ aan alle Opzienders/ Raaren en anderen/ die de zogen zielen aangenomen hebben/ dat zo dooz haar leven/ als dooz leere/ den dienst des Ewangelijs mogen becrieren en de Verbonden kenen bedienen/ volgens de ingege ulwes Zoons. Geest ulw gam volk/ inzonderheid aan deze deringe die hier tegentwoordig is genade/ dat zy niet nedergelgemoeide en behoorzlyke eerbeden mogen hooren en verstaan ulw Woord/ en Al dienen in heiligher rechtvaardigheid/ alle de dagres levens. Wy bidden ook udelph/ dat Gy wilt vertroosten hulpe komen/ oin ulwe goet Heere/ alle zodanige/ die naaultheden/ pynen/ krankte andere tegenspoeden zyn. Eeven wy ulwen heiligen Naam alle ulwe Dienaaren/ die in loobe en vreeze gestorven zyn: die genade biddende/ dat wy boozbeeld nabolgende/ met ulwes Ryks mogen deelachtigden. Vergund ons zulks/ O om Jesus Christus onzen Middelaar en Doozpraak/

¶ Als den Dienaar het Avondkondigt, dat hy altyd doe naastvoorgaande Zondag, zeggen na de Predikatie of

Zeer Geliefde/ opgedenke ik/ (ouder Gope) met alle de zodanige die getelyk en in nedrigen gemoeide

most comfortable Sacrament of Body and Blood of Christ, to be them received in remembrance of meritorious cross and passion, whereby alone we obtain remission of our sins, and are made partakers of the kingdom of heaven. Wherefore it is our duty to render most humble and hearty thanks to Almighty God our heavenly Father, that he hath given his Son our Lord Jesus Christ, not only to die for us, but also to be our spiritual Father and sustenance in that holy Sacrament. Which being so divine and so comfortable a thing to them who receive it worthily, and so dangerous to them that will presume to receive it unworthily; my duty is to exhort you in the mean season to consider the dignity of that holy mystery, and the great peril of the unworthy receiving thereof, and so to search and cleanse your own consciences, (and to receive it worthily, and after the manner of true believers with God; but so) that you may come holy and clean to such a heavenly feast, in the marriage-supper required by God in this holy Sacrament, and be received as worthy members of that holy Table.

geschikt zyn / te houden het alderverkwikkelykste Avondmaal des lichaams en bloeds Christi / om te genieten ter gedachtenis van zyn heilzaam kruis en lyden / door 't welk wy alleen vergevinge erlangen van onze zonden / en deel ontfangen in 't Koninkryke der hemelen. Daarom zyn wy boven alle dingen schuldig / den Almachtigen God onzen Hemelschen Vader / van gantscher herte te danken / om dat Hy zynen Zoon Jezus Christus onzen Zaligmaker gegeven heeft / niet alleen om voor ons te sterben; maar ook op dat Hy zonde wezen onze geestelyke vynde en boedzel / in dat heilig Avondmaal, het welk zo Goddelyk en heilzaam zynde voor alle de zodanige die het zelvige waardighyk zullen ontfangen / en zo breeffelyk in tegendeel / den genen / die het zelvige onwaardighyk nuttigen; Zo komt het my toe / u lieden te vermanen / dat gy naerstelyk wilt overwegen de waardigheide van deze heilige Verborgenhede / en het zware gebaar van het onwaardig nuttigen deszelfs / en niet anders binnen u lieden te treden / en uw conscientien te dooftasten / van of gy lieden heilig en onbesmet zynde na een zeer Goddelyk en Hemels Gastmaal moest gaan / daar gy nochtans niet zoudt kunnen aankomen / indien u dat bruiloftskleed onthzak / het welke de Heere in de Heilige Schrift afetfende is / indien men wil ontfangen werden als waardige Gasten van die Heilige Tafel.

De maniere en den weg om daar toe te komen / is: Voor eerst / uw leven en manieren te onderzoeken / volgens 't rigtinoer der geboden Gods; en zo wie hy zich zelve goed bindt / dat hy geenzins daar in zyn behoortelyke plicht gedaan heeft / met wille / woorden / of werken / zo moet hy zulks bekeenen / en zyn goddeloos leven beklagen / belydenisse daar van doende voor den Almachtigen God / met een vast en onbewegelyk voor-

way and means thereto is: to examine your lives and consciences by the rule of Gods commandments; and whereinsoever ye perceive your selves to have offended, either by will, word, or deed, there to bewail your own sins, and to confess your selves unto Almighty God, with full purpose of amendment of life. And if ye shall have your offences to be such as are committed against God, but also against

your neighbours, then ye shall reconcile your selves unto them, being ready to make restitution and satisfaction according to the uttermost of your powers, for all injuries and wrongs done by you to any other; and being likewise ready to forgive others that have offended you, as ye would have forgiveness of your offences at Gods hand: for otherwise the receiving of the holy Communion doth nothing else but increase your damnation. Therefore if any of you be a blasphemer of God, an hinderer, or slanderer of his Word, an adulterer, or be in malice, or envy, or in any other grievous crime; repent you of your sins, or else come not to that holy Table, lest after the taking of that holy Sacrament, the devil enter into you, as he entred into Judas, and fill you full of all iniquities, and bring you to destruction both of body and soul.

And because it is requisite, that no man should come to the holy Communion, but with a full trust in Gods mercy, and with a quiet conscience; therefore if there be any of you, who by this means cannot quiet his own conscience herein, but requireth further comfort or counsel; let him come to me, or to some other discreet and learned Minister of Gods Word, and open his grief, that by the ministry of Gods holy Word he may receive the benefit of Absolution, together with ghostly counsel and advice, to the quieting of his conscience, and avoiding of all scruple and doubtfulness.

neemen van zich te beteren. Doch indien Gy lieden bebind / dat ulve misdaaden van die zoozte zyn / dat de zelve niet alleenlyk tegen God / maar ook tegen ulve Even-naasten begaan zyn / zo zult gy u zelven niet haer verzoenen / bereid zynde / na ulve betmogen / haer te voldoen in alle ongelijk en ongerechtigheid / die zy doen u mogten geleden hebben: en niet min bereid zyn om alles te vergeven wat iemand tegen u mogt misdaan hebben / even als gy gaerne vergiffnisse zoud verkrijgen van den Heere. Want zonder dit doet u de nuttighe van deze heilige Verboggenheid geen voordeel; maar strekt veel meer tot ulve berdoemenisse; daarom indien iemand een Lasteraar des Woords Gods / of een vyand / of een overprijder / of een grammoedige / of een hater / of aan eenige andere misdaden schuldig zy / die bestra niet te komen tot de Tafel des Heeren; maar beschypte te booren zyne zonden / eer hy daar toe komt / op dat na dit gemittighe heilzame Verbondzegel / de Satan niet gelphelyk in hem vaare / even als hy in Judas boer / en hem vermalmet met alle boosheid / en brenge hem verderfftenisse des lichaams en der ziels.

En alzo het onbehoorlyk is / dat iemand tot deze Panden genale dan die daar toe opgewekt is door een vast vertrouwen op de barmhertigheid Gods / en door een gelyken en gerust gewisse: indien er iemand onder u lieden is / die zyn gewisse door de voorgaande beweegredenen niet kan bezyedigen / maar grooter vertroosting van nooden heeft / die hem by my / of by eenig ander begeraden en geleerd Dienaar des Goddelyken Woords / en ontder die het zelve / op dat hy geestelyk raad / vermaanningen en vertroosting mag genieten / het pak zyns gewissens ontlast werden / en door dien Dienst des Goddelyken Woords komen het boedzel en de weldaad

¶ *Or in case he shall see the people negligent to come to the holy Communion, in stead of the former, he shall use this Exhortation.*

bergebinge / tot hebzeediginghe zyns gewissens en wegneeming van alle aanstoot en twyffel.

¶ Dan zal deze aanmaaninghe op zekere tyden volgen, wanneer den Dienaar zal zien dat het Volk onachtzaam tot de Heilige Communie komt.

DEarly beloved brethren, on---I intend by Gods grace to celebrate the Lords Supper; unto which in Gods behalf I bid you all that are here present, and beseech you for the Lords Jesus Christs sake, that ye will not refuse to come thereto, being lovingly called and bidden by God himself. Ye know how grievous and unkind a thing it is, when a man hath prepared a rich feast, decked his table with all kind of provision, so that there lacketh nothing but the guests to sit down, and yet they who are called (without any cause) most unthankfully refuse to come. Which of you in such a case would not be moved? Who would not think a great injury and wrong done unto him? Therefore, most dearly beloved in Christ, take ye good heed, lest ye withdrawing your selves from this holy Supper, provoke Gods indignation against you. It is an easie matter for a man to say, I will not communicate, because I am otherwise hindered with worldly business. But such excuses are not so easily accepted and allowed before God. If any man say, I am a grievous sinner, and therefore am afraid to come: wherefore do ye not repent and amend? When God calleth you, are ye not ashamed to say you will not come? When ye should return to God, will ye excuse your selves, and say ye are not ready? Consider earnestly with your selves, how little such feigned excuses will avail before God. They that refused the feast in the Gospel, because they had bought a farm, or would try their yokes of oxen, or because they were married, were not

Zeer geliefde Broederen / het Avondmaal des Heeren zal nu gehouden werden / tot het welke ik u lieden alle / 30 heele gy hier tegenwoordig zyt / uit den naame Gods noode: En al smeekende / bidde ik u lieden / door Jesus Christus onzen Heere / door de godzaalige hoope zynner toekomst / en de eeuwige gelukzaligheid / die wy verwachten / dat gy 30 goedertierentlyk en vriendelyk van God geroepen en genoodigt zyn de / niet weigert aan te komen. Gy lieden weet hoe zwaar en moeilijck het balt / wanneer men een heerlyk gastmaal toebereid / en de tafel op het treffelijckste van alles verzien heeft / en dat er niet meer ontbreekt dan dat men aanzitte / dat als dan de Gasten zonder eenige rechtmatige en wettelyke oorzake laten weten dat zy niet zullen komen. Wie van u lieden zoude daar over niet verzet staan? Wie zoude niet meenen dat hy ten hoogsten verongelykt was? Ziet gy lieden over zulks mede toe / zeer geliefde in Christus / dat gy dit heilige Avondmaal weigerende / de berontwaardiginghe Gods niet tegen u lieden verwekt / en in zyn zeer strenge gramschap verhalt. Het is ligt om zeggen tegen de menschen; Ik ga niet ten Avondmaal / om dat ik niet en kan; maar het is zeer zwaar / ja onmogelyk / dat dusdanige berontschuldiginghe by God vooz goed gekeurt word. Heemt het 30 / of God vzoeg / waarom kondt gy niet? Wat zult gy / bidde ik u / antwoorden? Ik ben niet zonden besmet? Waaron bekeert gy u niet? Om tot bekeeringe te komen / worden geen lange tyden vereist: gy kunt wel op een nieuwe hope van ge-

so excused, but counted unworthy of the heavenly feast. I for my part shall be ready, and according to mine office, I bid you in the name of God, I call you in Christs behalf, I exhort you as you love your own salvation, that ye will be partakers of this holy Communion. And as the Son of God did vouchsafe to yield up his soul by death upon the cross for your salvation: so it is your duty to receive the Communion, in remembrance of the sacrifice of his death, as he himself hath commanded: Which if ye shall neglect to do, consider with your selves how great injury ye do unto God, and how sore punishment hangeth over your heads for the same: when ye wilfully abstain from the Lords Table, and separate from your brethren who come to feed on the banquet of that most heavenly food. These things if ye earnestly consider, ye will by Gods grace return to a better mind: for the obtaining whereof, we shall not cease to make our humble petitions unto Almighty God our heavenly Father.

win/ of om pzoft te doen / datelk
 uw boozneemen veranderen/ gy hand
 ulwe raad omkeeren/ en anders doen
 dan gy boozgesteld hadt. Maar wa-
 neer men van de zonden moet afwe-
 ken/ dan zegt gy; Ik kan niet: wa-
 neer men wederom tot God moet
 keeren/ neemt gy tot berontschuldig-
 ge / Het is in myn magt niet. Den-
 by ernstelyk/ dat zodanige beront-
 schuldiging niet zal helpen. Die het
 Zuilloftmaal van den Vader der
 Huisgezins geweigert hadden/ om
 dat zy land gekoft hadden/ om dat
 zy haare sok-offen zonden bepoetel-
 of om dat zy broutwen getrouwt heb-
 den/ zyn geenzins berontschuldig-
 geweest/ maar onwaardig geacht
 dier hemelscher roeping en nodige.
 Evenwel sta ik hier tegenwoordig/
 en volgens het ampt myns beroeps/
 noodige ik u lieden uit den naam
 Gods/ en roep u door Christus/ en
 verinaame u lieden om ulwe eigen ge-
 ligheid/ dat gy niet ons aankomt/
 om te communiceren. En gelyk
 wps als den Zoon Gods zich ge-
 waardigt heeft/ om ulwe zaligheid
 aan het kruice te sterben; dat gelyk
 also u gelwaardigt/ hier gelyk
 met de andere Broederen/ de ge-
 dachtenisse zynes Doods/ gelyk
 bevolen heeft/ te houden en te over-
 wegen. Het welke/ indieng gy ge-
 schelyk niet doen wilt/ en u niet la-
 afleiden van dat verharde booz-
 men/ zo overweegt by u zelven/ hoe
 grooten ongelyk gy God aandoet/
 en wat straffe gy daar voor te be-
 wachten hebt; Als gy goetwillig
 van des Heeren Tafel blyft/ en u af-
 scheid van ulwe Broederen/ en van
 het Gastmaal der hoogste Liefde.
 Indien gy lieden deze dingen me-
 ernst wilt overleggen/ zo zult gy
 door Gods genade/ tot u zelven kee-
 ren op den weg keeren. Het welke
 op dat door de Goddelyke barmher-
 zigheid mag geschieden/ zo zullen wy
 niet ophouden/ God Almachtig/ onzen
 Hemelschen Vader/ altyd te bidden

De heilige Communie.

231.

At the time of the Celebration of the Communion, the Communicants being conveniently placed for the receiving of the holy Sacrament, the Priest shall say this Exhortation.

Ten tyde des Avondmaals, de Ledematen behoorlyk tot het ontfangen des zelfs geplaast zynde, zal den Dienaar zeggen:

DEarly beloved in the Lord, ye that mind to come to the holy communion of the body and blood of our Saviour Christ, must consider how Saint Paul exhorteth all persons diligently to try and examine themselves, before they presume to eat of the Bread, and drink of that cup. As the benefit is great, if with a penitent heart and lively faith we receive that holy Sacrament (for then we spiritually eat the flesh of Christ, and drink his blood; then we dwell with Christ, and Christ with us). So is the danger great, if we receive the same unworthily. For we are guilty of the body and blood of Christ our Saviour; we eat and drink our own damnation, notwithstanding the Lords body; we kindle Gods wrath against us; we provoke him to plague us with divers plagues, and sundry kinds of death. Therefore yourselves, brethren, examine ye be not judged of the Lord; examine ye truly for your sins past; receive a lively and stedfast faith in our Saviour; amend your lives, and be in perfect charity with all men; so shall ye be meet partakers of these holy mysteries. And above all things ye must give most humble and hearty thanks to God the Father, the Son, and the Holy Ghost, for the redemption of the world by the death and passion of our Saviour Jesus Christ, both God and man, who humbled himself even to the death of the Cross, for us miserable sinners, who lay in darkness and the shadow of death, that he might make us the children of God, and exalt us to everlasting life. And to the end we should always remember the exceeding great love of our Master,

Zeer Geliefde in den Heere/die doorzegenouwen hebt deelachtig te worden aan het Lichaam en Bloed onzes Heeren Jesu Christi/ het is van nooden/ dat gy overdenkt het gene den heiligen Apostel Paulus aan die van Corinthen geschreeven heeft/ en hoe hy haar lieden vermaand/ dat een ieder hemzelven zoude beproeven/ en also van den broode eeten/ en van den drinkbeker dzinken. Want even gelyk het een groote weldaad is/ gestelpker wyze het Lichaam Christi te eeten/ en het Bloed Christi te dzinken/ in Christus te blijven/ en Christus binnen zich te hebben woonen/ en een te worden met Hem/ het welke zodanige gebeurt/ die waardiglyk daar toe komen/ dat is/ met een gebrooken en berootmoedigt herte/ met waren geloove/ en vast vertrouwen op de barmhertigheid/ door Christus beloofd; Also is het ook een daadelyk gebaar/ onwaardelyk daar toe te komen/ want wy werden schuldig gemaakt des Lichaams en des Bloeds Christi onzes Zaligmakers/en wy eeten't tot oordeel en berootmoenisse/ om dat wy het Lichaam des Heeren niet onderscheiden/ maar haalen over ons zyne gramschap/ en tergen hem om ons te straffen met verscheide plagen/ziekten en dood. Overzulks/Broeders/oordeelt u zelven/ op dat gy van den Heere niet geoordeeld werdt: hebt ernstig berouw over uwe boozgaande zonden: Betrouwt met gantscher herte op Christus onzen Verlosser/ verbetert uwe leven/ en bemind alle menschen oprechtelyk; want dus doende zult gy waarlyk deel hebben aan deze heilige Verborgenheden. Maar booz alles is het van nooden/ dat wy met zeer groote ootmoedigheid en van herten dankzegging doen aan God den Vader/

and only Saviour, Jesus Christ thus dying for us, and the innumerable benefits which by his precious blood-shedding he hath obtained to us; he hath instituted and ordained holy mysteries, as pledges of his love, and for a continual remembrance of his death, to our great and endless comfort. To him therefore with the Father, and the Holy Ghost, let us give (as we are most bounden) continual thanks, submitting our selves wholly to his holy will and pleasure, and studying to serve him in true holiness and righteousness all the days of our life. *Amen.*

¶ Then shall the Priest say to them that come to receive the holy Communion,

YE that do truly and earnestly repent you of your sins, and are in love and charity with your neighbours, and intend to lead a new life, following the commandments of God, and walking from henceforth in his holy ways; Draw near with faith, and take this holy Sacrament to your comfort; and make your humble confession to Almighty God, meekly kneeling upon your knees.

en den Zoon / en den H. Geest / dat Hy de wereld gerantzoent heeft door het lyden en de dood onzes Zaligmakers Jesu Christi des waarm Gods / en des waren Mensch / die Hem verootmoedigt heeft tot de dood toe / ja tot de dood des kruises / voor ons zo elendige zondaren / die wonen in de duisternissen en in de schaduw des doods / op dat Hy ons zoude maken kinderen Gods en medegenamen des eeuwigen levens. Want dit Abondmaal is tot dien einde ingestelt / op dat wy altyd gedachtig zouden zijn die oneindige liefde onzes Meesters / en eenigen Middelaars Jesu Christi / die op zulke boozwaaide booz ons gestorven is / op dat wy in gedachtenisse zouden houden de ontelbaare weldaaden / die Hy door de uitstorting van zijn dierbaar bloed booz ons bekomen heeft. En Hy heeft deze heilige Verborgenheden ingestelt / en geordineert / om te worden als een pand der liefde / en een eeuwige gedenkteken zijnes doods / tot groten en eeuwigen troost booz ons. Laat ons dan aan Hem gelijkelijk met den Vader / en den Heiligen Geest / dankzegginge doen / gelijk wy met onschuldig zijn; ons zelven verootmoedigende / en ons aan zijne hoogheerlyke wilje onderwerpende; Hem poogende gehoorzamen in waare heilichheid en rechtveerdigheid alle de dagen onzes levens / Amen.

¶ Daar na zal den Dienaar haer denken aan te gaan, met de woorden aanspreken:

Gelieden / die booz God waar en ernstig berouwt over uwe zonden / en die verzoent met uwen Eben-naasten / alle menschen van herten bemind / en verzoent nomen hebt na deze tyd een nieuwen te leiden / volgens de geboden Gods / en booztaan zo zige draagt in zijne heilige wegen te wandelen. Komt naarder by / op dat gy dit Abondmaal moogt ontfangen tot uwe vertroosting; Zelfs

De heilige Communie.

233

moedelyk ulwe zonden door God en de Kerke / hier in synen Name vergadert / als herootmoedigde de knien buigende.

¶ Dan geschiede een algemeene belijdenisse, in den naame van alle die communiceeren zullen, door een van de Dienaaren, na dat hy en zy alle ootmoedelyk geknield zyn.

Almachtige God / Vader onzes Heeren Jesu Christi / Schep- per aller dingen / Rechter des gantschen menschelyken geslachts / wy belijden en betweenen onze menigvuldige zonden en misdaden / welke wy zom- wilen door ons gantsche leven hard- nekkelyk begaan hebben met gedach- ten / woorden en werken tegen ulwe Goddelyke Majesteit / verwekken- de tegen ons ulwe zeer rechtvaardige gramschap en verontwaardinge: want wy zyn waarlyk van herten bedroeft / en hebben een ernstig be- rouw van onze zonden: De gedach- tenisse der zelve is ons zeer bitter / de last daar van kunnen wy niet dragen. Ontfermt u onzer / ontfermt u on- zer / alderbarmhertigste Vader / om ulwen Zone onzen Heere Jesu Chris- tus: Vergeeft ons onze boozledene zonden / en geest / dat wy u voortaan altyd moogen dienen en behaa- gen in eeuwigheid des levens / tot lof en heerlijkheid ulwes Naams / door Jesu Christus onzen Heere / Amen.

¶ Daarna zal den Leeraar of Bisschop (indien hy daar tegenwoordig is) opryzen, en, na het Volk toege- keerd zynde, zeggen:

De Almachtige God / onze He- melsche Vader / die / volgens synne grondelooze barmhertigheid / aan allen / die een ernstig berouw hebben / en door waren geloof tot hem bekeerd zyn / vergiffenisse harer zonden belooft heeft / die ontferme zig over u lieden / die vergebe en schelde u lieden knipt alle ulwe zonden / die bevestige en versterke u lieden in alle

P 5

¶ Then

¶ Then shall this general Confession be made, in the name of all those that are minded to receive the holy Communion, by one of the Ministers, both he and all the People kneeling humbly upon their knees, and saying,

Almighty God, Father of our Lord Jesus Christ, Maker of all things, Judge of all men; We acknowledge and bewail our manifold sins and wickedness, Which we from time to time most grievously have committed, By thought, word and deed, Against thy divine Majesty, Provoking most justly thy wrath and indignation against us. We do earnestly repent, And are heartily sorry for these our misdoings; The remembrance of them is grievous unto us; The burden of them is intolerable. Have mercy upon us, have mercy upon us, most merciful Father; For thy Son our Lord Jesus Christs sake, forgive us all that is past, And grant that we may ever hereafter, Serve and please thee In newness of life, to the honour and glory of thy Name, Through Jesus Christ our Lord. Amen.

¶ Then shall the Priest (or the Bishop being present) stand up, and turning himself to the People, pronounce this Absolution,

Almighty God our heavenly Father, who of his great mercy hath promised forgiveness of sins to all them that with hearty repentance and true faith turn unto him; Have mercy upon you, pardon and deliver us from all your sins, confirm and strengthen you in all goodness, and bring you to everlasting life, through Jesus Christ our Lord. Amen.

¶ *Then shall the Priest say,*

Hear what comfortable words our Saviour Christ saith unto all that truly turn to him.

Come unto me all that travel and are heavy laden, and I will refresh you. *S. Matth. 11. 28.*

So God loved the world, that he gave his only begotten Son, to the end that all that believe in him, should not perish, but have everlasting life. *S. John 3. 16.*

Hear also what S. Paul saith.

This is a true saying, and worthy of all men to be received, that Christ Jesus came into the world to save sinners. *1 Tim. 1. 15.*

Hear also what S. John saith.

If any man sin, we have an Advocate with the Father, Jesus Christ the righteous, and he is the propitiation for our sins. *1 S. John 2. 1.*

¶ *After which the Priest shall proceed, saying,*
Lift up your hearts.

Ans. We lift them up unto the Lord.

Priest. Let us give thanks unto our Lord God.

Ans. It is meet and right so to do.

¶ *Then shall the Priest turn to the Lords Table, and say,*

IT is very meet, right, and our bounden duty, that we should at all times, and in all places, give thanks unto thee, O Lord, * Holy Father, Almighty, everlasting God.

¶ *Here shall follow the proper Preface, according to the time, if there be any specially appointed: or else immediately shall follow,*

* *These words: [Holy Father]. must be omitted on Trinity-Sunday.*

goede werken/ en leide u lieden tot het eeuwige leven / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Den Dienaar zal mede zeggen, als volgt:

Hooft hoe Christus de zyne tot zyn noodigt / en haar vertroost met woorden / die vol zyn van alle vertroosting:

Komt alle tot My / die beladen en beladen zyt / en Ik zal u verkwikken.

Alzo lief heeft God de wereld gehad / dat Hy zynen eenigen geborenen Zoon gegeven heeft / op dat en ieder die in Hem geloofd / niet verloren ga/maar het eeuwige leven hebbe.

Hooft ook wat de H. Paulus zeld.

Dit is een getrouwd woord en aller aanneeminge weerdig / dat Christus Jesus in de wereld gekomen is / om de zondaren zalig te maken.

Hooft wat de H. Joannes zeld.

Indien iemand gezondigt heeft / wy hebben een Voorzpraak by den Vader / Jesus Christus den Verzoender / en dezen is een Verzoeninge voor onze zonden.

¶ Het welke ge-eindigt zynde, zal den Dienaar voortvarende zeggen:
De herten opwaards!

Antw. Wy hebben die tot den Heere.

Dienaar. Laat ons den Heere en zyn God danken.

Antw. Het is regt en billijk.

¶ Daar na den Dienaar zich na de Tafel des Heeren keerende, zal zeggen:

Warlijk is het regt en billijk en het is ook onze sekerdige plicht / dat wy u altyd en overal danken / Heere / * Heilige Vader, Almachtige eeuwige God.

¶ Dan zal'er de toege-eigende Voorreden volgen, indien'er eenige die tyd gepast is, anderzins zal daar voort byvoegen:

* De woorden (Heilige Vader) worden op den Zondag van H. Drievuldigheid uitgelaaten.

De heilige Communie.

235

Therefore with Angels and Archangels, and with all the company of heaven, we laud and magnifie thy glorious Name, evermore praising thee, and saying, Holy, holy, holy, Lord God of hosts, heaven and earth are full of thy glory. Glory be to thee, O Lord most high. Amen.

¶ Proper Prefaces.

Upon Christmas Day, and seven Days after.

Ecause thou didst give Jesus Christ thine only Son, to be born as at this time for us, who by operation of the Holy Ghost, made very man of the substance of the Virgin Mary his mother, and without spot of sin, to make us free from all sin. Therefore with Angels, &c.

Upon Easter Day, and seven Days after.

It chiefly are we bound to praise thee for the glorious resurrection of thy Son Jesus Christ our Lord: who is the very Paschal Lamb which offered for us, and hath taken away the sin of the world; who by death hath destroyed death, and by his rising to life again, hath redeemed to us everlasting life. Therefore with Angels, &c.

Upon Ascension Day, and seven Days after.

Through thy most dearly beloved Son Jesus Christ our Lord, who by his most glorious resurrection visibly appeared to all his apostles, and in their sight ascended up into heaven to prepare a place for us; that we might be with him in glory. Therefore with Angels, &c.

Upon Whitsunday, and six Days after.

Daarom zingen wy met de Engelen en Arts-Engelen / en met alle de Krijgsmagt der Hemelscher Heerscharen / ulven verheerlykten Name een lofsang / **N** zonder ophouden lobende en zeggende: Heilig / heilig / heilig is de Heere / de God Zebaoth: De Hemel en de Earde zijn vol van ulve Heerlykheid, **H**oanna in de Hoogsten! Amen.

¶ Uitgezonderde Voorredenen.

¶ Op Kersdag, en de zeven volgende Dagen.

Om dat Gy ons gegeven hebt ulwen eenigen Zoon / onzen Heere Jesus Christus / die Gy gewilt hebt dat op den huidige dag voor ons geboren / en door de werkinge des Heiligen Geestes / een waarachtig Mensch zou worden uit de Maaghet Maria / zyne Moeder / zonder smette van zonde / op dat Gy ons van alle zonden zoude reinigen. Daarom zingen wy met de Engelen / &c.

¶ Op Paaschdag, en de zeven volgende Dagen.

Maar inzonderheid loben wy **N**om de heerlyke Verrijzenisse ulwes Zoons / onzes Heeren Jesu Christi: want Gy is waarlyk het Paaschlamb / dat voor ons opgeoffert is / dat de zonde des werelchs weggenomen / de dood door 't stercken vernield / en door zijn verrijzen is het eeuwige leven herstelt heeft. Daarom zingen wy / &c.

¶ Op Hemelvaartsdag, en de zeven volgende dagen.

Door ulwen welbeminden Zoon Jesus Christus / onzen Heere / die na zyne heerlyke Verrijzenisse aan alle zyne Discipelen openbaarlyk verscheenen / en in haar aanschouwen opgenomen is in den Hemel / om ons plaatze te bereiden: Op dat wy / daar Gy is / zouden mogen komen / en met hem regeren in heerlijkheid. Daarom zingen wy / &c.

¶ Op Pinksterdag, en de zes volgende Dagen.

Through

THrough Jesus Christ our Lord ; according to whose most true promise, the Holy Ghost came down as at this time from heaven with a sudden great sound, as it had been a mighty wind, in the likeness of fiery tongues, lighting upon the Apostles, to teach them, and to lead them to all truth, giving them both the gift of divers languages, and also boldness with fervent zeal, constantly to preach the Gospel unto all nations, whereby we have been brought out of darkness and error into the clear light and true knowledge of thee, and of thy Son Jesus Christ. Therefore with Angels, &c.

¶ Upon the Feast of Trinity Only,

WHo art one God, one Lord ; not one only person, but three persons in one substance. For that which we believe of the glory of the Father, the same we believe of the Son, and of the Holy Ghost, without any difference or inequality. Therefore with Angels, &c.

¶ After each of which Prefaces shall immediately be sung or said,

Therefore with Angels and Archangels, and with all the company of heaven, we laud and magnifie thy glorious Name, evermore praising thee, and saying, Holy, holy, holy, Lord God of hosts, Heaven and earth are full of thy glory. Glory be to thee, O Lord most High. Amen.

¶ Then shall the Priest, kneeling down at the Lords Table, say in the name of all them that shall receive the Communion, this Prayer following.

WE do not presume to come to this thy Table, O merciful Lord, trusting in our own righteousness, but in thy manifold and great mercies. We are not worthy so much as to gather up the crumbs

Door Jesus Christus / onzen Heere / volgens wiens onfeibbare belofte den Heiligen Geest op dezen huidigen dag / met een schieliken geweldig geluid / van den Hemel nedergedaald / en hoven de Apostelen / in de gedaante van blaasruip Tongen gezeten heeft / op dat hy haar zoude onderwijzen en leiden in alle waarheid : En heeft haar gegeven de gabe der Talen en sterkte om te Evangelium aan alle Natien te hoorden en te prediken / op dat wy in de duisternissen der dwalingen begelpt geraken zouden tot het waarmachtich licht en de kennisse van U / en uwer Zone Jesus Christus. Daarom zingen wy / &c.

¶ Op H. Drie-eenheidsdag allen. **D**ie een God zyt / die een Heere zyt / niet in de uitgezondeheid van een Persoon / maar in Drie-eenheid der Personen / doch in Eenhoud der Zelfstandigheid. Want hy heeft ons geloven van de Heerlykheid des Vaders / dat geboelen wy niet de zonder verschil des onderscheids van uwen Zone / en van den Heiligen Geest. Daarom zingen wy / &c.

¶ Na ieder van welke Voorreden voort volgt :

Daarom zingen wy met de Engelen en Aartsengelen / en met alle de kragtsmagt der hemelheerscharen / uwen verheerlykten Naam een lofsang / U zonder ophouden lovende en zeggende : Heilig / heilig / heilig is de Heere / de God der baath : De hemel en de aarde zyn vol van uwe Heerlykheid. Hozaana de Hoogsten ! Amen.

¶ Dan zal den Dienaar, knielende aan de Tafel des Heeren, uit de Naam der gener, die communiceren zullen, aldus bidden.

We komen niet tot deze Tafel barmhertige Heere / op betrouwen van onze eigen verdienstigheid / maar op de barmhertigheid uwer ontfermhertigheid. Want wy zyn niet waardig / dat wy

De heilige Communie.

237

nder thy Table. But thou art the
me Lord, whose property is always
have mercy; Grant us therefore,
acious Lord, so to eat the flesh of
y dear Son Jesus Christ, and to
nk his blood, that our sinful
dies may be made clean by his
dy, and our souls washed through
s most precious blood, and that
e may evermore dwell in him, and
in us. Amen.

*When the Priest standing before the
table, hath so ordered the Bread and
Wine, that he may with the more
readiness and decency break the Bread
before the People, and take the Cup into
his hands, he shall say the Prayer of
consecration, as followeth.*

Almighty God, our heavenly
Father, who of thy tender mercy
give thine only Son Jesus Christ
after death upon the cross for our
redemption, who made there (by
one oblation of himself once
for all) a full, perfect, and sufficient
sacrifice, oblation, and satisfaction
for the sins of the whole world, and
in his holy Gospel
command us to continue a perpetual
memory of that his precious death,
till his coming again; Hear us, O
merciful Father, we most humbly
beseech thee, and grant that we re-
ceiving these thy creatures of Bread
and Wine, according to thy Son our
Lord Jesus Christs holy institution,
in remembrance of his death and pas-
sion, may be partakers of his most
precious Body and Blood: who in the
night that he was betrayed
took bread, and when he had
gave thanks, (b) he brake it, and
gave it to his disciples, saying, Take,

de kruimelen van utwe Tafel zouden
vergaderen. Maar Gy zyt die Hee-
re / aan wien het altyd eigen is te
ontfermen. Vergunt ons dan/
barmhertige Heere / dat wy zo gee-
stelyk mogen eeten het vlees van
uwen welbeminden Zoon Jesus
Christus / en zyn bloed drinken / dat
onze lichhamen / door zonden be-
suiet zynde / mogen gezuivert werden
door de nuttinge zynes hoogheiligen
Lichaams / en onze zielen gewasschen
zyn in zyn dierbaar bloed: Gy dat
wy geduuriglyk in Hem wonen / en
Hij in ons. Amen.

¶ Den Leeraar daar na opryzende,
en staande voor de tafel, het brood
en den wyn geschikt hebbende, om
het gevoeglyk den volke uit te dee-
len, zal zeggen, als volgt.

Almagtige God / onze hemel-
sche Vader / die uit ulwe tedere
barmhertigheid ons gegeven hebt
uwen eenigen Zoon Jesus Christus /
op dat Hij de dood aan het kruis
zoude lyden / om ons te verlossen / en
aldaar door die eenige Offerhande /
door welke Hij zig zelven eenmaal
opgeoffert heeft / een volmaakte / vol-
le en genoegzame offerhande / slagt-
offer en volkome genoegdoening zou-
den door de zonden der geheele wae-
reld. Welke ingesteld en in zyn hoog-
heilig Evangelium bevolen heeft /
dat men een geduurige gedagtenisse
zynes dierbaren doods zoude hou-
den / ter tyd dat Hij weder kwoame.
Verhoord ons / bidden wy / barmher-
tige Vader; Geest dat wy / die deze
ulwe Schepzels van brood en wyn
zyn mittigende / volgens de hoog heili-
ge instellinge ulwes Zoons onzes Za-
ligmaakers Jesu Christi / ter gedag-
tenisse van zyn dood en lyden / deelag-
tig mogen zyn aan zyn heilig lichaam
en bloed. De welke op den zelfen
nacht / als Hij verraden wierd / (a) het
eet,

(a) Hier neemt de Dienaar het
brood in de handen.

(b) Here the Priest is to take the faren
his hands:

(c) And here to break the breads

eat, (a) this is my Body which is given for you, do this in remembrance of me. Likewise after Supper (b) he took the cup, and when he had given thanks, he gave it to them, saying, Drink ye all of this, for this (c) is my Blood of the New Testament, which is shed for you and for many, for the remission of sins: Do this as oft as ye shall drink it, in remembrance of me. Amen.

¶ Then shall the Minister first receive the Communion in both kinds himself, and then proceed to deliver the same to the Bishops, Priests, and Deacons in like manner (if any be present) and after that to the People also in order into their hands, all meekly kneeling. And when he delivereth the bread to anyone, he shall say,

THe Body of our Lord Jesus Christ, which was given for thee, preserve thy body and soul unto everlasting life. Take and eat this in remembrance that Christ died for thee, and feed on him in thy heart by faith with thanksgiving.

¶ And the Minister that delivereth the Cup to any one, shall say,

THe Blood of our Lord Jesus Christ, which was shed for thee, preserve thy body and soul unto everlasting life. Drink this in remembrance that Christs Blood was shed for thee, and be thankful.

¶ If the Consecrated Bread or Wine be all spent before all have communicated; the Priest is to Consecrate more accor-

(a) And here to lay his hand upon all the bread.

(b) Here he is to take the cup into his hand:

(c) And here to lay his hand upon every vessel (be it chalice or flagon) in which there is any wine to be consecrated.

hlood nam; en als Hy gedankt heeft de/ (a) het zelve gebzookten heeft, aan zyne Discipulen gegeven/ zeggende: Neemet: etet/ (b) dat is my Lichaam/ dat vooz u gegeven is/ doet dat tot myner gedagtenisse/ Oeggeliks ook den (c) Dink het nam na het eten des Aemaals/ en dankende/ haar die geven heeft/ zeggende: Dinkt alle dat uit: Want dit is (d) myn bloed des Nieuwen Testaments/ dat voorgegeven is/ en voer u gestorven is/ tot vergevinge der zonden. Doet dat dikwils als gy dien zult dinken/ tot myner gedagtenisse. Amen.

¶ Dan zal de Dienaar zelfs communiceren, daarna aan de andere Diakenen, zo'er eenige zyn, en verlaan't volk, nu knielende, het brood in haare handen uitreiken, zeggende;

Het Lichaam onzes Heeren Jezu Christi/ 't welke voorgegeleverd is/ bewaare uw lichaam en ziel ten eeuwighe leven. Neemet etet dat ter gedagtenisse/ dat Christus vooz u gestorven is: Eet door den geloove in uwre herte dankzeggunge.

¶ Als den Dienaar de Beker uitreikt zal hy zeggen.

Het bloed onzes Heeren Jezu Christi/ dat vooz u vergooten is/ bewaare uw lichaam en ziel ten eeuwighe leeven. Dinkt dat tot myner gedagtenisse/ dat Christi bloed voorgegooten is/ en doet dankzeggunge.

¶ Indien het geheiligde brood of wyn te kort komt, zal de Dienaar in de zelve voorschreve vorm

(a) Hier breekt hy het.

(b) En hier legt hy de hand op het brood.

(c) Hier neemt hy den becker.

(d) Hier legt hy de hand op vaten ('t zy beker of kan) daar wine is om geheiligt te worden.

ding to the Form before prescribed: beginning at [Our Saviour Christ in the same night, &c.] for the blessing of the Bread; and at [Likewise after Supper, &c.] for the blessing of the Cup.

When all have communicated, the Minister shall return to the Lords Table, and reverently place upon it what remaineth of the Consecrated Elements, covering the same with a fair linen cloth.

Then shall the Priest say the Lords Prayer, the People repeating after him every petition.

Our Father, &c. But deliver us from evil: For thine is the Kingdom, The Power, and the Glory, ever and ever. Amen.

After shall be said, as followeth.

Lord, and heavenly Father, we thy humble servants entirely rely on thy Fatherly goodness, mercifully to accept this our sacrifice of praise and thanksgiving; most humbly beseeching thee to grant, that by the merits and death of thy Son Jesus Christ, and through faith in his blood, and all thy whole Church may continue in remission of our sins, and all other benefits of his passion. And as we offer and present unto thee, O Lord, our selves, our souls, and our bodies, to be a reasonable, holy, and lively sacrifice unto thee; humbly beseeching thee, that all we who are partakers of this holy Communion, may be fulfilled with thy grace and heavenly benediction. And although we be unworthy through our manifold sins to offer unto thee any sacrifice; yet we beseech thee to accept our bounden duty and service; and weigh our merits, but pardon our offences, through Jesus Christ our Lord; by whom and with whom, in the unity of the Holy Spirit, all honour and glory be unto thee, O Father Almighty, world without end. Amen.

heiligen: beginnende met (Onze Zaligmaker Christus in de zelve nacht, &c.) voor de zegeninge des broods; en met (Desgelyks ook den Drinkbreker, &c.) voor de zegeninge des bekers.

¶ Alle gecommuniceert hebbende, zal de Dienaar na de tafel keeren, en 't overgebleeve van de geheiligde stoffen eerbiedelyk daar op plaatzen, die met een schoon linnen doek toedekkende.

¶ Dan zal den Dienaar het Gebed onzes Heeren lezen, en het volk zal ieder bede daar van na zeggen.

Onze Vader / &c. Ende en leid ons niet in verzoeking; maar verlost ons van den booze; want ulu is het Koninkryk / en de kracht / en de heerlijkheid / in eeuwigheid. Amen.

¶ Daar na 't volgende.

Onze Heere / hemelsche Vader / wy uwe ootmoedige Dienaren / bidden met nedrigheid / dat het uwe Vaderlyke goedheid gelieve / dit ons offer des Lofs en Dankzeggings goedertierentlyk te ontfangen: Verzoekende met gebroken herte / dat Gy ons / om de verdiensten en de dood uws Zoons Jesu Christi / en door het gelobe in synen bloede / wilt vergunnen / dat wy met de Algemeene Kerke / vergevinge der zonden / en de andere weldaden synes Ipdens mogen bekomen. En wy offeren mits dezen / aan U / O Heere / ons zelven / onze zielen en lichamen / tot een rede-lyke / heilige en levendige offerhande: U ootmoedelyk biddende / dat wy zo veel wy nu deelagtig gelowden syn aan deze hoogheilige verborzgenheid / met uwe genade en hemelsche zegeninge mogen verbuld werden. En alhoewel wy onwaardig syn / om de meeningbuldigheid onzer zonden / dat wy U eenig offer zouden opofferen / nogtans bidden wy met alle ootmoedigheid / dat U deze onze dienst en schuldige pligt mag aangenaam syn / niet door 't aammerken onzer verdiensten / maar door 't vergeven onzer

¶ Or this.

A Almighty and everliving God, we most heartily thank thee, for that thou dost vouchsafe to feed us, who have duly received these holy mysteries, with the spiritual food of the most precious body and blood of thy Son our Saviour Jesus Christ; and dost assure us thereby of thy favour and goodness towards us; and that we are very members incorporate in the mystical body of thy Son, which is the blessed company of all faithful people; and are also heirs through hope of thy everlasting kingdom, by the merits of the most precious death and passion of thy dear Son. And we most humbly beseech thee, O heavenly Father, so to assist us with thy grace, that we may continue in that holy fellowship, and do all such good works as thou hast prepared for us to walk in, through Jesus Christ our Lord, to whom with thee and the Holy Ghost, be all honour and glory, world without end. *Amen.*

¶ Then shall be said or sung,

Glory be to God on high, and in earth peace, good will towards men. We praise thee, we bless thee, we worship thee, we glorifie thee, we give thanks to thee for thy great glory, O Lord God, heavenly King, God the Father Almighty.

O Lord, the only begotten Son of Jesus Christ; O Lord God, Lamb of God, Son of the Father, that takest away the sins of the world, have mercy upon us. Thou that takest away the sins of the world, have

zonden door? Jesus Christus onzer Heere; door wien en met welke / in eenigheid des H. Geestes / A 3p / O Almagtige Vader / alle eere en heerlijkheid / in alle eeuwigheden. Amen.

¶ Of dit.

A Almagtige en eeuwig God! wy danken U van gantsche herten / dat Gy ons / die deze Hoop heilige Verborgenheden na behooren ontfangen hebben / gewaardigt te worden door de geestelike Spijze des zeer dierbaare Lichaams en Bloeds uwes Zoons onzes Zaligmakers Jesu Christi / en ons verzekert / dat dezer mededeeling / van uw genade t'onswaards / en dat wy ware Leden zyn ingelyft in uw geestelyk Lichaam / het welke is de heilige gemeenschap aller Gelovigen / en dat wy erfgenamen zyn van de hoop des eeuwigen levens door de verdiensten van de zeer dierbaare dood / en het lyden van uw welbeminden Zoon. Wy bidden dan ootmoedelyk / O hemelsche Vader / dat Gy ons altyd also door uw genade wilt by zyn / dat wy in de zeer heilige gemeenschap mogen bly Harden / en alle zodanige goede werken mogen doen / die Gy beoogt hebt / op dat wy daar in zonden wasschen / door? Jesus Christus onzer Heere / wien met den H. Geeste / 3p alle eere en heerlijkheid in alle eeuwigheden / Amen.

¶ Daar na zal men zeggen of zingen
Ere zy God in de Hoogsten / bzeede op Aarden / in den hemel / schen een welbehagen. Wy loofden wy prysen / wy aanbidden / wy danken / wy heerlyken / wy danken U / om uw groote heerlykheid / O Heere God / O hemelsche Koning / God Almagtiger Vader.

O Heere / eenig-gebooren Zoon of Jesus Christus; Heere God / Vader / Gods / Zoon des Vaders / die zonden des werelts wegneemt / fermt U onzer! Gy die de zonden des werelts wegneemt / neemt aan

De heilige Communie.

242

cy upon us. Thou that takest
y the sins of the world, receive
prayer. Thou that fittest at the
t hand of God the Father, have
cy upon us.

or thou only art holy, thou only
he Lord, thou only, O Christ,
the Holy Ghost, art most high
he glory of God the Father. A-

Then the Priest (or Bishop, if he be
sent) shall let them depart with this
sing.

He peace of God which passeth
all understanding, keep your
s and minds in the knowledge
ove of God, and of his Son Je-
hrist our Lord: And the bless-
of God Almighty, the Father,
on, and the Holy Ghost, be-
gift you, and remain with you
s. Amen.

Collects to be said after the Offertory,
when there is no Communion, every such
one or more; and the same may be
also as often as occasion shall serve,
the Collects either of Mor-
ning or Evening Prayer, Communion
Litany, by the discretion of the Mi-

list us mercifully, O Lord, in
these our supplications and
s, and dispose the way of thy
s towards the attainment of
ing salvation; that among all
anges and chances of this mor-
g, they may ever be defended
most gracious and ready help,
h Jesus Christ our Lord. Amen.
Almighty Lord, and everlasting
God, vouchsafe, we beseech
to direct, sanctifie, and govern
our hearts and bodies in the
of thy laws, and in the works
commandments, that through
ost mighty protection, both
nd ever, we may be preserved
y and soul, through our Lord
viour Jesus Christ. Amen.

ant, we beseech thee, Al-
mighty God, that the words

ze smeckinge! Gy die aan de Ghech-
terhand Gods des Vaders zit / ont-
fermt u onzer!

Want Gy alleen zyt Heilig / Gy
alleen zyt de Heere / Gy alleen zyt de
Hoogste / Jesu Christe / met den H.
Geest / in de Heerlykheid Gods des
Vaders / Amen!

¶ Dan laat haar den Leeraar of Op-
ziender, indien hy daartegenwoor-
dig is, uitgaan met dezen zegen.

De breede Gods / welke alle
berstand te bobengaat / beware
ulwe herten en gemoederen / in de
kennisse en liefde Gods / en zynes
Zoons Jesu Christi onzes Heeren :
En de gunst des Almachtigen Gods
des Vaders / des Zoons / en des
H. Geestes / zy en blybe altyd by u
lieden / Amen.

¶ Hier volgen eenige Gebeden, die
na den Offertyd, wanneer'er geen
Communicanten zyn, op die dag
een of meer, of ook op anderet-
den na de Collecten in de Morgen- of
Avond-Gebeden, in de Communie
of Litanye gelezen werden, volgens
het goedvinden des Dienaars.

Komt onze ootmoedige gebeden
te hulpe / O Heere / en bestiert
den weg uwer Dienaren / tot berke-
ginge der eeuwigcr zaligheid / op dat
zy onder alle veranderingen en voo-
ballen dezes levens altyd dooz ulwe
goedertierne en hulpsaerdige bystand
inogen beschermt werden / dooz Je-
sus Christus onzen Heeren / Amen.

O Almachtige Heere en eeuwig
God / wilt onze herten en lich-
chamen also bestieren / heiligen en re-
geeren in ulwe Wet / en de werken
uwer Geboden / dat wy hier / en in de
eeuwigheid / dooz ulwe hulpe / na lich-
chaam en na ziel behouden mogen
wezen / dooz onzen Heere en Zalig-
maker Jesus Christus / Amen.

Geeft / bidden wy u / Almach-
tige God / dat de woorden / die
which

which we have heard this day with our outward ears, may through thy grace be so grafted inwardly in our hearts, that they may bring forth in us the fruit of good living, to the honour and praise of thy Name, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

PRevent us, O Lord, in all our doings, with thy most gracious favour, and further us with thy continual help, that in all our works begun, continued and ended in thee, we may glorifie thy holy Name, and finally by thy mercy obtain everlasting life, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

Almighty God, the fountain of all wisdom, who knowest our necessities before we ask, and our ignorance in asking; We beseech thee to have compassion upon our infirmities; and those things which for our unworthiness we dare not, and for our blindness we cannot ask, vouchsafe to give us for the worthiness of thy Son Jesus Christ our Lord. *Amen.*

Almighty God, who hast promised to hear the petitions of them that ask in thy Sons Name; we beseech thee mercifully to incline thine ears to us that have made now our prayers and supplications unto thee, and grant that those things which we have faithfully asked according to thy will, may effectually be obtained, to the relief of our necessity, and to the setting forth of thy glory, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

UPon the Sundays and other Holy-days (if there be no Communion) shall be said all that is appointed at the Communion, until the end of the Prayer [For the whole State of Christs Church Militant in Earth] with one or more of these Collects last before rehearsed, concluding with the

wy luiden van buiten in onze ooren gehoord hebben / alzo door ulwe genade in onze herten mogen ingegrepen worden / dat zo alzo in ons mogen voortbrengen vruchten van goeden levens / tot lof en heerlijkheid ulwer Naams / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Voorzocht / O Heere / onze verlangingen / door ulwe goeddunghen / en verholgt die door ulwe gunstige hulpe / op dat in alle onghandelingen / die door U bevolgt en ten einde gebracht worden / wy ulwe Hoogheilige Naam mogen verheerlijken / enten laet die door ulwe goedertierenheid / de onwijdurende vreugde genieten / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Almachtige God / Fonteyn der wijsheid / wien niet anders bekend is / wat wy van nooden hebben / eer wy iets verzoeken / maar ook de onwetenschap onzer begrijet : Wy bidden U / over onse swaresheden U te willen erbarmen / en ons gelwaardigen ons alles te verlichten / wat wy van wegen onse onwetenschap niet durben eischen / of onse blindheid niet wetende bidden door verdiensten ulwer Zoons Jesus Christus onzen Heeren / Amen.

Almachtige God / die heere hebt dat Gy verhooren zult onse gebeden der gener / die iets verzoeken in den Naame ulwer Zoons / Leend ulve ooren goedertieren aan onse gebeden / en geest / dat het gene wy volgens ulwen willes trouwelyk van U verzoeken / heere telyk mogen verwerben / om onse nooddruftigheid te onlasten / en onse heerlijkheid te bevorderen / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

De heilige Communie.

243

Op Zondagen en andere H. Dagen, zo'er geen Communie is, zal egter alles gezegt worden, van de Communie tot het einde van het Algemeen Gebed [voor de strydende Kerke Christi op aarde], met een of meer Gebeden even voorgaande, en besluiten met den zegen.

And there shall be no Celebration of the Lords Supper, except there be a convenient number to Communicate with the Priest, according to his discretion.

Maar zal ook geen Communie gehouden worden, ten zy'er een bekwaametal van Communicanten zy, diemet den Dienaar, na zyn believen, communicereen.

And if there be not above twenty persons in the Parish, of discretion to receive the Communion; yet there shall be no Communion, except four, (or three at the least) Communicate with the Priest.

En't niet boven twintig personen in de wyk, dieten Avondmaal gaan, zal rechtet geen Avondmaal gehouden worden, zo'er geen vier of drie ten minsten met den Dienaar communicereen.

And in Cathedral and Collegiate Churches and Colledges, where there are many Priests and Deacons, they shall al receive the Communion with the Priest every Sunday at the least, except they have a reasonable cause to the contrary.

Cathedrale Kerken en Collegien, waar veele Leeraars en Diënaars zyn, den zyalle ten minsten ieder Zondag met de gewoone Leeraar communicereen, ten zy wettelyk belet.

And to take away all occasion of Dissension and Superstition, which any person hath might have concerning the Bread and Wine, it shall suffice that the Bread be such as is usual to be eaten; but the best and purest Wheat Bread that conveniently may be gotten.

En ook alle bygeloof en oncenigheid, die iemand maken mogt omtrent Brooden den Wyn, voor te kómen, zal het genoeg zyn, dat het zulk Brood zy, als men gewoonlyk eet, nochtans het beste en fynste, dat men krygen kan.

And if any of the Bread and Wine remain unconsecrated, the Curate shall have it for his own use: but if any remain of that which was consecrated, it shall not be used out of the Church, but the Priest, and such other of the Communicants as he shall then call unto him, shall immediately after the Blessing, reverently eat and drink the same.

En brood of wyn, niet geheiligt zynde, overblyvende, zal de Dienaar zyn gebruik behouden; doch iets van 't geheiligde overblyvende, zal niet uit de Kerk gedragen worden, maar de Dienaar, en zulke andere der Communicanten als hy'er by roepen zal, zullen 't zelve, terstond na den zegen, met eerbied tesamen eeten en drinken.

Bread and Wine for the Communion shall be provided by the Curate and the Church-wardens, at the charges of the Parish.

Brood en de Wyn tot de Communie zal door den Dienaar en Kerkmeesters en kosten der Parochie bezorgt worden.

And note that every Parishioner shall communicate at the least three times in the year, of which Easter to be one. And yearly at Easter, every Parishioner shall communicate with the Parson, Vicar, or Curate, or his or their Deputy or Deputies, and so to them or him all Ecclesiastical Duties, accustomedly due, then and at that time to be paid.

En staat aan te merken, dat een ieder ten minsten driemaal's jaars in zyn Parochie zal moeten communicereen, waar onder Paasch een is. En jaarlijks op Paasch zal een iegelyk in zyn Parochie met den Dienaar, of zyn on-

derbedienden afrekenen, en hem of haar de gewoonlyke kerkelyke plichten, dan vervallen, betalen.

¶ *After the Divine Service ended, the Money given at the Offertory shall be disposed of to such pious and charitable uses, as the Minister and Churchwardens shall think fit. Wherein if they disagree, it shall be disposed of as the Ordinary shall appoint.*

¶ De heilige Dienst ge-eindigd zynde, zal het Offergeld tot zulke aalmoeden besteed worden, na't goedvinden des Dienaars en der Kerkmeesteren. Indien daar onderhaars tryd over mogt ontstaan, zal de Bisschop daar om schikking doen.

WHereas it is ordained in this Office for the Administration of the Lord's Supper, that the Communicants should receive the same kneeling (which Order is well meant for a signification of our humble and grateful acknowledgment of the benefits of Christ therein given to all worthy receivers, and for the avoiding of such profanation, and disorder in the Communion as might otherwise ensue) Yet, lest the same kneeling should by any persons, either out of ignorance and infirmity, or out of malicious obstinacy, be misconstrued and depraved; It is here declared, That there is no Adoration intended, or ought to be done, either unto the Sacramental Bread or Wine there bodily received, or unto any Corporal Presence of Christ's natural Flesh and Blood. For the Sacramental Bread and Wine remain still in their very Natural Substances, and therefore may not be adored; (for were Idolatry to be abhorred of all faithful Christians) And the natural Body and Blood of our Saviour Christ are in Heaven, and not here; It is against the truth of Christ's natural Body, to be at one time in more places than one.

AAngezien in de Bedieninge van het H. Avondmaal des Heren geordonneert is / dat de Communicanten het zelve knielende ontfangen zullen; (deze orde zynde uit een goede meeninge geschied / om te betoonen onze nedrige en dankbaare erkentnisse van Christi welddaaden / daar alle / die het behoorlyk ontfangen / gegeven / en om zulke ontheilighen wanoozder in het H. Avondmaal vooz te komen / als anderzins zoude mogt ontstaan) op dat eventwel dezelve knielinge by niemand / 't zy uit onkunde / zwakheid / 't zy uit boosaardig en hardnekkigheid / ten kwade gedachte misgekeurt mag werden / word hier nevens verklaard / dat hier geen aanbiddinge word gemeend / die men zou moeten doen of aan het Sacramentele brood en wyne / daar lichameljk ontfangen / of omtrent eenig lichameljk tegenwoozdigheid van Christi natuurelyk vlees en bloed; want dat Sacrament des broods en wyne blyven in het zelve haar natuurelyk zyn / en mag daarom niet aangebeden worden / (want dat was afgodendienste) daar alle waare Christenen een schrik vooz moeten hebben). Ook is by natuurelyk lichaam en bloed onzes Zaligmakers Christi in den hemel / en niet hier; strepdende het met de waarheid van Christi natuurelyk lichaam / dat op een zelve tyd in meer dan een plaats zou zyn.

The Ministration of PUBLIC BAPTISM of Infants
to be used in the Church.

Formulier van den OPENBARE DOOP.

¶ The People are to be admonished, that it is most convenient that Baptism should not be administered but upon Sundays, and other Holy-days.

Formulier van den openbare Doop.

249

the most number of People come together : as well for that the Congregation there present may testify the receiving of them that be newly baptized into the number of Christs Church ; as also because in the Baptism of Infants ; every man present may be put in remembrance of his own profession made to God in his Baptism. For which cause so it is expedient that Baptism be ministred in the vulgar Tongue. Nevertheless (if necessity so require) children may be baptized upon any other day.

MEn zal het volk vermaanen , dat het zeer gevoegelyk is , dat den Doop niet dan op Zondagen en Feestdagen alleenlyk bedient werde , wanneer veel volks zamen komt ; Eensdeels op dat de tegenwoordige Verzadering getuigenisse drage , dat de Nieuwgedoopten ontfangen werden onder het getal van de Kerke Christi : Anderdeels ook , op dat alle die daar tegenwoordig zyn ; door den Doop der Kinderen mogen vermaand worden van hare eigene belydenisse , die zy in den Doop gedaan hebben. Om welke redenen het zeer oorbaar is , dat den Doop in de Engelsche Tale bedient werd. Indien nogtans de nood mogte perssen , zal men de kinderen wel op een andere dag mogen doopen.

And note , that there shall be for every Male-Child to be baptized , two Godfathers and one Godmother : and for every Female , one Godfather and two Godmothers. When there are children to be baptized , the Parents shall give knowledge thereof at night , or in the Morning before the beginning of Morning Prayer , to the Curate. And then the Godfathers and Godmothers , and the People , with the children shall be ready at the Font , either immediately after the last Lesson at Morning Prayer , or else immediately after the last Lesson at Evening Prayer , as the Curate by discretion shall appoint. And the Priest coming to the Font (which is then to be filled with pure water) and standing there , shall say ,

Hath this child been already baptized or no ?

¶ If they answer , No : Then shall the Priest proceed as followeth.

Indien eenige Kinderen gedoopt moeten worden , zullen de Ouders daarvoor , 'savonds tevooren , of 's morgens voor het begin des Morgengebeds den Dienaar daar van verwittigen ; en daar na het zelve de Peeten (die over een man , twee mannen en een vrouw , en over een Dochter twee vrouwen en een man dienen te zyn) en het volk aanzeggen , dat zy by de Doopplaats der Kinderen mogen bereid staan , terstond na het einde van de laatste Lesse des Morgengebeds , of indien het den Dienaar gevoeglyker schynd , na de laatste Lesse des Avondgebeds : op welke plaats , als zy tegenwoordig zyn , zal den Dienaar ondervragen , of dit Kind gedoopt zy of niet ? Indien zy tot antwoord geven , dat het niet gedoopt zy , zal hy verzoeken :

Early beloved , forasmuch as all men are conceived and born in sin , and that our Saviour Christ saith , No man can enter into the kingdom of Heaven , except he be regenerate and born anew of water and of the Holy Ghost ; I beseech you to call upon the Father , through our Lord Jesus Christ , that of his bounteous mercies he will grant to this child that which by nature he cannot have , that he may be baptized with water and the Holy Ghost , and re-

Zeer geliefde Broederen/aangezien alle menschen in zonden ontfangen en gebooren zyn / en onzen Zaligmaker Christus zegt / dat'er niemand in het Ryk Gods kan ingaan / ten zy dezelve wedergebooren zy uit Water en den Heiligen Geest : Zo bidde ik u lieden / dat gy God den Vader / door onzen Heere Jesus Christus aan wilt roepen / dat Hy gelieve / door zyn goedertieren barmhertigheid / aan dit Kind te vergunnen / 't gene het / van wegen zyn conceived

ceived into Christs holy Church,
and be made a *lively member* of the
same.

¶ *Then shall the Priest say,*
Let us pray.

Almighty and everlasting God,
who of thy great mercy didst
save Noah and his Family in the ark
from perishing by water, and also
didst safely lead the children of Israel
thy people through the red sea, fi-
guring thereby thy holy Baptism; and
by the Baptism of thy well beloved
Son Jesus Christ in the river Jordan,
didst sanctifie water to the mystical
washing away of sin; we beseech
thee for thine infinite mercies, that
thou wilt mercifully look upon *this*
child; wash *him*, and sanctifie *him*
with the Holy Ghost, that *he* being
delivered from thy wrath, may be
received into the ark of Christs
Church; and being stedfast in faith,
joyful through hope, and rooted in
charity, may so pass the waves of
this troublefom world, that finally
he may come to the land of everla-
sting life; there to reign with thee
world without end, through Jesus
Christ our Lord. *Amen.*

Almighty and immortal God,
the aid of all that need, the
helper of all that flee to thee for suc-
cour, the life of them that believe,
and the resurrection of the dead;
We call upon thee for *this Infant*,
that *he* coming to thy holy Baptism,
may receive remission of *his* sins by
spiritual regeneration. Receive *him*,
O Lord, as thou hast promised by
thy well beloved Son, saying, Ask,
and ye shall have; seek, and ye shall
find; knock, and it shall be opened
unto you: so give now unto us that
ask; let us that seek, find; open the
gate unto us that knock; that *this In-*

nature / niet kan hebben / dat
dat het gedoopt zynde niet Water
den H. Geest / mag ontfangen
den in de heilige Kerke Christi / en
waar en levendig Lid des zelsa

¶ Dan zal den Dienaar zeggen,
Laat ons bidden.

Almachtige en eeuwige Ge-
die volgens uwe groote barm-
hertigheid Noach en zyn huisge-
de Kerke verlost hebt van doot: t
te vergaan / en Israel / uw volk
houden doot het Koodemier ge-
en daar doot afbeeld uwen heil-
Doop; en die doot den Doop
uwen welbeminden Zoonen
Christus / in de riviere der Jord
het water geheiligt hebt tot een
stelpke afwasschinge der zonden
bidden U ootmoedelyk / om uwe
eindige ontferminge / dat Gy die
genadelyk wilt aanzien: wasch
heiligh her doot uwen Heiligen Ge-
op dat het doot dit middel van
gramschap verlost zynde / in de
van Christus Kerke mag ontfan-
worden: en vast in den geloof
berheugt doot de hope / en geloo-
in de liefde / also doot de baren
onstuimige wereld mag doorga-
dat het ten laasten mag geraak-
het land des eeuwigen levens /
aldaar met U te regeeren in eeu-
heid / doot Jesus Christus
Heere / Amen.

Almachtige en onsterfelyke Ge-
de hulpe der behoeftige / be-
szpraak der gener die haren roe-
tot U neemen / leven der geloof-
en de herryzenisse der dooden :
bidden U voor dit jonge Kind
het komende tot uwen heiligen Ge-
doot de geestelyke wedergebo-
bergiffenisse der zonden mag
men. Ontfangt het / O Heere /
lyk Gy belooft hebt doot uwen
beminden Zoonen / zeggende: Bi-
gy zult verkrygen : Zoekt ,
zult vinden : Klopt , en u zal
gedaan worden. Geest dan aan-
die mi bidden / laat ons vinden

Formulier van de openbare Doop.

247

er may enjoy the everlasting benediction of thy heavenly washing, and may come to the eternal kingdom which thou hast promised by Christ thy Lord. Amen.

Then shall the People stand up, and the Priest shall say,
 For the words of the Gospel written by Saint Mark, in the tenth Chapter, at the thirteenth Verse.

¶ Hey brought young children to Christ, that he should touch them; and his disciples rebuked those that brought them. But when Jesus said unto them, Suffer the little children to come unto me, and forbid them not; for of such is the kingdom of God. Verily I say unto you, Whosoever shall not receive the kingdom of God as a little child, he shall not enter therein. And he took them up in his arms, put his hands upon them, and blessed them.

¶ After the Gospel is read, the Minister shall make this brief Exhortation in the words of the Gospel.

¶ Beloved, ye hear in this Gospel the words of our Saviour Christ, who commanded the children to be brought unto him; how he blamed those that would have kept them from him; how he exhorteth all men to follow their innocency. Ye perceive how by his outward gesture and word he declared his good will to the children; for he embraced them in his arms, he laid his hands upon them, and blessed them. Doubt ye therefore, but earnestly believe, that he will likewise favourably receive his present Infant, that he will receive him with the arms of his mercy, that he will give unto him the blessing of eternal life, and make

him zoeken/ en laat ons open gedaan worden/ wy wy nu kloppen/ op dat dit jonge Kind den zegen der hemelsche afwasschinge bekomme/ en tot uwe eenwigdurende Rijk geraake/ dat Gij belooft hebt door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

¶ Dan zal het Volk opstaan, en den Dienaar zal zeggen:

Hooft de woorden des Evangeliums/ geschreeven door den heiligen Marcus, in het 10. Capittel/ vers 13.

O Een en zekeren tyd brachten zy kinderkens tot Hem/ op dat Hy ze aanraken zoude: Ende Discipelen bestraffen de gene/ die ze tot Hem brachten. Maar Jesus dat ziende/ nam het zeer kwalijk/ en zeide tot haar: Laat de kinderkens tot My komen/ ende verhinderd ze niet: want der zulker is het Koninkryke Gods. Doorwaer zegge Ik u/ zo wie het Koninkryke Gods niet ontfangt/ gelijk een kindeken/ die zal in het zelve geenzins ingaan. En Hy omving ze met zyne armen/ ende de handen op haar geleid hebbende/ zegende Hy dezelve.

¶ Het Evangelie gelezen zynde, zal den Dienaar over de woorden dezes Evangeliums, deze korte vermaninge doen:

Zeer Geliefde/ gy hoord in dit Evangelie de woorden onzes Zaligmakers Jesu Christi; dat Hy geboden heeft/ de kinderkens tot Hem te brengen/ hoe Hy de Discipelen bestraft heeft/ dat zy dezelve van Hem wilden af weeren/ en hoe Hy allen vermaand heeft/ dat zy der zelve onnozelheid zouden nadoen. Gy verstaat/ hoe Hy door zyn uitsprekend gelaat en daad/ zyne goedertieren roegenegenheid tot haar bewezen/ en hoe Hy haar met zyne armen omhelsd/ zyne handen op haar geleid/ en haar gezegend heeft. Twyfeld daarom niet/ maar geloof ernstelyk/ dat Hy die Kind met gelijke goedertierenheid ook zal ombatten/

him partaker of his everlasting kingdom. Wherefore we being thus persuaded of the good will of our heavenly Father towards *this Infant*, declared by his Son Jesus Christ, and nothing doubting but that he favourably alloweth this charitable work of ours, in bringing *this Infant* to his holy Baptism, let us faithfully and devoutly give thanks unto him, and say,

A Almighty and everlasting God, heavenly Father, we give thee humble thanks, that thou hast vouchsafed to call us to the knowledge of thy grace and faith in thee: Increase this knowledge, and confirm this faith in us evermore. Give thy Holy Spirit to *this Infant*, that he may be born again, and be made an heir of everlasting salvation, through our Lord Jesus Christ, who liveth and reigneth with thee and the Holy Spirit, now and for ever. *Amen*,

¶ Then shall the Priest speak unto the Godfathers and Godmothers on this wise.

Dearly beloved, ye have brought *this Child* here to be baptized, ye have prayed that our Lord Jesus Christ would vouchsafe to receive him, to release him of his sins, to sanctifie him with the Holy Ghost, to give him the kingdom of heaven, and everlasting life. Ye have heard also that our Lord Jesus Christ hath promised in his Gospel to grant all these things that ye have prayed for: which promise he for his part will most surely keep and perform. Wherefore after this promise made by Christ, *this Infant* must also faithfully for his part, promise by you that are his Sureties (until he come of age to take it upon himself) that he will renounce the devil and all his works, and constantly believe Gods holy Word, and obediently keep his

met de armen zyner barinhertighen omhelzen/ met den zegen des hemelschen levens begifstigen/ en deelachtig maken aan zyn onsterfelyk Koninkryck. Daarom wy dus overtuigt zynde van de goede wille onzes Hemelschen Vaders jegens die jonge Kind/ door zynen Zoon Jesus Christus geopenbaart/ en niet twyffelende of het waarneemen dezer onzer plicht zal hem aangenaam wezen/ laat ons in geloof en godvruchtigheid hem danken/ zeggende:

A Almachtige en eeuwighe God/ Hemelsche Vader/ wy danken U ootmoedelyk/ dat het U bezaagd heeft/ ons tot de kennisse uwer genade/ en tot het geloof in U/ te brengen. Vermeeerdert deze kennisse/ en bevestig dit geloof in ons voortaan. Geest uwen H. Geest aan de jonge Kind, op dat het herboren zynde/ een Erigenaam worde tot eeuwigger zaligheid/ door Jesus Christus onzen Heere/ die met U leeft en regeert/ gelykelyk met de Heiligen Geest/ nu/ en in eeuwigheid/ Amen.

¶ Dan zal den Dienaar de Reenen dezer voegen aanspreken:

Zeer Geliefde/ gy hebt die *Kind* hier gebzagt om gedoopt worden. Gy hebt gebeden/ dat de Heere Jesus Christus het ziele gelieven aan te neemen/ van des zonden te verlossen/ het te heiligen door den H. Geest/ met het bloed der Hemelen/ en het eeuwighe leven te begenadigen. Gy hebt ingesproken/ dat de Heere Jesus Christus in zyn Evangelium belooft te alles te zullen vergunnen/ daerom nu om gebeden heyt. Welke belofte wy van zynent wegen ook zekere zal volbragen. Daarom nu Christus zich door deze belofte gebonden heeft/ zo behoort die mede door u lieden/ (tot dat zelve tot jaaren kome/ en 't op zelfs neime) als voegen en plichten/ te beloven/ dat het den

Formulier van de openbare Doop.

249

commandments.

I demand therefore,

Oft thou in the name of this Child renounce the devil and his works, the vain pomp and glory of the world, with all covetous desires of the same, and the carnal desires of the flesh, so that thou wilt not follow nor be led by him?

Answer. I renounce them all.

Minister.

Oft thou believe in God the Father Almighty, maker of heaven and earth?

And in Jesus Christ his only begotten Son our Lord? And that he was conceived by the Holy Ghost; born of the Virgin Mary; that he suffered under Pontius Pilate, was crucified, dead and buried; that he descended into hell, and also did ascend again the third day; that he sitteth at the right hand of God the Father Almighty; and from thence shall come again at the end of the world, to judge the quick and the dead?

And dost thou believe in the Holy Spirit; the holy Catholick Church; the Communion of Saints; the remission of sins; the resurrection of the flesh; and everlasting life after death?

Answer. All this I stedfastly believe.

Minister.

Wilt thou be baptized in this faith?

Answer. That is my desire.

Minister.

Wilt thou then obediently keep God's holy will and commandments, and walk in the same all the days of thy life?

Answer. I will.

bel en alle zyne werken zal verzaaken/ standvastelyk aan Gods H. Woord geloofte geven / en met gehoorzaamheid zyne Geboden onderhouden.

Ik vzaage derhalven:

Verzaakt gy uit de naam van dit Kind, den Duivel en alle zyne werken / de ydele pompe en heerlijkheid dezer wereld / met alle des zelfs gierige lusten en begeerlykheden des vlees / zo dat gy dezelve niet wilt inbolgen / noch u van dezelve laten verleiden?

Antw. Ik verzake die alle.

Dienaar.

Geloofst gy in God den Vader / den Almachtigen Schepper des Hemels en der Aarde?

En in Jesus Christus zynen eenig gebooren Zoon / onzen Heere? en dat Hy ontfangen is van den Heiligen Geest / geboren uit de Maget Maria; dat Hy geleden heeft onder Pontius Pilatus / gekruist / gestorven en begraven is: Dat Hy neder gedaalt is ter hellen / enten derden dage wederom opgestaan is van den dooden: dat Hy opgebaaren is ten hemel / en zit ter rechterhand Gods des Almachtigen Vaders / en dat Hy vandaar komen zal ten uitersten dage / om te oordeelen de levende en de dooden?

Geloofst gy insgelijks in den H. Geest? Een Heilige Algemeene Kerk / de Gemeenschap der Heiligen / Vergevinge der zonden / Opstandinge des vlees / en na de dood een eeuwig leven?

Antw. Dit alles geloofte ik vastelyk.

Dienaar.

Begeert gy in dit geloofte gedoopt te zyn?

Antw. Ik begeere.

Dienaar.

Wilt gy dan gehoorzaamlyk Gods heilige wille en geboden onderhouden / en daar in wandelen alle de dagen uwes levens?

Antw. Ik wil.

Q 5

¶ Theo

¶ *Then shall the Priest say,*
O Merciful God, grant that the
 old Adam in *this Child* may be
 so buried, that the new man may be
 raised up in *him*. *Amen.*

Grant that all carnal affections may
 die in *him*, and that all things be-
 longing to the Spirit may live and
 grow in *him*. *Amen.*

Grant that *he* may have power and
 strength to have victory, and to
 triumph against the devil, the world,
 and the flesh. *Amen.*

Grant that whosoever is here de-
 dicated to thee by our office and
 ministry, may also be endued with
 heavenly virtues, and everlastingly
 rewarded, through thy mercy. O
 blessed Lord God, who dost live
 and govern all things, world without
 end. *Amen.*

A Almighty everliving God, whose
 most dearly beloved son Jesus
 Christ, for the forgiveness of our
 sins, did shed out of his most pre-
 cious side both water and blood, and
 gave commandment to his disciples,
 that they should go teach all nations,
 and baptize them In the Name of
 the Father, and of the Son, and of
 the Holy Ghost; Regard, we beseech
 thee, the supplications of thy con-
 gregation; sanctifie this water to the
 mystical washing away of sin: and
 grant that *this child* now to be bap-
 tized therein, may receive the fulness
 of thy grace, and ever remain in the
 number of thy faithful and elect
 children, through Jesus Christ our
 Lord. *Amen.*

¶ *Then the Priest shall take the Child
 into his hands, and shall say to the
 Godfathers and Godmothers,*
 Name this Child.

*And then naming it after them (if they
 shall certifie him that the child may
 well endure it) he shall dip it in the
 water discreetly and warily, saying,*

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:
O Barmhertige God/ geest de
 den ouden Adam also in de
 Kind mag begraven worden/ de
 den nieuwen mensche in het ziele
 mag werden opgewekt/ Amen.

Geest/ dat alle bleesselpke togte
 mogen sterben in het zelve, en al-
 les/ wat geesteljk is/ in het ziele
 leven en toeneemen/ Amen.

Geest het kragt ende magt om
 overhand te krygen/ en te zeggen
 len over den duivel/ de wereld en
 vlees/ -Amen.

Geest/ dat alwie hier doop
 ampt en dienst aan U toege-
 werd/ ook met hemelsche denghe-
 en eeuwige belooninge mag beghe-
 werden/ door uw barmhertige
 Aldergezegenste Heere God
 leeft en alles regeert in alle eeu-
 heid/ Amen.

A Machtige en onsterf-
 ljk God/ wiens meest bemint
 Zoone Jesus Christus/ uit
 diebaare zyde gelykelyk water
 bloed uitgestort heeft tot verge-
 onzer zonden/en aan zyne Ofsen-
 geboden/ dat zy henen gaande
 volkeren zouden onderwijzen/
 doopende in de Name des Vaders
 ende des Zoons/ ende des h. G-
 stes; ziet (bidden wy U) op
 gebeden uwer Kerke/ heilig dat
 ter tot geestelke afwasselinge
 zonden/ en geest dat dit Kind,
 nu daar in gedoopt zal worden/
 ontfangen de volheid uwer genade
 en altyd blyven in het getal uwer
 getrouwe en uitverkorene kindere
 door Jesus Christus onzen Heer
 Amen.

¶ Dan zal den Dienaar het Kind
 zyne handen neemen, en to-
 Peeten zeggen:
 Noemt dit Kind.

¶ Daar na de Dienaar de Naam
 sprekende, zal het zelve (indie
 hem verzekeren, dat het Kind
 wel verdragen kan) zagelyk
 waterdrinken, zeggende:

N. I baptize thee, In the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. *Amen.*

But if they certify that the Child is weak, it shall suffice to pour water upon it, saying the foresaid words,

N. I baptize thee In the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. *Amen.*

Then the Priest shall say,

We receive this child into the Congregation of Christs flock, and do sign him with the sign of the Cross, in token that hereafter he will not be ashamed to confess the name of Christ crucified, and manfully to fight under his banner against the world, and the devil; and to continue Christs faithful soldier and servant unto his lifes end. *Amen.*

Then shall the Priest say.

Weing now, dearly beloved brethren, that this child is regenerate and grafted into the body of Christs Church, let us give thanks unto Almighty God for these benefits, and with one accord make our prayers for him, that this child may lead the best of his life according to this blessing.

Then shall be said, all kneeling,
Our Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. *Amen.*

Then shall the Priest say,

We yield thee hearty thanks, most merciful Father, that it pleased thee to regenerate this Infant with thy Holy Spirit, to receive him to thine own child by adoption, and to incorporate him into thy holy Church. And humbly we beseech thee to grant, that he being dead to sin, and living unto righteousness, and being buried with Christ

Here the Priest shall make a Cross on the Childs Forehead,

N. Ik doope u in den Name des Vaders / en des Zoons / en des Heiligen Geestes / *Amen.*

¶ Doch indien het Kind zwak is, zal het genoeg wezen, het zagties met water te besprengen, zeggende als vooren:

N. Ik doope u in den Name des Vaders / en des Zoons / en des Heiligen Geestes / *Amen.*

¶ Daar na zal den Dienaar zeggen:

We neemen dit Kind aan in de vergaderinge der kudde Christi / en * tekenen het met het teeken des Kruises / tot een getuigenisse / dat het dooptaan niet beschaamt zal zijn te helpen het geloof in den gekruisten Christus / en onder des zelfs banieren mannelijk te strijden tegen de zonden / de wereld / en de duivel / en Christi getrouwe krijgsman en dienaar blijven / tot het einde van des zelfs leven / *Amen.*

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:

Dewyle mi (zeer geliefde Broeders) dit Kind wedergeboren is / en in het Lichaam der Kerk Christi ingelyft / zo laat ons den Almachtingen God danken voor deze weldaden / en met eendrachtige toestemminge hem bidden / dat die Kind, achtervolgens dit beginzel / het overige zijns levens leiden mag.

¶ Dan zal knielende gezeid worden:
Onze Vader / &c. Ende en leid ons niet in verzoeking; maar verlost ons van den boosen / *Amen.*

¶ Den Dienaar zal nog zeggen:

We danken u hertelijk / zeer barmhertige Vader / dat het u geliefst heeft die Kind, door uwen H. Geest te wederbaaren / voor uw eigen Kind by aanneminge te ontfangen / en uwe Kerk in te lyden / ootmoedelijk bidden wy u / verzoekend dat het de zonden gestorven synde / der rechtvaardigheid levende / en met Christus begraven in zijn dood / den

*** Hier zal de Dienaar een Kruis op's Kindsvoorhoofd maken.**

in his death, may crucifie the old man, and utterly abolish the whole body of sin, and that as *he is* made partaker of the death of thy Son, *he* may also be partaker of his resurrection; so that finally with the residue of thy holy Church, *he* may be an inheritor of thine everlasting Kingdom, through Christ our Lord. Amen.

¶ Then all standing up, the Priest shall say to the Godfathers and Godmothers this Exhortation following.

FOrasmuch as *this child* hath promised by you *his* Sureties, to renounce the devil and all his works, to believe in God, and to serve him; ye must remember that it is your parts and duties to see that *this Infant* be taught, so soon as *he* shall be able to learn, whata solemn vow, promise and profession *he* hath here made by you. And that *he* may know these things the better, ye shall call upon *him* to hear Sermons, and chiefly ye shall provide that *he* may learn the Creed, the Lords Prayer, and the Ten Commandments in the vulgar tongue, and all other things which a Christian ought to know and believe to his souls health; and that *this child* may be virtuously brought up to lead a godly and a Christian life; remembering always that Baptism doth represent unto us our profession, which is to follow the example of our Saviour Christ, and to be made like unto him; that as *he* died and rose again for us; so should we who are baptized, die from sin, and rise again unto righteousness, continually mortifying all our evil and corrupt affections, and daily proceeding in all virtue and godliness of living.

ouden mens mag crucifigen / en gantschelyk vernietigen het lichaam der zonden / op dat het, even gelyk het deelachtig geworden is des doods uws Zoons / also ook mag deelachtig werden aan zyne verrysenisse / om also ten laafsten met de reste der Kerke / een Erfgenaam te zyn van een ewig Koninkryk / doo? Christus onzen Heere / Amen.

¶ Daar na alle opstaande, zal den Diaconaar aan de Peeren deze vermaninge doen:

Angezien dit Kind doo? u lieden als deszelfs borzen / belooft heeft / den duivel en alle zyne werken te zullen verzaaken / in God te gelooven en hem alleen te dienen; so moet gy lieden indachtig wezen / dat het u ampt en opgeleide last is toe te zyn / dat dit Kind, 30 haast het bekwaam zal zyn te leeren / onderwezen werde / wat een solemnele belofte / want een heilige belydenisse het doo? u lieden gedaan heeft / en op dat het de dingen te beter mag verstaen / zult gy het dikwoils vermaanen / de heilige predikationen te hooren / en boozmaadelyk zult gy zorger dzagen / dat het in de gemeene tale leere de artykelen des Geloofs / het Gebed onzes Heeren / de tien Geboden / en alle andere zaliken / die een Christen / tot de zaligheid zynner ziele behoort te weten; en dat dit Kind deugdzaamlyk werde opgebragt tot een Godbzuchtig en Christelyk leven / altyd gedachtig zynde / dat den Doop ons booz oogen is leggende onze belydenis / welke is het boozbeeld van Christus onzen Zalmaker na te volgen / en hem gelykfozmig gemaakt te worden: op dat even gelyk hy booz ons gheboenen weder berezen is / wy die gedydoopt zyn / ook also de zonden zondsterven / en opstaan ter rechtvaardigheid / altyd doodende onze kwade bedorbe begeerlykheden / en goddeloos booztgang doende in alle deugdloosheid godbzuchtigheid des levens.

Formulier van den heimelyken Doop.

255

¶ Then shall he add, and say,

¶ Dan zal hy hier nog byvoegen, en zeggen:

YE are to take care that *this child* be brought to the Bishop to be confirmed by him, so soon as he can by the Creed, the Lords Prayer, and the Ten Commandments in the vulgar tongue, and be further instructed in the Church Catechism set forth for that purpose.

GM moet zorg dragen / dat die Kind tot den Bisschop gebragt worde / om door hem bevestigd te worden / zo dra als het zelve het Ge- loof, 't Gebed des Heeren, en de tien Geboden in de gemeene talz op kan zeggen / om verder onderwezen te worden in de kerkelyke Catechismus / ten dienende opgesteld.

¶ 'Tis certain by Gods Word, that children which are baptized, dying before they commit actual sin, are undoubtedly saved.

¶ Het blykt uit Gods Woord, dat de gedoopte kinderen, stervende voor 't begaan van dadelyke zonden, on- twyffelbaar zalig zyn.

¶ To take away all scruple concerning the use of the sign of the Cross in Baptism; the true Explication thereof, and the just reasons for the retaining of it, may be seen in the xxxth Canon, first published the year MDCIV.

¶ Om alle zwarigheid weg te nemen omtrent het gebruik van het teken des Kruis in den Doop, zo kan de rechte verklaring daar van en de waare redenen, waarom dat onderhouden word, nagezien worden in de 30 Canon, eerst uitgegeven in den jaare M. DC. IV.

The Ministration of PRIVATE BAPTISM of Children in Houses.

Formulier van den Doop, die in 't heimelyk binnens huis geschied.

THe Curates of every Parish shall often admonish the People, that they defer not the Baptism of their Children longer than the first or second Sunday next after their birth, or other Holyday falling between, unless upon a great and reasonable cause to be approved by the Curate.

DE Dienaaren van elke wyk zullen dikmaal het volk vermanen, dat zy den Doop der Kinderen niet langer moeten uitstellen, dan tot Zondag of andere tusschen komende Feestdag na haare geboorte, dan om groote en redelyke oorzaake, door den Die naar voor zulks bekend.

And also they shall warn them, that without like great cause and necessity they procure not their children to be baptized at home in their houses. But when need shall compel them so to do, then Baptism shall be administered on this fashion.

Zy zullen het volk mede waarschouwen, dat zy hare kinderen zonder groote reden en noodzakelykheid in hare eigen huizen niet laten doopen. Dog zo haar een hoogdringende nood mogt komen te perssen, zullen zy dat doen in dezer voegen.

First, let the Minister of the Parish (or in his absence, any other lawful Minister that can be procured) with them that are present, call upon God, and say the Lords Prayer, and so many of the Collects appointed to be said before in the Form of Publick Baptism, as the time and present exigence will suffer. And then, the child being named by some one that is present, the Minister shall pour water upon it, saying these words;

Voor eerst, zal den Dienaar van die Wyk, (of in zyn afwezen eenig ander wettig Leeraar, die men krygen kan) met de gene die daar tegenwoor- dig

dig zyn, God aanroepen, spreekende het *gebed* onzes Heeren, en zo teels van de gebeden in den openbaren Doop, als de tyd wil toelaten. Daarna het Kind van iemand, daar tegen voordig, genoemd zynde, zal den Dienaar het zelve met water besprengen, zeggende:

N I baptize thee In the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. *Amen.*

¶ Then all kneeling down, the Minister shall give thanks unto God, and say,

WE yield thee hearty thanks, most merciful Father, that it hath pleased thee to regenerate this Infant with thy Holy Spirit; to receive him for thine own child by adoption, and to incorporate him into thy holy Church. And we humbly beseech thee to grant, that as he is now made partaker of the death of thy Son, so he may be also of his resurrection: And that finally with the residue of thy Saints he may inherit thine everlasting kingdom, through the same thy Son Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ And let them not doubt, but that the Child so baptized, is lawfully and sufficiently baptized, and ought not to be baptized again. Yet nevertheless, if the child which is after this sort baptized, do afterward live, it is expedient that it be brought into the Church, to the intent that if the Minister of the same Parish did himself baptize that child, the Congregation may be certified of the true Form of Baptism, by him privately before used: In which case he shall say thus,

I Certifie you, that according to the due and prescribed order of the Church, at such a time, and at such a place, before divers witnesses I baptized this child.

¶ But if the child were baptized by any other lawful Minister; then the Minister of the Parish where the child was born or christened, shall examine and try

N Ik doope u in den Naam des Vaders / ende des Zoons / ende des Heiligen Geestes. *Amen.*

¶ Daar na alle nederknielende, zal den Dienaar God danken en zeggen,

Wij bedanken U van herten alderbarmhertigste Vader, dat het U behaagt heeft dit jong Kind doop uwen H. Geest te wederbaren / het zelve doop uwen eigen Kint by aaneenijng te ontfangen uwen H. Kerke in te lyphen. Nu smeken wij U ootmoedelyk / dat dat als het nu een Driegenoot is gemaakt van de dood uwen Zoon, het zelve ook wezen mag van de opstandinge / en dat het ten laatste met de overige uwer Heiligen eenewig Koninkryk beerbe / door den zelve uwen Zoon / Jezus Christus onzen Heere. *Amen.*

¶ Niemandt wyfele nu, of het Kind in dezer voege gedoopt, is ten rechten en wettelyk gedoopt: en mer daar na in de Kerke niet wederom gedoopt werden. Indien nogmaals het Kind, op deze maniere gedoopt, in leven blyft, zo is dat zeer goed, dat het in de Kerke bragt werde, ten einde dat, indien de Dienaar van dezelve Wyk de Kind zelve heeft gedoopt, de Vergaderinge verzekert zy, dat het Kind hem binnens huis regt gedoopt geweest. In welken gevallehy zeggen zal:

I Ik verzeker U dat agtervolgende de behoorlyke en voorgescreven orde der Kerke / Ik op zulk een en zulken plaats, vooretschreide getuigen / dit Kind gedoopt hebbe.

¶ Dog zo het Kind by eenig ander wettig Dienaar is gedoopt, zal de Dienaar der Wyk, waar het Kind gebooren en gedoopt is,

Formulier van den heimelyken Doop.

258

Whether the child be lawfully baptized,
or no. In which case, if those that bring
any child to the Church, do answer that
the same child is already baptized, then
shall the Minister examine them further,
saying,

Y whom was this child bap-
tized?

Who was present when this child
baptized?

Because some things essential to this
sacrament may happen to be omitted
through fear or haste, in such times
of extremity; therefore I demand
of you,

With what matter was this child
baptized?

With what words was this child
baptized?

And if the Minister shall find by the
answers of such as bring the child, that
the things were done as they ought to be;
he shall not be christen the child again,
but shall receive him as one of the flock
of the Christian People, saying thus,

I certify you, that in this case all
is well done, and according unto
the order, concerning the baptizing
of this child; who being born in
original sin, and in the wrath of God,
was by the laver of regeneration in
Christ, received into the number of
the children of God, and heirs of
eternal life: For our Lord Jesus
Christ doth not deny his grace and
mercy unto such Infants, but most
freely doth call them unto him, as
the Holy Gospel doth witness to our
comfort on this wise,

S. Mark. 10. 13.

They brought young children to
him, that he should touch
them, and his disciples rebuked those
that brought them. But when Jesus
saw, he was much displeased, and
said unto them, Suffer the little
children to come unto me, and forbid

derzoeken en vragen of het Kind
wettig zy gedoopt of niet. Indien
de gene, die het Kind tegenwoor-
dig brengen, antwoorden, dat het
nu gedoopt is, zal den Dienaar
vorder vragen:

Doo? wien was dit Kind ge-
doopt?

Wie zyn 'er tegenwoordig ge-
weest/ als het gedoopt wierd?

Om dat doo? breeze of haast in
zulke tyden iets wezentlyks in dit
verbondsteeken zou mogen nagela-
ten zyn/ so vraag ik u verder:

Maar mede was dit Kind ge-
doopt?

Met wat woorden was het ge-
doopt?

¶ En indien den Dienaar uit het
antwoorden der gener, die het
Kind gebragt hebben, verstaat, dat
alles behoorlyk geschied is, zal hy
den Doop niet vernieuwen, maar
het Kind aannemen als een der
Kudde van 't ware volk Christi,
zeggende:

Ik verzekere ulieden / dat gy u
wel gekwetent hebt in deze zaake/
en dat gy de behoorlyke ordze ge-
volgt hebt in den Doop van dit Kind/
het welke gebooren zynde in Erf-
sonde / en onder de toorn Gods / nu
doo? het Bad der Wedergeboorte in
den Doop / aangenomen is onder
het getal der kinderen Gods / en der
Erfgenaamen des eeuwigen levens.
Want onze Heere Jezus Christus
weigert zyne genade niet aan dusda-
nige kinderen / maar noodigt haar
zeer minnelyk tot zig / gelyk het hei-
lige Evangelie tot onzer grooten
troost getuigt in dezer voegen:

Marcus 10. 13-17.

O Een zekere tyd bragten zy
Kinderkens tot hem / op dat
hyze aanraken zoude: ende de disci-
pelen bestraften de gene / dieze tot
hem bragten. Maar Jezus dat zien-
de nam het zeer kwalijk / ende zeide
tot haar / Laat de kinderzens tot my
comen

them not; for of such is the kingdom of God. Verily I say unto you. Whosoever shall not receive the kingdom of God as a little child, he shall not enter therein. And he took them up in his arms, put his hands upon them, and blessed them.

¶ *After the Gospel is read, the Minister shall make this brief Exhortation upon the words of the Gospel.*

Beloved, ye hear in this Gospel the words of our Saviour Christ, that he commanded the children to be brought unto him; how he blamed those that would have kept them from him; how he exhorted all men to follow their innocency. Ye perceive how by his outward gesture and deed he declared his good will toward them; for he embraced them in his arms, he laid his hands upon them, and blessed them. Doubt ye not therefore, but earnestly believe, that he hath likewise favourably received this present *Infant*, that he hath embraced *him* with the arms of his mercy, and (as he hath promised in his holy word) will give unto *him* the blessing of eternal life, and make *him* partaker of his everlasting Kingdom. Wherefore we being thus perswaded of the good will of our heavenly Father, declared by his Son Jesus Christ towards this *Infant*, let us faithfully and devoutly give thanks unto him, and say the Prayer which the Lord himself taught us.

Our Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. *Amen.*

Almighty and everlasting God, heavenly Father, we give thee humble thanks, that thou hast vouchsafed to call us to the knowledge of thy grace and faith in thee; Increase this knowledge, and confirm this

komen/ ende en verhindertze niet want der zulker is het Koninkryke Gods. Doozwaar zegge ik u/ zo wie het Koninkryke Gods niet ontfangt gelyk een kindeken/ dien zal in 't selve geenzins ingaan. Ende hy ombingze met zyn armen/ ende handen op haar gelegd hebbende/ zegende hy dezelve.

¶ Het Evangelie gelezen zynde zal den Dienaar over de woorden dezes Evangeliums, deze korte vermaninge doen.

Zegelijede/ gy hoord in dit Evangelie de woorden onzes Zalmakers Jesu Christi; dat hy geboden heeft/ de kinderkeus tot hem te brengen/ hoe hy de discipelen bestraft heeft/ dat zy dezelve van hem lieden afweeren/ en hoe hy haar allen vermaand heeft/ dat zy der zelve onnosselheid zouden nabolgen. Ghy verstaat/ hoe hy dooz zyn uitwendig gelaat en daad/ zyne goedertieren toegenegenheid tot haar betoont/ hoe hy haar met zyne armen omgheft/ zyne handen op haar geleid en gezegent heeft. Ghy stelt daerom niet/ maar gelooft ernstelyk/ dat hy dit Kind met gelyke goedertierenheid ook zal ombatten/ met de armen zynner barmhertigheid omhelzen/ in den zegen des hemelschen levens begiftigen en deelagtig maken aan ons onsterffelyk Koninkryk. Daarom wy dus overtuigt zynde van de goede wille onzes hemelschen Vaders tot dit Kind/ verklaart dooz zyn Zone Jesus Christus/ zo laat ons in gelove en nedrigheid hem danken zeggende in 't Gebed/ dat de Vader ons selve geleerd heeft:

Onze Vader/ &c. Ende laet ons niet in verzoekinge/ maar verlost ons van den boozen. *Amen.*

Almachtige en eeuwighe God/ onsterffelyche Vader/ wy danken u ootmoedelyk/ dat het u behaagd heeft/ ons tot de kennisse uwer genade en tot het gelove in u/ te brengen. Vermeerderd deze kennisse en

Formulier van den heimelyken Doop.

257

in us evermore. Givethy Holy Spirit to this Infant, that he being born in, and being made an heir of everlasting salvation, through our Lord Jesus Christ; may continue thy servant, and attain thy promise, through the same our Lord Jesus Christ thy Son, who liveth and reigneth with thee and the Holy Spirit, now and for ever. Amen.

Then shall the Priest demand the Name of the child, which being by the Godfathers and Godmothers pronounced, the Minister shall say,

Oft thou in the name of this Child renounce the devil and all works, the vain pomp and glory of this world, with all covetous desires of the same, and the carnal desires of the flesh, so that thou wilt not follow to be led by them?

Answer: I renounce them all.

Minister.

Oft thou believe in God the Father Almighty; maker of heaven and earth?

And in Jesus Christ his only begotten son our Lord? And that he was conceived by the Holy Ghost; born of the Virgin Mary; that he suffered under Pontius Pilate, was crucified, and buried; that he went down into hell, and also did rise again the third day; that he ascended into heaven, and sitteth at the right hand of God the Father Almighty; and that he thence shall come again at the end of the world, to judge the quick and the dead?

And dost thou believe in the Holy Spirit; the holy Catholick Church; the communion of Saints; the remission of sins; the resurrection of the flesh; and everlasting life after death?

Answer: All this I stedfastly believe.

stigt dit Geloof in ons booz altoos. Geest ulwen H. Geest aan dit jonge Kind, op dat het herhooren zynde/ een Erfgenaam werde der eeuwigzen zaligheid/ dooz Jesus Christus onzen Heere/ ulw dienaar volharden/ en ulwe beloften bereiken mag/ dooz den zelven onzen Heere Jesus Christus ulwen Zoone/ die met u leeft en regeert/ gelykelyk met den H. Geest/ mi/ en in eeuwigheid/ Amen.

Daar na zal den Dienaar vragen, hoe den naam van het Kind is. Het welke, wanneer de Pecten zullen gezegd hebben, zal hy zeggen:

Verzaakt gy uit de naam van dit Kind, den duivel en alle zyne werken/ de ydele pompe en heerlijkheid dezer wereld/ met alle des zelfs gierige lusten/ en begeerlykheden des vlees/ zo dat gy dezelve niet wilt inbolgen/ noch u van dezelve laten verleiden?

Antw. Ik verzaake die alle.

Dienaar.

Gelooft gy in God den Vader/ den Almachtigen/ Schepper des Hemels en der Aarde?

En in Jesus Christus zynen eenigen gebooren Zoone/ onzen Heere? en dat hy ontfangen is van den Heiligen Geest/ gebooren uit de Maaget Maria; dat hy geleden heeft onder Pontius Pilatus/ gekruist/ gestorven en begraven is? Dat hy neder gedaalt is ter hellen/ en ten derde dage wederom opgestaan is van den dooden? Dat hy opgebaaren is ten hemel/ en zit ter rechterhand Gods des Almachtigen Vaders/ en dat hy vandaar komen zal ten uitersten dage/ om te oordeelen de levende ende de dooden?

Gelooft gy insgelyks in den H. Geest? Een Heilige Algemeene Kerk/ de Gemeenschap der Heiligen/ Vergevinge der zonden/ Opstandinge des vlees/ en na de doot een eeuwig leven?

Antw. Dit alles geloof ik vastelyk.

R.

Minister.

Minister.

Wilt thou then obediently keep Gods holy will and commandments, and walk in the same all the days of thy life?

Answer. I will.

Then the Priest shall say,

WE receive this child into the Congregation of Christs flock, and do † sign him with the sign of the Cross, in token that hereafter he shall not be ashamed to confess the faith of Christ crucified, and manfully to fight under his banner against sin, the world, and the devil; and to continue Christs faithful soldier and servant unto his lifes end. *Amen.*

Then shall the Priest say,

Seeing now, dearly beloved brethren, that this child is by Baptism regenerate and grafted into the body of Christs Church, let us give thanks unto Almighty God for these benefits, and with one accord make our prayers unto him, that he may lead the rest of his life according to this beginning.

Then shall the Priest say,

WE yield thee most hearty thanks, most merciful Father, that it hath pleased thee to regenerate this Infant with thy Holy Spirit, to receive him for thine own child by adoption, and to incorporate him into thy holy Church. And humbly we beseech thee to grant, that he being dead unto sin, and living unto righteousness, and being buried with Christ in his death, may crucifie the old man, and utterly abolish the whole body of sin, and that as he is made partaker of the death of thy Son, he may also be partaker of his resurrection; so that finally with the residue of thy holy Church, he may be an inheritor of thine everlasting Kingdom, through Jesus

† The Priest shall make a Cross upon the Childs Forehead.

Dienaar.

Wilt ghy dan gehoorzaam Gods heilige wille en geboden onderhouden / en daar in wandelen alle de dagen uwes levens?

Antw. Ik wil.

Daar na zal den Dienaar zeggen

Wij neemen dit Kind aan in de Bergaderinge der kluide Christus / tot een getuigenisse / dat het voortaan niet beschaamd zal ghy te helpden het geloof in den ghevesten Christus / en onder des zelfden niere mannelijk te streyden tegen zonden / en de wereld / en de duivel / Christi getrouwe krpssman en naar blyben / tot het einde van zelfs leven / Amen.

Dan zal den Dienaar zeggen

De wyle mi (zeer geliefde) Deren) dit Kind wedergeboren is / en in het lichaam der Christus ingelyft / zo laat ons den machtigen God danken voor zyn welvaren / en met eendzachtigste dinninge hem bidden / dat het Kind, achtervolgens dit begin ook het overige zyns levens mag.

Dan zal den Dienaar zeggen

Wij danken U hertelikh / in u barinhertige Vader / dat U gelieft heeft dit Kind, door u H. Geest te wederbaren / voor eigen Kind by aanneeminge te fangen / en uwe kerke in te ootmoedelyk bidden wy U / verzoeken dat het de zonden gestorven zynde rechtvaardigheid levende / en Christo begraven in zyn dood / ouden mensch mag kruizigen / gantschelyk vernietigen het lichaam der zonden / op dat het, evenghet deelachtig geworden is des uwes Zoons / also ook mag deel worden aan zyne verrijzenisse / om ten laetsten met de rechte der Eer een Erfgenaam te zyn van uw e

Hier zal de Dienaar een Kruis Kindsvoorhoofd maken.

Formulier van den heimelyken Doop.

259

Our Lord. Amen.

Then all standing up, the Minister shall make this Exhortation to the Godfathers and Godmothers.

Orasmuch as this child hath promised by you his Sureries, to rence the devil and all his works, to vein God, and to serve him; ye remember that it is your parts duties to see that this Infant be nt, so soon as he shall be able to , what a solemn vow, promise profession he hath made by you. that he may know these things etter, ye shall call upon him to Sermons, and chiefly ye shall de that he may learn the Creed, ords Prayer, and the Ten Comments in the vulgar tongue, l other things which a Christian to know and believe to his souls ; and that this child may be ully brought up to lead a godly Christian life; remembring that Baptism dorth represent as our profession, which is to the example of our Saviour ; and to be made like unto that as he died and rose again ; so should we who are bapdie from sin, and rise again ighteousness, continually ying all our evil and corrupt ons, and daily proceeding in ue and godliness of living.

if they which bring the Infant to the ch do make such uncertain answers to Priests questions, as that it cannot ar that the child was baptized with , In the Name of the Father, and e Son, and of the Holy Ghost, (which ential parts of Baptism) then let the Baptize it in the Form before ap.

Woningepk / dooz Christus onzen Heere / Amen.

Daar na alle opstaande, zal den Dienaar aan de Peeten deze vermaninge doen.

Angezien dit Kind dooz u lieden/ als des zelfs borzen / belooft heeft / den duivel en alle zyne werken te zullen verzaaken / in God te gelooven / en Hem alleen te dienen; zo moet gy lieden indachtig wesen / dat het uw ampt en opgeleide last is toe te zien / dat dit Kind, zo haast het bekwaam zal zyn te leeren / onderwezen werde / wat een solemnele belofte / wat een heilige beslydenisse het dooz u lieden gedaam heeft / en op dat het deze dingen te beter mag verstaan / zult gy het dikwyls vermaanen / de heilige Predikationen te hooren / en voornamelyk zult gy zorge dragen / dat het in de gemeene Tale mag leeren de Artikelen des Geloofs / het Gebed onzer Heeren / en de tien Geboden / en alle andere zaken / die een Christen / tot de zaligheid zynner ziele / behoord te weten; en dat dit Kind deugdzaamelyk werde opgebracht tot een Godvrigtig en Christelyk leven / altpd gedachtig zynde / dat den Doop ons booz oogen is leggende onze Belpdenis / welke is het voorbeeld van Christus onzen Zaligmaker na te volgen / en Hem gelyksoornig gemaakt te werden: Op dat even gelyk Hy booz ons gestorven en weder verrezen is / wy / die gedoopt zyn / ook also de zonde zonden sterben / en opstaan ter rechtvaerdigheid / altpd doodende onze kwade en bedorve begeertheden / en groote voortgang doende in alle Godvrigtigheid des levens.

Maar of de gene, die het Kind in de Kerke brengen, zulk onzeker antwoord gaven op des Dienaars vragen, waar uit niet bleek dat het Kind gedoopt was in de Naam des Vaders, des Zoons, en des H. Geests, dat wezentlyke deelen des Doops zyn, zal den Dienaar alles doen, volgens

pointed for Publick Baptism of Infants; saving that at the dipping of the Child in the Font, he shall use this form of words.

IF thou art not already baptized, N. I baptize thee In the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. Amen.

het Formulier des Openbare Doops hierboven aangewezen; uitgedrukt dat hy in 't doopen des Kindes aldus zal zeggen:

Baldien dat gy te vooren gedoopt zyt / N. Ik doope u in den Name des Vaders / ende des Zoons / ende des Heiligen Geestes. Amen.

The Ministration of Baptism to such as are of riper years, and able to answer for themselves.

Het Formulier des Doops der bejaarden, bekwaam om voor zichzelven te antwoorden.

WHen any such Persons as are of riper years are to be baptized, timely notice be given to the Bishop, or whom he shall appoint for that purpose, a week at the least, by the Parents, or some other discreet Persons; that so due care may be taken for their examination; whether they be sufficiently instructed in the Principles of the Christian Religion; and that they may be exhorted to prepare themselves with Prayer and Fasting for the receiving of this holy Sacrament.

Wanneer eenige van ripe Jaaren gedoopt willen zyn, zo zal door Ouders of eenige eerlyk Persoon, daar van behoortlyke kennisgeving worden aan den Bisschop of dien hy daar toetstellen zal, ten minsten een week van te vooren, ten eynde zodanige onderzocht mogen worden, of in de Gronden der Christelyker Godsdienst genoegzaam onderwezen en vermaand, haar door Gebeden en Vasten voort te bereiden tot het ontfangen van dit H. Sacrament.

And if they shall be found fit, then the Godfathers and Godmothers (the People assembled upon the Sunday or Holy day appointed) shall be ready to present them to the Curate in his discretion shall think fit.

Zo zy bequaam bevonden worden, zullen de Peeten (in tegenwoordigheid van 't Volk op die Zondag of H. Dag vergadert) gereed zyn aan het waterstraks na de tweede Lesse, 't zy in 't Morgen of Avond-Gebed, zo als den Dienaar goed zal vinden.

And standing there, the Priest shall ask whether any of the Persons here presented be baptized or no: If they shall answer, No: Then shall the Priest say thus,

In dezer voegen zal den Dienaar vragen of eenige der Persoonen, die ten Doop komen, gedoopt zyn of niet, zo zy zeggen van Neen, zal den Dienaar dus vervolgen,

DEarly beloved, forasmuch as all men are conceived and born in sin, (and that which is born of the flesh is flesh) and they that are in the flesh cannot please God, but live in sin, committing many actual transgressions; and that our Saviour Christ faith, none can enter into the Kingdom of God, except he be regenerate, and born anew of water and of the

Zeer Geliefden / hoor zo als alle menschen in zonden fangen en geboren zyn / (en dat ne uit den vleesche geboren is / is) en zo die in den vleesche zyn niet konnen behagen / maar in de leuen en veel daadelyke misdaden begaan; En dat onzen ligmaker Christus zegt: Niemand kan in 't Koninkryke Gods in-

Het Formulier des Doops der Bejaarden.

261

ly Ghost ; I beseech you to call
on God the Father , through our
rd Jesus Christ , that of his boun-
us goodnes he will grant to these
ni , that which by nature they can-
have , that they may be baptized
Water and the Holy Ghost , and
aved into Christs holy Church ,
be made lively members of the
c.

¶ Then shall the Priest say,
Let us pray.

And here all the Congregation shall
kneel.)

Almighty and everlasting God,
who of thy great mercy didst
Noah and his Family in the ark
perishing by water, and also
safely lead the children of Israel
people through the red sea, figur-
thereby thy holy Baptism ; and
the Baptism of thy welbeloved Son
Christ in the river Jordan, didst
make the element of water to the
eternal washing away of sin ; we
trust thee for thine infinite mercies,
thou wilt mercifully look upon
thy servants ; wash them , and
sanctify them with the Holy Ghost,
that they being delivered from thy
curse , may be received into the ark
of Christs Church ; and being stedfast
in faith , joyful through hope, and
kind in charity , may so pass the
trials of this troublefom world , that
they may come to the land of
eternal life, there to reign with
thee world without end , through
Christ our Lord. Amen.

Almighty and immortal God,
the aid of all that need , the
author of all that flee to thee for suc-
cess in the life of them that believe,
the resurrection of the dead ; We
trust thee for these persons that they
being to thy holy Baptism , may
obtain remission of their sins by spiri-

dan die wedergebooren is uit Water
en uit Geest / zo verzoek ik u / God
de Vader aan te roepen dooz onzen
Heere Jesus Christus / dat hy na
synne milde godertierenheid aan deze
Persoonen gelieve te verleenen / t gene
zy van natuur niet konnen hebben /
dat zy mogen gedoopt werden met
Water en den H. Geest / en aange-
nomen in de H. Kerke van Christus /
en levendige Lidmaten daar van syn,

¶ Dan zalden Dienaar zeggen:
Laat ons bidden!

¶ Hier zal de gantsche Vergadering
knielen :

Almachtige en eeuwighe God /
die volgens uw groote barm-
hertigheid / Noach en syn Huisgezin
in de Arke verlost hebt van dooz het
water te vergaan / en Israel uw volk
behouden dooz het Roodmeer ge-
leid / en daar dooz afdeeld uwen hei-
ligen Doop ; en die dooz den Doop
van uwen welbeminde Zoon Jesus
Christus / in de Riviere der Jor-
daan / het water geheiligt hebt tot
een geestelike afwassching der zonde-
den : Wy bidden u ootmoedelyk om
uw oneindige ontferminge / dat Gy
deze Persoonen genadiglyk wilt aan-
zien : wasch en heiligh haar dooz uwen
Heiligen Geest / op dat zy dooz dit
middel van uw gramschap verlost
zynde / in de Arke van Christi Ker-
ke mogen ontfangen worden : en vast
in den geloove zynde / verheugt dooz
de hope / en gewortelt in de liefde / al-
zo dooz de baren dezer onstuimige we-
reld doozgaan / dat zy ten laatsten
geraaken mogen in het land des eeu-
wigen levens / om aldaar met u te
regeeren in eeuwigheid / dooz Jesus
Christus onzen Heere / Amen.

Almachtige en onsterflike God /
de hulpe der behoefstige / Dooz
sprak der gener / die haar toeblycht
tot u neemen / leven der geloovigen /
en de verryzenisse der dooden ; Wy
bidden u vooz deze Persoonen , dat
zy , komende tot uwen Heiligen
Doop / dooz de geestelike weder-

tual regeneration. Receive them, O Lord, as thou hast promised by thy well-beloved Son, saying, Ask, and ye shall receive; seek, and ye shall find; knock, and it shall be opened unto you: so give now unto us that ask; let us that seek, find; open the gate unto us that knock; that these persons may enjoy the everlasting benediction of thy heavenly washing, and may come to the eternal kingdom which thou hast promised by Christ our Lord. Amen.

¶ Then shall the People stand up, and the Priest shall say,

Hear the words of the Gospel written by Saint John, in the third Chapter, beginning at the first Verse.

There was a man of the Pharisees, named Nicodemus, a ruler of the Jews. The same came to Jesus by night, and said unto him, Rabbi, we know that thou art a teacher come from God; for no man can do these miracles that thou doest, except God be with him. Jesus answered and said unto him, Verily verily I say unto thee, Except a man be born again, he cannot see the kingdom of God. Nicodemus saith unto him, How can a man be born when he is old? Can he enter the second time into his mothers womb, and be born? Jesus answered, Verily verily I say unto thee, Except a man be born of water and of the Spirit, he cannot enter into the kingdom of God. That which is born of the flesh, is flesh; and that which is born of the Spirit, is spirit. Marvel not that I said unto thee, Ye must be born again. The wind bloweth where it listeth, and thou hearest the sound thereof; but canst not tell whence it cometh, and whither it goeth: so is every one that is born of the Spirit.

geboorte vergebinge der zonden men bekomen. Ontfangt haar, Heere/ gelyk Gy belooft hebt den uwen welbeminden Zoon/ zeggende Bid/ en gy zult verkrygen: Zoek en gy zult vinden: klopt/ en u zal open gedaan worden. Geest dan aannemen die nu bidden/ laat ons vinden/ en nu zoeken/ en laat ons open gedaan worden/ wy nu kloppen/ opdat deze Personen den zegen der hemelscher afwasfinge bekomen/ en tot ewigwijdurende Ryk geraken/ Gy belooft hebt doo? Christus den Heere/ Amen.

¶ Dan zal het volk opstaan, en de Dienaar zal zeggen: Hoort aan de woorden des Evangeliums, Joh. 3/1, tot 9.

Daar was een mensch van de Pharizeen/ wiens Name was Nicodemus, een Overste der Joden. Deze kwam des nagts tot Jesus ende zeide tot hem: Rabbi/ wy weten dat Gy zyt een Leeraar van God gekomen: want niemand kan tekenen doen die Gy doet/ zo niet hem niet is. Jesus antwoorde en zeide tot hem/ Voorwaar/ waar zegge ik u/ 't en zy dat iemand wederom geboren worde/ hy kan het Koninkryke Gods niet zien. Nicodemus zeide tot hem/ Hoe kan een mensch geboren worden nu oud? Kan hy ook andermaal ingevroeders buik ingaan/ ende geboren worden? Jesus antwoorde/ Voorwaar/ voorwaar zegge ik u/ niemand niet geboren word uit water en geest/ hy kan in 't Koninkryk Gods niet ingaan. Het gene u bleefsch geboren is/ dat is bleefsch/ de het gene uit den geest geboren dat is Geest. En verwonderd dat ik u gezegt hebbe/ Gy moet wederom geboren worden/ wind blaast waar henen hy wil/ ende gy hoort syn geluid/ en gy weet niet van waar hy komt/ ende waar hy henen gaat: al-

een tegelyk die uit den geest geboren is.

¶ Daar na zal deze vermaninge volgen :

After which he shall say this Exhortation following.

Beloved, ye hear in this Gospel the expresse words of our Saviour Christ, that except a man be born of water and of the Spirit, he cannot enter into the kingdom of God. whereby ye may perceive the great necessity of this Sacrament, where it may be had. Likewise immediately before his ascension into heaven, (as ye read in the last Chapter of Saint Marks Gospel) he gave commandment to his disciples, saying, Go ye into all the world, and preach the Gospel to every creature. He that believeth and is baptized, shall be saved; but he that believeth not, shall be damned. Which also sheweth unto us the great benefit we reap thereby. For which cause Saint Peter the Apostle, when upon his first preaching of the Gospel many were struck at the heart, and said to him and the rest of the Apostles. Men and brethren, What shall we do? replied he said unto them, Repent and be baptized every one of you for the remission of sins, and ye shall receive the gift of the Holy Ghost. For the promise is to you and your children, and to all that are afar off, even as far as the Lord our God shall call. And with many other words exhorted them, saying, Save yourselves from this untoward generation. For the same Apostle testifieth in another place) even Baptism doth now save us, (not the putting away of the filth of the flesh, but the purging of a good conscience towards God) by the resurrection of Jesus Christ. Doubt ye not therefore, but truly believe that he will favourably receive these present persons, truly repenting and coming unto him by faith, that he will grant them remission of their sins, and bestow upon them the Holy Ghost; that he will

Geliefde/gy hoort in dit Evangelium de uitgedrukte woorden van onzen Zaligmaker Christus/ dat indien iemand niet wedergeboren zy uit water en uit geest / hy in 't Koninkrycke Gods niet kan ingaan. 't Geen ons de noodzakelykheid aanwyft van dit Bondzegel/ althwaar het zelve kan ontfangen worden. Zo beval hy ook eben booz zyne Hemelvaart (als wy leezen in het laatste Capittel van den Evangelist Marcus) aan zyne discipelen/ zeggende : Gaat henen in de waereld/en predikt het Evangelium allen volke / die geloof zal hebben en gedoopt zal zyn / zal zalig worden/ maar die niet geloof zal hebben/ zal verdoemt worden. 't Geen also ook de groote welvaad aanwyft / die wy daar dooz gemeten. Daarom den H. Apostel Petrus / als veel op zyn eerste prediking des Evangeliums in haare herten verslagen wierden / en tot hem en de andere Apostelen zeiden: Mannen broeders / wat zullen wy doen? antwoorde en zeide tot haar: Bekeert u / en een iegelyk van u werde gedoopt tot vergevinge der zonden / en gy zult de gabe des H. Geestes ontfangen. Want u komt de belofte toe en ulven kinderen / en allen die daar berre zyn / zo veel als 'er de Heere onze God toe roepen zal. En niet veel meer andere woorden bevestigde hy en vermaandeze / zeggende : Word behouden van dit berkeert geslagte. En als den zelve Apostel in een andere plaats getuigt : De Doop behoudt ons nu ook/niet die een aflegginge is der vuilicheit des lichaams / maar die een vrage is eener goeder conscientie tot God / dooz de opstandinge Jesu Christi. Twyfelt gelyeden daarom niet/ maar geloof van herten / dat hy deze tegenwoordige Personen, haer waarlyk be-

give them the blessing of eternal life, and make them partakers of his everlasting kingdom.

Wherefore we being thus persuaded of the good will of our heavenly Father towards these persons, declared by his Son Jesus Christ; let us faithfully and devoutly give thanks to him, and say,

A Almighty and everlasting God, heavenly Father, we give thee humble thanks, for that thou hast vouchsafed to call us to the knowledge of thy grace and faith in thee; Increase this knowledge, and confirm this faith in us evermore: Give thy Holy Spirit to these persons, that they may be born again, and be made heirs of everlasting salvation, through our Lord Jesus Christ, who liveth and reigneth with thee and the Holy Spirit, now and for ever. Amen.

¶ Then the Priest shall speak to the persons to be baptized on this wise.

WELL beloved, who are come hither desiring to receive holy Baptism, ye have heard how the Congregation hath prayed that our Lord Jesus Christ would vouchsafe to receive you, and bless you, to release you of your sins, to give you the kingdom of heaven and everlasting life. Ye have heard also that our Lord Jesus Christ hath promised in his holy Word, to grant all those things that we have prayed for; which promise he for his part will most surely keep and perform.

Wherefore after this promise made by Christ, ye must also faithfully for your part promise in the presence of these your witnesses, and this whole Congregation, that ye will renounce

keerende en dooꝝ 't Gelobe tot den komende/ genadiglyk zal aanneemen Hen haare zonden vergeven/ ende den H. Geest mede deelen/ Haar schenkende de zegeningen des eeuwige levens/ en Deelgenooten makende in zyn eeuwig Koninkryk.

Wij daarom overtuigt zynde in de goetertierne wille onzes Heiligen Vaders omtrent deze Personen, geopenbaart dooꝝ Zynen Zoon Jesus Christus/ zo laat ons ingelieve en nedrigheid Hem danken/ zygende:

A Almachtige en eeuwige Heemelsche Vader/ wij danken U ootmoedelyk/ dat het U begehert heeft / ons tot de kennisse uwer genade / en tot het gelobe in U / te roepen. Vermeerdeert deze kennisse / en bevestig dit geloof in ons voor al den Heiligen Geest aan alle deze Personen, op dat zy herborogen worden/ Erfgenaamen werden der eeuwige zaligheid/ dooꝝ onzen Heere Jesus Christus / die met u leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

¶ Dah zal den Dienaar tot de Personen, die gedoopt zullen worden in dezer voegen spreken.

Zeer geliefde/ die hier gehooft zyt/ om gedoopt te werden, hebt gehooft/ hoe de Bergaderen dooꝝ u heeft gebeden / dat onse Heere Jesus Christus u zoude lieven aan te nemen / van ulwe zonden te verlossen/ u te heiligen dooꝝ den Heiligen Geest / met het Cryke der Hemelen en het eeuwige leven te begenaden. Gy hebt insgelijks gehooft / dat onse Heere Jesus Christus in zyn Evangelium belooft heeft alles te vergunnen / daar gy nu om gebedt hebt / welke belofte Gy van zynen wegen ook zekerlyk zal volbrengen.

Daarom nadien Christus dooꝝ deze belofte verbonden heeft behooft gy ook dooꝝ ulw deel in den genootschap dezer uwer getuigen de gantsche meentige te beloven

devil and all his works, and constantly believe Gods holy Word, and obediently keep his commandments.

Then shall the Priest demand of each of the persons to be baptized, severally, these Questions following,

Question.

Oft thou renounce the devil and all his works, the vain pomp and glory of the world, with all vain desires of the same, and the carnal desires of the flesh, so that thou wilt not follow, nor be led by him?

Answer. I renounce them all.

Question.

Oft thou believe in God the Father Almighty, Maker of heaven and earth? and in Jesus Christ his only begotten Son our Lord? And that he was conceived by the Holy Ghost; born of the Virgin Mary; that he suffered under Pontius Pilate, was crucified, and buried; that he went down into hell, and also did rise again the third day; that he ascended into heaven, and sitteth at the right hand of God the Father Almighty; and that he thence shall come again at the end of the world, to judge the quick and the dead?

And dost thou believe in the Holy Spirit; The holy Catholick Church; the Communion of Saints; The forgiveness of sins; The resurrection of the flesh; And everlasting life after death?

Answer. All this I stedfastly believe.

Question.

Wilt thou be baptized in this faith?

Answer. That is my desire.

Question.

Wilt thou then obediently keep Gods holy will and commandments, and walk in the same all the

days of thy life? and wilt thou forsake all, and follow me? and wilt thou be baptized in the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost?

Answer. Dan zal den Dienaar ieder van haar in 't bijzonder vragen.

Vraage.

Verzaakt gy den duivel / en alle zyne werken / de ydele pompe en heerlijkheid dezer waereld / met alle des zelfs gierige lusten en begeertheden des vleesch / so dat gy dezelve niet wilt in volgen / nog u van dezelve laten verleiden?

Antw. Ik verzake die alle.

Vraage.

Geloofst gy in God den Vader / den Almachtigen Schepper des hemels en der aarde?

En in Jesus Christus Zynen eeniggebooren Zoon / onzen Heere? en dat Hy ontfangen is van den H. Geest / gebooren uit de Maget Maria; dat Hy geleden heeft onder Pontius Pilatus / gekruist / gestorven en begraven is: Dat Hy neder gedaald is ter Hellen / en ten derden dage wederom opgestaan is van den dooden: Dat Hy opgevaren is ten Hemel / en zit ter rechterhand Gods des Almachtigen Vaders / en dat Hy van daar komen zal ten uitersten dage / om te oordeelen de levende ende de dooden?

Geloofst gy insgelijks in den H. Geest? Een Heilige Algemeene Kerk / de gemeenschap der Heiligen / vergevinge der zonden / opstandinge des vleesch / en na de dood een eeuwig leeven?

Antw. Dit alles geloof ik vastelyk.

Vraage.

Begeert gy in dit geloof gedoopt te zyn?

Antw. Ik begeere.

Vraage.

Wilt gy dan gehoorzaamelyk Gods heilige Wille en Geboden onderhouden / en daar in wandelen

R 5

days

days of thy life?

Answer. I will endeavour so to do, God being my helper.

¶ *Then the Priest shall say,*

O Merciful God, grant that the old Adam in these persons may be so buried, that the new man may be raised up in them. *Amen.*

Grant that all carnal affections may die in them, and that all things belonging to the Spirit may live and grow in them. *Amen.*

Grant that they may have power and strength to have victory, and to triumph against the devil, the world, and the flesh. *Amen.*

Grant that they being here dedicated to thee by our office and ministry, may also be endued with heavenly virtues, and everlastingly rewarded, through thy mercy, O blessed Lord God, who dost live and govern all things, world without end. *Amen.*

A Almighty everliving God, whose most dearly beloved Son Jesus Christ, for the forgiveness of our sins, did shed out of his most precious side both water and blood, and gave commandment to his disciples, that they should go teach all nations, and baptize them In the Name of the Father, the Son, and the Holy Ghost; Regarding, we beseech thee, the supplications of this congregation; sanctifie this water to the mystical washing away of sin: and grant that the persons now so to be baptized therein, may receive the fulness of thy grace, and ever remain in the number of thy faithful and elect children, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Then shall the Priest take each person to be baptized, by the right hand, and placing him conveniently by the Font, according to his discretion, shall ask the Godfathers and Godmothers the Name; and then shall dip him in the water or pour water upon him, saying,*

len alle de dagen ulwes lebens
Antw. Ik wil (onder Gods hepe) daar na tragten.

¶ Dan zal den Dienaar zeggen,
O Barmhertige God / geest den ouden Adam also in de Personen mag begraven werden dat den nieuwe mensche in haar worden opgetwekt. *Amen.*

Geest / dat alle vleeselyke tochten mogen sterben in haar, en alles wat Geestelyk is / in haar leven en toemen. *Amen.*

Geest haar kracht en magt overhand te krygen / en te zeghe over den Duyvel / de wereld en vleesch / *Amen.*

Geest dat zy, die hier doop Ampt en Dienst aan U toegewyden werden / ook met hemelsche deugden en eeuwige belooninge mogen begiftigt werden / dooz ulwe barmherticheit / O Aldergezegenste Heere God die leeft en alles regeert in allewigheid / *Amen.*

A Imagtige en onsterfelyke Christus / wiens meestheiminde Zoon / gelykelyk Water en Bloed uitgegheeft tot vergevinge onzer zonden, aan zyne Discipelen geboden / dat henen gaande alle volkeren zoudt onderwyzen / haar doopende in Name des Vaders / ende Zoons / en des H. Geestes; (bidden wy U) op de Gebeden der Vergaderinge / heilig dit water geestelyke afwassinge der zonden / geest dat deze Personen, die nu in gedoopt zullen worden / ontfangen de volheid ulwer genade / en altyd in den in het getal ulwer getrouwen uitverkorene kinderen / dooz Christus onzen Heere / *Amen.*

¶ Dan zal den Dienaar ieder Persoon by de rechterhand neemen, en kwaamlyk by 't Water stellende, Peeten na de naam vraagen. Dat de Dienaar de naam nalpreeken zal hem zagtelijk in 't Water dopen of besprengen, zeggende:

N I baptize thee In the Name of the Father, and of the Son, of the Holy Ghost. *Amen.*

¶ *Then shall the Priest say,*

WE receive this person into the Congregation of Christs flock, * do sign him with the sign of the Cross, intoken that hereafter he shall be ashamed to confesse the faith of Christ crucified, and manfully to stand under his banner against sin, the world, and the devil; and to continue Christs faithful soldier and servant unto his lifes end. *Amen.*

¶ *Then shall the Priest say,*

Being now, dearly beloved brethren, that these persons are regenerate and grafted into the body of Christs Church, let us give thanks to Almighty God for these benefits, with one accord make our prayer unto him, that they may lead the residue of their life according to this be-
*ne-
ing.*

¶ *Then shall be said the Lords Prayer, all kneeling.*

Our Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. *Amen.*

WE yield thee humble thanks, O heavenly Father, that thou hast caused to call us to the knowledge of thy grace and faith in thee; Increase our knowledge, and confirm this in us evermore. Give thy Holy Spirit to these persons, that being now regenerate again, and made heirs of everlasting salvation through our Lord Jesus Christ, they may continue thy servants, and attain thy promises, through the same Lord Jesus Christ thy Son, who liveth and reigneth with thee in the unity of the same Holy Spirit everlastingly. *Amen.*

Here the Priest shall make a Cross upon the persons Forehead.

N Ik doope u in den Name des Vaders / endes Zoons / en des Heiligen Geestes / *Amen.*

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:

Wij nemen dezen Persoon aan in de Vergaderinge der Kerk des Christi / en * teekenen hem met het teeken des Kruises / tot een getuigenisse / dat hy voortaan niet afschijnt zal zyn / te behouden het geloof in den gekruisten Christus / en onder deszelfs baniere mannelijk te strepen / tegen de zonden / de waereld en de Duivel / en Christi getrouwe krijgsman en Dienaar blijven / tot het einde van zyn leven / *Amen.*

¶ Dan zal de Dienaar verder zeggen:

D Ghele nu (zeer geliefde Broeders) deze Personen wedergebooren zyn / en in het Lichhaam der Kerke Christi ingekruist / zo laat ons den Almachtigen God danken voor deze weldaden / en met zandragtige toestemminge hem bidden / dat zy volgens dit beginsel / ook het overige haares levens bestierd mogen worden.

¶ Dan zal knielende gezegd werden,

Onze Vader / &c. Ende en leid ons niet in verzoeking; maar verlost ons van den booze. *Amen.*

O Hemelsche Vader / wij danken U ootmoedelijk / dat het U be-
 haagt heeft / ons tot de kennisse uwer genade / en tot het gelobe in U / te roepen. Vermeerderd deze kennisse / en bevestigt dit geloof in ons voor altoos. Geest uwen Heiligen Geest aan deze Personen, op dat zy herbooren zyn / en Erfgenaamen geworden der eenwige zaligheid / door Jezus Christus onzen Heere / altyd uwe Dienstrechten mogen zyn / en uwe beloften verkrygen door den zelven onzen Heere Jezus Christus / die met U leeft en regeert / gelykelyk met

¶ *Then*

* Hier zal den Dienaar een Kruis op des Persoons Voorhoofd maken.

¶ *Then all standing up, the Priest shall use this exhortation following; speaking to the Godfathers and Godmothers first.*

FOrasmuch as these persons have promised in your presence, to renounce the devil and all his works, to believe in God, and to serve him; ye must remember that it is your part and duty to put them in mind, what a solemn vow, promise and profession they have now made before this Congregation, and especially before you their chosen witnesses. And ye are also to call upon them to use all diligence to be rightly instructed in Gods holy Word, that so they may grow in grace, and in the knowledge of our Lord Jesus Christ, and live godly, righteously, and soberly in this present world.

(¶ *And then speaking to the new baptized persons, he shall proceed, and say,)*

ANd as for you, who have now by Baptism put on Christ, it is your part and duty also, being made the children of God, and of the light by faith in Jesus Christ, to walk answerably to your Christian calling, and as becometh the children of light: remembring always that Baptism representeth unto us our profession; which is, to follow the example of our Saviour Christ, and to be made like unto him; that as he died and rose again for us; so should we who are baptized, die from sin, and rise again unto righteousness, continually mortifying all our evil and corrupt affections, and daily proceeding in all virtue and godliness of living.

¶ *It is expedient that every person thus baptized should be confirmed by the*

den Heiligen Geest / nu / en ineenlijchheid / Amen.

¶ Daar na alle opstaande, zal den Dienaar aan de Pecten deze vermaninge doen.

AAngezien deze Personen in beloften tegenwoordigheit belooft hebben / den duivel en alle werken te zullen verzaaken / in God te gelooven / en Hem alleen te dienen: zo moet gelyeden indagtig wezen dat het uwt Aempt en opgeleide last is om haar te erinneren wat een plechtbaer belofte en helpdenisse zy nu voor den gemente / en bezonder voor u / haar twee gekozene getuigen / gedaan hebben. Gelyc dat zy in Gods Heilig Woord onderwezen te worden / op dat zy zo in genade en in de kennis van onzen Heeren Jesu Christi toenemen / en Godzalighlyk / rechtbeerdighlyc / matighlyc leeven mogen in deze genwoordige waereld.

¶ Daar na de Nieuwedoopte Personen toespreekende, zal hy vorders zeggen:

En u aangaande / die doopt daan / uwt plecht is het / zynde geloven den kinderen Gods / en kinderen des Lichts doopt / te gelooven in Jesu Christus / te wandelen waardighlyc in onse Christelyke roeping / en als kinderen des Lichts betamend / als gedachtig zynde / dat den Doop uwt boort oogen is leggende / onse belofte / welke is het voorbeeld van Christus onzen Zaligmaker na te volgen en Hem gelykformig gemaakt werden: Op dat ebengelyc wy ons gestorven en weder verreesen wy / die gedoopt zyn / ook also de zonden sterben / en opstaan ter verbaardighheit / altyd doodende kwaade en bedorpe begeerlykheit en grooten voortgang doende in deugden en Godvuchtighheit leevens.

¶ Het is betamelyk, dat ieder soen, zo gedoopt, van den Bischof

Bishop so soon after his Baptism as conveniently may be; that so he may be admitted to the holy Communion.

If any persons not baptized in their infancy shall be brought to be baptized before they come to years of discretion to answer for themselves; it may suffice to use the Office for Publick Baptism of Infants, or (in case of extreme danger) the Office for Private Baptism, only changing the word [Infant] for [Child or Person] as occasion requireth.

bevestigd word zo dra na zyn Doop, als gevoegelyk geschieden kan, ten einde hy alzo tot het H. Avondmaal mag worden toegelaten.

Indien eenige Personen in haar jeugd niet gedoopt, ten Doop zullen gebragt worden voort datzetot jaaren van onderscheid, om voor haar zelve te staan, gekomen zyn, zal het genoeg zyn het Formulier van den openbaren Doop der Kinderen, of in hoog gevaar, dat van den geheimen Doop, te gebruiken, alleen verwisselende de Namen van jong Kind, in Kind of Persoon, zo als vereist zal worden.

Catechism; that is to say, An Instruction to be learned of every Person before he be brought to be Confirmed by the Bishop.

Catechismus; Dat is, een Onderwys, volgens welke een ieder oer onderrigt zyn, eer hy tot de Bisschop komt om aangenomen worden.

Question.

What is your Name?

Answer. N. or M.

Question. Who gave you this Name?

Answer. My Godfathers and Godmothers in my Baptism, wherein I was made a member of Christ, the Church of God, and an inheritor of the Kingdom of heaven.

Question. What did your Godfathers and Godmothers then for you?

Answer. They did promise and charge me with three things in my name. First, that I should renounce the devil and all his works, the pomps and vanity of this wicked world, and all the sinful lusts of the flesh. Secondly, that I should believe all the Articles of the Christian Faith. And thirdly, that I should keep Gods holy will and commandments, and walk in the same all the days of my life.

Question. Dost thou not think that thou art bound to believe, and to do what they have promised for thee?

Vraag.

Wat is uwen Naam?

Antw. N. of M.

Vraag. Wie heeft u dezen Naam gegeven?

Antw. Myn Vreeden in den Doop/ in welke ik een Lidmaat Christi/ een Kind Gods/ en een Efgenaam des Hemelryks/ geworden ben.

Vraag. Wat deden dan uwre Vreeden uit uwen Naam?

Antw. Zy beloofden drie dingen in myn naam: Eerst/ dat ik zou verwerpen de Duivel en alle zyne werken/ de pragt en wellusten des werelds/ en de kwade begeerlykheden des vlees: ten tweeden/ dat ik zou gelooven in alle de Artykelen des Christelyken geloofs: ten derden/ dat ik zou nakomen Gods Heilige Wille en Geboden/ en in dezelve wandelen alle de dagen myns levens.

Vraag. Denkt gy niet/ dat gy verbonden zyt/ dat alles te gelooven en te doen/ 't gene zy uit uwen naame beloofd hebben?

Answer.

Answer. Yes verily; and by Gods help so I will. And I heartily thank our heavenly Father; that he hath called me to this state of salvation, through Jesus Christ our Saviour. And I pray unto God to give me his grace, that I may continue in the same unto my lifes end.

Catechist. Rehearse the Articles of thy Belief.

Answer.

I Believe in God the Father Almighty, Maker of Heaven and Earth;

And in Jesus Christ his only Son our Lord, Who was conceived by the Holy Ghost, Born of the Virgin Mary, Suffered under Pontius Pilate, Was crucified, dead and buried, He descended into hell; The third day he rose again from the dead, He ascended into heaven, And sitteth on the right hand of God the Father Almighty; From thence he shall come to judge the quick and the dead.

I believe in the Holy Ghost; The holy Catholick Church; The Communion of Saints; The forgiveness of sins; The resurrection of the body, And the life everlasting. *Amen.*

Question. What dost thou chiefly learn in these Articles of thy Belief?

Answer. First, I learn to believe in God the Father, who hath made me, and all the world.

Secondly, in God the Son, who hath redeemed me, and all mankind.

Thirdly, in God the Holy Ghost, who sanctifieth me, and all the elect people of God.

Question. You said that your God-fathers and Godmothers did promise for you, that you should keep Gods commandments. Tell me how many there be?

Antw. Ja waarlijk; en met Gods hulpe wil ik zulks doen. En ik dank ke mynen Hemelschen Vader o herteljk / dat Hy gelieft heeft me tot deze staat der zaligheid te roep doo? Jesus Christus onzen Zal maker. En bidde God / dat Hy genade wil geven / op dat ik in zelve mag volherden tot het ewig nups levens.

Vrager. Zegt eens op de Artickelen uwes Geloofs.

Antwoord.

I Ik geloove in God den Vader den Almachtigen Schrypper des Hemels en der Aarde.

En in Jesus Christus synen enig-gebooren Zoon / onzen Heer; die ontfangen is van den Heiligen Geest/gebooren uit de Maegt Maria; die geleden heeft onder Pontius Pilatus / is gekruist / gestorven begraven: wedergevaelt ter hellen den derden dage wederom opgestaan van den dooden; Opgebaren ten hemel / zittende ter rechterhand des Almachtigen Vaders / van daer Hy komen zal / om te oordeelen levende en de dooden.

Ik geloof in den H. Geest. En Heilige Algemeene Kerke / de Gemeenschap der Heiligen / Vergeving der zonden / Opstandinge des lijfs en een ewig leven. *Amen.*

Vrage. Wat leert gy inzonderheit in deze Artickelen uwes Geloofs?

Antw. Eerst leere ik / dat ik geboren moet in God den Vader / die alle en de geheele wereld geschept heeft.

Ten tweeden / in God den Zoon die mi / en het geheele mensche geslagt verlost heeft.

Ten derden / in God den H. Geest die mi / en alle de uitverkorenen geheiligt heeft.

Vrage. Gy zegt dat uwe Godvaders u beloofd hebben / dat gy Geboden Gods zoud onderhouden? Zegt dan / hoe veel sijn er?

Antw.

Antw. Ten.

Question. Which be they?

Antwoer.

He same which God spake in the twentieth Chapter of Exodus, saying, I am the Lord thy God, I brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage. Thou shalt have none other God but me.

Thou shalt not make to thyself any graven image, nor the likeness of any thing that is in heaven above, or in the earth beneath, or in the water under the earth. Thou shalt bow down to them, nor worship them: for I the Lord thy God am a jealous God, and visit the sins of the fathers upon the children unto the third and fourth generation of them that hate me, and shew mercy unto thousands in them that love me, and keep my commandments.

Thou shalt not take the Name of the Lord thy God in vain: for whosoever shall so do, will not hold him guiltless. Whosoever shall speak his Name in vain.

Remember that thou keep the sabbath-day. Six days shalt thou labour, and do all that thou canst do; but the seventh day is the sabbath of the Lord thy God. In it thou shalt do no manner of work, thou, nor thy son, and thy daughter, nor thy man servant, and thy maid servant, nor thy cattle, and the stranger that is within thy gates. For in six days the Lord made heaven and earth, the sea, and all that in them is, and rested the seventh day; wherefore the Lord blessed the seventh day, and made it holy.

Honour thy father and thy mother, that thy days may be long upon the land which the Lord thy God giveth thee.

Antw. Tien.

Vrage. Welke synde?

Antwoord.

Die zelbe / welke God gesproken heeft in het 20 Capittel Exodus, zeggende: Ik ben de Heere ulwe God die u uit Egyptenland uit den Diensthuijs uitgeleid hebbe.

I. Gy zult geen andere Goden booz in u hangezichte hebben.

II. Gy zult u geen gesneden beeld noch eenige gelykenisse maken / van 't gene dat boven in den hemel is / noch van 't geene dat onder op der aarde / noch van 't geene dat in de wateren onder der aarde is. Gy zult u booz die niet buigen / noch haar dienen; want Ik de Heere ulwe God / ben een yberig God / die de misdaad der vaderen bezoeken aan de kinderen / aan het derde / en aan het vierde lid der geener die my haten. En doe barmhertigheid aan duizenden der geener die my lief hebben / en myn Geboden onderhouden.

III. Gy zult den Naame des Heeren ulwes Gods niet ydelpyk gebruiken: Want de Heere zal die niet onschuldig houden / die synen Naame ydelpyk gebruikt.

IV. Bedenkt des Sabbathdags / dat gy dien heiligt; zes dagen zult gy arbeiden / en al ulw werk doen: Maar de zevende dag is de Sabbath des Heeren ulwes Gods: Dan zult gy geen werk doen / gy / noch ulw zoon / noch ulw dochter / noch ulw dienstknecht / noch ulw dienstmaagt / noch ulw bee / noch ulw vee / noch ulw veezelving die in ulwe poozen is: Want in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt / de zee / en al dat er in is / en hy rustede den zevenden dag: Daarom zegende de Heere den Sabbathdag / en heiligde den zelven.

V. Gy zult ulw vader en moeder eeren / op dat gy lange leeft op der aarden / en dat het ulwel ga in het land / dat u de Heere ulwen God gegeven zal.

VI. Thou

VI. Thou shalt do no murder.

VII. Thou shalt not commit adultery.

VIII. Thou shalt not steal.

IX. Thou shalt not bear false witness against thy neighbour.

X. Thou shalt not covet thy neighbours house, thou shalt not covet thy neighbours wife, nor his servant, nor his maid, nor his ox, nor his ass, nor any thing that is his.

Question. What dost thou chiefly learn by these commandments?

Answer. I learn two things: my duty towards God, and my duty towards my neighbour.

Question. What is thy duty towards God?

Answer. My duty towards God, is to believe in him, to fear him, and to love him with all my heart, with all my mind, with all my soul, and with all my strength; to worship him, to give him thanks, to put my whole trust in him, to call upon him, to honour his holy Name and his Word; and to serve him truly all the days of my life.

Question. What is thy duty towards thy neighbour?

Answer. My duty towards my neighbour, is to love him as my self, and to do to all men as I would they should do unto me. To love, honour, and succour my father and mother. To honour and obey the Queen, and all that are put in authority under her. To submit my self to all my governors, teachers, spiritual pastors and masters. To order my self lowly and reverently to all my betters. To hurt no body by word or deed. To be true and just in all my dealing. To bear no malice nor hatred in my heart. To keep my hands from picking and stealing, and my tongue from evil speaking, lying and slandering. To keep my body in temperance, sobriety, and chastity. Not to covet nor desire other mens goods; but to

VI. Gij zult niet dooden.

VII. Gij zult niet echtbreken.

VIII. Gij zult niet steelen.

IX. Gij zult geen valsche getuigenisse spreken tegen uw en naasten.

X. Gij zult niet begeeren uw naasten huis / gij zult niet begeeren uw naasten wijf / noch zynen dienaar / noch zynen dienstmaagd / noch zynen os / noch zynen ezel / noch dat uw naastens is.

Vrage. Wat leert gij inzonderheit uit deze Geboden?

Antw. Ik leere twee dingen dezelve: myn plicht jegens God / myn plicht jegens mynen naasten.

Vrage. Wat is uw schuldige omtrent God?

Antw. Myn plicht is / dat ik Hem geloof / Hem vrees / Hem beminnelike van gantscher herte / van gantscher ziele / van gantscher krachten: dat ik Hem eere / Hem dank / Hem alleen myn vertrouwen / Hem aanroep / zynen Naamen heilig Woord verheerlyke / en Hem getrouwelyk diene alle de dagen mijns levens.

Vrage. Wat is uw schuldige omtrent uw naasten?

Antw. Myn plicht is / dat ik hem even als myn zelve lief hebbe: dat ik alle menschen zo doe / als ik wil dat alle menschen deeden tegens mi. Dat ik myne Ouders met liefde en eerbiedigheid en hulpe omhelze. Dat ik de Koningin en alle die in hoog geden / eere en gehoorzaam. Dat ik aan alle myne Bestierders / Overwyzers / geestelyke Herders en Predikers / myn zelve onderwerpe. Dat ik my ootmoedelyk en eerbiedighelyc dragte tegens alle / die meerder dan ik. Dat ik niemant met woorden of werken beledige. Dat ik in alles rechtvaardig / getrouw / oprecht betoone. Dat ik in myn geen haat en nyd in myn gemoede. Dat ik myne handen van leugen / van

and labour truly to get mine
living, and to do my duty in
state of life, unto which it shall
God to call me.

achterklap / kwalijksoeking / en
pluinstreepkerp outhoude. Dat ik
mijn lichaam bewaare in matigheid /
soberheid en zuiverheid. Dat ik na
andermans goed niet wensche of ver-
lange; maar door eigen arbeid en
kloekheid de nooddrift mijns le-
bens zoek te bekomen / en die ma-
nierz van leven te boldoen / daar
my God zal toe believen te be-
roepen.

Vrager. Liebe kind / gy moet we-
ten / dat gy deze dingen niet kunt vol-
brengen door uwe eigen krachten / nog
ook in de Geboden Gods wandelen /
en Hem na behooren dienen / zonder
zjne byzondere genade. Zo be-
hoort gy dan te leeren hoe dezelve /
door gestadige vierige gebeden / ge-
zagt moet worden. Laat dan hooren
of gy ook het Gebed des Heeren van
buiten kond.

Antwoord.

O Vre Vader / die in de Hemelen
zyt. Wie Naame werde ge-
heyligt. Uw Koninkryke kome. Uw
wille geschiede / gelyk in den he-
mel / also ook op der aarden. Ons
dagelyks brood geest ons heden. En-
de vergeeft ons onze schulden / gelyk
ook wy vergeben onze schuldenaren.
Ende leid ons niet in verzoeking /
maar verlost ons van den boosen /
Amen.

Vrage. Wat begeert gy van God
in dit Gebed?

Antw. Ik verzoek van den Heere
onzen God en Hemelsche Vader / die
daar is een geber aller goedheid / dat
Hy my / en alle menschen / met zjn ge-
nade zo wil versterken / dat wy hem
mogen eeren / dienen / en na behoren
in alles gehoorzamen. Ik bidde ook /
dat Hy ons wil toezenden / alles wat
tot nooddrift des lichaams en zalig-
heid der zielen vereist word. Dat Hy
ons niet zjne barmhertigheid wil
omhelzen en ons onze zonden vergee-
ven; dat het Hem gelieve ons te be-
schermen voor alle geestelike en lich-
chamelike gebaaren / ons te bewaren
S enemy.

Answer.

Father, which art in Heaven;
allowed be thy Name. Thy
will come. Thy will be done
in Heaven. Give us
our daily bread. And for-
give our trespasses, As we forgive
those that trespass against us. And
lead us not into temptation; But de-
liver us from evil. Amen.

Q. What desirest thou of God
in this prayer?

A. I desire my Lord God our
Father, who is the giver
of all good things, to send his grace
unto us, and to all people, that we
may love him, fear him, and
obey him, as we ought to do. And
that he will send us his Holy Spirit,
that we may be comforted and
kept in his love; and that he will
send us his angels to keep us from
all sin and temptation, and from
our ghostly enemy.

enemy, and from everlasting death. And this I trust he will do of his mercy and goodness, through our Lord Jesus Christ. And therefore I say, Amen. So be it.

Question.

How many Sacraments hath Christ ordained in his Church?

Answer. Two only, as generally necessary to salvation, that is to say, Baptism, and the Supper of the Lord.

Question. What meanest thou by this word *Sacrament*?

Answer. I mean an outward and visible sign of an inward and spiritual grace, given unto us, ordained by Christ himself, as a means whereby we receive the same, and a pledge to assure us thereof.

Question. How many parts are there in a Sacrament?

Answer. Two: the outward visible sign, and the inward spiritual grace.

Question. What is the outward visible sign or form in Baptism?

Answer. Water: wherein the person is baptized, *In the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost.*

Question. What is the inward and spiritual grace?

Answer. A death unto sin, and a new birth unto righteousness: for being by nature born in sin, and the children of wrath, we are hereby made the children of grace.

Question. What is required of persons to be baptized?

Answer. Repentance, whereby they forsake sin; and faith, whereby they stedfastly believe the promises

door alle boossheden en zondigen smettinge / van onzen geslachten byand / en van de eeuwige dood. En dit alles / hope ik wy doen na zyne barmhertighe vriendelyke goedheid / door de Heere Jesus Christus. Endaer zegge ik op het einde / Amen, zy het!

Vrage.

Hoe veel Sacramenten heeft Christus ingesteld in de Kerke?

Antw. Twee alleen / als algemeen noodzaakelyk ter zaligheid weten / den Doop / en het Avondmaal.

Vrage. Wat verstaat gy door woord Sacrament?

Antw. Ik versta daer by een uitwendig en zienlyk teeken / en een inwendig en geestelyk genade ons gegeven / van Christus ingesteld / op dat het zoude een instrument / waar door wy de genade ontfangen / en een zegel / daer af verzekert.

Vrage. Hoe veel deelen heeft een Sacrament?

Antw. Twee: Het uitwendig teeken / ende de inwendige genade.

Vrage. Welk is het uitwendig teeken / of de form in den Doop?

Antw. Water: waar in de persoon gedoopt word / in den Naem des Vaders, ende des Zoons, ende des Heiligen Geestes.

Vrage. Welke is de inwendige geestelyke genade?

Antw. Een doodlinge denegatie en een nieuwe geboorte na de baerdigheid: Want zynde van nature in zonden geboren en des toorns / worden wy hier by gemaakt kinderender genade.

Vrage. Wat werd'er by den Doop gebeden?

Antw. Voetbaerdigheid door zy de zonden verlaten en geloof / waar door zy zekere

ed, made to them in that Sacrament.

Question. Why then are Infants ed, when by reason of their age they cannot perform

Answer. Because they promise both by their Sureries: which is, when they come to age, selves are bound to perform.

Question. Why was the Sacrament of the Lords Supper ordained?

Answer. For the continual remembrance of the sacrifice of the death of Christ, and of the benefits which flow thereby.

Question. What is the outward part of the Lords Supper?

Answer. Bread and Wine, which Christ hath commanded to be received.

Question. What is the inward part signified?

Answer. The Body and Blood of Christ, which are verily and indeed taken and received by the faithful in the Lords Supper.

Question. What are the benefits of the Lords Supper?

Answer. The strengthening and refreshment of our souls by the Body and Blood of Christ, as our bodies are refreshed by bread and Wine.

Question. What is required of them that come to the Lords Supper?

Answer. To examine themselves, whether they repent them truly of all their sins, stedfastly purpose to lead a new life; have a lively faith in Gods mercy through Christ, and a thankful remembrance of his death; and be in charity with all men.

looben de beloften Gods/ haar in dit Sacrament toegezeagt.

Vrage. Waarom doopt men dan de kinderen / dewyl zy van wegen hare kindsheid / die niet kunnen blyzen?

Antw. Om dat zy dit beide beloven door haare borzen / welke belofte zy zelfs / als zy tot haar jaaren komen / gehouden zyn na te komen.

Vrage. Tot wat einde is het Heilige Abondmaal ingesteld?

Antw. Tot een gedinnige gedachtenisse van de offerande en de dood Christi / en van de weldaden die wy daar uit ontfangen.

Vrage. Wat is het uiterlyk deel of teeken in des Heeren Abondmaal?

Antw. Brood en Wyn / welke de Heere bevolen heeft te ontfangen.

Vrage. Welk is het inwendige deel / of de beteekende zaak?

Antw. Het Lichaam en het Bloed Christi / welke waarlyk en in der daad uitgereikt / en van de geloovige in 't Heilig Abondmaal ontfangen worden.

Vrage. Wat weldaaden zyn het / die wy hier door deelachtig worden?

Antw. Een versterkinge en levensdigmakinge onzer zielen / door het Lichaam en Bloed Christi / door welke onze zielen niet minder geboed / dan onze lichamen verkwikt worden door brood en wyn.

Vrage. Wat werd'er bereikt van de geene / die haar tot des Heeren Abondmaal begeben?

Antw. Dat zy haar zelven onderzoeken / of zy waarlyk berouwt hebben over haare vergane zonden; of zy een vast voornemen hebben tot een nieuw leven / en een levend geloof in Gods barmhertigheid / door Christus: Ten laetsten / of zy een dankbaare gedachtenisse houden van des zelfs dood / en broederlyke liefde oeffenen tegens alle menschen.

- ¶ The Curate of every Parish shall diligently upon Sundays and Holy-days, after Second Lesson at Evening Prayer, openly in the Church instruct and examine the children of his Parish sent unto him, as he shall think convenient, in some part of Catechism.
- ¶ Den Dienaar van ieder Wyk, zal de kinderen dietot hem gezonden den op Zondagen en Feest-dagen na de tweede Lesse in het Avond-Gebed, en Gelegenheid des tyds, naartelyk onderwyzen, en in eenig gedeelte dese Catechismus examineren, na het hem gevoegelyk zal schynen.
- ¶ And all Fathers, Mothers, Masters and Dames, shall cause their Children, Servants and Apprentices (which have not learned their Catechism) to come to the Church at the time appointed, and obediently to hear, and be ordered by the Curate, until such as they have learned all that is here appointed for them to learn.
- ¶ Alle Ouders, Meesters en Vrouwen, zullen zorg dragen, dat hare kinderen ende knechts, die tot nog toe in de Catechismus niet onderwezen op de gestelde tyd, in de Kerke verschynen, om met nedrigheid te hooren en van de Dienaaren geleerd te worden, tot dat zy van buiten gelesst hebben, 't geen in dit Boek voorgeschreeven is.
- ¶ So soon as Children are come to a competent age, and can say in their Mother tongue the Creed, the Lords Prayer, and the Ten Commandments; and also can answer other questions of this short Catechism; they shall be brought to the Bishop. And one shall have a Godfather or a Godmother, as a witness of their Confirmation.
- ¶ Zoo dra als de kinderen tot een behoorlyke ouderdom gekomen en in haar Moedertaal het Geloof, 't Onze Vader, en de Tien geboden kennen en de andere vragen van dit Catechismus beantwoorden, zo zullen tot den Bisschop gebragt worden. Elk cent twee Peeten als getuigen van bevestiging mede nemende.
- ¶ And whensoever the Bishop shall give knowledge for children to be brought for their Confirmation, the Curate of every Parish shall either bring, or send with his hand subscribed thereunto, the names of all such persons within his Parish he shall think fit to be presented to the Bishop to be Confirmed. And if he approve of them, he shall Confirm them in manner following.
- ¶ Zo wanneer de Bisschop laat aanzeggen, dat men de kinderen, om gelykt te worden tot hem zal brengen, zal den Dienaar van ieder Wyk, naamen, in geschrift by hem ondertekend, zelfs brengen of aan den Bisschop zenden, van alle die in zyn Wyk voorneemens zyn haar voort te brengen tot haar bevestiging. En by aldien de Bisschop haer bekeurt, zal hy haar bevestigen in volgender wyze.

The Order of Confirmation, or laying on of hands upon
that are baptized, and come to years of discretion.

Ordre der bevestiging of oplegging der handen op de gene
doopt en tot jaaren van onderscheid gekomen zyn.

¶ Upon the day appointed, all that are to be then Confirmed, being placed, and standing in order before the Bishop; he (or some other Minister appointed by him) shall read this Preface following.

¶ Op de gestelde dag, alle die stigt willen zyn geplaatst in orde voor den Bisschop zal hy (of eenig ander Dienaar toe gesteld) deze volgende reden lezen:

TO the end that Confirmation may be ministered to the more

TEn einde dat de bevestiging de meeste stichtinge

Maniere van Bevestiging.

277

ing of such as shall receive it, church hath thought good to. That none hereafter shall be med, but such as can say the, the Lords Prayer, and the commandments; and can also to such other questions as in short Catechism are contained: order is very convenient to be ed, to the end that children now come to the years of discre- and having learned what their thers and Godmothers pro- orthem in Baptism, they may ves with their own mouth onsent openly before the ratifie and confirm the same, promise, that by the grace of ey will evermore endeavour ves faithfully to observe such they by their own confession ated unto.

Then shall the Bishop say,
we herein the presence of God of this Congregation renew an promise and vow that was your Name at your Baptism; and confirming the same in yn persons, and acknow- your selves bound to believe o all those things which your ers and Godmothers then ok for you?

Every one shall audibly answer,

The Bishop.

help is in the Name of the rd:

r. Who hath made heaven

Blessed be the Name of the

r. Henceforth world without

Lord, hear our prayers.

r. And let our cry come unto

Bishop. Let us pray.

die dezelve ontfangen/ mag geschie- den/ heeft het de kerke goed gedacht te ordonneeren/ dat niemand hier na zal bevestigt worden als zodanige/ die het Geloof, 't Gebed des Heeren, en de Tien Geboden op kan zeggen en zodanige andere bragen beant- woorden/ als in de kleine Katechis- mus begrepen sijn. Zynde d'ze o- dze geboortelyk om onderhouden te worden/ op dat de kinderen/ nu tot jaaren van onderscheid gekomen en verstaan hebbende/ wat haare Doeten in den Doop voor haar be- looft hebben/ zy zelven met haar e- gen mond en toestemminge opentlyk voor de Gemeente dat bekrachtigen en bevestigen mogen/ en also beloo- ben dat zy (onder Gods genade) al- tyd zullen trachten om die dingen ge- trouwelyk na te komen/ als zy met haar eigen belydenisse hebben toege- stemt.

¶ Dan zal den Bisschop zeggen:
Vernieuwt gy hier in de tegen- woordigheid van God en van deze Gemeente/ wat in uw naam in uwen Doop solemneel beloofd entoe- gezegt is/ bevestigt en bekrachtigd gy het zelve in eigener persoon/ en erkend gy u zelven verbonden alle die dingen te gelooven en te doen/ die uwe Doeten toen voor u aannamen?

¶ Hier zal elk een zeggen, Ja.

Bisschop.

Onze hulpe zy in den Naamie des Heeren!

Antw. Die Hemel en Aarde ges- maakt heeft.

Bisschop. Den Naame des Heeren zy gedankt.

Antw. Van nu/ tot in der eeu- wigheid.

Bisschop. Verhoort/ Heere/ onze Gebeden!

Antw. En laat ons roepen tot u komen.

Bisschop. Laat ons bidden,

Almighty and everliving God, who hast vouchsafed to regenerate these thy servants by water and the Holy Ghost, and hast given unto them forgiveness of all their sins; strengthen them; we beseech thee, O Lord, with the Holy Ghost the Comforter, and daily increase in them thy manifold gifts of grace; the spirit of wisdom and understanding; the spirit of counsel and ghostly strength; the spirit of knowledge and true godliness; and fill them, O Lord, with the spirit of thy holy fear, now and forever. *Amen.*

¶ *Then all of them in order kneeling before the Bishop, he shall lay his hand upon the head of every one severally, saying,*

Defend, O Lord, this thy child [or, this thy servant] with thy heavenly grace, that he may continue thine for ever: and daily increase in thy Holy Spirit more and more, until he come unto thy everlasting kingdom. *Amen.*

¶ *Then shall the Bishop say,*
The Lord be with you.

Answer. And with thy Spirit.

¶ *And (all kneeling down) the Bishop shall add.*

Let us pray.

Our Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. *Amen.*

¶ *And this Collect.*

Almighty and everlasting God, who makest us both to will and to do those things that be good and acceptable unto thy divine Majesty; We make our humble supplications unto thee for these thy servants, upon whom (after the example of thy holy Apostles) we have now laid our hands, to certify them (by this sign) of thy favour and gracious goodness towards them. Let thy Fatherly hand, we beseech thee, ever be over them; let thy Holy Spirit ever be with them; and so lead them in the knowledge

Almachtige en eeuwige God die u gewaardigt hebt de uwe Dienaren te wederbaaren door het Water en den Heiligen Geest en alle haare zonden te vergeven. Bevestigt haar / bidden wy / O Lord / door den Trooster den Heiligen Geest; en vermeerder in haare gaben van uwe Goddelijke genaden den Geest der wijsheid en des verstands / den Geest des raadsels / sterkte / den Geest der werelofte en de waare Godsdienstigheid: verbul haar met den Geest van de heilige breeze / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Daar na zy alle in ordre voor den Bisschop knielende, zal hy de hand leggen op de hoofden van ieder, zeggende:

Bescherm / O Heere / dit kind (of dezen uwen Diener) door uwe hemelsche genade op dat het altyd het uwe by den dageliks meer toeneeme door den Heiligen Geest / tot dat het tot uwewig Koninkryk eens come / Amen.

¶ Dan zal de Bisschop zeggen:
De Heere zy met u lieden.

Antw. En met uwen Geest.

¶ Dan alle knielende, zal de Bisschop daar byvoegen:

Laat ons bidden:

Onze Vader / &c. En leid ons niet in verzoeking / maar lof ons van den boosen / Amen.

¶ En dit Sluitgebed.

Almachtige eeuwige God ons de wille en de macht geve om te doen dat goet / en uwe genade steit aangenaam is: Wy bedden ons ootmoedelyk voor deze uwe Dienaren / op welke wy nu / uwe genade bezochten / en de handen geleid hebben / op dat ghy dezelve / door dit teeken / van uwe zonden verzekeren van uwe genade sterken wille / haerwaarts. Want den u laat uwe Vaderlyche hand haer altyd beschermen / en den Heiligen Geest haer zonder ophouden

Formulier van den Houwelyken Staat.

279

obedience of thy Word, that in
end they may obtain everlasting
through our Lord Jesus Christ,
with thee and the Holy Ghost
h and reigneth, ever one God,
ld without end. *Amen.*

Almighty Lord, and everlasting
God, vouchsafe, we beseech
to direct, sanctifie and govern
our hearts and bodies in the ways
of thy laws, and in the works of thy
commandments, that through thy
mighty protection, both here
ever, we may be preserved in body
soul, through our Lord and Sa-
Jesus Christ. *Amen.*

And the Bishop shall bless them, saying
thus,

He blessing of God Almighty,
the Father, the Son, and the
Holy Ghost, be upon you, and re-
with you for ever. *Amen.*

And there shall none be admitted to
the holy Communion, until such time as
be Confirmed, or be ready and desirous
to be Confirmed.

behouden / en also tot de kennisse en
gehoorzaamheid uwer Woords aan-
leiden / dat zy ten laasten het eeuwig-
geleiden mogen bekomen / door onzen
Heere Jesus Christus / die met u
leeft en regeert / waarachtig God in
alle eeuwigheden / *Amen.*

O Almachtige Heere en eeuwig-
ge God / het geliebe u /
sinneken wy / beide onze herten en
lichamen te bestieren / te heiligen / en
te leiden in de wegen uwer wetten en
de werken uwer Geboden / op dat
wy door uwe alderkrachtigste bes-
cherminge en hier / en daar altoos /
in ziel en lichaam behaard mogen
zyn / door Jesus Christus onzen
Zaligmaker en Heere / *Amen.*

¶ Ten laatste zal den Bisschop haar
zegenen, zeggende:

De zegen des Almachtigen
Gods des Vaders / des Zoons /
ende des Heiligen Geestes / zy en bly-
be over u lieden tot in eeuwigheid /
Amen.

¶ Daar zal niemand tot het Heilige
Avondmaal toegelaten worden,
dan ter tyde hy bevestigd is, of daar
toe gereed en begeerig zy.

A Form of Solemnization of Matrimony.

Formulier van den Houwelyken Staat.

¶ First, the Banns of all that are to
be married together must be pu-
lished in the Church three several Sun-
days or Holydays, in the time of Divine
service, immediately before the Sen-
tence for the Offertory; the Curate
after the accustomed manner,
publish the Banns of Marriage be-
tween M. of— and N. of— If any of
you know cause or just impediment
wherefore two persons should not be
married together in holy Matrimony,
come forward to declare it: This is the First
time of asking.

And if the persons that are to be married

¶ **E**rst moeten de Geboden ge-
gaan zyn, op drie Zondagen, of
Feestdagen, ten tyde des Goddely-
ken Diensts, volgens de oude ge-
woonte. Den Dienaar zeggende:

Ik roepe de Trouw-geboden af
tusschen M. en N. &c. Zo iemand
van u lieden eenige reden van billike
verhindering weet / waarom deze
twee Personen in 't H. Houwelyk
niet zouden zamengeboegt worden /
zo hebt gy het in te brengen / dit is
het eerste / 't tweede, of 't derde Ge-
bod / na dat vereist word.

¶ Indien de Personen, die door den

dwell in divers Parishes, the Banns must be asked in both Parishes; and the Curate of the one Parish shall not solemnize Matrimony betwixt them, without a Certificate of the Banns being thrice asked, from the Curate of the other Parish.

¶ *At the day and time appointed for solemnization of Matrimony, the persons to be married shall come into the body of the Church with their friends and neighbours; And there standing together, the man on the right hand, and the woman on the left, The Priest shall say,*

Dearly beloved, we are gathered together here in the sight of God, and in the face of this Congregation, to joyn together this man and this woman in holy Matrimony, which is an honourable estate instituted of God in the time of mans innocency, signifying unto us the mystical union that is betwixt Christ and his Church; which holy estate Christ adorned and beautified with his presence, and first miracle that he wrought in Cana of Galilee, and is commended of Saint Paul to be honourable among all men; and therefore is not by any to be enterprized, nor taken in hand unadvisedly, lightly, or wantonly, to satisfy mens carnal lusts and appetites, like brute beasts that have no understanding, but reverently, discreetly, advisedly, soberly, and in the fear of God, duly considering the causes for which matrimony was ordained.

First, it was ordained for the pro-

Houwelyken Staat zich vereenigen willen, in een verscheide Wyk wonen, zo moeten de Geboden in beide bekend gemaakt worden. Noch den Dienaar van de eene Wyk besta niet de vieringe des Houwelyks te doen, ten zy hy door haer teeken des Dienaars van de andere Wyk verzekert zy, dat'er drie Geboden gegaan zyn.

¶ Op den bestemden dag des Houwelyks zullen de gene, die in't Houwelyk verzamelen willen met haer Vrienden en Gebuuren in't nader Kerke komen; en daar staan de Man aan de rechter, de Vrouw aan de linkerhand, zal den Dienaar zeggen:

Zeer Geliefden: Wy zyn hier verzamelen gekomen in de tegenwoordigheid Gods / en voor het aangezichte van uwer Kerke / op dat wy uzen Man en deze Vrouw doopen. **Band des Houwelyks** zouden wezen: **Welke eerlyke manieren** leven / eerst van God zelfs in den eerlyken radpze (doe de Mensch noch in onzelyheid volstandig bleef) ingeschied ons daar door voorbeeldende de eerlyke vereeniging tusschen Christus en zyne Kerke: welke Heiligen Se daer na mede van Christus / door tegenwoordigheid en dat eerste wederwerk / 't welke hy in Cana Galilea gedaan had / verriert en eerlykt is: En van den Heiligen Paulus aangeprezen werd / dat de eerlyk is onder alle meningen. **Daarom** moet men dezelve niet licht noch onbozzichtelyk aangaan / niet mit dartzelheid / om de vleeschlyche begeerlykheden en de lusten menschen te voldoen (gelijk de reu pleegen / die geen reden noch stand hebben) maar eerlydigh / met welberaden zinnen in de vzeze Gods / eerst wettelyk meenigmaal overleid hebbende oorzaken / om welke het Houwelyk was verordineert.

Welke eerst was tot het bo-

tion of children, to be brought
to the fear and nurture of the Lord,
to the praise of his holy Name.

Secondly, it was ordained for a re-
medy against sin, and to avoid for-
nication, that such persons as have
the gift of continency, might
keep themselves undefiled mem-
bers of Christs body.

Thirdly, it was ordained for the
society, help, and comfort
the one ought to have of the
other, both in prosperity and ad-
versity: into which holy estate these
persons present come now to be
married. Therefore if any man can
show any just cause why they may not
lawfully be joyned together, let him
speak, or else hereafter for ever
let it be peace,

*And also speaking unto the Persons that
are married, he shall say,*

I require and charge you both (as
I will answer at the dreadful day
of judgement, when the secrets of all
shall be disclosed) that if either
of you know any impediment, why
you may not be lawfully joyned to-
gether in matrimony, ye do now con-
fess it.

For be ye well assured, that
ye are coupled together otherwise
than Gods Word doth allow,
if ye are not joyned together by God,
your matrimony is unlawful.

*On the which day of Marriage, if any man
shall ledge and declare any impediment
why they may not be coupled together in
matrimony by Gods Law, or the Laws
of this Realm, and will be bound, and
give Sureties with him, to the par-
son or else put in a caution (to the full
of such charges as the persons to be
married do thereby sustain) to prove his*

teelen van kinderen/ om dezelve op
te brengen in de vreeze en tuchtinge
des Heeren/ en tot lof en eere Gods.

Ten tweeden was het ingesteld/om
te wezen een hulpmiddel tegen de zonde/
en om hoerery te schuilen; op
dat de zodanige/ die de gabe der on-
houdinge niet ontfangen hebben/ zoud-
den trouwen/ en haar als onbesmette
leden des lichaams Christi bewaren.

Ten derden was het ingestelt tot
een onderlinge vergezelschappin-
ge des levens/ troost en hulpe van
beiden onder haar/ zo in voorspoed/
als in tegenspoed. Tot welke Heil-
ige Staat deze twee tegenwoordige
Persoonen gekomen zyn/ om nu in
hereenigt te worden. Over zulks/in-
dien hier iemand is/ die eenige regt-
vaardige oorzaak kan bybrengen/
waardoor deze niet wettelyk te zamen
geboegt zouden mogen werden/ die
spreeke nu/ of swaige in toekomende
eetwyltyk.

¶ En de Persoonen dus aansprekende,
die getrouwt zullen werden, zal
den Dienaar zeggen:

Ik hebbele en gebiede u lieden/ (ge-
lyk gy in dien vreeslyken dag
des oordeels/ wanneer de geheimen
aller herten geopent zullen worden/
rekening zult geven) dat/ indien ie-
mand van u beiden eenig beletzel
weet/ waar door gy niet wettelyk
zoudt mogen hereenigt werden/ gy
het zelve nu behyd: Want gy moogt
wel verzekert zyn/ dat alle die an-
ders te zamen geboegt werden/ dan
Gods Woord goed keurd/ geen zinnig
van God te zamen geboegt werden/
en dat der zodaniger Houwelyk niet
wettig is.

¶ Op welke dag des Houwelyks, in-
dien iemand eenig belotfel zal by-
brengen, of bekend maken, waar
door zy volgens de Wet Gods, of
volgens de Ordinantien dezes Ryks,
niet kunnen in den Houwelyken
Staat vereenigt worden, en hy zig
zelve te gelyk met genoegzaame
borgten wil verbinden, aan de Perso-

Allegation: Then the solemnization must be deferred until such time as the truth be tried.

¶ *If no impediment be alledged, then shall the Curate say unto the man,*

N. **W**ilt thou have this woman to thy wedded wife, to live together after Gods ordinance, in the holy estate of Matrimony? Wilt thou love her, comfort her, honour and keep her in sickness and in health, and forsaking all other, keep thee only unto her, so long as ye both shall live?

¶ *The man shall answer, I will.*

¶ *Then shall the Priest say unto the woman,*

N. **W**ilt thou have this man to thy wedded husband, to live together after Gods ordinance, in the holy estate of Matrimony? Wilt thou obey him, serve him, love, honour and keep him, in sickness and in health, and forsaking all other, keep thee only unto him, so long as ye both shall live?

¶ *The woman shall answer, I will.*

¶ *Then shall the Minister say,*
Who giveth this Woman to be married to this man?

¶ *Then shall they give their troth to each other in this manner.*

¶ *The Minister receiving the woman at her fathers or friends hands, shall cause the man with his right hand to take the woman by her right hand, and to say after him as followeth.*

IN. take thee N. to my wedded wife, to have and to hold, from this day forward, for better for worse, for richer for poorer, in sickness and

nen, die alzo zouden vereenigt werden, of behoorlyke borge stelt voor alle kosten, die deze gaarn vereenigde personen zouden lyden, dat hi zyne zaak goed zal maken en bewyzen. Zo zal de Solemnisatie Bevestinge des Houwelyks uitspelt werden tot die tyd, dat de waarheid der zaak volkomentlyk blijkt.

¶ Indien'er geen beletsel bekend maakt werd, zal den Dienaar dezer voegen den Man aanspreken.

N. **W**ilt gy deze Vrouw hebben tot uw getrouwt Wif met haar in den heiligen Straat des Houtwelyks/ volgens de Ordinantie Gods/ te zamen te leven? Wilt gy haar lief hebben/ vertroosten en zo wel ziek/ als gezond onderhouden/ en alle andere begeherten hebbende/ haar alleen aanhangen/ zo lang gy te zamen leven zult?

¶ Den Man zal antwoorden: Ja.

¶ Dan zal de Dienaar tot de Vrouw zeggen:

N. **W**ilt gy deze Persoon hebben tot uw getrouwe Wif om t'zamen te leven in den heiligen Straat des Houtwelyks/ volgens de Ordinantie Gods? Wilt gy gehoorzamen/ dienen/ lief hebben/ en hem ondersteunen in gezondheid/ en alle andere begeherten/ u alleen by hem houdende/ lange gy t'zamen leven zult?

¶ De Vrouwe zal zeggen: Ja.

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:

Wie geeft deze Vrouw uit te geven aan dezen man getrouwt te worden?

¶ Dan den Dienaar de Vrouwe vangende uirhanden van haare ouders of Vrienden, zal hy den bevelen de rechterhand van de Vrouw te neemen; en alzo zyne beide, den eenen de andere onderlinge Trouw geven: Den Dienaar na zeggende, als volgt.

IN. neme u N. tot myn getrouwt/ om u van deze tyd af tot toekomstende/ te houden voor lief/ of erger/ voor ryker of armer

Formulier van den Houwelyken staat.

283.

health, to love and to cherish till
th us do part, according to Gods
y ordinance; and thereto I plight
e my troth.

*Then shall they loose their hands, and
the woman with her right hand taking the
man by his right hand, shall likewise say
after the Minister,*

N. take thee N. to my wedded
husband, to have and to hold,
in this day forward, for better for
se, for richer for poorer, in
heals and in health, to love, cherish,
to obey, till death us do part, ac-
cording to Gods holy ordinance; and
to I give thee my troth.

*Then shall they again loose their hands,
and the man shall give unto the woman a
Ring, laying the same upon the book,
with the accustomed duty to the Priest and
Deacon. And the Priest taking the Ring,
shall deliver it unto the man, to put it
on the fourth finger of the womans left
hand. And the man holding the Ring
shall say, and taught by the Priest, shall*

With this Ring I thee wed, with
my body I thee worship, and
all my worldly goods I thee
give: In the Name of the Father,
of the Son, and of the Holy
Ghost. Amen.

*Then the man leaving the Ring upon the
fourth finger of the womans left hand,
they shall both kneel down, and the Mi-
nister shall say,*

Let us pray.

Eternal God, Creator and Pre-
server of all mankind, giver of
eternal grace, the author of ever-
lasting life; Send thy blessing upon
thy servants, this man and this
woman, whom we bless in thy
Name; that as Isaac and Rebecca
were joined together, so these per-

son and wife be joined together
in love and fellowship, as the
Church is united to Christ, the
Body of his flesh, and part of
his bones, which he himself
will preserve in himself, as
the Church cleanseth herself
by the word, that he may
present himself to himself
glorious, without spot or wrinkle,
or any such thing, that he
may so present himself to
himself in glory.

¶ Dan zullen zy de handen los laten,
en de Vrouwe wederom vattende
de rechterhand des Mans, zal zeg-
gen:

Ik N. neme u N. tot mynen
Man / om u van dezen tyd af / in
t toekomstende te houden voor beter
of erger / rijker of armer / zo gezond
als ziek / u te beminnen / te eeren /
en te gehoorzamen / tot dat de dood
ons doer scheiden / volgens Gods
Oydmantie; en tot bevestiginge des
zels geve ik u myn Trouwe.

¶ Dan zullen zy de handen weder
los laten, en den Man zal den ring
die hy zyn Huisvrouw geven wil,
gelykelyk met het geld, dat den
Dienaar en zyn Medehulper hebben
moet, op het Boek leggen: en den
Dienaar zal den Ring overleveren
aan den Man, op dat hy die steeke
aan de vierde vinger van de slinker-
hand zyner Huisvrouw, en den
Man de Ring daar houdende en van
den Dienaar onderwezen zynde,
zal zeggen:

Met dezen Ring trouwe ik u/
met myn lichaam eere ik u/
en van alle myne wereldsche goeder-
ren stel ik u een deelgenoot. In den
Name des Vaders / ende des Zoons /
ende des Heiligen Geestes / Amen.

¶ Den Man den Ring latende aan de
vierde vinger van de slinkerhand
der Vrouwe, zo zullen zy beide
nederknielen, en den Dienaar zal
zeggen:

Laat ons bidden.

O Eeuwige God / Schepper en
Onderhouder des gantschen
Menschelijken Geslachts / Gever
aller Geestelyke Genade / en Ver-
teure des eeuwigen Lebens / zend
uwzen zegen over deze uwe Dienaar-
ren / dezen Man en deze Vrouwe /
welken wy in uwzen Name zeege-
vons

sons may surely perform and keep the vow and covenant betwixt them made (wherof this Ring given and received is a token and pledge) and may ever remain in perfect love and peace together, and live according to thy laws, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Then shall the Priest joyn their right hands together, and say,*

Those whom God hath joyned together, let no man put asunder.

¶ *Then shall the Minister speak unto the people.*

F Orasimuch as N. and N. have consented together in holy wedlock, and have witnessed the same before God and this company, and thereto have given and pledged their troth either to other, and have declared the same by giving and receiving of a Ring, and by joyning of hands; I pronounce that they be man and wife together, In the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. *Amen.*

¶ *And the Minister shall add this blessing.*

G Od the Father, God the Son, God the Holy Ghost, blefs, preserve and keep you; the Lord mercifully with his favour look upon you, and so fill you with all spiritual benediction and grace, that ye may so live together in this life, that in the world to come ye may have life everlasting. *Amen.*

¶ *Then the Minister or Clerks going to the Lords Table, shall say or sing this Psalm following.*

nen / op dat / gelyk Izaak en Rebecca niet zeer groote getrouwenheid t'zamen leefden / deze twee ook alsoe de belofte en het verbond / daar zy in getreden zyn / (van het welcke deze de Geving en Naameening der Ringe / een blyk en verzegeling is) te vaster mogen volhzengen en overhouden; en op dat zy in onderlinge liefde / en in den band des vromdes mogen volharden / en haar weder gantsche leven / volgens den regel uwer wetten / mogen bestuuren / doo? Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Dan zal den Dienaar haar lieden rechterhanden te samen voegen, zeggende:

Dat God t'zamen gevoegt heeft, scheiden de menschen niet.

¶ Aan het volk zal den Dienaar aldus spreken:

A Angezien N. en N. zamen overeen gekomen zyn in de Heilige Houtwelck / en zulke voor God en deze Vergadering betuigen hebben / en tot bevestiging dezes elckander haare onderlinge Trouw belooft / en doo? het t'zamen voegen der rechterhanden 't selve openbaerlyk verklaard hebben: Zo verklaar ik / dat zy zyn t'zamen getrouwd Man en Vrouw; In den Naam des Vaders / ende des Zoons / ende des H. Geestes / Amen.

¶ Daar nevens zal den Dienaar dezes zegen laten gaan:

G Od de Vader / God de Zoon / God de Heilige Geest zegent u, bewaare en beschermte u lieden: O barmhertige Heere begunstige u goetdierentlyk / en vervulle u met alle geestelyke zegen en genade / dat gy zo te zamen leven moogt in dit leven / dat gy in de toekomstige eeuw / het eeuwige leven moogt genieten / Amen.

¶ Daar na zal de Dienaar, of Geestelyke, gaande na de Tafel der Heeren, deze volgende Psalm zingen of zingen.

Beati omnes. Psalm 128.

Blessed are all they that fear the Lord: and walk in his ways.

For thou shalt eat the labour of thine hands: O well is thee, and thy wife shall be as the fruitful vine upon the walls of thy house.

Thy children like the olivebranch round about thy table. So thus shall the man be blessed: he that feareth the Lord.

The Lord from out of Zion shall bless thee: that thou shalt see Jerusalem in prosperity all thy life long; that thou shalt see thy children and peace upon thee.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the, &c.

¶ Or thus Psalm.

Deus misereatur. Psalm 67.

God be merciful unto us, and bless us: and shew us the light of his countenance, and be merciful unto us.

That thy way may be known upon earth: thy saving health among all nations.

Let the people praise thee, O God: let all the people praise thee.

Let the nations rejoyce and be glad: for thou shalt judge the folk righteously, and govern the nations upon earth.

Let the people praise thee, O God: let all the people praise thee.

When shall the earth bring forth increase: and God, even our God, shall give us his blessing.

God shall bless us: and all the ends of the world shall fear him.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the, &c.

Beati omnes.

Welgelukzalig is een iegelyk die den Heere breeft/ die in zynen wegen wandeld.

Want gy zult eten den arbeid uwer handen/ welgelukzalig zult gy zyn/en 't zal u wel gaan.

Uwe Huisvrouw zal wezen als een brugtbaare wynstok aan de zyden uwes huizes:

Uwe kinderen als olyfplanten rondom uwe tafel.

Ziet / also zal zekerlyk die man gezegent worden / die den Heere breeft.

De Heere zal u zegenen uit Zion / ende gy zult het goede Jeruzalems aanschouwen alle de dagen uwes levens:

Ende gy zult uwe kinds kinderen zien/ breeide over Israel!

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

¶ Of dezen Psalm:

Deus misereatur.

God zy ons genadig / ende zegene ons: In doe zyn Aanschyn aan ons lichten/ Sela!

Op dat men op der aarden uwen weg kenne; onder alle Heidenen uwe Heil.

De volken zullen // O God / lo- ben/ de volken altemaal zullen // lo- ben.

De natien zullen haar verblipden / en juichen/ om dat Gy de volken zult richten in rechtmatigheid: ende de Natien op der aarden / die zult Gy leiden/ Sela!

De volken zullen // O God / lo- ben/ De volken altemaal zullen // lo- ben.

De aarde geeft haar gewas: God/ onze God/ zal ons zegenen.

God zal ons zegenen: ende alle eynden der aarde zullen Hem breezen.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

¶ Ten

¶ The Psalm ended, and the man and the woman kneeling before the Lords Table, the Priest standing at the Table, and turning his face towards them, shall say,

Lord, have mercy upon us.

Answer. Christ, have mercy upon us.

Minister. Lord, have mercy upon us.

Our Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. Amen.

Minister. O Lord, save thy servant, and thy handmaid;

Answer. Who put their trust in thee.

Minister. O Lord, send them help from thy holy place.

Answer. And evermore defend them.

Minister. Be unto them a tower of strength.

Answer. From the face of their enemy.

Minister. O Lord, hear our prayer.

Answer. And let our cry come unto thee.

Minister.

O God of Abraham, God of Isaac, God of Jacob, bleſs theſe thy ſervants, and ſow the ſeed of eternal life in their hearts, that whatſoever in thy holy Word they ſhall profitably learn, they may in deed fulfil the ſame. Look, O Lord, mercifully upon them from heaven, and bleſs them. And as thou didſt ſend thy bleſſing upon Abraham and Sarah, to their great comfort; ſo vouchſafe to ſend thy bleſſing upon theſe thy ſervants, that they obeying thy will, and alway being in ſafety under thy protection, may abide in thy love unto their lives end, through Jeſus Chriſt our Lord. Amen.

¶ This Prayer next following ſhall be

¶ Den Psalm geeindigt zynde, ende den Man en de Vrouw knielende voor de Tafel des Heeren, ende den Dienaar aan de zelve mede ſtaande en haarlieden aanziende, zal zeggen:

Heere ontfermt U onzer!

Antw. Chriſte ontfermt U onzer!

Dienaar. Heere ontfermt U onzer!

Onze Vader / &c. Ende ons niet in verzoeking; maar verloſt ons van den bozen. Amen.

Dienaar. O Heere / behoed uw Dienaar en Dienſtmaagd.

Antw. Die op U hoopen.

Dienaar. Zent haar / Heere / uit uw heilige wooninge.

Antw. En beſchermt haar altyd.

Dienaar. Weest haar een brennende ſterkte:

Antw. Door het Aangezigt der brennender byand.

Dienaar. Heere verhoort onze bedden.

Antw. En ons roepen tot U!

Dienaar.

O God Abrahams / God Iſaacs / God Jacobs! zegend deze Dienaren / en zaaid het zaad des ewigen levens in hare gemoederen; dat zy alles / wat zy niet verſtaan uit uw hoogheilig Woord mogen leren dat zelve mogen volbrengen. Genadiglyk op haar / O Heere / uw heemeliſche woonſtede / en zeg haar: En geſyk Gy over Abraham en Sara uwen zegen gezonden hem om haar wonderbaarlyk te vermenigvuldigen: te zenden over deze uwe Dienaren dat zy uwe wilſte gehoort hebben en van uwe beſcherminge verzoeld zynde / in uw liefde (zo lange zy leven) ſtandvaſtig mogen blyven door Jeſus Chriſtus onzen Heer. Amen.

¶ Dit volgende Gebed zal overg

¶ Then

mitted, where the woman is past child-bearing.

O Merciful Lord and heavenly Father, by whose gracious gift mankind is increased; We beseech thee assist with thy blessing these two sons, that they may both be fruitful in procreation of children, and so live together so long in godly love and honesty, that they may see their children Christianly and virtuously brought up, to thy praise and honour, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

O God, who by thy mighty power hast made all things of nothing, who also (after other things set in order) didst appoint that out of one (created after thine own image and similitude) woman should take her beginning; and knitting them together, didst teach that it should be lawful to put asunder those whom thou by Matrimony hadst made one: O God, who hast constituted the state of Matrimony to be an excellent mystery, that in it signified and represented the spiritual marriage and unity betwixt Christ and his Church; Look mercifully upon these thy servants, that this man may love his wife, according to thy word, (as Christ did his spouse the Church, who sanctified himself for it, loving and cherishing it even as his own flesh) and that this woman may be loving, amiable, faithful and obedient to her husband, and in all quietness, peace and peace, be a follower of holy and godly matrons. O Lord, bless them both, and grant them to inherit thy everlasting kingdom, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

gen werden, indien de Vrouw op-houd van kinderen te baren.

O Barmhertige Heere en hemelsche Vader/ door wiens genadige gunste het menschelyk geslacht voort geplaut werd/ voortkomt/ bid den wy/ deze ulwe Dienaren met ulwe zegen/ op dat zy vruchtbaar mogen wezen in de voortteeling der kinderen/ en in heilige liefde en eerbaarheid zo lange leven/ tot dat zy haar kinderen Christelyk en in deugden zien opgebracht/ tot ulw lofen heerlijkheid/ door Jesus Christus onzen Heere/ *Amen.*

O God/ die door de mogentheid ulwes kragt alles uit niet gemaakt hebt/ en na de grondlegginge des geheels/ mede verordineert hebt/ dat de Vrouw het beginsel harens levens zoude nemen van den Man/ die na ulwen beeld en gelijkenisse geschapen was/ en haar te zamen voegende/ beslooten hebt/ dat het niet geschorst zal zyn/ de zodanige te scheiden/ welke Gy door de Wet des Houtwelyks een gemaakt hebt: **O** God/ die den houtwelyken band door zo een uitnemende verborgenheid geheiligt hebt/ dat het geestelyke Houtwelyk daar door betekent en afgemaald is/ en de vereeniging Christi met zyn Kerk; staat ulwe genadige oogen op deze ulwe Dienaren/ op dat niet alleenlyk deze Man zyne Huishvrouw/ volgens ulw Heilig Woord/ beminne (gelyk Christus zyne Kerk lief gehad heeft/ en zig zelven voor die over gaf/ de zelve beminnende en koesterende/ als zyn eigen vleesch:) maar ook deze Vrouw aan haar Man liefstallig/ wys/ getrouw en gehoorzaam/ en in het bephierender rust/ des matigheids/ en des vreedes/ een navolger der heilige en Godvruchtige Vrouwen zy. Zegent haar beide/ **O** Heere/ en geest haar ten laatsen het Erfdeel des eeuwigen levens/ door Jesus Christus onzen Heere/ *Amen.*

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:

Al.

¶ Then shall the Priest say,

Almighty God, who at the beginning did create our first parents, Adam and Eve, and did sanctifie and joyn them together in marriage; Pour upon you the riches of his grace, sanctifie and bleſs you, that ye may please him both in body and ſoul, and live together in holy love unto your lives end. *Amen.*

¶ *After which, if there be no Sermon declaring the duties of Man and Wife, the Miniſter ſhall read as followeth.*

All ye that are married, or that intend to take the holy eſtate of Matrimony upon you, hear what the holy Scripture doth ſay as touching the duty of husbands towards their wives, and wives towards their husbands.

Saint Paul in his Epistle to the Ephesians, the fifth Chapter, doth give this Commandment to all married men: Husbands, love your wives, even as Christ also loved the Church, and gave himself for it, that he might sanctifie and cleanse it with the washing of water by the Word; that he might present it to himself a glorious Church, not having spot or wrinkle, or any such thing; but that it should be holy and without blemish. So ought men to love their wives, as their own bodies: He that loveth his wife, loveth himself. For no man ever yet hated his own flesh, but nourisheth and cherisheth it, even as the Lord the Church: For we are members of his body, of his flesh, and of his bones. For this cause shall a man leave his father and mother, and shall be joyned unto his wife, and they two shall be one flesh. This is a great mystery; but I speak concerning Christ and the Church. Nevertheless, let every one of you in

De Almachtige God/ die in de beginne onze Voorzouders/ Adam en Eva/ door zyne krachtſchapen/ haar geheiligt/ en door het Houtwelſk met elkander bereyde heeft/ ſtozte over ulieden mit de ronnen zynner genade/ heilige en gene ulieden alzo/ dat Gy hem gelykelyk met lichaam en ziele moghe behagen/ en in ware liefde tot de levens einde toe volherden / Amen.

¶ Daar na zal de Dienaar, zo'er gen Predikaatzieis, waar in de plichten van Man en Vrouw aangewend werden, dit volgende leezen:

Gelieden alle/ die door het Houtwelſk i'zamen gehoegt zyn/ die hoop/ u neemt den heiligen vades Houtwelſks aan te gaan: Iſt fterft toe wat de hoogheilige Schone ons leert van de ſchuldige plichten der Mannen aan hare Vrouwen en der Vrouwen aan hare Mannen.

Den Heiligen Apostel Paulus gebiedt alle Mannen aan het Commandement / van zynen Brief tot die van Ephesen, op deze wyſe. Gy Mannen hebt ulve eigene Vrouwen lief gelooft ook Christus de Gemeinte lief gelooft heeft / en hem ſelven voor haar overgegeven: Op dat hyze heiligh zoude/ haar gereinigt hebbende in het Bad des Waters/ door het Woord: Op dat hyze hem zelve zoude heerlyk voorſtellen / een Gemeinte/ die geen vlekke of rimpel heeft/ ofte iet diergelijks: Alſo dat zy zoude heilig zyn en onbevleet lyk. Alzo zyn de Mannen ſchuldig haare eigene Vrouwen lief te hebben / gelyk haare eigene lichaam. Die zyne eigene Vrouw lief heeft die heeft hem ſelven lief. Want het Commandement oit zy eigen vlees en haat/maar hy boed het en ondergeeft het/ gelykerwoys ook de Heere Gemeinte. Want wy zyn leden zyn Lichaams/ van zynen vlees/ en van zynen beenen. Daarom zal een man zynen Vader en Moeder verlaten

ular so love his wife even as
self. Ephes. 5. 25.

ewife the same Saint Paul write-
to the Colossians, speaketh thus
men that are married, Hus-
bands, love your wives, and be not
against them. Col. 3. 19.

also what Saint Peter the
le of Christ, who was himself
ried man, saith unto them that
married, Ye husbands, dwell
your wives according to know-
giving honour unto the wife,
to the weaker vessel, and as
heirs together of the grace of
that your prayers be not hindred.
1 Pet. 3. 7.

erto ye have heard the duty of
usband toward the wife. Now
se, ye wives, hear and learn
duties toward your husbands,
it is plainly set forth in holy
ure.

Paul in the aforementioned Epi-
the Ephesians, teacheth you
Wives, submit your selves unto
own husbands, as unto the
For the husband is the head
wife, even as Christ is the
of the Church: and he is the
of the body. Therefore as
Church is subject unto Christ, so
wives be to their own hus-
in every thing. And again he
Let the wife see that she reve-
her husband. Ephes. 5. 22.

in his Epistle to the Colof-
Saint Paul giveth you this short
Wives, submit your selves
your own husbands, as it is fit

en zal zyn Wyf aanhangen / en zy
twee zullen tot een vlees weezen. De-
ze verborghentheid is groot: dog ik
zegge dit/ziende op Christus ende op
de Gemeente. Zo dan ook gelyeden
elk in 't byzonder/ een iegelyk hebbe
zyn eigen Vrouwte alzo lief/ als hem
zelven: Eph. 5. 25.

Dezen Heiligen Apostel insgelyks
tot de Colossentien schryvende/
spreekt alle Mannen aldus aan: Gy
Mannen/ hebt uwe Vrouwen lief/
ende werd niet verbittert tegen haar/
Col. 3. 19.

Hooft mede wat den Heiligen A-
postel Christi Petrus/ welke zels
mede een getrouwt Man was/aan
alle Mannen gezeid heeft: Gy
Mannen/ woonet by haar niet ver-
stand/ den vrouwelyken bate / als
het zwakste/ eere gebende/ als die
ook mede erfgenamen der genade des
lebens met haar zyt: op dat uwe
gebeden niet verhindert werden /
1 Pet. 3. 7.

Dus verre hebt gy nu gehooft de
plichten der Mannen aan hare Huis-
vrouwen. Gy Vrouwen luistert nu
mede toe/ en leert de plichten/ die gy
uwe Mannen schuldig zyt/ gelyk
die in de H. Schryften zeer klaarlyk
zyn opengelegt.

Den Heiligen Apostel Paulus leert
in den voorgezeiden Brieft tot die van
Ephesen/dus: Gy Vrouwen weest
uwe eigene Mannen onderdanig/
gelyk den Heere: Want de Man
is het hooft des Wyfs / gelyk ook
Christus het hooft der Gemeente
is: En Hy is de behouder des lich-
chaams. Daarom gelyk de Gemeen-
te Christo onderdanig is/ laat alzo
ook de Vrouwen haare eigene Man-
nen in alles onderworpen zyn. En
wederom zeid hy: Maar dat de
Vrouwte haren Man vreesse/ Eph.
5. 22.

En in zyn Brieft aan de Colossen-
sen geeft den H. Paulus deze korte
lesse: Gy Vrouwen zyt uwe eigene
Mannen onderdanig/ gelyk het be-

in the Lord. Col. 3. 18.

Saint Peter also doth instruct you very well, thus saying, Ye wives, be in subjection to your own husbands; that if any obey not the Word, they also may without the Word be won by the conversation of the wives, while they behold your chaste conversation coupled with fear. Whose adorning let it not be that outward adorning of plaiting the hair, and of wearing of gold, or of putting on of apparel; but let it be the hidden man of the heart, in that which is not corruptible, even the ornament of a meek and quiet spirit, which is in the sight of God of great price. For after this manner in the old time, the holy women also who trusted in God, adorned themselves, being in subjection unto their own husbands; even as Sarah obeyed Abraham, calling him lord; whose daughters ye are as long as ye do well, and are not afraid with any amazement. 1 S. Pet. 3. 1.

It is convenient that the new married persons should receive the holy Communion at the time of their Marriage, or at the first opportunity after their Marriage.

taamt in den Heere / Col. 3. 18.

Den Heiligen Apostel Petrus dertwist u lieden mede zeer goddelijck / zeggende : Desgelyck als Vrouwen / zyt ulve eigene Mannen onderdanig : Op dat ook zo den woordde ongehoorzaam zyt door den wandel der Vrouwen woordd mogen gelovinnen worden Als zy zullen ingezien hebben in kuiffen wandel in bzeze. Welker riersel zy niet t gene uiterlyk is staande in het blechten des haars omhangen van goud / of van kleed aan te trekken: maar de verheven mensche des herten / in het ontvieselyk verciersel eens zagtmoodigh stillen geests / die kostelyk is God. Want also vercierden haaren eertyds ook de heilige Vrouwen die op God hoopten / en waren de eigene Mannen onderdanig : En Sara / Abraham gehoorzaam geweest / hem noemende Heere: hier dochters gy gelovden zyt / gy wel doet / en niet bzeest van geverschikkinge / 1 Pet. 3. 1.

Het is gevoegelyk dat de goede heilige Trouwe verzoeken zyn, op den zelvigen dag des lofts, of by de eerste gelegenheid na haar trouwen, het heilige vondmaal ontfangen.

The Ordre for the Visitation of the Sick.

Ordre om de Zieken te bezoeken.

When any person is sick, notice shall be given thereof to the Minister of the Parish; who coming into the sick persons house, shall say,

PPeace be to this house, and to all that dwell in it.

When he cometh into the sick mans presence, he shall say, kneeling down,

Remember not, Lord, our iniquities, nor the iniquities of our forefathers. Spare us, good Lord, spare thy people, whom thou hast redeemed with thy most precious

Als iemand ziek is, zal daarvan den Dienaar der Wyk kennis gegeven worden, welke in het komen van het huis des zieken zeggen:

Vreede zy den huize / en die daar binnen woonen!

Komende by den zieken, zal met gebogen knien zeggen:

En gedenkt niet / Heere / ongerechtigheden / noch den onzer ouderen. Spaart om Heere / spaart uw volk / het gy door uw dierbaar bloed ge-

Ordre om de Zicken te bezoeken.

257

and, and be not angry with us for

Answer. Spare us, good Lord.

¶ Then the Minister shall say,

Let us pray.

Lord, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

Our Father, &c. And lead us not

into temptation; But deliver us

from evil. Amen.

Minister. O Lord, save thy ser-

vant. Which putteth his trust in

Minister. Send him help from thy
place.

Answer. And evermore mightily
and him.

Minister. Let the enemy have no
stage of him;

Answer. Nor the wicked approach
to him.

Minister. Be unto him, O Lord, a
tower.

Answer. From the face of his ene-

Minister. O Lord, hear our prayers.

Answer. And let our cry come unto

Minister.

Lord, look down from heaven,
behold, visit and relieve this
servant. Look upon him with
eyes of thy mercy, give him com-
fort and sure confidence in thee,
and him from the danger of the
enemy, and keep him in perpetual
peace and safety, through Jesus Christ
our Lord. Amen.

Hear us, Almighty and most
merciful God and Saviour; ex-
cuse thy accustomed goodness to this
servant who is grieved with sick-
ness. Sanctifie, we beseech thee,
thy fatherly correction to him;
that the sense of his weakness may add
strength to his faith, and seriousness
to his repentance. That if it shall be

soent hebt; en laat ulwe toozn niet
over ons zyn tot in eeuwigheid.

Antw. Spaart ons / goede Heere.

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:

Laat ons bidden.

Heere / ontfermt U onzer.

Christe, ontfermt U onzer!

Heere / ontfermt U onzer.

Onze Vader / &c. Ende en
leid ons niet in verzoeking;
maar verlost ons van den booze.
Amen.

Dienaar. O Heere / behoud ulwen
knecht.

Antw. Die zyn vertrouwen op U
stelt.

Dienaar. Zend hem hulpe uit ulwe
woonstede.

Antw. En bescherm hem altyd
met kracht.

Dienaar. Laat den vyand op hem
niet bermogen.

Antw. Nach de godlooze en nades-
re niet om hem te beschadigen.

Dienaar. Zyt gy hem, Heere / een
burg der sterkte.

Antw. Tegen het aangezigt zyns
vyands.

Dienaar. O Heere / verhoort onze
gebeden.

Antw. En ons roepen kome tot U.

Dienaar.

O Heere / ziet neder uit den hemel /
bezoekt en helpt dezen ulwen
dienaar. Beschout hem met de oogen
ulwer barmhertigheden; vertroost
hem, dat hy vastelyk op U vertrou-
we; Bescherm hem tegen de list der
des vyands / en bewaart hem in eeu-
wigduurige vrede en ruste / dooz
Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Verhoort ons / Allmachtige en
Allerbarmhertigste God en
Zaligmaker / strekt ulwe gewoone
barmhertigheid uit over dezen ulwen
zicken dienaar: Heiligt / bidden wy
U / deze ulwe Vaderlyke kaspdinge
aan hem, dat het gevoelen zyn-
er zwakheid zyn geloof versterke en
poetig make tot zyn bekeeringe, Dat

thy good pleasure to restore *him* to his former health, *he* may lead the residue of his life in thy fear, and to thy glory: or else give *him* grace so to take thy visitation, that after this painful life ended, *he* may dwell with thee in life everlasting, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Then shall the Minister exhort the sick person after this form, or other like.*

Dearly beloved, know this, that Almighty God is the Lord of life and death, and of all things to them pertaining, as youth, strength, health, age, weakness, and sickness. Wherefore, whatsoever your sickness is, know you certainly, that it is Gods visitation. And for what cause soever this sickness is sent unto you, whether it be to try your patience for the example of others, and that your faith may be found in the day of the Lord, laudable, glorious and honourable, to the increase of glory, and endless felicity; or else it be sent unto you to correct and amend in you whatsoever doth offend the eyes of your heavenly Father; know you certainly, that if you truly repent you of your sins, and bear your sickness patiently, trusting in Gods mercy, for his dear Son Jesus Christs sake, and render unto him humble thanks for his fatherly visitation, submitting your self wholly unto his will, it shall turn to your profit, and help you forward in the right way that leadeth unto everlasting life.

¶ *If the person visited be very sick, then the Curate may end his exhortation in this place, or else proceed.*

Take therefore in good part, the chastisement of the Lord: for (as Saint Paul saith in the twelfth

30 het u behagen mag hem te stellen tot zyn boorige gezondheid: het overige zyns levens leiden in ulwe bzeze: Of anders / ge hem dat hy deze ktuellinge also verdragen / dat hy na dit elendigen met u mag leven in der eendheid / dooz Jesus Christus on Heere / Amen.

¶ Dan zal den Dienaar aan de zieke deze of dergelyke vermaninge doen.
Zeer Geliefde / weet dit / den Almachtigen God / een re is des levens ende des doods van alles / wat daar toe behoort / jeugd / sterkte / gezondheid / doorn / zwakheid en krankheid. Daarom moet gy het daar booz bidden dat / hoedanig ook ulwe ziekte dezelve met de wille en kennisse u overkoint / uit wat oorzake ook zelve mogt spuiten / het zy / of ulwe lydzaamheid te beproeven tot voorbeeld van anderen / op ulw geloof in den dag des doods mogt gebonden worden tot lof / lyfheid en eere Gods / en vermeer ring van de bzeugde des eend levens; of ook tot kastyding en verbetering van iets / dat de oogten hemelschen Vaders misshaagt. Weet zekerlyk / indien gy watantig beroutw hebt van zonden / en ziekte goeds moeds verdraagt / trouwende op de barmhertighe Gods / dewelke belooft is in zyn Zone / onzen Heere Jesus Christus hem dankende booz deze Vaders bezoeking / en u zelve ootmoedigh onderwerpt aan zyn Goddelijke le / dat deze ziekte u bozderlyk zal tot ulwe behoudenis / en u zal gen op den rechten weg / welken tot in het eentwige leven.

¶ Indien den zieken heel krank zal den Dienaar hier een eind van zyn vermaninge kunnen maken of anders vervolgen:

Hierom moet gy de kasting des Heeren ten besten maant want gelyk den 12. Apostel Pa

pter to the Hebrews) whom the
loveth he chastneth, and scourge-
every son whom he receiveth. If
indure chastning, God dealeth
you as with sons; for what son
whom the father chastneth not?
if ye be without chastisement,
proof all are partakers, then are ye
rds, and not sons. Furthermore,
ave had fathers of our flesh, which
sted us, and we gave them re-
ce: shall we not much rather be
jection unto the Father of Spi-
and live? for they verily for a
days chastened us after their own
are; but he for our profit, that
ight be partakers of his holiness.
words, good brother, are writ-
holy Scripture for our comfort
struction, that we should pa-
, and with thanksgiving bear
heavenly Fathers correction,
soever by any manner of ad-
elf, it shall please his gracious
elfsto visit us. And there should
greater comfort to Christian
s, than to be made like unto
, by suffering patiently adver-
troubles, and sicknesses. For
helf went not up to joy, but
suffered pain; he entred not
glory before he was crucified.
y our way to eternal joy, is to
ere with Christ; and our door
er into eternal life, is gladly to
h Christ; that we may rise again
death, and dwell with him in
ing life. Now therefore taking
ckness, which is thus profitable
a, patiently, I exhort you in
me of God, to remember the
ion which you made unto God
Baptism. And forasmuch as
his life, there is an account to
unto the righteous Judge, by
all must be judged without
of persons; I require you to
ne your self and your estate,
oward God and man; so that
g and condemning your self
own faults, you may find mer-

zegt / dien de Heere lief heeft / kastyd
Hy / en Hy geeffelt een iegelyk Zo-
ne dien Hy aanneemt. Insegelyks in-
dien gy de kastydinge verdraagt / zo
draagt hem God tegen u als zonen:
(want wat zoone is'er dien de vader
niet kastyd?) maar indien gy zonder
kastydinge zyt / welker alle deelach-
tig zyn geworden / zo zyt gy dan ba-
staarden en niet zoonen. Vorders /
wy hebben de vaders onzes vleesch
wel tot kastydens gehad / en wy ont-
zagen die te gehoorzamen / zullen wy
dan niet veel meer den Vader der
Geesten onderworpen zyn / op dat
wy leven? Want geene hebben ons
wel booz een korten tyd / na dat het
haar goed dochte / gekastyd / maar
deze kastyd ons tot onzen nutte / op
dat wy zynner heilichheid zouden deel-
achtig worden. Deze woorden / zeer
geliefde Broeder, zyn de woorden
Gods / tot onzen troost en onderwys-
zinge geschreven: Op dat wy lydzaam-
lyk en met dankzegginge zouden
verdragen alle kastydinge des He-
melschen Vaders / en alle tegenspoed /
met welke het Hem believen zal ons
te bezoeken. Want een Christen-
mensch moet nergens meerder troost
uit scheppen / dan dat hy gelyk wo-
de den beelde des Zoons Gods / in
elenden / zwakheden en zwakheden
te verdragen. Even gelyk dan Chri-
stus zelve niet in zyne Heerlykheid
getreden is booz dat Hy leed / maar
te booren aan een kruis gehangen is /
eer Hy verheerlykt wierd: Also is
waarlyk den weg tot de Heerlykheid
de lydzaamheid in verdrukkingen: en
den doorgang tot het leven is / gaarn
met Christo te sterben / op dat wy
gelykelyk met Hem mogten berop-
zen van de dood / en het eeuwige le-
ven genieten. Verdraagt dan goeds
moeds uwe ziekte / die u in dezer bo-
gen heilzaam is; en ik vermaane u in
den Heere / dat gy indachtig zyt der
belydenisse en der beloften die gy in
den Doop gedaan hebt. Maar alzo
men na dit leven rekening zal moeten

cy at our heavenly Fathers hand for Christs sake, and not be accused and condemned in that fearful judgment. Therefore I shall rehearse to you the Articles of our Faith, that you may know whether you do believe as a Christian man should, or no.

¶ *Here the Minister shall rehearse the Articles of the Faith, saying thus,*

DOst thou believe in God the Father Almighty, Maker of heaven and earth?

And in Jesus Christ his only begotten Son our Lord? And that he was conceived by the Holy Ghost; born of the Virgin Mary; that he suffered under Pontius Pilate, was crucified, dead and buried; that he went down into hell, and also did rise again the third day; that he ascended into heaven, and sitteth at the right hand of God the Father Almighty; and from thence shall come again at the end of the world, to judge the quick and the dead?

And dost thou believe in the Holy Ghost; The holy Catholick Church; The Communion of Saints; The remission of sins; The resurrection of the flesh; and everlasting life after death?

¶ *The sick person shall answer,*
All this I stedfastly believe.

¶ *Then shall the Minister examine whether he repent him truly of his sins, and be in charity with all the world; exhorting him to forgive from the bottom of his heart all persons that have offended*

geven aan den rechtbaerdigen Rechter / van wien alle / zonder aange-
der persoonen / moeten geoordeeld
worden / vermaane ik u / dat gy
zelven wilt onderzoeken / en hooren
zaken met God en met alle menschen
staan / op dat gy / als gy u zelven
schuldig en oordeelt / door uw
den barmhertigheid moogt binden
den hemelschen Vader / om Christus
wille / en niet beschuldig noch
oordeeld werd in dat vreeslike
deel. Ik zal daarom u de Artike-
len des Geloofs verhaalen / op dat
moogt weten / of gy waara-
lk die dingen geloofd / die een
sten-mensch behoort te gelooven
niet.

¶ *Hier zal den Dienaar verhaalen
Artikelen des Geloofs, zeggende
als volgt:*

Geloofd gy in God den Vader
den Allmagtigen Scheppster
hemels en der aarde?

En in Jesus Christus
eeniggebooren Zoon / onzen He-
ren dat Hy ontfangen is van den
Geest/gebooren uit de Maagd Ma-
ria; dat Hy geleden heeft onder Pon-
tius Pilatus / gekruist / gestorven
begraven is: Dat Hy nedergedaa-
ter Hellen / en ten derden dage weder
om opgestaan is van den doode: dat
Hy opgevaren is ten Hemel / en
ter rechterhand Gods des Allma-
gen Vaders / en dat Hy van daar
men zal ten uitersten dage / om te
deelen de levende ende de dooden.

Geloofd gy insgelijks in den
Geest: Een heilige Algemeene
kerke / de gemeenschap der heiligen
vergevinge der zonden / opstandinge
des vleesch / en na de dood een
leven?

¶ *De zieke zal antwoorden:*

Dit alles geloove ik vastelyk.

¶ *Dan zal de Dienaar hem on-
zoeken, of hy ook oprecht bere-
heeft van zyne zonden, en met
menschen in broederlyke liefde
hem vermanende, dat hy van*

Ordre om de Zieken te bezoeken.

295

and if he hath offended any other, ask them forgiveness; and where he hath done injury or wrong to any man, let him make amends to the uttermost of his power. And if he hath not before disposed of his Goods, let him then be admonished to make his Will, and to declare his Debts, what he oweth, and what is owing unto him for the better discharging of his conscience, and the quietness of his Executors. But men should often be put in remembrance to take order for the settling of their temporal estates, whilst they are in health.

These words before rehearsed, may be said before the Minister begin his Prayer, as shall see cause.

The Minister should not omit earnestly to move such sick persons as are of ability, to be liberal to the poor.

When shall the sick person be moved to make a special Confession of his sins, if he has his Conscience troubled with any great matter. After which Confession, the Priest shall Absolve him (if he humbly and heartily desire it) after this

Our Lord Jesus Christ, who hath left power to his Church to absolve all sinners who truly repent and believe in him, of his great mercy forgive thee thine offences: And by authority committed to me, I absolve thee from all thy sins, In the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. Amen.

And then the Priest shall say the Collect following.

Let us pray.

Most merciful God, who according to the multitude of thy

richer herte de zodanige wil vergeven, van welke hy ooit verongelykt geweest is. En indien hy eenige vertoornt of verongelykt heeft, dat hy bidde, dat zy hem zulks willen vergeven, en dat hy, na zyne magt en gelegentheid haar voldoe. En indien hy te vooren geen Testament gemaakt heeft, dat hy het dan maake, en openbare, wie hem schuldig zyn, en wederom wat hy schuldig is, tot ruste zynes gewissens en zyners nakomelingen en vrienden. Het is ook dienstig, dat de menschen dikwils vermaand worden, om van haartydelyke goederen te dispooneeren, terwyl zy gezond zyn.

Deze woorden die hierboven verhaalt staan, kunnen uitgesproken werden, voor dat den Dienaar zyn Gebed begint, na 't hem goed dunkt.

Den Dienaar moet hier ook niet vergeten, de Zieken, die van vermogen zyn, te bewegen, om mildadig te zyn aan den Armen.

Indien de Zieke gevoeld dat zyn gewisse in eenige zaake bezwaart is, die doe van dezelve, in 't heimelyk, Belydenisse aan den Dienaar, en de belydenisse geeindigt zynde, zal den Dienaar dezeform van ontbindinge gebruiken, indien de Zieke die van herten verzoekt.

Onze Heere Jesus Christus / die macht gelaten heeft aan zyne Kerke / alle waare boetvaardige en die in hem gelooven / te ontbinden van haare zonden / die berouwen door zyne oneindige barmhertigheid uitwe zonden: en ik / door zyne autoriteit / aan my bevolen / ontbinde u van alle utwe zonden / in den name des Vaders / en des Zoons / en des H. Geestes / Amen.

Daar na zal den Dienaar dit volgende Gebed zeggen:

Laat ons bidden.

Alvergenadigste Heere / die hols gens de menigte utwer barmh

mercies, dost so put away the sins of those who truly repent, that thou remembrest them no more; Open thine eye of mercy upon this thy servant, who most earnestly desireth pardon and forgiveness. Renew in *him* (most loving Father) whatsoever hath been decayed by the fraud and malice of the devil, or by *his* own carnal will and frailness; preserve and continue this sick member in the unity of the Church; consider *his* contrition, accept *his* tears, assuage *his* pain, as shall seem to thee most expedient for *him*. And forasmuch as he putteth *his* full trust only in thy mercy, impute not unto *him* *his* former sins; but strengthen *him* with thy blessed Spirit; and when thou art pleased to take *him* hence, take *him* unto thy favour, through the merits of thy most dearly beloved Son Jesus Christ our Lord.

Amen.

¶ Then shall the Minister say this Psalm.

In te, Domine, speravi. Psalm 71.

IN thee, O Lord, have I put my trust, let me never be put to confusion: but rid me, and deliver me in thy righteousness; incline thine ear unto me, and save me.

Be thou my strong hold, whereunto I may alway resort: thou hast promised to help me, for thou art my house of defence, and my castle.

Deliver me, O my God, out of the hand of the ungodly: out of the hand of the unrighteous and cruel man.

For thou, O Lord God, art the thing that I long for: thou art my hope, even from my youth.

Through thee have I been holden up ever since I was born: thou art he that took me out of my mothers womb; my praise shall alway be of thee.

hertigheden de zonden der boosheidige also uitwist / dat gy der zonden niet meer gedachtig zyt; Opent uwe oogte Barmhertigheid over de zonden uwen dienaar / die van ganse herten om genade en vergiffenis van zonden smeekt. Verminst hem, alderlieffste Vader / alles door't bedrog en de boosheid des Satans / of zyn eigen vleeschelyke geerlykheid en menschelyke zwachtheid is te leur gegaan: Behoud en betrouwt dit zieke lid in de eenigheit der kerk. Aanschouwt zyn gebroken herte / op zyne traanen / verzagt zyne rouwen / zo als Gy weet dat best hem is. En nadien hy zyn gantsche trouwen op uwe genade stelt / zo wil hem zyne doorgaande zonden niet rekenen / maar sterk hem door uwe gezegenden Geest; en belieft hem hem van hier te haalen / zo niet hem over in uwe gunst / om de diensten van uwen welbemindenden zynen Jesus Christus onzen Heere.

¶ Dan zal den Dienaar deze Psalm zeggen:

In te, Domine, speravi.

Op U / O Heere / betrouwt me in eeuwigheit. Reddet my door uwe gerechtigheit / ende bezynd my: want uwe oore tot my / en verlost my.

Weest my tot eenen Stotssteen daar in te wonen / om gedurig daar in te gaan: Gy hebt bevel gegeven om my te verlossen; want gy zyt myn Steenrotze en myn Verlosser.

Mijn God / bezind my van de hand des godloozen: van de hand der genen die berkeerdelyk handelt / en des opgeblazenen.

Want Gy zyt myne verwachting Heere / Heere; myn betrouwen en mijn verlossing.

Op U heb ik gestemt van den buik aan; van myns moeders ingewand aan gy Gy myn Verlosser: want lof is geduriglyk van U.

may become as it were a monster
many: but my sure trust is in thee.

let my mouth be filled with thy
: that I may sing of thy glory and
our all the day long.

let me not away in the time of
forsake me not when my strength
h me.

mine enemies speak against me,
they that lay wait for my soul,
their counsel together, saying:
hath forsaken him, persecute
and take him; for there is none
over him.

not far from me, O God: my
hatte thee to help me.

them be confounded and perish,
against my soul: let them be
with shame and dishonour,
ek to do me evil.

for me, I will patiently abide
and will praise thee more and

mouth shall daily speak of thy
ousness and salvation: for I
no end thereof.

will go forth in the strength of the
God: and will make mention
righteousness only.

ou, O God, hast taught me
my youth up until now: there-
will tell of thy wondrous works.
ake me not, O God, in mine
e, when I am grayheaded:
have shewed thy strength unto
eneration, and thy power to all
hat are yet for to come.

righteousness, O God, is very
and great things are they that
ast done: O God, who is like
ee?

by be to the Father, &c.
was in the beginning, &c.

Adding this.
aviour of the world, who by
y Cross and precious Blood
eemed us, save us, and help

Ik ben veelen als een wonder ge-
weest: Doch Gy zyt myn sterke To-
blucht.

Laat mynen mond verbult wor-
den met uwē lof; den gantschen dag
met uwē heerlijkheid.

Verwerpt my niet in den tyd des
ouderdoms: verlaat my niet / ter-
wyle myn kraagt vergaat.

Want myne byanden spreken van
my: Ende die op myne ziele loeren /
beraadslagen te zamen; zeggende;
God heeft hem verlaten: Jaget na /
en grijpt hem / want daar is geen
Verlosser.

O God / weest niet verre van my:
Mijn God / haast ik tot myner
hulpe.

Laat ze beschaamt worden / laat ze
verteert worden / die myn ziele tegen
zyn: Laat ze met schand en schaande
overdekt worden / die myn kwaad
zoeken.

Doch ik zal geduuriglyk hoopen;
ende zal allen uwē lof noch grooter
maken.

Mijn mond zal uwē gerechtigheid
vertellen / den gantschen dag uw heil:
hoewel ik de getalen niet weet.

Ik zal hen en gaan in de Mogen-
heden des Heeren Heeren: Ik zal
uwē gerechtigheid vermelden / uwē
alleen.

O God / Gy hebt my geleert van
myner jeugt aan: Ende tot noch toe
verkondige ik uwē wonderen.

Daarom ook / terwyle de onder-
dom ende de grijzigheid daar is / ver-
laat my niet / O God; tot dat ik de-
zen geslachte verkondige uwē arm;
allen nakomelingen uwē magt.

Ook is uwē gerechtigheid / O God /
tot in de Hoogte; Gy die groote din-
gen gedaan hebt; O God / wie is ik
gelyk?

Eere zy den Vader / &c.
Als het was in den / &c.

¶ Dit hier aanvoegende:

O Zaligmaker des werlds! die
ons door uw kruis en dierbaar
Bloed verlost hebt / behoud en helpt

us, we humbly beseech thee, O Lord.

Then shall the Minister say,

THe Almighty Lord, who is a most strong tower to all them that put their trust in him, to whom all things in heaven, in earth, and under the earth do bow and obey, be now, and evermore thy defence, and make thee know and feel, that there is none other name under heaven given to man, in whom, and through whom thou mayst receive health and salvation, but only the Name of our Lord Jesus Christ. *Amen.*

And after that shall say,

UNTO Gods gracious mercy and protection we commit thee. The Lord bless thee and keep thee. The Lord make his face to shine upon thee, and be gracious unto thee. The Lord lift up his countenance upon thee, and give thee peace, both now and evermore. *Amen.*

A Prayer for a sick Child.

O Almighty God and merciful Father, to whom alone belong the issues of life and death; Look down from heaven, we humbly beseech thee, with the eyes of mercy upon this Child, now lying upon the bed of sickness: Visit him, O Lord, with thy salvation; deliver him in thy good appointed time, from his bodily pain, and save his soul for thy mercies sake. That if it shall be thy pleasure to prolong his days here on earth, he may live to thee, and be an instrument of thy glory, by serving thee faithfully, and doing good in his generation; or else receive him into those heavenly habitations, where the souls of them that sleep in the Lord Jesus, enjoy perpetual rest and felicity. Grant this, O Lord, for thy mercies sake, in the same thy Son our Lord Jesus Christ, who liveth and reigneth with thee and the Holy Ghost, ever one God, world without end. *Amen.*

ons/ bidden wy **U**ootmoedelgh/ **Heere!**

Dan zal den Dienaar zeggen:
De Almachtige Heere/ die Sterkte is van alle die op de hoopen/ door wien alles in Hemel op der aarde/ en onder de aarde en gehoorzaamt/ die zy nu en altyd uwten Beschermers/ endoe u hem ely gevoelen/ dat er geen andere naam onder den Hemel aan de menschen gegeven is/ in/ende door welken ghy zalgheid en gezondheid kunt bekomen/ dan alleen den Naam onser Heeren Jesu Christi/ Amen.

Daar na zal hy zeggen:

Wij bevelen u aan de genade Gods. De Heere zegene ende behoud u! De Heere doe syn aangenaam over u lichten en zy u genadig! De Heere verheffe over u syn vriendelichschyn en geve u synen vrede. **Au/** en in der eeuwigheid/ Amen.

Een Gebed voor een ziek Kind.

O Almachtige God en barmhertige Vader/ by wien alle de uitgangen des levens ender de Ziet/ smeeken wy **U**ootmoedelijc van den hemel neder met de overvloedige barmhertigheid op die nu krank te bedde liggende. **Begheert/ O Heere/** met uwre zalighe Verlost het ter goeder ure van lichamelijke pijn/ en behoud de om uwre barmhertigheden in dat hy al dien het **U** believen zal zelfs dagen hier op aarde te brengen/ het **U** loben/ en een weerdig ulwer eere wezen mag/ door **U** trouwelijc te dienen/ en wel te doen in syn geslachte; of anderszint het over in die Hemelsche Wooningen/ waar de zielen der genen/ die den Heere Jesus ontslapen/ eeuwig ruste en vreugde genieten. **Geeft/ O Heere!** om uwre barmhertigheid den wille/ in den zelven ulwen **Jesu Christus/** onzen Heeren met **U** en den **H. Geest/** een God en regeert in eeuwigheid/ Amen.

Prayer for a sick Person, when there appeareth small hope of Recovery.

Father of mercies, and God of all comfort, our only help in of need; We fly unto thee for aid in behalf of this thy servant, lying under thy hand in great weakness of body. Look graciously on him, O Lord; and the more outward man decayeth, strengthen him, we beseech thee, so much more continually with thy grace Holy Spirit, in the inner man. Give us unfeigned repentance for all sins of his life past, and stedfastness in thy Son Jesus, that his sins be done away by thy mercy, and he sealed in heaven, before he see thee, and be no more seen. We beseech thee, O Lord, that there is no impossibility with thee; and that thou wilt, thou canst even yet raise him up, and grant him a longer continuance amongst us. Yet forasmuch as thou knowest the time of his dissolution draweth near, so fit and proper, we beseech thee, against the hour of death, that after his departure hence in peace, and in thy love, his soul may be received into thy everlasting kingdom through the merits and mediation of Jesus Christ, thy only Son our Lord and Saviour. Amen.

Commendatory Prayer for a sick person at the point of departure.

Almighty God, with whom all souls live the spirits of just men perfect, after they are delivered from their earthly prisons; We humbly commend the soul of this thy servant dear brother, into thy hands, O hands of a faithful Creator, O most merciful Saviour; most graciously beseeching thee that it may be preserved in thy sight. Wash it, we beseech thee, in the blood of that immaculate Lamb that was slain to take

¶ Een Gebed voor een ziek Persoon, als'er weinig hope van opkomen is.

O Vader der genaden/ en God van alle vertroosting/ onze eenige hulpe in tyde van benaauwtheid/ wy blieden tot U om uwe bystand booz deze uwen dienstknecht/ die hier onder uwe hand zeer zwak na den lichame legt en zugt. Manziet hem genadiglyk/ O Heere! en hoe meer den uitwendigen mensch afneemt/ sterck hem, smaken wy/ geduuriglyk zo veel te meer door uwe Genade en H. Geest in den inwendigen mensche. Geest hem een ongebedinst herouw over alle de misbedryven zyns voorleden leuens en een standvastig geloof in uwen Zoon Jesus/ op dat zyne zonden door uwe genade bedekt/ en zyne vergevinge in den hemel verzegeelt zy/ eer dat hy henen gaat en niet meer en is. Wy bidden/ O Heere! dat geen ding U onmogelyk is/ en dat zo Gy wilt/ Gy hem noch weder kond herstellen en langer onder ons doen woonen. Behypt nochtans/ in allen aanzien/ de tyd zynere ontbinding nadert/ zo maakt hem bekwaam en bereid hem, bid den wy U/ tegens de ure des doods/ dat na zyn overlyden hier in byde en in uwe gunste/ zyne ziele mag ontfangen worden in uw eeuwige Koninkryk/ om de verdiensten en woordede van Jesus Christus/ uwen eenigen Zoon/ onzen Heere en Zaligmaker/ Amen.

¶ Een Gebed voor een ziek Persoon in Doodsnood.

O Almachtige God! met wien de Geesten der volmaakte sterghet beerdige leven/ na dat ze van haare aardse heker ontslagen zyn. Wy hebbelen/ met nedrigheid de ziele van dezen uwe dienstknecht/ onzen waarden Broeder, in uwe handen/ als in de handen van een getrouwen Schepster en Alderbarmhertigsten Zaligmaker; ootmoediglyk smeekende/ dat dezelve diervaar wezen mag in uwe oogten. Wasch dezelve/ bidden wy

away

away the sins of the world; that whatsoever defilements it may have contracted in the midst of this miserable and naughty world, through the lusts of the flesh, or the wiles of Satan, being purged and done away, it may be presented pure and without spot before thee. And teach us who survive, in this and other like daily spectacles of mortality, to see how frail and uncertain our own condition is, and so to number our days, that we may seriously apply our hearts to that holy and heavenly wisdom, whilst we live here, which may in the end bring us to life everlasting, through the merits of Jesus Christ thine only Son our Lord. *Amen.*

¶ *A Prayer for persons troubled in Mind or in Conscience.*

O Blessed Lord, the Father of mercies, and the God of all comforts, we beseech thee look down in pity and compassion upon this thy afflicted servant. Thou writest bitter things against him, and makest him to possess his former iniquities; thy wrath lieth hard upon him, and his soul is full of trouble: But, O merciful God, who hast written thy holy Word for our learning, that we through patience and comfort of thy holy Scriptures might have hope; give him a right understanding of himself, and of thy threats and promises, that he may neither cast away his confidence in thee, nor place it any where but in thee. Give him strength against all his temptations, and heal all his distempers. Break not the bruised reed, nor quench the smoking flax. Shut not up thy tender mercies in displeasure; but make him to hear of joy and gladness, that the bones which thou hast broken may rejoice. Deliver him from fear of the enemy, and lift up the light of thy countenance upon him, and give him peace, through the

wy II / in het Bloed van dat onbesniet Lam / dat geslagt is om de zonden der wereld weg te neemen / dat / met wat sinetten dezelve in de midden dezer elendiger en bedroefte wereld / dooz de lusten van het vleesch of de listen des duibels ook bebleken / geworden / die dooz dat bloed afgewasht en bedekt zonde / dezelve II rein en sonder blekke voorgestelt mag worden. Leer ook ons / die overblijvenden dooz deze en andere voorbeelden van sterffelykheid / zien / hoe bys ons onzeker onze toestand is / en zo ons dagen te tellen / dat wy onze herten niet blyt na die heilige en hemelicheit wensden / terwyl wy het leven / om daar uit in 't einde te gemen het eeuwige leven / om de verdiensten van Jesus Christus / ulvenenegen Zoonen onzen Heere / Amen.

¶ Een Gebed voor Perloonen in haren zinnen of gemoed bestreden.

O Gezegende Heere / Vader aller genade / en God van alle vertroosting! Wy bidden II / dat Gy niet ontferminge en medelyden nederzien op dezen ulwen bedroefte dienstknecht. Gy schryft bittere dingen tegens hem, en doet hem voorgegaande ongerechtigheden doen; Ulwen toorne legt zwaar op hem, en zyne ziele is vol berouwen. Maar / O barmhertige God! Uw heilig Woord tot onzer leringe geschreven hebt / op dat wy dooz schaamheid en vertroostinge ulwer Schriften hope hebben zouden / gien hem een recht verstand van zich zelve en ook van ulwe bedzeigingen en lasten / op dat hy, noch zyn berouw wien op II wegwierpe / noch het zelve ergens als op II vestige. Verleen hem sterkte tegens alle zyne verzakingen / en heelt alle zyne kwaden. Verbreekt het gekrookte riet ende bluft de rookende vlaswone uit. Sluit ulwe tedere barmhertigheden niet toe in grinnugheid; maar laat hem van beugde en blydschap hooren / op dat de beenderen

De Communie der Zieken.

301

its and mediation of Jesus Christ
Lord. Amen.

berheugen / die Gy verbruyzeld hebt.
Verloft hem van de bzeze des
byands / en laat uw vriendelyk aan-
gezig ober hem lichten / gevende hem
bzeze door de verdiensten en 't Mid-
delaar-amp van Jesus Christus /
onzen Heere / Amen.

The Communion of the SICK.

De Communie der Zieken.

As much as all mortal men be subject to many sudden perils, diseases, and sicknesses, and ever uncertain what time they shall depart out of this life; therefore to the intent they may be always in a readiness to die, whensoever it shall please Almighty God to call them, the Curates shall diligently from time to time (but especially in the time of pestilence, or other infectious sickness) exhort their Parishioners to often receiving of the holy Communion of the Body and Blood of our Saviour Christ, when it shall be publickly administred in the Church; that so doing, they may in case of sudden visitation, have the less cause to be disquieted for lack of the same. But if the person be not able to come to the Church, and yet is desirous to receive the Communion in his house; then he must give timely notice to the Curate, signifying also how many there are to Communicate with him (which shall be three, or two at the least) and having a convenient place in the sick mans house, with all things necessary so prepared, the Curate may reverently minister, he shall there celebrate the holy Communion, beginning with the Collect, Epistle and Gospel here following.

Ewyl alle menschen menige haastige gevaaren, Ziekten en kwalen onderworpen, en altyd onzeker zyn, wanneer zy uit dit leven zullen oeten scheiden: Daarom (op dat zy altyd bereid mogen zyn te sterven, wanneer het God Almagtig behaagt haar te roepen) zo zullen de onderpredikers enigmaal van tyd tot tyd, maar inzonderheid in tyd van Pest, het Volk hunner Wyk vermanen, dikwils tot de gemeenschap te komen van het H. Avondmaal onzes Heeren, wanneer het opentlyk in de Kerk word uitgedeelt, op dat doende, wanneer zy schielyk en onverziens, door eenige Ziekte aantast mogten worden, zy over 't verzuim daar van geen ongerustheid mogten hebben. Maar indien de Zieken in de Kerk niet kan komen, en verbeekt dat men hem het H. Avondmaal in zyn huis geve, zo zal hy betyds daar naan den Dienaar kennisse geven, en meteen, hoe vele gelykelyk met hem willen communiceren (welke drie, of ten minsten twee zullen moeten zyn) en hebbende een bekwame plaatze in het huis van den Zieken, welke de Dienaar het zelve eerbiedelyk kan bedienen, (met alles wat ar toe van noden is), zo zal den Dienaar aldaar het Hoogheilige Avondmaal streiken, beginnende met het Gebed, Zendbrieven Evangelie volgende.

The Collect.

Gebed.

Almighty everliving God, maker of mankind, who dost comfort those whom thou dost love, and visit every one whom thou dost love; We beseech thee to have mercy upon this thy servant visited with sickness, and to grant that he may bear his sickness patiently, and re-

Almachtige eeuwige God / Schepper des menschelphen geslachts / die de zodayge geeffelt / die Gy lief hebt / en kastyd een tege-lyk die Gy aanneemt; Wy bidden U / ontfermt U ober dezen uwen kranken dienaar / en geeft dat hy deze ziekte lydzaamelyk mag verdragen /
cover

cover his bodily health (if it be thy gracious will) and whensoever his soul shall depart from the body, it may be without spot presented unto thee, through Jesus Christ our Lord.
Amen.

The Epistle. Heb. 12. 5.

MY son, despise not thou the chastening of the Lord, nor faint when thou art rebuked of him. For whom the Lord loveth, he chasteneth; and scourgeth every son whom he receiveth.

The Gospel. S. John 5. 24.

Verily verily I say unto you, He that heareth my word, and believeth on him that sent me, hath everlasting life, and shall not come into condemnation; but is passed from death unto life.

en zyne voorrige gezondheid weder bekomen/ indien U zulks behaagt is / en dat / wanneer zyne ziele uit lichaam zal gescheiden zyn / U mag verschynen zonder smaad door Jesus Christus onzen Heer.
Amen.

Zendbrief. Hebr. 12. 5.

Mijn Zoon / acht niet klein te achten de kastingen des Heeren / want die den Heeren liefheeft / die zal van Hem gestraft worden. Want dien die den Heeren liefheeft / die zal van Hem gestraft worden / en die zal van Hem gesondt worden / die zal van Hem gesondt worden.

Het Evangelie. Joh. 5. 24.

Voorwaar / waarlijk zeg ik u / die mijn Woord hoort / en gelooft in hem die mij gezonden heeft / die heeft het eeuwige leven / en zal niet in de verdoemenis komen / maar is uit den dood overgegaan in het leven.

¶ *After which, the Priest shall proceed according to the Form before prescribed for the Communion, beginning at these words, [Yethat do truly, &c.]*

¶ Hier na zal den Dienaar voortgaan agtervolgens het Formulier van het H. Avondmaal voor heen, beginnende met deze woorden: [Gy die God, &c.]

¶ *At the time of the distribution of the holy Sacrament, the Priest shall first receive Communion himself, and after minister unto them that are appointed to Communion with the Sick, and last of all to the sick person.*

¶ Ten tyde van de uitdeeling des H. Avondmaals, zal den Dienaar dat neemen, en daar naan de anderen geven, die met den Zieke, daartoe bereid hebben, en alderlaast aan den Zieken.

¶ *But if a man, either by reason of extremity of sickness, or for want of marriage, or for lack of company to receive with him, or by any other impediment, do not receive the Sacrament of Christs Body and Blood, the Curate instruct him, that if he do truly repent him of his sins, and stedfastly believe that Jesus Christ hath suffered death upon the Cross for him, and shed his Blood for his redemption, earnestly remembering the benefits he hath thereby, and giving him thanks therefore, he doth eat and drink the Body and Blood of our Saviour Christ, fitably to his souls health, although he do not receive the Sacrament with his mouth.*

¶ Maar indien iemand, 't zy dat hy zeer gevaarlyk ziek is, of om dat hy Dienaar niet by tyds vermaant, of om dat hy geen behoorlyk getal van Communicanten heeft, of om eenig ander wettelyk beletzel, het Sacrament des Lighaams en des Bloeds Christi niet ontfangt, zo zal hem den Dienaar onderrigten, dat hy, indien hy waaragtig berou van zyne Zonden heeft, vastelyk gelooft, dat Jesus Christus aan het Kruis de Dood voor hem geleden, en tot zyne verlossinge, zyn Bloed uitgestort heeft, met ernst denkende de weldaden, die hy daar uit genoten heeft, en herengedacht daarvoor God dankende, het Lighaam en Bloed onzes Zaligmakers

Ordre van de Begravinge der Dooden.

303

al ontfangt hy het Sacrament niet met de mond) zeer profytelyk eeten
inkt tot zyns Ziels Zaligheid.

*When the sick person is visited, and receiveth the Holy Communion all at one time, then
the Priest, for more expedition, shall cut off the Form of the Visitation at the Psalm
In thee, O Lord, have I put my trust] and go straight to the Communion.*

Indien den Zieken bezogt werd, en gelykelyk het Heilige Avondmaal ont-
ngt, dan zal't den Dienaar (om de korthed wille) den Ziekentroost af-
teeken, by den Psalm, (Op U, O Heere, betrouwe ik) en datelyk tot het H.
vondmaal over gaan.

*At the time of the Plague, Sweat, or such other like contagious times of sickness or
pests, when none of the Parish or Neighbours can be gotten to communicate with the
sick in their houses for fear of the Infection, upon special request of the diseased, the
Minister may only communicate with him.*

tyd van Pest, Zweetziekte en op andere diergelyke besmettelijke ty-
den van ziekten of ongezonderheden, als men niemand van de Wyk of Buu-
ten, uit vreeze van de besmettinge, ten huize van den Zieken krygen kan,
gelykelyk met den zelve te communiceren, zo mag den Dienaar (in-
dien den Zieke zulks ernstelyk verzoekt) met hem alleen doen.

The Order for the Burial of the DEAD.

Ordre van de begraavinge der Dooden.

*It is to be noted, That the Office ensuing is not to be used for any that die unbap-
tized, or excommunicate, or have laid violent hands upon themselves.*

er diend aangemerkt, dat de Dienst, die hier volgt, niet gebruikt moet
worden voor iemand, die ongedoopt of uit de Gemeente gebannen sterft,
die de handen aan haar zelve gelegd hebben.

*Priest and Clerks meeting the Corps at the entrance of the Church-yard, and going
to it, either into the Church, or towards the Grave, shall say or sing,*

Dienaar, het Lyk ontmoetende aan de ingang van het Kerkhof, en voor
af gaande, 't zy na de Kerk, of na het graf, zal zeggen of zingen.

in the resurrection and the life,
th the Lord: he that believeth
though he were dead, yet shall
live. And whosoever liveth and
believeth in me, shall never die. S.
1. 25, 26.

ow that my redeemer liveth,
that he shall stand at the latter
end of the earth. And though after
the worms destroy this body;
yet my flesh shall I see God:
yet I shall see for my self, and
mine eyes shall behold, and not an-
other. Job 19. 25, 26, 27.

He brought nothing into this
world, and it is certain we can
bring nothing out. The Lord gave,
and the Lord hath taken away; blest
be the Name of the Lord. 2 Tim.
1. 27.

Ik ben de Opstandinge en het Le-
ven / zeid de Heere. Die in my ge-
looft / zal leven / alwaar hy ook ge-
storven. Een iegelyk die leeft en in
my gelooft / zal niet sterben in der
eewigheid.

Ik weet dat myn Verlosser leeft /
ende hy zal de laatste over het stof
opstaan. En als zy na mynen huid
dit doorknaagt zullen hebben / zal ik
uit myn vlees God aanschouwen.
Den welken ik door my aanschou-
wen zal / en myne oogen zien zullen /
en niet een breinde.

We hebben niets in de waereld
gebracht / het is openbaar / dat
wy ook niet kunnen iet daar uit dra-
gen. De Heere heeft gegeven / en de
Heere heeft genomen : De Naam
des Heeren zy geloofd !

Af.

¶ After they are come into the Church, shall be read one or both of these Psalms following.

Dixi, Custodiam. Psalm 39.

I Said, I will take heed to my ways: that I offend not in my tongue.

I will keep my mouth as it were with a bridle: while the ungodly is in my sight.

I held my tongue, and spake nothing: I kept silence, yea, even from good words; but it was pain and grief to me.

My heart was hot within me, and while I was thus musing, the fire kindled: and at the last I spake with my tongue.

Lord, let me know my end, and the number of my days: that I may be certified how long I have to live.

Behold, thou hast made my days as it were a span long: and mine age is even as nothing in respect of thee, and verily every man living is altogether vanity.

For man walketh in a vain shadow, and disquieteth himself in vain: he heapeth up riches, and cannot tell who shall gather them.

And now, Lord, what is my hope: truly my hope is even in thee.

Deliver me from all mine offence: and make me not a rebuke unto the foolish.

I became dumb, and opened not my mouth: for it was thy doing.

Take thy plague away from me: I am even consumed by means of thy heavy hand.

When thou with rebukes dost chasten man for sin, thou makest his beauty to consume away, like as it were a moth fretting a garment: every man therefore is but vanity.

Hear my prayer, O Lord, and with thine ears consider my calling: hold not thy peace at my tears.

For I am a stranger with thee: and

¶ Na dat zy in de Kerk gekomt zyn, zal een of beide volgende Psalmen geleezen worden.

Dixi, Custodiam.

I Ik zeide: Ik zal mynne wegen bewaren / dat ik niet zondige in mynne tonge.

Ik zal myn mond niet oopen te bewaren / terwyle de godloose tegen over my is.

Ik was verstomt door stilzitten / ik zweeg van het goede; en mynne smerte werd verzwaaard.

Mijn herte werd heet in mynne nienste / een vuer ontbrande in mynne overdenkinge; doe sprak ik met mynne tonge:

Heere / maakt my bekend mynne eynde / en welke de mate mynner gen zy; dat ik wete / hoe bergaelyk ik zy.

Ziet / gy hebt mynne dagen handbreed gesteld / en myn leeftyd als niets door U: immers is een mensche / hoe vast hy staat / eijndelicheit / Sela!

Immers wandeld de mensche in een beeld / immers woelenghe ik: men brengt by een / en men niet wie 't na zig neemen zal.

En nu / wat verwagt ik / O Heere / mynne hope die is op U.

Verlost my van alle mynne tredingen: En stelt my niet tot schandte des dwazen.

Ik ben verstomt / ik zal mynne niet op doen: want gy hebt gesproken.

Neemt ulwer plage van my weg: ik ben bezwiken van de dwaze dinge ulwer hand.

Vastyd gy iemand met straf om de ongerechtigheid / zo doet zyne bevalligheid smelten als motte: Immers is een ieder mensche ijdelheid / Sela!

Hoor / Heere / mynne gebeden: myn geroep ter ooren / zwaer tot mynne tranen:

Want ik ben een vreemde

ner, as all my fathers were.

are me a little, that I may re-
my strength: before I go hence,
no more seen.

ry be to the Father, &c.

it was in the, &c.

Domine, refugium. Psalm 90.

rd, thou hast been our re-
ge: from one generation to

the mountains were brought
or over the earth and the world
made: thou art God from ever-
and world without end.

u turnest man to destruction:
thou sayst, Come again, ye
of men.

thouland years in thy sight,
as yesterday: seeing that is past
in the night.

on as thou scatterest them,
even as a sleep: and fade away
like the grass.

the morning it is green, and
up: but in the evening it is
dried up, and withered.
we consume away in thy dis-
: and are afraid at thy
indignation.

thou hast set our misdeeds before
and our secret sins in the light
countenance.

when thou art angry, all our
gone: we bring our years to
as it were a tale that is told.

days of our age are threescore
and ten, and though men be
g, that they come to fourscore
et is their strength then but
and sorrow; so soon passeth
and we are gone.

who regardeth the power of
th: for even thereafter as a
reth, so is thy displeasure.

ach us to number our days:
may apply our hearts unto

thee again, O Lord, at the

u/ een bywoonder / gelyk alle myne
Vaders.

Wend u van my af / dat ik my ber-
klwikke / eer dan ik henen gaa / en ik
niet meer zy.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

Domine, refugium.

HEere / Gy zyt ons gelweest een
toeblygt van geslachte tot ge-
slachte.

Eer de bergen geboren waren /
en gy de aarde en de waereld boort-
gebracht had: ja van eeuwigheid tot
eeuwigheid zyt Gy God.

Gy doet den mensche wederkeeren
tot verbyzelinghe: en zegt / keert we-
der gy menschen kinderen.

Want duizend jaren zyn in uw-
oogen / als de dag van gisteren / als
hy boozhy gegaan is: en als een
nagtwake.

Gy oberstroomtze / zy zyt gelyk
een slaap: in den morgenstond zyze
gelyk het gras dat verandert.

In den morgenstond bloeid het / en
t verandert: des abonds word het
afgesneden / en t verdoztet.

Want wy vergaan dooz uw-
toorn: en dooz uw- grimmigheid
worden wy verschrjkt.

Gy stelt onze ongerechtigheden
booz u: onze heimelyke zonden in t
licht uw- aamschyns.

Want alle onze dagen gaan henen
dooz uw- verbolgentheid: Wy bren-
gen onze jaren dooz / als een gedagte.

Wangaande de dagen onzer jaren /
daar in zyn t zeventig jaar: of zo
wy zeer sterk zyn / tachtentig jaar: en
t uytmenste van dien / is morete en
verdriet: want het word snellyk af-
gesneden / en wy blieden daar
henen.

Wie kent de sterchte uw- toorn /
en uw- verbolgentheid na dat Gy te
breezen zyt?

Leert ons also onze dagen tellen /
dat wy een wy- herte bekomt.

Leert weder Heere / tot hoe lan-
last:

last: and be gracious unto thy servants.

O satisfie us with thy mercy, and that soon: so shall we rejoyce and be glad all the days of our life.

Comfort us again, now after the time that thou hast plagued us: and for the years wherein we have suffered adversity.

Shew thy servants thy work: and their children thy glory.

And the glorious Majesty of the Lord our God be upon us: prosper thou the work of our hands upon us, O prosper thou our handy-work.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

¶ Then shall follow the Lesson taken out of the Fifteenth Chapter of the former Epistle of Saint Paul to the Corinthians.

I COR. 15. 20.

NOW is Christ risen from the dead, and become the first-fruits of them that slept. For since by man came death, by man came also the resurrection of the dead. For as in Adam all die, even so in Christ shall all be made alive. But every man in his own order: Christ the first-fruits; afterward they that are Christs, at his coming. Then cometh the end, when he shall have delivered up the kingdom to God, even the Father; when he shall have put down all rule, and all authority, and power. For he must reign till he hath put all enemies under his feet. The last enemy that shall be destroyed is death: For he hath put all things under his feet. But when he saith all things are put under him, it is manifest that he is excepted which did put all things under him. And when all things shall be subdued unto him, then shall the Son also himself be subject unto him that put all things under him, that God may be all in all. Else what shall they do, which are baptized for the dead, if

ge: en het berouwe u over uwe kinderen.

Verzadigt ons in den morgenmet uwe goedertierenheid / 30 zal wy juichen; en verblyd zyn in onze dagen.

Verblyd ons na de dagen / in welke Gy ons gedrukt hebt: na de jaren in welke wy 't kwaad gezien hebben.

Laat uwe werk aan uwe kinderen gezien worden / en uwe heerlijkheid over hare kinderen.

En de lieflykheid des Heren Jezus Gods zy over ons: en bevestig Gy het werk onzer handen over ons ja het werk onzer handen bevestig dat.

Gere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

¶ Dan zal volgen de Leste uit I Corinth. 15. van vers 20. tot einde.

MAR nu is Christus opgestaan uit den dooden: en is de eerste steling geworden der gene die overleeden zyn. Want belooft de dood eenen mensch is / 30 is ook de opstanding der dooden door eenen man. Want gelykze alle in Adam sterven also zullenze ook in Christus alle levendig gemaakt worden. Maar tegelyk in zyn opsteden: De eerste Christus / daar na die Christus in zyne toekomst. Daar na zal einde zyn / wanneer hy het Koninkryke Gode en den Vader zal overgeven hebben: Wanneer hy zal niet gedaan hebben alle heericheden en alle macht / ende kracht. Hy moet als Koning heericheden dat hy alle de vyanden onderwerpen zal gelegd hebben. De laatste vyand / die te niete gedaan wordt de dood. Want hy heeft alle dooden overleeden. Wanneer hy zegt / dat hem alle gen onderworpen zyn / 30 is 't klaar / dat hy uitgenomen wordt hem alle dingen onderworpen.

dead rise not at all? why are they baptized for the dead? And why are we in jeopardy every hour? I fight by your rejoicing which I have in Christ Jesus our Lord, I die. If after the manner of men I fought with beasts at Ephesus, I have not advantaged it me, if the dead rise not? Let us eat and drink, for to morrow we die. Be not deceived; our communications corrupt good manners. Awake to righteousness, in not; for some have not the pledge of God. I speak this to your shame. But some man will say, are the dead raised up? and what body do they come? Thou sayest that which thou knowest is not true, except it die. And that which thou knowest, thou knowest not; a body that shall be, but bare grain, by the chance of wheat, or of some other grain. But God giveth it a body as he pleaseth him, and to every seed his own body. All flesh is not the same flesh, but there is one kind of men, another flesh of fishes, and another of birds. There are also celestial bodies, and bodies terrestrial; but the glory of the celestial is one, and the glory of the terrestrial is another. The glory of the sun, and the glory of the moon, and the glory of the stars; for one star differeth from another star in glory. So is the resurrection of the dead; it is sown in corruption; it is raised in incorruption: it is sown in dishonour; it is raised in glory: it is sown in weakness; it is raised in power: it is sown in a natural body; it is raised in a spiritual body. There is a natural body, and there is a spiritual body. And so it is written, The first man Adam was made a living soul, the last Adam was made a quickning Spirit. Howbeit that was not first which is spiritual, but that which is natural, and afterward that which is spiritual. The first man is of the earth, earthy: the

En wanneer hem alle dingen zullen onderworpen zijn/dan zal ook de Zonne zelfde onderworpen worden dien/die hem alle dingen onderworpen heeft/ op dat God zij alles in allen. Anders wat zullen zij doen/die voor de dooden gedoopt worden/ indien de dooden gantschelyk niet opgewekt worden? Daarom worden zij voor de dooden ook gedoopt? Daarom zijn ook wij alle mits in gebaar: Ik sterf om alle dagen/ welk ik betuige by onzen roem/ dien ik hebbe in Christus Jesus onzen Heere. Zo ik/ na den mensch/ tegen de beesten geborhten hebbe te Ephesus, wat nuttigheid is 't my/ indien de dooden niet opgewekt worden: Laat ons eten ende drinken want morgen sterben wij. En dwaald niet. Alwaader zamenfprekingen verberben goede zeden. Waakt op rechtvaardelyk/ ende zondigt niet. Want sommige hebben de kennisse Gods niet. Ik zegge 't u tot schaamte. Maar/ zal iemand zeggen/ Hoe zullen de dooden opgewekt worden? Ende met hoedanig een lichaam zullen zij komen? Gy dwaas: 't gene gy zaaid word niet levendig/ ten zy dat het gestorven zy. En 't gene gy zaaid/ daar van en zaaid gy het lichaam niet dat worden zal/ maar een bloot graan/ na het voorbalt/ van Tarwe/ ofte van eenig der andere Graanen. Maar God geeft het zelde een Lichaam/ gelyk hy wil/ ende een iegelyk zaad zijn eigen lichaam. Alle vleesch is niet het zelve vleesch: Maar een ander is 't vleesch der menschen/ en een ander is het vleesch der beesten/ en een ander der visschen/ en een ander der vogelen. En daar zijn hemelsche Lichamen/ en daar zijn aardtsche Lichamen: Maar een ander is de Heerlykheid der hemelsche/ en een andere der aardtsche. Een ander is de Heerlykheid der Zonne/ en een ander is de Heerlykheid der Maene/ en een andere is de Heerlykheid der Sterren: want de ene sterre verschilt in heerlykheid van de

second man is the Lord from heaven. As is the earthy, such are they that are earthy: and as is the heavenly, such are they also that are heavenly. And as we have born the image of the earthy, we shall also bear the image of the heavenly. Now this I say, brethren, that flesh and blood cannot inherit the kingdom of God; neither doth corruption inherit incorruption. Behold, I shew you a mystery. We shall not all sleep, but we shall all be changed in a moment, in the twinkling of an eye, at the last trump; (for the trumpet shall sound, and the dead shall be raised incorruptible, and we shall be changed.) For this corruptible must put on incorruption, and this mortal must put on immortality. So when this corruptible shall have put on incorruption, and this mortal shall have put on immortality, then shall be brought to pass the saying that is written, Death is swallowed up in victory. O death, where is thy sting? O grave, where is thy victory? The sting of death is sin, and the strength of sin is the law. But thanks be to God which giveth us the victory, through our Lord Jesus Christ. Therefore my beloved brethren, be ye stedfast, unmovable, always abounding in the work of the Lord, forasmuch as ye know that your labour is not in vain in the Lord.

andere sterre. Also zal ook de ophe-
dinge der dooden zyn. Het licha-
m wordt gezaaid in verderffelykheid
wordt opgelwekt in onverderffely-
heid. Het wordt gezaaid in on-
verderffelykheid, het wordt opgelwekt in heerlyk-
heid. Het wordt gezaaid in zwakheid,
het wordt opgelwekt in kracht. Een
natuurlyk lichaam wordt 'er ge-
zaaid, een geestelyk lichaam wordt op-
gelwekt. Daar is een natuurlyk li-
chaam / en daar is een geestelyk li-
chaam. Also is 'er ook geschiedt.
De eerste mensch Adam is ge-
daen tot een levendige ziele / de
Adam tot een levendigmakende
Geest. Doch het geestelyke is
eerst / maar het natuurlyke / daer
het geestelyke. De eerste menscheit
de aarde / aards; De tweede mens-
cheit is de Heere uit den hemel. Ho-
gede de aartsche is / zodanige zyn
de aartsche: en hoedanig de
sche is / zodanige zyn ook de
sche. Ende gelykertwys wy het
des aartschen gedragen hebben /
zullen wy ook het beeld des he-
schen dragen. Doch dit zegge
Broeders / dat vlees en bloed het
ningepke Gods niet beerven kon-
noch de verderffelykheid beest
berderffelykheid niet. Ziet ik
een verborghentheid. Wy zullen
niet alle ontslapen / maar wy
alle verandert worden: In een
des tyds / in eenen ogenblik / in
laatste Bazuine: Want de Dood
zal slaan / en de dooden zullen
derffelyk opgelwekt worden /
wy zullen verandert worden.
dit berderffelyke moet onver-
lykheid aandoen / en dit sterf-
moet onsterffelykheid aandoen
wanneer dit berderffelyke zal
derffelykheid aangedaan heb-
dit sterffelyke zal onsterffelyk
aangedaan hebben / alsdan
wordt geschieden / dat ges-
is / De dood is verslonden tot
winninge. Dood / waar is
prikkel? Helle / waar is uter-

winninge? De prikkel mi des doods
is de zonde: Ende kracht der zonde
is de Wet. Maar God zy dank/ die
ons de overwinninge geeft/ dooz onzen
Heere Jesus Christus. Zo dan/
myn geliefde Broeders / zyt stant-
vastig/ onbeweeglyk/ altpd overbloes-
dig zynde in het werk des Heeren/
als die wetet dat ulwen arbeid niet
pdel en is inden Heere.

¶ Alszy aan 't graf komen, en't Lyk
gereed word gemaakt om in de
aarde te zetten, zo zal den Dien-
naar zeggen,

DE mensch / van een Vrouw
gebooren / is kort van dagen/ en
zat van onruste. Hy komt doort als
een bloem/ en word afgesneden; ook
blucht hy als een schaduw/ ende be-
staat niet.

In 't midden van ons leven zyn
wy in doods geweld: Van wien zul-
len wy hulpe zoeken / dan van u / O
Heere! Die rechtvaardelyk bertooznt
zyt over onze zonden?

Nochtans / O Heilige God/ sterke
Heere / Heilige en barmhertige Za-
ligmaker/ en levert ons niet over
aan de bittere pynen der eeuwiger
dood.

Gy kent / Heere / de geheimenis-
sen onzer herten / sluit de ooren ulwer
barmhertigheid dooz onze Gebeden
niet; maar spaart ons/ Alderheilig-
ste Heere / Almagtige God/ heilige
en barmhertige Zaligmaaker / Gy
alderbillykste en eeuwige Rechter /
laat ons in de uiterste ure dooz geene
smerten des doods van u verhallen.

¶ Terwyl eenige aarde over 't Lyk
door iemand der bystanders gewor-
pen werd, zal den Dienaar zeggen,

Alzo het den Almagtigen God /
behaagt heeft de ziele onzes zeer lieve
Broeders, die mi gestorven is / tot zig
te nemen/ zo beveelen wy zyn lichaam
ten graabe / aarde aan aarde/ asche
aan asche / stof aan stof / met een-
gewisse en zekere hope der berrype-
nisse ten eeuwige leven/ dooz onzen

when they come to the Grave, while
Corps is made ready to be laid into
earth, the Priest shall say, or the
Deacon and Clerks shall sing,

An that is born of a woman,
hath but a short time to live,
full of misery. He cometh up,
fure down like a flower; he
is it were a shadow, and never
eth in one stay.

In the midst of life we are in death:
om may we seek for succour,
thee, O Lord, who for our
justly displeased?

O Lord God most holy, O
most mighty, O holy and most
ful Saviour, deliver us not into
er pains of eternal death.

Thou knowest, Lord, the secrets
of our hearts; shut not thy merciful
our prayers; but spare us, Lord
poly, O God most mighty, O
and merciful Saviour, thou most
Judge eternal, suffer us not at
hour for any pains of death
from thee.

while the earth shall be cast upon
dy by some standing by, the Priest
say,

As much as it hath pleased Al-
mighty God of his great mercy
unto himself the soul of our
brother here departed, we there-
commit his body to the ground;
earth, ashes to ashes, dust
to dust, in sure and certain hope of
urrection to eternal life,
our Lord Jesus Christ, who

shall change our vile body, that it may be like unto his glorious body, according to the mighty working, whereby he is able to subdue all things to himself.

¶ Then shall be said or sung,

I Heard a voice from heaven, saying unto me, Write; From henceforth blessed are the dead which die in the Lord: even so saith the Spirit; for they rest from their labours. *Rev. 14. 13.*

¶ Then shall the Priest say,
Lord, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

Our Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. *Amen.*

Priest.

A Almighty God, with whom do live the spirits of them that depart hence in the Lord, and with whom the souls of the faithful, after they are delivered from the burden of the flesh, are in joy and felicity; We give thee hearty thanks, for that it hath pleased thee to deliver this our brother out of the miseries of this sinful world; beseeching thee that it may please thee of thy gracious goodness, shortly to accomplish the number of thine elect, and to hasten thy kingdom, that we, with all those that are departed in the true faith of thy holy Name, may have our perfect consummation and bliss, both in body and soul, in thy eternal and everlasting glory, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Collect.

O Merciful God, the Father of our Lord Jesus Christ, who is the resurrection and the life; in whom whosoever believeth, shall live, though he die; and whosoever liveth

Heere Jesus Christus / die onsterft
nedert lichaam herbormen zal /
dat het zelvige gelykformig wor-
zyen heerlyken Lichaam / na
werkinge / waar doo? By ook
dingen Hem zelven kan onsterft
werpen.

¶ Dan zal gezegt of gezongen worden.

I Ik hoorde een stemme uit den hemel / die tot my zeide / Schryf
zalig zyn de doode / die in den Lord
stercken / van nu aan. Ja zeg
Geest / op dat zy rusten mogen
haren arbeid.

¶ Dan zal den Dienaar zeggen
Heer / ontfermt U onzer!

Christe, ontfermt U onzer!

Heere / ontfermt U onzer!

O Jaze Vader / &c. Ende leid
onsterft in verzoeking / maar
loft ons van den boozen / Amen.

Dienaar.

A Almachtige God / by wiens
Geesten der gener leben /
hier in den Heere ontslapen / en
wien de zielen der Nidberhooren
na dat zy het pak dezès bleefsch-
leid hebben / vzeugde en heil ge-
ten : Wy danken u hertigron-
dat het u belieft heeft dezèn
Broeder uit de elenden dezès
gen waerelds te verlossen ;
de / dat ulwe grondloze goet-
gelwaardige / in korten tyd
ulwer Nidberhooren te volma-
ende heerlykheid ulwes Nidber-
haasten / op dat wy gelyk-
alle / die in den ware geloof-
H. Naams gestorven zyn /
bekomen volkome volmaakt
gelukzaligheid / zo na lichaam
na ziele / in ulwe eeuwighe en al-
rende heerlykheid ; doo? Jesus
stus onzen Heere / Amen.

Gebed.

O Barmhertige God /
Onzes Heeren Jesu Ch-
de opstandinge en het leven is-
ke al wie geloofst zal hebben
zal / al sterft hy / en wie

Dankzegginge voor de Kraamvrouwen.

311

believeth in him, shall not die
ally; who also hath taught us
his holy Apostle Saint Paul) not
sorry as men without hope, for
that sleep in him; We meekly
thee, O Father, to raise us
the death of sin unto the life of
ousness; that when we shall
this life, we may rest in him,
hope is this our brother doth,
at the general resurrection in
day, we may be found ac-
in thy sight, and receive that
g which thy wel-beloved Son
then pronounce to all that love
thee, saying, Come, ye
children of my Father, re-
the kingdom prepared for you
the beginning of the World.
this, we beseech thee, O mer-
ciful Father, through Jesus Christ our
Savior and Redeemer. Amen.

hem geloofd / zal niet sterben in alle
eeuwigheid; Die ons ook geleert
heeft (door zynen H. Apostel Paulus)
dat wy niet bedroeft zouden zyn / als
de zodanige / die geen hope hebben /
over haar / die in hem ontslapen: Wy
bidden U ootmoedelyk / O Vader /
dat Gy ons wilt opwekken van de
dood der zonden / tot het leven der
Rechtvaardigheid / op dat wy / wan-
neer wy uit dit leven schyden / in Hem
mogen rusten / gelyk wy hopen dat
deze onzen Broeder nu rust / en dat
wy / in de algemeine opstandinge des
jongsten daags / door u aangenaam
mogen bevonden werden / en die zegen-
ninge ontfangen / welke uwen welbe-
minnen Zoon alsdan uitspreeken zal
over alle de genen / die U beminnen en
breezen / zeggende: Komt gy geze-
gende kinderen mynes Vaders / ont-
fangt dat Koninkryk / dat u lieden be-
reid is van den beginne des waer-
relds. Geeft dit / bidden wy U / O
Barmhertige Vader / door Jesus
Christus onzen Middelaar en Za-
ligmaker / Amen.

De genade onzes Heeren Jesu
Christi en de liefde Gods / en
de gemeenschap des H. Geestes zy
met ons allen tot in eeuwigheid /
Amen.

the grace of our Lord Jesus
Christ, and the love of God,
the fellowship of the Holy
Spirit be with us all evermore.

Thanksgiving of Women after Child-birth, commonly
called, *The Churching of Women.*

Zegginge voor de Kraamvrouwen, die haar Kerkgang doen.

Woman at the usual time after her Delivery, shall come into the Church, de-
apparelled, and there shall kneel down in some convenient place, as hath been
ordained, or as the Ordinary shall direct: And then the Priest shall say unto her,
Vrouw zal op de gewoonetyd na haar verlossinge in een zedig gewaad
na de Kerk komen, en aldaar, opeen gevoegelyke plaatze, als na gebruik,
knien, en dan zal den Dienaar tot haar zeggen:

As much as it hath pleased Al-
mighty God of his goodness to
give you safe deliverance, and hath
delivered you in the great danger of
child-birth, you shall therefore
offer thanks unto God, and

Angezien het den Almachtigen
God na zyne goedertieren-
heid / behaagt heeft u een behoude
verlossinge te verkiezen / en u in zo
grootten nood der baringe te bewaren /
zo zult gy daarom God van herten
dankenen zeggen:

(Dan zal den Dienaar dezen Psalm
lezen.

shall the Priest say the 116

Dilexi, quoniam.

I Am well pleased : that the Lord hath heard the voice of my prayer.

That he hath inclined his ear unto me : therefore will I call upon him as long as I live.

The snares of death compassed me round about : and the pains of hell gat hold upon me.

I found trouble and heaviness, and I called upon the Name of the Lord : O Lord, I beseech thee, deliver my soul.

Gracious is the Lord and righteous : yea, our God is merciful.

The Lord preserveth the simple : I was in misery, and he helped me.

Turn again then unto thy rest, O my soul : for the Lord hath rewarded thee.

And why? thou hast delivered my soul from death : mine eyes from tears, and my feet from falling.

I will walk before the Lord : in the land of the living.

I believed, and therefore will I speak, but I was sore troubled : I said in my haste, All men are liars.

What reward shall I give unto the Lord : for all the benefits that he hath done unto me?

I will receive the cup of salvation : and call upon the Name of the Lord.

I will pay my vows now in the presence of all his people : in the courts of the Lords house, even in the midst of thee, O Jerusalem, Praise the Lord.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

¶ Or Psalm 127.

Nisi Dominus.

EXcept the Lord build the house : their labour is but lost that build

Dilexi quoniam. Psalm 116.

Ik hebbe lief / want de Heer hoort myne stemme / myne klingen.

Want hy neigt zyne oore tot mij : dies ik hem in myne dagen zal aanroepen.

De handen des doods hadden omvangen ; en de angsten der herten hadden my getroffen :

Ik vond benauwtheid en drempel ; Maar ik riep den naam der Heeren aan / zeggende : O Heer, bevryd myne ziele !

De Heere is genadig en rechtvaardig : en onze God is ontfemmer.

De Heere belwaard de cenige : Ik was uitgereed / dat heeft my verlost.

Myne ziele ! keerd weder tot ruste / want de Heere heeft aangevraagd.

Want Gy / Heere / hebt myn legered vanden dood / myn van traanen / mynen voet van de dood gestoot.

Ik zal wandelen voor het aangezicht des Heeren / in de land der levendigen.

Ik hebbe geloofd / daarom ik. Ik ben zeer bedrukt geweest : zeide in myn haasten / Alle menschen zyn leugenaars.

Wat zal ik den Heere vergelden voor alle zyne weldaden aan myn weezen ?

Ik zal den beker der verlossing opnemen / en den Name des Heeren aanroepen.

Myne geloften zal ik den Heere betalen / mi / in de tegenwoordichheit van al zyn volk. In de Voorhof des Huizes des Heeren : in de Voorhof van u / O Jerusalem ! Halleluja.

Gere zyn den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

¶ Of deze Psalm.

Nisi Dominus. Psalm 127.

Zo de Heere het huis niet bouwt : vergeefs arbeiden die bouwt lieden daar aan :

Dankzegginge voor de Kraamvrouwen.

313

cept the Lord keep the city: the
man waketh but in vain.

is but lost labour that ye haste to
early, and so late take rest, and
the bread of carefulness: for so he
his beloved sleep.

, children and the fruit of the
: are an heritage and gift that
of the Lord.

as the arrows in the hand of
ant: even so are the young
ren.

ppy is the man that hath his
full of them: they shall not be
ed when they speak with their
es in the gate.

ry be to the Father, &c.

it was in the, &c.

Then the Priest shall say,

Let us pray.

and, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us,

and, have mercy upon us.

Ur Father, &c. And lead us not

into temptation; But deliver us

evil: For thine is the Kingdom,

power, and the Glory, For ever

er. Amen,

nister, O Lord, save this woman

ervant;

nister. Who putteth her trust in

nister. Be thou to her a strong

nister. From the face of her ene-

nister. Lord, hear our prayer.

nister. And let our cry come unto

nister. Let us pray.

Almighty God, we give thee

humble thanks, for that thou

ouchsafed to deliver this woman

ervant from the great pain and

of child-birth; Grant, we be-

thee, most merciful Father,

ne through thy help may both

ally live, and walk according

Zo de Heere de Stad niet bes-
waart/te vergeefs waakt de wagter.

't Is te vergeefs dat gy lieden vroeg
opstaet / late op blyft / etet brood der
smerten: 't is also / dat wy 't zynen
beminden als in den slaap geeft.

Ziet de kinderen zyn een erfdeel
des Heeren: des huiks vrucht is een
belooninge.

Gelyk de yplen zyn in de hand een-
nes helds: zodanig zyn de zonen der
jeugd.

Welgelukzalig is de man/die zyne
pylkoker met dezelve gebuld heeft:
zy zullen niet beschaaamd worden/als
zy niet de vyanden spreken zullen in
de poorte.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

¶ Dan zal den Dienaar zeggen:

Laat ons bidden:

Heere / ontfermt u onzer!

Christe, ontfermt u onzer!

Heere / ontfermt u onzer!

Onze Vader / &c. Ende en leid
ons niet in verzoeking; maar
verlost ons van den booze. Want
uw is het koningryk / en de kracht /
en de heerlijkheid / in eeuwigheid /
Amen.

Dienaar. ¶ Heere / behoed deze
Vrouw / uwe dienstmaagd.

Antw. Die op u haar vertrouwen
stelt.

Dienaar. Weest haar een toeblyt
der sterkte.

Antw. Tegen het gezichte hare
vyands.

Dienaar. Heere / verhoort onze Ge-
beden.

Antw. En laat ons roepen tot u
komen.

Dienaar. Laat ons bidden.

O Almachtige God / wy danken
u van herten / dat Gy deze
Vrouw / uwe Dienstmaagd / ver-
lost hebt van de groote smerte en het
gebaar des harens: Geest / bidden
wy u / Alderbarmhertigste Vader /
dat zy doo: uwe hulpe / bride getrou-
welyk lede en wandele na uwen wille

to thy will in this life present, and also may be partaker of everlasting glory in the life to come, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *The woman that cometh to give her Thanks, must offer accustomed Offerings; and if there be a Communion, it is convenient that she receive the holy Communion,*

in dit tegenwoordige leven / en nu deelachtig worde aan de eeuwig Heerlykheid in het toekomende leven door Jesus Christus onzen Heer. *Amen.*

¶ De Vrouwe, die hare Dankzegginge komt doen, moet de gewoonlyke Offerande doen: en indien het H. Avondmaal bediend werd, betaamt het, dat zy mede de H. Communie ontfange.

A Commination, or Denouncing of Gods anger and judgment against Sinners, with certain Prayers to be used on the first day of Lent, and at other times, as the Ordinary shall appoint

Het Dreigement, of den Vloek tegen de Zondaren, met eenige Gebeden, die op de eerste dag der Vasten en op andere tyden, en het den Dienaar goed vind, gebruikt werden.

¶ *After Morning Prayer, the Litany ended, according to the accustomed manner, the Priest shall in the Reading Pew or Pulpit, say,*

¶ Na het Morgengebed, de Litanie eindigt zynde na de gewoonlyke maniere, zal den Dienaar op de lezers-plaatze of Predikstoel staande zeggen:

Brethren, in the primitive Church, there was a godly discipline, that at the beginning of Lent, such persons as stood convicted of notorious sin, were put to open penance, and punished in this world, that their souls might be saved in the day of the Lord; and that others admonished by their example, might be the more afraid to offend.

Broeders / in de eerste Kerke tot het een Godbruichtige Teyde / dat in 't beginsel van de veertigdagige Vasten / zodanige personen die openbaare zondaars waren / openbaare boete gedwongen werden / en in deze wereld straffe leden op dat hare zielen behouden mochten worden in den dag des Heeren: dat andere door haar voorbeeld bezaand zynde / meer vreezen mochten te zondigen.

In stead whereof (until the said discipline may be restored again, which is much to be wished) it is thought good, that at this time (in the presence of you all) should be read the general sentences of Gods cursing against impenitent sinners, gathered out of the seven and twentieth Chapter of Deuteronomy, and other places of Scripture; and that ye should answer to every sentence, *Amen*: To the intent, that being admonished of the great indignation of God against sinners, ye may the

In welker plaatze het ons voorgedagt heeft (tot dat de zelvige teyde wederom mogt hersteld worden) gene zeer te wenschen is (dat op deze tyd in u lieden tegenwoordigheid zouden voorgelezen worden alle de algemeene vloeken / en bonnissen Gods tegen de openbaerdyge zondaren / verzameld uit het 27. Capittel van het Deuteronomium, en andere Schriftuurplaatzen: En dat gy lieden elk bonnis in 't byzonder zoudt antwoorden / Amen. Tot dien en

be moved to earnest and true re-
ance, and may walk more warily
ese dangerous days; fleeing from
vices, for which ye affirm with
own mouths the curse of God to

op dat gy lieden / vermaand zynde
van de groote grimmigheid Gods
tegen de zondaren / te eerder mocht
bewogen werden tot ernstig berouwen
en waare boetvaardigheid / en booz-
zichtigliker wandelen in deze ge-
baarlyke dagen / vliedende van zo-
danige gebreken / die gy met eigene
monden bevestigt den bloek Gods te
berdienen.

Urfuld is the man that maketh
any carved or molten image, to
shipit. Deut. 27. 15.

And the People shall answer and say,
Amen.

Minster. Cursed is he that curseth
father and mother. vers. 16.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that removeth
neighbours landmark. vers. 17.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that maketh
blind to go out of his way. vers. 18.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that pervert-
eth judgment of the stranger, the
deaf, and widow. ver. 19.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that smiteth
neighbour secretly. ver. 24.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that liveth
with his neighbours wife. Lev. 20. 10.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that taketh
reward to slay the innocent. Deut.

19. 16.

Antw. Amen.

Minster. Cursed is he that putteth
himself in man, and taketh man for
his reward, and in his heart goeth
against the Lord. Jer. 17. 5.

Antw. Amen.

Minster. Cursed are the unmerciful,
murderers, and adulterers, covetous
men, idolaters, slanderers, drunk-
ards, and extortioners. S. Matth. 23.

Cor. 6. 9, 10.

Antw. Amen.

Verbloekt zy de man / die een
gesneden of gegooten beeld
maakt / om dat aan te bidden /

¶ En alle het Volk zal antwoorden en
zeggen, Amen.

Dienaar. Verbloekt zy deze / die
zynen vader ofte zyne moeder veragt,

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die zyns
naasten landpalen verruikt,

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die eenen
blinden op den weg doet doolen.

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die het
recht des weesdelings / der weezen
en der weduwe buigt,

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die zynen
naasten in 't verhoegen verlaat.

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die by de
vrouw zyns naasten ligt.

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die ges-
chenken neemt / om een ziele / het bloed
eens onschuldigen te verslaan.

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt zy / die op den
mensch betrouwt / en het vleesch tot
zyn arm stelt / en wiens herte handen
heere afwykt.

Antw. Amen.

Dienaar. Verbloekt moeten zyn de
onbarmhertige / de hoereerders / de
overspeelders / de gierige menschen /
de afgodendienaars / de kwaadspre-
kers / dionkaarts en roovers,

Antw. Amen.

Minister.

NOW seeing that all they are accursed (as the prophet David beareth witness) who do err and go astray from the commandments of God, let us (remembering the dreadful judgment hanging over our heads, and always ready to fall upon us) return unto our Lord God, with all contrition and meekness of heart; bewailing and lamenting our sinful life, acknowledging and confessing our offences, and seeking to bring forth worthy fruits of penance. For now is the ax put unto the root of the trees, so that every tree that bringeth not forth good fruit, is hewn down, and cast into the fire. It is a fearful thing to fall into the hands of the living God: He shall pour down rain upon the sinners, snares, fire and brimstone, storm and tempest; this shall be their portion to drink. For lo, the Lord is come out of his place, to visit the wickedness of such as dwell upon the earth. But who may abide the day of his coming? Who shall be able to endure when he appeareth? His fan is in his hand, and he will purge his floor, and gather his wheat into the barn, but he will burn the chaff with unquenchable fire. The day of the Lord cometh as a thief in the night: and when men shall say, Peace, and all things are safe, then shall sudden destruction come upon them, as sorrow cometh upon a woman travailing with child, and they shall not escape. Then shall appear the wrath of God in the day of vengeance, which obstinate sinners, through the stubbornness of their heart, have heaped unto themselves, which despised the goodness, patience, and long-sufferance of God, when he called them continually to repentance. Then shall they call upon me (saith the Lord) but I will not hear; they shall seek me early, but they shall not find me; and that because they hated knowledge, and received not

Dienaar.

Alzo nu alle de zondigen bloekt syn/ (gelijk den prophet David getuigt) die dwalen afswyken van de geboden Gods/ laat ons (gedachtig zijnde aan het grooutwelyk oordeel/ dat ons in het hooft hangt/ en altyd aanhangende is) wederkeeren tot God/ Heere/ met alle gebzookendheid/ berootmoediginge des herten/ knende en rouwe dragende over zondig leven/ onze misdaaden kennende en belydende/ en zochte blygten voort te brengen/ der geringe waardig. Want nu is de aan de wortel des booms gezet/ zo dat alle boom/ die geen blygten voort en brengt/ uitgeteerd en in 't vuur geworpen werd. Is grooutwelyk te vallen in de handen des levendigen Gods. Hy over de zondaaren regenen/ regen/ vuur en zylpher/ en den des onweders zal een gedeelte der drinckbekers wezen. Want Heere zal uitgaan uit zijne plaats/ om de boosheid van de woonderen der aarden te bezien. Maar wie zal den dag zijner komste kormen verdragen? Wanneer Hy zich zal laten zien/ men bestaan? Wiens warne in hand is/ ende Hy zal zijne vloer zuiveren/ en zijne tachtuieren in de schuur/ maar het hooft Hy verbranden met onuitdooft vuur. De dag des Heeren komt een dief in de nacht: En wanneer menschen zullen zeggen/ Wyde alles is veilig/ dan zal een haer verderf over haar komen/ even de smerte eens barende vrouwe/ zy zullen niet ontvluchten. De de gramschap Gods te boosdigen men/ in den dag des wraaks/ harde zondaren/ nu de hartstoeven herten zich zelven vergaderen/ die de goedheid/ verbaanheid en zagmoedigheid als Hy haar geduurig tot beke-

of the Lord, but abhorred my
 el, and despised my correction.
 shall it be too late to knock
 the door shall be shut; and too
 to cry for mercy when it is the
 of justice. O terrible voice of
 just judgment, which shall be
 unced upon them, when it
 be said unto them, Goye cursed
 the fire everlasting, which is
 ed for the devil and his angels.
 fore, brethren, take we heed
 , while the day of salvation
 ; for the night cometh when
 in work: but let us, while we
 be light, believe in the light,
 alk as children of the light, that
 not cast into utter darkness,
 is weeping and gnashing of
 Let us not abuse the goodness
 , who calleth us mercifully to
 ment, and of his endless pity
 eth us forgiveness of that
 is past, if with a perfect and
 art we return unto him. For
 our sins be as red as scarlet,
 all be made white as snow: and
 they be like purple, yet they
 be made white as wool. Turn
 with the Lord) from all your
 nels, and your sin shall not be
 estitution. Cast away from
 your ungodliness that ye have
 make you new hearts, and a
 irit: Wherefore will ye die, O
 se of Israel, seeing that I have
 sure in the death of him that
 saith the Lord God? Turn ye
 and ye shall live. Although
 e sinned, yet have we an Ad-
 with the Father, Jesus Christ
 nteous, and he is the propitia-
 our sins. For he was wound-
 our offences, and smitten for
 ckedness. Let us therefore
 unto him, who is the merciful
 of all true penitent sinners;
 our selves that he is ready to
 us, and most willing to par-
 , if we come unto him with
 repentance; if we submit our

genood had / versmaad hebben. Dan
 zullen zy My aanroepen (zeid de
 Heere) maar Ik en zal niet horen;
 bzoeg zullen zy My zoeken / maar
 zullen My niet vinden / om dat zy
 de tuchtinge gehaat / de breeze des
 Heeren niet aangenomen / en na myn
 raad niet geluistert / maar myne ka-
 stydninge versmaad hebben. Dan zal
 het te laat wezen om te kloppen / als
 de deure gesloten is / en te laat /
 barmhertigheid te verzoeken / als het
 de tyd van regtvaardigheid is. O
 verbaarljke stemme des regtveerdig-
 gen oordeels! Het welke over haar
 uitgesproken zal worden / als tot haar
 gezegt zal worden / Gaat van My /
 gy verbloekte / in 't eeuwige vuur /
 't welk den Duivel en zyne Engelen
 bereid is. Daarom / Boodschaps / laat
 ons hoor ons zien / terwyl het tyd is /
 terwyl den dag der zaligheid noch
 duurt: Want daar komt een nacht / in
 welke niemand kan werken: Terwyl
 dan wy het licht hebben / laat ons in
 het licht gelooven / en als kinderen des
 lichts wandelen / op dat wy niet ge-
 woopen werden in de uiterste duister-
 nissen / daar weeninge is / en kner-
 singe der tanden. Laat ons de goed-
 heid Gods niet misbruiken / die ons
 goedertierentljc tot betering des le-
 bens noodigt / en uit zyn grondelooze
 barmhertigheid / vergevinge der
 boosgaande zonden belooft / indien
 wy van gantscher en oprechter her-
 ten tot hem wederkeeren. Want al
 waren onze zonden zo rood als schae-
 laken / zy zullen wit gemaakt wer-
 den als sneeuw: Al waren die als
 purper / zy zullen wit werden als wol-
 le. Bekeert u (zeid de Heere) van
 alle uw boosheden / en uw mis-
 daad zal u niet strekken ten verderbe.
 Wderpt van u alle uw ongerechtig-
 heden daar gy in overtreden hebt / en
 maakt u lieden nieuwe herten en ee-
 nen nieuwen geest; waarom zoud gy
 sterben / O Huis Israels: also Ik
 geen lust en hebbe in de dood des ster-
 vende / spreekt God de Heere: Keert
 selves

selves unto him, and from henceforth walk in his ways; if we will take his easie yoke, and light burden upon us, to follow him in lowliness, patience, and charity, and be ordered by the governance of his Holy Spirit; seeking always his glory, and serving him duly in our vocation with thanksgiving. This if we do, Christ will deliver us from the curse of the law, and from the extreme malediction which shall light upon them that shall be set on the left hand; and he will set us on his right hand, and give us the gracious benediction of his Father, commanding us to take possession of his glorious kingdom: unto which he vouchsafe to bring us all, for his infinite mercy. *Amen.*

Then shall they all kneel upon their knees, and the Priest and Clerks kneeling (in the place where they are accustomed to say the Litany) shall say this Psalm,

Miserere mei, Deus. Psalm 51.

HAve mercy upon me, O God, After thy great goodness: according to the multitude of thy mercies, do away mine offences.

Wash me thoroughly from my wic-

dan weder / en gy zult leven. Wel wy gezondigt hebben / noch hebben wy een Doorspraak by Vader / Iesus Christus / den barmhertigen / ende deze is de Vergevinge voor onze zonden. Want ze is gebond om onze boosheid verbijzelt om onze ongerechtigheid. Laat ons dan wederkeren tot die een barmhertige aanrechter zondaren is / die waarlijk haerkeren: Laat ons ons zelve wederkeren / dat hy bereid is om ons te neemen / en zeer volbodig is om vergiffenis te verleen / indermet volheid des geloofs tot hem len genaken / indert wy ons zelve hem zullen onderwerpen / en voegen in zyne wegen wandelen. Indert zyn gemakkelyk jok en ligte lasten opneemen om hem te behagen ootmoedigheid / lydzaamheid / en dat wy door de beproefing zyns ly. Geestes mochten geleiden / altyd zyne heerlijkheid preloven / en hem behoorlyk dienende heroe / met dankzegginge. Wy zults doen / zo zal ons Christus verlossen van den vloek des vleys van de laatste verbloeking / die zondige zal ballen / welke afstinkerhand zullen gesteld worden. En hy zal ons aan zyne rechteren zetten / en dien zaligen zegen des vaders geven / ons gebiedende / zittinge van zyn heerlyk Konink te aanvaarden / tot het welken ons gewaardige te brengen / zyne oneindige barmhertigheid. *Amen.*

Dan zullen zy alle knielen, Dienaar met de Geestelykheid len met gebogen knien, op die reze, daar zy gewoond zyn de te lezen, dezen Psalm zeggende.

Miserere mei, Deus.

Zet my genadig / O God, Zulve goedertierenheid: myne overtredinge uit / na de heid uwer barmhertigheden.

Wascht my wel van myne

and cleanse me from my sin.

Acknowledge my faults: and
is ever before me.

Against thee only have I sinned,
done this evil in thy sight: that
mightst be justified in thy saying,
ear when thou art judged.

old, I was shapen in wickedness:
sin hath my mother conceived

lo, thou requirest truth in the
parts: and shalt make me to
stand wisdom secretly.

thou shalt purge me with hyssop,
shall be clean: thou shalt wash
and I shall be whiter than snow.
thou shalt make me hear of joy and
peace: that the bones which thou
broken, may rejoyce.

thy face from my sins: and put
away misdeeds.

me a clean heart, O God: and
right spirit within me.

me not away from thy pre-
and take not thy Holy Spirit
from me.

me the comfort of thy help
and stablish me with thy free
mercies.

shall I teach thy ways unto
the righteous: and sinners shall be con-
verted unto thee.

Deliver me from blood-guiltiness,
thou that art the God of my
truth: and my tongue shall sing of
thy righteousness.

Thou shalt open my lips, O Lord:
my mouth shall shew thy praise.

Thou desirest no sacrifice, else
will I give thee: but thou delight-
st in burnt-offerings.

Sacrifice of God is a troubled
spirit: broken and contrite heart,
O God, thou shalt not despise.

Be favourable and gracious unto

rechtigheid: Ende reinig mij van
mijne zonde.

Want ik kenne mijne overtredin-
gen: Ende mijne zonde is steeds
voor mij.

Tegen U/ U allen heb ik gezond-
digt/ ende gedaan dat kwaad is in
uw oog: Op dat Gij rechtvee-
dig zijt in uw spreken/ ende rein zijt
in uw richten.

Ziet/ ik ben in ongerechtigheid
gebooren: Ende in zonde heeft mij
mijne moeder ontfangen.

Ziet/ Gij hebt lust tot waarheid
in het binnenste: Ende in 't verhoor-
gene maakt Gij mij wijsheid bekend.

Ontzondigt mij met Hyssop/ en ik zal
rein zijn: Wascht mij/ en ik zal wit-
ter zijn als sneeuw.

Doet mij brenge de en blydschap ha-
ren: dat de beenderen zich verheugen
die Gij verheuzelt hebt.

Verbergt uw aangezicht van mijne
zonden: Ende delgt uit alle mijne on-
gerechtigheden.

Schept mij een rein herte/ O God:
Ende vernieuwt in 't binnenste van
mij eenen vasten geest.

En verwerpt mij niet van uw aan-
gezicht: Ende neemt uw heiligen
Geest niet van mij.

Geest mij weder de brenge uw
heils: En de barmhertige Geest ont-
dersteune mij.

Zo zal ik de overtreders uw
geleeren: Ende de zondaars zullen
zich tot U bekeeren.

Verloft mij van bloedschulden/ O
God/ Gij God mijns heils: Zo
zal mijne tonge uw gerechtigheid
blylyk roemen.

Heere/ opent mijne lippen: Zo
zal mijn mond uw lof verkondigen.

Want Gij hebt geen lust tot offer-
hande/ anders zoude ik ze geven: In
brandofferen hebt Gij geen behagen.

De offeranden Gods zijn een ge-
brooken geest: Een gebrooken ende
verslagen herte zult Gij/ O God/ niet
verachten.

Doet wel by Zion na uw welbeha-
gen:

Sion:

Sion: build thou the walls of Jerusalem.

Then shalt thou be pleased with the sacrifice of righteousness, with the burnt-offerings, and oblations: then shall they offer young bullocks upon thine altar.

Glory be to the Father, &c.

Answer. As it was, &c.

Lord, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

O Ur Father, &c. And lead us not into temptation; But deliver us from evil. *Amen.*

Minister. O Lord, save thy servants;

Answer. That put their trust in thee.

Minister. Send unto them help from above;

Answer. And evermore mightily defend them.

Minister. Help us, O God our Saviour.

Answer. And for the glory of thy Name deliver us; be merciful to us sinners, for thy Namesake.

Minister. O Lord, hear our prayer.

Answer. And let our cry come unto thee.

Minister. Let us pray.

O Lord, we beseech thee mercifully hear our prayers, and spare all those who confess their sins unto thee, that they whose consciences by sin are accused, by thy merciful pardon may be absolved, through Christ our Lord. *Amen.*

O Most mighty God and merciful Father, who hast compassion upon all men, and hatest nothing that thou hast made, who wouldst not the death of a sinner, but that he should rather turn from his sin, and be saved; Mercifully forgive us our trespasses; receive and comfort us,

gen: Bouwd de muren van Jerusalem op.

Dan zult gy lust hebben aan den anderen der gerechtigheid/aan den offer/ en een offer dat gantsch teert word: Dan zullen zy offeren op ulwen altaar.

Eere zy den Vader / &c.

Antw. Als het was in den

Heere / ontfermt U onzer!

Christe, ontfermt U onzer!

Heere / ontfermt U onzer!

O Heere Vader / &c. Leid ons niet in verzoeking maar verlost ons van den boosheit. *Amen.*

Dienaar. O Heere / behoud Dienaren!

Antw. Die op U hoopen.

Dienaar. Zend haar hulpe en hoogte.

Antw. En beschermt haar met kragt.

Dienaar. Help ons / O God ze Heiland.

Antw. En verlost ons om de onrechtvaardigheid ulwer Naam: Want zondaren genadig om ulwer Naam wille.

Dienaar. Heere / verhoort ons bedien.

Antw. Ende ons roepen tot U.

Dienaar. Laat ons bidden.

W U bidden U genadig Heere / dat Gy onze zonden wilt verhooren / en haar lieden sparen / die aan U haare zonden lyden / op dat zy (welkers gaven van de zonden beschuldigt worden) door ulwe goedertieren vergiften kluytschelding mogen ontfangen. Christus onzen Heere / *Amen.*

O Almachtige God en genadig Vader / die U over alle ontfermt / en niets haat van allen die dat Gy geschapen hebt; want de dood des zondaars niet en is maar dat hy zich liever van de bekeere / en dat hy behoeft. Vergeeft ons goedertieren.

Het dreigement tegen de Zondaren.

328

grieved and wearied with the
of our sins. Thy property is
to have mercy; to thee only it
beth to forgive sins. Spare us
re, good Lord, spare thy
whom thou hast redeemed;
ot into judgment with thy ser-
ho are vile earth and miserable
but so turn thine anger from
ho meekly acknowledge our
, and truly repent us of our
and so make haste to help us
world, that we may ever live
ee in the world to come.
Jesus Christ our Lord. Amen.

shall the People say this that follow-
the Minister.

in thou us, O good Lord,
d so shall we be turned. Be
le, O Lord; Be favourable
people; Who turn to thee in
, fasting, and praying.
ara merciful God, Full of
on, Long-suffering, and of
y. Thou sparest when we
punishment, And in thy
inkest upon mercy. Spare
e, good Lord, spare them,
or thine heritage be brought
asion. Hear us, O Lord,
mercy is great, And after the
e of thy mercies look upon
ough the merits and media-
thy blessed Son Jesus Christ
Amen.

in the Minister alone shall say,

Lord bless us, and keep us;
Lord lift up the light of his
nce upon us, and give us
w and for evermore. Amen.

misdaaden: Ontfang en vertroost
ons / die onder de last der zonden
geprangt en beladen syn; Het is **U**
eigen altyd te ontfermen: **U** alleen
komt het toe de zonden te vergeben:
Spaart ons dan / O goede Heere /
spaat uw volk / dat Gy verlost hebt;
en treed niet in 't gericht met uw
dienaren / die maar veragtelijk stof en
elendige zondaren syn: Maar wend
uw granschap also af van ons / die
onze bedorvenheid ootmoedelyk er-
kennen / en waare boete doen van
onze misdadaen / en haast **U** zo ont-
ons te helpen in dit leven / dat wy in
der eeuwigheid met **U** mogen leven
in de toekomende eeuw / door Jesus
Christus onzen Heere / Amen.

¶ Dan zal het Volk dit volgende den
Dienaar nazeggen:

Bekeert Gy ons / O goede Hee-
re / en also zullen wy bekeert
worden: Weest genadig / O Heere /
weest genadig uwen volke / dat tot
U keert met weenen / vasten en bid-
den: Want Gy zyt een barmhertige
God / vol van goedertierenheid / lyd-
zaam en van veele ontferminge. Gy
spaat ons / als wy straffe verdie-
nen / en in uw granschap gedenkt
Gy der genade. Spaart uw volk /
goede Heere / spaart haar / en geest uw
erfdeel niet over tot schande. Hoor
ons / Heere / want uw goedertie-
renheid is groot / en ziet ons aan na
de veelheid uwer barmhertigheden /
om de verdiensten en 't Middelaar-
aamt van uwen gezegenden Zoon
Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Dan zal den Dienaar alleen zeggen:
De Heere zegene ons / ende be-
hoede ons / de Heere verheffe
zyn vriendelyk Aanschyn over ons en
geef ons vrede / nu en in alle eeuwig-
heid / Amen.

The PSALTER or PSALMS
OF
DAVID,
Pointed as they are to be Sung or Said in Churches.
H E T B O E K
DER
PSALMEN DAVID

*Gelyk men dezelve gewoon is te zingen of te lezen in de Kerke
van Engeland.*

Morning Prayer. The First Day.

Morgenlof. Eerste Dag.

Psalm 1. Beatus vir, qui non abiit.

Blessed is the man that hath not walked in the counsel of the ungodly, nor stood in the way of sinners: and hath not sat in the seat of the scornful.

2 But his delight is in the law of the Lord: and in his law will he exercise himself day and night.

3 And he shall be like a tree planted by the water-side: that will bring forth his fruit in due season.

4 His leaf also shall not wither: and look whatsoever he doth, it shall prosper.

5 As for the ungodly, it is not so with them: but they are like the chaff which the wind scattereth away from the face of the earth.

6 Therefore the ungodly shall not be able to stand in the judgment: neither the sinners in the congregation of the righteous.

7 But the Lord knoweth the way of the righteous: and the way of the ungodly shall perish.

Psalm 2. Quare fremuerunt gentes?

Why do the heathen so furiously rage together: and why do the people imagine a vain thing?

Beatus vir, qui non abiit.

Welgelukzalig is de die niet wandelt in den raad der godloozen / noch op den weg der zonda-

2 Maar zijn lust is in des Heren wet / ende hy overdenkt zijn wetten dag en nacht.

3 Want hy zal zijn als een boom geplant aan waterbeken / die vrucht geeft in zijn tyd.

4 En welkers blad niet verwilt en al wat hy doet / zal wel gesla-

5 Alsoo zijn de godloozen niet als het kaf / dat de wind hewe-

6 Daarom zullen de godloozen bestaan in 't gericht / noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen.

7 Want de Heere kent den weg der rechtvaardigen / maar de godloozen zal vergaan.

Quare fremuerunt gentes?
Waarom woeden de heidenen en bedenken de dwa-

the kings of the earth stand up,
the rulers take counsel together:
against the Lord and against his
anointed.

Let us break their bonds afunder:
let us cut away their cords from us.

He that dwelleth in heaven, shall
scorn them to scorn: the Lord shall
deride them in derision.

Then shall he speak unto them in
his wrath: and vex them in his sore
displeasure.

He have I set my King: upon my
hill of Sion.

He will preach the law, whereof
I have said unto me: Thou
son, this day have I begotten

the son of me, and I shall give thee
the land for thine inheritance: and
the most parts of the earth for thy
possession.

Thou shalt bruise them with a
rod of iron: and break them in pieces
like vessels of potters.

Be wise now therefore, O ye
kings: be learned, ye that are judges
of the earth.

Serve the Lord in fear: and re-
verence him with reverence.

For as the Son, lest he be angry,
he will perish from the right way:
his wrath be kindled (yea, but a
little), and he will curse them:
blessed are all they that put
their trust in him.

Domine, quid multiplicati?
How are they increased that
curse me: many are they that
oppose me.

How many one there be that say of my
soul: There is no help for him in his
distress.

Thou, O Lord, art my de-
liverer: thou art my worship, and the
stronghold of my head.

Call upon the Lord with my
voice: and he heard me out of his holy
temple.

He brought me down and slept, and

2 De Koningen der aarden stellen
zich op / en de Dozsten beraadslagen
te samen / tegen den Heere / en tegen
zyn Gezalfden / zeggende :

3 Laat ons hare banden verscheu-
ren / en hare touwen van ons wer-
pen.

4 Wie in den hemel woond / zal
lachchen ; de Heere zal ze bespotten.

5 Dan zal Hy tot hen spreken in
zyn toorn / en in zyne grinnigheid
zal Hy ze verschrikken.

6 Ik doch hebbe mynen Koning
gezalft ober Zion / den berg myner
heiligheid.

7 Ik zal van het besluit verhalen :
De Heere heeft tot my gezegd ; Gy
zyt myn Zoon / heden heb ik u gege-
nereert.

8 Gifft van My / en Ik zal de
Heidenen geven tot uwe erfdeel / en de
einden der aarden tot uwe bezittinge.

9 Gy zult ze verpletteren met een
ijzeren scepter / gy zult ze in stukken
snaan als een pottelbakkers vat.

10 Nu dan / gy Koningen / han-
delt verstandelyk / laat u richtigen /
gy Richters der aarden.

11 Dien den Heere met blyze / en
verheugt u met bevinge.

12 Kuffet den Zoon / op dat Hy
niet toorn / en gy op den weg vergaet /
wanneer zyn toorn maar een wei-
nig zoude ontbranden : welgelukzalig
zyn alle / die op Hem vertrouwen.

Domine, quid multiplicati sunt.

O Heere / hoe zyn myne tegenpar-
tyders vermenigvuldigt : vele
staan tegen my op.

2 Weke zeggen van myne ziele :
Hy heeft geen heil by God / Sela!

3 Doch Gy / Heere / zyt een schild
voor my / myn eere / en die myn hooft
opheft.

4 Ik riep met myne stemme tot
den Heere / en Hy verhoozde my van
den berg zynner heiligheid / Sela!

5 Ik lag neder en sliep; ik ont-

rose up again: for the Lord sustained me.

6 I will not be afraid for ten thousands of the people: that have set themselves against me round about.

7 Up; Lord, and help me, O my God: for thou smitest all mine enemies upon the cheekbone; thou hast broken the teeth of the ungodly.

8 Salvation belongeth unto the Lord: and thy blessing is upon thy people.

Psaln 4. Cum invocarem.

Hear me when I call, O God of my righteousness: thou hast set me at liberty when I was in trouble; have mercy upon me, and hearken into my prayer.

2 O ye sons of men, how long will ye blaspheme mine honour: and have such pleasure in vanity, and seek after leasing?

3 Know this also, that the Lord hath chosen to himself the man that is godly: when I call upon the Lord, he will hear me.

4 Stand in awe, and sin not: commune with your own heart, and in your chamber, and be still.

5 Offer the sacrifice of righteousness: and put your trust in the Lord.

6 There be many that say: Who will shew us any good?

7 Lord, lift thou up: the light of thy countenance upon us.

8 Thou hast put gladness in my heart: since the time that their corn and wine and oil increased.

9 I will lay me down in peace, and take my rest: for it is thou, Lord, only, that makest me dwell in safety.

Psaln 5. Verba mea auribus.

Ponder my words, O Lord: consider my meditation.

2 O hearken thou unto the voice of my calling, my King, and my God: for unto thee will I make my prayer.

3 My voice shalt thou hear betimes, O Lord: early in the morning will I

waakte / want de Heere onderde me.

6 Ik zal niet breezen voor zenden des volks / die hen rondgen my zetten.

7 Staat op, Heere / verhoor myn God; want Gy hebt alle ne vanden op 't kinnebakken gen / de tanden der godlozen Gy verbroken.

8 Het heil is des Heeren: het genis over uw volk / Sela!

Cum invocarem.

Als ik roepe / verhoort God myner gerechtighe benaauwtheid hebt Gy myn gemaakt: zyt my genadig / en myn gebed.

2 Gy mannen / hoe lange ne ere tot schande zyn? hoe lang gy de ydelheid beininnen / de zoeken? Sela!

3 Wetet doch / dat de Heere een gunstgenood heeft afgegeven De Heere zal hooren als ik roepe.

4 Zyt beroert / en zondig spreekt in u lieder herte op uw en zyt stille / Sela!

5 Effert offeranden der geheid / en vertrouwt op den Heere.

6 Deeze zeggen; Wie zal goede doen zien?

7 Verheft Gy over ons uw aanschyns / O Heere.

8 Gy hebt vzeugde in myn gegeven / meer dan ter tyd / al koozn en haren most vermen digt zyn.

9 Ik zal in breede r'zamen liggen en slapen; want Gy re / alleen / zult my doen zeker

Verba mea auribus.

O Heere / neemt myn reden ooren / verstaat myn denkinge.

2 Merkt op de stemme myn roeps / O myn Koning / en myn want tot U zal ik bidden.

3 's Morgens / Heere / myn stemme hooren; 's morgens

my prayer unto thee, and will

for thou art the God that hast no
in wickedness; neither shall
dwell with thee.

such as be foolish shall not stand
sight: for thou hatest all them
work vanity.

Thou shalt destroy them that
dealing: the Lord will abhor
the blood-thirsty and deceitful

as for me, I will come into
house, even upon the multitude
mercy: and in thy fear will I
up toward thy holy temple.

Lead me, O Lord, in thy right-
ness, because of mine enemies:
thy way plain before my face.

there is no faithfulness in his
their inward parts are very
deceitful.

Their throat is an open sepul-
chre: they flatter with their tongue.

Destroy thou them, O God, let
perish through their own ima-
ginations: cast them out in the multi-
tude of their ungodliness; for they
believed against thee.

And let all them that put their
trust in thee rejoyce: they shall ever
sing of thanks, because thou
hast saved them; they that love thy
name shall be joyful in thee;

for thou, Lord, wilt givethy
strength unto the righteous: and with
thy durable kindness wilt thou de-
fend them as with a shield.

Evening Prayer.

Psalm 6. Domine, ne.

O Lord, rebuke me not in thine
anger: neither chasten me
in displeasure.

Have mercy upon me, O Lord,
for I am weak: O Lord, heal me, for
my bones are vexed.

My soul also is sore troubled:
how long wilt thou pu-
nish me?

ik my tot U schikken/ en wacht hou-
den.

4 Want Gy zyt geen God die lust
heeft aan godloosheid; de booze zal
by U niet verkeeren.

5 De onzinnigen zullen booz ulwe
oogen niet bestaan; Gy haatet alle
werkers der ongerechtigheid.

6 Gy zult de leugensprekers ver-
doen/ van de man des bloeds en bes-
dzogs heeft de Heere een grouwel.

7 Maar ik zal dooz de grootheid
ulwer goedertierenheid in ulw huis in-
gaan; Ik zal my buigen na het pa-
leis ulwer heiligheid/ in ulwe breeze.

8 Heere/ leid my in ulwe gerech-
tigheid/ om myner verspieters wil-
le; richt ulwen weg booz myn aan-
gezichte.

9 Want in haaren mond is niet
rechts/ haar binnenste is enkel ver-
derbinge.

10 Haar kele is een open graf/ met
hare tongen bleijen zy.

11 Verklaard ze schuldig/ O God/
laat ze vervallen van haare raadsla-
gen; dzyft ze heenen om de beelheid
haarer overtredingen/ want zy zyn
wederspannig tegen U.

12 Maar laat herblyd zyn alle
die op U betrouwen/ tot in eeuwig-
heid laat ze juichen/ om dat gy ze
overdekt; en laat in U ban bzeugde
opspringen die ulwen Naam lief heb-
ben.

13 Want Gy/ Heere/ zult den
rechtveerdigen zegenen; Gy zult
hem met goedgunstigheid kroonen/
als met een rondasse.

Avondlof.

Domine, ne in futuro.

O Heere/ straf my niet in ulwen
roozn/ en kastyd my niet in ulwe
grunnigheid.

2 Zyt my genadig/ Heere/ want
ik ben verzwakt; geneest my/ Heere/
want myn beenderen zyn verschrikt;

3 Ja myne ziele is zeer verschrikt;
En gy/ Heere/ hoe lange?

4 Turn thee, O Lord, and deliver my soul: O save me forthy mercies sake.

5 For in death no man remembreth thee: and who will give thee thanks in the pit?

6 I am weary of my groaning, every night wash I my bed: and water my couch with my tears.

7 My beauty is gone for very trouble: and worn away because of all mine enemies.

8 Away from me, all yethat work vanity: for the Lord hath heard the voice of my weeping.

9 The Lord hath heard my petition: the Lord will receive my prayer.

10 All mine enemies shall be confounded, and sore vexed: they shall be turned back, and put to shame suddenly.

Psalm 7. Domine, Deus meus.

O Lord my God, in thee have I put my trust: save me from all them that persecute me, and deliver me;

2 Lest he devour my soul like a lion, and tear it in pieces: while there is none to help.

3 O Lord my God, if I have done any such thing: or if there be any wickedness in my hands;

4 If I have rewarded evil unto him that dealt friendly with me: yea, I have delivered him that without any cause is mine enemy;

5 Then let mine enemy persecute my soul, and take me: yea, let him tread my life down upon the earth, and lay mine honour in the dust.

6 Stand up, O Lord, in thy wrath, and lift up thy self, because of the indignation of mine enemies: arise up for me in the judgment that thou hast commanded.

7 And so shall the congregation of the people come about thee: for their sakes therefore lift up thy self again.

4 Keert weder / Heere / red myne ziele: verlost my om uwer gertierenheid wille.

5 Want in den dood is geene gedachtenisse; wie zal ben in 't graf?

6 Ik ben moede van myn jammer. Ik doe myn bedde den gantschen dach zwemmen: Ik doornatte myn stede met myne tranen.

7 Myn ooge is doorknaagt: verdziet / is beroud van wegen myne tegenpartypders.

8 Wpht van my / alle gy werder ongerechtigheid / want de Heere heeft de stemme myns geween hoord.

9 De Heere heeft myne stemme gehoozt: de Heere zal myn geroep aanneemen.

10 Alle myne vyanden zullen beschaamt en verbaast worden: zullen te rugge keeren / en zullen een oogenblik beschaamt worden.

Domine, Deus meus.

Here / myn God / op myn trouw ik: Verlost my van myne vervolgers / en reddet my

2 Op dat hy myne ziele niet als een leeuw / verscheurende wylen daar geen verlosser is.

3 Heere / myn God / indien ik gedaan hebbe / indien er om myne handen is:

4 Indien ik kwaad vergoldet heb / dien die de vrede met my hebbe (ja ik hebbe gereddet dien zonder oorzaak benaantwode.)

5 Zo vervolge de vyand myn le / en achterhale ze / en bedrump myn leventer aarden / en doe eerre in 't stof woenen / Sela.

6 Staat op / Heere / in uwer verghet ik om de vervolgers myner benaantwors / en ont tot my: Gy hebt het gerecht volen.

7 Zo zal de vergaderinge der ken u omcingelen: keert dan haar weder in de hoogte.

The Lord shall judge the people;
sentence with me, O Lord: ac-
cording to my righteousness, and ac-
cording to the innocency that is in

O let the wickedness of the un-
righteous come to an end: but guide
the just.

For the righteous God: trieth
every hearts and reins.

My help cometh of God: who
testifieth them that are true of heart.

God is a righteous judge, strong
and patient: and God is provoked
every day.

If a man will not turn, he will
draw his sword: he hath bent his
bow, and made it ready.

He hath prepared for him the
instruments of death: he ordaineth
his ways against the persecutors.

Behold, he travaileth with
pain: he hath conceived sorrow,
and brought forth ungodliness.

He hath graven and digged up
his pit, and is fallen himself into the
ditch that he made for other.

For his travail shall come upon
his own head: and his wickedness
shall fall on his own pate.

I will give thanks unto the
Lord according to his righteousness:
and I will praise the Name of the
Lord most High.

Psalm 8. Domine, Dominus noster.

Lord our Governor, how excel-
lent is thy Name in all the
heavens: thou that hast set thy glory
above the heavens!

Out of the mouth of very babes
and sucklings hast thou ordained
praise, because of thine enemies:
that thou mightst still the enemy and
bring down the strong.

For I will consider thy heavens,
the works of thy fingers: the
moon and the stars which thou hast
ordained.

What is man, that thou art mind-

8 De Heere zal den volke recht
doen: Richt my / Heere / na myne
gerechtigheid / en na myne oprechtig-
heid / die by my is.

9 Laat doch de boosheid der gods
loozen een einde neemen / maar be-
vestig de rechtvaardigen.

10 Gy die herten en nieren be-
proeft / O rechtvaardige God!

11 Mijn schild is by God / die de
oprechte van herten behoud.

12 God is een rechtvaardig Richter/
en een God die alle dagen toeziet.

13 Indien hy zich niet bekeert / zo
zal hy zyn zwaard werten; hy heeft
zyn bogen gespannen / en dien bereid.

14 Ende heeft doodlyke wapenen
voort hem gereed gemaakt; hy zal
zyne pylen tegen de hittige verbol-
gers te werk stellen.

15 Ziet / hy is in arbeid van on-
gerechtigheid / en is zwanger van
moete / hy zal leugen baren.

16 hy heeft een kuil gedolven / en
dien uitgegraven / maar hy is geval-
len in de groeve / die hy gemaakt
heeft.

17 Zyn moeite zal op zyn kop we-
derkeeren / en zyn geweld op zyn
schedel nederdaalen.

18 Ik zal den Heere looben na zyn-
ne gerechtigheid / ende den Naam des
Heeren / des Alderhoogsten / Psalm-
zingen.

Domine, Dominus noster.

O Heere / onze Heere / hoe heer-
lyk is ulwe Naam op de gant-
sche aarde! die Gy ulwe Majesteit
gesteld hebt boven de Hemelen.

2 Uit den mond der kinderkens / en
der zuigelingen hebt Gy sterkte ge-
grondvest / om ulwer tegenpartgen
wille; om den byand en wraakge-
rigen te doen ophouden.

3 Als ik ulwen hemel aanzie / het
werk ulwer bingeren / de maan en de
sterren / die Gy bereid hebt.

4 Wat is de mensch / dat Gy zy-

ful of him: and the son of man, that thou visitest him?

5 Thou madest him lower than the angels: to crown him with glory and worship.

6 Thou makest him to have dominion of the works of thy hands: and thou hast put all things in subjection under his feet;

7 All sheep and oxen: yea, and the beasts of the field;

8 The fowls of the air, and the fishes of the sea: and whatsoever walketh through the paths of the seas.

9 O Lord our Governor: how excellent is thy Name in all the world!

Morning Prayer.

Psalm 9. Confitebor tibi.

I Will give thanks unto thee, O Lord, with my whole heart: I will speak of all thy marvellous works.

2 I will be glad and rejoyce in thee: yea, my songs will I make of thy Name, O thou most Higheft.

3 While mine enemies are driven back: they shall fall and perish at thy presence.

4 For thou hast maintained my right, and my cause: thou art set in the throne that judgest right.

5 Thou hast rebuked the heathen, and destroyed the ungodly: thou hast put out their name for ever and ever.

6 O thou enemy, destructions are come to a perpetual end: eyen as the cities which thou hast destroyed; their memorial is perished with them.

7 But the Lord shall endure for ever: he hath also prepared his seat for judgment.

8 For he shall judge the world in righteousness: and minister true judgment unto the people.

ner gedenkt? en de zone des mo-
dat Gp hem bezoekt?

5 En hebt een twintig hem
gemaakt dan de Engelen / m
hem met eere en heerschap
kroond?

6 Gp doet hem heerschen o
werken uwer handen; Gp he
onder zyne voeten gezet:

7 Schapen ende ossen / alle
ook mede de dieren des velds.

8 't Gebogelte des Hemels
bissen der Zee; 't gene de pad
zeend dooz wandeld.

9 O Heere / onze Heere / he
Ik is uwen Naam op de ga
aarde!

Morgenlof.

Confitebor tibi.

I Ik zal den Heere loven met
gantsche herte; Ik zal alle
wonderen vertellen.

2 In U zal ik my verbliden
van brenge de opspringen; ik zal
Naam Psalmingen / O
hoogste!

3 Om dat myne vyanden
waards gekeert / geballen / m
gaan zyn van uwe aangezichte.

4 Want Gp hebt myn
myne rechtzake afgedaan: G
gezet op den Throon / O
der gerechtigheid.

5 Gp hebt de Heidenen
den / den godloozen verdaan
naam uitgedelgt / tot in eeu
en altoos.

6 O vyand / zyn de vert
gen voleind in eeuwigheid: m
gp de steden uitgeroeid: ha
gedagtenisse is met hen vergaan.

7 Maar de Heere zal in e
heid zitten; Hy heeft zyn
bereid ten gerigte.

8 En Hy zels zal de wer
ten in gerechtigheid / en de vol
deelen in regtmatigheden.

The Lord also will be a defence
of the oppressed : even a refuge in
time of trouble.

And they that know thy Name,
put their trust in thee: for thou,
hast never failed them that seek

O praise the Lord which dwell
in Zion: shew the people of his
works.

For when he maketh inquisition
for blood, he remembreth them :
he forgetteth not the complaint of
the poor.

Have mercy upon me, O Lord,
for the trouble which I suffer of
mine enemies: that hate me: thou that liftest
up mine hand from the gates of death.

That I may shew all thy praises
in the ports of the daughter of
Zion: I will rejoyce in thy salvation.

The heathen are sunk down in
the earth: that they made : in the same
manner which they hid privily, is their
end.

The Lord is known to execute
his word: the ungodly is trapped in
the snare of his own hands.

The wicked shall be turned
back: and all the people that
forget God.

For the poor shall not alway be
cast down: the patient abiding of the
earth shall not perish for ever.

Arise, O Lord, and let not man
be upper hand: let the heathen
be confounded in thy sight.

Put them in fear, O Lord:
that the heathen may know them-
selves to be but men.

Psalm 10. *Ut quid, Domine?*
Why standest thou so far off, O
Lord: and hidest thy face in the
time of trouble?

Why is the ungodly for his own lust
persecute the poor: let them be
cast down: for the crafty wiliness that they
have imagined.

9 En de Heere zal een hoog ver-
trek zijn voor den verdrukten; een hoog
vertrek in tijden van benaauwtheid.

10 En die ulwen Naam kennen/
zullen op U vertrouwen/ om dat Gy/
Heere / niet hebt verlaten de gene die
U zoeken.

11 Psalmzinget den Heere / die te
Zion woond ; verkondigt onder de
volkeren zijne daden.

12 Want Hy zoekt de bloedstoz-
tingen/ Hy gedenkt der zelve: Hy
vergeet het geroep der elendigen niet.

13 Zyt my genadig/ Heere / ziet
myn elende aan/ van myne haaters
my aangedaan / gy die my verhoogt
uit de poorten des doods ;

14 Op dat ik ulwen gantschen lof
in de poorten der dogter Zions ver-
telle ; dat ik my verheuge in uw heil.

15 De Heidenen zijn gezonken in
de groeve/ die zij gemaakt hadden ;
haar lieder voert is gebangen in 't net/
dat zij verborogen hadden.

16 De Heere is bekend geworden:
Hy heeft recht gedaan : de godlooze is
verstrikt in 't werk zijner handen ;
Higgajon/ Sela!

17 De godlooze zullen te rugge kee-
ren na de helle toe ; alle Godverge-
tene Heidenen.

18 Want de nooddriftige zal niet
voor altoos vergeeten worden/ noch
de verwagtinge der elendigen in eeu-
wigheid verloren zijn.

19 Staat op/ Heere / laat den
mensch zich niet versterken/ laat de
Heidenen voor uw aangezicht geoor-
deeld worden.

20 O Heere / jaagt hen vreeze aan;
laat de Heidenen weten dat zij mens-
schen zijn/ Sela!

Ut quid, Domine.

O Heere / waarom staat Gy van
verre ? waarom verbergt Gy
U in tijden van benaauwtheid ?

2 De godlooze verholgt hittiglyk
in hoogmoed den elendigen: laat ze
gegrepen worden in de aanslagen/ die
zij bedagt hebben.

3 For the ungodly hath made boast of his own hearts desire: and speaketh good of the covetous, whom God abhorreth.

4 The ungodly is so proud, that he careth not for God: neither is God in all his thoughts.

5 His ways are alway grievous: thy judgments are far above out of his sight, and therefore desieth he all his enemies.

6 For he hath said in his heart, Tush, I shall never be cast down: there shall no harm happen unto me.

7 His mouth is full of cursing, deceit and fraud: under his tongue is ungodliness and vanity.

8 He sitteth lurking in the thievish corners of the streets: and privily in his lurking-dens doth he murder the innocent; his eyes are set against the poor.

9 For he lieth waiting secretly, even as a lion lurketh he in his den: that he may ravish the poor.

10 He doth ravish the poor: when he getteth him into his net.

11 He falleth down and humbleth himself: that the congregation of the poor may fall into the hands of his captains.

12 He hath said in his heart, Tush, God hath forgotten: he hideth away his face, and he will never see it.

13 Arise, O Lord God, and lift up thine hand: forget not the poor.

14 Wherefore should the wicked blaspheme God: while he doth say in his heart, Tush, thou God carest not for it.

15 Surely thou hast seen it: for thou beholdest ungodliness and wrong.

16 That thou mayst take the matter into thy hand: the poor commit-

3 Want de godlooze roemt den wensch zynner ziele; hy zyn den gierigaard/ hy lastert den he

4 De godlooze/ gelyk hy zyn ze om hooge steeht/ en onder niet; alle zyne gedagten zyn/ da geen God is.

5 Zyne wegen maken t'allen sinerte; ulve oordeelen zyn een te/ verre van hem: alle zyne partyders die blaast hy aan.

6 Hy zeyd in zyn herte; Ik niet wankelen/ want ik zal vast slag tot geslagt in geen h

7 Zyn mond is vol van bloet bedriegeryen/ en list; onder tonge is moeite en ongez heid.

8 Hy zit in de agterlage der he in verborgene plaatsen dood onschuldigen; zyn oogden wa

9 Hy leid lagen in een verbor plaatse/ gelyk een leeuw in zyn hy leid lagen om den elendig rooven.

10 Hy rooft den elendigen/ a hem trekt in zyn net.

11 Hy duikt neder/ hy buig en den armen hoop valt in zyn pootten.

12 Hy zeyd in zyn herte/ God het vergeten; Hy heeft zyn a zigte verborzen/ Hy ziet niet w

13 Staat op/ Heere God ulve hand op; en vergeet de el niet.

14 Waarom lastert de god God; zeyd in zyn herte/ Gy niet zoeken?

15 Gy ziet het immers; t

16 Op dat men 't in ulve ha be: op 't verlaat zig de arm

himself unto thee; for thou art
helper of the friendless.

Break thou the power of the
godly and malicious: take away
godliness, and thou shalt find

The Lord is King forever and
the heathen are perished
of the land.

Lord, thou hast heard the desire
of the poor: thou preparest their heart,
thy ear hearkeneth thereto.

To help the fatherless and poor
their right: that the man of the
earth be no more exalted against

Psalm 11. In Domino confido.

The Lord put I my trust: how
will ye then to my soul, that she
shall flee as a bird unto the hill?

For lo, the ungodly bend their
bow and make ready their arrows
in the quiver: that they may pri-
vily shoot at them which are true of

For the foundations will be
dissolved: and what hath the right-
eous done?

The Lord is in his holy temple:
his seat is in heaven.

His eyes consider the poor: and
his lids try the children of men.

The Lord alloweth the right-
eous: but the ungodly, and him
that delighteth in wickedness doth
he utterly abhor.

Upon the ungodly he shall rain
fire, and brimstone, storm,
and tempest: this shall be their por-
tion to drink.

For the righteous Lord loveth
righteousness: his countenance will
be against the thing that is just.

Evening Prayer.

Psalm 12. Salvum me fac.

Preserve me, Lord, for there is not
a godly man left: for the faith-

ful is perished: there is none that
remembereth him.

17 Breek den arm des godloozen
en boozen: zoekt zijne godloosheid/
tot dat gy ze niet vindet.

18 De Heere is Koning eeuwig-
lyk en altoos: de Heidenen zijn ver-
gaan uit zijnen lande.

19 Heere/ Gy hebt den wensch der
zagmoedigen gehoord: Gy zult haar
herte sterken/ ulwe oore zal opmer-
ken.

20 Om den weeze en verdrukten
recht te doen; op dat een mensch van
der aarden niet meer boozbare ge-
weld te bedrijven.

In Domino confido.

Ikt betrouwe op den Heere; hoe
zegt gy lieden tot mijne ziele;
zwerft henen na u lieder gebergte/ als
een vogel?

2 Want ziet/ de godlooze span-
nen den bogen/ zij schikken hare pijlen
op de peze/ om in donkeren te schieten
na de opregte van herten.

3 Zekerlyk de fondamenten wor-
den omgestooten: wat heeft de regt-
veerdige bedrogen?

4 De Heere is in het Paleis zijner
Heilichheid/ des Heeren Thoon is
den Hemel.

5 Zijne oogen aanschouwen/ zijne
oogen-leden proeven de menschen kin-
deren.

6 De Heere proeft den rechtveerdig-
en: maar den godloozen/ en dien
die geweld lief heeft/ haat zijn ziele.

7 Hy zal op de godlooze regenen/
strikken/ buut/ en zwellen/ en een ge-
weldig stormwind zal het deel hares
bekers zijn.

8 Want de Heere is rechtveerdig/
Hy heeft gerechtigheid lief; zijn aan-
gezicht aanschouwt den opregten.

Avondlof.

Salvum me fac, Domine.

Behoud/ O Heere; want de
goedertierene ontbrekt: want de
ful

ful are minished from among the children of men.

2 They talk of vanity every one with his neighbour: they do but flatter with their lips, and dissemble in their double heart.

3 The Lord shall root out all deceitful lips: and the tongue that speaketh proud things.

4 Which have said, With our tongue will we prevail: we are they that ought to speak, who is Lord over us?

5 Now for the comfortless troubles sake of the needy: and because of the deep sighing of the poor;

6 I will up, saith the Lord: and will help every one from him that swelleth against him, and will set him at rest.

7 The words of the Lord are pure words: even as the silver, which from the earth is tried, and purified seven times in the fire.

8 Thou shalt keep them, O Lord: thou shalt preserve him from this generation for ever.

9 The ungodly walk on every side: when they are exalted, the children of men are put to rebuke.

Psalms 13. *Usque quo, Domine?*

HOW long wilt thou forget me, O Lord, for ever: how long wilt thou hide thy face from me?

2 How long shall I seek counsel in my soul, and be so vexed in my heart: how long shall mine enemies triumph over me?

3 Consider and hear me, O Lord my God: lighten mine eyes, that I sleep not in death.

4 Lest mine enemy say, I have prevailed against him: for if I be cast down, they that trouble me, will rejoyce at it.

5 But my trust is in thy mercy: and my heart is joyful in thy salvation.

6 I will sing of the Lord, because

de getrouwe zyn weinige gelooft onder de menschen kinderen.

2 Zy spreken valsheid / een met zyn naasten / met vleijende lippen; zy spreken met een dobbel hart.

3 De Heere smide af alle bleijende lippen / de groot sprekende tongen.

4 Die daar zeggen: Wy zullen oberhand hebben met onze tongen: ze lippen zyn onze: Wie is Heer over ons?

5 Om de berwoestinge der armen digen / om het kermen der noodvallen.

6 Zal ik nu opstaan / zeide de Heere: ik zal in behoudnisse zetten / den armen aanblaast.

7 De reedenen des Heeren sijn reine redenen / zilver / gesloten als een aarden smeltkroes; gesloten als een venmaal.

8 Gy / Heere / zult ze behouden. Gy zult ze behoeden voor dit geslacht / tot in eeuwigheid.

9 De godlooze draben rondom: wanneer de snoodsten van 's Heeren kinderen verhoogt sijn.

Usque quo, Domine?

Hoe lange / Heere / zult ghy niet steeds vergeten: hoe lang zult ghy niet aangezigt voor myn berogen?

2 Hoe lang zal ik raadslagen nemen in myne ziele? droefften myn herte by dage: hoe lang zal myn verdriet verhoogt zyn?

3 Aanschouwt / verhoort myn roep / myn God: verlicht myn ogen op dat ik in den dood niet ontslap.

4 Op dat niet myn verdriet verhoogt: ik heb hem overmocht: myn verdriet pakt dier zig verheugen / want ik zoude wankelen.

5 Maar ik vertrouwt op uwer dertierenheid: myn herte zal verheugen in uw heil.

6 Ik zal den Heere zingen

th dealt so lovingly with me:
I will praise the Name of the
most Highest.

Psalm 14. *Dixit inspiens.*

He fool hath said in his heart:
There is no God.

They are corrupt, and become
inable in their doings: there is
that doth good, no not one.

The Lord looked down from
on, upon the children of men:
if there were any that would
stand, and seek after God.

but they are all gone out of the
they are altogether become
inable: there is none that doth
no not one.

their throats is an open sepulchre,
their tongues have they deceived:
son of asps is under their lips.

their mouth is full of cursing and
bless: their feet are swift to shed

destruction and unhappiness is
in their ways, and the way of peace
they not known: there is no fear
before their eyes.

have they no knowledge, that
all such workers of mischief:
up my people as it were bread,
all not upon the Lord?

There were they brought in great
even where no fear was: for God
the generation of the righteous.

As for you, ye have made a
at the counsel of the poor: be-
he putteth his trust in the Lord.

Who shall give salvation unto
out of Sion? When the Lord
the captivity of his people:
shall Jacob rejoyce, and Israel
be glad.

Morning Prayer.

Psalm 15. *Domine, quis habitabit?*
Lord, who shall dwell in thy
tabernacle: or who shall rest
thy holy hill?

even he that leadeth an uncor-
rupt: and doth the thing which is
right: and speaketh the truth from
his heart.

dat hy aan my wel gedaan heeft.

Dixit inspiens in corde.

De dwaas zeyd in zyn herte; daar
is geen God:

2 Zy verderben 't / zy maken het
groutwelck met haar werk / daar is
niemand / die goed doet.

3 De Heere heeft uit den hemel
nedergezien op de menschen kinderen/
om te zien / of iemand verstandig
ware / die God zocht.

4 Zy zyn alle afgeweken / t'zamen
zynze stinkende geworden / daar is
niemand die goed doet; ook niet een.

5 Haare keele is een geopent graf:
met Haare tongen plegen zy bedrog:
slangen sennyn is onder Haare lippen.

6 Welker mond is vol van ver-
bloeking en bitterheid; Haare voeten
zyn snel om bloed te vergieten:

7 Vernielinge en elendigheid is in
Haare wegen: en den wey des vrees
hebben zy niet gekend. Daar is geen
breeze Gods voor Haare oogen.

8 Hebben dan alle werkers der
ongerechtigheid geen kennisse / die
my volk op eten / als of zy brood
aten? Zy roependen Heere niet aan.

9 Albaar zyn zy met verbaard-
heid verbaart; want God is by het
geslachte des rechtbaerdigen.

10 Geslieden beschaamt den raad
des elendigen / om dat de Heere zyn
toevlucht is.

11 Och dat Israels verlossinge
uit Zion kluame! Als de Heere de
gevangene zynes volks zal doen wes-
derkeeren / dan zal zig Jacob verheu-
gen / Israel zal verblid zyn.

Morgenlof.

Domine, quis habitabit?

Here / wie zal verkeeren in uw
Tente? wie zal woonen op den
berg uwer heilichheid?

2 Die oprecht wandeld / en ge-
rechtigheid werkt; en die met zyn
herte de waarheid spreekt.

3 He that hath used no deceit in his tongue, nor done evil to his neighbour: and hath not slandered his neighbour.

4 He that setteth not by himself, but is lowly in his own eyes: and maketh much of them that fear the Lord.

5 He that sweareth unto his neighbour, and disappointeth him not: though it were to his own hindrance.

6 He that hath not given his money upon usury: nor taken reward against the innocent.

7 Whoso doth these things: shall never fall.

Psalm 16. Conserua me, Domine.

PReserveme, O God: for in thee have I put my trust.

2 O my soul, thou hast said unto the Lord: Thou art my God, my goods are nothing unto thee.

3 All my delight is upon the saints that are in the earth: and upon such as excell in virtue.

4 But they that run after another god: shall have great trouble.

5 Their drink-offerings of blood will I not offer: neither make mention of their names within my lips.

6 The Lord himself is the portion of mine inheritance, and of my cup: thou shalt maintain my lot.

7 The lot is fallen unto me in a fair ground: yea, I have a goodly heritage.

8 I will thank the Lord for giving me warning: my reins also chasten me in the night season.

9 I have set God always before me: for he is on my right hand, therefore I shall not fall.

10 Wherefore my heart was glad, and my glory rejoiced: my flesh also shall rest in hope.

11 For why? thou shalt not leave my soul in hell: neither shalt thou suffer thy holy One to see corruption.

12 Thou shalt shew me the path of

3 Die niet zyn tonge niet aklapt / zyn metgezelle geen kwaad doet; en geen smaadreden opmen tegen zynen naasten.

4 In wiens oogten de verpene veracht is / maar hy eert den / die den Heere vreezen /

5 Heeft hy gezworen tot zyn de / evenwel verandert hy niet.

6 Die zyn geld niet geeft op ker; nog geen geschenk neemt den onschuldigen.

7 Die deze dingen doet / zal wandelen in eeuwigheid.

Conserua me, Domine.

BEwaart my / O God / wan betrouwe op u.

2 O myn ziel! gy hebt tot Heere gezeyt / Gy zyt de Heere: goedheid raakt niet tot u.

3 Maar tot de heilige / die op aarden zyn / ende de heerlijkhe / in al myn lust is.

4 De sinerten der geener / die anderen God begiften / zullen vernigbultigt worden:

5 Ik zal hare drankofferen bloed niet offeren / en haar naam myn lippen niet nemen.

6 De Heere is het deel myn be / en myns bekers: Gy onder myn lot.

7 De snoeren zyn my in liet plaatzen geballen; ja een erfennisse is my geworden.

8 Ik zal den Heere loven / raad heeft gegeven: Zelfs by onderwerpen my myne nieren.

9 Ik stelle den Heere gedinn booz my: om dat hy aan myn terhand is / zal ik niet wandelen

10 Daarom is myn harte blyd / en myneere verheugt haat zal myn bleesch zeker woonen.

11 Want gy zult myn ziel helle niet verlaten: Gy zult laten dat ulwe heilige de verdeghe zie.

12 Gy zult my het pad des

in thy presence is the fulness of
and at thy right hand there is
are forever more.

Psalm 17. *Exaudi, Domine.*

Earthright, O Lord, consider
my complaint: and hearken
my prayer, that goeth not out
igned lips.

Let my sentence come forth from
presence: and let thine eyes look
the thing that is equal.

Thou hast proved, and visited
heart in the night season; thou
ried me, and shalt find no wic-
ess in me: for I am utterly pur-
that my mouth shall not offend.

Because of mens works that are
against the words of thy lips: I
cept me from the ways of the
yer.

hold thou up my goings in thy
that my footsteps slip not.

have called upon thee, O God,
u shalt hear me: incline thine
me, and hearken unto my

hew thy marvellous loving
ess, thou that art the Saviour of
which put their trust in thee:
uch as resist thy right hand.

keep me as the apple of an eye:
ne under the shadow of thy

om the ungodly that trouble
ine enemies compass me round
otake away my soul.

They are inclosed in their own
d their mouth speaketh proud

They lie waiting in our way on
de: turning their eyes down
und.

Like as a lion that is greedy of
y: and as it were a lions whelp,
g in secret places.

Up, Lord, disappoint him,
him down: deliver my soul
ne ungodly, which is a sword

bekent maken: verzading der vzeugs-
den is by ulw aangezichte; liefspheden
zyn in ulw rechterhand eeuwiglyk.

Exaudi, Domine, justitiam.

Here/ hoozt de gerechtigheid/
merkt op myn geschrei/ neemt
ter ooren myn gebed/ met onbedze-
gelyke lippen gesproken.

2 Laat myn recht van vooz ulw
aangezigt uitgaan/ laat ulw oogen de
billikheden aanschouwen.

3 Gy hebt myn herte geproeft/ des
nachts bezocht/ gy hebt my getoetst/
gy bind niets; 't geen ik gedacht heb-
be/ overtreed myn mond niet.

4 Wangaande de handeligen des
menschen/ ik hebbe my na 't woord
ulwer lippen gewagt vooz de paden
des inbreekers.

5 Houdende myne gangen in ulwe
sporen/ op dat myn boetstappen
niet zouden wankelen.

6 Ik roep u aan/ om dat Gy my
berhoozt/ O God: neigt ulw oore tot
my/ hoozt myne reden.

7 Maakt ulw welbadigheden won-
derbaar/ Gy die verlost de gene die
op u betrouwen/ van de gene die te-
gen ulw rechterhand opstaan.

8 Belwaart my als het zwart des
oogenappels; berbergt my onder de
schaduw ulwer vleugelen.

9 Vooz 't aangezicht der godloo-
zen/ die my verwoesten; myner dood-
byanden/ die my omringen.

10 Met haar vette besluiten zy
haar/ niet haren mond spreken zy
hoobaardiglyk.

11 In onzen gank hebben zy ons
nu omcimgelt/ zy zetten haar oogen
op ons ter aarden neder bukkende.

12 Hy is gelyk als een Leeuw/
die begeert te rooben/ ende als een
jonge Leeuw/ zittende in verborgene
plaatsen.

13 Staat op/ Heere/ komt zyn
aangezichte vooz/ veld hem neder/
bezyd myne ziel met ulw zweerd van
den godloozen:

14 From the men of thy hand, O Lord, from the men, I say, and from the evil world: which have their portion in this life, whose bellies thou fillest with thy hid treasure.

15 They have children at their desire: and leave the rest of their substance for their babes.

16 But as for me, I will behold thy presence in righteousness: and when I awake up after thy likeness, I shall be satisfied with it.

Evening Prayer.

Psalm 18. Diligam te, Domine.

I Will love thee, O Lord, my strength; the Lord is my stony rock, and my defence: my Saviour, my God, and my might, in whom I will trust, my buckler, the horn also of my salvation, and my refuge.

2 I will call upon the Lord, which is worthy to be praised: so shall I be safe from mine enemies.

3 The sorrows of death compassed me: and the overflowings of ungodliness made me afraid.

4 The pains of hell came about me: the snares of death overtook me.

5 In my trouble I will call upon the Lord: and complain unto my God.

6 So shall he hear my voice out of his holy temple: and my complaint shall come before him, it shall enter even into his ears.

7 The earth trembled and quaked: the very foundations also of the hills shook, and were removed, because he was wroth.

8 There went a smoke out in his presence: and a consuming fire out of his mouth, so that coals were kindled at it.

9 He bowed the heavens also, and came down: and it was dark under his feet.

10 He rode upon the cherubins, and did fly: he came flying upon the wings of the wind.

11 He made darkness his secret place:

14 Met ulve hand van de lieden / O Heere / van de lieden / die van der werelt zyn / welker deel in dit leuen is / welker buik gy verbult met ulve verborgene schat;

15 De kinderen worden vergedigt / en zy laten haren overschotharen kinderkeus achter.

16 Maar ik zal uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen / ik zal verzadigt worden met uw beeld / als ik zal opwaken.

Avondlof.

Diligam te, Domine.

I zal u hertelyk lief hebben / Heere / myne sterkte. De Heere is myn steenrots / en myn bozgt / en myn uithelper / myn God / myn rots / op welke ik betrouwe: myn schilt / de hoorn myns heils / myn hoog verreck.

2 Ik aanriep den Heere / die roppzen is / en wierd verlost van myn bynden.

3 Banden des doods hadden my omvangen / en breeken Belials verchziken my.

4 Banden der helle omringden my / strikken des doods bejegenen my.

5 Als my bange was / aanriep den Heere / en riep tot myn God:

6 Hy hoorde myn stemme uit zyn Paleis / en myn geroep dooz zyn aangezichte kwam in zyne ooren.

7 Doe daverde en beefde de aerde en de gronden der bergen beroerden zig / en daverden / om dat hy ontsteken was.

8 Rook gink op van zyn neus / een vyer uit zyn mont verterde: helen werden daar van aangesteken.

9 En hy boog den hemel / en dade neder / en donkerheid was om zynen voeten.

10 En hy voer op eenen Cherub en vloog; Ja hy vloog snellyk op blazgelen des winds.

11 Quisternisse zettede hy tot

pavilion round about him
dark water, and thick clouds
over him.

At the brightness of his presence
clouds removed: hail-stones and
of fire.

The Lord also thundred out of
heaven; and the highest gave his
order: hail-stones and coals of fire.

He sent out his arrows, and
ordered them: he cast forth light-
nings, and destroyed them.

The springs of waters were seen,
the foundations of the round
world were discovered at thy chiding,
O Lord: at the blasting of the breath
of thy displeasure.

He shall send down from on
high to fetch me: and shall take me
out of many waters.

He shall deliver me from my
strongest enemy; and from them
that hate me: for they are too
many for me.

They prevented me in the day
of my trouble: but the Lord was my
helper.

He brought me forth also into
the land of liberty: he brought me
out, even because he had a favour
unto me.

The Lord shall reward me after
my righteous dealing: according to
the cleanness of my hands shall he re-
spondence rise.

Because I have kept the ways of
the Lord: and have not forsaken my
commandments, as the wicked doth.

For I have an eye unto all his
commandments: and will not cast out his com-
mandments from me.

I was also uncorrupt before
him: and eschewed mine own wic-
kedness.

Therefore shall the Lord reward
me for my righteous dealing: and
shall enlarge unto the cleanness of my
eyes in his eye-sight.

With the holy thou shalt be
perfect: and with a perfect man thou
shalt be perfect.

berberginge; rontom Hem was zyne
tente/duisterheid der wateren/ wol-
ken des Hemels.

12 Van den glantz/ die booz hem
was/ dreeven zyne wolken daar he-
nen; hagel/ en vyerige koolen.

13 Ende de Heere donderde in den
Hemel/ en de Alderhoogste gaf zyn
stemme; hagel en vyerige kolen.

14 En hy zond zyne pylen uit/ en
verstrooideze; en hy vermenigbul-
digde de blizzen/en verschrikteze.

15 En de diepe kolken der wate-
ren werden gezien/ en de gronden der
waereld werden ontdekt/ van uw
schelden/ O Heere/ van het geblaas
des winds uwer neuze.

16 Hy zond van der hoogte/ Hy
nam my; Hy trok my op uit groote
wateren.

17 Hy verlosste my van myn ster-
ken vband/ en van myne haters/ omt
datze machtiger waren dan ik.

18 Zy hadden my bejegend ten
dage myns ongevals/ maar de Hee-
re was my tot een steunzel.

19 En hy voerde my uit in de
ruinite/ hy rukte my uit; want hy
hadde lust aan my.

20 De Heere vergold my na my-
ne gerechtigheid; hy gaf my weder
na de reinigheid myner handen.

21 Want ik hebbe des Heren
wegen gehouden/ ende ben mynen
God niet godlooslyk afgegaan.

22 Want alle zyne rechten waren
booz my; en zyne inzettingen dede ik
niet van myn weg.

23 Maar ik was oprecht by
hem/ en ik wagtede my booz myne
ongerechtigheid.

24 Zo gaf my de Heere weder na
mynne gerechtigheid/ na de reinigheid
mynner handen/ booz zyne oogen.

25 By den goedertierenen houd
gy u goedertieren/ by den oprechten
man houd gy u oprecht.

26 With the clean thou shalt be clean: and with the froward thou shalt learn frowardness.

27 For thou shalt save the people that are in adversity: and shalt bring down the high looks of the proud.

28 Thou also, shalt light my candle: the Lord my God shall make my darkness to be light.

29 For in thee I shall discomfit an host of men: and with the help of my God I shall leap over the wall.

30 The way of God is an undefiled way: the word of the Lord also is tried in the fire; he is the defender of all them that put their trust in him.

31 For who is God but the Lord: or who hath my strength, except our God?

32 It is God that girdeth me with strength of war: and maketh my way perfect.

33 He maketh my feet like harts feet: and setteth me up on high.

34 He teacheth mine hands to fight: and mine arms shall break even a bow of steel.

35 Thou hast given me the defence of thy salvation: thy right hand also shall hold me up, and thy loving correction shall make me great.

36 Thou shalt make room enough under me for to go: that my footsteps shall not slide.

37 I will follow upon mine enemies, and overtake them: neither will I turn again till I have destroyed them.

38 I will smite them, that they shall not be able to stand: but fall under my feet.

39 Thou hast girded me with strength unto the battle: thou shalt throw down mine enemies under me.

40 Thou hast made mine enemies also to turn their backs upon me: and I shall destroy them that hate me.

41 They shall cry, but there shall

26 By den reinen houdt gy u maar by den verkeerden belooft u eenen woestelaar.

27 Want gy verlost het bezaaid volk; maar de hooge oogen verdert gy.

28 Want gy doet myne lichten; de Heere / myn God / myne duisternisse opklaren.

29 Want met u loop ik door den dert / en niet myn God / over een muur.

30 Gods weg is volmaakt; reden des Heeren is doozlouter: is een schilt / allen die op hem trouwen.

31 Want wie is God / behalven den Heere? en wie is een rots / dan alleen onze God?

32 't Is God die my met een omgordet; En hy heeft my volkomen gemaakt.

33 Hy maakt myne voeten als der hinden / en hy stelt my op ne hoogten.

34 Hy leert myne handen ten de / 30 dat een stalen boog met armen verbroken is.

35 Ook hebt gy my den weg heils gegeven / en uwe hand heeft my ondersteunt / en zachtmoedigheid heeft my gemaakt.

36 Gy hebt myne voetsporen gemaakt onder my / en myne en hebben niet getwankelt.

37 Ik vervolgde myne vijanden en trofse aan; en ik heerde der / tot dat ikze verdaan hadde.

38 Ik doozstakze / datze niet den weder opstaan; 39 vielen myne voeten.

39 Want gy omgordet my met kragt ten strijde; gy deedt den neder bukken / die tegen u stonden.

40 En gy gaast my den roer vanden / en myne hateren vernielde ik.

41 Zy riepen / maar daer

to help them : yea , even unto
ord shall they cry , but he shall
earthem.

I will beat them as small as the
forethe wind : I will cast them
the clay in the streets.

Thou shalt deliver me from
ivings of the people : and thou
make me the head of the
n:

A people whom I have not
n : shall serve me.

As soon as they hear of me , they
bey me : but the strange children
semble with me.

The strange children shall fall :
afraid out of their prisons.

The Lord liveth , and blessed
strong helper : and praised be
of my salvation.

Even the God that seeth that I
ged : and subdueth the people
e.

is he that delivereth me from
el enemies , and setteth me up
mine adversaries : thou shalt rid
in the wicked man.

For this cause will I give thanks
nee , O Lord , among the
s : and sing praises unto thy

Great prosperity giveth he unto
g : and sheweth loving kindness
David his Anointed , and unto
forevermore.

Morning Prayer.

Psalm 19. *Cæli enarrant.*

The heavens declare the glory of
God : and the firmament
his handy work.

One day telleth another : and
one certifieth another.

There is neither speech nor lan-
guage : but their voices are heard
of them.

Their sound is gone out into all

geen verlosser ; tot den Heere / maar
hy antwoordeze niet.

42 Doe vergruisde ik ze als stof
boor de wint ; ik ruimdeze weg / als
spijk der straaten.

43 Gy hebt my uit geholpen van
de twisten des volks / gy hebt my
gesteld tot een hooft der Heidenen ;

44 Het volk / dat ik niet kende /
heeft my gediend.

45 Zo haast als haar oore van
my hoorde / hebben zy my gehoor-
zaamt ; vreedde hebben zig my ge-
beinsdelyk onderworpen.

46 Vreedde zyn verballen / en heb-
ben gezittert uit haare sloten.

47 De Heere leeft / en gelooft zy
myne rotssteen ; en verhoogt zy de
God myns heils :

48 De God / die my volkomene
wraake geeft / en de volken onder my
brengt :

49 Die my uithelpt van myne
vyanden ; ja gy verhoogt my boven
de geene die tegen my opstaan ; gy
reddet my van den man des ge-
welts.

50 Daarom zal ik u / O Heere /
loben onder de Heidenen ; en uten
Jaam zal ik Psalmsingen :

51 Die de verlossingen zyns kro-
nings groot maakt / en goedertie-
rentheid doet aan zynen gezalfden /
aan David / en aan zyn zaad / tot in
eeuwigheid.

Morgenlof.

Cæli enarrant gloriam Dei.

De Hemelen vertellen Gods
Deers / en het uitspanzel bekon-
digt zynen handen werk.

2 De dag aan den dag stort over-
bloediglyk spraake uit ; ende de nacht
aan de nacht toont wetenschap.

3 Geen spraake / nog geen woord
den zyn'er / daar hare stemme niet
wordt gehoord.

4 Haar richtsnoer gaat uit over de

lands: and their words into the ends of the world.

5 In them hath he set a tabernacle for the sun: which cometh forth as a bridegroom out of his chamber, and rejoyceth as a giant to run his course.

6 It goeth forth from the uttermost part of the heaven, and runneth about unto the end of it again: and there is nothing hid from the heat thereof.

7 The law of the Lord is an undefiled law, converting the soul: the testimony of the Lord is sure, and giveth wisdom unto the simple.

8 The statutes of the Lord are right, and rejoyce the heart: the commandment of the Lord is pure, and giveth light unto the eyes.

9 The fear of the Lord is clean, and endureth for ever: the judgments of the Lord are true, and righteous altogether.

10 More to be desired are they than gold, yea, than much fine gold: sweeter also than hony, and the honycomb.

11 Moreover, by them is thy servant taught: and in keeping of them there is great reward.

12 Who can tell how oft he offendeth: O cleanse thou me from my secret faults.

13 Keep thy servant also from presumptuous sins, lest they get the dominion over me: so shall I be undefiled, and innocent from the great offence.

14 Let the words of my mouth, and the meditation of my heart: be alway acceptable in thy sight.

15 O Lord: my strength, and my redeemer.

Psalm 20. *Exaudiat te Dominus.*

THe Lord hear thee in the day of trouble: the Name of the God of Jacob defend thee.

2 Send thee help from the sanctuary: and strengthen thee out of Sion.

gantſche aarde / en haar rede
aan 't einde der waereld ;

5 Hy heeft in de zelfe een
geſteld booz de Zonne. En die is
een Bruidgom / uitgaande uit
ſlaapkamer ; zy is vzolpk als
held / om 't pad te loopen.

6 Haren uitgank is van 't
des hemels / en haren omloop tot
de eindē des zelven ; en niets is
bozgen booz haare hitte.

7 De Wet des Heeren is
maakt / bekeerende de ziele : de
tuigeniſſe des Heeren is getwis /
ſlechten wysheid gebende.

8 De bevelen des Heeren zyn
verblifdende het herte : het gebod
Heeren is zuiver / verlichtende
oogen.

9 De bzeze des Heeren is
beſtaande tot in eeuwigheid : de
ten des Heeren zyn waarcheyd /
men zyn ze regtveerdig.

10 Zy zyn begeerlyker dan
ja dan veel ſyn gout ; en zoeter
honing / en honingzeem.

11 Ook word ulw knecht door
zelve klaarlyk vermaant ; in
den vanden is grooten loon.

12 Wie zoude de afdwaling
verſtaan : reinigt my van de ver
gene afdwalingen.

13 Houd ulwen knecht ook te
ge van trotsheden / laatzte niet
my heerſchen : dan zal ik oprecht
en rein van groote overtredinge.

14 Laat de redenen myns
en de overdenkinge myns
welbehaaglyk zyn booz ulw
zichte ;

15 O Heere / myn rotz
myn verlosser.

Exaudiat te Dominus.

De Heere verhoorte u in
dag der benauwtheid ; de
des Gods Jacobs zette u
hoog vertrek.

2 Hy zende u hulpe uit
ligdom / en onderſteune u uit

Remember all thy offerings: and
thy burnt-sacrifice.

Grant thee thy hearts desire; and
fill all thy mind.

We will rejoyce in thy salvation,
triumph in the Name of the Lord
God: the Lord perform all thy
wishes.

Now know I, that the Lord
knoweth his Anointed, and will hear
from his holy Heaven; even
the wholsom strength of his
hand.

Some put their trust in chariots,
some in horses: but we will re-
member the Name of the Lord our

They are brought down, and
fallen: but we are risen, and stand
right.

Save, Lord, and hear us, O
God of Heaven: when we call upon

Psalm 21. *Domine, in virtute tua.*

He King shall rejoyce in thy
strength, O Lord: exceeding
shall he be of thy salvation.

Thou hast given him his hearts
desire: and hast not denied him the
request of his lips.

Forthou shalt prevent him with
blessings of goodness: and shalt
crown of pure gold upon his

He asked life of thee, and thou
gavest him a long life: even for ever.

His honour is great in thy salva-
tion: glory and great worship shalt
thou lay upon him.

For thou shalt give him ever-
lasting felicity: and make him glad
in the joy of thy countenance.

And why? because the King
knoweth his trust in the Lord: and in
the mercy of the most Highest he shall
not miscarry.

All thine enemies shall feel thy

3 Hy gedenke aller uwer spysof-
feren/ en make uwe brandoffer tot
asche. Sela!

4 Hy gebe u na uwe herte/ en ver-
balle allen uwen raat.

5 Wy zullen juichen over uwe heil/
en de baandelen opsteken in den Na-
me onzes Gods: de Heere verballe
alle uwe begeerten.

6 Als mi weet ik/ dat de Heere
synen Gezalf den behoud; hy zal hem
verhooren uit den Hemel syner heil-
igheid; het heil syner rechterhand zal
syn niet inogentheden.

7 Deze vermelden van wagens en
die van paarden; maar wy zullen
vermelden van den Naam des Hee-
ren onzes Gods.

8 Zy hebben zig gekromt/ en syn
geballen: maar wy syn gerezen en
staande gebleven.

9 O Heere/ behoud: die Koning
verhoore ons ten dage onzes roe-
pens.

Domine, in virtute tua.

O Heere/ de Koning is verblifd
over uwe sterkte; en hoe zeer
is hy verheugt over uwe heil?

2 Gy hebt hem syns herten
wensch gegeven; en de uitsprake syn-
ner lippen hebt gy niet gewaert/
Sela!

3 Want gy komt hem booz met
zegeningen van't goede; op syn hooft
zetter gy een kroone van synen
goude.

4 Het leven heeft hy van u be-
geert/ gy hebt het hem gegeven;
lengte van dagen/ eeuwiglyk en al-
toos.

5 Groot is syn eere door uwe
heil; Majesteit en heerlijkheid hebt
gy hem toegeboegt.

6 Want gy zetter hem tot zegenin-
gen in eeuwigheid; gy verzoekt hem
door blygde met uwe aangezicht.

7 Want de Koning vertrouwt op
den Heere/ en door de goedertieren-
heid des Alderhoogsten zal hy niet
wankelen.

8 Uwe hand zal alle uwe banen
hand:

hand : thy right hand shall find out them that hate thee.

9 Thou shalt make them like a fiery oven in time of thy wrath : the Lord shall destroy them in his displeasure , and the fire shall consume them.

10 Their fruit shalt thou root out of the earth : and their seed from among the children of men.

11 For they intended mischief against thee : and imagined such a device as they are not able to perform.

12 Therefore shalt thou put them to flight : and the strings of thy bow shalt thou make ready against the face of them.

13 Bethou exalted, Lord, in thine own strength : so will we sing and praise thy power.

Evening Prayer.

Psalm 22. Deus, Deus meus.

MY God, my God, look upon me, why hast thou forsaken me: and art so far from my health, and from the words of my complaint?

2 O my God, I cry in the day-time, but thou hearest not : and in the night-season also I take no rest.

3 And thou continuest holy : O thou worship of Israel.

4 Our fathers hoped in thee; they trusted in thee, and thou didst deliver them.

5 They called upon thee, and were holpen : they put their trust in thee, and were not confounded.

6 But as for me, I am a worm, and no man : a very scorn of men, and the out-cast of the people.

7 All they that see me, laugh me to scorn: they shoot out their lips, and shake their heads, saying,

8 He trusted in God, that he would deliver him : let him deliver him, if he will have him.

9 But thou art he that took me out of my mothers womb : thou wast my

den binden ; utw regterhand zal utw hateren binden.

9 Gy zult ze zetten als een brennende oven ter tyd ulwes toornigen aangezichts : De Heere zal ze in zijn toorn verflinden / en het binu zal ze verteren.

10 Gy zult haare vrugt van den aarde verdoen ; en haar zaad van de kinderen der menschen.

11 Want zy hebben kwaad tegen U aangeleid : zy hebben een schandelyke daad bedagt / dog zullen niet vermogen.

12 Want gy zult ze zetten tot een wit / met ulwe pezen zult gy op haan aangezigt toeleggen.

13 Verhoogt U / Heere / in ulwe sterkte / zo zullen wy zingen / en ulwe magt met Psalmen loven.

Avonlof.

Deus, Deus meus.

MIN God / myn God / waare om hebt Gy my verlaten verre zynde van myner verlossinge / van de woerden myns brennens.

2 Myn God / ik roepe des daags maar Gy antwoord niet : en des nagts / en ik hebbe geene stilte.

3 Doch Gy zyt heilig / woonende onder de lofzangen Israels.

4 Op U hebben onze vaders vertrouwt : Zy hebben vertrouwt / en Gy hebt ze uitgeholpen.

5 Tot U hebben zy geroepen / en zy n uitgereddet : op U hebben zy vertrouwt / ende zy n niet beschaamd geworden.

6 Maar ik ben een worm / en geen man : een smaad van menschen / en beragt van den volke.

7 Alle die my zien / bespotten my zy steken de lippe uit / zy schuuden den kop / zeggende :

8 Hy heeft het op den Heere gewentelt / dat hy hem nu uithelpe / dat hy hem redde / dewyle Hy lust aan hem heeft.

9 Gy zyt het immers / die my in den buik hebt uitgetogen : die my hebt

hope, when I hanged yet upon my mothers breasts.

10 I have been left unto thee ever since I was born: thou art my God even from my mothers womb.

11 O go not from me, fort trouble is hard at hand: and there is none to help me.

12 Many oxen are come about me: for bulls of Basan close me in on every side.

13 They gape upon me with their mouths: as if were a ramping and roaring lion.

14 I am poured out like water, and all my bones are out of joynt: my heart also in the midst of my body is even like melting wax.

15 My strength is dried up like a portherd, and my tongue cleaveth to my gums: and thou shalt bring me into the dust of death.

16 For many dogs are come about me: and the council of the wicked sayeth siege against me.

17 They pierced my hands and my feet, I may tell all my bones: they stand staring and looking upon me.

18 They part my garments among them: and cast lots upon my vesture.

19 But be not thou far from me, O Lord: thou art my succour, haste thee to help me.

20 Deliver my soul from the sword: my darling from the power of the dog.

21 Save me from the lions mouth: thou hast heard me also from among the horns of the unicorns.

22 I will declare thy Name unto my brethren: in the midst of the congregation will I praise thee.

23 O praise the Lord, ye that fear him: magnifie him, all ye of the seed of Jacob, and fear him, all ye seed of Israel.

24 For he hath not despised, nor abhorred the low estate of the poor:

doen vertronwen/ zynde aan myner moeders borsten.

10 Gy II ben ik geworpen van de baarmoeder af: van den buik myner moeder aan zyt Gy myn God.

11 Zo weest niet verre van my/ want bemaauwtheid is na by: want daar is geen helper.

12 Veele barren hebben my omringelt: sterke stieren van Bazan hebben my omringt.

13 Zy hebben haren mond tegen my opgesperret/ als een verscheurende en brullende leeuw.

14 Ik ben uitgestort als water/ en alle myne beenderen hebben zich van een gescheiden: myn herte is als was/ 't is gesmolten in 't midden myns ingelwants.

15 Myne kraagt is verdoogt als een potscherf/ en myn tonge kleeft aan myn gehemelte: en gy legt my in het stof des doods.

16 Want honden hebben my omringelt/ een vergaderinge der boosdoenders heeft my omgeven.

17 Zy hebben myne handen en myne voeten doo?graven/ alle myne beenderen zoude ik konnen tellen: zy schoulwen 't aan/ zy zien op my.

18 Zy deffen myne kleederen onder hen/ en werpen het lot over myn gewaad.

19 Maar Gy/ Heere/ weest niet verre: myne sterkte/ haast II tot myn hulpe.

20 Red myne ziele van den zweerde: myne eenzame van het geweld des honds.

21 Verlost my uit des leeuwens muil/ en verhoofd my van de hooznen der eenhooznen.

22 Zo zal ik ulwen Naam mynen broederen vertellen: in 't midden der gemeinte zal ik II prysen.

23 Gy die den Heere breezet/ prysst hem/ al gy zaad Jacobs/ vereert hem: en ontziet u booz hem/ al gy zaad Israels.

24 Want hy heeft niet veragt/ nog verfoeid de verdrukkingen des ver-

he hath not hid his face from him, but when he called unto him, he heard him.

25 My praise is of thee in the great congregation: my vows will I perform in the sight of them that fear him.

26 The poor shall eat, and be satisfied: they that seek after the Lord, shall praise him; your heart shall live for ever.

27 All the ends of the world shall remember themselves, and be turned unto the Lord: and all the kindreds of the nations shall worship before him.

28 For the kingdom is the Lords: and he is the governor among the people.

29 All such as be fat upon earth: have eaten, and worshipped.

30 All they that go down into the dust, shall kneel before him: and no man hath quickned his own soul.

31 My seed shall serve him: they shall be counted unto the Lord for a generation.

32 They shall come, and the heavens shall declare his righteousness: unto a people that shall be born, whom the Lord hath made.

Psalm 23. Dominus regit me.

THe Lord is my shepherd: therefore can I lack nothing.

2 He shall feed me in a green pasture: and lead me forth beside the waters of comfort.

3 He shall convert my soul: and bring me forth in the paths of righteousness for his Names sake.

4 Yea, though I walk through the valley of the shadow of death, I will fear no evil: for thou art with me, thy rod and thy staff comfort me.

5 Thou shalt prepare a table before me against them that trouble me: thou hast anointed my head with oyl, and my cup shall be full.

drukten / nog zyn aangezigt voor hem verborgen: maar hy heeft gehoord / als die tot hem riep.

25 Dan Ik zal myn lof zyn in een groote gemeente: Ik zal myne gesloten betalen in tegenwoordigheid der geener die hem breezen.

26 De zagtmoedige zullen eten / en verzadigt worden / zy zullen den Heere prijzen / die hem zoeken: ulken der herte zal in eeuwigheid leven.

27 Alle einden der aarde zullen 't gedenken / en haar tot den Heere bekeeren: en alle geslagten der Heidenen zullen voor ulw aangezichte aanbidden.

28 Want het Koningryke is des Heeren: en hy heerscht onder de Heidenen.

29 Alle bette op aarden zullen eten / en aanbidden.

30 Alle die in 't stof nederdaalen / zullen voor zyn aangezichte nederbuken; en die zyne ziele by 't leven niet kan houden.

31 Het zaad zal hem dienen: 't zal den Heere aangeschreeven worden tot in geslagten.

32 Zy zullen aankomen / en zyne gerechtigheid verkondigen den volken / dat gebooren word / om dat hy 't gedaan heeft.

Dominus regit me.

De Heere is myn Herder / my zal niets ontbreken.

2 Hy doet my nederliggen in grasse zige weiden: Hy voert my zachtmoed aan zeer stille wateren.

3 Hy berkwikt myn ziele: Hy leidt my in 't spoor der gerechtigheid / om zyns Naams wille.

4 Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods / ik zoude geen kwaad breezen / want Gy zijt met my; ulwen stok / en ulwen staf die vertroosten my.

5 Gy rigt de tafel toe voor myn aangezichte / tegen over myne tegenpartijders: Gy maakt myn hoofd bet met olie / myn beker is overvloeyende.

6 But thy loving kindness and mercy shall follow me all the days of my life: and I will dwell in the house of the Lord for ever.

6 Immer zullen my 't goede en de weldadigheid volgen alle de dagen myns levens; en ik zal in het huis des Heeren blyven in lengte van dagen.

Morning Prayer.

Psalm 24. *Domini est terra.*

THe earth is the Lords and all that therein is: the compass of the world, and they that dwell therein.

2 For he hath founded it upon the seas: and prepared it upon the floods.

3 Who shall ascend into the hill of the Lord: or who shall rise up in his holy place?

4 Even he that hath clean hands, and a pure heart: and that hath not lift up his mind unto vanity, nor sworn to deceive his neighbour.

5 He shall receive the blessing from the Lord: and righteousness from the God of his salvation.

6 This is the generation of them that seek him: even of them that seek thy face, O Jacob.

7 Lift up your heads, O ye gates, and be ye lift up, ye everlasting doors: and the King of glory shall come in.

8 Who is the King of glory: it is the Lord strong and mighty, even the Lord mighty in battle.

9 Lift up your heads, O ye gates, and be ye lift up, ye everlasting doors: and the King of glory shall come in.

10 Who is the King of glory: even the Lord of hosts, he is the King of glory.

Psalm 25. *Ad te, Domine, levavi.*

UNto thee, O Lord, will I lift up my soul, my God, I have put my trust in thee: O let me not be confounded, neither let mine enemies triumph over me.

2 For all they that hope in thee shall not be ashamed: but such as transgress without a cause shall be put to confusion.

Morgenlof.

Domini est terra.

De Aarde is des Heeren / mitsgaders hare volheid; de wereld en die daar in woonen.

2 Want hy heeft ze gegrond op de zeeën / en heeft ze gevestigd op de rivieren.

3 Wie zal klimmen op den berg des Heeren? En wie zal staan in de plaats zyner Heilichheid?

4 Die rein van handen en zuiver van herten is / die zyne ziele niet op en heft tot pdelheid / en die niet bedriegelyk en zweert.

5 Die zal den zegen ontfangen van den Heere / en gerechtigheid van den God zyns heils.

6 Dat is 't geslagte der gener die na hem vagen / die uw aangezichte zoeken / dat is Jacob / Sela!

7 Heft uwe hoofden op / gy poozen / en verheft u / gy eeuwige deuren: op dat de Koning der eeren inga.

8 Wie is de Koning der eeren? de Heere sterk en geweldig: de Heere geweldig in den strijd.

9 Heft uwe hoofden op / gy poozen / ja heft op / gy eeuwige deuren: op dat de Koning der eeren inga.

10 Wie is hy / deze Koning der eeren? De Heere der Heerscharen / die is de Koning der eeren / Sela!

Ad te, Domine.

Tot u / O Heere / hef ik myne ziele op. Myn God / op u vertrouw ik / laat my niet beschaamt worden: Laat myne vyanden niet vanbreugde opspyingen over my.

2 Ja / alle die u verwagten / zullen niet beschaamt worden: zy zullen beschaamt worden / die trouwlooslyk handelen zonder oorzake.

3 Shew me thy ways, O Lord: and teach me thy paths.

4 Lead me forth in thy truth, and learn me: for thou art the God of my salvation; in thee hath been my hope all the day long.

5 Call to remembrance, O Lord, thy tender mercies: and thy loving kindnesses, which have been ever of old.

6 O remember not the sins and offences of my youth: but according to thy mercy think thou upon me, O Lord, for thy goodness,

7 Gracious and righteous is the Lord: therefore will he teach sinners in the way.

8 Them that are meek, shall he guide in judgment: and such as are gentle, them shall he learn his way.

9 All the paths of the Lord are mercy and truth: unto such as keep his covenant and his testimonies.

10 For thy Names sake, O Lord: be merciful unto my sin, for it is great,

11 What man is he that feareth the Lord: him shall he teach in the way that he shall choose.

12 His soul shall dwell at ease; and his seed shall inherit the land.

13 The secret of the Lord is among them that fear him: and he will shew them his covenant.

14 Mine eyes are ever looking unto the Lord: for he shall pluck my feet out of the net.

15 Turn thee unto me, and have mercy upon me: for I am desolate, and in misery.

16 The sorrows of my heart are enlarged: O bring thou me out of my troubles.

17 Look upon my adversity and misery: and forgive me all my sin.

3 Heere / maakt my ulwe wegen bekend: leert my ulwe paden.

4 Leid my in ulwe waarheid / en leert my / want Gy zyt de God myns Heils: U verwagt ik den gantschen dag.

5 Gedenkt / Heere / ulwer barmhertigheden / en ulwer goedertierenheden: want die zyn van eeuwigheid.

6 Gedenkt niet der zonden myner jonckheid / nog myner overtredingen / gedenkt myner na ulwe goedertierenheid: om ulwer goedheid wille / O Heere.

7 De Heere is goet en recht: daerom zal hy de zondaars onderwyzyn in den weg.

8 Hy zal de zagtmoedige leiden in 't recht; en hy zal de zagtmoedige zyne weg leeren.

9 Alle paden des Heeren zyn goedertierenheid en waarheid: den genen die zyn verbond en zyne getuigenissen bewaren.

10 Om ulwes naams wille / Heere / zo vergeeft myne ongerechtigheid: want die is groot.

11 Wie is de man die den Heere vreesst? Hy zal hem onderwyzyn in den weg dien hy zal hebben te verkiezen.

12 Zyne ziele zal vernachten in 't goede: en zyn zaad zal de aarde beerven.

13 De verborgentheid des Heeren is boozde geene die hem vreezen: en zyn verbond / om hen die bekend te maken.

14 Mine oogen zyn gedruet op den Heere / want hy zal myne voeten uit het net uitvoeren.

15 Wend U tot my / en zyt my genadig / want ik ben eenzaam en elendig.

16 De benaauwdheden myns herten hebben haar wyd uitgestrekt: voert my uit myne nooden.

17 Anziet myne elende en myne moeite; en neemt weg alle myne zonden.

18 Consider mine enemies how many they are: and they bear a tyrannous hate against me.

19 O keep my soul, and deliver me: le me not be confounded, for I have put my trust in thee.

20 Let perfectness and righteous dealing wait upon me: for my hope hath been in thee.

21 Deliver Israel, O God: out of all his troubles.

Psalm 26. Judica me, Domine.

BE thou my judge, O Lord, for I have walked innocently: my trust hath been also in the Lord, therefore shall I not fall.

2 Examine me, O Lord, and prove me: try out my reins, and my heart.

3 For thy loving kindness is ever before mine eyes: and I will walk in thy truth.

4 I have not dwelt with vain persons: neither will I have fellowship with the deceitful.

5 I have hated the congregation of the wicked: and will not sit among the ungodly.

6 I will wash my hands in innocency, O Lord: and so will I go to thine altar;

7 That I may shew the voice of thanksgiving: and tell of all thy wondrous works.

8 Lord, I have loved the habitation of thy house: and the place where thine honour dwelleth.

9 O shut not up my soul with the sinners: nor my life with the blood-thirsty;

10 In whose hands is wickedness: and their right hand is full of gifts.

11 But as for me, I will walk innocently: O deliver me, and be merciful unto me.

12 My foot standeth right: I will praise the Lord in the congregations.

18 Manziet myne vyanden/ want zy vermenigvuldigen: en zy haten my met een woedeligen haat.

19 Bewaart myne ziele/ en redet my: laat my niet beschaamt worden/ want ik betrouw op U.

20 Laat oprechtigheid en fromigheid my behoeden / want ik verwacht U.

21 O God/ verlost Israel uit alle zyne benaauwtheden!

Judica me, Domine.

Doet my recht/ Heere/ want ik wandele in myne oprechtigheid/ en ik vertrouwde op den Heere/ ik zal niet wankelen.

2 Proeft my/ Heere/ en herzoek my: toetst myne nieren/ en myn herte.

3 Want ulwe goedertierenheid is voor myne oogen/ en ik wandele in ulwe waarheid.

4 Ik zitte niet by ydele lieden: en mer bedekte lieden ga ik niet om:

5 Ik hate de vergaderinge der boosdoenders: en by de godlooze zit ik niet.

6 Ik wasse myne handen in onschuld/ en ik ga rondom ulwen altaar/ O Heere:

7 Om te doen hooren de stemme des lofs/ en om te vertellen alle ulwe wonderen.

8 Heere/ ik hebbe lief de wooninge ulwer huizes/ en de plaatze des Tabernakels ulwer eere.

9 En raapt myne ziele niet weg met de zondaren/ nog myn leven niet de manen des bloeds:

10 In welker handen schandelijk bedryf is: en welker rechterhand vol geschenken is.

11 Maar ik wandele in myne oprechtigheid: verlost my dan/ en zyt my genadig.

12 Myn voet staat op effener bane: Ik zal den Heere loven in de vergaderingen.

Evening Prayer.

Psalm 27. *Dominus illuminatio.*

THe Lord is my light, and my salvation; whom then shall I fear: the Lord is the strength of my life; of whom then shall I be afraid?

2 When the wicked, even mine enemies, and my foes came upon me to eat up my flesh: they stumbled and fell.

3 Though an host of men were laid against me, yet shall not my heart be afraid: and though there rose up war against me, yet will I put my trust in him.

4 One thing have I desired of the Lord, which I will require: even that I may dwell in the house of the Lord all the days of my life, to behold the fair beauty of the Lord, and to visit his temple.

5 For in the time of trouble he shall hide me in his tabernacle: yea, in the secret place of his dwelling shall he hide me, and set me up upon a rock of stone.

6 And now shall he lift up mine head: above mine enemies round about me.

7 Therefore will I offer in his dwelling an oblation with great gladness: I will sing, and speak praises unto the Lord.

8 Harken unto my voice, O Lord, when I cry unto thee: have mercy upon me, and hear me.

9 My heart hath talked of thee, Seek ye my face: thy face, Lord, will I seek.

10 O hide not thou thy face from me: nor cast thy servant away in displeasure.

11 Thou hast been my succour: leave me not, neither forsake me, O God of my salvation.

12 When my father and my mother forsake me: the Lord taketh me up.

13 Teach me thy way, O Lord:

Avondlof.

Dominus illuminatio.

De Heere is myn licht en myn heil / booz wien zoud ik breezen: De Heere is myns levens kracht / booz wien zoud ik verbaart zyn?

2 Als de booze myne tegenparten ende myne vyanden tegen my tot my naderden / om myn vleesch te eten / stieten zy zelfs aan en bielen.

3 Of my schoon een leger belegerde / myn herte zoude niet breezen: of schoon een oorlog tegen my opstond / zo vertrouw ik hier op.

4 Een ding heb ik van den Heere begeert / dat zal ik zoeken: Dat ik alle de dagen myns levens mogte woonen in het huis des Heeren / om de lieflykheid des Heeren te aanschouwen / en te onderzoeken in zynen Tempel.

5 Want hy versteekt my in zyne hutte ten dage des kwaats / hy verbergt my in 't verborgten zynner tente: hy verhoogt my op eenen rotssteen.

6 Ook nu zal myn hooft verhoogt worden boven myne vyanden door rontom my zyn.

7 En ik zal in zyne tente offeranden des geklanks offeren; ik zal zingen / ja Psalmzingen den Heere.

8 Hooft / Heere / myne stemme als ik roepe; ende weest my genadig en antwoord my.

9 Myn herte zeid tot U: O zegt / Zoekt myn aangezichte: Ik zoek uw aangezichte / O Heere!

10 Verbergt uw aangezichte niet booz my / en keert uw knecht niet af in toorne:

11 Gy zyt myn hulpe geweest / en begeeft my niet / en verlaat my niet O God myns heils.

12 Want myn vader en myn moeder hebben my verlaten; maar de Heere zal my aannemen.

13 Heere / leert my uw weg:

and lead me in the right way, because of mine enemies.

14 Deliver me not over into the will of mine adversaries: for there are false witnesses risen up against me, and such as speak wrong.

15 I should utterly have fainted: but that I believe verily to see the goodness of the Lord in the land of the living.

16 O tarry thou the Lords leisure: be strong, and he shall comfort thine heart, and put thou thy trust in the Lord.

Psalm 28. *Ad te, Domine.*

Unto thee will I cry, O Lord my strength: think no scorn of me, lest if thou make as though thou heardest not, I become like them that go down into the pit.

2 Hear the voice of my humble petitions, when I cry unto thee: when I hold up my hand towards the mercy-seat of thy holy temple.

3 O pluck me not away, neither destroy me with the ungodly, and wicked doers: which speak friendly to their neighbours, but imagine mischief in their hearts.

4 Reward them according to their deeds: and according to the wickedness of their own inventions.

5 Recompense them after the work of their hands: pay them that they have deserved.

6 For they regard not in their mind the works of the Lord, nor the operation of his hands: therefore shall he break them down, and not build them up.

7 Praise be the Lord: for he hath heard the voice of my humble petitions.

8 The Lord is my strength, and my shield, my heart hath trusted in him, and I am helped: therefore my heart danceth for joy, and in my song will I praise him.

9 The Lord is my strength: and

leid my in 't regte pad / om myner verspieters wille.

14 Geest my niet over in de begeerte myner tegenpartijders: want valsche getuigen syn tegen my opgestaan / mitsgaders die woebel uitblaast.

15 Zo ik niet hadde geloofd / dat ik het goede des Heeren zoude zien in 't land der lebendigen; ik ware vergaan.

16 Wagt op den Heere / zyt sterk / en hy zal uw herte versterken; ja wagt op den Heere.

Ad te, Domine, clamabo.

Wt 't roep ik / Heere; myn rotssteen / houd 't niet als doof van my af: op dat ik niet / zo gy 't van my stille houd / vergeleken worde met de geene die in den kuil nederdaalen.

2 Hoort de stemme myner smeekinghen / als ik tot 't roep; als ik myne handen ophesse na de aanspraakplaatzen uwer heilichheid.

3 En trekt my niet weg met de godlooze / en niet de werkers der ongerechtigheid / die van vrede spreken met hare naasten; maar kwaad is in haar herte.

4 Geest hen na haar doen / en na de boosheid harer handelingen:

5 Geest hen na harer handen werk; doet hare bergeldinge tot haar wederkeeren.

6 Om datze niet letten op de daden des Heeren / nog op het werk zyner handen; zo zal hyze af breeken / ende zalze niet bouwen.

7 Geloofst zy de Heere; want hy heeft de stemme myner smeekinghen gehooft.

8 De Heere is myne sterkte / en myn schild / op hem heeft myn herte vertrouwt / en ik ben geholpen; die springt myn herte van vrede / ende ik zal hem niet myn gezang lobben.

9 De Heere is haar lieder sterkte /

he

he is the wholsom defence of his Anointed.

10 O save thy people, and give thy blessing unto thine inheritance: feed them, and set them up for ever.

Psalms 29. Afferte Domino.

Bring unto the Lord, O ye mighty, bring young rams unto the Lord: ascribe unto the Lord worship and strength.

2 Give the Lord the honour due unto his Name: worship the Lord with holy worship.

3 It is the Lord that commandeth the waters: it is the glorious God that maketh the thunder.

4 It is the Lord that ruleth the sea; the voice of the Lord is mighty in operation: the voice of the Lord is a glorious voice.

5 The voice of the Lord breaketh the cedar-trees: yea, the Lord breaketh the cedars of Libanus.

6 He maketh them also to skip like a calf: Libanus also, and Sirion like a young unicorn.

7 The voice of the Lord divideth the flames of fire, the voice of the Lord shaketh the wilderness: yea, the Lord shaketh the wilderness of Cades.

8 The voice of the Lord maketh the hinds to bring forth young, and discovereth the thick bushes: in his temple doth every man speak of his honour.

9 The Lord sitteth above the water-flood: and the Lord remaineth a King for ever.

10 The Lord shall give strength unto his people: the Lord shall give his people the blessing of peace.

Morning Prayer.

Psalms 30. Exaltabo te, Domine.

I Will magnifie thee, O Lord, for thou hast set me up: and not made my foes to triumph over me.

2 O Lord my God, I cried unto thee: and thou hast healed me.

en hy is de sterckheid der verlossingh zyns Gezalsden.

10 Verlost u volk en zegenet u erbe; en weidze / en verhefze tot in der eeuwigheid.

Afferte Domino.

Gebet den Heere / gy kinderen der magtigen / gebet den Heere eere en stercke.

2 Gebet den Heere de eere zyns Naams; aanbidde den Heere in de heerlijkheid des heilighdoms.

3 De stemme des Heeren is op de wateren / de God der eeren donderd

4 De Heere is op de groote wateren. De stemme des Heeren is met kracht; de stemme des Heeren is met heerlijkheid.

5 De stemme des Heeren breekt de cederen; ja de Heere verheft de cederen Libanons.

6 En hy doetze huppelen als een half; den Libanon / en Sirion / als een jonge eenhoorn.

7 De stemme des Heeren houtet 'er blammen viers uit. De stemme des Heeren doet de woestijne beben; de Heere doet de woestijne klappen beben.

8 De stemme des Heeren doet de hinden jongen werpen / en ontbloeden de wouden: maar in zyne Tempel seide hem een iegelyk eere.

9 De Heere heeft gezeten over de waterbloed; ja de Heere zit / in eeuwigheid.

10 De Heere zal zynen volke stercke geven; de Heere zal zyn volk zegenen met vrede.

Morgenlof.

Exaltabo te, Domine.

I Ik zal u verhoogen / Heere / want gy hebt my opgetrokken / en myne vyanden over my niet verblift.

2 Heere / myn God / ik hebbe u geroopen / en gy hebt my gered.

3 Thou, Lord, hast brought my
out of hell: thou hast kept my
from them that go down to the

4 Sing praises unto the Lord, O
saints of his: and give thanks unto
for a remembrance of his ho-

5 For his wrath endureth but the
inkling of an eye, and in his
measure is life: heaviness may endure
a night, but joy cometh in the
morning.

6 And in my prosperity I said, I
shall never be removed: thou, Lord,
thy goodness hadst made my hill
strong.

7 Thou didst turn thy face from
me: and I was troubled.

8 Then cried I unto thee, O Lord:
and gat me to my Lord right humbly.

9 What profit is there in my blood:
when I go down to the pit?

10 Shall the dust give thanks unto
thee: or shall it declare thy truth?

11 Hear, O Lord, and have mercy
on me: Lord, be thou my helper.

12 Thou hast turned my heaviness
to joy: thou hast put off my sack-
cloth, and girded me with gladness.

13 Therefore shall every good
man sing of thy praise without cease-
less: O my God, I will give thanks
unto thee for ever.

Psalm 31. Intro, Domine, speravi.

14 O Lord, have I put my
trust: let me never be put to con-
fusion, deliver me in thy righteous-

ness. Bow down thine ear to me: make
me to deliver me.

15 And be thou my strong rock and
place of defence: that thou mayst
save me.

16 For thou art my strong rock, and
castle: be thou also my guide,
and lead me for thy Names sake.

17 Draw me out of the net that they
have laid privily for me: for thou art
my strength.

18 The

3 Heere / Gy hebt myne ziele uit
het graf opgevoert: Gy hebt my bp
't leven behouden / dat ik in den kuil
niet ben nedergedaald.

4 Psalmzinger den Heere / gy zyt
ne gunstgenooten / en zegget lof tee
gedagtenisse zynner heilichheid.

5 Want een oogenblik is 'er in zyn
ne toorn / maar een leven in zyne goets
gunstigheid: Des abonds vernagt
het geween; maar des morgens is
'er gejuig.

6 Ik zeide wel in myne boosheid;
Ik zal niet wankelen in eenwigheid.
Want / Heere / Gy had myn berg
door ulwe goedgunstigheid vastgezet:

7 Maar doe Gy ulw aangezigt ver-
berghdet / wierd ik verschrikt.

8 Tot U / Heere / riep ik; En ik
smeekte tot den Heere:

9 Wat gelwin is 'er in myn bloed?
in myn nederdalen tot de groeve?

10 Zal U het stof loven: zal 't ulwe
waarheid verkondigen?

11 Hoort / Heere / en zyt my gena-
dig: Heere / weest my een helper.

12 Gy hebt my myne weelaghe
berandert in een reise: Gy hebt myne
zak ontbonden / ende my niet blips-
schap omgord.

13 Gy dat myne eere U psalmzin-
ge / en niet zwijge: Heere / myn God /
in eenwigheid zal ik U loven.

In te, Domine, speravi.

O U / G Heere / vertrouw ik /
laat my niet beschaamt worden
in eenwigheid; helpt my uit door
ulwe gerechtigheid.

2 Heigt ulwe oore tot my / reddet
my haasteljk.

3 Weest my tot een stercken rotz-
steen: tot een zeer vast huis / om my
te behouden.

4 Want gy zyt myn steenrots / en
myn burg: Leid my dan / en voert
my om ulwes Jaams wille.

5 Doet my uitgaan uit het net / dat
zy door my verbozen hebben: want
gy zyt myne stercke,

6 Intro

6 Into thy hands I commend my spirit: for thou hast redeemed me; O Lord, thou God of truth.

7 I have hated them that hold of superstitious vanities: and my trust hath been in the Lord.

8 I will be glad and rejoyce in thy mercy: for thou hast considered my trouble, and hast known my soul in adversities.

9 Thou hast not shut me up into the hand of the enemy: but hast set my feet in a large room.

10 Have mercy upon me, O Lord, for I am in trouble: and mine eye is consumed for very heaviness; yea, my soul and my body.

11 For my life is waven old with heaviness: and my years with mourning.

12 My strength faileth me, because of mine iniquity: and my bones are consumed.

13 I became a reproof among all mine enemies, but especially among my neighbours: and they of mine acquaintance were afraid of me, and they that did see me without, conveyed themselves from me.

14 I am clean forgotten, as a dead man out of mind: I am become like a broken vessel.

15 For I have heard the blasphemy of the multitude: and fear is on every side, while they conspire together against me, and take their counsel to take away my life.

16 But my hope hath been in thee, O Lord: I have said, Thou art my God.

17 My time is in thy hand, deliver me from the hand of mine enemies: and from them that persecute me.

18 Shew thy servant the light of thy countenance: and save me for thy mercies sake.

19 Let me not be confounded; O Lord, for I have called upon thee;

6 In ulwe hand beveil ik myn geest / gy hebt my verlost / Heere / gy God der waarheid.

7 Ik hate de gene / die op valsche pdelheden acht nemen; en ik betrouwe op den Heere.

8 Ik zal my verheugen en verblijden in ulwe goedertierenheid / omdat gy myne elende hebt aangezien / en myne ziele in benaauwgheden gekent.

9 Ende hebt my niet overgelevert in de hand des vyands: gy hebt myne voeten doen staan in de ruimte.

10 Zyt my genadig / Heere / want my is bange: van verdriet is doorgknaagt myn oog / myne ziel / en myn buik.

11 Want myn leven is verterd van droeffenisse / en myne jaren ban zuchten;

12 Myn kracht is vervallen door myn ongerechtigheid: en myne beenderen zyn doorgeknaagt:

13 Van wegen alle myne wederpartijders ben ik / ook mynen naburen / grooteliks tot een smaat geworden / en mynen bekenden tot een schrik die my op der straten zien / vlieden van my weg.

14 Ik ben uit het herte vergeten als een doode: Ik ben geworden als een bedorven vat.

15 Want ik hoorde de naspraak van velen; breeze is van ronzommedelwyle zy t'zamen tegen my raalslaan: zy denken myne ziele te nemen

16 Maar ik vertrouw op U / Heere: ik zegge / Gy zyt myn God.

17 Myne tyden zyn in ulwe hand reddet my van de hand myner vyanden / en van myne vervolgers.

18 Laat ulw aangezichte o uwen knecht lichten; verlost my door ulwe goedertierenheid.

19 Heere / laat my niet beschamen worden / want ik roep U aan: Laat

the ungodly be put to confusion,
and be put to silence in the grave.

20 Let the lying lips be put to silence: which cruelly, disdainfully, and spitefully speak against the righteous.

21 O how plentiful is thy goodness which thou hast laid up for them that trust in thee: and that thou hast prepared for them that put their trust in thee, before the sons of men!

22 Thou shalt hide them privily by thine own presence from the prowling of all men: thou shalt keep them secretly in thy tabernacle from the strife of tongues.

23 Thanks be to the Lord: for he hath shewed me marvellous great goodness in a strong city.

24 And when I made haste, I said: I will not be cast out of the sight of thine eyes:

25 Nevertheless, thou heardest the voice of my prayer: when I cried unto thee.

26 O love the Lord, all ye his saints: for the Lord preserveth them, and he will be faithful, and plentifully rewardeth the proud doer.

27 Be strong, and he shall establish thine heart: all ye that put your trust in the Lord.

Evening Prayer.

Psalm 32. *Beati, quorum*

Lessed is he whose unrighteousness is forgiven: and whose sin is covered:

Blessed is the man unto whom the Lord imputeth no sin: and in whose spirit there is no guile:

For while I held my tongue: my bones were consumed away through my complaining.

For thy hand is heavy upon me day and night: and my moisture is dried through drought in summer.

I will acknowledge my sin unto thee,

de godloze beschaamt worden/ laat ze zwijgen in 't graf.

20 Laat de valsche lippen stom worden/ die hard spreken tegen den rechtveerdigen in hoogmoed en veragtinge.

21 O hoe groot is uw goed / dat gy weg geleid hebt vooz de gene die u vrezzen! dat gy gewoogt hebt vooz de gene die op u betrouwen / in de tegenwoozdigheid der menschen kinderen!

22 Gy verbergtze in 't verborgene uwes aangezichts vooz de hoogmoedigheden des mans; gy versteektze in een hutte vooz den twist der tongen.

23 Gelooft zy de Heere/ want hy heeft zyne goedertierenheid aan my wonderlik gemaakt/ my voerende als in eenen vaste stad.

24 Ik zeide wel in myn haasten; Ik ben afgesneden van vooz uw ooggen:

25 Dan nog hoorde gy de stemme myner smeekingen als ik tot u riep.

26 Hebt den Heere lief/ gy alle zynne gunstgenooten; want de Heere behoedt de geloovige/ en vergeld overbloedelik den genen die hoogmoed bedruft.

27 Zyt sterk/ en hy zal u liever herte versterken; alle gy die op den Heere hopen.

Avondlof.

Beati, quorum

Welgelukzalig is hy / wiens overtredinge vergeben / wiens zonde bedekt is.

2 Welgelukzalig is de mensche / dien de Heere d'ongerrechtigheid niet toerekent; en in wiens geest geen bedrog is.

3 Doe ik zweeg / wierden mine beenderen verouderd / in myn brullen den gantschen dag.

4 Want uw hand was dag en nacht zwaar op my / myn sap werd veranderd in zomerdroogten / Selah!

5 Mine zonde maakte ik u bezwaar

thee: and mine unrighteousness have I not hid.

6 I said, I will confess my sins unto the Lord: and so thou forgavest the wickedness of my sin.

7 For this shall every one that is godly make his prayer unto thee, in a time when thou mayst be found: but in the great water-floods they shall not come nigh him.

8 Thou art a place to hide me in, thou shalt preserve me from trouble: thou shalt compass me about with songs of deliverance.

9 I will inform thee, and teach thee in the way wherein thou shalt go: and I will guide thee with mine eye.

10 Be ye not like to horse and mule, which have no understanding: whose mouths must be held with bit and bridle, lest they fall upon thee.

11 Great plagues remain for the ungodly: but whoso putteth his trust in the Lord, mercy embraceth him on every side.

12 Be glad, O ye righteous, and rejoyce in the Lord: and be joyful, all ye that are true of heart.

Psalm 33. Exultate, justi.

R Ejoyce in the Lord, O ye righteous: for it becometh well the just to be thankful.

2 Praise the Lord with harp: sing praises unto him with the lute, and instruments of ten strings.

3 Sing unto the Lord a new song: sing praises lustily unto him with a good courage.

4 For the word of the Lord is true: and all his works are faithful.

5 He loveth righteousness and judgment: the earth is full of the goodness of the Lord.

6 By the word of the Lord were the heavens made: and all the hosts of them by the breath of his mouth.

7 He gathereth the waters of the

land / en myne ongerechtigheid bedekte ik niet:

6 Ik zeide: Ik zal belydenisse van myne overtredingen doen voor den Heere; en gy vergaast d'ongerechtigheid myner zonde / Sela!

7 Hierom zal Ik een ieder heilige aanbidden in bindens tyd; Ja men overloop van groote wateren zullen zy hem niet aanraken.

8 Gy zyt my een verberginge / gy behoed my voor benaantwoorde: gy omringt my met vryolpke gezangen van bezydinge / Sela!

9 Ik zal u onderwyzen / en u leeren van den weg / dien gy gaaft; Ik zal raat geven / myn oog zal op u zyn.

10 Weest niet gelyk een peerd / gelyk een muilezel / welk geen verstand heeft / welkers muil men bydeeld met toom ende gebit / op dat 'et tot u niet genake.

11 De godlooze heeft vele smerten; maar die op den Heere vertrouwt / dien zal de goedertierenheid omringen.

12 Verblift u in den Heere / en verheugt u / gy rechtveerdige / en zingt vryolp alle gy oprechte herten.

Exultate, justi, in Domino.

G A rechtvaardige / zingt vryolp in den Heere / lof betaamt de oprechten.

2 Lobet den Heere met de harpe / Psalmzinget hem met de lute / en het tiensnarig instrument.

3 Zingt hem een nieuw lied: loflet wel met vryolp geschal.

4 Want des Heeren woord is recht / en al zyn werk getrouw.

5 Gy heeft gerechtigheid en gericthe lief; de aarde is vol van goedertierenheid des Heeren.

6 Door het woord des Heeren werden de hemelen gemaakt / en door de Geest zyns monds al haar heit.

7 Hy vergaderd de wateren

together, as it were upon an heap: and layeth up the deep, as in a treasure-house.

8 Let all the earth fear the Lord: stand in awe of him, all ye that dwell in the world:

9 For he spake, and it was done: he commanded, and it stood fast.

10 The Lord bringeth the counsel of the heathen to nought: and maketh the devices of the people to be of none effect, and casteth out the counsels of princes.

11 The counsel of the Lord shall endure for ever: and the thoughts of his heart from generation to generation.

12 Blessed are the people whose God is the Lord Jehovah: and blessed are the folk that he hath chosen to him, to be his inheritance.

13 The Lord looked down from heaven, and beheld all the children of men: from the habitation of his dwelling he considereth all them that dwell on the earth.

14 He fashioneth all the hearts of them: and understandeth all their works.

15 There is no king that can be saved by the multitude of an host: neither is any mighty man delivered by much strength:

16 A horse is counted but a vain thing to save a man: neither shall he deliver any man by his great strength.

17 Behold, the eye of the Lord is upon them that fear him: and upon them that put their trust in his mercy.

18 To deliver their soul from death: and to feed them in the time of dearth.

19 Our soul hath patiently waited for the Lord: for he is our help, and our shield.

20 For our heart shall rejoyce in him: because we have hoped in his holy Name.

21 Let thy merciful kindness, O

zee als op een hoop; hy stelt de afgronden schatkameren.

8 Laat de gantsche aarde vrees den Heere breezen; laat alle inwoonders van de waereld vrees hem schrikken.

9 Want hy spreekt / en het is 'er: hy gebied / en het staat 'er.

10 De Heere vernietigt den raad der Heidenen / hy breekt de gedagten der volkeren;

11 Maar de raad des Heeren bestaat in eeuwigheid: de gedachten zijns herten van geslachte tot geslachte.

12 Welgehalzalig is 't volk / diens God de Heere is; het volk / dat hy zig ten erve bechoren heeft.

13 De Heere schouwt uit den hemel / en ziet alle menschen kinderen: hy ziet uit van zijne vaste woonplaats / op alle inwoonders der aarde:

14 Hy vormeert harer aller herte; hy let op alle hare werken.

15 Een Koning word niet behouden door een groot heir: een heid word niet gered door groote kracht.

16 Het peerd seild ter overwinninge / ende bevyd niet door zijne groote sterkheid.

17 Ziet des Heeren ooge is over de gene die hem breezen / op de gene die op zijne goedertierenheid hopen;

18 Om haar ziele van den dood te redden / en om haar by 't leven te houden in den honger.

19 Onze ziele verheid den Heere; hy is onze hulpe / en onze schild.

20 Want ons herte is in hem verblyd / om dat wy op den Naam zijner heiligheid vertrouwen.

21 Wie goedeertienheid / Heere /

Lord, be upon us: like as we do put our trust in thee.

Psalm 34. Benedicam Domino.

I Will alway give thanks unto the Lord: his praise shall ever be in my mouth.

2 My soul shall make her boast in the Lord: the humble shall hear thereof, and be glad.

3 O praise the Lord with me: and let us magnifie his name together.

4 I sought the Lord, and he heard me: yea, he delivered me out of all my fear.

5 They had an eye unto him, and were lightned: and their faces were not ashamed.

6 Lo, the poor crieth, and the Lord heareth him: yea, and saveth him out of all his troubles.

7 The Angel of the Lord tarrieth round about them that fear him: and delivereth them.

8 O taste, and see, how gracious the Lord is: blessed is the man that trusteth in him.

9 O fear the Lord, ye that are his saints: for they that fear him, lack nothing.

10 The lions do lack, and suffer hunger: but they who seek the Lord, shall want no manner of thing that is good.

11 Come, ye children, and hearken unto me: I will teach you the fear of the Lord.

12 What man is he that lusteth to live: and would fain see good days?

13 Keep thy tongue from evil: and thy lips that they speak no guile.

14 Eschew evil and do good: seek peace, and ensue it.

15 The eyes of the Lord are over the righteous: and his ears are open unto their prayers.

16 The countenance of the Lord is

34 over ons: gelijc als wy op u hoopen.

Benedicam Domino.

I Ik zal den Heere loven: t'aller tijt. Zyn lof zal geduuriglyk in myn mond zyn.

2 Myne ziele zal haar roemen in den Heere: de zagtmoedige zullen verhooren / en verbliden zyn.

3 Maakt den Heere met my groot, en laat ons zynen naam te zamen verhoogen.

4 Ik hebbe den Heere gezocht / en Hy heeft my geantwoord / en myn alle myne breezen gered.

5 Zy hebben op hem gezien / hem als een waterstroom aangelopen; en haar aangezigten zyn niet schaamrood geworden.

6 Deze elendige riep / en de Heere hoorde; en Hy verlosste hem uit alle zyne benaauwtheden.

7 De Engel des Heeren legerd zig rondom de gene die hem breezen / en rukt ze uit.

8 Smaakt / ende ziet / dat de Heere goed is: welgelukzalig is de man die op hem betrouwt.

9 Breeft den Heere / gy zyne Heiligen: want die hem breezen hebben geen gebrek.

10 De jonge leertwen lyden armoede / en hongeren; maar die den Heere zoeken / hebben geen gebrek baneenig goed.

11 Koint gy kinderen / hoort my: Ik zal u des Heeren breezen leeren.

12 Wie is de man die lust heeft ten leven? die dagen lief heeft om het goede te zien?

13 Bewaart ulve tonge van het kwaade / en ulve lippen van bedrogen te spreken.

14 Wylt af van het kwaade / doet het goede: zoekt de vrede / jaagtze na.

15 De oogen des Heeren zyn op den rechtvaardige / en zyne ooren tot hant geroep.

16 Het aangezigt des Heeren is

again

against them that do evil : to root out the remembrance of them from the earth.

17 Therighteouscry, and the Lord heareth them : and delivereth them out of all their troubles.

18 The Lord is nigh unto them that are of a contrite heart: and will save such as be of an humble spirit.

19 Great are the troubles of the righteous : but the Lord delivereth him out of all.

20 He keepeth all his bones : so that not one of them is broken.

21 But misfortune shall slay the ungodly : and they that hate the righteous, shall be desolate,

22 The Lord delivereth the souls of his servants: and all they that put their trust in him, shall not be destitute.

Morning Prayer.

Psalm 35. Judica, Domine.

PLead thou my cause, O Lord, with them that strive with me: and fight thou against them that fight against me.

2 Lay hand upon the shield and buckler: and stand up to help me.

3 Bring forth the spear, and stop the way against them that persecute me: say unto my soul, I am thy salvation.

4 Let them be confounded, and put to shame, that seek after my soul: let them be turned back; and brought to confusion, that imagine mischief for me.

5 Let them be as the dust before the wind: and the Angel of the Lord scatter them.

6 Let their way be dark and slippery: and let the Angel of the Lord persecute them.

7 For they have privily laid their net to destroy me without a cause: yea, even without a cause have they made a pit for my soul,

tegen die gene die kwaad doen; om haare gedagtenisse van der aarden uit te roeijen.

17 Zy roepen/ en de Heere hoord; en Hy red ze uit alle hare benaauwdheden.

18 De Heere is na by den gebroekene van herten; en Hy behoud de verslagene van geeste.

19 Deeze sijn de tegenspoeden des rechtvaardigen: maar uit alle die red hem de Heere.

20 Hy bewaard alle zijne beenderen. Niet een van die word gebroken.

21 De hoosheid zal den godloozen dooden: en die den rechtvaardigen haaten / zullen schuldig verklaard worden.

22 De Heere verlost de ziele zijner knechten; en alle die op hem betrouwen zullen niet schuldig verklaard worden.

Morgenlof.

Judica, Domine, nocentes.

TWist/ Heere / met mijne twisters/ strejd met mijne bestrijders.

2 Gijpt den schild en rondasse / en staat op tot mijner hulpe.

3 En hringt de spieffe voort / en sluit den weg toe / mijne vervolgers te genoot / zegt tot mijne ziele / Ik ben uw heil.

4 Laat ze beschaamt en te schanden worden / die mijne ziele zoeken; laat ze agterwaards gedreeben en schaamrood worden / die kwaad tegen mij bedenken.

5 Laat ze worden als het kaf voort den wind: ende de Engel des Heeren drijve ze weg.

6 Haar weg zij duister en gantsch slibberig: ende de Engel des Heeren vervolge ze.

7 Want zij hebben zonder oorzaak de groeve haren nets voort mij verborren: zij hebben zonder oorzaak gegraven voort mijne ziele,

8 Let a sudden destruction come upon him unawares, and his net, that he hath laid privily, catch himself: that he may fall into his own mischief.

9 And my soul be joyful in the Lord: it shall rejoyce in his salvation.

10 And my bones shall say, Lord, who is like unto thee, who deliverest the poor from him that is too strong for him: yea, the poor and him that is in misery, from him that spoileth him?

11 False witnesses did rise up: they laid to my charge things that I knew not.

12 They rewarded me evil for good: to the great discomfort of my soul.

13 Nevertheless, when they were sick, I put on sackcloth, and humbled my soul with fasting: and my prayer shall turn into mine own bosom.

14 I behaved my self, as though it had been my friend, or my brother: I went heavily as one that mourneth for his mother.

15 But in mine adversity they rejoyced, and gathered themselves together, yea, the very abjects came together against me unawares, making mows at me, and ceased not.

16 With the flatterers were busie mockers: who gnashed upon me with their teeth.

17 Lord, how long wilt thou look upon this: O deliver my soul from the calamities which they bring on me, and my darling from the lions.

18 So will I give thee thanks in the great congregation: I will praise thee among much people.

19 O let not them that are mine enemies, triumph over me ungodly: neither let them wink with their eyes, that hate me without a cause.

20 And why? their communing is not for peace: but they imagine de-

8 De verwoestinge overkome hem, dat hy 't niet wete / en syn net / dat hy verborogen heeft / vange hem zelve: hy valle daar in met verwoestinge.

9 Zo zal myne ziele haar verheugen in den Heere; sy zal vrolyk syn in syn heil.

10 Alle myne beenderen zullen zeggen / Heere / wie is u gelyk? Die Gy den elendigen red van dien die sterker is dan hy: ende den elendigen en noodduftigen van synen beroover.

11 Vrebelige getuigen staan ver ope 't geene ik niet weet / eischen sy van my.

12 Sy vergelden my kwaad boos goed / de beroovinge myner ziele.

13 Maar daar en tegen aangaande / als sy krank waren / was een zak myn kleed / ik kweelde myne ziele met vasten / en myn gebed keerde weder in mynen boezem.

14 Ik ging steeds als of het een vriend / als of het my een broeder geweest ware; ik ging gebukt in 't zwart / als een die over synen moeder treurt.

15 Maar als ik hinkte / waren sy verblyd / en verzamelden zig: sy verzamelden zig tot my als geslagnen / en ik merkte niets: sy scheurden hare kleederen / en zwoegen niet stil.

16 Onder de huichelse spotagtige tafelbroers / knersten sy over my met haare tanden.

17 Heere / hoe lange zult Gy toezien? Zengt myne ziele weder van haar lieder verwoestingen; myne eenzame van de jonge leeuwen.

18 Zo zal ik u loven in de grootte Gemeinte; onder magtig veel volk zal ik u prijzen.

19 Laat ze hen niet verblyden over my / die my om valsche oorzaken vband syn; nog twenken met de oogen / die my zonder oorzake haten.

20 Want sy spreken niet van vrede / maar sy bedenken bedriegelyke

evil words against them that are
in the land.

21 They gaped upon me with their
mouths, and said: Pie on thee, fie on
thee, we saw it with our eyes.

22 This thou hast seen, O Lord:
hold not thy tongue then, go not far
from me, O Lord.

23 Awake, and stand up to judge
my quarrel: avenge thou my cause,
O God, and my Lord.

24 Judge me, O Lord my God,
according to thy righteousness: and
let them not triumph over me.

25 Let them not say in their hearts,
where, there, so would we have it:
neither let them say, We have de-
spised him.

26 Let them be put to confusion
and shame together, that rejoice at
my trouble: let them be clothed with
shame and dishonour, that boast
themselves against me.

27 Let them be glad and rejoice,
that favour my righteous dealing: yea,
let them say alway, Blessed be the
Lord, who hath pleasure in the pro-
perty of his servant.

28 And as for my tongue, it shall
not be talking of thy righteousness: and
thy praise all the day long.

Psalm 36. *Dixit iniquus.*

MY heart sheweth me the wicked-
ness of the ungodly: that there
is no fear of God before his eyes.

2 For he flattereth himself in his
own sight: until his abominable sin
be found out.

3 The words of his mouth are un-
righteous, and full of deceit: he hath
set himself off to behave himself wisely, and
do good.

4 He imagineth mischief upon his
bed, and hath set himself in no good
way: neither doth he abhor any thing
that is evil.

5 Thy mercy, O Lord, reacheth
unto the heavens: and thy faithful-
ness unto the clouds.

zaken tegen de stille in den lande.

21 En zy sperren haren mond wyd
op tegen my: zy zeggen/ ha/ ha;
onze ooge heeft het gezien.

22 Heere/ Gy hebt het gezien;
en zwijgt niet: Heere/ en weest niet
verre van my.

23 Ontwaakt en word wakker tot
myn regt/ myn God en Heere/ tot
mijne twistzake.

24 Doet my regt na ulwe gerech-
tigheid: Heere/ myn God; ende
laat ze hen over my niet verbliden.

25 Laat ze niet zeggen in haat
herte; Weah/ onze ziele! laat ze
niet zeggen/ Wy hebben hem ver-
sclonden!

26 Laat ze beschaamd en te zamen
schaamrood worden/ die hen in myn
kwaad verbliden: laat ze niet
schaamte en schande bekleed worden/
die hen tegen my groot maken.

27 Laat ze vrolyk zingen en ver-
blid zyn/ die lust hebben tot mijne
gerechtigheid/ en laat ze geduurig-
lyk zeggen; Groot gemaakt zy de
Heere/ die lust heeft tot de vrede zyns
knechts.

28 Zo zal myne tonge vermelden
ulwe gerechtigheid; en ulwe lof den
gantschen dag.

Dixit iniquus.

DE overtredinge des godloozen
spreekt in 't binnenste van myn
herte: Daar is geen vrees Gods
voor zyne oogen.

2 Want hy bleid zig zelve in zyn
oogen: als men zyn ongerechtigheid
bevind/ die te haten is.

3 De woorden zyns monds zyn
onrecht en bedrog; hy laat na te ver-
staan tot weldden.

4 Hy bedenkt onrecht op zyn leger:
hy stelt zig op een weg/ die niet goed
is: het kwaad verwerpt hy niet.

5 O Heere/ ulwe goedertierenheid
is tot in de hemelen; ulwe waarheid
tot de bovenste wolken toe.

6 Thy righteousness standeth like the strong mountains: thy judgments are like the great deep.

7 Thou, Lord, shalt save both man and beast. How excellent is thy mercy, O God: and the children of men shall put their trust under the shadow of thy wings.

8 They shall be satisfied with the plenteousness of thy house: and thou shalt give them drink of thy pleasure, as out of the river.

9 For with thee is the well of life: and in thy light shall we see light.

10 O continue forth thy loving kindness unto them that know thee: and thy righteousness unto them that are true of heart.

11 O let not the foot of pride come against me: and let not the hand of the ungodly cast me down.

12 There are they fallen, all that work wickedness: they are cast down; and shall not be able to stand.

Evening Prayer.

Psalms 37. Noli aemulari.

F Ret not thy self because of the ungodly: neither be thou envious against the evil doers.

2 For they shall soon be cut down like the grass: and be withered even as the green herb.

3 Put thou thy trust in the Lord, and be doing good: dwell in the land, and verily thou shalt be fed.

4 Delight thou in the Lord: and he shall give thee thy hearts desire.

5 Commit thy way unto the Lord, and put thy trust in him: and he shall bring it to pass.

6 He shall make thy righteousness as clear as the light: and thy just dealing as the noonday.

7 Hold thee still in the Lord, and abide patiently upon him: but grieve not thy self at him, whose way doth prosper, against the man that doth after evil counsels.

8 Leave off from wrath, and let

6 Uwz gerechtigheid is als de bergen Gods / uwz oordeelen syn en groote afgrond:

7 Heere / Gy behoud menschen beesten. Hoe dierbaar is uwz goederterheid / O God! die de menschen kinderen onder de schaduw uwer vleugelen toegelugt nemen.

8 Zy worden dranken van de heiligheid uwes huizes: en Gy daren ze uit de beke uwer wellusten.

9 Want by U is de fonteyne des levens: in uw licht zien wy het licht.

10 Strekt uwz goederterheid uit over de gene die U kennen: en uw gerechtigheid over de oprechte herten.

11 De voet der hooftaardigen kom niet over my: en de hand der godloozen doe my niet onszwerwen.

12 Aldaar syn de werkers der gerechtigheid gevallen: zy syn bergerstoorten / en konnen niet wel opstaan.

Avondlof.

Noli aemulari.

O ntsiekt u niet over boosdoenders: en beuget niet die onrecht doen.

2 Want als gras zullen zy ha worden afgesneden: en als de grascheutkens zullen zy afballen.

3 Vertrout u op den Heere / doet het goede: bekoonid de aarde en boed u niet getrouwigheid.

4 En verlust u in den Heere: zal Hy u geven de begeerten uwer herten.

5 Wentelt uwen weg op den Heere / en vertrouwt op hem / Hy sal maken.

6 En zal uwz gerechtigheid d boezkomen als het licht: ende recht als den middag.

7 Zwijgt den Heere / en vertrouwt hem / ontsiekt u niet over den men / wiens weg boozspoedig is / eenen man / die listige aanslagen boerd.

8 Laat af van toorn / en bet

go displeasure: fret not thyself, else
thalt thou be moved to do evil.

9 Wicked doers shall be rooted
out: and they that patiently abide the
Lord, those shall inherit the land.

10 Yet a little while, and the un-
godly shall be clean gone: thou shalt
look after his place, and he shall be
away.

11 But the meek-spirited shall
possess the earth: and shall be refresh-
ed in the multitude of peace.

12 The ungodly seeketh counsel
against the just: and gnasheth upon
him with his teeth.

13 The Lord shall laugh him to
scorn: for he hath seen that his day is
coming.

14 The ungodly have drawn out
the sword, and have bent their bow:
they cast down the poor and needy, and
they slay such as are of a right conver-
sation.

15 Their sword shall go through
their own heart: and their bow shall
be broken.

16 A small thing that the righteous
hath: is better than great riches of the
ungodly.

17 For the arms of the ungodly
shall be broken: and the Lord up-
holdeth the righteous.

18 The Lord knoweth the days of
the ungodly: and their inheritance shall
dure for ever.

19 They shall not be confounded
in the perilous time: and in the days
of death they shall have enough.

20 As for the ungodly, they shall
perish, and the enemies of the Lord
shall consume as the fat of lambs: yea,
as the smoke shall they consume
away.

21 The ungodly borroweth, and
payeth not again: but the righteous is
merciful and liberal.

22 Such as are blessed of God,
shall possess the land: and they that

de grinnigheit: en ontfleekt niet/
inimers niet om kwaad te doen.

9 Want de boosdoenders zullen
uitgeroeid worden: maar die den
Heere verwagten/ die zullen de aar-
de erflijk bezitten.

10 Ende nog een weinig/ en de
godlooze zal'er niet zyn: en gy zult
agt nemen op zyne plaatze/ maar
hy zal'er niet wezen.

11 De zagtmoedige daar en tegen
zullen de aarde erflijk bezitten; en
hen verlusten over groote vrede.

12 De godlooze bedenkt listige
aanlagen tegen den rechtvaardigen;
en hy knerst over hem met zyne tan-
den.

13 De Heere belacht hem; want
hy ziet dat zyn dag komt.

14 De godlooze hebben 't zwaard
uitgetrokken/ en haare boge gespan-
nen/ om den elendigen en nooddufti-
gen neder te hellen; om te slagten die
oprecht van wege zyn.

15 Maar haar zwaard zal in haar
lieder herte gaan; en haare bogen
zullen verbroken worden.

16 Het weinige dat de rechtver-
dige heeft/ is heter als den overbloed
heeler godloozen.

17 Want de armen der godloozen
zullen verbroken worden: maar de
Heere ondersteunt de rechtvaardigen.

18 De Heere kend de dagen der
opregten: en hare erfennisse zal in
eeuwigheid blyven.

19 Zy zullen niet beschaamt wor-
den in den kwaden tyd; en in de da-
gen des hongers zullen zy verzadigd
worden.

20 Maar de godlooze zullen ver-
gaan: en de vyanden des Heeren
zullen verdoynen/ als het kostelyk-
ste der lammeren; met den rook zul-
len zy verdoynen.

21 De godlooze ontleend en geeft
niet weder; maar de rechtvaardige
ontfermt zig/ en geeft.

22 Want zyne gezegende zullen de
aarde erflijk bezitten; maar zyn

are cursed of him, shall be rooted out.

23 The Lord ordereth a good mans going: and maketh his way acceptable to himself.

24 Though he fall, he shall not be cast away: for the Lord upholdeth him with his hand.

25 I have been young, and now an old: and yet saw I never the righteous forsaken, nor his seed begging their bread.

26 The righteous is ever merciful, and lendeth: and his seed is blessed.

27 Flee from evil, and do the thing that is good: and dwell forevermore.

28 For the Lord loveth the thing that is right: he forsaketh not his that be godly, but they are preserved for ever.

29 The unrighteous shall be punished: as for the seed of the ungodly, it shall be rooted out.

30 The righteous shall inherit the land: and dwell therein for ever.

31 The mouth of the righteous is exercised in wisdom: and his tongue will be talking of judgment.

32 The law of his God is in his heart: and his goings shall not slide.

33 The ungodly seeth the righteous: and seeketh occasion to slay him.

34 The Lord will not leave him in his hand: nor condemn him when he is judged.

35 Hope thou in the Lord, and keep his way, and he shall promote thee, that thou shalt possess the land: when the ungodly shall perish, thou shalt see it.

36 I myself have seen the ungodly in great power: and flourishing like a green bay tree.

37 I went by, and lo, he was gone: I sought him, but his place could no where be found.

verbloekte zullen uitgeroeit worden,

23 De gangen deszelven mans worden van den Heere bevestigd; en hy heeft lust aan zijne weg.

24 Als hy valt / zo word hy niet weg gelworpen / want de Heere ondersteund zijne hand.

25 Ik ben jong geweest / ook ben ik oud gelworden / maar hebbe niet gezien den rechtveerdigen verlaten nog zijn zaad zoekende brood.

26 Den gantschen dag ontfermt hy zig en leent; en zijn zaad is tot vergeninge.

27 Wykt af van het kwade / en doet het goede; en woont in eeuwigheid.

28 Want de Heere heeft het recht lief / en zal zijne gunstgenooten niet verlaten: in eeuwigheid wordende behaart;

29 Maar het zaad der godloozen word uitgeroeit.

30 De rechtveerdige zullen de aarde erflyk bezitten / en in eeuwigheid daar op woonen.

31 De mond des rechtveerdigen vermeld wysheid: en zijne tong spreekt het recht.

32 De Wet zijns Gods is in zijn herte: zijne gangen zullen niet slipperen.

33 De godlooze loert op den rechtveerdigen; en zoekt hem te dooden.

34 Maar de Heere laat hem niet in zijn hand: en hy verdoemd wordt niet / als hy geoordeeld word.

35 Wag op den Heere / en hou zijn weg / en hy zal u verhoogen om de aarde erflyk te bezitten: gelyk zult zien / dat de godlooze worden uitgeroeit.

36 Ik hebbe gezien een gelwelde godlooze; die zig uitbreidde / als een groene infantje boom.

37 Maar hy ging door / en ziet was 'er niet meer; en ik zoog hem maar hy werd niet gevonden.

48. Keepinnocency, and take heed to the thing that is right: for that will bring a man peace at the last.

49 As for the transgressors they shall perish together: and the end of the ungodly is, They shall be rooted out at the last.

50 But the salvation of the righteous cometh of the Lord: who is also strength in the time of trouble.

51 And the Lord shall stand by them, and save them: he shall deliver them from the ungodly, and shall preserve them, because they put their trust in him.

Morning Prayer.

Psalms 38. Domine, ne in furore, Ut me not to rebuke, O Lord, in thine anger: neither chasten in thine heavy displeasure. For thine arrows stick fast in me: thy hand presseth me sore.

There is no health in my flesh, of thy displeasure: neither is any rest in my bones, by reason of my sin.

For my wickednesses are gone from my head: and are like a sore unto me, too heavy for me to bear.

My wounds stink, and are corrupted through my foolishness.

I am brought into so great trouble and misery: that I go mourning all day long.

For my loins are filled with a sore disease: and there is no whole in my body.

I am feeble, and sore smitten; I have roared for the very disquietness of my heart.

O Lord, thou knowest all my grief: and my groaning is not hid from thee.

My heart panteth, my strength is failed me; and the sight of mine eyes is gone from me.

My lovers and my neighbours

38 Het op den bidden / en ziet na den oprechten: want het einde van dien man zal vrede zijn.

39 Maar de overtreders worden te zamen verdelgt: het einde der goddeloozen wordt uitgeroeid.

40 Dog het heil der rechtvaardigen is van den Heere: hare sterkte ter tyd van benauwtheid.

41 En de Heere zalze helpen / en zalze behouden: hy zalze behouden van den godlooze / en zalze behouden: want zy betrouwen op hem.

Morgenlof.

Domine, ne in furore,

O Heere / straf my niet in uw grootten toorn: en kastyd my niet in uw grimmigheid.

2 Want uw pylen zijn in my gedaald / en uw hand is op my neder gedaald.

3 Daar is niet geheel in myn vleesch / van wegen uw gramschap: daar is geen vrede in myne beenderen / van wegen myne zonde.

4 Want myne ongerechtigheden gaan over myn hoofd: als een zware last / zynze my te zwaar geworden.

5 Myne etterbuilen stinken / zy zijn vervuilt van wegen myne dwaasheid.

6 Ik ben krom geworden / ik ben uittermaten zeer nedergebogen: ik ga den gantschen dag in 't zwart.

7 Want myne darmen zijn vol van veragtelijke plage: en daar is niet geheel in myn vleesch.

8 Ik ben verzwakt / en uittermaten zeer gebruyzelt: ik huil van het geruis myns herten.

9 Heere / hoor u is alle myne begeren: ende myn zugten is hoor u niet verhoogen.

10 My herte keert om en om: myn kracht heeft my verlaten: en het licht myner oogen / ook zy zelve zijn niet by my.

11 Myne liefhebbers en myne

did

did stand looking upon my trouble:
and my kinsmen stood afar off.

12 They also that sought after my life, laid snares for me: and they that went about to do me evil, talked of wickedness, and imagined deceit all the day long.

13 As for me, I was like a deaf man, and heard not: and as one that is dumb, who doth not open his mouth.

14 I became even as a man that heareth not: and in whose mouth are no reproofs.

15 For in thee, O Lord, have I put my trust: thou shalt answer for me, O Lord my God.

16 I have required that they, even mine enemies, should not triumph over me: for when my foot slipt, they rejoyced greatly against me.

17 And I, truly, am set in the plague: and my heaviness is ever in my sight.

18 For I will confess my wickedness: and be sorry for my sin.

19 But mine enemies live, and are mighty: and they that hate me wrongfully, are many in number.

20 They also that reward evil for good, are against me: because I follow the thing that good is.

21 Forsake me not, O Lord my God: be not thou far from me.

22 Hasten thee to help me; O Lord God of my salvation.

Psal. 39. Dixi, Custodiam.

I Said, I will take heed to my ways: that I offend not in my tongue.

2 I will keep my mouth as it were with a bridle: while the ungodly is in my sight.

3 I held my tongue, and spake nothing: I kept silence, yea, even from good words; but it was pain and grief to me.

4 My heart was hot within me,

bzienden staan van tegen over myne plage: en myne nabestaande staan van verre.

12 En die myne ziele zoeken / leggen my strikken / en die myn kwaad zoeken / spreken verderbdingen; en zy overdenken den gantschen dag list.

13 Ik daarentegen ben als een doobe / ik hoore niet / en als een stomme / die zyn mond niet open doet,

14 Ja ik ben als een man / die niet hoord / en in wiens mond gene tegenspreken zyn.

15 Want op U / Heere / hoop ik: gy zult verhooren / Heere myn God.

16 Want ik zeide; Dat zy hen doo over my niet verbliden! want myn voet zoude wankelen / zo zouden zy hen tegen my groot maaken.

17 Want ik ben tot hinken gered: en myne snerte is steeds voor my.

18 Want ik make U myne ongeachtigheit bekend; Ik ben bekoumert van wegen myne zonde.

19 Maar myne vyanden zyn lofende / worden magtig: en die myn omvalsche oorzaken haten / worden groot.

20 Ende die kwaad boos goed betingelden / staan my tegen; om dat ik het goede nage.

21 Verlaat my niet / O Heere myn God / weest niet verre van my.

22 Haast U tot myne hulpe; Heere / myn heil.

Dixi, Custodiam vias tuas.

I Ik zeide; Ik zal myne wegen bewaren / dat ik niet zondige in myne tonge.

2 Ik zal myne mond niet een betingdel bewaren: terwyle de godloos nog tegen over my is.

3 Ik was verstomd door stilzitten / ik zweeg van het goede; maar myne snerte werd verzwaaard.

4 Myn herte werd heet in my

and while I was thus musing, the fire kindled: and at the last I spake with my tongue.

5 Lord, let me know my end, and the number of my days: that I may be certified how long I have to live.

6 Behold, thou hast made my days as it were a span long: and mine age is even as nothing in respect of thee, and verily every man living is altogether vanity.

7 For man walketh in a vain shadow and disquieteth himself in vain: he heapeth up riches, and cannot tell who shall gather them.

8 And now, Lord, what is my hope: truly my hope is even in thee.

9 Deliver me from all mine offence: and make me not a rebuke unto the foolish.

10 I became dumb, and opened not my mouth: for it was thy doing.

11 Take thy plague away from me: I am even consumed by the means of thy heavy hand.

12 When thou with rebukes dost chasten man for sin, thou makest his beauty to consume away, like as it were a moth fretting a garment: every man therefore is but vanity.

13 Hear my prayer, O Lord, and with thine ears consider my calling: hold not thy peace at my tears.

14 For I am a stranger with thee, and a sojourner: as all my fathers were.

15 O spare me a little, that I may recover my strength: before I go hence, and be no more seen.

Psalm 46. *Expectans expectavi.*

I waited patiently for the Lord: and he inclined unto me, and heard my calling.

2 He brought me also out of the horrible pit, out of the mire and clay: and set my feet upon the rock, and ordered my goings.

3 And he hath put a new song in

binnenste / een byer ontbrande in myne overdenkinge; doe sprak ik met myne tonge:

5 Heere / maakt my bekend myn einde / en welke de mate myner dagen zy; dat ik wete / hoe bergankelyk ik zy.

6 Ziet / gy hebt myne dagen een handbreed gesteld / en myn leeftyd is als niets booz II; immers is een ieder mensch / hoe vast hy staat / enkel pdeleheid / Sela!

7 Immers wandelt de mensche als in een beeld / immers woelenze pdelelyk: men brengt by een / en men weet niet wie 't na zig nemen zal.

8 En nu / wat verwagt ik / Heere? myne hope die is op II.

9 Verlost my van alle myne overtredingen: en stelt my niet tot een smaat des dwazen.

10 Ik ben verstoint / ik zal myn mond niet op doen: want gy hebt het gedaan.

11 Neemt ulwe plage van op myn weg; ik ben bezweken van de bestrydinge ulwer hand.

12 Haastyd gy iemand met strafingen om de ongerechtigheid / zo doet gy zyne behalligheid smelten als een motte: Immers is een ieder mensche pdeleheid / Sela!

13 Hoord / Heere / myn gebed / en neemt myn geroep ter ooren / zwygt niet tot myne tranen:

14 Want ik ben een byzindeling by u; een bywonder / gelyk alle myne vaders.

15 Wend u van my af / dat ik myn berkwikke / eer dan ik henen ga / en ik niet meer en zy.

Expectans expectavi.

Ik hebbe den Heere lange verwagt; en hy heeft zig tot my geneigt / en myn geroep gehoord.

2 En hy heeft my uit een ruissen de kuil / uit modderig slyk opgehaalt: en heeft myne voeten op een rotzsteen gesteld / hy heeft myne gangen vast gemaakt.

3 En hy heeft een nieuwt lied in my

my mouth: even a thanksgiving unto our God.

4 Many shall see it, and fear: and shall put their trust in the Lord.

5 Blessed is the man that hath set his hope in the Lord: and turned not unto the proud, and to such as go about with lies:

6 O Lord my God, great are the wondrous works which thou hast done, like as be also thy thoughts, which are to us-ward: and yet there is no man that ordereth them unto thee.

7 If I should declare them, and speak of them: they should be more than I am able to express.

8 Sacrifice and meat-offering thou wouldst not: but mine ears hast thou opened.

9 Burnt-offerings and sacrifice for sin hast thou not required: then said I, Lo, I come.

10 In the volume of the book it is written of me, that I should fulfill thy will, O my God: I am content to do it, yea, thy law is within my heart.

11 I have declared thy righteousness in the great congregation: lo, I will not refrain my lips, O Lord, and that thou knowest.

12 I have not hid thy righteousness within my heart: my talk hath been of thy truth, and of thy salvation.

13 I have not kept back thy loving mercy and truth: from the great congregation.

14 Withdraw not thou thy mercy from me, O Lord: let thy loving kindness, and thy truth alway preserve me.

15 For innumerable troubles are come about me, my sins have taken such hold upon me, that I am not able to look up: yea, they are more in number than the hairs of my head, and my heart hath failed me.

16 O Lord, let it be thy pleasure

myn mond gegeven/ een lofsang onzen Gode:

4 vele zullen 't zien / en breezen / en op den Heere vertrouwen.

5 Welgelukzalig is de man / die den Heere tot zyn vertrouwen stelt: en niet omziet na de hoovaardige / en die tot leugen afwijken.

6 Gy / O Heere / myn God / hebt uwe wonderen en uwe gedagten aan ons beele gemaakt: men kanze niet in ordze by u verhalen:

7 Zal ikze verkondigen en uitspreken / zo zynze menigvuldiger dan dat ikze zoude kunnen vertellen.

8 Gy hebt geen lust gehad aan slagtoffer en spijsoffer / gy hebt my de ooren doorgboord:

9 Brandoffer nog zondoffer hebt gy niet geeist. Doe zeyd ik / Ziet ik home:

10 In de rolle des boeks is van my geschreven. Ik hebbe lust / O myn God / om uw welbehagen te doen: en uwe Wet is in 't midden myns ingetwands.

11 Ik boodschappe de gerechtigheid in de groote gemeente: ziet / myn lippen bedwing ik niet: Heert / gheueet het.

12 Uwe gerechtigheid bedekt niet in 't midden myns herten: uwe waarheid en uw heil spreek ik uit:

13 Uwe weldadigheid en uw trouwe verhele ik niet in de groote gemeente.

14 Gy / O Heere / zult uwe barmhertigheden van my niet onthouden. Laat uwe weldadigheid en uw trouwe my gedinniglyk behouden.

15 Want kwaden tot zonder getal toe / hebben myn omgeven / myn ongerechtigheden hebben my aangegrepen / dat ik niet hebbe kunnen zien: zo zyn menigvuldiger dan de haren myns hoofte / en myn herte heeft myn verlaten.

16 Het behage u / Heere / myn

to deliver me: make haste, O Lord, to help me.

17 Let them be ashamed, and confounded together, that seek after my soul to destroy it: let them be driven backward, and put to rebuke, that wish me evil.

18 Let them be desolate and rewarded with shame: that say unto me, Fie upon thee, fie upon thee.

19 Let all those that seek thee, be joyful and glad in thee: and let such as love thy salvation say alway, The Lord be praised.

20 As for me, I am poor and needy: but the Lord careth for me.

21 Thou art my helper, and redeemer: make no long tarrying; O my God.

Evening Prayer.

Psalm 41. *Beatus qui intelligit.*

Blessed is he that considereth the poor and needy: the Lord shall deliver him in the time of trouble.

2 The Lord preserve him, and keep him alive, that he may be blessed upon earth: and deliver not thou him unto the will of his enemies.

3 The Lord comfort him when he is sick upon his bed: make thou all his bed in his sickness.

4 I said, Lord, be merciful unto me: heal my soul, for I have sinned against thee.

5 Mine enemies speak evil of me: when shall he die, and his name perish?

6 And if he come to see me, he speaketh vanity: and his heart conceiveth falsehood within himself, and when he cometh forth he telleth it.

7 All mine enemies whisper together against me: even against me do they imagine this evil.

8 Let the sentence of guiltiness proceed against him! and now that he lieth, let him rise up no more.

berlossen: Heere/ haast u tot myne hulpe.

17 Laatze te zamen beschaamt/ en schaamrood worden/ die myne ziele zoeken/ om die te vernielen: Laatze agterwaards gedreven worden/ ende te schande worden/ die lust hebben aan myn kwaad.

18 Laatze verwoestef worden tot loon harer beschaaminge/ die van my zeggen/ Wa/ ha!

19 Laat ik u vrolyk en verbliden zyn/ alle die u zoeken; laat de liefhebbers uwer heils gedinniglyk zeggen/ De Heere zy groot gemaakt.

20 Ik ben wel elendig en nootdruftig/ maar de Heere denkt aan my:

21 Gy zyt myne hulpe en myn behynder; O myn God/ vertoeft niet.

Avondlof.

Beatus qui intelligit.

W Elgelukzalig is hy/ die zich verstandelyk draagt tegen een elendigen: De Heere zal hem behynden ten dage des kwaads.

2 De Heere zal hem bewaren/ en zal hem by 't leven behouden/ hy zal op aarde gelukzalig gemaakt worden: En geeft hem ook niet over in zynen vyanden begeerte.

3 De Heere zal hem ondersteunen op het ziekbedde; in zyne krankheid veranderd Gy zyn gantsch leger.

4 Ik zeide; O Heere/ zyt my genadig: geneest myne ziele/ want ik hebbe tegen u gezondigt.

5 Myne vyanden spreken kwaad van my/ zeggende: Wanneer zal hy sterben/ en zyn naam vergaan?

6 En zo iemand van hen komt om my te zien/ hy spreekt valsheid/ zyn herte vergadert zig omregt; gaat hy uit na buiten/ hy spreekt 'er van.

7 Alle myne haaters moimpelen t'zamen tegen my/ zy bedenken tegen my 't gene my kwaad is/ zeggende:

8 Een Belials stuk kleeft hem aan; en hy die neder leid/ zal niet wederopstaen.

9 Yea, even mine own familiar friend, whom I trusted: who did also eat of my bread, hath laid great wait for me.

10 But be thou merciful unto me, O Lord: raise thou me up again, and I shall reward them:

11 By this I know thou favourest me: that mine enemy doth not triumph against me.

12 And when I am in my health, thou upholdest me: and shalt set me before thy face for ever.

13 Blessed be the Lord God of Israel: world without end. *Amen.*

Psalm 42. Quemadmodum.

LIke as the hart desireth the water-brooks: so longeth my soul after thee, O God.

2 My soul is athirst for God, yea, even for the living God: When shall I come to appear before the presence of God?

3 My tears have been my meat day and night: while they daily say unto me, Where is now thy God?

4 Now when I think thereupon, I pour out my heart by my self: for I went with the multitude, and brought them forth into the house of God;

5 In the voice of praise and thanksgiving: among such as keep holy-day.

6 Why art thou so full of heaviness, O my soul: and why art thou disquieted within me?

7 Put thy trust in God: for I will yet give him thanks, for the help of his countenance.

8 My God, my soul is vexed within me: therefore will I remember thee concerning the land of Jordan, and the little hill of Hermon.

9 One deep calleth another, because of the noise of the water-pipes: all thy waves and storms are gone over me.

9 Zelfs de man mynes brodes/ op welken ik vertrouwde/ die myn brood at/ heeft de verferne tegen my groots telpks verheben.

10 Maar Gy/ O Heere/ zyt my genadig/ en rigt my op; en ik zal u hen vergelden.

11 Hier by weet ik/ dat Gy lust aan my hebt; dat myn vyand over my niet zal juichen.

12 Want my aangaande/ Gy onderhoudt my in myne oprechtheid; en Gy stelt t my voor uw aangezichte in eeuwigheid.

13 Geloofst zy de Heere/ de God Israels/ van eeuwigheid en tot in der eeuwigheid/ Amen/ ja Amen.

Quemadmodum desiderat.

Gelyk een hert schreeulw na de waterstroomen/ also schreeulw myn ziele tot U/ O God.

2 Myn ziele dorst na God/ na den levendigen God: wanneer zal ik ingaan/ en voor Gods aangezichte verschynen?

3 Myne tranen zyn my tot spyz dag ende nacht; om dat zy den gantschen dag tot my zeggen/ Waar is uw God?

4 Ik gedenke daar aan/ en stopte myne ziele uit in my: om dat ik plag hen te gaan onder de schare en met hen te treden na Gods gins.

5 Met een stemme van brenghden gezang/ en lof/ onder de feesthoudende meeningte.

6 Wat buigt gy u neder/ O myn ziele/ en zyt onrustig in my?

7 Hoopt op God/ want ik zal hem nog loven/ voor de verlossingen zyns aangezichts.

8 O myn God! myne ziele buigt haar neder in my/ daarom gedenke ik uwer uit het land der Jordane/ Hermonim/ uit het klein gebergte.

9 O Afgrond roept tot den afgrond/ by 't gedruis uwer watergoten; alle uwe baren en uwe golven zyn over my hen gegaan.

10 The Lord hath granted his
owing kindness on the daytime: and in
the night-season did I sing of him,
and made my prayer unto the God of
my life.

11 I will say unto the God of my
strength, Why hast thou forgotten
me: Why go I thus heavily, while
mine enemy oppresseth me?

12 My bones are smitten asunder
with a sword: while mine enemies
trouble me cast me in the teeth;

13 Namely, while they say daily
unto me: Where is now thy God?

14 Why art thou so vexed, O my
soul: and why art thou so disquieted
within me?

15 O put thy trust in God: for I
will yet thank him, which is the
help of my countenance, and my
God.

Psalm 43. *Judica me, Deus.*

1 Give sentence with me, O God,
and defend my cause against the
godly people: O deliver me from
the deceitful and wicked man.

2 For thou art the God of my
strength, why hast thou put me from
thee: and why go I so heavily, while
mine enemy oppresseth me?

3 O send out thy light and thy
truth, that they may lead me: and
bring me unto thy holy hill, and to
thy dwelling.

4 And that I may go unto the altar
of God, even unto the God of my
joy and gladness: and upon the harp
will I give thanks unto thee, O God,
my God.

5 Why art thou so heavy, O my
soul: and why art thou so disquieted
within me?

6 O put thy trust in God: for I
will yet give him thanks, which is
the help of my countenance, and my
God.

10 Maar de Heere zal des daags
zjne goedertierenheid gebieden / en
des nagts zal zjn lied by mpy zjn;
het gebed tot den God mpyns levens.

11 Ik zal zeggen tot God / myne
steenrotze / waarom vergeet gy my?
waarom ga ik in 't zwart / van we-
gen des byands onderdrukkinge?

12 Met een doodsteke in myne
beenderen hoonen my myne weder-
partijders:

13 Als zy den gantschen dag tot
my zeggen / Waar is ulwe God?

14 Wat buigt gy u neder / O myne
ziele / ende wat zyt gy onrustig in
my?

15 Hoopt op God / want ik zal
hem nog loben: Hy is de menigbul-
dige verlossinge mpyns aangezichts / en
myn God.

Judica me, Deus.

Diet my regt / O God / en twist
gy myne twistzake: bezynd
my van het ongoedertieren volk / van
den man des bedrags en des onregts.

2 Want gy zyt de God myner
sterkte; waarom verstoet gy my
dan? waarom ga ik steeds in 't zwart /
van wegen des byands onderdruk-
kinge?

3 Zend ulu licht en ulwe waarheid /
dat die my leiden / dat ze my brengen
tot den berg ulwer heilichheid / en tot
ulwe wooningen:

4 En dat ik inga tot Gods al-
taar / tot den God des blydschaps
myner verheuginge / en met de
harpe love / O God / myn God!

5 Wat buigt gy u neder / O my-
ne siele / en wat zyt gy onrustig in
my?

6 Hoopt op God / want ik zal hem
nog loben; Hy is de menigbuldige
verlossinge mpyns aangezichts / en
myn God.

Morning Prayer.

Psalm 44. *Deus, auribus.*

WE have heard with our ears,
O God, our fathers have told
us: what thou hast done in their time
of old.

2 How thou hast driven out the
heathen with thy hand, and planted
them in: how thou hast destroyed the
nations, and cast them out.

3 For they gat not the land in pos-
session through their own sword:
neither was it their own arm that
helped them.

4 But thy right hand, and thine
arm, and the light of thy countenance:
because thou hadst a favour unto
them.

5 Thou art my King, O God: send
help unto Jacob.

6 Through thee will we overthrow
our enemies: and in thy Name will
we tread them under that rise up
against us.

7 For I will not trust in my bow:
it is not my sword that shall help me.

8 But it is thou that savest us from
our enemies: and puttest them to
confusion that hate us.

9 We make our boast of God all
day long: and will praise thy Name
for ever.

10 But now thou art far off, and
puttest us to confusion: and goest not
forth with our armies.

11 Thou makest us to turn our
backs upon our enemies: so that they
which hate us, spoil our goods.

12 Thou lettest us be eaten up like
sheep: and hast scattered us among
the heathen.

13 Thou sellest thy people for
nought: and takest no money for
them.

14 Thou makest us to be rebuked
of our neighbours: to be laughed to

Morgenlof.

Deus, auribus nostris.

O God / wy hebben 't niet onse
ooren gehoord / onse vaders
hebben 't ons vertelt: gy hebt een
werk gelooft in hare dagen / in de
dagen van ouds.

2 Gy hebt de Heidenen met ulve
hand uit de bezittinge verdreven / maar
haar lieden geplant: Gy hebt de
volken geplaagt / haar lieden daer
en tegen doen voortschieten.

3 Want zy hebben het land niet ge-
erft door haar zwaard / en haer
arm heeft hen geen heil gegeven.

4 Maar ulve rechterhand / en
ulven arm / en het licht ulwes aange-
zigts; om dat Gy een welbehagen
in hen had.

5 Gy zelfs zyt myn Koning /
God: gebied de verlossingen Ja-
cobs.

6 Door: Al zullen wy onse weder-
partijders niet hoozen stooten:
ulve Name zullen wy betreden
tegen ons opstaan.

7 Want ik vertrouwe niet op myn
boog: en myn zwaard zal my niet
verlossen.

8 Maar Gy verlost ons van on-
ze wederpartijders; en Gy maakt
onze haters beschaamt.

9 In God roemen wy den gaa-
schendag: en ulven naam zullen wy
loven in eeuwigheid / Sela!

10 Maar nu hebt gy ons ver-
ten / en te schande gemaakt; dewyl
Gy niet onse kreigsheren niet
trekt.

11 Gy doet ons agterwaards
ren banden wederpartijder: en on-
se haters berooven ons door zig.

12 Gy geeft ons over als schaa-
ter spijze: en Gy verstrooit ons
der de Heidenen.

13 Gy verkoopt ulv volk om gy
zwaard; en Gy verhoogt haren
niet.

14 Gy stelt ons onzen nabur-
tot smaad: tot spot en schim

corn, and had in derision of them
that are round about us.

15 Thou makest us to be a by-word
among the heathen: and that the
people shake their heads at us.

16 My confusion is daily before
me: and the shame of my face hath
covered me;

17 For the voice of the slanderer,
and blasphemer: for the enemy, and
wenger.

18 And though all this be come
upon us, yet do we not forget thee:
nor behave our selves frowardly in thy
covenant.

19 Our heart is not turned back:
neither our steps gone out of thy way;

20 No, not when thou hast smit-
ten us into the place of dragons: and
covered us with the shadow of death.

21 If we have forgotten the Name
of our God, and holden up our hands
to any strange god: shall not God
search it out? for he knoweth the very
secrets of the heart.

22 For thy sake also are we killed
all the day long: and are counted as
beasts appointed to be slain.

23 Up, Lord, why sleepest thou:
wake, and be not absent from us for
ever.

24 Wherefore hidest thou thy face:
and forgettest our misery and trouble?

25 For our soul is brought low,
and we are cast unto the dust: our belly cleaveth
unto the ground.

26 Arise, and help us: and deliver
us for thy mercies sake.

Psalm 45. *Eructavit cor meum.*

MY heart is inditing of a good
matter: I speak of the things
which I have made unto the King.

2 My tongue is the pen: of a ready
writer.

3 Thou art fairer than the children
of men: full of grace are thy lips,
because God hath blessed thee for

genen/ die rondom ons zijn.

15 Gy stelt ons tot een spreek-
woord onder de Heidenen: tot een
hoofscheidinge onder de volkeren.

16 Mijne schande is den gantschen
dag voor my: ende de schaamte mij-
nes aangezichts bedekt my.

17 Om de stemme des hoorders en
des lasteraars: van wegen den byand
en den wraakgierigen.

18 Dit alles is ons over gekomen/
nochtans hebben wy uwer niet ver-
geten; noch valscheelyk gehandeld te-
gen uwe verbod.

19 Ons herte is niet agterwaarts
gekeert/ nog onze gang getrokken van
uw pad.

20 Hoewel gy ons verplettert hebt
in een plaatze der draken; en ons
met een doodschaadwe bedekt hebt.

21 Zo wy den naam onzes Gods
hadden vergeten; en onze handen tot
een vreemden God uitgebreid. Zou-
de God zulks niet onderzoeken? want
hy weet de verborghentheid des hert-
ten.

22 Maar om uwent wille wor-
den wy den gantschen dag gedood;
wy worden geagt als slagtichapen.

23 Waakt op/ waarom zoud gy
slapen/ Heere? Ontwaakt/ en ver-
stoot niet in eeuwigheid.

24 Waarom zoud Gy uw aange-
zicht verbergen? onze elende/ en onze
onderdrukkinge vergeten?

25 Want onze ziele is in 't stof
nedergebogen; onze buik kleeft aan
de aarde.

26 Staat op/ ons ter hulpe/ en
berloft ons om uwer goedertieren-
heid wille.

Eructavit cor meum.

Mijn herte geeft een goede reden
op: Ik zegge mijne gedigten
uit van een vioning.

2 Mijne tonge is een penne eens
beerdigen schryvers.

3 Gy zijt veel schoonder dan de
menschen kinderen; Genade is uit-
gestroft in uwre lippen; daarom heeft

ever.

4 Gird thee with thy sword upon thy thigh, O thou most mighty: according to thy worship and renown.

5 Good luck have thou with thine honour: ride on, because of the word of truth, of meekness and righteousness, and thy right hand shall teach thee terrible things.

6 Thy arrows are very sharp, and the people shall be subdued unto thee: even in the midst among the kings enemies.

7 Thy seat, O God, endureth for ever: the sceptre of thy kingdom is a right sceptre.

8 Thou hast loved righteousness, and hated iniquity: wherefore God, even thy God, hath anointed thee with the oyl of gladness above thy fellows.

9 All thy garments smell of myrrh, aloes, and cassia: out of the ivory palaces, whereby they have made thee glad.

10 Kings daughters were among thy honourable women: upon thy right hand did stand the Queen in a vesture of gold, wrought about with divers colours.

11 Harken, O daughter, and consider, incline thine ear: forget also thine own people, and thy fathers house.

12 So shall the King have pleasure in thy beauty: for he is thy Lord God, and worship thou him.

13 And the daughter of Tyre shall bethere with a gift: like as the rich also among the people shall make their supplication before thee.

14 The Kings daughter is all glorious within: her clothing is of wrought gold.

15 She shall be brought unto the King in raiment of needlework: the virgins that be her fellows, shall bear her company, and shall be brought unto thee.

16 With joy and gladness shall they

U God gezegend in eeuwigheid.

4 God uwo zweerd aan de heupe / O Held! uwe Majesteit en uwe Heerlykheid.

5 En ryd boozspoedelyk in uwe Heerlykheid / op het woord der waarheid / en rechtbeerdige jagtmoedigheid: en uwe regterhand zal u byzelyke dingen leeren.

6 Uwe pylen zyn scherp / volken zullen onder u ballen: Zy treffen in 't herte van des Konings vanden

7 Uwen thoon / O God / is een wiglyk en altoos: het scepter uwe Koningryks is een scepter der rechtmatigheid.

8 Gy hebt gerechtigheid lief / haat godloosheid: Daarom heeft O God / uwe God gezalsd u byzengden-olie boven uwe medegenoten.

9 Alle uwe kleederen zyn myrrhen en aloes / en cassie / uit de elpenbeem paleizen / van waar zy u verbliden.

10 Dochters van Koningen zyn onder uwe kostelyke staatdochters: de Koninginne staat aan uwe regterhand / in 't fynste goud van Ophir.

11 Hoort / O dochter / en ziet / neigd uwe oore: en bergeet uwo en uws vaders huis.

12 Zo zal de Koning lust hebben aan uwe schoonheid: Welkomelyk uwe Heere is / zo buigd u booz hem ned.

13 Ende de dochter van Tyrus de ryke onder den volke / zullen aangezigt met geschenk smeeken.

14 Des Konings dochter is heel vereerlyk inwendig; hare dinge is van gouden bozduurzel.

15 In gestikte kleederen zal zy den Koning geleid worden; de jonochteren / die achter haar zyn / by medegezellinnen / zullen tot u bragt worden.

16 Zy zullen geleid worden

Dag.

brought: and shall enter into the Kings palace.

17 In stead of thy fathers, thou shalt have children: whom thou mayst make princes in all lands.

18 I will remember thy Name from one generation to another: therefore shall the people give thanks unto thee, world without end.

Psalm 46. *Deus noster refugium.*

God is our hope and strength: a very present help in trouble.

2 Therefore will we not fear though the earth be moved: and though the hills be carried into the midst of the sea.

3 Though the waters thereof rage and swell: and though the mountains shake at the tempest of the same.

4 The rivers of the flood thereof shall make glad the city of God: the holy place of the tabernacle of the most High.

5 God is in the midst of her, therefore shall she not be removed: God shall help her, and that right early.

6 The heathen make much ado, and the kingdoms are moved: but God hath shewed his voice, and the earth shall melt away.

7 The Lord of hosts is with us: the God of Jacob is our refuge.

8 O come hither, and behold the works of the Lord: what destruction hath brought upon the earth.

9 He maketh wars to cease in all the world: he breaketh the bow, and smappeth the spear in sunder, and burneth the chariots in the fire.

10 Be still then, and know that I am God: I will be exalted among the heathen, and I will be exalted in the earth.

11 The Lord of hosts is with us: the God of Jacob is our refuge,

alle blipschap en verheuginge; zy zullen ingaan in des Konings Paleis.

17 In plaatze van uwe vaderen/ zullen uwe zonen zyn; Gy zult ze tot Vorsten zetten over de gantsche aarde.

18 Ik zal uwes Naams doen gedenken van elken geslagte tot geslagte; daarom zullen u de volken loven eeuwighlyk en altoos.

Deus noster refugium.

God is ons een toevlugt en sterkte: Hy is kragtelyk bevonden een hulpe in benaauwtheiden.

2 Daarom zullen wy niet vreezen/ al veranderde de aarde hare plaatze/ en al wierden de bergen verzet in 't herte van de zeen:

3 Laat haare wateren bruissen/ laat ze beroerd worden: Laat de bergen daveren/ dooz der zelve verheffinge / Sela!

4 De beekskens der riviere/ zullen verblipden de Stad Gods; het Heiligdom der woningen des Allerhoogsten.

5 God is in 't midden van haar/ zy zal niet wankelen; God zal ze helpen in 't aanbreken des morgenstonds.

6 De Heidenen raasden/ de Koningryken beweegden zig; Hy verhief zyne stemme / de aarde vermolde.

7 De Heere der Heirscharen is met ons: De God Jacobs is ons een hoog vertrek: Sela!

8 Komt / aanschouwt de daaden des Heeren; die verwoestingen op aarden aanregt:

9 Die d'oorlogen doet ophouden tot aan 't einde der aarden/ den bogen verbreekt / ende de spieffe ontwee staat; de wagenen niet minn verbrant.

10 Latet af/ en weetet / dat ik God ben: Ik zal verhoogt worden onder de Heidenen/ ik zal verhoogt worden op der aarde.

11 De Heere der Heirscharen is met ons. De God Jacobs is ons een hoog vertrek/ Sela!

Evening Prayer.

Psalm 47. *Omnes gentes, plaudite.*

O Clap your hands together, all ye people: O sing unto God with the voice of melody.

2 For the Lord is high, and to be feared: he is the great King upon all the earth.

3 He shall subdue the people under us: and the nations under our feet.

4 He shall choose out an heritage for us: even the worship of Jacob whom he loved.

5 God is gone up with a merry noise: and the Lord with the sound of the trumpet.

6 O sing praises, sing praises unto our God: O sing praises, sing praises unto our King.

7 For God is the King of all the earth: sing ye praises with understanding.

8 God reigneth over the heathen: God sitteth upon his holy seat.

9 The princes of the people are joined unto the people of the God of Abraham: for God which is very high exalted, doth defend the earth, as it were with a shield.

Psalm 48. *Magnus Dominus.*

Great is the Lord, and highly to be praised: in the city of our God, even upon his holy hill.

2 The hill of Zion is a fair place, and the joy of the whole earth: upon the north-side lieth the city of the great King; God is well known in her palaces as a sure refuge.

3 For lo, the kings of the earth: are gathered and gone by together.

4 They marvelled to see such things: they were astonished, and suddenly cast down.

5 Fear came there upon them, and sorrow: as upon a woman in her travail.

6 Thou shalt break the ships of the sea: through the eastwind.

Avondlof.

Omnes gentes, plaudite.

Alle gy volken / klapt in de hand: Jingt Gode met een stemme van blygdenge zang.

2 Want de Heere de Alderhoogste / is blylyk: een groot Koning over de gantsche aarde.

3 Hy blyngt de volken onder ons ende de natien onder onze voeten.

4 Hy berkieft voor ons onze erfstijfse; de heerlykheid Jacobs / die hy heeft lief gehad / Sla!

5 God haart op met gejuich: de Heere met geklank der basune.

6 Psalmzinget Gode / Psalmzinget / Psalmzinget onzen Koning Psalmzinget.

7 Want God is een Koning der gantscher aarde; Psalmzinget een onderwysinge.

8 God regeert over de Heidenen: God zit op den thoon zynner heilichheid.

9 De Edelen der volken zyn verzameld tot het volk des Gods Abrahams; want de schilden der aarde zyn Godes; Hy is zeer verheven.

Magnus Dominus.

De Heere is groot / en zeer prijzen / in de stad onzes Gods op den berg zynner heilichheid.

2 Schoon van gelegenheid / en blygde der gantsche aarde is de heilige Zion / aan de zyde van 't Noorden: De stad des grooten Konings. God is in hare Palerzen; Hy is 'er beken voor een hoog vertrek.

3 Want ziet de Koningen waren vergaderd; zy waren verzamend gesogen.

4 Gelyk zy't zagen / also waren zy verwondert; Zy werden verscheikt / zy haasteden weg.

5 Bevinge greep ze aldaar aan smerte als eener barende vrouwe.

6 Met een oosten wind verbroeyde Gy de schepen van Chafis.

Like as we have heard, so have
seen in the city of the Lord of
us; in the city of our God: God
holdeth the same for ever.

We wait for thy loving kindness,
God: in the midst of thy temple.

O God, according to thy Name,
thy praise unto the worlds end:
thy right hand is full of righteousness.

Let the mount Sion rejoice, and
daughter of Juda be glad: because
thy judgments.

Walk about Sion, and go round
her: and tell the towers thereof.

Mark well her bulwarks, set
her houses: that ye may tell them
to come after.

For this God is our God for
ever: he shall be our guide
to death.

Psalm 49. *Audite hac, omnes.*

Hear ye this, all ye people:
ponder it with your ears, all ye
that dwell in the world.

High and low, rich and poor:
with another.

My mouth shall speak of wis-
dom: and my heart shall muse of un-
derstanding.

I will incline mine ear to the pa-
tient: and shew my dark speech upon
the harp.

Wherefore should I fear in the
time of wickedness: and when the
wickedness of my heels compasseth
me round about?

There be some that put their
trust in their goods: and boast them-
selves in the multitude of their riches.

But no man may deliver his bro-
ther: nor make agreement unto God
for him;

For it cost more to redeem their
souls: so that he must let that alone
for ever;

Yea, though he live long: and

7 Gelyk wy gehoord hadden/ also
hebben wy gezien in de stad des Hee-
ren der Heerscharen/ in de stad on-
zer Gods: God zal haar bevestigen
tot in eeuwigheid/ Sela!

8 O God / wy gedenken uw
barmhertigheid / in 't midden uwer
Tempels.

9 Gelyk uwe Naam / O God /
also is uw roem tot aan de einden
der aarde: Uwe rechterhand is vol
van gerechtigheid.

10 Laat den berg Zion blijde zijn/
laat de dochteren van Juda haar ver-
heugen/ om uwer goeddeelen wille.

11 Gaat rondom Zion/ en om-
ringt ze: Tellet hare torens.

12 Zet uw herte op haar vesting/
beschouw het onderscheidentlyk hare
Waken; op dat gy 't den nabolgen-
den geslagte vertellet.

13 Want deze God is onze God /
eeuwiglyk en altoos: Wy zal ons
geleiden tot 'er dood toe.

Audite hac, omnes gentes.

Hoord dit/ alle gy volken: neemt
ter ooren/ alle inwoonders der
wereld:

2 Zo wel slegte als aanzienlyke /
t'zamen rypken aan.

3 Mijn mond zal enkel wysheid
spreken / en de overdenkinge mijner
herten zal vol verstands zijn.

4 Ik zal mijn oore neigen tot een
spreekte: Ik zal mijn verborghen re-
denen openen op de harpe.

5 Waarom zoud ik vreezen in
kwade dagen / als de ongerechte /
die op de hielzen zijn / my omringen.

6 Aangaande de gene die op haar
goed vertrouwen/ en op de veelheid
haren rykdoms roemen.

7 Niemand van hen zal zynen
broeder immermeer kunnen verlos-
sen: Wy zal Gode zijn rantsoen niet
kopen geven:

8 (Want de verlossing harer ziel
is te kostelyk / en zal in eeuwigheid
ophouden):

9 Dat hy ook voortaan gedurig

Evening Prayer.

Psalm 47. *Omnes gentes, plaudite.*

O Clap your hands together, all ye people: O sing unto God with the voice of melody.

2 For the Lord is high, and to be feared: he is the great King upon all the earth.

3 He shall subdue the people under us: and the nations under our feet.

4 He shall choose out an heritage for us: even the worship of Jacob whom he loved.

5 God is gone up with a merry noise: and the Lord with the sound of the trumpet.

6 O sing praises, sing praises unto our God: O sing praises, sing praises unto our King.

7 For God is the King of all the earth: sing ye praises with understanding.

8 God reigneth over the heathen: God sitteth upon his holy seat.

9 The princes of the people are joyned unto the people of the God of Abraham: for God which is very high exalted, doth defend the earth, as it were with a shield.

Psalm 48. *Magnus Dominus.*

Great is the Lord, and highly to be praised: in the city of our God, even upon his holy hill.

2 The hill of Sion is a fair place, and the joy of the whole earth: upon the north-side lieth the city of the great King; God is well known in her palaces as a sure refuge.

3 For lo, the kings of the earth: are gathered and gone by together.

4 They marvelled to see such things: they were astonished, and suddenly cast down.

5 Fear came there upon them, and sorrow: as upon a woman in her travail.

6 Thou shalt break the ships of the sea: through the eastwind.

Avondlof.

Omnes gentes, plaudite.

Alle gy volken / klappt in de hand: Inigt Gode met de stemme van biezengden zang.

2 Want de Heere de Alderhoogste / is biezestyk: een groot Koning over de gantsche aarde.

3 Hy bzingt de volken onder ons ende de natien onder onze voeten.

4 Hy verkieft voor ons onzer erfnisse; de heerlykheid Jacobs / die hy heeft lief gehad / Selah!

5 God vaart op met gejuich: de Heere met geklank der bazune.

6 Psalmzinget Gode / Psalmzinget; Psalmzinget onzen Koning Psalmzinget.

7 Want God is een Koning der gantscher aarde; Psalmzinget na een onderwysinge.

8 God regeert over de Heidenen: God zit op den thoon zyner heilichheid.

9 De Edelen der volken zyn verzameld tot het volk des Gods: Alshams; want de schilden der aarde zyn Godes; Hy is zeer verheven.

Magnus Dominus.

De Heere is groot / en zeer gepryzen / in de stad onzes Gods op den berg zyner heilichheid.

2 Schoon van gelegenheid / o biezengde der gantsche aarde is de heilige Zion / aan de zyde van 't Jherosolym: De stad des grooten Konings. God is in hare Palerzen; Hy is 'er verheven voor een hoog vertrek.

3 Want ziet de Koningen waren vergaderd; zy waren t'zamen doorgelogen.

4 Gelyk zy 't zagen / also waren zy verwondert; Zy werden bescheikt / zy haasteden weg.

5 Bedinge greep ze aldaar aan smerte als eener harende vrouwe.

6 Met een oosten wind verbeeten Gy de schepen van Tharsis.

Dag.

Like as we have heard, so have
seen in the city of the Lord of
us; in the city of our God: God
holdeth the same for ever.

We wait for thy loving kindness,
God: in the midst of thy temple.

O God, according to thy Name,
thy praise unto the worlds end:
thy right hand is full of righteousness.

Let the mount Sion rejoyce, and
daughter of Juda be glad: because
of thy judgments.

Walk about Sion, and go round
about her: and tell the towers thereof.

Mark well her bulwarks, set
her houses: that ye may tell them
to come after.

For this God is our God for
ever: he shall be our guide
unto death.

Psal. 49. *Audite hac, omnes.*

Hear ye this, all ye people:
ponder it with your ears, all ye
that dwell in the world.

High and low, rich and poor:
without another.

My mouth shall speak of wisdom:
and my heart shall muse of un-
derstanding.

I will incline mine ear to the pa-
tient: and shew my dark speech upon
the ear.

Wherefore should I fear in the
time of wickedness: and when the
wrath of my heels compasseth
me round about?

There be some that put their
trust in their goods: and boast them-
selves in the multitude of their riches.

But no man may deliver his bro-
ther: nor make agreement unto God
for him;

For it cost more to redeem their
souls: so that he must let that alone
for ever;

Yea, though he live long; and

7 Gelyk wy gehoord hadden/ also
hebben wy gezien in de stad des Hee-
ren der Heerscharen/ in de stad on-
zer Gods: God zal haar bevestigen
tot in eeuwigheid/ Sela!

8 O God/ wy gedenken uw
barmhertigheid/ in 't midden uwer
Tempels.

9 Gelyk uwe Naam/ O God/
also is uw roem tot aan de einden
der aarde: Uwe rechterhand is vol
van gerechtigheid.

10 Laat den berg Zion blijde zijn/
laat de dochteren van Juda haar ver-
heugen/ om uwer oordeelen wille.

11 Gaat rondom Zion/ en om-
ringt ze: Tellet haar torens.

12 Zet uw herte op haar vesting/
beschouw het onderscheidentlyk haare
Palazen; op dat gy 't den nabolgen-
den geslagte vertellet.

13 Want deze God is onze God/
eeuwiglyk en altoos: Hy zal ons
geleiden tot 'er dood toe.

Audite hac, omnes gentes.

Hoord dit/ alle gy volken: neemt
ter ooren/ alle inwoonders der
wereld:

2 Zo wel slegte als aanzientlyke/
t'zamen rypken arm.

3 Myn mond zal enkel wysheid
spreken/ en de overdenkinge mynes
herten zal vol verstands zijn.

4 Ik zal myn oore neigen tot een
spreuke: Ik zal myn verhooren re-
denen openen op de harpe.

5 Waarom zoud ik vreezen in
kwade dagen/ als de ongerechte/
die op de hielen zijn/ my omringen.

6 Hangende de gene die op haar
goed vertrouwen/ en op de veelheid
haars rykdoms roemen.

7 Niemand van hen zal zynen
broeder immermeer komen verlos-
sen: Hy zal Gode zijn rantsoen niet
komen geven:

8 (Want de verlossing harer ziel
is te kostelyk/ en zal in eeuwigheid
ophouden):

9 Dat hy ook doortaan geduurig

see not the grave.

10 For he seeth that wise men also die, and perish together: as well as the ignorant and foolish, and leave their riches for other.

11 And yet they think that their houses shall continue for ever: and that their dwelling places shall endure from one generation to another, and call the lands after their own names.

12 Nevertheless, man will not abide in honour: seeing he may be compared unto the beasts that perish; this is the way of them.

13 This is their foolishness: and their posterity praise their saying.

14 They lie in the hell like sheep, death gnaweth upon them, and the righteous shall have domination over them in the morning: their beauty shall consume in the sepulchre out of their dwelling.

15 But God hath delivered my soul from the place of hell: for he shall receive me.

16 Be not thou afraid though one be made rich: or if the glory of his house be increased;

17 For he shall carry nothing away with him when he dieth: neither shall his pomp follow him.

18 For while he lived, he counted himself an happy man: and so long as thou dost well unto thy self, men will speak good of thee.

19 He shall follow the generation of his fathers: and shall never see light.

20 Man being in honour hath no understanding: but is compared unto the beasts that perish.

Morning Prayer.

Psalm. 50. Deus deorum.

THe Lord, even the most mighty God hath spoken: and called the world, from the rising up of the sun, unto the going down thereof.

lyk zoude leven / en de verderbde niet zien.

10 Want hy ziet / dat de luyden sterben / dat t'zamen een dwaas onvernunftige omkomen; en haer goed anderen nalaten.

11 Haare binnenste gedachte dat hare huizen zullen syn in eeuwigheid / haare wooningen van geslag tot geslagte: syn noemen de landen haare namen.

12 De mensche nogtans / die weerde is / en blyft niet; hy word lyk als de beesten / die vergaan.

13 Deze haren weg is eendrachtichheid van hen: nochtans hebben nakomelingen een welbehagen in hare woorden / Sela!

14 Men zet ze als schapen in graf / de dood zal ze afweiden; en de oprechte zullen over hen heerschen in dien morgenstond; en het graf hare gedaante verslyten / elk uit zyn wooninge.

15 Maar God zal myne ziel van 't geweld des grafs verlossen / want hy zal my opneemen / Sela.

16 En vrees niet wanneer een ryk word; wanneer de eere van huis groot word.

17 Want hy zal in syn sterben niet alle mede nemen: syn eere en hein niet na dalen.

18 Hoe wel hy syn ziele in leven zegend; en syn loven / om gy u zelven goed doet:

19 Zo zal syn doch komen tot geslagte harer vaderen: tot in ewigheid zullen syn het licht niet zien.

20 De mensche / die in weerdichheit en geen verstand heeft / word lyk als de beesten / die vergaan.

Morgenlof.

Deus Deorum, Dominus.

DE God der goden / die spreke / en roept de aarde den opgang der Zonne / tot aen den ondergang.

2 Out of Sion hath God appeared :
perfect beauty.

3 Our God shall come, and shall
not keep silence : there shall go before
him a consuming fire, and a mighty
tempest shall be stirred up round
about him.

4 He shall call the heaven from
above : and the earth, that he may
judge his people.

5 Gather my saints together unto
me : those that have made a covenant
with me with sacrifice.

6 And the heavens shall declare his
righteousness : for God is Judge him-
self.

7 Hear, O my people, and I will
speak : I my self will testifie against
thee, O Israel ; for I am God, even
thy God.

8 I will not reprove thee because of
thy sacrifices, or for thy burnt-offer-
ings : because they were not alway
before me.

9 I will take no bullock out of
thy house : nor he-goat out of thy
fields.

10 For all the beasts of the forest are
mine : and so are the cattle upon a
thousand hills.

11 I know all the fowls upon the
mountains : and the wild beasts of the
field are in my sight.

12 If I be hungry, I will not tell
thee : for the whole world is mine,
and all that is therein.

13 Thinkest thou that I will eat
flesh : and drink the blood of
beasts ?

14 Offer unto God thanksgiving :
and pay thy vows unto the most
high.

15 And call upon me in the time of
trouble : so will I hear thee, and thou
shalt praise me.

16 But unto the ungodly said God :
why dost thou preach my laws, and
thou hast my covenant in thy mouth ;

17 Whereas thou hatest to be re-

2 Uit Zion / de volkomenheid der
schoonheid / verschijnt God blin-
kende.

3 Onze God zal komen en zal niet
stoppen : een vyer voor zyn aange-
zichte zal verteeren ; en rontom hem
zal het zeer stormen.

4 Hy zal roepen tot den Hemel
van boven / en tot de aarde / om zyn
volk te richten.

5 Verzamelt my myne gunstge-
nooten / die myn verbond maken met
offerande.

6 Ende de Hemelen verkondis-
gen zyne gerechtigheid : want God
zelve is Richter / Sela !

7 Hooft myn volk / en ik zal spreek-
ken : Israel / en Ik zal onder u be-
tuigen : Ik God ben uwe God.

8 Om uwe offeranden zal ik u
niet straffen : want uwe brandoffe-
ren zyn steeds voor my.

9 Ik zal uit uw huis geen barre-
nemen ; nog bokken uit uw koeien.

10 Want al 't gedierte des wouts
is myne : de beesten op duizend ber-
gen.

11 Ik kenne al 't gebogelte der
bergen : en het wild des velds is by
my.

12 Zo my hongerde / Ik zoude 't
u niet zeggen : want myne is de
waereld en hare volheid.

13 Zoud ik stieren vleesch eeten /
of bokken bloed drinken ?

14 Offert Gode dank : en betaald
den Alderhoogsten uw geloften.

15 En roept my aan in den dag
der benaauwtheid : Ik zal 'er u uit
helpen / en gy zult my eeren.

16 Maar tot den godloozen zeid
God ; wat hebt gy myne insettingen
te vertellen ? ende neemt myn ver-
bond in uw mond ?

17 Welvyl gy de klastdinge haatet
Aa 5 form-

formed: and hast cast my words behind thee?

18 When thou sawest a thief, thou consentedst unto him; and hast been partaker with the adulterers.

19 Thou hast let thy mouth speak wickedness: and with thy tongue thou hast set forth deceit.

20 Thou satest and spakest against thy brother: yea, and hast slandered thine own mothers son.

21 These things hast thou done, and I held my tongue, that I am even such a one as thy self: but I will reprove thee, and set before thee the things that thou hast done.

22 O consider this, ye that forget God: lest I pluck you away, and there be none to deliver you.

23 Whoso offereth me thanks and praise, he honoureth me: and to him that ordereth his conversation right, will I shew the salvation of God.

Psalm 51. Miserere mei, Deus.

HAve mercy upon me, O God, after thy great goodness: according to the multitude of thy mercies, do away mine offences.

2 Wash me thoroughly from my wickedness: and cleanse me from my sin.

3 For I acknowledge my faults: and my sin is ever before me.

4 Against thee only have I sinned, and done this evil in thy sight: that thou mightst be justified in thy saying, and clear when thou art judged.

5 Behold, I was shapen in wickedness: and in sin hath my mother conceived me.

6 But lo, thou requirest truth in the inward parts: and shalt make me to understand wisdom secretly.

7 Thou shalt purge me with hyssop, and I shall be clean: thou shalt wash me, and I shall be whiter than snow.

8 Thou shalt make me hear of joy

en myne woorden agter u hem werpt.

18 Indien gy een dief ziet / zo loopt gy niet hem: en uw deel is niet de overspeelders.

19 Uw mond staat gy in 't kwaad; en uw tonge koppelt bedrog.

20 Gy zit / gy spreekt tegen uw broeder / tegen den zone uwzer moeder geest gy lasteringe uit.

21 Deze dingen doet gy / en ik zwijge; gy meent / dat ik t'eenemaal ben gelijk gy; Ik zal u straffen / en zal 't overtlik booz uwze oogen stellen.

22 Verstaat dit dog / gy godversgetende; op dat ik niet verscheure / en niemand redde.

23 Wie dankoffert / die zal my eeren; en wie synen weg wel aanstelt / dien zal ik Gods heil doen zien.

Miserere mei, Deus.

Ziet my genadig / O God / na uwze gozdertierenheid; delgt myne overtredinge uit / na de grootsheid uwzer barmhertigheden.

2 Wascht my wel van myne ongerechtigheid; en reinigt my van myne zonde.

3 Want ik kenne myne overtredingen; en myne zonde is steeds booz my.

4 Tegen u / u alleen / heb ik gezondigt / en gedaan dat kwaad is in uwze oogen; op dat gy regtveerdig zyt in uw spreken / en rein zyt in uw richten.

5 Ziet / ik ben in ongerechtigheid geboren; en in zonde heeft my mijn moeder ontfangen.

6 Ziet / gy hebt lust tot waarheid in het binnenste; en in 't verborgene maakt gy my wysheid bekend.

7 Ontzondigt my niet psof / en ik zal rein zyn; wascht my / en ik zal witter zyn als sneeuw.

8 Doet my biezugde en blydschap

and gladness: that the bones which thou hast broken, may rejoyce.

9 Turn thy face from my sins: and put out all my misdeeds.

10 Make me a clean heart, O God: and renew a right spirit within me.

11 Cast me not away from thy presence: and take not thy Holy Spirit from me.

12 O give me the comfort of thy help again: and stablish me with thy free Spirit.

13 Then shall I teach thy ways unto the wicked: and sinners shall be converted unto thee.

14 Deliver me from bloodguiltiness, O God, thou that art the God of my health: and my tongue shall sing of thy righteousness.

15 Thou shalt open my lips, O Lord: and my mouth shall shew thy praise.

16 For thou desirest no sacrifice, therefore would I give it thee: but thou delightest not in burnt-offerings.

17 The sacrifice of God is a troubled spirit: a broken and contrite heart, O God, shalt thou not despise.

18 O be favourable and gracious unto Sion: build thou the walls of Jerusalem.

19 Then shalt thou be pleased with the sacrifice of righteousness, with burnt-offerings and oblations: then shall they offer young bullocks upon thine altar.

Psalm 52. *Quid gloriaris?*

Why boastest thou thyself, thou tyrant: that thou canst do mischief;

Whereas the goodness of God: hath yet daily?

Thy tongue imagineth wickedness: and with lies thou entest like a razor.

Thou hast loved unrighteousness more than goodness: and to talk of more than righteousness.

hooren; dat de beenderen zig verheugen/ die gy verberzelt hebt.

9 Verbergt uwe aangezicht van myne zonden; en delgt uit alle myne ongerechtigheden.

10 Schept my een rein herte/ O God! en vernieuwt in 't binnenste van my een vasten geest.

11 En verwerp my niet van uwe aangezicht; ende neemt uwen Heiligen Geest niet van my.

12 Geest my weder de vreugde uwer heils; en de barmhertige geest ondersteune my.

13 Zo zal ik de overtreders uwer wegen leeren: en de zondaars zullen zig tot u bekeeren.

14 Verloft my van bloedschuldem/ O God/ gy God myns heils: zo zal myne tonge uwe gerechtigheid uwer lof roemen.

15 Heere/ opent myne lippen: zo zal myn mond uwe lof verkondigen.

16 Want gy hebt geen lust tot offerande/ anders zoudt hye geven: in brandofferen hebt gy geen behagen.

17 De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en beslagen herte zult gy/ O God! niet veragten.

18 Doet wel by Zion na uwe lofs behagen: bouwt de muren van Jeruzalem op.

19 Dan zult gy lust hebben aan de offeranden der gerechtigheid/ aan brandoffer/ en een offer dat gantsch vertoerd word: dan zullen zy daeren offeren op uwen altaar.

Quid gloriaris in malitia?

Waar roemt gy u in 't kwaade/ O gy geweldige:

2 Gods goedertierenheid dunnet dog den gantschen dag.

3 Uwe tonge denkt enkel schade: als een geslepen scheermes/ werkende de bedrog.

4 Gy hebt het kwaade liever dan het goede: de leugen/ dan gerechtigheid te spreken/ Sela!

5 Thou

5 Thou hast loved to speak all words that may do hurt : O thou false tongue,

6 Therefore shall God destroy thee for ever : he shall take thee , and pluck thee out of thy dwelling , and root thee out of the land of the living.

7 The righteous also shall seethis, and fear : and shall laugh him to scorn.

8 Lo , this is the man that took not God for his strength : but trusted unto the multitude of his riches, and strengthened himself in his wickedness.

9 As for me, I am like a green olive-tree in the house of God : my trust is in the tender mercy of God for ever and ever.

10 I will always give thanks unto thee for that thou hast done : and I will hope in thy Name, for thy saints like it well.

Evening Prayer.

Psalms 53. Dixit insipiens.

THe foolish body hath said in his heart: There is no God.

2 Corrupt are they, and become abominable in their wickedness: there is none that doth good.

3 God looked down from heaven upon the children of men: to see if there were any that would understand, and seek after God.

4 But they are all gone out of the way , they are altogether become abominable: there is also none that doth good, no not one.

5 Are not they without understanding , that work wickedness: eating up my people as if they would eat bread? they have not called upon God.

6 They were afraid where no fear was: for God hath broken the bones of him that besieged thee; thou hast put them to confusion, because God hath despised them.

5 Gy hebt lief alle woorden van verflindinge / en een tonge des bedrogs.

6 God zal u ook afbreken in eeuwigheid : Gy zal u weg rapen / en u uit de tente uitrukken ; ja Gy zal u uitwoztelen uit den lande der levendigen / Sela !

7 Ende de rechtveerdige zullen zien en breezen ; en zy zullen over hem lachen / zeggende :

8 Ziet den man / die God niet stelde tot zyn sterkte / maar vertrouwde op de veelheid zyns rykdoms : hy was sterk geworden door zyn beschadigen.

9 Maar ik zal zyn als een groene olyf boom in Gods huis : Ik vertrouwde op Gods goedertierenheid eeuwiglyk en altoos.

10 Ik zal u loven in eeuwigheid om dat gy 't gedaan hebt : en ik zal uwe Name verwagten / want dat goed is voor uwe gunstigenooten.

Avondlof.

Dixit insipiens.

DE dwaas zeid in zyn herte Daar is geen God.

2 Zy verderben 't / en zy bedorven grouwelyk onrecht / daar is niemant die goed doet.

3 God heeft uit den Hemel niet gezien op de menschen kinderen / om te zien / of iemand verstandig was die God zogte.

4 Een ieder van hen is te rug gekeerd / t'zamen zyn zy stinkend geworden / daar is niemant die goed doet ; ook niet een.

5 Hebben dan de werkers der gerechtigheid gene kennisse ; die niet volk opeten / als of zy brood aten en roepen God niet aan.

6 Aldaar zyn zy niet verbaart verbaart geworden / daar geen verbaartheid was ; want God heeft beenderen des geenen / die u beleghde / verstroot : gy hebtze beschadigd gemaakt / want God heeftze verworpen.

7 Oh that the salvation were given
unto Israel out of Sion: Oh that the
Lord would deliver his people out of
captivity!

8 Then should Jacob rejoyce: and
Israel should be right glad.

Psalm 54. *Deus; in Nomine.*

Ave me, O God, for thy Names
ake: and avenge me in thy
length.

2 Hear my prayer, O God: and
arken unto the words of my
mouth.

3 For strangers are risen up against
me: and tyrants, which have not
God before their eyes, seek after my
soul.

4 Behold, God is my helper: the
Lord is with them that uphold my
soul.

5 He shall reward evil unto mine
enemies: destroy thou them in thy
wrath.

6 An offering of a free heart will
give thee, and praise thy Name,
Lord: because it is so comfortable.

7 For he hath delivered me out of
all my trouble: and mine eye hath
seen his desire upon mine enemies.

Psalm 55. *Exaudi, Deus.*

Hear my prayer, O God: and
hide not thy self from my pe-
tition.

2 Take heed unto me, and hear
me: how I mourn in my prayer, and
am vexed.

3 The enemy crieth so, and the
godly cometh on so fast: for they
are minded to do me some mischief,
maliciously are they set against me.

4 My heart is disquieted within
me: and the fear of death is fallen
upon me.

5 Fearfulness and trembling are
come upon me: and an horrible dread
hath overwhelmed me.

6 And I said, Oh that I had wings
like a dove: for then would I flee
away and be at rest.

7 Och dat Israels berlossingen
uit Zion kwamen! Als God de ge-
hangene zyns volks zal doen weder-
keeren.

8 Dan zal zig Jacob verheugen/
Israel zal verblyd zyn.

Deus, in nomine tuo.

O God / berlost my dooz ulwe
Naam; endoet my recht dooz
ulwe magt.

2 O God / hoorz myn gebed:
neigt de ooren tot de redenen myns
monds.

3 Want vzeemde staan tegen my
op / en tprammen zoeken myne ziele:
Zy stellen God niet booz hare oogen/
Sela!

4 Ziet / God is my een helper:
de Heere is onder de gene die myn
ziele ondersteunen.

5 Hy zal dit kwaad mynen ber-
spiederen vergelden; roeitze uit dooz
ulwe waarheid.

6 Ik zal u met byplwilligheid of-
feren; Ik zal ulwe Naam / O Hee-
re / loben / want hy is goed.

7 Want hy heeft my gered uit alle
benauwtheid / en myn ooge heeft ge-
zien op myne byanden.

Exaudi, Deus.

O God / neemt myn gebed ter
ooren; en verbergt it niet booz
myne sneekinghe.

2 Merkt op my / en verhoorz my;
ik bedybbe misbaar in myne klagte /
en maake getier.

3 Om den roep des byands / van
wegen de beangstiginghe des godloos-
zen; want zy schuiven ongerechtig-
heid op my / en in toozne huten zy
my.

4 Myn herte sinert in t binnenste
van my; en verschrikkingen des
doods zyn op my gevallen.

5 Vzeese en beebinghe komt my
aan; en grouwen overdekt my.

6 Zo dat ik zegge; Och dat my
semand bleugelen als eener duive
gave! Ik zoude henen vliegen / waar
ik blyven mogte.

7 Lo, then would I get me away
far off: and remain in the wilderness.

8 I would make haste to escape:
because of the stormy wind and tem-
pest.

9 Destroy their tongues, O Lord,
and divide them: for I have spied
unrighteousness and strife in the city.

10 Day and night they go about
within the walls thereof: mischief
also, and sorrow are in the midst
of it.

11 Wickedness is therein: deceit
and guile go not out of their streets.

12 For it is not an open enemy that
hath done me this dishonour: for
then I could have born it.

13 Neither was it mine adversary
that did magnifie himself against me:
for then peradventure I would have
hid myself from him.

14 But it was even thou, my com-
panion: my guide, and mine own
familiar friend.

15 We took sweet counsel together:
and walked in the house of God as
friends.

16 Let death come hastily upon
them, and let them go down quick
into hell: for wickedness is in their
dwellings, and among them.

17 As for me, I will call upon
God: and the Lord shall save me.

18 In the evening and morning,
and at noon-day will I pray, and that
instantly: and he shall hear my voice.

19 It is he that hath delivered my
soul in peace, from the battle that was
against me: for there were many
with me.

20 Yea, even God that endureth
for ever, shall hear me, and bring
them down: for they will not turn,
nor fear God.

21 He laid his hands upon such as

7 Ziet / ik zoude verre weg ster-
ven: ik zoude vernagten in de woos-
ten / *Sela!*

8 Ik zoude haasten dat ik onts-
kwaame / van den dypvenden wind /
banden storm.

9 Versluintze Heere / deidt haer
tonge; want ik zie wzevel en twist in
de Stad.

10 Dag en nacht omringen ze haer
op hare muren; en ongerechtigheid
en overlast is binnen in haer.

11 Enkel verdervinge is binnen
in haer; en list en bedrog wykt niet
van haare strate.

12 Want het is geen byand die my
hoond / anders zoud ik het hebben ge-
dragen;

13 't En is myn haater niet / die
zig tegen my groot maakt / anders
zoud ik my voor hem verborgen heb-
ben.

14 Maar gy zyt het / O menschen
als van myne weerddigheid; myn
leidsman en myn bekende.

15 Die wy t'zamen in zoetigheid
heimelyk raadpleegden; wy wand-
elden in gezelschap ten huize
Gods.

16 Dat hen de dood als een schuld-
eijfer overvalle / dat ze leven zig te
hellen nederdalen; want boosheid
zyn in haare wooninge in 't binnen
van hen.

17 My aangaande / ik zal tot
God roepen / en de Heere zal my
verlossen.

18 's Avonds / en 's morgens /
's middags zal ik klagen en getu-
maken; en wy zal myne stemme ge-
ren.

19 Wy heeft myne ziele in bree-
derlost van den strejd tegen my; wa-
met meenigten zyn ze tegen my ge-
weest.

20 God zal hooren / en zal ze ple-
gen / als die van ouds zit / *Sela!* *Sela!*
wyple by hen gantsch geen verand-
ringe is / en zy God niet breezen.

21 Wy staat zyne handen aan

beat peace with him : and he broke his covenant.

22 The words of his mouth were softer than butter, having war in his heart: his words were smoother than oyl, and yet be they very swords.

23 O cast thy burden upon the Lord, and he shall nourish thee: and shall not suffer the righteous to fall for ever.

24 And as for them: thou, O God, shalt bring them into the pit of destruction.

25 The blood-thirsty, and deceitful men shall not live out half their days: nevertheless, my trust shall be in thee, O Lord.

Morning Prayer.

Psalm 56. Misere mei, Deus.

BE merciful unto me, O God, for man goeth about to devour me: he is daily fighting, and troubling me.

2 Mine enemies are daily in hand to swallow me up: for they be many that fight against me, O thou most Highest.

3 Nevertheless, though I am sometime afraid: yet put I my trust in thee.

4 I will praise God, because of his word: I have put my trust in God, and will not fear what flesh can do unto me.

5 They daily mistake my words: all that they imagine is to do me evil.

6 They hold all together, and keep themselves close: and mark my steps, when they lay wait for my soul.

7 Shall they escape for their wickedness: thou, O God, in thy displeasure shalt cast them down.

8 Thou tellest my flittings, put my tears into thy bottle: are not these things noted in thy book?

9 Whensoever I call upon thee, thou shalt mine enemies be put to flight: this I know; for God is on my side.

gene die breedte met hem hadden; hy ontheiligt syn verbond.

22 Syn mond is gladder dan botter / maar syn herte is kring: synne woorden syn zagter dan olve / maar dezelve syn bloote zweerden.

23 Werpt uwe zorge op den Heere / en hy zal u onderhouden: hy zal in eeuwigheid niet toelaten / dat de rechtveerdige wankele.

24 Maar Gy / O God / zult die doen nederdalen in den put des verderfs;

25 De mannen des bloeds en bezogers zullen hare dagen niet ter helfte brengen; Ik daar en tegen zal op u vertrouwen.

Morgenlof.

Misere mei, Deus, quoniam.

Zit my genadig / O God / want de mensch zoekt my op te slokken: den gantschen dag dringt my de bestreder.

2 Myne verspieters zoeken my den gantschen dag op te slokken; want ik hebbe veel bestreders / O Alderhoogste!

3 Endage als ik zal breezen / zal ik op u vertrouwen.

4 In God zal ik syn woord prezen; ik vertrouwte op God / ik zal niet breezen; wat zoude my bleesch doen?

5 Den gantschen dag verdraaijen sy myne woorden; alle hare gedachten syn tegen my ten kwade.

6 Zy rotten te zamen / sy versterken zig / sy passen op myne hiel; als die op myne ziele wagten.

7 Zouden sy om hare ongerechtigheid by gaan? Stort de volken neder in toorne / O God!

8 Gy hebt myn omzwerben getelt; legt myne tranen in uwe bleesse: en syn ze niet in uw register?

9 Dan zullen myne vyanden agterwaards keeren / ten dage als ik roepen zal; Dit weet ik / dat God met my is.

10 In Gods word will I rejoyce: in the Lords word will I comfort me.

11 Yea, in God have I put my trust: I will not be afraid what man can do unto me.

12 Unto thee, O God, will I pay my vows: unto thee will I give thanks.

13 For thou hast delivered my soul from death, and my feet from falling: that I may walk before God in the light of the living.

Psalm 57. *Miserere mei, Deus.*

BE merciful unto me, O God, be merciful unto me, for my soul trusteth in thee: and under the shadow of thy wings shall be my refuge, until this tyranny be over-past.

2 I will call unto the most high God: even unto the God that shall perform the cause which I have in hand.

3 He shall send from heaven: and save me from the reproof of him that would eat me up.

4 God shall send forth his mercy and truth: my soul is among lions.

5 And I lie even among the children of men, that are set on fire: whose teeth are spears and arrows, and their tongue a sharp sword.

6 Set up thy self, O God, above the heavens: and thy glory above all the earth.

7 They have laid a net for my feet, and pressed down my soul: they have digged a pit before me, and are fallen into the midst of it themselves.

8 My heart is fixed, O God, my heart is fixed: I will sing and give praise.

9 Awake up, my glory; awake, lute and harp: I my self will awake right early.

10 I will give thanks unto thee,

10 In God zal ik het woord prijzen; In den Heere zal ik het woord prijzen.

11 Ik vertrouwte op God / ik zal niet breezen; wat zoude my de mensche doen?

12 O God / op my zyn uste geloften; ik zal U dankzeggingen vergelden.

13 Want Gy hebt myne ziele gered van den dood; ook niet myne voeten van aanstoot / om voor Gods aangezicht te wandelen in het licht der levendigen?

Miserere mei, Deus, miserere.

Zet my genadig / O God / op my genadig; want myne ziele vertrouwt op U / en ik neem myn toevlucht onder de schaduwte uwer vleugelen; tot dat de verdervingen zullen voorby zyn gegaan.

2 Ik zal roepen tot God den Allerhoogsten / tot God / die 't aan my voleinden zal.

3 Hy zal van den Hemel zenden en my verlossen / te schande maken de denigen die my zoekt op te sloeken / Sela!

4 God zal zyne goedertierenheid en zyne waarheid zenden. Myne ziel is in 't midden der leeuwen.

5 Ik ligge onder stokebranden menschen kinderen / welker tanden spijessen en ppen zyn; en haare tong een scherp zweerd.

6 Werheft U boven de hemelen / O God: Uwe eere zy over de gantse aarde!

7 Zy hebben een net bereid voor myne gangen / myn ziele was neder gebukt: zy hebben een kuil voor my aangezicht gegraven: zy zyn'er midden ingeballen / Sela!

8 Mijn herte is bereid / O God myn herte is bereid: ik zal zingen / psalmzingen.

9 Waakt op myne eere / waakt op / gy lute en harpe; ik zal in den dageraad opwaken.

10 Ik zal U loven onder de be-

O Lord

O Lord, among the people: and I will sing unto thee among the nations.

11 For the greatness of thy mercy reacheth unto the heavens: and thy power unto the clouds.

12 Set up thyself, O God, above the heavens: and thy glory above all the earth.

Psalm 58. *Si vere utique.*

1 Re your minds set upon righteousness, O ye congregation: and do ye judge the thing that is right, ye sons of men?

2 Yea, ye imagine mischief in your heart upon the earth: and your hands deal with wickedness.

3 The ungodly are froward, even from their mothers womb: as soon as they are born, they go astray, and speak lies.

4 They are as venomous as the poison of a serpent: even like the deaf adder that stoppeth her ears;

5 Which refuseth to hear the voice of the charmer: charm he never so wisely.

6 Break their teeth, O God, in their mouths, smite the jawbones of the lions, O Lord: let them fall away from the water that runneth apace, and when they shoot their arrows, let them be rooted out.

7 Let them consume away like a fig, and be like the untimely fruit of a woman: and let them not see the sun.

8 Or ever your pots be made hot with thorns: so let indignation vex them, even as a thing that is raw.

9 The righteous shall rejoice when he hath seen the vengeance: he shall wash his footsteps in the blood of the ungodly.

10 So that a man shall say, Verily there is a reward for the righteous:

ken/ O Heere! Ik zal u Psalmzingen onder de natien.

11 Want ulwe goedertierenheid is groot tot aan de hemelen; en ulwe waarheid tot aan de bovenste wolken.

12 Verheft u boven de hemelen/ O God; ulwe eere zy over de gantsche aarde.

Si vere utique.

S Breekt gy lieden waarlyk gerechtigheid/ gy vergaderinge? oordeeld gy billikheden/ gy menschen kinderen?

2 Ja gy werkt ongerechtigheden in 't herte; gy weget het geweld ulwer handen op der aarden.

3 De godlooze zyn verbzeemd van de baarmoeder aan: de leugensprekers dolen van 's moeders buik aan.

4 Zy hebben byerig hempen/ na geslykheid van byerig slangenhempen: zy zyn als een doobe adder/ die haar oore toefstopt:

5 Op dat ze niet hoore na de stemme der belezers/ des genen die erbaren is met bezwoeringen om te gaan.

6 O God/ verbzeekt hare tanden in hare mond: breekt af de baktanden der jonge leeuwen/ O Heere! Laat ze smelten als water/ laat ze daar henen dzyven: leid hy zyne pylen aan/ laat ze zyn als of ze afgesneden waren.

7 Laat hem henen gaan/ als een smeltende flekke: laat ze als eener vrouwen misdzagt/ de zonne niet aanschouwen.

8 Eer dan ulwe potten den doornstruik gewaar worden/ zal hy hem als levendig/ als in heeten toorn weg stormen.

9 De rechtveerdige zal zich verblazen/ als hy de wake aanschouwt; hy zal zyne voeten wassen in het bloed des godloozen.

10 En de mens zal zeggen; Immers is 'er bzeugt booz den rechtveerdig-

doubtless there is a God that judgeth the earth.

Evening Prayer.

Psalm 59. Eripe me de inimicis.

Deliver me from mine enemies,
O God: defend me from them
that rise up against me.

2 O deliver me from the wicked
doers: and save me from the blood-
thirsty men.

3 Forlo, they lie waiting for my
soul: the mighty men are gathered
against me without any offence or
fault of me, O Lord.

4 They run and prepare themselves
without my fault: arise thou there-
fore to help me, and behold.

5 Stand up, O Lord God of hosts,
thou God of Israel, to visit all the
heathen: and be not merciful unto
them that offend of malicious wic-
kedness.

6 They go to and fro in the evening:
they grin like a dog, and run about
through the city.

7 Behold, they speak with their
mouth, and swords are in their lips:
for who doth hear?

8 But thou, O Lord, shalt have
them in derision: and thou shalt laugh
all the heathen to scorn.

9 My strength will I ascribe unto
thee: for thou art the God of my re-
fuge.

10 God sheweth me his goodness
plenteously: and God shall let me see
my desire upon mine enemies.

11 Slay them not, lest my people
forget it: but scatter them abroad
among the people, and put them
down, O Lord our defence.

12 For the sin of their mouth, and
for the words of their lips, they shall
be taken in their pride: and why?
their preaching is of cursing and lies.

13 Consume them in thy wrath,
consume them that they may perish:
and know that it is God that ruleth

gen: Immers is'er een God/die op
der aarden richt.

Avondlof.

Eripe me de inimicis.

Red my van myne vyanden /
myn God: stelt my in een hoog-
vertrek voor de gene die tegen my op-
staan.

2 Red my van de werkers der
ongerechtigheid: en verlost my van
de mannen des bloeds.

3 Want ziet / zy leggen myner
le lagen / sterke rotten zig tegen my
zonder myne overtredinge / en zonden
myne zonde / O Heere!

4 Zy loopen en bereiden zig /
der myne misdaad: waakt op / om
te ontmoete / en ziet.

5 Ja Gy / Heere God der Hei-
scharen / God Israels / ontwaakt
om alle deze Heidenen te bezoeken: en
zyt niemand van hen genadig / die
troutelooslyk ongerechtigheid bedry-
ven / Sela!

6 Tegen den avond keeren zy
der / zy tieren als een hond / en zy ga-
rondom de stad.

7 Ziet / zy stozten overbloed
uit met haren mond; zwaarden
op hare lippen; want wie hoord
op hare lippen?

8 Maar Gy / Heere / zult ze
lachchen: Gy zult alle Heidenen
spotten.

9 Tegen zyne sterkte zal ik op-
wagten: want God is myn
vertrek.

10 De God myner goedertier-
heid zal my voorkomen: God
my op myne verspieters doen zien.

11 En dood ze niet / op dat
volk het niet vergete; doet ze om-
ven door uw magt / en werpt ze
der / O Heere onze schild.

12 Om de zonde hares mond
om het woord harer lippen; en la-
gevangen worden in haren hoogm-
en om den bloek en om de leugen /
zy vertellen.

13 Verteert ze in grimmigh-
verteert ze / datz'er niet zyn / en
ze weten / dat God heerscher

en Jacob, and unto the ends of the world.

14 And in the evening they will return: grin like a dog, and will go about the city.

15 They will run here and there for meat: and grudge if they be not satisfied.

16 As for me, I will sing of thy power, and will praise thy mercy because in the morning: for thou hast been my defence and refuge in the day of my trouble.

17 Unto thee, O my strength, will I sing: for thou, O God, art my refuge, and my merciful God.

Psalm 60. Deus, repulisti nos.

O God, thou hast cast us out, and scattered us abroad: thou hast been displeased, O turn thee unto us again.

2 Thou hast moved the land, and divided it: heal the foves thereof, for shaketh.

3 Thou hast shewed thy people many things: thou hast given us a drink of deadly wine.

4 Thou hast given a token for such fear thee: that they may triumph because of the truth.

5 Therefore were thy beloved dejected: help me with thy right hand, and hear me.

6 God hath spoken in his holiness, will rejoyce and divide Sichem: and cut out the valley of Succoth.

7 Gilead is mine, and Manasses mine: Ephraim also is the strength of my head; Juda is my law-giver.

8 Moab is my washpot, over Edom will I cast out my shoe: Philistia, be ashamed of me.

9 Who will lead me into the strong city: who will bring me into Edom?

10 Hast not thou cast us out, O God: wilt not thou, O God, go out

Jacob/ ja tot aan de enden der aarde/ Sela!

14 Laat ze dan tegen den avond wederkeeren/ laat ze tieren als een hond/ en rondom de stad gaan.

15 Laat ze zelfs omzweven om synze: en laat ze vernagten al syn ze niet verpaidigt.

16 Maar ik zal uwe sterkte zingen/ en des morgens uwe goedertierenheid blyphroemen: om dat Gy in een hoog vertrek zyt geweest: en een toeblygt ten dage als my bange was.

17 Van u/ O myne sterkte/ zal ik psalmzingen: want God is myn hoog vertrek/ de God myner goedertierenheid.

Deus, repulisti nos.

O God/ Gy had ons verstooten/ Gy had ons geseheurt/ Gy zyt toornig geweest/ keert weder tot ons.

2 Gy hebt het land geschuddet/ Gy hebt het gespleten: geneest synne breuken/ want het wankeld.

3 Gy hebt uwen volke een harde zake doen zien/ Gy hebt ons gedrenkt met zwymelwyn.

4 Maar nu hebt Gy den geenen/ die u breezen/ een baniere gegeven/ om die op te werpen/ van toegen de waarheid/ Sela!

5 Om dat uwe beklide zouden bezyd worden: Geeft heil door uwe regterhand/ en verhoord ons.

6 God heeft gesproken in syn heilighdom; dies zal ik van bzeugde opspringen/ Ik zal Sichem deilen; en het dal Succoth zal ik afmeten.

7 Gilead is myn/ en Manasse is myn/ ende Ephraim is de sterkte mynes hoofds: Juda is myn Weergever.

8 Moab is myn waschpot; op Edom zal ik myn schoe werpen; juigd over my/ O gy Palestina.

9 Wie zal my voeren in een vaste stad? wie zal my leiden tot in Edom?

10 Zult Gy niet syn/ O God/ die ons verstooten had; en niet uit-

with our hosts?

11 O be thou our help in trouble:
for vain is the help of man.

12 Through God will we do great
acts: for it is he that shall tread down
our enemies.

Psalm 61. Exaudi, Deus.

Hear my crying, O God: give
ear unto my prayer.

2 From the ends of the earth will I
call upon thee: when my heart is in
heaviness.

3 O set me up upon the rock that is
higher than I: for thou hast been my
hope, and a strong tower for me
against the enemy.

4 I will dwell in thy tabernacle for
ever: and my trust shall be under the
covering of thy wings.

5 For thou, O Lord, hast heard
my desires: and hast given an heritage
unto those that fear thy Name.

6 Thou shalt grant the King a long
life: that his years may endure
throughout all generations.

7 He shall dwell before God for
ever: O prepare thy loving mercy
and faithfulness, that they may pre-
serve him.

8 So will I always sing praise unto
thy Name: that I may daily perform
my vows.

Morning Prayer.

Psalm 62. Nonne Deo.

MY soul truly waiteth still upon
God: for of him cometh my
salvation.

2 He verily is my strength and my
salvation: he is my defence, so that
I shall not greatly fall.

3 How long will ye imagine
mischief against every man: ye shall
be slain all the sort of you; yea, as a
tottering wall shall ye be, and like a
broken hedge.

4 Their device is only how to put

tooght / O God / met onze Heir
kragten?

11 Geest Gy ons hulpe uit de
benaantodheid: want 's menschen
heil is pdelheid.

12 In God zullen wy kloethe daer
den doen: en Hy zal onze wederspa-
tters vertreden.

Exaudi, Deus!

O God/hoord myn geschrei/merck
op myn gebed.

2 Van het einde des lands roep
tot U/ als myn herte overstelpt is.

3 Leid my op een rotssteen / be-
my te hoog zoude zyn. Want Gy
my een toeblygt gelweest/ een ster-
tooren voor den vyand.

4 Ik zal in uw hutte verkeerren in
eeuwigheden; Ik zal myn toeblyg-
neemen in 't verhozene uwer blyge-
len/ Sela!

5 Want Gy/ O God/ hebt ge-
hoord na myn geloften: Gy hebt
my gegeven de erkenisse der ge-
ner die uwen Naam breezen.

6 Gy zult dagen tot des konings
dagen toedoen; zyne jaaren zullen
zyn als van geslagte tot geslagte.

7 Hy zal eeuwiglyk voor God
aangezigt zitten: bereid goeder-
renheid en waarheid/ dat ze hem
hoeden.

8 Zo zal ik uwen Name psalm
zingen in eeuwigheid; op dat ik myn
geloften betale/ dag by dag.

Morgenlof.

Nonne Deo subiecta.

Immers is myne ziele stil
God: van hem is myn heil.

2 Immers is Hy myn rots-
en myn heil; myn hoog vertrek-
zal niet grootelyks wankelen.

3 Hoe lange zult gy lieden klom-
aanstigten tegen een man? gy alle
gedood worden; gy zult zyn als
ingebogen wand/ een aange-
mure.

4 Zy raadslagen slegts om

him out whom God will exalt: their delight is in lies, they give good words with their mouth, but curse with their heart.

5 Nevertheless, my soul, wait thou still upon God: for my hope is in him.

6 He truly is my strength and my salvation: he is my defence, so that I shall not fall.

7 In God is my health and my glory: the rock of my might, and in God is my trust.

8 O put your trust in him alway, ye people: pour out your hearts before him, for God is our hope.

9 As for the children of men, they are but vanity: the children of men are deceitful upon the weights, they are altogether lighter than vanity itself.

10 O trust not in wrong and robbery, give not your selves unto vanity: riches increase, set not your heart on them.

11 God spake once, and twice I have also heard the same: That power longeth unto God;

12 And that thou, Lord, art merciful: for thou rewardest every man according to his work.

Psalm 63. *Deus, Deus meus.*

O God, thou art my God: early will I seek thee.

My soul thirsteth for thee, my soul also longeth after thee: in a dry and dry land where no water is.

Thus have I looked for thee in mine affliction: that I might behold thy power and glory.

For thy loving kindness is better than the life itself: my lips shall praise thee.

As long as I live will I magnify thee on this manner: and lift up my hands in thy Name.

My soul shall be satisfied even as a tree with marrow and fatness:

van zyne hoogheid te verstootten: zy hebben behagen in leugen/ met hare mond zegenen zy/ maar met haar binnenste vloeken zy/ Sela!

5 Doch gy/ O myne ziele/ zwijgt Gode; want van hem is myn verwagtinge.

6 Hy is immers myn rotssteen en myn heil; myn hoog vertrek/ ik zal niet wankelen.

7 In God is myn heil en myne eere; de rotssteen myner sterkte/ myne toevlugt is in God.

8 Vertrouwt op hem t'aller tyd/ O gy volk! stort u lieder herte uit voor zyn aangezigt; God is ons een toevlugt/ Sela!

9 Immers zyn de gemeine lieden ijdelheid/ de groote lieden zyn leugen; in de weegschale opgewogen/ zouden zy t'zamen ligter zyn dan d'ijdelheid.

10 Vertrouwt niet op onderdrukkinge/ nog op rooverye/ en doet niet ijdel; als 't vermogen overvloedig aanwast/ en zet'er het herte niet op.

11 God heeft een ding gesproken/ ik hebbe dit tweemaal gehoord/ dat de sterkte Godes is.

12 Ende de goedertierenheid/ O Heere/ is ulve; want Gy zult eenen iegelyken vergeldenna zyn werk.

Deus, Deus meus.

O God/ Gy zyt myn God/ ik zoek u in den dageraad.

2 Myne ziele dorst na u/ myn vlees verlangt na u; in een land/ door en nat/ zonder water:

3 (Doorwaer ik hebbe u in het Heiligdom aanschouwd; ziende ulve sterkheid en ulve eere.)

4 Want ulve goedertierenheid is beter dan het leven; myne lippen zouden u prijzen.

5 Also zoud ik u loben in myn leven; in ulve Naam zoud ik myne handen opheffen.

6 Myne ziele zoude als met sineer en bettigheid verzadigt worden; en

when my mouth praiseth thee with joyfull lips.

7 Have I not remembred thee in my bed: and thought upon thee when I was waking?

8 Because thou hast been my helper: therefore under the shadow of thy wings will I rejoyce.

9 My soul hangerth upon thee: thy right hand hath upholden me.

10 These also that seek the hurt of my soul: they shall go under the earth.

11 Let then fall upon the edge of the sword: that they may be a portion for foxes.

12 But the King shall rejoyce in God; all they also that swear by him, shall be commended; for the mouth of them that speak lies shall be stopped.

Psalme 64. Exaudi, Deus.

Hear my voice, O God, in my prayer: preserve my life from fear of the enemy.

2 Hide me from the gathering together of the fioward: and from the insurrection of wicked doers.

3 Who have whet their tongue like a sword: and shoot out their arrows, even bitter words.

4 That they may privily shoot at him that is perfect: suddenly do they hit him, and fear not.

5 They encourage themselves in mischief and commune among themselves, how they may lay snares, and say that no man shall see them.

6 They imagine wickedness, and practise it: that they keep secret among themselves, every man in the deep of his heart.

7 But God shall suddenly shoot at them with a swift arrow: that they shall be wounded.

8 Yea, their own tongues shall make them fall: insomuch that who so seeth them, shall laugh them to scorn.

9 And all men that see it shall say,

my mond zoude roemen met vrolyk zingende lippen.

7 Als ik uwer gedenke op myn legerstede / zo peinze ik aan u in d' nacht waken.

8 Want gy zyt my een hulpe geweest; en in de schaduw uwer vleugelen zal ik vrolyk zingen.

9 Myne ziele kleeft u agter aan uwe rechterhand ondersteund my.

10 Maar deze / die myne ziele zoeken tot verwoestinge / zullen in d' onderste plaats der aarde

11 Men zal ze slozen door het geweld des zwoerts; zo zullen den besten ten deele worden.

12 Maar de Koning zal zich in God verblyden; een iegelyk die hem zwoert / zal zich beroemen; maer de mond der leugen sprekers zal stopt worden.

Exaudi, Deus.

Hoord / O God / myne stemme in myn geklag! behoed myn leven voor des vyands schrik.

2 Verbergt my voor den heymelken raad der boosdoenders; voor oproerigheid van de werkers der gerechtigheid.

3 Die haare tongen scherpen een zwoert; een bitter woord aangaen als haare pylen.

4 Om in verborgene plaatsen opregten te schieten; haastig schiet na hem / ende vrezten niet.

5 Zy sterken haar zelven in booze zaake; zo houden spzaaken strikken te verbergen; zo seggen zal ze zien?

6 Zy doozzoeken allerlei schuld / ten uitersten doozzoeken zo te doozzoeken is; zelfs het binnen eens mans / en het diep herte.

7 Maar God zal ze haastig een pylen schieten; hare plagen zo

8 En hare tonge zal ze doornen stooten tegen haar zelven; een die ze ziet zal zich wegpakken.

9 En alle menschen zullen be-

hath God done : for they
perceive that it is his work.

The righteous shall rejoyce in
Lord, and put his trust in him :
all they that are true of heart,
shall be glad.

Evening Prayer.

Psalms 65. *Te decet hymnus.*

Hou, O God, art praised in
Sion : and unto thee shall the
be performed in Jerusalem.

Thou that hearest the prayer:
thee shall all flesh come.

My misdeeds prevail against
Obethou merciful unto our sins.

Blessed is the man whom thou
seest, and receivest unto thee : he
dwells in thy court, and shall
rejoice with the pleasures of thy
house, even of thy holy temple.

Thou shalt shew us wonderful
works in thy righteousness, O God
our salvation : thou that art the
Father of all the ends of the earth, and
that remain in the broad sea.
Who in his strength setteth fast
mountains : and is girded about
with power.

Who stilleth the raging of the
sea, and the noise of his waves, and
the madness of the people.

They also that dwell in the ut-
termost parts of the earth, shall be-
come thy tokens: thou that makest
the goings of the morning and
the evening to praise thee.

Thou visitest the earth, and blest-
est it : thou makest it very plenteous.

The river of God is full of
fish : thou preparest their corn, for
thou providest for the earth.

Thou waterest her furrows,
and sendest rain into the little val-
leys : thou makest it soft
with the drops of rain, and blestest
the increase of it.

Thou crownest the year with
fruit.

en Gods werk verkondigen / en zyn
doen verstandelyk aanmerken.

10 De rechtveerdige zal zich be-
lyden in den Heere / en op hem be-
troutwen : en alle oprechte van herten
zullen zig beroemen.

Avondlof.

Te decet hymnus.

De lofsang is in stilheid tot U /
O God / in Zion : en U zal de
gelofte betaalt worden.

2 Gy hoord het gebed : tot U zal
alle vleesch komen.

3 Ongerechtige dingen hadden de
overhand over my ; maar onze over-
treddingen die verzoend Gy.

4 Welgelukzalig is hy / dien Gy
verkieft / en doet naderen / dat hy
woone in uwre voorhoven : wy zullen
verzadigt worden met het goede van
uw Huis / met het heilige van uw
Paleis.

5 Dreespke dingen zult Gy ons
in gerechtigheid antwoorden / O God
onzes heils ! O verroutwen aller
einden der aarde / en der verre gelege-
nen aan de zee.

6 Die de bergen vast zet door zyne
kragt : omgord zynde met magt.

7 Die het bruisen der zeeen stilt ; het
bruisen harer golven / en het runoer
der volken.

8 Ende die op de eilanden woo-
nen breezen voor uwre teekenen : Gy
doet de uitgangen des morgen en des
avonds juichen.

9 Gy bezoekt het land / en hebben-
de het begeerig gemaakt / verrykt
gy het grootelyk.

10 De riviere Gods is vol wa-
ters : wanneer Gy het also bereid
hebt / maakt Gy haar lieder koozen
gereed.

11 Gy maakt zyne opgeploegde
aarde dronken ; Gy doet ze dalen in
zyne booren : Gy maakt het weck
door de druppelen / Gy zegend zyn
uitspruitzel.

12 Gy kroond het jaar utwer goed-
thy

thy goodnes: and thy clouds drop fatnes.

13 They shall drop upon the dwellings of the wilderness: and the little hills shall rejoyce on every side.

14 The folds shall be full of sheep: the vallies also shall stand so thick with corn, that they shall laugh and sing.

Psalm 66. Jubilate Deo.

O Be joyful in God, all ye lands: sing praises unto the honour of his Name, make his praise to be glorious.

2 Say unto God, O how wonderful art thou in thy works: through the greatness of thy power shall thine enemies be found liars unto thee.

3 For all the world shall worship thee: sing of thee, and praise thy Name.

4 O come hither, and behold the works of God: how wonderful he is in his doing toward the children of men.

5 He turned the sea into dry land: so that they went through the water on foot; there did we rejoyce thereof.

6 He ruleth with his power for ever, his eyes behold the people: and such as will not believe, shall not be able to exalt themselves.

7 O praise our God, ye people: and make the voice of his praise to be heard;

8 Who holdeth our soul in life; and suffereth not our feet to slip.

9 For thou, O God, hast proved us: thou also hast tried us, like as silver is tried.

10 Thou broughtest us into the snare: and laidst trouble upon our loyns.

11 Thou sufferedst men to ride over our heads: we went through fire and water, and thou broughtest us out into a wealthy place.

12 I will go into thine house with

heid; en in uwe voetstappen druipen van bettigheid.

13 Zy bedruipen de weiden der woestijne: en de heuvelen zyn aangegord met verheuginge.

14 De velden zyn bekleed met kudden/ende dalen zyn bedekt met hoornen: zy juichen/ ook zingen ze.

Jubilate Deo.

J Licht Gode/ gy gantsche aarde. Psalmsinget de eere zyns naams: gebet eere zynen lof.

2 Zegget tot God/ Hoe bzeeslyk zyt Gy in uwe werken: om de grootheid uwer sterkte zullen zich uwe vyanden II geheinsdelyk onderwerpen.

3 De gantsche aarde aanbidde u en psalmsinge II/zy psalmsinge uwen Name/ Sela!

4 Komt en ziet Gods daden: Hy is bzeeslyk van werkinge aan de menschen kinderen.

5 Hy heeft de Zee veranderd in drooge; zy zyn te boete doorgegaan door de Riviere: daar hebben wy ons in hem verblift.

6 Hy heerscht eeuwiglyk met grootheid; Zyne oogen houden waake over de Heidenen: en laat de asynlige niet verhoogt worden/ Sela!

7 Lobet gy volken onzen God: latet hooren de stemme zyns roems.

8 Die onze zielen in 't leven stelt niet toelaat dat onzen voet wankel.

9 Want Gy hebt ons beproeft O God! Gy hebt ons geloutert/ gy men 't zilber loutert.

10 Gy had ons in 't net gevangen Gy had een engen band om onzen denen geleid.

11 Gy had den mensche op 't hoofd doen ryden; wy waren in buur en in 't water gekomen: in Gy hebt ons uitgeboert in een oebloeiende verberchinge.

12 Ik zal met brandofferen in

burnt-offerings: and will pay thee my vows, which I promised with my lips, and spake with my mouth, when I was in trouble.

13 I will offer unto thee fat burnt-sacrifices, with the incense of rams: I will offer bullocks and goats.

14 O come hither, and hearken, all ye that fear God: and I will tell you what he hath done for my soul.

15 I called unto him with my mouth: and gave him praises with my tongue.

16 If I incline unto wickedness with mine heart: the Lord will not hear me.

17 But God hath heard me: and considered the voice of my prayer,

18 Praised be God, who hath not cast out my prayer: nor turned his mercy from me.

Psalm 67. Deus misereatur.

God be merciful unto us, and bless us: and shew us the light of his countenance, and be merciful unto us;

2 That thy way may be known upon earth: thy saving health among all nations.

3 Let the people praise thee, O God: yea, let all the people praise thee,

4 O let the nations rejoyce and be glad: for thou shalt judge the folk righteously, and govern the nations upon earth.

5 Let the people praise thee, O God: yea, let all the people praise thee.

6 Then shall the earth bring forth her increase: and God, even our own God, shall give us his blessing.

7 God shall bless us: and all the ends of the world shall fear him.

Huis gaan: ik zal u myne geloften betalen / die myne lippen hebben gezegt / en myn mond heeft uitgesproken als my bang was.

13 Brandofferen van merckbeesten zal ik u offeren / niet rookwerk van rammen: ik zal runderen met bokken bereiden / Sela!

14 Hoort / hoorde toe / O alle gy die God breeft / en ik zal vertellen / wat Hy aan myne ziele gedaan heeft.

15 Ik riep tot hem met mynen monde; en Hy werd verhoogt onder myne tonge.

16 Hadde ik na ongerechtigheid met myn herte gezien / de Heere zoude niet gehoord hebben.

17 Maar zeker / God heeft gehoord: Hy heeft gemerkt op de stemme myns gebeds.

18 Geloofst gy God / die myn gebed niet heeft afgewend / noch zyne goedertierenheid van my.

Deus misereatur nostri.

God zy ons genadig / en zegene ons; Hy doe zyn aanschyn aan ons lichten / Sela!

2 Op dat men op der aarden ulven weg kenne; onder alle Heidenen uw heil.

3 De volken zullen u / O God / loben / de volken altemaal zullen u loben.

4 De natien zullen haar verblipden en juichen / om dat Gy de volken zult richten in rechtmatigheid; ende de natien op der aarden die zult Gy leiden / Sela!

5 De volken zullen u / O God / loben; de volken altemaal zullen u loben.

6 De aarde geeft haar gewas: God onze God zal ons zegenen.

7 God zal ons zegenen; en alle einden der aarde zullen hem blyzen.

Morning Prayer.

Psalm 68. *Exurgat Deus.*

Let God arise, and let his enemies be scattered: let them also that hate him, flee before him.

2 Like as the smoke vanisheth, so shalt thou drive them away: and like as wax melteth at the fire, so let the ungodly perish at the presence of God.

3 But let the righteous be glad and rejoyce before God: let them also be merry and joyful.

4 O sing unto God, and sing praises unto his Name: magnifie him that rideth upon the heavens, as it were upon an horse; praise him in his Name, yea, and rejoyce before him.

5 He is a father of the fatherless, and defendeth the cause of the widows: even God in his holy habitation.

6 He is the God that maketh men to be of one mind in an house, and bringeth the prisonners out of captivity: but letteth the runagates continue in scarceness.

7 O God, when thou wentest forth before the people: when thou wentest through the wilderness,

8 The earth shook, and the heavens dropped at the presence of God: even as Sinai also was moved at the presence of God, who is the God of Israel.

9 Thou, O God, sentest a gracious rain upon thine inheritance: and refreshedst it when it was weary.

10 Thy congregation shall dwell therein: for thou, O God, hast of thy goodness prepared for the poor.

11 The Lord gaveth the word: great was the company of the preachers.

12 Kings with their armies did flee, and were discomfited: and they of the household divided the spoil.

13 Though ye have lien among the

Morgenlof.

Exurgat Deus.

God zal opstaan / zyne vyanden zullen verstroyd worden; en zyne haters zullen van zyn aangezichte blifden.

2 Gy zultze verdoopen / gelyk rook verdoeven word; gelyk was booz het vyer smelt / zullen de godlooze vergaan van Gods aangezichte.

3 Maar de rechtvaardige zullen zig verbliden / zy zullen van vreugde de opspringen booz Gods aangezichte / en van blipschap vrylopk zyn.

4 Zinget Gode / psalmzingt zynen Naam / hoogt de wegen booz diende in de blakke velden ryd / om dat zynen Naam is *H E E H E*; en springt op van vreugde booz zyn aangezichte.

5 Hy is een vader der wezen / en een Richter der weduwen; God / in de woonstede zynen heilichheid.

6 Een God / die de eenzamen zet in een huisgezin / voert uit / die in boeien gebangen zyn / maar de afwalsige wonen in het doore.

7 O God / doe gy booz het aangezichte ulwes volks uittoogt / doe gy daar henen tradet in de woestyn / Sela!

8 Daberde de aarde / ook droopen de hemelen booz Gods aanschyn; zelfs deze Sinai / booz 't aanschyn Gods / des Gods van Israel.

9 Gy hebt zeer vilden regen doen druipen / O God; en gy hebt ulwe erfennisse gesterkt als ze mat was geworden.

10 Ulwen hoop woonde daar in: Gy hereidze booz ulwe goedheid booz den elendigen / O God!

11 De Heere gaf te spreken; der boodschappers van goede rydingen was een groote heirschare.

12 De koningen der heirscharen bloden weg / zy bloden weg; en zy diet 'huis bleef / deelde den roof uit.

13 Al laagt gyliden tusschen twee pots,

13 pots, yet shall ye be as the wings of a dove: that is covered with silver wings, and her feathers like gold.

14 When the Almighty scattered kings for their sake: then were they as white as snow in Salmon.

15 As the hill of Basan, so is Gods hill: even an high hill, as the hill of Basan.

16 Why hop ye so, ye high hills? this is Gods hill, in the which it pleaseth to him to dwell: yea, the Lord will abide in it for ever.

17 The chariots of God are twenty thousand, even thousands of angels: and the Lord is among them, as in the holy place of Sinai.

18 Thou art gone up on high, thou hast led captivity captive, and received gifts for men: yea, even for thine enemies, that the Lord God might dwell among them.

19 Praised be the Lord daily: even the God who helpeth us, and poureth his benefits upon us.

20 He is our God, even the God of whom cometh salvation: God is the Lord, by whom we escape death.

21 God shall wound the head of his enemies: and the hairy scalp of each one as goeth on still in his wickedness.

22 The Lord hath said, I will bring my people again, as I did from Basan: mine own will I bring again, as I did sometime from the deep of the sea.

23 That thy foot may be dipped in the blood of thine enemies: and that the tongue of thy dogs may be red through the same.

24 It is well seen, O God, how thou goest: how thou, my God and King goest in the sanctuary.

25 The singers go before, the minstrels follow after: in the midst are the damsels playing with the tambrels,

26 ragen van steenen / zo zult gy dog worden als blauegelen eener duif / overdekt met zilver / en welker vederen zyn met uitgegraven en geluwten goude.

14 Als de Almagtige de Koningen daar in verstrooide / werd zy sneeuwit als op Salmon.

15 De berg Basan is een berg Gods: de berg Basan is een buitige berg.

16 Waarom springt gy op / gy buitige bergen? Dezen berg heeft God begeert tot zyne wooninge: ook zal'er de Heere wonen in eeuwigheid.

17 Gods wagenen zyn tweemaal tien duizend / de duizenden verdubbeld: De Heere is onder hen een Zinnat in heilichheid.

18 Gy zyt opgevaren in de hoogte / gy hebt de gebankenisse gebankeljk geboert / gy hebt gaven genomen om uit te deelen onder de menschen: Ja ook de wederhoorige / om by u te woenen / O Heere God!

19 Beloofst zy de Heere; dag by dag overlaad hy ons: Die God is onze zaligheid / Sela!

20 Die God is ons een God van volkomene zaligheid: en by den Heere / den Heere / zyn uitkomsten tegen den dood.

21 Voorzeker zal God den kop zynner byanden verslaan; den hairigen schedel des genen / die in zyn schulden wandelt.

22 De Heere heeft gezeid; Ik zal weder brengen uit Basan: Ik zal weder brengen uit de diepten der zee.

23 Op dat gy uwen voet / ja de tonge uwer honden / moogt steken in het bloed van de byanden / van een iegelyk van hen.

24 O God / zy hebben uwe gangen gezien / de gangen myns Gods / myns Konings in 't Heiligdom.

25 De Zangers gingen voor / de Speellieden agter / in 't midden de trammelende maagden.

26 Give thanks, O Israel, unto God the Lord in the congregations: from the ground of the heart.

27 There is little Benjamin their ruler, and the princes of Juda their counsel: the princes of Zabulon, and the princes of Nephthali,

28 Thy God hath sent forth strength for thee: stablish the thing, O God, that thou hast wrought in us.

29 For thy temples sake at Jerusalem: so shall kings bring presents unto thee.

30 When the company of the spear-men, and multitude of the mighty are scattered abroad among the beasts of the people, so that they humbly bring pieces of silver: and when he hath scattered the people that delight in war,

31 Then shall the princes come out of Egypt: the Morians land shall soon stretch out her hands unto God.

32 Sing unto God, O ye kingdoms of the earth: O sing praises unto the Lord.

33 Who sitteth in the heavens over all, from the beginning: lo, he doth send out his voice, yea, and that a mighty voice.

34 Ascribe ye the power to God over Israel: his worship and strength is in the clouds.

35 O God, wonderful art thou in thy holy places: even the God of Israel; he will give strength and power unto his people; blessed be God.

Evening Prayer.

Psalm 69. Saluum me fac,

SAve me, O God: for the waters are come in, even unto my soul.

2 I stick fast in the deep mire, where no ground is: I am come into deep waters, so that the floods run over me.

3 I am weary of crying, my throat is dry: my sight faileth me for waiting

26 Lobet God in de Gemeenten den Heere; gy die zyt uit den springader Israels.

27 Daar is Benjamin de kleine die ober hen heerschte / de Voosten van Juda met hare vergaderinge; de Voosten van Zebulon / de Voosten van Naphtali.

28 Uwre God heeft uwre sterkte geboden; sterkt / O God / dat gy aarons gewoogt hebt.

29 Om uwes Tempels wille te Jeruzalem / zullen u de koningen geschenk toezengen.

30 Scheld het wild gedierte der rieds / de vergaderinge der stieren met de kalveren der volken / ende dien die zig onderwerpt met stukken zilver: Hy heeft de volken verstrooit die lust hebben in oorlogen.

31 Princelyke gezanten zullen komen uit Egypten: Moorenland zal zig haasten zyne handen tot God uit te strekken.

32 Gy koningryken der aarde zingt Gode: Psalmingt den Heere Sela!

33 Dien die daar ryd inden hemel der hemelen / die van outs is ziet / hy geeft zyne stemme / een stemme der sterkte.

34 Geest God sterkte: Zyne hoogheid is over Israel / en zyne sterkte in de bovenste wolken.

35 O God / gy zyt vreeslyk in uwre heilighdommen: de God Israels die geeft den volke sterkte en krachten: Belooft zy God!

Avondlof.

Saluum me fac, Deus.

Verlost my / O God: want de wateren zyn gekomen tot aan de ziele.

2 Ik ben gezonken in grondloos modder daar men niet kan staan: I ben gekomen in de diepten der wateren / ende de vloed overstromt my.

3 Ik ben vermoeid van myn roepen / myn keel is ontfteken / myn

long upon my God.

4 They that hate me without cause,
more than the hairs of my head:
they that are mine enemies, and
would destroy me guiltless, are
mighty.

5 I paid them the things that I never
took: God thou knowest my sim-
plicity, and my faults are not hid
from thee.

6 Let not them that trust in thee,
Lord God of hosts, be ashamed
for my cause: let not those that seek
thee, be confounded through me, O
Lord God of Israel.

7 And why? for thy sake have I
suffered reproof: shame hath covered
my face.

8 I am become a stranger unto my
brethren: even an alien unto my
mother's children.

9 For the zeal of thine house hath
eaten me: and the rebukes of
them that rebuked thee, are fallen
upon me.

10 I wept and chastened my self
in fasting: and that was turned to
my reproof.

11 I put on sackcloth also: and
I fasted upon me.

12 They that sit in the gate, speak
against me: and the drunkards make
songs upon me.

13 But, Lord, I make my prayer
unto thee: in an acceptable time.

14 Hear me, O God, in the mul-
titude of thy mercy: even in the truth
of thy salvation.

15 Take me out of the mire, that
I am sunk not: O let me be delivered
from them that hate me, and out of
the deep waters.

16 Let not the water-flood drown
me: neither let the deep swallow me
up, and let not the pit shut her mouth
upon me.

17 Hear me, O Lord, for thy
kindness is comfortable: turn

mine eyes unto thee, O God,
because of thy goodness.

4 Die mij zonder oorzaak haten/
zij meer dan de haren mijner
hoofden; die mij zoeken te vernielen/
die mij om valsche oorzaken brand-
den/ zij magtig geworden:

5 Dat ik niet geroofd hebbe/ moet
ik als dan weder geven. O God gij
weet van mijne dwaasheid: en mijne
schulden zijn voor u niet verborgen.

6 Laatze doo: mij niet beschamen
worden/ die u verwagten/ O Heere/
Heere der heerschen: Laatze doo:
mij niet te schande worden/ die u zoek-
ten/ O God Israels!

7 Want om ulvent wille draag ik
berisping: schande heeft mijn
aangezichte bedekt.

8 Ik ben mijnen broederen vreemd
geworden; en onbekend mijner moe-
der kinderen.

9 Want den pater van uw huis
heeft mij verteerd: en de smaadhe-
den der gener die u smaden/ zijn op
mij gevallen.

10 En ik hebbe geweend in 't ba-
sten mijner ziele: maar 't is mij ge-
worden tot allerlei smaad.

11 En ik heb een zak tot mijn kleed
aangedaan: maar ik ben hen tot een
spreekwoord geworden.

12 Die in de poorte zitten/ klap-
pen van mij; en ik ben een snatenspel
der gener die sterken drank drinken.

13 Maar mij aangaande/ mijn
gebed is tot u/ O Heere! daar is een
tijd des welbehagens.

14 O God/ doo: de grootheid
ulwer goedertierenheid; verhoord mij
doo: de getrouwigheid ulwes heils.

15 Rukt mij uit den spij/ en laat
mij niet verdrinken: Laat mij gered
worden van mijne haters/ en uit de
diepten der wateren.

16 Laat mij de waterbloed niet
overstromen/ en laat de diepte mij
niet verdrinken: nog laat den put zijn
monden over mij niet toesluiten.

17 Verhoord mij/ O Heere/ want
ulwer goedertierenheid is goed: ziet
thoe

thee unto me according to the multitude of thy mercies.

18 And hide not thy face from thy servant, for I am in trouble: O haste thee, and hear me.

19 Draw nigh unto my soul, and save it: O deliver me because of mine enemies.

20 Thou hast known my reproof, my shame, and my dishonour: mine adversaries are all in thy sight.

21 Thy rebuke hath broken my heart, I am full of heaviness: I looked for some to have pity on me, but there was no man, neither found I any to comfort me.

22 They gave me gall to eat: and when I was thirsty, they gave me vinegar to drink.

23 Let their table be made a snare to take themselves withall: and let the things that should have been for their wealth, be unto them an occasion of falling.

24 Let their eyes be blinded that they see not: and ever bow thou down their backs.

25 Pour out thine indignation upon them: and let thy wrathful displeasure take hold of them.

26 Let their habitation be void: and no man to dwell in their tents.

27 For they persecute him whom thou hast smitten: and they talk how they may vex them whom thou hast wounded.

28 Let them fall from one wickedness to another: and not come into thy righteousness.

29 Let them be wiped out of the book of the living: and not be written among the righteous.

30 As for me, when I am poor and in heaviness: thy help, O God, shall lift me up.

31 I will praise the Name of God with a song: and magnify it with thanksgiving.

32 This also shall please the Lord: better than a bullock that hath horns

my aan na de grootheid uwer barmhertigheden.

18 Ende verbergt uw aangezicht niet van uwen knecht; want myn bange; haast ik / verhoord my.

19 Nadert tot myne ziele / blydte ze; verlost my om myner vyanden wille.

20 Gy weet myne versmaadheid en myne schaamte / en myne schande alle myne benauwers zijn voor ik.

21 De versmaadheid heeft my herte gebroken / en ik ben zeer zwak en ik hebbe gelwagt na medelyden maar daar is geen; en na vertrosters / maar hebze niet gebonden.

22 Ja zy hebben my galle tot myn spyze gegeven; en in myn dorst hebbenze my edik te drinken gegeven.

23 Hare tafel worde voor haer aangezicht tot een strik / en tot val vergeldinge / tot een valstrik.

24 Laat hare oogen duister worden / datze niet zien; en doet ha lendenen gedunriglyk waggelen.

25 Stort over hen uwe gramscap uit; en de hittigheid uwer toorn grijpeze aan.

26 Haar Paleis zy verwoest; hare tenten zy geen inwoonder.

27 Want zy verbolgen dien gy geslagen hebt; en maken een praat van de sinerte uwer verwonden.

28 Doet misdaad tot hare misdaad; ende laatze niet koinen tot uwe gerechtigheid.

29 Laatze uitgedelgt worden uit het boek des levens; en niet de verbeerdige niet aangeschreven worden.

30 Nog ik ben elendig en in smarte; uw heil / O God / zette my in een hoog vertrek.

31 Ik zal Gods Naam prijzen met gezang; en hem met dankzginge groot maken.

32 Ende 't zal den Heere aangenaamner zijn dan een offe / ofse een

33 The humble shall consider this,
and be glad: seek ye after God, and
your soul shall live.

34 For the Lord heareth the poor:
and despiseth not his prisoners.

35 Let heaven and earth praise
him: the sea, and all that moveth
therein.

36 For God will save Sion, and
build the cities of Juda: that men may
dwell there, and have it in possession.

37 The posterity also of his ser-
vants shall inherit it: and they that
love his Name, shall dwell therein.

Psalm 70. *Deus, in adjutorium.*

Haste thee, O God, to deliver
me: make haste to help me,
O Lord.

2 Let them be ashamed and con-
founded that seek after my soul: let
them be turned backward and put to
confusion, that wish me evil.

3 Let them for their reward be
brought to shame: that cry over
me, There, there.

4 But let all those that seek thee,
be joyful and glad in thee: and let
all such as delight in thy salvation,
say alway, The Lord be praised.

5 As for me, I am poor and in
affliction: haste thee unto me, O God.

6 Thou art my helper and my re-
deemer: O Lord, make no long tar-
rying.

Morning Prayer.

Psalm 71. *In te, Domine, speravi.*

In thee, O Lord, have I put my
trust, let me never be put to con-
fusion: but rid me, and deliver me
from thy righteousness; incline thine
ear unto me, and save me.

2 Bethou my strong hold, where-
unto I may alway resort: thou hast
promised to help me, for thou art

hoorden barre/ die de klaauwen ver-
deeld.

33 De zagtmoedige dit gezien heb-
bende/ zullen zig verblijden; en gy
die God zoekt/ alieder herte zal
leben.

34 Want de Heere hoorde de nood-
driftige; en hy veragt zyne gevan-
gene niet.

35 Dat hem prijzen/ den hemel
en de aarde; de zeen/ en al wat daar
in wismeld.

36 Want God zal Zion verlossen/
en de steden van Juda bouwen; en
aldaar zullen zy woonen en haar erf-
lyk bezitten;

37 En het zaad zynner knechten zal
haar beerben; en de liefhebbers
zyns Naams zullen daar in wonen.

Deus, in adjutorium.

Haast U/ O God/ om my te
verlossen; O Heere/ tot my-
ner hulpe.

2 Laat ze beschaamd en schaam-
rood worden/ die myne ziele zoeken;
laat ze achterwaards gedreeben en te
schande worden/ die lust hebben aan
myne kwaad.

3 Laat ze te rugge keeren tot loon
haarer beschaminge/ die daar zeg-
gen/ Ha/ ha!

4 Laat in U byzolk en verblyd zyn/
alle die U zoeken; laat de liefhebbers
uwer heils geduuriglyk zeggen/ God
zy groot gemaakt!

5 Dog ik ben elendig en nootdruf-
tig; O God/ haast U tot my.

6 Gy zyt myn hulpe en myn be-
hoeder; Heere/ vertoef niet.

Morgenlof.

In te, Domine, speravi.

O U/ O Heere/ betrouw ik;
laat my niet beschaamt wor-
den in eeuwigheid. Red my door
uwe gerechtigheid/ en bevryd my;
neigd uw oore tot my/en verlost my.

2 Weest my tot een rotssteen om
daar in te woonen/ om geduuriglyk
daar in te gaan; Gy hebt bevel ge-
my

my house of defence and my castle.

3 Deliver me, O my God, out of the hand of the ungodly: out of the hand of the unrighteous and cruel man.

4 For thou, O Lord God, art the thing that I long for: thou art my hope, even from my youth.

5 Through thee have I been holden up ever since I was born: thou art he that took me out of my mothers womb; my praise shall be always of thee.

6 I am become as it were a monster unto many: but my sure trust is in thee.

7 O let my mouth be filled with thy praise: that I may sing of thy glory and honour all the day long.

8 Cast me not away in the time of age: forsake me not when my strength faileth me.

9 For mine enemies speak against me, and they that lay wait for my soul, take their counsel together, saying: God hath forsaken him, persecute him, and take him, for there is none to deliver him.

10 Go not far from me, O God: my God, hasten thee to help me.

11 Let them be confounded and perish, that are against my soul: let them be covered with shame and dishonour that seek to do me evil.

12 As for me, I will patiently abide alway: and will praise thee more and more.

13 My mouth shall daily speak of thy righteousness and salvation: for I know no end thereof.

14 I will go forth in the strength of the Lord God: and will make mention of thy righteousness only.

15 Thou, O God, hast taught me from my youth up until now: therefore will I tell of thy wondrous works.

geven om my te verlossen; want gy zyt myne steenrotze en myn burgt.

3 My God / bezwyd my van de hand des godloozen; van de hand des genen die verkeerdelyk handelt / en des opgeblazenen.

4 Want gy zyt myne verwagting / Heere / Heere; myn vertrouwen van myner jeugd aan.

5 Op u heb ik gesteeund van den buik aan; van myns moeders ingewand aan zyt gy myn uithelper: myn lof is geduuriglyk van u.

6 Ik ben veel en als een wonder geweest; doch gy zyt myne sterke troost blugt.

7 Laat myne mond verbuult worden met uw lof; den gantschen dag met uwe heerlijkheid.

8 Verloerpt my niet in den tyd des ouderdoms; en verlaat my niet terwyle myne kragt vergaat.

9 Want myne bynden spreken van my; en die op myne ziele loeren beraadslagen te zamen / zeggende: God heeft hem verlaten; jaget na en greyp hem / want daar is geen verlosser.

10 O God / weest niet verre van my; myn God / haast u tot myner hulpe.

11 Laat ze beschaamd worden / laat ze verteert worden / die myn ziele tegen zyn; laat ze met schande overdekt worden / die myn kwaad zoeken.

12 Dog ik zal geduuriglyk hoopen; en zal uw lof noch grooter maken.

13 Myn mond zal uwe gerechtigheid vertellen / den gantschen dag uw heil; hoewel ik de gefalen niet weet.

14 Ik zal heenen gaan in de mogendheden des Heeren Heeren; en zal uwe gerechtigheid vertellen / uw alleen.

15 O God / gy hebt my geleerd van myner jeugd aan; en tot nu toe verkondige ik uwe wonderen.

16 Forsake me not, O God, in mine old age, when I am gray-headed: until I have shewed thy strength unto this generation, and thy power to all them that are yet for to come.

17 Thy righteousness, O God, is very high: and great things are they that thou hast done; O God, who like unto thee?

18 O what great troubles and afflictions hast thou shewed me! and yet hast thou turn and refresh me: yea, and broughtest me from the deep of the earth again.

19 Thou hast brought me to great honour: and comforted me on every side.

20 Therefore will I praise thee and thy faithfulness, O God, playing upon instrument of musick: unto thee will I sing upon the harp, O thou only One of Israel.

21 My lips will be fain when I sing unto thee: and so will my soul whom thou hast delivered.

22 My tongue also shall talk of thy righteousness all the day long: for they are confounded and brought to shame, that seek to do me evil.

Psalm 72. Deus, judicium.

1 Give the King thy judgments, O God: and thy righteousness unto the Kings son.

2 Then shall he judge thy people according unto right: and defend the poor.

3 The mountains also shall bring peace: and the little hills righteousness unto the people.

4 He shall keep the simple folk by his right: defend the children of the poor, and punish the wrongdoer.

5 They shall fear thee as long as sun and moon endureth: from generation to another.

6 He shall come down like the snow into a fleece of wool: even as drops that water the earth.

16 Daarom ook / terwylen de ouderdom en grijsigheid daar is / verlaat my niet / O God! tot dat ik dezen geslachte verkondige uw arm; allen nakomelingen uw magt.

17 Ook is uw gerechtigheid / O God / tot in de hoogte; Gy die groote dingen gedaan hebt: O God / wie is u gelijk?

18 Gy die my veel benaauwdheden en kwalen hebt doen zien / zult my weder levendig maken: en zult my weder ophalen uit de afgeonden der aarde.

19 Gy zult myne grootheid vermeerderen / en my rondom vertroosten.

20 Ook zal ik u loven met het instrument der lute / uw trouw / myn God; ik zal u psalmzingen met de harpe / O Heilige Israels!

21 Myne lippen zullen juichen / wanneer ik u zal psalmzingen; en myne ziele / die gy verlost hebt.

22 Ook zal myne tonge uw gerechtigheid den gantschen dag uitspreken: want gy zyn beschaamd / want gy zyn schaamrood geworden / die myn kwaad zoeken.

Deus, judicium.

O God / geest den Koning uw regten; en uw gerechtigheid den Zoon des Konings.

2 Zo zal hy uw volk richten met gerechtigheid: en uw elendige met recht.

3 De bergen zullen den volken bezorgen; ook de heuvelen met gerechtigheid.

4 Hy zal de elendige des volks richten / hy zal de kinderen des nootdruftigen verlossen; en den verdrukker verhooren.

5 Zy zullen u beezen / zo lange de Zonne en Maane zullen zyn / van geslagte tot geslagte.

6 Hy zal nedervalen als een regen op het nageras; als de druppelen die de aarde bevochtigen.

7 In his time shall the righteous flourish: yea, and abundance of peace, so long as the moon endureth.

8 His dominion shall be also from the one sea to the other: and from the flood unto the world's end.

9 They that dwell in the wilderness, shall kneel before him: his enemies shall lick the dust.

10 The kings of Tharſis, and of the isles shall give presents: the kings of Arabia and Saba shall bring gifts.

11 All kings shall fall down before him: all nations shall do him service.

12 For he shall deliver the poor when he crieth: the needy also, and him that hath no helper.

13 He shall be favourable to the simple and needy: and shall preserve the souls of the poor.

14 He shall deliver their souls from falsehood and wrong: and dear shall their blood be in his sight.

15 He shall live, and unto him shall be given of the gold of Arabia: prayer shall be made ever unto him, and daily shall he be praised.

16 There shall be an heap of corn in the earth, high upon the hills: his fruit shall shake like Libanus, and shall be green in the city like grass upon the earth.

17 His Name shall endure for ever, his Name shall remain under the sun among the posterities: which shall be blessed through him, and all the heathen shall praise him.

18 Blessed be the Lord God, even the God of Israel: which only doth wondrous things;

19 And blessed be the Name of his Majesty for ever: and all the earth shall be filled with his Majesty. Amen, Amen.

7 In zijne dagen zal de rechtvaardige bloeijen / ende de veelheid van vrede; tot dat de Maane niet meer zy.

8 En hy zal heerschen van de Zee tot aan de Zee; en van de Rivier tot aan de eindten der aarde.

9 De Ingezetenē van dorre plaatsen zullen voor zyn aangezichte knielen: en zyne vyanden zullen het stof lekken.

10 De Koningen van Tharſis en de eilanden zullen geschenken aanbrenghen; de Koningen van Scheba en Seba zullen vereeringen toebrengen.

11 Ja alle Koningen zullen voor hem nederbuighen; alle heerschen zullen hem dienen.

12 Want hy zal den noodduſtigen redden / die daar roept; mitgaders den elendigen / en die geen helper heeft.

13 Hy zal den armen en noodduſtigen verſchoonen; en de zielen der noodduſtigen verlossen.

14 Hy zal hare zielen van list en geweld bevrjden; en haar bloed dierbaar zyn in zijne oogen.

15 En hy zal leven; en men zal hem geven van 't goud van Scheba en men zal gedurighlyk voor hem bidden: den gantschen dag zal men hem zegenen.

16 Is'er een hand vol koozneland op de hoogte der bergen; brugt daar van zal ruſſchen als Libanon: en die van de stad zullen bloeijen als het kruid der aarde.

17 Zyn naam zal zyn tot in ewigheid; zo lange als'er de Zonne zal zyn naam van kind tot kind beplant worden; ende zy zullen hem gezegend werden: alle heidenen zullen hem welgelukzalig roemen.

18 Gelooft zy de Heere God / God Israels; die alleen wonder doet!

19 En gelooft zy de Naam zyn heerlykheid tot in ewigheid: en gantsche aarde worde met zyne heerlykheid verbuid: Amen / ja Amen.

Evening Prayer.

Psalm 73. *Quam bonus, Israel.*

Truly God is loving unto Israel:
even unto such as are of a clean
heart.

2 Nevertheless, my feet were al-
most gone: my treadings had well-
nigh slipped.

3 And why? I was grieved at the
wicked: I do also see the ungodly in
much prosperity.

4 For they are in no peril of death:
they are lusty and strong.

5 They conte in no misfortune
like other folk: neither are they pla-
gued like other men.

6 And this is the cause that they are
holden with pride: and overwhelm-
ed with cruelty.

7 Their eyes swell with fatness:
and they do even what they lust.

8 They corrupt other, and speak of
wicked blasphemy: their talking is
against the most High.

9 For they stretch forth their
mouth unto the heaven: and their
tongue goeth through the world.

10 Therefore fall the people unto
them: and thereout suck they no
small advantage.

11 Tush, say they, how should
God perceive it: is there knowledge
of the most High?

12 Lo, these are the ungodly,
they prosper in the world, and these
are riches in possession: and I said,
when have I cleansed my heart in vain,
and washed mine hands in inno-
cence.

13 All the day long have I been
chastised: and chastised every mor-
ning.

14 Yea, and I had almost said even
of them: but lo, then I should have
condemned the generation of thy
children.

15 Then thought I to understand
this: but it was too hard for me.

16 Until I went into the sanctuary

Avondlof.

Quam bonus, Israel.

Inmers is God Israel goed;
den genen die rein van herten zyn.

2 Maar my aangaande / myne
hoeten waren byna uitgeweken; my-
ne treden waren bykans uitgeschoten.

3 Want ik was nydig op de dwa-
ze; ziende der godloozen vrede.

4 Want daar zyn geen barden tot
haren dood toe; en hare kragt is fris.

5 Zy zyn niet in de moeite als an-
dere menschen; ende worden niet an-
dere menschen niet geplaagt.

6 Daarin omringtze de hoovaer-
dye als een keten; het geweld bedekt
ze als een gewaad.

7 Haare oogen puffen uit van bet;
zy gaan de inbeeldingen des herten te
boven.

8 Zy mergelen de lieden uit / en
spreken booslyk van verdrukkinge:
zy spreken uit der hoogte.

9 Zy zetten hare mond tegen den
hemel; en hare tonge wandelt op de
aarden.

10 Daarom keerd zich zyn volk
hier toe / als hen wateren eens bollen
bekers worden uitgedrukt.

11 Datze zeggen / Hoe zoud'et
God weten? en zoud'et wetenschap
zyn by den Alderhoogsten?

12 Ziet / deze zyn godloos; noch-
tans hebben zy ruste in de wereld / zy
vermeenighuldigen het vermoogen.
Inmers heb ik te vergeefs myn
herte gezuibert / en myne handen in
onschuld gewassen:

13 Beluoft ik den gantschen dag
geplaagt ben; en myne straffinge is
er alle morgens.

14 Indien ik zoude zeggen / Ik
zal ook also spreken: ziet / zo zoud'
ik trouwloos zyn aan 't geslagte
uwer kinderen.

15 Hogtans heb ik gedacht om die
te mogen verstaan: maar het was
moeite in myne oogen:

16 Tot dat ik in Gods Heiligdom-

of God: then understood I the end of these men;

17 Namely, how thou dost set them in slippery places: and castest them down, and destroyest them.

18 O how suddenly do they consume: perish, and come to a fearful end!

19 Yea, even like a dream when one awaketh: so shalt thou make their image to vanish out of the city.

20 Thus my heart was grieved: and it went even through my reins.

21 So foolish was I, and ignorant: even as it were a beast before thee.

22 Nevertheless, I am alway by thee: for thou hast holden me by my right hand.

23 Thou shalt guide me with thy counsel: and after that receive me with glory.

24 Whom have I in heaven but thee: and there is none upon earth that I desire in comparison of thee.

25 My flesh and my heart faileth: but God is the strength of my heart, and my portion forever.

26 For lo, they that forsake thee shall perish: thou hast destroyed all them that commit fornication against thee.

27 But it is good for me to hold me fast by God, to put my trust in the Lord God: and to speak of all thy works in the gates of the daughter of Sion.

Psalm 74. *Ut quid, Deus?*

O God, wherefore art thou absent from us so long: why is thy wrath so hot against the sheep of thy pasture?

2 O think upon thy congregation: whom thou hast purchased, and redeemed of old.

3 Think upon the tribe of thine inheritance: and mount Sion wherein thou hast dwelt.

4 Lift up thy feet, that thou mayst

men inging; ende op haar einde merkte.

17 Immers zet gy ze op gladde plaatsen: Gy doetze vallen in verwoestingen.

18 Hoe worden zy als in een oogenblik tot verwoestinge! nemen een einde/ worden te niete van verwoestingen!

19 Als een droom na het ontwaaken: als gy opwaakt / O Heer, dan zult gy haar beeld beragten.

20 Als myn herte opgezwollen was/ en ik in myne nieren gepijneld wierd:

21 Doe was ik onvernustig/ end wiste niets: ik was een groot bespottel by U.

22 Ik zal dan gedintriglyk by U zyn: gy hebt myne rechterhand gebaat.

23 Gy zult my leiden door uw raad; en daar na zult gy my in heerlijkheid opneemen.

24 Wien heb ik neffens U in den hemel? neffens U lust my ook niet op der aarden.

25 Beztopkt myn vlees en myn herte/ zo is God de rotssteen myner herten/ en myn deel in eeuwigheid.

26 Want ziet / die verre van U zyn/ zullen vergaan: Gy roeid alle die van U af hoereerd.

27 Maar my aangaande; 't is my goed/ na by God te wezen: ik zal myn betrouwen op den Heere Heeren om alle uwe werken te vertellen.

Ut quid, Deus, repulisti?

O God / waarom verstoet gy eeuwigheid? waarom zouwt uwe toorn rooken tegen de schaape uwer weide?

2 Gedenkt aan uwe Vergaderinge/ die gy van ouds verwoerden hebt.

3 De roede uwer erffenisse die gelyk verlost hebt; den berg Zion/ dat op gy gewoond hebt.

4 Heft uwe voeten op tot de eer

merly destroy every enemy: which hath done evil in thy sanctuary.

5 Thine adversaries roar in the midst of thy congregation: and set up their banners for tokens.

6 He that hewed timber afore out of the thick trees: was known to bring it to an excellent work.

7 But now they break down all the carved work thereof: with axes and hammers.

8 They have set fire upon thy holy places: and have defiled the dwelling-place of thy Name even unto the ground.

9 Yea, they said in their hearts, let us make havock of them altogether: thus have they burnt up all the houses of God in the land.

10 Wee see not our tokens, there is not one prophet more: no, not one is there among us, that understandeth any more.

11 O God, how long shall the adversary do this dishonour: how long shall the enemy blaspheme thy name, forever?

12 Why withdrawest thou thy hand: why pluckest thou not thy right hand out of thy bosom to consume the enemy?

13 For God is my King of old: he help that is done upon earth, he sheweth it himself.

14 Thou didst divide the sea through thy power: thou brakest the heads of the dragons in the waters.

15 Thou smitest the heads of Leviathan in pieces: and gavest him to meat for the people in the wilderness.

16 Thou broughtest out fountains of waters out of the hard rocks: thou didst up mighty waters.

17 The day is thine, and the night is thine: thou hast prepared the light and the sun.

18 Thou hast set all the borders of the earth: thou hast made summer and winter.

19 Allege verwoestingen; de vyand heeft alles in het Heiligdom verdozen.

5 Ulwe wederpartijders hebben in 't midden van ulwe vergaderplaatsen gebuld; zy hebben hare tekenen tot tekenen gesteld.

6 Een ieder werd'er bekend/ als een die de blyen om hooge aanbrengt in de dichtigheid van een geboomte.

7 Also hebben zy nu der zelve grabeerselen t'zamen met houtzeelen en beukhamers in stukken geslagen.

8 Zy hebben ulwe Heiligdommen in 't vuur gezet; ter aarden toe hebben zy de wooningen ulwes Naams ontheiligt.

9 Zy hebben in haar herte gezegd; Laatze ons te zamen uitplunderen; Zy hebben alle Gods vergaderplaatsen in den lande verbrand.

10 Wy zien onze teekenen niet; Daar is geen Propheet meer; noch iemand by ons/ die wete hoe lange.

11 Hoe lange/ O God/ zal de wederpartijder sinaden? zal de vyand ulwe Naam in eeuwigheid lasteren?

12 Maarom trekt Gy ulwe hand/ ja ulwe rechterhand af? Trekt ze uit het midden van ulwen boezem/maakt een einde.

13 Eventwel is God myn Koning van ouds af; die berlossingen werkt in 't midden der aarden.

14 Gy hebt dooz ulwe sterkte de zee gespleten: Gy hebt de koppen der Draken in de wateren verbroken.

15 Gy hebt de koppen des Leviathans verplettert: Gy hebt hem tot spyze gegeven den volken in dooze plaatsen.

16 Gy hebt een fonteyne en beke gekloven: Gy hebt sterke rivieren uitgedroogt.

17 De dag is ulwe/ ook is de nacht ulwe: Gy hebt het licht en de Zonne bereid.

18 Gy hebt alle de palen der aarde gesteld: Zomer en winter die hebt gy gesofmeerd.

19 Remember this, O Lord, how the enemy hath rebuked: and how the foolish people hath blasphemed thy Name.

20 O deliver not the souls of thy turtle-dove unto the multitude of the enemies: and forget not the congregation of the poor for ever.

21 Look upon the covenant: for all the earth is full of darkness, and cruel habitations.

22 O let not the simple go away ashamed: but let the poor and needy give praise unto thy Name.

23 Arise, O God, maintain thine own cause: remember how the foolish man blasphemeth thee daily.

24 Forget not the voice of thine enemies: the presumption of them that hate thee, increaseth ever more and more.

Morning Prayer.

Psalm 75. *Confitebimur tibi.*

UNto thee, O God, do we give thanks: yea, unto thee do we give thanks.

2 Thy name also is so high: and that do thy wondrous works declare.

3 When I receiue the congregation: I shall judge according unto right.

4 The earth is weak, and all the inhabitants thereof: I bear up the pillars of it.

5 I said unto the fools, Deal not so madly: and to the ungodly, Set not up your horn.

6 Set not up your horn on high: and speak not with a stiff neck.

7 For promotion cometh neither from the east, nor from the west: nor yet from the south.

8 And why? God is the Judge: he putteth down one, and setteth up another.

9 For in the hand of the Lord there

19 Gedenkt hier aan: De vanden heeft den Heere gesmaad: en een dwaas volk heeft ulwen Naam gelasterd.

20 En geeft aan het wild gebiert de ziele ulwer toetelduibe niet oer den hoop ulwer elendigen vergeet niet in eeuwigheid.

21 Aanschouwd het verbond: want de duistere plaatsen des lands vol wooningen van geweld.

22 Laat de verdukten niet beschaamd wederkeeren: Laat de elendige en nooddruftige ulwe Naam prizen.

23 Staat op / O God / twist ulwer twistake: Gedenkt der smaaden die u van den dwazen wederbaat den gantschen dag.

24 Vergeet niet des geroeps ulwer wederpartijders; het getier dergener die tegen u opstaan klunt geduuriglyk op.

Morgenlof.

Confitebimur tibi.

WA loben u / O God / wa loben /

2 Dat ulwe Naam nabij is: merbeteld ulwe wonderen.

3 Als ik het bestemde ampt ontfangen hebben; so zal ik gants regt rigten.

4 Het land en alle zyne inwoonders waren versmolten: maar hebbe zyne pylaaren vast gemaakt. Sela!

5 Ik hebbe gezeid tot de onzinnige! Weest niet onzinnig; en tot godlooze / Verhoogt den hoozn niet.

6 En verhoogt ulwe hoozn niet oerhooge; en spreek niet met stout halze.

7 Want het verhoogen komt niet uit het Oosten / nog uit het Westen / nog uit de Woestynen.

8 Maar God is Rigter: Wy benedert dezen / en verhoogt genen.

9 Want in des Heeren hand is

cup, and the wine is red : it is full
 and he poureth out of the same.

10 As for the dregs thereof : all
 the ungodly of the earth shall drink
 them, and suck them out.

11 But I will talk of the God of
 Jacob : and praise him for ever.

12 All the horns of the ungodly
 will I break : and the horns of
 the righteous shall be exalted,

Psalm 76. Notus in Judaa.

1 Thy Name is God known : his Name
 is great in Israel.

2 At Salem is his tabernacle ; and
 his dwelling in Sion.

3 There brake he the arrows of the
 bow : the shield, the sword, and the
 spear.

4 Thou art of more honour and
 might : than the hills of the rob-
 bers.

5 The proud are robbed, they have
 lost their sleep ; and all the men
 whose hands were mighty, have
 found nothing.

6 At thy rebuke, O God of Jacob :
 the chariot and horse are fallen.

7 Thou, even thou art to be feared :
 who may stand in thy sight, when
 thou art angry ?

8 Thou didst cause thy judgment
 to be heard from heaven : the earth
 trembled, and was still,

9 When God arose to judgment :
 to help all the meek upon earth.

10 The fierceness of man shall turn
 to thy praise : and the fierceness of
 them shall thou refrain,

11 Promise unto the Lord your
 vows, and keep it, all ye that are
 about him : bring presents
 unto him that ought to be feared.

12 He shall refrain the spirit of

becker / ende de wyn is beroerd / vol
 van mengeling / en hy schenkt daar
 uit :

10 Dag alle godlooze der aarden
 zullen zyne dzeemen uitzuigende
 dzinken.

11 En ik zal 't in eeuwigheid ber-
 kondigen : ik zal den God Jacobs
 Psalms zingen.

12 En ik zal alle hoozen der gods-
 loozen afhoulwen ; de hoozen des
 rechtbeerdigen zullen verhoogt wor-
 den.

Notus in Judaa.

God is bekend in Juda : zyn
 Naam is groot in Israel.

2 En in Salem is zyne hutte ; en
 zyne wooninge in Zion.

3 Aldaar heeft hy verbrooken de
 hyperige pylen van den booge ; den
 schild en het zwaard / en den klyp /
 Sela !

4 Gy zyt doozluchtiger en heerly-
 ker / dan de Hoof bergen.

5 De stoutertige zyn beroofd ge-
 worden ; zy hebben hare slaap ges-
 sluimerd : en geene van de dappere
 mannen hebben hare handen gebon-
 den.

6 Van uwe schelden / O God Ja-
 cobs / is t'zamen wagen en paard in
 slaap gezonken.

7 Gy / vreeslyk zyt gy : en wie zal
 booz uwe aangezigte bestaan / van den
 tyd uwer toorns af ?

8 Gy deed een oordeel hooren uit
 den Hemel : de aarde vreesde en
 werd stille :

9 Als God opstond ten oordeel /
 om alle zagmoedige der aarden te
 verlossen / Sela !

10 Want de grimmigheid des
 menschen zal u loslyk maken ; het
 overblyfsel der grimmigheden zult
 gy opbinden.

11 Doet geloften en betaaltze den
 Heere uwen God / alle gy die rontom
 hem zyt : Laatze dien / die te vreezen
 is / geschenken brengen.

12 Die den geest der Vorsten als
 principes :

princes: and is wonderful among the kings of the earth.

Pfalm 77. Voce mea ad Dominum.

I Will cry unto God with my voice: even unto God will I cry with my voice, and he shall hearken unto me.

2 In the time of my trouble I sought the Lord: my sore ran, and ceased not in the night-season; my soul refused comfort.

3 When I am in heaviness, I will think upon God: when my heart is vexed, I will complain.

4 Thou holdest mine eyes waking: I am so feeble that I cannot speak.

5 I have considered the days of old: and the years that are past.

6 I call to remembrance my song: and in the night I commune with mine own heart, and search out my spirits.

7 Will the Lord absent himself for ever: and will he be no more entreated?

8 Is his mercyclean gone for ever: and is his promise come utterly to an end for evermore?

9 Hath God forgotten to be gracious: and will he shut up his loving kindness in displeasure?

10 And I said, It is mine own infirmity: but I will remember the years of the right hand of the most Highest.

11 I will remember the works of the Lord: and call to mind thy wonders of old time.

12 I will think also of all thy works: and my talking shall be of thy doings.

13 Thy way, O God, is holy: who is so great a God as our God?

14 Thou art the God that doth wonders: and hast declared thy power among the people.

15 Thou hast mightily delivered thy people: even the sons of Jacob and Joseph.

duiven affind: die den Koning der aarde breefslyk is.

Voce mea ad Dominum.

Mine stemme is tot God: en ik roepe: myne stemme is tot God / en hy zal de oore tot my neigen.

2 Een dage myner benaauwtheid zegt ik den Heere: myn hand was des nagts uitgestrekt / ende liet me af / myne ziele weigerde getroost te worden.

3 Daght ik aan God / zo maak ik misbaar: peinsde ik / zo werd myne ziele overstelpt / Sela!

4 Gy hield myne oogen wakende ik was verslagen / ende sprak niet.

5 Ik overdagte de dagen banden; de jaren der eeuwen.

6 Ik dagte aan myn snarenspel in den nacht overleide ik in myn herte en myn geest onderzocht.

7 Zal dan de Heere in eeuwig heden verstootten? en voortaan niet meer goedgunstig zyn?

8 Houd zyne goedertierenheid eeuwigheid op? heeft de toezegging een einde / van geslagte tot geslagte?

9 Heeft God vergeten genadig zyn? heeft hy zyne barmhertigheid den dooz toozne toegesloten? Sela!

10 Daar na zeld ik; dit kreunt my: maar de rechterhand des Heeren derhoogsten veranderd.

11 Ik zal der daaden des Heeren gedenken: Ja ik zal gedenken uwer wonderen van ouds her.

12 En zal alle uwe werken dragten / en van uwe daaden spreken.

13 O God! uwe weg is in Heilgdom: wie is een groot Gelyk God?

14 Gy zyt die God / die wonder doet: Gy hebt uwe sterkte bekend gemaakt onder de volken.

15 Gy hebt uwe volk dooz toozne overlost; de kinderen Jacobs en Josephs / Sela!

16 The waters saw thee, O God, the waters saw thee, and were afraid: the depths also were troubled.

17 The clouds poured out water, the air thundred: and thine arrows went abroad.

18 The voice of thy thunder was heard round about: the lightnings shone upon the ground, the earth was moved and shook withall.

19 Thy way is in the sea, and thy paths in the great waters: and thy footsteps are not known.

20 Thou leddest thy people like a sheep: by the hand of Moses and Aaron.

Evening Prayer.

Psalm 78. *Attendite, popule.*

Hear my law, O my people: incline your ears unto the words of my mouth.

2 I will open my mouth in a parable: I will declare hard sentences fold;

3 Which we have heard and known: and such as our fathers have told us;

4 That we should not hide them from the children of the generations to come: but to shew the honour of the Lord, his mighty and wonderful works that he hath done.

5 He made a covenant with Jacob, and gave Israel a law: which he commanded our forefathers to teach their children;

6 That their posterity might know: and the children which were yet unborn;

7 To the intent, that when they came up: they might shew their children the same;

8 That they might put their trust in God: and not to forget the works of God, but to keep his commandments;

9 And not to be as their forefathers,

16 De wateren zagen U / O God / de wateren zagen U / zy beefden: ook waren de afgronden beroerd.

17 De dikke wolken gaten water uit; de bovenste wolken gaben gesluid; ook gingen uw pylen daar heen.

18 't Geluid uwes donders was in dit ronde; de blixemen verligten den de waereld; de aarde werd beroerd en daberde.

19 Uw weeg was in de zee / en uw pad in groote wateren; en uw voetstappen werden niet bekend.

20 Gy leidet uw volk als een kudde; dooz de hand van Moze en Aaron.

Avondlof.

Attendite, popule.

O My volk / neem myne leere ter ooren; neigt ulieder ooren tot de redenen myns monds.

2 Ik zal myne mond opdoen met spreken: ik zal verborgheden overbloedelyk uitstorten / van oudsher.

3 Die wy gehoord hebben en wetenze / ende onze vaders ons verteld hebben.

4 Wy zullen 't niet verbergen booz hare kinderen / booz het nabolgende geslagt / vertellende de loflypheden des Heeren; en zyne sterkheid / en zyne wonderen / die wy gedaen heeft.

5 Want wy heeft een getuigenisse opgericht in Jacob: ende een Wet gestelt in Israel / die wy onzen vaders geboden heeft; dat zy hare kinderen zouden bekend maken.

6 Gy dat het nabolgende geslagte die weten zoude; de kinderen die gebooren zouden worden:

7 En zouden opstaan en vertellenze hare kinderen.

8 En dat zy hare hope op God zouden stellen / en Gods daden niet vergeten; maar zyne geboden bewaren.

9 En dat zy niet zouden worden

Ec 5

a faith.

a faithless and stubborn generation:
a generation that set not their heart
aright, and whose spirit cleaveth not
stedfastly unto God;

10 Like as the children of Ephraim:
who being harnessed, and carrying
bows, turned themselves back in the
day of battle.

11 They kept not the covenant of
God: and would not walk in his law;

12 But forgot what he had done:
and the wonderful works that he had
shewed for them.

13 Marvellous things did he in the
fight of our forefathers, in the land
of Egypt: even in the field of Zoan.

14 He divided the sea, and let
them go through: he made the waters
to stand on an heap.

15 In the day-time also he led them
with a cloud: and all the night
through with a light of fire.

16 He clave the hard rocks in the
wilderness: and gave them drink
thereof, as it had been out of the
great depth.

17 He brought waters out of the
stony rock: so that it gushed out like
the rivers.

18 Yet for all this they sinned more
against him: and provoked the most
High in the wilderness.

19 They tempted God in their
hearts: and required meat for their
lust.

20 They spake against God also,
saying: Shall God prepare a table in
the wilderness?

21 He smote the stony rock indeed,
that the water gushed out, and the
streams flowed withall: but can he
give bread also, or provide flesh for
his people?

22 When the Lord heard this, he
was wroth: so the fire was kindled in
Jacob, and there came up heavy
displeasure against Israel;

gepik hare vaders; een wederhoorig
en wederspannig geslagte / een ge-
slagte / dat zyn herte niet rigtede / en
welkers geest niet getrouw was met
God.

10 De kinderen Ephraims / ge-
wapende boogschutters / keerden om
ten dage des stryds.

11 Zy hielden Gods verbond
niet / en weigerden te wandelen in
zyne Wet.

12 En zy vergaten zyne daden; en
zyne wonderen / die hy hen hadde
doen zien.

13 Voor hare vaderen hadde hy
wonder gedaan; in Egyptenland /
in den beide Zoans.

14 Hy kloofde de Zee / en deed're
haar dooz gaan; en de wateren deed
hy staan als een hoop.

15 En Hy leideze des daags met
een wolke / en den gantschen nacht met
een licht des vuurs.

16 Hy kloofde de rotzsteenen in de
woestijne; en dzenkteze overbloedig
als uit afgronden.

17 Want hy bragt stroomen voer
uit de steenrotze; en deed de wateren
afdaalen als rivieren.

18 Nog boeren zy wyders booz
tegen hem te zondigen: verbitteren-
de den Alderhoogsten in de dooze wil-
dernisse.

19 En zy verzogten God in haer
herte: begeerende spruze na hare lust.

20 En zy spraken tegen God / zy
zeiden: Zoude God een tafel konnen
toerichten in de woestijne?

21 Ziet hy heeft den rotzsteen ge-
slagen / dat'er wateren uit vloeden
en beken overbloedelyk uitbraken
zoude hy ook vraad konnen geven
zoude hy zynen volke vleesch toebre-
iden?

22 Daarom hoorde de Heere en
werd verholgen: en een vyer werd
ontsteken tegen Jacob / en toozngin
ook op tegen Israel.

23 Because they believed not in God : and put not their trust in his help.

24 So he commanded the clouds above : and opened the doors of heaven.

25 He rained down Manna also upon them for to eat: and gayethem food from heaven.

26 So man did eat angels food: for present them meat enough.

27 He caused the east-wind to blow under heaven: and through his power he brought in the south-west-wind.

28 He rained flesh upon them as thick as dust: and feathered fowls as the sand of the sea.

29 He let it fall among their tents: round about their habitation.

30 So they did eat, and were well filled, for he gave them their own fire: they were not disappointed of their lust.

31 But while the meat was yet in their mouths, the heavy wrath of God came upon them, and slew the wealthiest of them: yea, and smote down the chosen men that were in Israel.

32 But for all this they sinned yet more: and believed not his wondrous works.

33 Therefore their days did he consume in vanity: and their years in trouble.

34 When he slew them, they sought him: and turned them early, and enquired after God.

35 And they remembered that God was their strength: and that the high God was their Redeemer.

36 Nevertheless, they did but utter him with their mouth: and assembled with him in their tongue.

37 For their heart was not whole with him: neither continued they steadfast in his covenant.

38 But he was so merciful, that he

23 Om dat zy in God niet geloofden/ en op zyn heil niet vertrouwden,

24 Daar hy den wolken van boven gebod / en de deuren des hemels opende.

25 En regende op hen het Man om te eten/ en gaf hen hemels koozn,

26 Een iegelyk at het brood der Magtigen: hy zond hen teerkost tot verzadinge.

27 Hy dreef den Oostenvind voort in den hemel/ en boerde de Zuidenvind aan door zyne sterkte,

28 En regende op hen vleesch als stof/ en gebleugelt gebogelte als zand der zeen.

29 En dede 't ballen in 't midden zyns legers/ rontom zyne wooningen.

30 Doe aten zy en werden zeer zat: zo dat hy hen haren lust toebagte. Zy waren nog niet verzemd van hare lust:

31 Hare spyze was nog in haren mond / als Gods toorn tegen hen opging/ dat hy van hare betste doode/ en de uitgelezene Israels nederhelde.

32 Boven dit alles zondigden zy nog/ ende geloofden niet/ door zyne wonderen.

33 Dies deed hy haare dagen vergaan in pdelheid/ en haare jaren in verschrikkinge.

34 Als hyze doode/ zo vraagden zy na hem; en keerden weder/ en zогten God bzoeg.

35 En gedagten dat God haare rotzsteen was; en God de Alderhoogste haare verlosser.

36 En zy bleiden hem met haren mond; en lozen hem met hare tonge.

37 Want haare herte was niet recht met hem; en zy waren niet getrouw in zyn verbond.

38 Dog hy barmhertig zynde/ forgave

forgaveth their misdeeds: and destroyed them not.

39 Yea, many a time turned he his wrath away: and would not suffer his whole displeasure to arise.

40 For he considered that they were but flesh: and that they were even a wind that passeth away, and cometh not again.

41 Many a time did they provoke him in the wilderness: and grieved him in the desert.

42 They turned back, and tempted God: and moved the holy One in Israel.

43 They thought not of his hand: and of the day when he delivered them from the hand of the enemy;

44 How he had wrought his miracles in Egypt: and his wonders in the field of Zoan.

45 He turned their waters into blood: so that they might not drink of the rivers.

46 He sent lice among them, and devoured them up: and frogs to destroy them,

47 He gave their fruit unto the caterpillar: and their labour unto the grasshopper.

48 He destroyed their vines with hail-stones: and their mulberry-trees with the frost.

49 He smote their cattle also with hail-stones: and their flocks with hot thunder-blows.

50 He cast upon them the furiousness of his wrath, anger, displeasure and trouble: and sent evil angels among them,

51 He made a way to his indignation, and spared not their soul from death: but gave their life over to the pestilence.

52 And smote all the firstborn in Egypt: the most principal and mightiest in the dwellings of Ham.

53 But as for his own people, he led them forth like sheep: and carried them in the wilderness like a flock,

54 He brought them out safely,

berzoende de ongerechtigheid / ende verdozfe niet;

39 Maar wende dikwils zyne toorn af / ende wekte zyne gantsche grimmigheid niet op.

40 En hy dagte dat zy bleefsc waren: een wind die henen gaat en niet wederkeerd.

41 Hoe dikwils verbitterden zy hem in de woestijne! deden hem smerte aan in de wildernisse!

42 Want zy kwamen al weder en verzogten God; en stelden den Heiligen Israels een perk.

43 Zy dagten niet aan zyne hande aan den dag / doe hyze van den wederpartyder verlosste.

44 Hoe hy zyne teekenen stelde in Egypten: en zyne wonderheden in den helde Zoan.

45 En hare bloeden in bloed veranderde; en hare stroomen / op dat zy niet zouden dzinken.

46 Hy zond een vermenginge van ongedierte onder haar / dat haar verdoerde; en vozffen die haar verdozven.

47 En hy gaf haar gewas den kruzdworm; en haren arbeid den spzinkhaan.

48 Hy doode hare wydstok door den hagel; en hare wilde vygeboommen door vyperigen hagelsteen.

49 Ook gaf hy haar vee den hage over: en hare beesten den vyperigen kolen.

50 Hy zond onder hen de hittighe zyns toorns / verbolgentheid en verstoortheid en benaauwtheid; met uitzendinge der boden van veel kwaade.

51 Hy woeg een pad voor zyne toorn: hy onttrok hare ziele niet van den dood: en haar gedierte gaf hy aan de pestilentie over.

52 En hy sloeg al het eerstgeboorne in Egypten: het beginzel der kragtten in de tenten Chams.

53 En hy voerde zyn volk als schapen; en leiddeze als een kudde in de woestijne.

54 Ja hy leiddeze zekerlyk / zo dat

that they should not fear: and overwhelmed their enemies with the sea.

55 And brought them within the borders of his sanctuary: even to his mountain, which he purchased with his right hand.

56 He cast out the heathen also before them: caused their land to be divided among them for an heritage, and made the tribes of Israel to dwell in their tents.

57 So they tempted and displeased the most high God: and kept not his commandments;

58 But turned their backs, and fell away like their forefathers: starting aside like a broken bow.

59 For they grieved him with their high-altars: and provoked him to displeasure with their images.

60 When God heard this, he was wroth: and took sore displeasure at Israel;

61 So that he forsook the tabernacle in Silo: even the tent that he pitched among men.

62 He delivered their power into captivity: and their beauty into the enemies hand.

63 He gave his people over also to the sword: and was wroth with their inheritance.

64 The fire consumed their young men: and their maidens were not given to marriage.

65 Their priests were slain with the sword: and there were no widows to make lamentation.

66 So the Lord awaked as one out of sleep: and like a giant refreshed with wine.

67 He smote his enemies in the under parts: and put them to a perpetual shame.

68 He refused the tabernacle of Joseph: and chose not the tribe of Ephraim;

69 But chose the tribe of Judah: even

ze niet breeiden: want de zee hadde hare vyanden overdekt.

55 En Hy bragt ze tot de landpalen zijner heilichheid: tot dezen berg / dien zijne rechterhand verkrengen heeft.

56 En Hy verdroef door haar aangezichte de Heidenen / en deed ze vallen in 't snoer harer erfenis: en deed de stammen Israels in hare tenten woonen.

57 Maar zij verzogten en verbitsterden God den Alderhoogsten; en onderhielden zijne getuigenissen niet.

58 En zij weken te rugge / en handelden trouwlooslyk / gelyk haare vaders: zij zijn omgekeerd als een bedriegelyke bogen.

59 En zij verwekten hem tot toorn door haare hoogten; en verwekten hem tot vuer door haare gesneden beelden.

60 God hoorde 't / en werd verbolgen / en versmaade Israel zeer.

61 Dies verliet Hy den Tabernakel te Silo; de Tente / die Hy tot een wooning gesteld hadde onder de menschen.

62 En Hy gaf zijne sterkte in de gevangenis / en zijne heerlijkheid in de hand des wederpartijders.

63 En Hy leverde zijn volk over ten zwaard / en werd verholgentegen zijne erfenis.

64 Het vuur verteerde hare Jongelingen; en haare jonge Dochters werden niet gezezen.

65 Hare Priesters bielen door het zwaard; en hare weduwen weenden niet.

66 Doe ontwaakte de Heere / als een slapende; als een held die jucht van den wip.

67 En Hy sloeg zijne wederpartijders aan 't achterste; Hy deed hen eeuwiges schandte aan.

68 Doch Hy verwierp de Tente Josephs; en de stam Ephraïms verkoos Hy niet.

69 Maar Hy verkoos de stam-

the

the hill of Sion which he loved.

70 And there he built his temple on high: and laid the foundation of it like the ground which he hath made continually.

71 He chose David also his servant: and took him away from the sheeps-folds.

72 As he was following the ewes great with young ones he took him: that he might feed Jacob his people, and Israel his inheritance.

73 So he fed them with a faithful and true heart: and ruled them prudently with all his power.

Morning Prayer.

Psalm 79. Deus, venerunt.

O God, the heathen are come into thine inheritance: thy holy temple have they defiled, and made Jerusalem an heap of stones.

2 The dead bodies of thy servants have they given to be meat unto the fowls of the air: and the flesh of thy saints unto the beasts of the land.

3 Their blood have they shed like water on every side of Jerusalem: and there was no man to bury them.

4 We are become an open shame to our enemies: a very scorn and derision unto them that are round about us.

5 Lord, how long wilt thou be angry: shall thy jealousy burn like fire for ever?

6 Pour out thine indignation upon the heathen that have not known thee: and upon the kingdoms that have not called upon thy Name.

7 For they have devoured Jacob: and laid waste his dwelling place.

8 O remember not our old sins, but have mercy upon us; and that soon: for we are come to great misery.

me Juda; den berg Zion / dien lief hadde.

70 En Hy bouwde syn Heiligdom als hoogten; als de aarde / die Hy gegrond heeft in eeuwigheid.

71 En Hy verkoos synen knecht David; en nam hem van de schaapskoojen.

72 Van agter de zogende schape deed Hy hem komen / om te weiden Jacob syn volk / en Israel syn erfenis.

73 Ook heeft Hy ze geweid na oprechtigheid synes herten: en heeft ze geleid met een zeer verstandig beleid syner handen.

Morgenlof.

Deus, venerunt.

O God / Heidenen syn gekomen in ulwe erffenisse; syn hebben den Tempel ulwer heilichheid verontreinigt; syn hebben Jeruzalem steenhoopen gesteld.

2 Syn hebben de doode lichaamen ulwer knechten aan 't gevogelte der hemels tot spijze gegeven: het bloed ulwer gunstgenooten aan 't gebeest des lands.

3 Syn hebben haar bloed rondom Jeruzalem als water vergooten / daar was niemand die ze begroef.

4 Wy syn onzen naburen omfmaadheid geworden: een spot schijnt dien / die rondom ons syn.

5 Hoe lange / Heere / zult gy ons wiglyk tooznen? zal ulwen puer buur branden?

6 Stort ulwe grimmichheid uit over de Heidenen / die u niet kennen: over de Koninkryken / die ulwen niet aanroepen.

7 Want men heeft Jacob opgeten; en syn hebben syn liefspe ninge verwoestet.

8 Gedenkt ons der boorige daden niet: haast u / laat ulwe barmhertigheden ons hoorhomen; want wy syn zeer dunne geworden.

9 Help us, O God of our salvation, for the glory of thy Name: O deliver us, and be merciful unto our sins for thy Namesake.

10 Wherefore do the heathen say: Where is now their God?

11 O let the vengeance of thy servants blood that is shed: be openly shewed upon the heathen in our sight.

12 O let the sorrowful sighing of prisoners come before thee: according to the greatness of thy power, preserve thou those that are appointed to die.

13 And for the blasphemy, where-with our neighbours have blasphemed thee: reward thou them, O Lord, seven-fold into their bosom.

14 So we that are thy people and sheep of thy pasture, shall give thee thanks for ever: and will always be shewing forth thy praise from generation to generation.

Psalm 80. Qui regis Israel.

1 Hear, O thou shepherd of Israel, thou that leadest Joseph like a sheep: shew thy self also, thou that sittest upon the Cherubims.

2 Before Ephraim, Benjamin, and Manasse: stir up thy strength, and come, and help us.

3 Turn us again, O God: shew the light of thy countenance, and we shall be whole.

4 O Lord God of hosts: how long wilt thou be angry with thy people, and prayest?

5 Thou feedest them with the bread of tears: and givest them plenteousness of tears to drink.

6 Thou hast made us a very strife unto our neighbours: and our enemies laugh us to scorn.

7 Turn us again, thou God of hosts: shew the light of thy countenance, and we shall be whole.

8 Thou hast brought a vine out of

9 Helpt ons / O God onzes heils! ter oorzaak van de eere uwes naams; en red ons / en doet verzoeninge over onze zonden / om uwes Naams wille.

10 Waarom zouden de Heidenen zeggen / Waar is haar God?

11 Laat de wraake des vergooten bloeds uwer knechten onder de Heidenen voor onze oogen bekend worden.

12 Laat het gekerm der gebangenen voor uw aanschyn komen: behoud overig de kinderen des doods / na de grootheid uwes arms.

13 En geeft onzen nabuuren zebenboudig weder in haren schoot haren smaad / daar mede zy u / O Heere / gesmadet hebben.

14 Zo zullen wy / uw volk / en de schapen uwer weide / u loben in eeuwigheid / van geslagte tot geslagte: wy zullen uwen roem vertellen.

Qui Regis Israel.

O Herder Israels / neem ter ooren: die Joseph als schapen leiwet; die tusschen de Cherubim zit / verschyn blinkende.

2 Wekt uwe magt op voor het aangezicht van Ephraim / en Benjamin / en Manasse / en komt tot onze verlossinge.

3 O God / brenge ons weder / en laat uw aanschyn lichten / zo zullen wy verlost worden.

4 O Heere / God der Heerscharen / hoe lange zult gy rooken tegen 't gebed uwes volks?

5 Gy spijst ze met traanenbrood; en drenkt ze met traanen uit een dzieleling.

6 Gy hebt ons onzen nabuuren tot een twist gestelt / en onze banden spotten onder haar.

7 O God der Heerscharen / brenge ons weder / en laat uw aangezigte lichten / zo zullen wy verlost worden.

8 Gy hebt een wijnstok uit Egypte

Egypt: thou hast cast out the heathen and planted it.

9 Thou madest room for it: and when it had taken root, it filled the land.

10 The hills were covered with the shadow of it: and the boughs thereof were like the goodly cedar-trees.

11 She stretched out her branches unto the sea: and her boughs unto the river.

12 Why hast thou then broken down her hedge: that all they that go by pluck off her grapes?

13 The wild boar out of the wood doth root it up: and the wild beasts of the field devour it.

14 Turn thee again, thou God of hosts, look down from heaven: behold, and visit this vine;

15 And the place of the vineyard that thy right hand hath planted: and the branch that thou madest so strong for thy self.

16 It is burnt with fire and cut down: and they shall perish at the rebuke of thy countenance.

17 Let thy hand be upon the man of thy right hand: and upon the son of man whom thou madest so strong for thine own self.

18 And so will not we go back from thee: O let us live, and we shall call upon thy Name.

19 Turn us again, O Lord God of hosts: shew the light of thy countenance, and we shall be whole.

Psalms 81. Exultate Deo.

Sing ye merrily unto God our strength: make a cheerful noise unto the God of Jacob.

2 Take the psalm, bring hither the tabret: the merry harp with the lute.

3 Blow up the trumpet in the new-moon: even in the time appointed, and upon our solemn feast-day.

4 For this was made a statute for

ten overgebracht / hebt de Heiden verdriven / en hebt den zelven geplant

9 Gy hebt de plaatze voor hem bereid / en zyne woortelen doen inwoonen / zo dat hy het land verdunde heeft.

10 De bergen zyn met zyne schaduw bedekt geweest / en zyne ranken waren als Cedarboomen Gods

11 Hy schoot zyne ranken uit tot aan de zee / en zyne scheuten tot aan de Riviere.

12 Daarom hebt gy zyne muren doorgebroken / zo dat alle die daerweg voorby gaan / hem plukken.

13 Het zwijn uit den woude heeft hem uitgewoet / en 't wild des velds heeft hem afgeweid.

14 O God der Heerscharen / hoe dog weder / aanschouwd uit den hemel en ziet / en bezoekt dezen wydestok;

15 Ende de stamme die uwer rechterhand geplant heeft / en dat om de Zone dien gy al gesterkt hebt:

16 Zy is met vuur verbrand / is afgehouten: zy komen om de t'scheiden uwer aangezichts.

17 Uwer hand zy ober den man uwer rechterhand / ober des menschen Zone / dien gy al gesterkt hebt.

18 Zo zullen wy van al niet teruggekeeren: behoud ons in 't leven / zo zullen wy uwen Naame aanroepen.

19 O Heere / God der Heerscheren! brenge ons weder / laat u aanschyn lichten / zo zullen wy bevestigd worden.

Exultate Deo.

Zingt vrolijk Gode onze Sterke: Zingt den God Jacob.

2 Heeft een Psalm op / engeest trommel: de liefstike harp met de lute.

3 Blaast de bazuin in de nieuwe Maane / ter bestemder tyd op onzen Feestdag.

4 Want dat is een inzetting

iel: and a law of the God of Ja-

This he ordained in Joseph for a
simony: when he came out of the
land of Egypt: and had heard a
strange language.

He Teased his shoulder from the bur-
den: and his hands were delivered
from making the pots.

Thou calledst upon me in trou-
ble, and I delivered thee: and heard
thee, what time as the storm fell upon
thee.

I proved thee also: at the waters
of Meribah.

Hear, O my people, and I will
hear thee, O Israel: if thou wilt
listen unto me,

So There shall no strange god be
before thee: neither shalt thou worship
any other God.

I am the Lord thy God, who
brought thee out of the land of Egypt:
open thy mouth wide, and I shall
fill it.

But my people would not hear
my voice: and Israel would not obey
me.

So I gave them up unto their
own hearts lusts: and let them follow
their own imaginations.

O that my people would have
listened unto me: for if Israel had
obeyed in my ways,

I should soon have put down
my enemies: and turned my hand
against their adversaries.

The haters of the Lord should
have been found liars: but their time
should have endured forever.

He should have fed them also
with the finest wheat-flour: and with
the fat of the stony rock should I
have satisfied thee.

Israel/ een regt van den God Ja-
cob.

5 Hy heeft het gezet tot een getu-
genisse in Joseph / als hy uitgeto-
gen was tegen Egyptenland: als
waar ik gehoord hebbe een sprake die
ik niet verstond.

6 Ik hebbe zynen schouder van
den last onttrokken; zyne handen
zyn van de potten ontslagen.

7 In de benaauwdheid riept gy /
en ik hielp u uit. Ik antwoorde u
uit de schuilplaats des donders.

8 Ik beproefde u aan de wateren
van Meriba / Sela!

9 Mijn volk/ zeide ik / hoorz toe/
en ik zal onder u betuigen: Israel / of
gy na my hoorzet.

10 Daar zal onder u geen uitlands
God wezen / en gy zult u voor geen
vreemden God nederbuigen.

11 Ik ben de Heere ulwe God / die
u hebbe opgevoerd uit het land van
Egypten: Doet ulwen mond wyd
open / en ik zal hem vervullen.

12 Maar mijn volk heeft myne
stemme niet gehoord; en Israel heeft
myner niet geluid.

13 Dies heb ik het overgege-
ven in 't goedduncken haares her-
ten / dat ze wandelden in hare raads-
slagen.

14 Och dat mijn volk na my ge-
hoord hadde! dat Israel in myne
wegen getwandeld hadde!

15 In korten zoude ik hare vyan-
den gedeymt hebben / en myne hand
gelwend hebben tegen haare weder-
partijders.

16 Die den Heere haten / zouden
zich hem geveinsdelyk onderworpen
hebben / maar haar lieder tyd zoude
eenwig geweest zyn.

17 En Hy zoude het gespyst heb-
ben met het vette der tarwe: Ja ik
zoude u verzadigt hebben met honig
uit de rotsstenen.

Evening Prayer.

Psalm 82. *Deus stetit.*

God standeth in the congregation of princes: he is a Judge among gods.

2 How long will ye give wrong judgment: and accept the persons of the ungodly?

3 Defend the poor and fatherless: see that such as are in need and necessity have right.

4 Deliver the out-cast and poor: save them from the hand of the ungodly.

5 They will not be learned nor understand, but walk on still in darkness: all the foundations of the earth are out of course.

6 I have said, Ye are gods: and ye are all the children of the most High.

7 But ye shall die like men: and fall like one of the princes.

8 Arise, O God, and judgethou the earth: for thou shalt take all heathen to thine inheritance.

Psalm 83. *Deus, quis similis?*

Hold not thy tongue, O God, keep not still silence: refrain not thy self, O God.

2 For lo, thine enemies make a murmuring: and they that hate thee, have lifted up their head.

3 They have imagined craftily against thy people: and taken counsel against thy secret ones.

4 They have said, Come, and let us root them out, that they be no more a people: and that the name of Israel may be no more in remembrance.

5 For they have cast their heads together with one consent: and are confederate against thee;

6 The tabernacles of the Edomites and the Ismaelites: the Moabites and Hagarens;

7 Gebal and Ammon, and Amalech: the Philistines, with them that dwell at Tyre.

Avondlof.

Deus stetit in Synagoga.

God staat in de vergadering Gods: Hy oordeelt in 't midden der Goden.

2 Hoe lange zult gy lieden oordeelen/ en het aangezichte der geloozen aanneemen/ Sela!

3 Doet regt den armen/ en den tweez; regtveerdigt den verdrukten en den armen.

4 Verlost den armen en den hoeftigen/ rukt hem uit der godloos hand.

5 Zy weten niet/ nog verstaan niet/ zy wandelen steeds in duisternisse: dies wankelen alle fondamenten der aarde.

6 Ik hebbe wel gezeid/ Gy Goden; en gy zyt alle kinderen Afdwergs:

7 Hoortans zult gy sterben een mensch; en als een van de menschen zult gy ballen.

8 Staat op/ O God/ oordeel het aardsch: want Gy beziet Natien.

Deus, quis similis?

O God/ en zwijgd niet/ en niet als doof/ nog zy stille/ O God!

2 Want ziet/ utwe byanden vretgetier; en utwe haters steken den op.

3 Zy maken listiglyk een beraden aanslag tegen utw volk/ en beslagen haar tegen utwe verbon-

4 Zy hebben gezeid/ Laatze ons uitroeijen/ datze geen meer zyn: dat des naams niet meer gedacht worde.

5 Want zy hebben in 't beraden men geraadslaagt: tegen utw zy een verbond gemaakt.

6 De tenten Edoms/ en der Philisten/ Moab en der Hagaren

7 Gebal/ en Ammon/ en Palestina/ met de inwoonders Tyrus.

Assur also is joyned with them : have holpen the children of Lot.

But do thou to them as unto the Canaanites : unto Sifera , and unto the brook of Kison ;

Who perished at Endor : and as the dung of the earth.

Make them and their princes Oreb and Zeb : yea , make all princes like as Zeba and Sal-

Who say , Let us take to our : the houses of God in pos-

O my God , make them like a wheel : and as the stubble to the wind ;

Like as the fire that burneth up wood : and as the flame that consumeth the mountains.

Perscute them even so with thy : and make them afraid with thy arm.

Make their faces ashamed , O : that they may seek thy Name.

Let them be confounded and ever more and more : let them to shame and perish.

And they shall know that thou Name is Jehovah : art only the mightiest over all the earth.

Psalm 84. *Quam dilecta !*

How amiable are thy dwellings ! O Lord of hosts !

My soul hath a desire and longeth into the courts of the : my heart and my flesh rejoyce in thy living God.

The sparrow hath found her nest , and the swallow a nest , where she may lay her young : even so , O Lord of hosts , my King God.

Blessed are they that dwell in thy house : they will be alway praising

8 Ook heeft zig Assur by hen geboegd : zy zyn den kinderen Lots tot een arm geweest / Sela !

9 Doet hen als Midian / als Sifera / als Abin aan de beke Kison.

10 Die verdelgt zyn te Endor : zy zyn geworden tot dreck der aarde.

11 Maakt haar en hare Princen als Oreb / en als Zeb ; en alle hare Dorsten als Zebah en als Zalmana.

12 Wie zeiden / Laat ons de schoone wooningen Gods booz ons in erfelijke bezittinge hebben.

13 Myn God / maakt ze als een werf : als stoppelen booz den wind.

14 Gelyk het tuyn een woud verbrand : en gelyk de blainne de bergen aansteekt.

15 Vervolgt ze also met uwe ontrouwen : en verschrjkt ze met uwe draaiwind.

16 Maakt haar aangezichte vol schande / op datze / O Heere / uwen Naame zoeken.

17 Laatze beschaamt en verschrjkt wezen tot in der eeuwigheid / en laatze schaamtrood worden en omkomen.

18 Op datze weten / dat gy alleen met uwen Naame zyt de Heere / de Alverhoogste ober de gantsche aarde.

Quam dilecta tabernacula !

Hoe lieflyk zyn uwe wooningen / O Heere der Heerschen !

2 Myn siele is begeertig / en besuypt ook van verlangen na de woonhoven des Heeren : myn herte en myn vlees roepen uit tot den levendigen God.

3 Zelfs bindt de musse een huis / en de zwaluwe een nest booz haar / daar ze haare jongkens legt / by uwe altaren / Heere der Heerschen / myn Koning en myn God.

4 Welgehalzig zynze die in uwe huis wooten ; zy prysen u gestadigh / Sela !

5 Blessed is the man whose strength is in thee : in whose heart are thy ways.

6 Who going through the vale of misery , use it for a well : and the pools are filled with water.

7 They will go from strength to strength : and unto the God of gods appeareth every one of them in Sion.

8 O Lord God of hosts, hear my prayer : hearken, O God of Jacob.

9 Behold, O God our defender : and look upon the face of thine Anointed.

10 For one day in thy courts : is better than a thousand.

11 I had rather be a doorkeeper in the house of my God : than to dwell in the tents of ungodliness.

12 For the Lord God is a light and defence : the Lord will give grace and worship , and no good thing shall he withhold from them that live a godly life.

13 O Lord God of hosts : blessed is the man that putteth his trust in thee.

Psalm 85. Benedixisti, Domine.

Lord, thou art become gracious unto thy land : thou hast turned away the captivity of Jacob.

2 Thou hast forgiven the offence of thy people : and covered all their sins.

3 Thou hast taken away all thy displeasure : and turned thy self from thy wrathful indignation.

4 Turn us then , O God our Saviour : and let thine anger cease from us.

5 Wilt thou be displeased at us for ever : and wilt thou stretch out thy wrath from one generation to another ?

6 Wilt thou not turn again and quicken us : that thy people may rejoyce in thee ?

5 Welgelukzalig is de mensch / wiens sterkte in **U** is / in welker herte de gebaande wegen **zyn**.

6 Als **zy** dooz het dal der moerdesieboom en doorgaan / stellen **zy** hem tot een fonteyne / ook zal den regen haar gantsch rphelpk overdekken.

7 **Zy** gaan van kragt tot kragt een iegelyk van haar zal berispen dooz **God** in **Zion**.

8 Heere / **God** der Heirscharen hoorz myn gebed : neemt het ter oore / **O God** **Jacobs** / Sela!

9 **O God** / onze schild / ziet / o ganschouwd het aangezigt uw Bezalfden.

10 Want een dag in uw boezem / is beter dan duizend elders.

11 Ik koos liever aan den doorp in het Huis mynes **Gods** te wezen dan lange te woonen in de tenten der godloosheid.

12 Want **God** de Heere is een Zonne en Schild ; de Heere zal gade en eere geben ; **Hy** zal goede niet onthouden den genen in oprechtigheid wandelen.

13 Heere der Heirscharen / welgelukzalig is de mensch die op **U** vertrouwt.

Benedixisti, Domine.

G**h** **zyt** **u**wen lande gunstig geweest / Heere : de gebangen **Jacobs** hebt **gy** gewend.

2 De misdaad uwes volkes hebt **gy** weg genomen : **Gy** hebt alle zonden bedekt / Sela!

3 **Gy** hebt weg genomen al verbolgentheid : **Gy** hebt **U** gelu van de hittigheid uwes toorns.

4 Brengt ons weder / **O God** zes heils ; en doet te niet uw enigheid over ons.

5 Zult **gy** eeuwiglyk tegen toornen : zult **gy** **u**wen toorn uitsteken van geslagte tot geslagte ?

6 Zult **gy** ons niet weder leven maken : op dat uw volk zich verblyde ?

7 Shew us thy mercy, O Lord:
and grant us thy salvation.

8 I will hearken what the Lord
God will say concerning me: for he
shall speak peace unto his people and
to his saints, that they turn not again.

9 For his salvation is nigh them
that fear him: that glory may dwell
in our land.

10 Mercy and truth are met toge-
ther: righteousness and peace have
kissed each other.

11 Truth shall flourish out of the
earth: and righteousness hath looked
down from heaven.

12 Yea, the Lord shall shew loving
kindness: and our land shall give her
increase.

13 Righteousness shall go before
him: and he shall direct his going in
the way.

Morning Prayer.

Psalm 86. *Inclina, Domine.*

O bow down thine ear, O Lord,
and hear me: for I am poor and
in misery.

2 Preserve thou my soul, for I am
weak: my God, save thy servant that
trusteth his trust in thee.

3 Be merciful unto me, O Lord:
for I will call daily upon thee.

4 Comfort the soul of thy servant:
for I have cried unto thee, O Lord, do I lift up
my soul.

5 For thou, Lord, art good and
merciful: and of great mercy unto all
that call upon thee.

6 Give ear, Lord, unto my prayer:
and ponder the voice of my humble
requests.

7 In the time of my trouble I will
cry upon thee: for thou hearest me.

8 Among the gods there is none
like unto thee, O Lord: there is not
one that can do as thou dost.

7 Toond ons ulwe goedertieren-
heid / O Heere / en geest ons ulw
heil.

8 Ik zal hooren wat God de Hee-
re spreken zal / want Hy zal tot syn
volk / en tot synne gunstgenooten van
bzeede spreken / maar dat ze niet we-
der tot dwaasheid keeren.

9 Zekerlyk / syn heil is na by den
genen die hem bzezen / op dat in onzen
lande eere woone.

10 De goedertierenheid en waar-
heid zullen malkanderen ontmoeten:
de gerechtigheid en bzeede zullen mals-
kanderen kussen.

11 De waarheid zal uit der aarde
spruiten / en gerechtigheid zal van den
hemel neder zien.

12 Ook zal de Heere 't goede ge-
ben: en ons land zal synne bzeucht
geben.

13 De gerechtigheid zal voor syn
aangezichte heenen gaan; en hy zal ze
zetten op den weg synner voetstappen.

Morgenlof.

Inclina, Domine, aurem.

H Heere / neigd ulwe oore / ver-
hoord my; want ik ben elendig
en noodduftig.

2 Belwaard myne ziele / want ik
ben ulwe gunstgenood / O Gy myn
God! verlost ulwe knecht die op U
betrouwd.

3 Zyt my genadig / Heere / want
ik roepe tot U den gantschen dag.

4 Verheugt de ziele ulwes knechts:
want tot U / Heere / verheffe ik my-
ne ziele.

5 Want Gy / Heere / zyt goed en
geern vergevende; en van groote goe-
dertierenheid allen die U aanroepen.

6 Heere / neemt myn gebed ter
ooren! en merkt op de stemme myner
smeekingen.

7 In den dag myner benaantude
heid roepe ik U aan / want Gy ver-
hoord my.

8 Onder de Goden is niemand U
gelijk / Heere / en daar syn geene ge-
lyk ulwe werken.

9 All nations whom thou hast made, shall come and worship thee, O Lord: and shall glorifie thy Name.

10 For thou art great, and dost wondrous things; thou art God alone.

11 Teach me thy way, O Lord, and I will walk in thy truth: O knit my heart unto thee, that I may fear thy Name.

12 I will thank thee, O Lord my God, with all my heart: and will praise thy Name for evermore.

13 For great is thy mercy toward me: and thou hast delivered my soul from the nethermost hell.

14 O God, the proud are risen against me: and the congregations of naughty men have sought after my soul, and have not set thee before their eyes.

15 But thou, O Lord God, art full of compassion and mercy: long-suffering, plenteous in goodness and truth.

16 O turn thee then unto me, and have mercy upon me: give thy strength unto thy servant, and help the son of thine handmaid.

17 Shew some token upon me for good, that they who hate me, may see it, and be ashamed: because thou, Lord, hast holpen me, and comforted me.

Psalm 87. Fundamenta ejus.

HEr foundations are upon the holy hills: the Lord loveth the gates of Sion more than all the dwellings of Jacob.

2 Very excellent things are spoken of thee: thou city of God.

3 I will think upon Rahab and Babylon: with them that know me.

4 Behold ye the Philistines also: and they of Tyre, with the Morians, lo, there was he born.

5 And of Sion it shall be reported

9 Alle de Heidenen / Heere / die gemaakt hebt / zullen komen / en zullen haar loofen / en aanfchyn neder leggen / en uwen naame eeren.

10 Want Gy zyt groot / en doet wonderwerken: Gy alleen zyt God.

11 Leert my / Heere / uwen weg / ik zal in uwe waarheid wandelen / vereenigt myn herte tot de uyver uwen Naams.

12 Heere / myn God / ik zal u myn gantsche herte loben / en ik zal uwen Naame eeren in eeuwigheid.

13 Want uwe goedertierenheid is groot over my; ende gy hebt myn ziele uit het onderste des grafs uingeluikt.

14 O God / de hoochaerdige staat tegen my op / en de vergaderingen der tprannen zoeken myne ziele: Gy stellen u niet loof hare oogen.

15 Maar Gy / Heere / zyt barmhertig en genadig God / langmoedig / en groot van goedertierenheid en waarheid.

16 Wend u tot my / en zyt my genadig / geest uwen knecht uwe stercke / en verlost den zoone uwer dienstmaagd.

17 Doet aan my een teken van goede / op dat het myne haters zullen en beschaamd worden / als Gy / Heere / my geholpen / en my getrouwt hebben.

Fundamentum ejus.

Zijn grondslag is op de heilige der heilichheid. De Heere bemint de poorten Zions boven alle wooningen Jacobs.

2 Zeer heerlyke dingen worden van u gesproken / O Stad Gods Sela!

3 Ik zal Rahab en Babel melden / onder de gene die myn enen.

4 Ziet de Philistyn / en de Tyrer / met de Moors / deze is allen geboren.

5 Ende van Zion zal gezegd

for he was born in her: and the most high shall stablish her.

6 The Lord shall rehearse it when he writeth up the people: that he was born there.

7 The singers also and trumpeters shall rehearse: all my fresh springs shall be in thee.

Psalm 88. *Domine Deus.*

O Lord God of my salvation, I have cried day and night before thee: O let my prayer enter into thy presence, incline thine ear unto my calling.

2 For my soul is full of trouble: and my life draweth nigh unto hell.

3 I am counted as one of them that go down into the pit: and I have been even as a man that hath no strength.

4 Free among the dead, like unto them that are wounded, and lie in the grave: who are out of remembrance, and are cut away from thy hand.

5 Thou hast laid me in the lowest of deep: in a place of darkness, and in deep.

6 Thine indignation lieth hard against me: and thou hast vexed me with all thy storms.

7 Thou hast put away mine acquaintance far from me: and made me to be abhorred of them.

8 I am so fast in prison: that I cannot get forth.

9 My sight faileth for very trouble: mine eyes are stretched forth unto thee, O Lord, I have called daily upon thee, and have stretched forth my hands unto thee.

10 Dost thou shew wonders among the dead: or shall the dead rise again, and praise thee?

11 Shall thy loving kindness be remembered in the grave: or thy faithfulness in destruction?

12 Shall thy wondrous works be known in the dark: and thy right-

den/ Die/ en die is daar in geboren: en de Alderhoogste zelve zal ze bevestigen.

6 De Heere zal ze rekenen in 't opschryven der volkeren: zeggende/Deze is aldaar geboren/ Sela!

7 En de zangers/ gelyk de speelslieden/ mitsgaders alle myne sonde teinen zullen binnen U zyn.

Domine Deus salutaris.

O Heere God myns heils: by dag/ by nagte/ roepe ik u. Laat myn gebed uwe ooren tot myn gescrei.

2 Want myn ziele is der tegenheden zat/ en myn leven raakt tot aan het graf.

3 Ik ben gerekend met de gene die in den kuil nederdalen; ik ben gewoorden als een man die krachteloos is.

4 Afgezonderd onder de doode/ gelyk de verflagene/ die in 't graf liggen/ die gy niet meer gedenkt/ en zy zyn afgesneden van uwe hand.

5 Gy hebt my in den ondersten kuil geleid/ in duisternissen/ endiepten.

6 Uwe grimmigheid leid op my: Gy hebt my nedergedrukt met alle uwe baren/ Sela!

7 Myn bekende hebt gy verre van my gedaan; Gy hebt my hen tot een grooten grouwel gestelt.

8 Ik ben besloten/ en kan niet uitkomen.

9 Myn oog treurt van wegen verdrukkinge: Heere ik roepe tot U den gantschen dag: ik strekke myne handen uit tot U.

10 Zult gy wonder doen aan de dooden? ofte zullen de overledene opstaan? zullen ze U loven/ Sela.

11 Zal uwe goedertierenheid in 't graf verteld worden? Uwe getrouwheid in 't verderf?

12 Zullen uwe wonderen bekend worden in de duisternisse? en uwe

teousness in the land where all things are forgotten?

13 Unto thee have I cried, O Lord: and early shall my prayer come before thee.

14 Lord, why abhorrest thou my soul: and hidest thou thy face from me?

15 I am in misery, and like unto him that is at the point to die: even from my youth up, thy terrors have I suffered with a troubled mind.

16 Thy wrathful displeasure goeth over me: and the fear of thee hath undone me.

17 They came round about me daily like water: and compassed me together on every side.

18 My lovers and friends hast thou put away from me: and hid mine acquaintance out of my sight.

Evening Prayer.

Psalm 89. Misericordias Domini.

MY song shall be alway of the loving kindness of the Lord: with my mouth will I ever be shewing thy truth from one generation to another.

2 For I have said, Mercy shall be set up for ever: thy truth shalt thou stablish in the heavens.

3 I have made a covenant with my chosen: I have sworn unto David my servant,

4 Thy seed will I stablish for ever: and set up thy throne from one generation to another.

5 O Lord, the very heavens shall praise thy wondrous works: and thy truth in the congregation of the saints.

6 For who is he among the clouds: that shall be compared unto the Lord?

7 And what is he among the gods: that shall be like unto the Lord?

8 God is very greatly to be feared in the council of the saints: and to be had in reverence of all them that are round about him.

gerechtigheid in 't land der vergetenheid?

13 Maar ik / Heere / roep tot U en myn gebed komt U voor in den morgenstond.

14 Heere / waarom verstoet Gy myne ziele? en verbergt uw aanschyn voor my?

15 Van der jeugd aan ben ik verdrukt en doodbrakende: Ik draag uw verbaarnissen: ik ben ruysigmoedig.

16 Uw hittige toornigheid en gaet over my: uw verschrikkingen doen my vergaan.

17 Den gantschen dag omringt ze my als water: r'zamen omgeeft ze my.

18 Gy hebt vriend en medgezetter van my gedaan: myne bekenden in duisternisse.

Avondlof.

Misericordias Domini.

Ik zal de goedertierenheden der Heeren eeuwiglyk zingen: Ik zal uw waarheid met mynen mond bekend maken van geslachte tot geslachte.

2 Want ik hebbe gezegd / uw goedertierenheid zal eeuwiglyk voortduren: in de hemelen zult gy uw waarheid bevestigen zeggende:

3 Ik hebbe een verband gemaakt met myne uitverkorenen: Ik heb mynen knecht David gezworen.

4 Ik zal uw zaad in eeuwig bevestigen: en uw thron op uw knen van geslachte tot geslachte.

5 Dies loven de hemelen uw grootheid / O Heere / ook is uw trouwigheid in de gemeente der heiligen.

6 Want wie mag in den hemel gen den Heere geschat worden?

7 Wie is den Heere gelyk / of de kinderen der stercken?

8 God is grootelyk gedugden raad der Heestigen; en verhoort alle die rondom hem zyn.

9 O Lord God of hosts, who is like unto thee : thy truth, most mighty Lord, is on every side,

10 Thou rulest the raging of the sea : thou stillest the waves thereof when they arise,

11 Thou hast subdued Egypt and destroyed it : thou hast scattered thine enemies abroad with thy mighty arm.

12 The heavens are thine, the earth also is thine : thou hast laid the foundation of the round world, and all that therein is.

13 Thou hast made the north and the south ; Tabor and Hermon shall rejoice in thy Name,

14 Thou hast a mighty arm : strong is thy hand, and high is thy right hand.

15 Righteousness and equity are the habitation of thy seat : mercy and truth shall go before thy face,

16 Blessed is the people, O Lord, that can rejoice in thee : they shall walk in the light of thy countenance.

17 Their delight shall be daily in thy Name : and in thy righteousness shall they make their boast.

18 For thou art the glory of their strength : and in thy loving kindness thou shalt lift up our horns.

19 For the Lord is our defence : the holy One of Israel is our King.

20 Thou spakest sometime in visions unto thy saints, and saidst : I have laid help upon one that is mighty, I have exalted one chosen out of the people.

21 I have found David my servant : with my holy oyl have I anointed him.

22 My hand shall hold him fast : and my arm shall strengthen him.

9 O Heere God der Heirscharen ! wie is als Gy / grootmachtig / O Heere : en ulwe getrouwicheid is rondom U.

10 Gy heerst over de opgeblazenheid der zee : wanneer haare baren haar verheffen / zo stillt gy ze.

11 Gy hebt Khabab verbyzeld als een verslagenen : Gy hebt ulwe byanden verstrooid met den arm ulwer sterkte.

12 De Hemel is ulwe / ook is de Aarde ulwe : de wereld en haar volheid die hebt Gy gegrond.

13 Het Noorden en 't Zuiden die hebt Gy geschapen : Chabor en Hermon juchten in ulwen Name.

14 Gy hebt een arm met magt : ulwe hand is sterk / ulwe regterhand is hooge.

15 Gerechtigheid en gerigte zynde de vastigheid ulwes throns : goeder tierende en waarheid gaan voor ulw aanschyn henen.

16 Welgelukzalig is het volk / 't welk het geklang kent : O Heere ! zy zullen in het licht ulwes aanschyns wandelen.

17 Zy zullen haar den gantschen dag verheugen in ulwen Name : en door ulwe gerechtigheid verhoogt worden.

18 Want Gy zyt de heerlijkheid haarer sterkte : en door ulw welbehagen zal onzen hoozen verhoogt worden.

19 Want onze schild is van den Heere ; en onze Koning is van den Heiligen Israels.

20 Doe hebt Gy in een gezigte gesproken van ulwen Heiligen / en gezegd : Ik hebbe hulpe besteld by een Held : Ik hebbe een verkorenen uit den volk verhoogt.

21 Ik hebbe David myn knecht gebonden : met myne heilige Olie hebbe ik hem gezalfd.

22 Met welken myne hand vast bliven zal : ook zal hem mynen arm versterken.

23 The enemy shall not be able to do him violence: the son of wickedness shall not hurt him.

24 I will smite down his foes before his face: and plague them that hate him.

25 My truth also and my mercy shall be with him: and in my Name shall his horn be exalted.

26 I will set his dominion also in the sea: and his right hand in the floods.

27 He shall call me, Thou art my Father: My God, and my strong salvation.

28 And I will make him my first-born: higher than the kings of the earth.

29 My mercy will I keep for him for evermore: and my covenant shall stand fast with him.

30 His seed also will I make to endure for ever: and his throne as the days of heaven.

31 But if his children forsake my law: and walk not in my judgments;

32 If they break my statutes, and keep not my commandments: I will visit their offences with the rod, and their sin with scourges.

33 Nevertheless, my loving kindness will I not utterly take from him: nor suffer my truth to fail.

34 My covenant will I not break, nor alter the thing that is gone out of my lips: I have sworn once by my holiness, that I will not fail David.

35 His seed shall endure for ever: and his seat is like as the sun before me.

36 He shall stand fast for evermore as the moon: and as the faithful witness in heaven.

37 But thou hast abhorred and forsaken thine Anointed: and art displeased at him.

23 De hand zal hem niet dzingen: en de zone der ongerechtigheid zal hem niet onderdrukken.

24 Maar ik zal zyne wederpartijders verpletteren voor zyn aangesigte / en die hem haten zal ik plagen.

25 En myne getrouwigheid / en myne goedertierenheid zullen met hem zyn; en zyn hooft zal in mynen Naam verhoogt worden.

26 En ik zal zyne hand in de zee zetten; en zyne rechterhand in de rivieren.

27 Hy zal my noemen / Gy zyt myn Vader; myn God / en de rotssteen mynes heils.

28 Ook zal ik hem ten eerstgeboorenen zone stellen; ten Hoogsten over de Koningen der aarde.

29 Ik zal hem myne goedertierenheid in eeuwigheid houden; en myn verbond zal hem vast blyven.

30 En ik zal zyn zaad in der eeuwigheid zetten; en zynen thoon als de dagen der hemelen.

31 Indien zyne kinderen myne wet verlaten; en in myne regten niet wandelen;

32 Indien ze myne inzettingen ontheiligen; en myne geboden niet houden; zo zal ik haare overtredingen met de roede bezoeken; en haare ongerechtigheid niet plagen.

33 Maar myne goedertierenheid zal ik van hem niet wegneemen / nog in myne getrouwigheid niet feilen.

34 Ik zal myn verbond niet ontheiligen; en 't gene dat uit myne lippen gegaan is / zal ik niet veranderen. Ik hebbe eens gezworen by myne Heiligheid / zo ik aan David liege!

35 Zyn zaad zal in der eeuwigheid zyn; en zyn thoon zal voor my zyn gelijk de zonne.

36 Hy zal eeuwiglyk bevestigd worden / gelijk de Maan / ende de getuige in den hemel is getrouw. Selah!

37 Maar Gy hebt hem verstoet en vermorpen; Gy zyt verholgen geweest tegen uwen Gezalfden.

38 Thou hast broken the covenant
of thy servant : and cast his crown
to the ground.

39 Thou hast overthrowen all his
edges: and broken down his strong
holds.

40 All they that go by, spoil him;
and he is become a reproach to his
neighbours.

41 Thou hast set up the right hand
of his enemies: and made all his
adversaries to rejoyce,

42 Thou hast taken away the edge
of his sword: and givest him not
victory in the battle.

43 Thou hast put out his glory: and
cast his throne down to the ground.

44 The days of youth hast thou
shortened: and covered him with
dishonour,

45 Lord, how long wilt thou
hide thy self, for ever: and shall
thy wrath burn like fire?

46 O remember how short my
time is: wherefore hast thou made
all men for nought?

47 What man is he that liveth,
and shall not see death: and shall he
deliver his soul from the hand of hell?

48 Lord, where are thy old loving
kindnesses: which thou swarest unto
David in thy truth?

49 Remember, Lord, the rebuke
that thy servants have: and how I do
wee in my bosom the rebukes of
many people:

50 Wherewith thine enemies have
blasphemed thee, and slandered the
footsteps of thine Anointed: praised
be the Lord for evermore. Amen, and
Amen.

Morning Prayer.

Psalm 90. *Domine, refugium.*

Lord, thou hast been our refuge:
from one generation to another.

38 Gy hebt het verbond ulwes
knechts te niete gedaan: Gy hebt
zjne kroone ontheiligt tegen de
aarde.

39 Gy hebt alle zjne minnen
doorgezooken: Gy hebt zjne de-
stingen neder gelworpen.

40 Alle die den weg voorby gins-
gen/ hebben hem berooft/ zynen na-
minnen is hy tot een smaad geweest.

41 Gy hebt de rechterhand zjner
wederpartijders verhoogt: Gy hebt
alle zjne handen verbljnd.

42 Gy hebt ook de scherpte zjnes
zweerds omgekeerd: en hebt hem
niet staande gehouden in den strijd.

43 Gy hebt zjne schoonheid doen
ophouden: en Gy hebt zynen thoon
ter aarde neder gestooten.

44 Gy hebt de dagen zjner jeugd
verkort: Gy hebt hem met schaamte
overdekt/ Sela!

45 Hoe lange O Heere! Zult Gy
u steeds verbergen: zal ulwe grim-
migheid handen als een byer?

46 Gedenkt van hoedanige eeuwe
dat ik ben: Waarom zoud Gy aller
menschen kinderen te vergeefs ge-
schapen hebben?

47 Wat man leeft 'er die den dood
niet zien en zal? Die zjne ziele zal be-
zyjden van 't geweld des grafs:
Sela!

48 Heere/ waar zyn ulwe voorige
goedertierenheden/ die Gy David ge-
zworen hebt/ by ulwe trouwe?

49 Gedenkt Heere aan den smaad
ulwer knechten/ dien ik in mynen
boezem dzage van alle groote volken.

50 Daar mede/ O Heere/ ulwe
handen smaden/ daar mede zy de
voetstappen ulwes Bezalsden sma-
den. Beloofst zy de Heere in der eeu-
wigheid/ Amen/ ja Amen!

Morgenlof.

Domine, refugium.

Hereere/ Gy zyt ons geweest een
toevlucht van geslagte tot ge-
slagte,

2 Before the mountains were brought forth, or ever the earth and the world were made: thou art God from everlasting, and world without end.

3 Thou turnest man to destruction: again thou sayst, Come again, ye children of men.

4 For a thousand years in thy sight, are but as yesterday: seeing that is past as a watch in the night.

5 As soon as thou scatterest them, they are even as a sleep: and fade away suddenly like the grass.

6 In the morning it is green, and groweth up: but in the evening it is cut down, dried up, and withered.

7 For we consume away in thy displeasure: and are afraid at thy wrathful indignation.

8 Thou hast set our misdeeds before thee: and our secret sins in the light of thy countenance.

9 For when thou art angry, all our days are gone: we bring our years to an end, as it were a tale that is told.

10 The days of our age are three-score years and ten, and though men be so strong, that they come to four-score years: yet is their strength then but labour and sorrow; so soon passeth it away, and we are gone.

11 But who regardeth the power of thy wrath: for even thereafter as a man feareth, so is thy displeasure.

12 So teach us to number our days: that we may apply our hearts unto wisdom.

13 Turn thee again, O Lord, at the last: and be gracious unto thy servants.

14 O satisfy us with thy mercy, and that soon: so shall we rejoyce and be glad all the days of our life.

15 Comfort us again, now after the time that thou hast plagued us:

2 *Eer de bergen gebooren waren/ en gy de aarde en de waereld voortgebragt had: ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zyt Gy God.*

3 *Gy doet den mensche wederkeren tot verbyzeling: en zegt/ weder gy menschen kinderen.*

4 *Want duizend jaren zyn in uw oogogen/ als de dag van gisteren/ also hy voortgegaan is: en als een nagtwake.*

5 *Gy overstroomtze/ zy zyn gelph een slaap: in den morgenstond zyn gelph het gras dat verandert.*

6 *In den morgenstond bloeit het en 't verandert: des avonds word het afgesneden/ en 't verdoort.*

7 *Want wy vergaan door uw toorn: en door uw grimmigheid worden wy verschikt.*

8 *Gy stelt onze ongerechtigheden voor u: onze heimelyke zonden in 't licht uwes aanschyns.*

9 *Want alle onze dagen gaan heen door uw verbolgentheid: wy brengen onze jaren door/ als een gedagte.*

10 *Wanneer de dagen onzer jaren/ daar in zyn 't zeventig jaren: of 30 wy zeer sterk zyn/ tagtenty jaer en 't uitnemenste van dien/ is moete en verdoort: want het word snellyk afgesneden/ en wy blieden daer henen.*

11 *Wie kent de sterkte uwes toorns/ en uw verbolgentheid na dat Gy te breezen zyt?*

12 *Leert ons also onze dagentellen/ dat wy een wys herte bekomen.*

13 *Heert weder/ Heere/ tot hoe lange? en het berouwe u over uw knechten.*

14 *Verzadigt ons in den morgenstond met uw goedertierenheid/ 30 zullen wy jutchen; en verblyd zyn in alle onze dagen.*

15 *Verblyd ons na de dagen te welke Gy ons gedrukt hebt: na de*

and for the years wherein we have suffered adversity.

16 Shew thy servants thy work : and their children thy glory.

17 And the glorious Majesty of the Lord our God be upon us : prosper thou the work of our hands upon us, prosper thou our handy-work.

Psalm 91. *Qui habitat.*

Who so dwelleth under the defence of the most High : shall abide under the shadow of the Almighty.

1 I will say unto the Lord, Thou art my hope, and my strong hold : for God, in him will I trust.

2 For he shall deliver thee from the snare of the hunter : and from the perilous pestilence.

3 He shall defend thee under his wings, and thou shalt be safe under his feathers : his faithfulness and truth shall be thy shield and buckler.

4 Thou shalt not be afraid for any error by night : nor for the arrow that flieth by day ;

5 For the pestilence that walketh in darkness : nor for the sickness that destroyeth in the noon-day.

6 A thousand shall fall beside thee, and ten thousand at thy right hand : but it shall not come nigh thee.

7 Yea, with thine eyes shalt thou behold : and see the reward of the godly.

8 For thou, Lord, art my hope : thou hast set thine house of defence very high.

9 There shall no evil happen unto thee : neither shall any plague come nigh thy dwelling.

10 For he shall give his angels charge over thee : to keep thee in all thy ways.

11 They shall bear thee in their hands : that thou hurt not thy foot against a stone.

12 Thou shalt go upon the lion and adder : the young lion and the

jaren in welke wy 't kwaad gezien hebben.

16 Laat uw werk aan uwe knechten gezien worden / en uwe heerlijkheid over hare kinderen.

17 En de heerlijkheid des Heeren onzes Gods zij over ons : en bevestig op het werk onzer handen over ons : ja het werk onzer handen bevestig dat.

Qui habitat.

Die in de schuilplaatze des Alderhoogsten is gezeten / die zal vernagten in de schaduw des Almagtigen.

1 Ik zal tot den Heere zeggen ; myne toevlugt en myne burch ; myn God / op welken ik vertrouw.

2 Want hy zal u redden vanden strik des vogelvangens : vande zeer verderflike pestilentie.

3 Hy zal u dekken met zijne blesken / en onder zijne vleugelen zult gy betrouwen : zijne waarheid is een rondasse en beukelaar.

4 Gy zult niet vreezen voor den schrik des nagts : voor den pijl die 's daags blegt :

5 Voor de pestilentie / die in de donkerheit wandelt : voor 't verderf dat op den middag verwoest.

6 Aan uwe zijde zullen 'er duizend ballen / en tien duizend aan uwe rechterhand : tot u zal 't niet genaken.

7 Alleenlyk zult gy 't met uwe oogen aanschouwen : en gy zult de bergedinge der godloozen zien.

8 Want Gy / Heere / zijt myn toevlugt : den Alderhoogsten hebt gy gesteld tot uw vertrek :

9 U en zal geen kwaad wederbaren / nog geen plage zal uwe Tente naderen.

10 Want hy zal zijne Engelen van u bevelen / datze u bewaren in alle uwe wegen.

11 Zij zullen u op de handen dragen / op dat gy uwen voet aan geen steen stoet.

12 Gy den fellen leeuw en d'adder zult gy treden / gy zult den jongen dragon

dragon shalt thou tread under thy leeuw en de draake vertreedē.
feet.

14 Because he hath set his love upon me, therefore will I deliver him: I will set him up, because he hath known my Name.

15 He shall call upon me, and I will hear him: yea, I am with him in trouble; I will deliver him, and bring him to honour.

16 With long life will I satisfy him: and shew him my salvation.

Psalm 92. Bonum est confiteri.

IT is a good thing to give thanks unto the Lord: and to sing praises unto thy Name, O most Highest;

2 To tell of thy loving kindness early in the morning: and of thy truth in the night-season;

3 Upon an instrument of ten strings, and upon the lute: upon a loud instrument, and upon the harp.

4 For thou, Lord, hast made me glad through thy works: and I will rejoice in giving praise for the operations of thy hands.

5 O Lord, how glorious are thy works: thy thoughts are very deep.

6 An unwise man doth not well consider this: and a fool doth not understand it.

7 When the ungodly are green as the grass, and when all the workers of wickedness do flourish: then shall they be destroyed forever; but thou, Lord, art the most Highest for evermore.

8 For lo, thine enemies, O Lord, lo, thine enemies shall perish: and all the workers of wickedness shall be destroyed.

9 But mine horn shall be exalted like the horn of an unicorn: for I am anointed with fresh oyl.

10 Mine eye also shall see his lust of mine enemies: and mine ear shall hear his desire of the wicked that arise up against me.

14 Betroft hy my zeer bemind / spreekt God / zo zal ik hem uit helpen / Ik zal hem op een hoogte stellen / want hy kent myne Naame.

15 Hy zal my aanroepen / en ik zal hem verhooren: in de benaantwoording zal ik by hem zyn / ik zal 'er hem uit trekken / en zal hem vereerlyken.

16 Ik zal hem met langheid der dagen verzoeten / en ik zal hem myn heil doen zien.

Bonum est confiteri.

It is goed dat men den Heere lofe: en uit den Naame Psalm 92 ge / O Alderhoogste!

2 Dat men in den morgenstond utwe goedertierenheid verkondige: en utwe getrouwigheid in de nagten.

3 Op het tiensnarig instrument / en op de lute / met een boezbedagt lied op de Harpe.

4 Want Gy hebt my verblift Heere / met uwē daden; ik zal juichen over de werken uwer handen.

5 O Heere / hoe groot zyn uwē werken! zeer diepe zyn uwē gedachten.

6 Een onbetrustig man heeft daar niet van: nog een dwaas verstaat dit zelve niet.

7 Dat de godlooze groeijen als kruit / en alle de werkers der ongerechtigheid bloeijen / op datze tot in der eeuwigheid verdelgt worden. Maar Gy zyt de Alderhoogste / de eeuwigheid de Heere.

8 Want ziet uwē vyanden / O Heere / want ziet uwē vyanden zullen vergaan: alle de werkers der ongerechtigheid zullen verstrooit worden.

9 Maar Gy zult mynen hoorn bevoogen / gelyk eenes Genhoorns: Ik ben met versche olie overgoten.

10 En myne ooge zal myne bespieders aanschouwen / myne ooren zullen 't hooren / aangaande de boosdoender / die tegens my opstaan.

11 The righteous shall flourish like palm-tree: and shall spread abroad like a cedar in Libanus.

12 Such as be planted in the house of the Lord: shall flourish in the courts of the house of our God.

13 They also shall bring forth more fruit in their age: and shall be great well liking.

14 That they may shew how true the Lord my strength is: and that there is no unrighteousness in him.

Evening Prayer.

Psalm 93. Dominus regnavit.

The Lord is King, and hath put on glorious apparel: the Lord hath put on his apparel, and girded himself with strength.

2 He hath made the round world sure: that it cannot be moved.

3 Ever since the world began hath he sat been prepared: thou art from everlasting.

4 The floods are risen, O Lord, the floods have lift up their voice: the floods lift up their waves.

5 The waves of the sea are mighty, and rage horribly: but yet the Lord who dwelleth on high, is mightier.

6 Thy testimonies, O Lord, are very sure: holiness becometh thine house forever.

Psalm 94. Deus ultionum.

O Lord God, to whom vengeance belongeth: thou God, to whom vengeance belongeth, shew thyself.

2 Arise, thou Judge of the world: and reward the proud after their deserving.

3 Lord, how long shall the ungodly: how long shall the ungodly triumph?

4 How long shall all wicked doers speak so disdainfully: and make such proud boasting?

5 They smite down thy people, O Lord: and trouble thine heritage.

11 De regtbeerdige zal groeijen als een Palmboom: Hy zal waschen als een cederboom op Libanon.

12 Die in 't huis des Heeren geplant zyn/ dien zal gegeven worden te groeijen in de boorhoven onzes Gods.

13 In den grijzen ouderdom zullen zy nog vruchten dragen; zy zullen vet en groene zyn.

14 Om te verkondigen / dat de Heere regt is: Hy is myn rotssteen/ en in hem is geen ontegt.

Avondlof.

Dominus regnavit.

De Heere regeert / Hy is met hoogheid bekleed / de Heere is bekleed met sterkte / Hy heeft zich omgordet;

2 Ook is de waereld bevestigd / zy zal niet wankelen.

3 Van doe aan is ulwen thoon bevestigd; Gy zyt van eeuwigheid af;

4 De rivieren verheffen / O Heere / de rivieren verheffen haar bruisen; de rivieren verheffen hare aanstootinge.

5 Ook de Heere in der hoogte is geweldiger / dan het bruisen van groote wateren / dan de geweldige baren der zee.

6 Alre getuigenissen zyn zeer getrouwe / de heilichheid is ulwen huiszietelyk / Heere / tot lange dagen.

Deus ultionum.

O God der toezaken / O Heere / O God der toezaken! verschyn blinkende.

2 Gy Richter der aarde / verheft u; brengt vergeldinge weder over de hoovaardige.

3 Hoe lange zullen de godlooze / O Heere! hoe lange zullen de godlooze van zeygt opzingen?

4 Mitgieten? hard spreken? alle werkers der ongerechtigheid zig beroemen?

5 O Heere/zy verhooren ulw volk; en zy verdukkhen ulw erfdeel.

6 They

6 They murder the widow, and the stranger: and put the fatherless to death.

7 And yet they say, Tush, the Lord shall not see: neither shall the God of Jacob regard it.

8 Take heed, ye unwise among the people: O ye fools, when will ye understand?

9 He that planted the ear, shall he not hear: or he that made the eye, shall he not see?

10 Or he that nurturcth the heathen: it is he that teacheth man knowledge, shall not he punish?

11 The Lord knoweth the thoughts of man: that they are but vain.

12 Blessed is the man whom thou chastenest, O Lord: and teachest him in thy law.

13 That thou mayst give him patience in time of adversity: until the pit be digged up for the ungodly.

14 For the Lord will not fail his people: neither will he forsake his inheritance:

15 Until righteousness turn again unto judgment: all such as are true in heart shall follow it.

16 Who will rise up with me against the wicked: or who will take my part against the evil doers?

17 If the Lord had not helped me: it had not failed but my soul had been put to silence.

18 But when I said, My foot hath slipped: thy mercy, O Lord, held me up.

19 In the multitude of the sorrows that I had in my heart: thy comforts have refreshed my soul.

20 Wilt thou have any thing to do with the stool of wickedness: which imagineth mischief as a law?

21 They gather them together against the soul of the righteous: and condemn the innocent blood.

22 But the Lord is my refuge:

6 De weduwe en de breemdeling dooden zy; en zy vermoorden de weezen /

7 En zeggen / De Heere ziet het niet; en de God Jacobs merkt het niet.

8 Aanmerkt gy onvermiste onder den volke / en gy dwaze / wanneer zult gy verstandig worden?

9 Zoude die de ooren plant / niet hooren? zoude die de oogen formeert niet aanschouwen?

10 Zoude die de Heidenen tugtigt / niet straffen? Hy die den mensche wetenschap leerd?

11 De Heere weet de gedagten des menschen / datze ydelheid syn.

12 Welgelukzalig is de Man / O Heere! dien Hy tugtigt; en dien Hy leert uit ulwe Wet.

13 Om hem rustte geven van de kwade dagen; tot dat de kuil vanden godloozen gegraven werd.

14 Want de Heere zal syn volk niet begeven: nog Hy zal syn erfenis niet verlaten.

15 Want 't oordeel zal wederkeren tot de gerechtigheid; en alle opregte van herten zullen 't zelve nabolgen.

16 Wie zal voor my staan tegen de boosdoenders? wie zal zich voor my stellen tegen de werkers der ongerechtigheid?

17 Ten ware dat de Heere my een hulpe geweest ware / myne ziele had de hya in de stilte gewoond.

18 Als ik zeide / Mijn voet wankeld / ulwe goedertierenheid / O Heere / ondersteunde my.

19 Als myne gedagten binnen my vermeenigvuldigt werden / hebben ulwe vertroosting myne ziel verkwikt.

20 Zoude zig de stoel der schadelikheden niet u vergezelschappen die moeite verdigt by insettinge?

21 Zy torten zig t'zamen tegen ziele des rechtvaardigen; en zy bevoemen onschuldig bloed.

22 Doch de Heere is my geweest

and my God is the strength of my confidence.

23 He shall recompense them their wickedness, and destroy them in their own malice: yea, the Lord our God shall destroy them.

Morning Prayer.

Psalm 95. *Venite, exultemus.*

O Come, let us sing unto the Lord: let us heartily rejoyce in the strength of our salvation.

2 Let us come before his presence with thanksgiving: and shew ourselves glad in him with psalms.

3 For the Lord is a great God: and a great King above all gods.

4 In his hand are all the corners of the earth: and the strength of the hills is his also.

5 The sea is his, and he made it: and his hands prepared the dry land.

6 O come, let us worship, and kneel down: and kneel before the Lord our maker.

7 For he is the Lord our God: and we are the people of his pasture, and the sheep of his hand.

8 To day if ye will hear his voice, lest your hearts be hardened: as in the day of temptation in the wilderness;

9 When your fathers tempted me: they provoked me, and saw my works.

10 Forty years long was I grieved with this generation, and said: It is a people that do err in their hearts, they have not known my ways;

11 Unto whom I sware in my wrath: that they should not enter into my rest.

Psalm 96. *Cantate Domino.*

Sing unto the Lord a new song: sing unto the Lord, all the whole earth.

2 Sing unto the Lord, and praise

tot een hoog vertrek; en myn God tot een steenrotze myner toeblygt.

23 En Hy zal haare ongerechtigheid op hen doen wederkeeren / en Hy zal ze in haare boosheid verdelgen: de Heere onze God zal ze verdelgen.

Morgenlof.

Venite, exultemus.

Komt laat ons den Heere bruyk zingen / laat ons juichen den rotssteen onzes heils.

2 Laat ons zyn aangezichte te gemoet gaan met lof: laat ons hem juichen met Psalmen.

3 Want de Heere is een groot God; ja een groot Koning boven alle Goden.

4 In wiens hand de diepste plaatsen der aarde zyn; en de hoogten der bergen zyn zyne.

5 Wiens ook de zee is / want Hy heeft ze gemaakt; ende zyne handen hebben het djooge gesontmeert.

6 Komt / laat ons aanbidden en nederbukken / laat ons knielen voor den Heere die ons gemaakt heeft.

7 Want Hy is onze God / en wy zyn het volk zynner weide / en de schapen zynner hand.

8 Heden zo gy zyne stemme hoort / en verhard uwe herte niet / gelyk te Meriba: gelyk ten dage van Massa in de woestijne:

9 Daar my uwe baders verzogten / my beproefden / ook myn werk zagen.

10 Veertig jaar heb ik verdriet gehad aan dit geslachte / en hebbe gezegd / Zy zyn een volk dwalende van herten; en zy en kennen myne wegen niet.

11 Daarom hebbe ik in mynen toorn gezworen / zo zy in myne ruste zullen ingaan!

Cantate Domino canticum.

Zingt den Heere een nieuw lied / zingt den Heere / gy gantsche aarde.

2 Zingt den Heere / looft zynen

his Name: betelling of his salvation from day to day.

3 Declare his honour unto the heathen: and his wonders unto all people.

4 For the Lord is great, and cannot worthily be praised: he is more to be feared than all gods.

5 As for all the gods of the heathen, they are but idols: but it is the Lord that made the heavens.

6 Glory and worship are before him: power and honour are in his sanctuary.

7 Ascribe unto the Lord, O ye kindreds of the people: ascribe unto the Lord worship and power.

8 Ascribe unto the Lord the honour due unto his Name: bring presents, and come into his courts.

9 O worship the Lord in the beauty of holiness: let the whole earth stand in awe of him.

10 Tell it out among the heathen, that the Lord is King: and that it is he who hath made the round world so fast that it cannot be moved, and how that he shall judge the people righteously.

11 Let the heavens rejoyce, and let the earth be glad: let the sea make a noise, and all that therein is.

12 Let the field be joyful, and all that is in it: then shall all the trees of the wood rejoyce before the Lord.

13 For he cometh, for he cometh to judge the earth: and with righteousness to judge the world, and the people with his truth.

Psalm 97. Dominus regnavit.

THe Lord is King, the earth may be glad thereof: yea, the multitude of the isles may be glad thereof.

2 Clouds and darkness are round about him: righteousness and judgment are the habitation of his seat.

3 There shall go a fire before him: and burn up his enemies on every side.

4 His lightnings gave shine unto

Name / boodschapt zyn heil van dag tot dag.

3 Vertelt onder de Heidenen zyne eere; onder alle volken zyne wonderen.

4 Want de Heere is groot en zeere te pryzen / Hy is vreeslyk boven alle Goden.

5 Want alle de Goden der volkeren zyn afgoden; maar de Heere heeft de Hemelen gemaakt.

6 Majesteit en heerlykheid zyn voor zyn aangezichte; Sterkte en raad in zyn Heiligdom.

7 Geest den Heere / gy geslagten der volken / geest den Heere eere en sterkte.

8 Geest den Heere de eere zynen Naams / brengt offer / en komt in zyne boorzobben.

9 Aanbid den Heere in de heerlykheid des Heiligdoms / schijkt voor zyn aangezichte / gy gantsche aarde.

10 Zegt onder de Heidenen / De Heere regeert; ook zal de wereld bevestigd worden / zy zal niet beweegd worden: Hy zal de volken rigten in alle regtmatigheid.

11 Dat de Hemelen haar verbliden / en de aarde haar verheuge: dat de zee bruisse met hare volheid.

12 Dat het veld huppel van vreude met al dat'er in is / dat dan alle boomen des wouds juichen voor aangezichte des Heeren:

13 Want hy komt / want hy komt om de aarde te rigten / Hy zal de wereld rigten met gerechtigheid de volken met zyn waarheid.

Dominus regnavit.

De Heere regeert / de aarde beverheuge haar; dat vele Eilanden zig verbliden.

2 Rondom hem zyn wolken donkerheid / gerechtigheid en gadering zyn de vastigheid zyns thronus.

3 Een vuur gaat voor zyn aangezichte heen; en't steekt zyne woestynen rondom aan brand.

4 Zyne blijken verlichten de land

new world: the earth saw it, and was afraid.

5 The hills melted like wax at the presence of the Lord: at the presence of the Lord of the whole earth.

6 The heavens have declared his righteousness: and all the people have seen his glory.

7 Confounded be all they that worship carved images, and that delight in vain gods: worship him, ye gods.

8 Zion heard of it, and rejoiced: and the daughters of Juda were glad, because of thy judgments, O Lord.

9 For thou, Lord, art higher than all that are in the earth: thou art exalted far above all gods.

10 O ye that love the Lord, see that ye hate the thing which is evil: the Lord preserveth the souls of his saints; he shall deliver them from the hand of the ungodly.

11 There is sprung up a light for the righteous: and joyful gladness such as are true-hearted.

12 Rejoyce in the Lord, ye righteous; and give thanks for a remembrance of his holiness.

Evening Prayer.

Psalm 98. Cantate Domino.

Sing unto the Lord a new song: for he hath done marvellous things.

With his own right hand, and with his holy arm: hath he gotten himself the victory.

The Lord declared his salvation: his righteousness hath he openly shewed in the sight of the heathen.

He hath remembered his mercy and truth toward the house of Israel: all the ends of the world have seen the salvation of our God.

Shew your selves joyful unto the

reid; het aardschijf ziet ze en het heeft.

5 De bergen smelten als wasch voor het aanschijn des Heeren: voor het aanschijn des Heeren der gantscher aarde.

6 De hemelen verkondigen zyne gerechtigheid; en alle volken zien zyne eere.

7 Beschaamd moeten wezen alle die de beelden dienen / die haar op afgoden beroemen: Buig u neder voor hem / alle gij goden.

8 Zion heeft gehoord / en 't heeft zig verblyd / en de dochteren Juda hebben haar verheugt van wegen uwe oordeelen / O Heere!

9 Want Gij / Heere / zyt d'Alte der hoogste over de geheele aarde: Gij zyt zeer hooge verheven boven alle goden.

10 Gij liefhebbers des Heeren / haatet het kwade: Hy belwaardt de zielen zynner gunstigenooten / Hy redt ze uit der godloozen hand.

11 Het licht is voor den rechtvaardigen gezaaid / en vrolykheid voor de opregte van herten.

12 Gij rechtvaardige / verblyd u in den Heere; en spreekt lof ter gedagenisse zynner heilichheid.

Avondlof.

Cantate Domino.

Zingt den Heere een nieuwtw lied / want Hy heeft wonderen gedaan.

2 Zyne rechterhand en de arm zynner heilichheid heeft hem heil gegeven.

3 De Heere heeft zyn heil bekend gemaakt / Hy heeft zyne gerechtigheid geopenbaard voor de oogen der Heidenen.

4 Hy is gedagtig geweest zynner goedertierenheid / en zynner waarheid aan 't huis Israels / en alle de eindenden der aarde hebben gezien het heil onzes Gods.

5 Ducht den Heere / gij gantsche

Lord, all ye lands : sing , rejoyce and give thanks.

6 Praise the Lord upon the harp : sing to the harp with a psalm of thanksgiving.

7 With trumpets also and shawms : O shew your selves joyful before the Lord the King.

8 Let the sea make a noise , and all that therein is : the round world , and they that dwell therein.

9 Let the floods clap their hands , and let the hills be joyful together before the Lord : for he is come to judge the earth.

10 With righteousness shall he judge the world : and the people with equity.

Psalm 99. *Dominus regnavit.*

THe Lord is King, be the people never so impatient : he sitteth between the cherubims , be the earth never so unquiet.

2 The Lord is great in Zion : and high above all people.

3 They shall give thanks unto thy Name : which is great , wonderful , and holy.

4 The Kings power loveth judgment , thou hast prepared equity : thou hast executed judgment , and righteousness in Jacob.

5 O magnifie the Lord our God : and fall down before his footstool , for he is holy.

6 Moses and Aaron among his priests , and Samuel among such as call upon his Name : these called upon the Lord , and he heard them.

7 He spake unto them out of the cloudy pillar : for they kept his testimonies , and the law that he gave them.

8 Thou heardest them , O Lord our God : thou forgavest them , O God , and punishedst their own inventions.

9 O magnifie the Lord our God , and worship him upon his holy hill :

aarde / roept uit van bzeugde / en zingt bzoepk / en psalmzingt.

6 Psalmzingt den Heere met de harpe / met de harpe en met de stemme des gezangs :

7 Met trompetten en basunen / klank / volgt vooz het aangezigt des Konings des Heeren.

8 De zee bzuiffe met hare volheid de wereld met de geene die daar woonen.

9 Dat de rivieren met de handen klappen / dat te gelyke de gebergte bzeugd bedryven vooz 't aangezigt des Heeren / want hy komt om aarde te rigten :

10 Hy zal de wereld rigten in gerechtigheid / en de volken in alle gerechtigheid.

Dominus regnavit.

De Heere regeert / dat de volken beven : Hy zit tusschen Cherubim / de aarde betwege haan

2 De Heere is groot in Zion / Hy is hooge boven alle volkeren.

3 Dat ze ulven grooten en vlypken Name loben / die heilig is :

4 Ende de sterkte des Konings die 't regt lief heeft : Hy hebt bidden bevestigd / Hy hebt regt en gerechtigheid gedaan in Jacob.

5 Verheft den Heere onzen God : en buigt u neder vooz den voetstool zyner voeten / Hy is heilig.

6 Moese en Aaron waren onzyne Priesters / en Samuel onder aanroepers zynes Naams : zypen tot den Heere / en Hy verhoorde ze.

7 Hy sprak tot hen in een wooldomine : zy hebben zyne getuigen onderhouden / en de inzettingen die Hy hen gegeven hadde.

8 O Heere onse God / Hy hebt verhoord / Hy zyt hen geweest vergevende God / hoewel wy doende over haare daden.

9 Verheft den Heere onzen God : en buigt u vooz den berg zyner

the Lord our God is holy.

Psalm 100. *Jubilate Deo.*

Be joyful in the Lord, all ye lands: serve the Lord with gladness, and come before his presence with a song.

2 Be ye sure that the Lord he is God: it is he that hath made us, and we ourselves: we are his people, and the sheep of his pasture.

3 O go your way into his gates with thanksgiving and into his courts with praise: be thankful unto him, and make good of his Name.

4 For the Lord is gracious, his mercy is everlasting: and his truth endureth from generation to generation.

Psalm 101. *Misericordiam & judicium.*

My song shall be of mercy and judgment: unto thee, O Lord, will I sing.

2 O let me have understanding: the way of godliness.

3 When wilt thou come unto me: I will walk in my house with perfect heart.

4 I will take no wicked thing in mine eye: I hate the sins of unfaithfulness: there shall no such cleave unto me.

5 A froward heart shall depart from me: I will not know a wicked person.

6 Whoso privily slandereth his neighbour: him will I destroy.

7 Whoso hath also a proud look and high stomach: I will not suffer him.

8 Mine eyes look upon such as are faithful in the land: that they may dwell with me.

9 Whoso leadeth a godly life: he shall be my servant.

10 There shall no deceitful person dwell in my house: he that telleth lies shall not tarry in my sight.

11 I will soon destroy all the un-

heid/ want de Heere onze God is heilig.

Jubilate Deo.

Ga gantsche aarde juicht den Heere / diend den Heere met blijdschap: Komt booz yn aanschyn met vrolyk gezang.

2 Wretet dat de Heere is God: Hy heeft ons gemaakt / (en niet wy) zyn volk en de schapen zynner weide.

3 Gaat in tot zyne poorten met lof: in zyne boorchoven met lofsang: lobet hem / pypst zynen Name.

4 Want de Heere is goet / zyne goedertierenheid is in der eeuwigheid / en zyne getrouwigheid van geslagte tot geslagte.

Misericordiam & judicium.

Ik zal van goedertierenheid en recht zingen: Ik zal ik psalmzingen / O Heere!

2 Ik zal verstandelyk handelen in den opregten weg:

3 Wanneer zult Gy tot my komen? Ik zal in 't midden myns huis zes wandelen / in opregtigheid myns herten.

4 Ik zal geen Belials stuk booz myn oogen stellen: Ik hate het doen der avalsigen; 't en zal my niet aankleben.

5 Het verkeerd herte zal van my wyken; den boozen zal ik niet kennen.

6 Die zynen naasten in 't heimeelyk agterklapt / dien zal ik verdelgen:

7 Die hooge van oogen is / en trots van herten / dien zal ik niet vermogen.

8 Myne oogen zullen zyn op de getrouwe in den lande / dat ze by my zitten.

9 Die in den opregten weg wandeld / die zal my dienen.

10 Wie bedrog pleegt / zal binnen myn huis niet blyven; die leugenen spreekt / zal booz myne oogen niet bevestig worden.

11 Alle inoogen zal ik alle godloos godly

godly that are in the land: that I may
root out all wicked doers from the
city of the Lord.

Morning Prayer.

Psalm 102. Domine, exaudi.

Hear my prayer, O Lord: and
let my crying come unto thee.

2 Hide not thy face from me in
the time of my trouble: incline thine
ears unto me when I call; O hear
me, and that right soon.

3 For my days are consumed away
like smoke: and my bones are burnt
up as it were a firebrand.

4 My heart is smitten down, and
withered like grass: so that I forget
to eat my bread.

5 For the voice of my groaning my
bones will scarce cleave to my flesh.

6 I am become like a pelican in the
wilderness: and like an owl that is in
the desert.

7 I have watched, and am even
as it were a sparrow: that sitteth
alone upon the house-top.

8 Mine enemies revile me all the
day long: and they that are mad upon
me, are sworn together against me.

9 For I have eaten ashes as it were
bread: and mingled my drink with
weeping;

10 And that because of thine in-
dignation and wrath: for thou hast
taken me up, and cast me down.

11 My days are gone like a shadow:
and I am withered like grass.

12 But thou, O Lord, shalt en-
dure for ever: and thy remembrance
throughout all generations.

13 Thou shalt arise, and have mer-
cy upon Sion: for it is time that thou
have mercy upon her, yea, the time
is come.

14 And why? thy servants think
upon her stones: and it pitieth them
to see her in the dust.

3e des lands verdelgen/ om uit de
Stad des Heeren alle werkers der
ongerechtigheid uit te roeyen.

Morgenlof.

Domine, exaudi orationem.

O Heere / hoorde mijn gebed; en
laat mijn geroep tot U komen.

2 Verbergt uw aangezichte niet
voor my / neigt uw oore tot mi-
nen dage. mijn benaantddheid
tendage als ik roep / verhoord mi
haastelyk.

3 Want myne dagen zyn vergaan
als rook; en myne gebeenten zyn
gebrand als een heerd.

4 Mijn harte is geslagen en ver-
doord / als gras / so dat ik vergeten
hebbe mijn brood te eeten.

5 Mijn gebente kleeft aan my
blees / van wegen de stemme myner
zugtens.

6 Ik ben een roerdomp der wo-
stene gelph gewoorden / ik ben gewor-
den als een steen in der wildernisse.

7 Ik wake / en ben gewoorden als
een muysche op het dak.

8 Myne byanden smaden my
den dag: die tegen my razen / zworen
by my.

9 Want ik eete asche als brood
en vermenege myne drank met tranen.

10 Van wegen uw verstooyden
en uw grootten toorn: want gy hebt
my verheven / en my weder nedergel-
geworpen.

11 Myne dagen zyn als een
gaande schaduw; en ik verdoord als
gras.

12 Maar gy Heere / blyft in eer
wigheid / en uw gedagtenisse
geslagte tot geslagten.

13 Gy zult opstaan / Gy zult
ontfermen over Zion / want de
om haar genadig te zyn / want de
stemde tyd is gekomen.

14 Want uwe knechten hebben
welgeballen aan haare steenen /
hebben medeliden met haar.

15 The heathen shall fear thy Name, O Lord: and all the kings of the earth thy Majesty;

16 When the Lord shall build up Zion: and when his glory shall appear;

17 When he returneth him unto the prayer of the poor destitute: and delivereth not their desire.

18 This shall be written for those that come after: and the people which shall be born shall praise the Lord.

19 For he hath looked down from his sanctuary: out of the heaven did the Lord behold the earth.

20 That he might hear the mournings of such as are in captivity: and deliver the children appointed unto death;

21 That they may declare the Name of the Lord in Zion: and his worship at Jerusalem;

22 When the people are gathered together: and the kingdoms also to praise the Lord.

23 He brought down my strength by my journey: and shortened my days.

24 But I said, O my God, take me not away in the midst of mine age: for thy years they endure through all generations.

25 Thou, Lord, in the beginning didst lay the foundation of the earth: and the heavens are the work of thy hands.

26 They shall perish, but thou shalt endure: they all shall wax old as doth a garment.

27 And as a vesture shalt thou change them, and they shall be changed: but thou art the same, and thy years shall not fail.

28 The children of thy servants shall continue: and their seed shall stand fast in thy sight.

15 Dan zullen de Heidenen den Naam des Heeren breezen; en alle Koningen der aarde uw heerlijkheid.

16 Als de Heere Zion zal opgebouwd hebben/ in zijne heerlijkheid zal verscheenen zijn;

17 Hem gelovend zal hebben tot het gebed des genen die gantsch ontbloot is; en niet versnaad hebben haar lieder gebed.

18 Dat zal beschreven worden voor het nabolgende geslagte/ en 't volk dat geschapen zal worden/ zal den Heere loven.

19 Om dat Hy uit de hoogte zijnes Heiligdoms zal hebben nederwaarts gezien: dat de Heere uit den Hemel op de aarde geschouwt zal hebben.

20 Om 't zugten der gevangenen te hooren/ om los te maken de kinderen des doods.

21 Op dat men den Naam des Heeren vertelle te Zion/ en zijnen lof te Jerusalem.

22 Wanneer de volken t'zamen zullen vergadert worden/ ook de Koninkrijken/ om den Heere te dienen.

23 Hy heeft mijne kragt op den weg ter neder gedrukt: mijne dagen heeft Hy verkort.

24 Ik zeide/ Mijn God/ neemt mij niet weg in het midden mijner dagen: uw jaren zijn van geslagte tot geslagte.

25 Gy hebt voormaals de aarde gegrond/ en de hemelen zijn 't werk uwer handen.

26 Die zullen vergaan/ maar Gy zult staande blijven/ en zij alle zullen als een kleed verouden.

27 Gy zult ze veranderen als een gewaad/ en zij zullen verandert zijn. Maar Gy zijt de zelve/ en uw jaren zullen niet geëindigt worden.

28 De kinderen uwer knechten zullen woonen/ en haar zaad zal u aangezigte bevestigd worden.

Psalm 103. *Benedic, anima mea.*

Praise the Lord, O my soul: and all that is within me praise his holy Name.

2 Praise the Lord, O my soul: and forget not all his benefits;

3 Who forgiveth all thy sin: and healeth all thine infirmities;

4 Who saveth thy life from destruction: and crowneth thee with mercy and loving kindness;

5 Who satisfieth thy mouth with good things: making thee young and lusty as an eagle.

6 The Lord executeth righteousness and judgment: for all them that are oppressed with wrong.

7 He shewed his ways unto Moses: his works unto the children of Israel.

8 The Lord is full of compassion and mercy: long-suffering and of great goodness.

9 He will not alway be chiding: neither keepeth he his anger for ever.

10 He hath not dealt with us after our sins: nor rewarded us according to our wickedness.

11 For look how high the heaven is in comparison of the earth: so great is his mercy also toward them that fear him.

12 Look how wide also the east is from the west: so far hath he set our sins from us.

13 Yea, like as a father pitieth his own children: even so is the Lord merciful unto them that fear him.

14 For he knoweth whereof we are made: he remembereth that we are but dust.

15 The days of man are but as grass: for he flourisheth as a flower of the field.

16 For as soon as the wind goeth over it, it is gone: and the place thereof shall know it no more.

17 But the merciful goodness of the Lord endureth for ever and ever upon them that fear him: and his

Benedic, anima mea.

Loof den Heere myne ziele: al wat binnen in my is zyn heiligen Naame.

2 Loof den Heere myne ziele: vergeet niet geene van zyne welgedaden.

3 Die al onze ongerechtigheid vergeeft / die alle onse krankheden geneest.

4 Die onse leven verlost van verdorvenheit: die u kroont met goedertierenheit en barmhertigheden.

5 Die onsen mond verzadigt met het goede: onse jeugd vernieuwt eenes Arents.

6 De Heere doet gerechtigheid geristen / allen den genen die onrecht doen.

7 Hy heeft Moses zyne wegen bekend gemaakt / den kinderen Israels zyne daden.

8 Barmhertig en genadig is de Heere / langmoedig en groot barmhertigheden.

9 Hy zal niet altoos twisten / eeuwiglyk den toorn behouden.

10 Hy doet ons niet na onzen misdaden: en vergeldt ons niet na onse ongerechtigheden.

11 Want zo hoog de hemel is boven de aarde / is zyne goedertierenheit geweldig over de gene die onrecht doen.

12 Zo verre het Oosten is van het Westen: zo verre doet Hy onse misdaden.

13 Gelpk hem een vader onse misdaden: over de kinderen; ontfermt hem de Heere over de gene / die hem onrecht doen.

14 Want Hy weet wat men is: dat wy zyn / gedachtig zynde dat wy stof zyn.

15 De dagen des menschen zyn als gras: gelpk een bloeme des velds: also bloeit hy.

16 Als de wind daar over gaat / is zo is hy niet meer; en hare plaats kent men niet meer.

17 Maar de goedertierenheit der Heeren is van eeuwigheid tot eeuwigheid: over de gene die hem vrezen.

teousness upon childrens children;

18 Even upon such as keep his covenant: and think upon his commandments to do them.

19 The Lord hath prepared his throne in heaven: and his kingdom shall endure over all.

20 O praise the Lord, ye angels of the Lord, ye that excell in strength: ye that do his commandment, and hearken to the voice of his words.

21 O praise the Lord, all ye his servants: ye servants of his that do his pleasure.

22 O speak good of the Lord, all ye works of his, in all places of his dominion: praise thou the Lord, O Jerusalem.

Evening Prayer.

Psalms 104. Benedic, anima mea.

Raise the Lord, O my soul: O Lord my God, thou art become exceeding glorious, thou art clothed in majesty and honour.

Thou deckest thyself with light as with a garment: and spreadest out the heavens like a curtain.

Who layeth the beams of his chambers in the waters: and maketh the clouds his chariot, and walketh upon the wings of the wind.

He maketh his angels spirits: his ministers a flaming fire.

He laid the foundations of the earth: that it never should move at time.

Thou coveredst it with the deep as with a garment: the waters were in the hills.

At thy rebuke they flee: at the voice of thy thunder they are afraid.

They go up as high as the hills, and come down to the valleys beneath: unto the place which thou hast appointed for them.

Thou hast set them their bounds, which they shall not pass: neither shall they again to cover the earth,

zen/ en zyne gerechtigheid aan kinders kinderen.

18 Aan de gene die zyn verbond houden/ endie aan zyne bevelen denken/ om die te doen.

19 De Heere heeft zyn thoon in de hemelen bevestigd/ en zyn koningryke heerst over alles.

20 Lobet den Heere zyne Engelen/ gy krachtige helden/ die zyn woord doet/ gehoorzamende de stemme zynes woords.

21 Lobet den Heere alle zyne Heirscharen/ gy zyne dienaars die zyn welbehagen doet.

22 Lobet den Heere alle zyne werken/ aan alle plaatsen zynner heerschappye: Loofst den Heere myne ziele.

Avondlof.

Benedic, anima mea.

Loofst den Heere myne ziele: O Heere myn God/ Gy zyt zeer groot/ Gy zyt bekleed met Majesteit en heerlijkheid.

2 Hy bedekt zig met het licht/ als met een kleed: Hy rekt den hemel uit als een gordyn.

3 Die zyn opperzalen zoldert in de wateren: die van de wolken zyne wegen maakt: die op de vleugelen des winds wandelt.

4 Hy maakt zyne Engelen geesten: Zyne dienaars tot een blommende vyer.

5 Hy heeft de aarde gegrond op hare grondvesten: zy zal nimmermeer nog eeuwiglyk wankelen.

6 Gy hadze met den afgrond als een kleed overdekt: de wateren stonden boven de bergen.

7 Van uw schelden bloden zy/ zy haasteden haar weg booz: de stemme uwes donders:

8 De bergen rezen op/ de dalen daalden/ ter plaatze die Gy booz hen gegrond had.

9 Gy hebt een pale gesteld/ die zy niet overgaan zullen: zy zullen de aarde niet weder bedekken.

10 Hefendeth the Springs into the rivers: which run among the hills.

11 All beasts of the field drink thereof: and the wild asses quench their thirst.

12 Beside them shall the fowls of the air have their habitation: and sing among the branches.

13 He watereth the hills from above: the earth is filled with the fruit of thy works.

14 He bringeth forth grass for the cattle: and green herb for the service of men.

15 That he may bring food out of the earth, and wine that maketh glad the heart of man: and oyl to make him a cheerful countenance, and bread to strengthen mans heart.

16 The trees of the Lord also are full offap: even the cedars of Libanus which he hath planted.

17 Wherein the birds make their nests: and the fir-trees are a dwelling for the stork.

18 The high hills are a refuge for the wild goats: and so are the stony rocks for the conies.

19 He appointed the moon for certain seasons: and the sun knoweth his going down.

20 Thou makest darkness that it may be night: wherein all the beasts of the forest do move.

21 The lions roaring after their prey: do seek their meat from God.

22 The sun ariseth, and they get them away together: and lay them down in their dens.

23 Man goeth forth to his work, and to his labour: until the evening.

24 O Lord, how manifold are thy works: in wisdom hast thou made them all, the earth is full of thy riches.

25 So is the great and wide sea also: wherein are things creeping innum-

10 Die de fonteynen uitzend door de dalen / datze tusschen de gebergten henen wandelen.

11 Zy drenken al 't gedierte des velds: de woudezels breeken 'er haren dofst mede.

12 Zy de zelve woond het gelte des hemels / een stemme gelykende vantusschen de takken.

13 Hy drenkt de bergen uit opperzalen: de aarde word verzadigd van de vrugt uwer werken.

14 Hy doet het gras uitspruyten: de beesten / en het kruid tot dienst des menschen.

15 Doende 't brood uit de aarde voortkomen / ende den wyne / die het herte des menschen verheugd / doende het aangezichte blinken van olie: en het brood / dat het herte des menschen sterkt.

16 De boomen des Heeren worden verzadigt / de cedarboomen van Libanon / die hy geplant heeft.

17 Alwaer de vogelkens nestelen: Des Oprebaars huis zyn de dencken boomen.

18 De hooge bergen zyn vol steenbokken; De steenrotzen een vertrek voor de koningen.

19 Hy heeft de Maen gemaakt tot de gezette tyden; De Zonne haren ondergaank.

20 Gy beschikt de duisternisse / het word nacht / in welke al het gedierte des wouds uittreedt.

21 De jonge leeuwen briesken om een roof / en om hare spyzes te zoeken.

22 De Zonne opgaande / maect zy zig weg / en liggen neder in de holen.

23 De mensche gaat dan uit tot zyn werk / en na zynen arbeid tot avond toe.

24 Hoe groot zyn uwe werken O Heere? Gy hebtze alle met wijsheid gemaakt / het aardryk is vol uwe goederen.

25 Deze zee / die groot en wyde ruimte is; Daar in is 't wienel

Dag.

25. both small and great beasts.

26. There go the ships, and there that Leviathan; whom thou hast made to take his pastime therein.

27. These wait all upon thee: that thou mayst give them meat in due season.

28. When thou givest it them, they take it: and when thou openest thy hand, they are filled with good.

29. When thou hidest thy face they are troubled: when thou takest away their breath, they die, and are made again to their dust.

30. When thou lettest thy breath forth, they shall be made: and thou shalt renew the face of the earth.

31. The glorious Majesty of the Lord shall endure for ever: the Lord shall rejoice in his works.

32. The earth shall tremble at the look of him: if he do but touch the mountains, they shall smoke.

33. I will sing unto the Lord as long as I live: I will praise my God while I have my being.

34. And so shall my words please the Lord: my joy shall be in the Lord.

35. As for sinners they shall be condemned out of the earth, and the unrighteous shall come to an end: praise the Lord, O my soul, praise the Lord.

Morning Prayer.

Psalms 105. *Confitemini Domino.*

1. Give thanks unto the Lord, and call upon his Name; tell the people what things he hath done.

2. O let your songs be of him, and praise him: and let your talking be of his wondrous works.

3. Rejoyce in his holy Name: let the heart of them rejoyce that seek the Lord.

4. Seek the Lord and his strength: his face evermore.

gedierte / en dat zonder getal / kleine gedierten met groote.

26 Daar wandelen de schepen / en de Leviathan / dien Gy gesozmeert hebt / om daar in te spelen.

27 Zy alle wagten op U / dat Gy hen hare spyze geeft te zynner tyd.

28 Geest gyze hen / zy vergaderenze; doet Gy ulwe hand open / zy worden met goed verzadigt.

29 Werbergt gy ulw aangezigte / zy worden verschrikt: Neemt Gy haren adem weg / zy sterben / en zy keeren weder tot haren stof.

30 Zend Gy ulwen Geest uit / zo wordenze geschapen / en Gy vernieuwt het geslaet des aardsrups.

31 De Heerlykheid des Heeren zy tot in der eeuwigheid; De Heere verbljde zig in zyne werken.

32 Als Hy de aarde aanschouwt / zo heeft zy; als Hy de bergen aantroerd / zo rooken zy.

33 Ik zal den Heere zingen in myn leven: Ik zal mynen God Psalms zingen / terwyl ik nog den.

34 Myne overdenkinge van Hem zal zoet zyn: ik zal my in den Heere verhilpden.

35 De zondaars zullen van der aarde verdaan worden / en de goddelooze zullen niet meer zyn. Looft den Heere / myne ziele: Halelu-jah.

Morgenlof,

Confitemini Domino.

1. Lobt den Heere / roept zynen Name aan / maakt zyne daden bekend onder de volken.

2. Zingt Hem / Psalms zingt Hem / spreekt aandagtelyk van alle zyne wonderen.

3. Groent u in den Naam zynner heilichheid: het herte der gener die den Heere zoeken / verbljde zig.

4. Vraagt na den Heere / en zyne sterkte: zoekt zyn aangezigte geduldiglyk.

5. Re-

5 Remember the marvellous works that he hath done: his wonders and the judgments of his mouth;

6 O ye seed of Abraham his servant: ye children of Jacob his chosen.

7 He is the Lord our God: his judgments are in all the world.

8 He hath been alway mindful of his covenant and promise: that he made to a thousand generations;

9 Even the covenant that he made with Abraham: and the oath that he sware unto Isaac;

10 And appointed the same unto Jacob for a law: and to Israel for an everlasting testament,

11 Saying, Unto thee will I give the land of Canaan: the lot of your inheritance.

12 When there were yet but a few of them: and they strangers in the land;

13 What time as they went from one nation to another: from one kingdom to another people;

14 He suffered no man to do them wrong: but reprov'd even kings for their sakes.

15 Touch not mine Anointed: and do my prophets no harm.

16 Moreover, he called for a dearth upon the land: and destroyed all the provision of bread.

17 But he had sent a man before them: even Joseph, who was sold to be a bond-servant;

18 Whose feet they hurt in the stocks: their iron entred into his soul;

19 Until the time came that his cause was known: the word of the Lord tried him.

20 The king sent and delivered him: the prince of the people let him go free.

21 He made him lord also of his

5 Gedenk zyner wonderen / Hy gedaan heeft: zyner wonderen / en der oordeelen zynmonds.

6 Hy zaad Abrahams knegts / gy kinderen Jacobs uitverkorene.

7 Hy is de Heere onze God: D'oordeelen zyn over de geheele aarde.

8 Hy gedenkt zyns verbonds in der eeuwigheid: des woords hy ingestelt heeft tot in duizend slachten:

9 Des verbonds dat Hy Abraham heeft gemaakt: en zyn eeds aan Isaac.

10 Welken Hy ook gestelt heeft aan Jacob tot een inzettinge: an Israel tot een eeuwig verbond /

11 Zeggende / Ik zal u geven het land Canaan / het snoer van den eerste deel.

12 Als zy weinige menschen in tale waren / ja weinig / en vzeemlingen daar in /

13 En wandelden van volk volk / van 't eene koningryke tot ander volk.

14 Hy liet geen mensche toe hen te onderdrukken / ook bestraft koningen om harent wille / zeggende:

15 Tastet myne Gezelsden aan / en doet myne Propheten kwaad.

16 Hy riep ook eenen honger land / Hy brak allen staf des vzeem

17 Hy zond een man voor aangezichte henew: Joseph wierd hogt tot een slave.

18 Men drukte zyns voeten den stok / zyn persoon kwam in pzers.

19 Ter tyd toe / dat zyn woord kwam / heeft hem de reden des vzeemrendoorloutert.

20 De Koning zond / en dede ontslaan: de Heerscher der volken liet hem los.

21 Hy zette hem tot een

11 He was ruler of all his sub-
jects; and he might inform his
peoples after his will: and teach his
advisors wisdom.

12 Israel also came into Egypt: and
Joseph was a stranger in the land of
Egypt.

13 And he increased his people
greatly: and made them strong-
er than their enemies;

14 Whose heart turned so, that
he hated his people; and dealt un-
kindly with his servant.

15 Then sent he Moses his servant:
Aaron whom he had chosen.

16 And these shewed his tokens
among them: and wonders in the
land of Ham.

17 He sent darkness, and it was
dark: and they were not obedient
unto his word.

18 He turned their waters into
blood: and slew their fish.

19 Their land brought forth frogs:
even in their kings chambers.

20 He spake the word, and there
came all manner of flies: and lice in
their quarters.

21 He gave them hailstones for
rains: and flames of fire in their land.

22 He smote their vines also and
trees: and destroyed the trees that
were in their coasts.

23 He spake the word, and the
locusts came, and caterpillers in-
numerable: and did eat up all the grass
in their land, and devoured the fruit
of their ground.

24 He smote all the first-born in
the land: even the chief of all their
strength.

25 He brought them forth also
with silver and gold: there was not
a feeble person among their tribes.

26 Egypt was glad at their depart-
ure: for they were afraid of them.

27 He spread out a cloud to be a
covering:

over his people; and tot een heerscher
over al syn goed.

22 Om synne Dorsten te binden na
synne lust: en synne oudste te onderwij-
zen.

23 Daar na kwam Israel in E-
gypten / en Jacob verkeerde als
vreemde in 't land van Cham.

24 En Hy dede syn volk zeer waf-
schen / en maakt 't magtiger dan syn-
ne tegenpartijders.

25 Hy keerde haar herte om/ dat-
ze syn volk hateden/ datze niet synne
knechten listiglyk handelden.

26 Hy zond Moese synen knecht/
en Aaron dien Hy verkoren hadde.

27 Zy deden onder haar de bevelen
synner teekenen/ en de wonderwer-
ken in den lande Chams.

28 Hy zond duisternisse/ en maak-
ten 't duister; en zy waren synen
woorde niet mederspannig.

29 Hy keerde hare wateren in
bloed; en hy doode hare visschen.

30 Haar land bracht bozsschen
boort in overbloed/ tot in de bloem-
ste kameren harer koningen.

31 Hy sprak / en daar kwam een
vermenging van ongedierte; luisen/
in hare gantsche landpale.

32 Hy maakte haren regen tot
hagel / blaminen wuut in haren
lande.

33 En Hy sloeg haren wynstok
en hare vygeboom/ en Hy brak 't ge-
boomte harer landpale.

34 Hy sprak / en daar kwaamen
sprinkhanen en kevers/ en dat zonder
getal; die al het kruid in haar land
op aten/ ja aten de vrucht harer lan-
dpale op.

35 Hy versloeg ook alle eerstge-
boren in haar land/ de eerstelingen
aller harer kragten.

36 En Hy boerde ze uit met zilber
en goud/ en onder hare stammen was
niemand die struikelde.

37 Egypten was blijde als ze uit-
trokken/ want haare verschrinkinge
was op hen gevallen.

38 Hy breide een wolke uit tot een
covering:

covering: and fire to give light in the night-season.

39 At their desire he brought quails: and he filled them with the bread of heaven.

40 He opened the rock of stone, and the waters flowed out: so that rivers ran in the dry places.

41 For why? he remembered his holy promise: and Abraham his servant.

42 And he brought forth his people with joy: and his chosen with gladness;

43 And gave them the lands of the heathen: and they took the labours of the people in possession;

44 That they might keep his statutes: and observe his laws.

Evening Prayer.

Psalm 106. Confitemini Domino.

O Give thanks unto the Lord, for he is gracious: and his mercy endureth for ever.

2 Who can express the noble acts of the Lord: or shew forth all his praise?

3 Blessed are they that alway keep judgment: and do righteousness.

4 Remember me, O Lord, according to the favour that thou bearest unto thy people: O visit me with thy salvation.

5 That I may see the felicity of thy chosen: and rejoyce in the gladness of thy people, and give thanks with thine inheritance.

6 We have sinned with our fathers: we have done amiss, and dealt wickedly.

7 Our fathers regarded not thy wonders in Egypt; neither kept they thy great goodness in remembrance: but were disobedient at the sea, even at the Red sea.

desiel/ en binne om de nacht te beligten.

39 Zy baden/ en Hy dede kranke kelen koken/ en Hy verzadigde met hemels brood.

40 Hy opende een steenroty/ en daar bloeyden wateren uit/ die gingen door de dorre plaatsen als riviere.

41 Want Hy dacht aan zyn heyl woord: aan Abraham zynen knecht.

42 Also hoorde Hy zyn volk met vrolykheit/ zyne uitverkorenen met geniet.

43 En Hy gaf hen de landen der Heidenen/ so dat ze in erffensche bezettenden arbeid der volkeren.

44 Op dat zy zyne insettingen onderhielden/ en zyne wetten bewaarden. Halelu Jah.

Avondlof.

Confitemini Domino.

Loof den Heere/ want Hy is goed: want zyne goedertierenheid is inder eeuwigheid.

2 Wie zal de mogendheden der Heeren uitspreken? al zynen lof verkondigen?

3 Welgelukzalig zyn ze/ die het niet onderhouden: die t'aller tyd gerechtigheid doet.

4 Gedenkt myner/ O Heere! het welbehagen tot uw volk/ bezocht my met uw heil.

5 Op dat ik aanschouwte het gedenken der uwer uitverkorenen: op dat ik verbleyde met de blydschap uwer volks: op dat ik my roeme met uwer erfdeel.

6 Wy hebben gezondigt/ mi gaders onze vadersen/ wy hebben verkeerdelyk gedaan/ wy hebben godlooslyk gehandeld.

7 Onze vaders in Egypten hebben niet gelet op uwe wonderen/ zy hebben niet gedachtig geweest: maar zy hebben wederspanning aan de zee/ op schelf-zee.

Nevertheless he helped them for
Names sake: that he might make
power to be known.

Herebuked the Red sea also, and
was dried up: so he led them
through the deep, as through a wil-
derness.

And he saved them from the
Pharaoh's hand: and delivered them
out of the hand of the enemy.

As for those that troubled them,
the waters overwhelmed them: there
was not one of them left.

Then believed they his words:
they sang praise unto him.

But within a while they forgot
his works: and would not abide his
counsel.

But lust came upon them in
the wilderness: and they tempted
God in the desert.

And he gave them their desire:
he sent leanness withall into their
souls.

They angered Moses also in the
desert: and Aaron the saint of the
congregation.

So the earth opened and swal-
lowed up Dathan: and covered the
congregation of Abiram.

And the fire was kindled in their
company: the flame burnt up the un-
believing.

They made a calf in Horeb:
they worshipped the molten image.

Thus they turned their glory:
the similitude of a calf that eat-
eth hay.

And they forgot God their Sa-
vour: who had done so great things
in Egypt;

Wondrous works in the land of
Egypt: and fearful things by the Red
sea.

So he said, he would have de-
stroyed them; had not Moses his
intercessor stood before him in the gap:
lest he should destroy them.

8 **D**og **H**y verlosste ze om zyns
Naams wille/ op dat **H**y zyne mo-
gendheid bekend maakte.

9 **E**n **H**y schold de schelf-zee/ zo
dat ze verdroogde: **E**n **H**y dede ze
wandelen dooz de afgronden/ als dooz
een woestijne.

10 **E**n **H**y verlosste ze uit de hand
des haters/ en **H**y bebydde ze vande
hand des byands.

11 **E**n de watersn overdekten hars
wederpartijders: niet een van hen
bleef 'er ober.

12 **D**oe geloofden zy aan zyne
woorden; zy zongen zynen lof.

13 **D**og zy vergaten haast zyne
werken; zy verbeiden na zynen raad
niet.

14 **M**aar zy werden belust met
lust in de woestijne/ en zy verzochten
God in de wilderness.

15 **D**oe gaf **H**y hen hare begeer-
te; maar **H**y zond aan hare ziele een
magerheid.

16 **E**n zy beroyden Moses in 't
leger; en Aaron den Heiligen des
Heeren.

17 **D**e aarde dede zig op/ en vers-
lond Dathan/ en overdekte de ver-
gaderinge Abirams.

18 **E**n een buur brande onder ha-
re vergaderinge/ een blamine stak de
godlooze aan brand.

19 **Z**y maakten een stalf by Ho-
reb/ en zy bogen haar booz een gego-
ten beeld.

20 **E**n zy veranderden haare eere
in de gedaante van een offe/ die gras
eet.

21 **Z**y vergaten Godes hares Hei-
lands/ die groote dingen gedaan had-
de in Egypten:

22 **W**onderdaaden in het land
Chams: Dreeslyke dingen aan de
schelf-zee.

23 **D**ies **H**y zeide/ dat **H**y ze ver-
delgen zoude/ ten ware dat **M**ose/
zyn uitbechooren/ in de scheure booz
zyn aangezichte gestaan hadde/ om
zyne grimmigheid af te keeren/ dat
Hy ze niet verdoof.

24 Yea; they thought scorn of that pleasant land: and gave no credence unto his word.

25 But murmured in their tents: and hearkned not unto the voice of the Lord.

26 Then lift he up his hand against them: to overthrow them in the wilderness;

27 To cast out their seed among the nations: and to scatter them in the lands.

28 They joynd themselves unto Baal-peor: and ate the offerings of the dead.

29 Thus they provoked him to anger with their own inventions: and the plague was great among them.

30 Then stood up Phinees and prayed: and so the plague ceased.

31 And that was counted unto him for righteousness: among all posterities forevermore.

32 They angered him also at the waters of strife: so that he punished Moses for their sakes;

33 Because they provoked his spirit: so that he spake unadvisedly with his lips.

34 Neither destroyed they the heathen: as the Lord commanded them;

35 But were mingled among the heathen: and learned their works.

36 Inasmuch that they worshipped their idols, which turned to their own decay: yea, they offered their sons and their daughters unto devils,

37 And shed innocent blood, even the blood of their sons and of their daughters: whom they offered unto the idols of Canaan, and the land was defiled with blood.

38 Thus were they stained with their own works: and went a whoring with their own inventions.

39 Therefore was the wrath of the Lord kindled against his people: in-

24 Zij versmaadden ook het gewensde land: zij geloofden zijn woord niet.

25 Maar zij murmureerden hare tenten: na de stemme des Heren hoorden ze niet.

26 Dies hief Hy tegen hen zijn hand op / zwoerende / dat Hy hen derbellen zoude in de woestijne.

27 En dat Hy haar zaad zoude derbellen onder de Heidenen / en ha versstrooijen zoude door de landen.

28 Ook hebben zij haar gekoppelt aan Baal-Peor / en zij hebben de offeranden der dooden gegeten.

29 En zij hebben den Heere toorn berouwt met hare daden / zodat de plaage een inzeuke onder ha dede.

30 Doe stond Pinehas op / en oeffende gerigte / en de plaage was opgehouden.

31 En 't is hem gerekend tot rechtigheid / van geslagte tot geslagte tot in eeuwigheid.

32 Zij maakten hem ook zeer toornig aan het twistwater / en 't ge Moses kwalijk om harent wille.

33 Want zij verbitterden zijn geest: zodat hy wat onbedagte boogthragt met zijne lippen.

34 Zij hebben die volken niet bedelgt / die de Heere hen gezegd had.

35 Maar zij vermengden ha met de Heidenen / en leerden der ber werken.

36 En zij dienden hare afgoden en werden hen tot een strik. Daer boven hebben zij hare zonen en dogteren den duibelen opgeoffert.

37 En zij hebben onschuldig bergoten / het bloed harer zonen harer dogteren / die zij den afgoden van Canaan hebben opgeoffert: dat het land door deze bloedstroom is ontheiligt geworden.

38 En zij ontreinigden haare werken: en zij hebben gereert door hare daden.

39 Dies is de toorn des Heren ontstaan tegen zijn volk: en Hy

much that he abhorred his own in-
 zistance.

40 And he gavethem over into the
 and of the heathen : and they that
 ed them, were lords over them.

41 Their enemies oppressed them :
 and had them in subjection.

42 Many a time did he deliver
 em: but they rebelled against him
 with their own inventions; and were
 ough down in their wickedness.

43 Nevertheless when he saw their
 iversity: he heard their complaint.

44 He thought upon his covenant,
 and pitied them, according unto the
 multitude of his mercies: yea, he
 ed all those that led them away
 ive to pity them:

45 Deliver us, O Lord our God,
 gather us from among the hea-
 in: that we may give thanks unto
 thy holy Name, and make our boast
 thy praise:

46 Blessed be the Lord God of
 Israel from everlasting, and world
 without end: and let all the people
 Amen:

Morning Prayer.

Psalm 107. *Confitemini Domino:*

Give thanks unto the Lord, for
 he is gracious: and his mercy
 dureth for ever.

Let them give thanks whom the
 Lord hath redeemed: and delivered
 from the hand of the enemy;

And gathered them out of the
 east, from the east, and from the
 west: from the north, and from the
 south.

They went astray in the wilder-
 ness out of the way: and found no
 way to dwell in;

Hungry and thirsty: their soul
 was vexed in them.

So they cried unto the Lord in
 their trouble: and he delivered them
 from their distress.

een groutwel gehad aan zyn erfdeel.

40 En Hy gaf ze in de hand der
 Heidenen: en haare haters heersten
 over haar.

41 En haare vyanden hebben ze
 verdrukt; en zy zyn vernedert gewor-
 den onder hare hand.

42 Hy heeft ze menigmaal gered/
 maar zy verbitterden hem door haa-
 ren raad/ en werden uitgeteerd door
 hare ongerechtigheid.

43 Nochtans zag Hy haare be-
 naauwdheid aan/ als Hy haar ge-
 schrei hoorde.

44 En Hy dagt tot haren besten
 aan zyn verbond/en 't berouwde hem
 na de veelheid zynner goedertierenhe-
 den. Dies gaf Hy haar barmhertig-
 heid voor het aangezigt aller die ze
 gebangen hadden.

45 Verlost ons / Heere onze God/
 en verzameld ons uit de Heidenen /
 op dat wy den Naame uwer heilig-
 heid loben / ons beroemende in uwen
 lof.

46 Beloofst zy de Heere / de God
 Israels / van eeuwigheid en tot in
 eeuwigheid / en al het volk zegge /
 Amen/ Halelu-Jah.

Morgenlof.

Confitemini Domino.

Loof den Heere / want Hy is
 goed / want zyne goedertieren-
 heid is in der eeuwigheid.

2 Dat zulks de bezyde des Heeren
 zeggen / die hy van de hand der we-
 derpartydens gebeyd heeft.

3 En die hy uit de landen verza-
 meld heeft / van 't Oosten en van 't
 Westen / van 't Noorden en van de
 Zee.

4 Die in de woestynne dwaalden /
 in een weg der wildernisse: die geen
 stad ter wooninge vonden.

5 Zy waren hongerig / ook dor-
 stig / hare ziele was in hen overstelp.

6 Nog roepende tot den Heere in
 de benaauwdheid / die zy hadden / heeft
 hy ze gered uit hare angsten.

7 He led them forth by the right way: that they might go to the city where they dwelt.

8 O that men would therefore praise the Lord for his goodness: and declare the wonders that he doth for the children of men!

9 For he satisfieth the empty soul: and filleth the hungry soul with goodness;

10 Such as sit in darkness, and in the shadow of death: being fast bound in misery and iron,

11 Because they rebelled against the words of the Lord: and lightly regarded the counsel of the most Highest;

12 He also brought down their heart through heaviness: they fell down, and there was none to help them.

13 So when they cried unto the Lord in their trouble: he delivered them out of their distress.

14 For he brought them out of darkness, and out of the shadow of death: and brake their bonds in sunder.

15 O that men would therefore praise the Lord for his goodness: and declare the wonders that he doth for the children of men!

16 For he hath broken the gates of brass: and smitten the bars of iron in sunder.

17 Foolish men are plagued for their offence: and because of their wickedness.

18 Their soul abhorred all manner of meat: and they were even hard at deaths door.

19 So when they cried unto the Lord in their trouble: he delivered them out of their distress.

20 He sent his word, and healed them: and they were saved from their destruction.

21 O that men would therefore praise the Lord for his goodness: and declare the wonders that he doth for the children of men!

7 En Hy leidde ze op een rechten weg; om te gaan tot een stad des wooninge.

8 Laat ze hoor den Heere zyne goedertierenheid loven / en zyne wonderwerken hoor de kinderen der menschen.

9 Want Hy de dorstige ziele bejaagt / en de hongerige ziele met goed verbuult heeft.

10 Die in duisternisse en de schaduw des doods zaten / gebonden met verdrukkinge en yzer:

11 Om dat ze wederspanning waren geweest tegen Gods geboden / den raad des Alderhoogsten onverschelp vertoonden hadden:

12 Daarom Hy haar 't herte doer zwarigheid vernedert heeft: zy gesruikeld / en daar was geen helper.

13 Nog roepende tot den Heere de benaauwdheid die zy hadden verloorste Hy ze uit hare angsten.

14 Hy boerde ze uit de duisternisse en de schaduw des doods: en brak hare banden.

15 Laat ze hoor den Heere zyn goedertierenheid loven / en zyn wonderwerken hoor de kinderen der menschen.

16 Want Hy heeft de koperdeuren gebroken: en de yzere grendelen in stukken gehouwen.

17 De zotte worden om den last harer overtredinge / en om hare gerechtigheden geplaagt.

18 Hare ziele grouwelde van spijze; en zy waren tot aan de poorten des doods gekomen.

19 Nog roepende tot den Heere de benaauwdheid die zy hadden verloorste Hy ze uit hare angsten.

20 Hy zond zyn woord uit / en hielde ze / en rukte ze uit hare kuilen.

21 Laat ze hoor den Heere zyn goedertierenheid loven / en zyne wonderwerken hoor de kinderen der menschen.

22 That they would offer unto
him the sacrifice of thanksgiving: and
all out his works with gladness!

23 They that go down to the sea in
ships: and occupy their business in
great waters,

24 These men see the works of
the Lord: and his wonders in the
deep.

25 For at his word the stormy
wind ariseth: which lifteth up the
waves thereof.

26 They are carried up to the hea-
ven, and down again to the deep:
their soul melteth away because of
the trouble.

27 They reel to and fro, and stag-
ger like a drunken man: and are at
their wits end.

28 So when they cry unto the Lord
of their trouble: he delivereth them
out of their distress.

29 For he maketh the storm to
cease: so that the waves thereof are still.

30 Then are they glad, because
they are at rest: and so he bringeth
them unto the haven where they
would be.

31 O that men would therefore
praise the Lord for his goodness: and
declare the wonders that he doth for
the children of men!

32 That they would exalt him also
in the congregation of the people:
and praise him in the seat of the
Mighty!

33 Who turneth the floods into a
wilderness: and drieth up the water-
courses.

34 A fruitful land maketh he bar-
ren: for the wickedness of them that
dwell therein.

35 Again he maketh the wilder-
ness a standing water: and water-
courses of a dry ground.

36 And there he setteth the hun-
gry: that they may build them a city
and dwell in.

37 That they may sow their land,
and plant vineyards: to yield them
fruit of increase:

22 En dat ze losofferen offeren/
en met gejuich zyne werken vertellen.

23 Die met schepen ter Zee af-
varen/ handel doende op groote wa-
teren/

24 Die zien de werken des Hee-
ren/ en zyne wonderwerken in de
diepte.

25 Als Hy spreekt/ zo doet Hy
een stormwind opstaan/ die haare
golven om hooge verheft.

26 Zy ryzen op na den hemel/ zy
dalen neder tot in de afgronden: hare
ziele versmelt van angst.

27 Zy danssen en waggelen als
een dronken man/ en al hare wys-
heid word verflonden.

28 Nog roepende tot den Heere in
de benaauwdheid die zy hadden/ zo
hoerde Hy ze uit hare angsten.

29 Hy doet den storm stille staan/
zo dat hare golven stille zwypen.

30 Dan zyn ze verblyd/ om dat ze
gestilt zyn/ en dat Hy ze tot de haven
harer begeerte geleid heeft.

31 Laat ze hoor den Heere zyne
goedertierenheid lobben/ en zyne won-
derwerken hoor de kinderen der men-
schen.

32 En hem verhogten in de gemein-
te des volks/ en in 't gestoelte der
Gudsten hem roemen.

33 Hy stelt de rivieren tot een woest-
steyne/ en watertogten tot een dorstig
land.

34 't Druytbaar land tot zouten
grond/ om de boosheid der gener die
daar in woonen.

35 Hy stelt de woesteyne tot een
waterpoel/ en het dorre land tot wa-
tertogten.

36 En Hy doet de hongerige al-
daar woonen/ en zy stigten een stad
ter wooninge:

37 En bezaaijen akkers/ en plane-
ten wyngaarden/ die inkomende druyt
hooytzyngen.

38 He bleſſeth them, ſo that they multiply exceedingly: and ſuffereth not their cattle to decreaſe.

39 And again, when they are miſhſhed and brought low: through oppreſſion, through any plague or trouble;

40 Though he ſuffer them to be evil entreated through tyrants: and let them wander out of the way in the wilderneſs;

41 Yet helpeth he the poor out of miſery: and maketh him houſholds like a flock of ſheep.

42 The righteous will conſider this and rejoyce: and the mouth of all wickedneſs ſhall be ſtopped.

43 Whoſo is wiſe will ponder theſe things: and they ſhall underſtand the loving kindneſs of the Lord.

Evening Prayer.

Psalm 108. Paratum cor meum.

O God, my heart is ready, my heart is ready: I will ſing and give praiſe with the beſt member that I have.

2 Awake, thou lute and harp: I my ſelf will awake right early.

3 I will give thanks unto thee, O Lord, among the people: I will ſing praiſes unto thee among the nations.

4 For thy mercy is greater than the heavens: and thy truth reacheth unto the clouds.

5 Set up thy ſelf, O God, above the heavens: and thy glory above all the earth.

6 That thy beloved may be delivered: let thy right hand ſave them, and hear thou me.

7 God hath ſpoken in his holineſs: I will rejoyce therefore, and divide Sichem, and mete out the valley of Succoth.

8 Gilead is mine, and Manaſſes is mine: Ephraim alſo is the ſtrength of my head,

38 En Hy zegend ze / 30 dat ze zeer bemenigbuidigen/ en haar verberminderd Hy niet.

39 Daar na verminderen ze/ en komen t'onder/ dooz verdrukkinge, kwaad en dzoeffeniſſe.

40 Hy ſtozt veragtinge uit over de Princen/ en doet ze dwalen in 't woſte/ daar geen weg is.

41 Maar Hy bzengt den noodduſtigen uit de verdrukkinge in een hoog bertrek/ en maakt de huisgezinnen als kudden.

42 De opregte zien 't/ en zyn berhlpd/ maar alle ongerechtigheid ſtop hare mond.

43 Wie is wys? die neme deſe dingen waar; en dat ze verſtandelpſen letten op de goedertierenheden des Heeren.

Avondlof.

Paratum cor meum.

O God/ myn herte is bereid: Ik zal zingen/ en pſalmzingen/ om myne eere.

2 Maakt op/ gy lute en harp: ik zal in den dageraad opwaken.

3 Ik zal Ik loben onder de volken O Heere/ en ik zal Ik pſalmzingen onder de natien.

4 Want ulwe goedertierenheid groot tot boven de hemelen/ en ulwe waarheid tot aan de bovenſte wolken.

5 Verheft Ik / O God/ boven Hemelen/ en ulwe eere over de ganſche aarde.

6 Op dat ulwe beminde bebzworden/ geeft heil dooz ulwe regte hand/ en verhoord ons.

7 God heeft geſproken in zyn hyligdom/ dies zal ik van vzeugde ſpringen: Ik zal Sichem deilen; het dal Suerot zal ik aſmeten.

8 Gilead is myne: Manaſſe myne: en Ephraim is de ſterkte in nes hoofte.

9 Juda is my law-giver, Moab is my wash-pot: over Edom will I cast out my shoe; upon Philistia will I triumph.

10 Who will lead me into the strong city: and who will bring me into Edom?

11 Hast not thou forsaken us, O God: and wilt not thou, O God, go forth with our hosts?

12 O help us against the enemy: for vain is the help of man.

13 Through God we shall do great acts: and it is he that shall tread down our enemies.

Psalm 109. *Deus laudum,*

Hold not thy tongue, O God of my praise: for the mouth of the ungodly; yea, the mouth of the deceitful is opened upon me.

2 And they have spoken against me with false tongues: they compassed me about also with words of hatred, and fought against me without a cause.

3 For the love that I had unto them, lo, they take now my contrary part: but I give my self unto prayer.

4 Thus have they rewarded me evil for good; and hatred for my good will.

5 Set thou an ungodly man to be ruler over him: and let Satan stand at his right hand.

6 When sentence is given upon him, let him be condemned: and let his prayer be turned into sin.

7 Let his days be few: and let another take his office.

8 Let his children be fatherless: and let his wife be a widow.

9 Let his children be vagabonds and beg their bread: let them seek it out of desolate places.

10 Let the extortioner consume all

9 Juda is myn Wetgeber/ Moab is myn waschpot: op Edom zal ik myn schoe werpen / ober Palestina zal ik triumpen.

10 Wie zal my voeren in een vaste Stad? Wie zal my leiden tot in Edom?

11 Zult Gy 't niet zyn / O God! die ons verstootten had/ en die niet uit en toogt/ O God! met onze Heir-kragten.

12 Geeft Gy ons hulpe uit de benaauwdheid: want 's menschen heil is ydelheid.

13 In God zullen wy kloeke daden doen; en Hy zal onze wederpartijders vertreden.

Deus laudum.

O God mynes lofs/ en zwijgt niet; want de mond des godloozen en de mond des bedrogs zyn tegen my opgedaan.

2 Zy hebben met my gesproken met een valsche tonge; en met hatige woorden hebben ze my omcinsgeld/ ja zy hebben my bestreden zonder oorzaak.

3 Voor myne liefde/ staan ze my tegen: maar ik was steeds in 't gebed.

4 Ende zy hebben my kwaad voor goed opgeleid/ en haat voor myne liefde.

5 Stelt een godloozen ober hem/ en de Satan sta aan zyne regterhand.

6 Als hy gerigt word/ zo gaa hy schuldig uit/ en zyn gebed zy tot zonde.

7 Dat zyne dagen weinig zyn: een ander neme zyn ampt.

8 Dat zyne kinderen weezen worden/ en zyn wyf weduwe.

9 En dat zyne kinderen hier en daar omzwerwen en bedelen/ en den nood drukt uit haare verwoeste plaatsen zoeken.

10 Dat de schuldeijfer aansla al

that he hath : and let the stranger spoil his labour.

11 Let there be no man to pity him : nor to have compassion upon his fatherless children.

12 Let his posterity be destroyed : and in the next generation let his name be clean put out.

13 Let the wickedness of his fathers be had in remembrance in the sight of the Lord : and let not the sin of his mother be done away.

14 Let them alway be before the Lord : that he may root out the memorial of them from off the earth ;

15 And that , because his mind was not to do good : but persecuted the poor helpless man , that he might slay him that was vexed at the heart.

16 His delight was in cursing , and it shall happen unto him : he loved not blessing , therefore shall it be far from him.

17 He clothed himself with cursing like as with a raiment : and it shall come into his bowels like water , and like oyl into his bones.

18 Let it be unto him as the cloke that he hath upon him : and as the girdle that he is alway girded withall.

19 Let it thus happen from the Lord unto mine enemies : and to those that speak evil against my soul.

20 But deal thou with me , O Lord God , according unto thy Name : for sweet is thy mercy.

21 O deliver me , for I am helpless and poor : and my heart is wounded within me.

22 I go hence like the shadow that departeth : and am driven away as the grasshopper.

23 My knees are weak through fasting : my flesh is dried up for want of fatness.

24 I became also a reproach unto

dat hy heeft / en dat de vzeemde zyn arheid rooven.

11 Dat hy niemand hebbe / die weldadigheid ober hem uistrekke / en dat 'er niemand zy / die zyne wezen genadig zy.

12 Dat zyne nakomelingen uirgerooid worden : haren name worde uirgedelgd in 't ander geslagte.

13 De ongerechtigheid zynner vaderen worde gedagt hy den Heere / ende zonde zynner moeder worde niet uirgedelgd.

14 Dat ze geduurig booz den Heere zy : en hy roeije hare gedagtenisse uit van der aarde.

15 Om dat hy niet gedagt en heeft weldadigheid te doen / maar heeft den elendigen en den noodduftigen man verholgt ; ende den verslagenen van herten / om hem te dooden.

16 Delwyle hy den bloek heeft liegehad / dat die hem overkome : en geen lust gehad heeft tot den zegen 30 zy die verre van hem.

17 En hy zy bekleed met den bloek als met zyn kleed / en dat die ga toe in het binnenste van hem / als he water / en als de olie in zyne beenderen.

18 Die zy hem als een kleed / daar mede hy zig bedekt / en tot een godde daar mede hy hem steeds gozd.

19 Dit zy het werkloon myner tegenstanders van den Heere / en de geener die kwaad spreken tegen myn ziele.

20 Maar Gy / O Heere Heere maakt 't met my om uwes Naams wille ; delwyle uwe goedertierenheit goed is.

21 Verlost my / want ik ben elendig en noodduftig / en myn herte in 't binnenste van my doozword.

22 Ik ga henen getyk een schaduw / wanneer ze haar neigd : ik worde omgedreben als een spinkhaan.

23 Myne knien struikelen van basten / en myn blees is gemagert / dat 'er geen bet aan is.

24 Nog ben ik ben een smaad : a

hem : they that looked upon me,
baked their heads.

25 Help me , O Lord my God :
save me according to thy mercy.

26 And they shall know , how
at this thy hand : and that thou ,
Lord , hast done it.

27 Though they curse , yet blest
thou : and let them be confounded
that rise up against me ; but let thy
servant rejoyce.

28 Let mine adversaries be clothed
with shame : and let them cover
themselves with their own confusion,
with a cloke.

29 As for me , I will give great
thanks unto the Lord with my
mouth : and praise him among the
multitude.

30 For he shall stand at the right
hand of the poor : to save his soul
from unrighteous judges.

Morning Prayer.

Psalm 110. *Dixit Dominus.*

The Lord said unto my Lord :
Sit thou on my right hand ,
until I make thine enemies thy foot-
stool.

2 The Lord shall send the rod of
his power out of Zion : bethou ruler ,
then in the midst among thine ene-
mies.

3 In the day of thy power shall the
people offer thee freewill-offerings
with an holy worship : the dew of
thy birth is of the womb of the mor-
ning.

4 The Lord sware and will not re-
pent : Thou art a priest for ever after
the orders of Melchisedech,

5 The Lord upon thy right hand :
he shall wound even kings in the day of
his wrath.

6 He shall judge among the hea-
den ; he shall fill the places with the
dead bodies ; and smite in sunder the
heads over divers countries.

31 myn zien / 30 schudden 31 haar
hoofd.

25 Helpt my / Heere myn God :
verlost my na ulwe goedertierenheid.

26 Op dat 31 weten / dat dit ulwe
hand is : dat Gy 't / Heere / gedaen
hebt.

27 Laat ze bloeken / maar zegend
Gy ; laat ze haar opmaken / maar
dat ze beschaamd worden : dog dat
zig ulwe knecht verbljde.

28 Laat myne tegenstanders met
schande bekleed werden ; en dat ze
met hare beschaamdheid zig bedek-
ken / als met een mantel.

29 Ik zal den Heere met myn mond
zeer loben / en in 't midden van velen
zal ik hem prysen.

30 Want Hy zal den nooddrustig-
gen ter regterhand staan ; om hem
te verlossen van de gene die 31ne ziele
veroordeelen.

Morgenlof.

Dixit Dominus Domino meo.

De Heere heeft tot mynen Heere
gesproken : Zit tot myne rech-
terhand / tot dat ik ulwe byanden ges-
zet zal hebben tot een boethank ulwer
boeten.

2 De Heere zal den scepter ulwer
sterkte zenden uit Zion / zeggende :
Heerst in 't midden ulwer byanden.

3 Uw volk zal zeer gelukkigzyn op
den dag ulwer heerkragt / in heilige
cieragien : Uit de baarmoeder des
dageraads zal u de dauw ulwer jeugd
zyn.

4 De Heere heeft gezworen / en 't
zal hem niet berouwen / Gy zyt Prie-
ster in eeuwigheid na de ordeninge
Melchizedeks.

5 De Heere is aan ulwe regter-
hand : Hy zal koningen verslaan ten
dage 31nes toozns.

6 Hy zal regt doen onder de Hei-
denen / Hy zal 't vol doode lichamen
maken : Hy zal verslaan den genen die
't Hoofd is ober een groot land.

7 He shall drink of the brook in the way: therefore shall he lift up his head.

Psalm 111. Confitebor tibi.

I Will give thanks unto the Lord with my whole heart: secretly among the faithful, and in the congregation.

2 The works of the Lord are great: sought out of all them that have pleasure therein.

3 His work is worthy to be praised and had in honour: and his righteousness endureth for ever.

4 The merciful and gracious Lord hath so done his marvellous works: that they ought to be had in remembrance.

5 He hath given meat unto them that fear him: he shall ever be mindful of his covenant.

6 He hath shewed his people the power of his works: that he may give them the heritage of the heathen.

7 The works of his hands are verity and judgment: all his commandments are true.

8 They stand fast for ever and ever: and are done in truth and equity.

9 He sent redemption unto his people: he hath commanded his covenant for ever; holy and reverend is his Name.

10 The fear of the Lord is the beginning of wisdom: a good understanding have all they that do thereafter; the praise of it endureth for ever.

Psalm 112. Beatus vir.

Blessed is the man that feareth the Lord: he hath great delight in his commandments.

2 His seed shall be mighty upon earth: the generation of the faithful shall be blessed.

3 Riches and plenteousness shall be in his house: and his righteousness endureth for ever.

4 Unto the godly there ariseth up light in the darkness: he is merciful, loving, and righteous.

7 **H**y zal op den weg uit de beke drinken: daarom zal Hy zyn hoofd om hooge heffen.

Confitebor tibi, Domine.

It zal den Heere loben van ganser herten: in den raad en vergaderingen der opregten.

2 De werken des Heeren zyn groot: Zy worden gezocht van alle die er lust in hebben.

3 Zyn doen is Majesteit en Heerlykheid: en zyne gerechtigheid bestaat in der eeuwigheid.

4 Hy heeft zynen wonderen een gedagenisse gemaakt: De Heere is genadig en barmhertig.

5 Hy heeft den genen die hem vrezen / spijze gegeven: Hy gedenkt in der eeuwigheid aan zyn verbond.

6 Hy heeft de kragt zynner werken zynen volke bekend gemaakt / hebbende de erbe der Heidenen.

7 De werken zynner handen zyn waarheid en oordeel: Alle zyne bevelen zyn getrouw.

8 Zy zyn ondersteund voor altoos en in eeuwigheid: Zynde gedaan waarheid en opregtigheid.

9 Hy heeft zynen volke verlossing gezonden: Hy heeft zyn verbond eeuwigheid geboden: Zyn Naam is heilig en vreeslyk.

10 De vrees des Heeren is het beginfel der wijsheid: Alle die ze doen hebben goed verstand: Zyn lof staat tot in der eeuwigheid.

Beatus vir.

Welgelukzalig is de man die den Heere vrees: die grooten lof heeft in zyne geboden.

2 Zyn zaad zal geweldig zyn aarden: Het geslagte der oprecht zal gezegend worden.

3 In zyn huis zal habe en rykdom wezen; en zyne gerechtigheid bestaat in eeuwigheid.

4 Den opregten gaat het licht in de duisternisse: Hy is genadig, barmhertig / en rechtveerdig.

Dag.

5 A good man is merciful, and
endeth: and will guide his words
with discretion.

6 For he shall never be moved: and
the righteous shall be had in ever-
lasting remembrance.

7 He will not be afraid of any evil
things: for his heart standeth fast,
and believeth in the Lord.

8 His heart is stablished, and will
not shrink: until he see his desire
upon his enemies.

9 He hath dispersed abroad, and
given to the poor: and his righteous-
ness remaineth for ever; his horn
shall be exalted with honour.

10 The ungodly shall see it, and
shall grieve him: he shall gnash
with his teeth, and consume away;
the desire of the ungodly shall perish.

Psalm 113. *Laudate, pueri.*

Praise the Lord, ye servants: O
praise the name of the Lord.

2 Blessed be the name of the Lord:
from thistime forth for evermore.

3 The Lords name is praised: from
the rising up of the sun, unto the
going down of the same.

4 The Lord is high above all
heaven: and his glory above the
ravens.

5 Who is like unto the Lord our
God, that hath his dwelling so high:
and yet humbleth himself to behold
the things that are in heaven and
earth?

6 He taketh up the simple out of
the dust: and lifteth the poor out of
the mire,

7 That he may set him with the
princes: even with the princes of his
people.

8 He maketh the barren woman to
reap house: and to be a joyful mother
of children.

Evening Prayer.

Psalm 114. *In exitu Israel.*

When Israel came out of Egypt:
and the house of Jacob from
among the strange people,

5 Wel dien man die zig ontfermt/
en uitleend: Hy beschikt zyne zaken
met regt.

6 Zekerlyk hy zal in der eeuwig-
heid niet wankelen. De regtbeerdige
zal in eeuwigte gedagtemisse zyn.

7 Hy zal van geen kwaad gerugte
breezen: Zyn herte is vast/ betrou-
wende op den Heere.

8 Zyn herte wel ondersteund zyn-
de/ zal niet breezen; tot dat hy op
zyne wederpartyen zie.

9 Hy strooid uit/ hy geeft den
nooddruftigen: Zyne gerechtigheid
bestaat in eeuwigheid: Zyn hoozn
zal verhoogt worden in eere.

10 De godlooze zal 't zien/ en hy
zal hem vertoornen: Hy zal met zy-
ne tanden knersfen/ en smelten. De
twens der godloozen zal vergaan.

Laudate, pueri.

Loofte gy knechten des Heeren/
looft den Name des Heeren.

2 De Name des Heeren zy gepre-
zen/ van nu aan tot in der eeuwig-
heid.

3 Van den opgang der Zonne af/
tot haren nedergang/ zy den Name
des Heeren geloofte.

4 De Heere is hoog boven alle heis-
denen/ boven de hemelen is zyne heer-
lykheid.

5 Wie is gelyk de Heere onze God?
die zeer hooge woond. Die zeer laage
ziet; in den hemel en op der aarde.

6 Die den geringen uit het stof op-
rigt: en den nooddruftigen uit den
drek verhoogt/

7 Om te doen zitten by de Pryncen/
by de Pryncen zynes volks.

8 Die d'onbzygthare doet woonen
met een huisgezin/ een bljde moeder
van kinderen. Hallelu-Jah.

Avondlof.

In exitu Israel.

Doe Israel uit Egypten toog:
het huis Jacobs van een volk/
dat een bzyemde tale hadde:

F f s

2 Juda

2 Juda was his sanctuary : and Israel his dominion.

3 The sea saw that and fled : Jordan was driven back.

4 The mountains skipped like rams : and the little hills like young sheep.

5 What aileth thee , O thou sea , that thou fleddest : and thou Jordan , that thou wast driven back ?

6 Ye mountains , that ye skipped like rams : and ye little hills like young sheep ?

7 Tremble thou earth at the presence of the Lord : at the presence of the God of Jacob.

8 Who turned the hard rock into a standing water : and the flint-stone into a springing well.

Psalm 115. Non nobis, Domine.

Not unto us, O Lord, nor unto us, but unto thy Name give the praise : for thy loving mercy, and for thy truths sake.

2 Wherefore shall the heathen say : Where is now their God ?

3 As for our God, he is in heaven : he hath done whatsoever pleased him.

4 Their idols are silver and gold : even the work of mens hands.

5 They have mouths and speak not : eyes have they and see not.

6 They have ears and hear not : noses have they and smell not.

7 They have hands and handle not , feet have they and walk not : neither speak they through their throat.

8 They that make them are like unto them : and so are all such as put their trust in them.

9 But thou house of Israel , trust thou in the Lord : he is their succour and defence.

10 Ye house of Aaron , put your trust in the Lord : he is their helper and defender.

11 Ye that fear the Lord , put your

2 Zo werd Juda tot zyn heilichdom : Israel zyn volkomene heerschapppe.

3 De zee zag 't / en bloed : de Jordane keerde agterwaards.

4 De bergen sprongen als rammenn : de heubelen als lammeren.

5 Wat was u / gy Zee / dat gy bloed ? gy Jordane / dat gy agterwaards keerdet ?

6 Gy bergen / dat gy opsprongen als rammenn ? gy heubelen als lammeren ?

7 Beest gy aarde vooz het aangezichte des Heeren : vooz het aangezichte van den God Jacobs.

8 Die den rotssteen veranderde in een waterbloed : den keissteen in een waterfonteine.

Non nobis, Domine.

Niet ons / O Heere / niet ons : om ulwer goeertierenheid / om ulwer waarheid wille.

2 Waarom zonden de Heidenen zeggen / Waar is nu hare God ?

3 Onze God is dog in den hemel / Hy doet al wat hem behaagt.

4 Haar lieder afgoden zyn zilver en goud / het werk van 's menschen handen :

5 Zy hebben een mond / maar spreken niet ; zy hebben oogen / maar zien niet ;

6 Ooren hebben zy / maar hooren niet ; zy hebben een neuze / maar rieken niet ;

7 Hare handen hebben zy / maar tasten niet ; hare voeten / maar gaan niet ; zy geben geen geluid door hare kele.

8 Dat die ze maken hen gelph worden ; en al wie op haar vertrouwt.

9 Israel / vertrouwt gy op den Heere / Hy is hare hulpe / en hare schild.

10 Gy huis Arons vertrouwt op den Heere ; Hy is haare hulpe / en haren schild.

11 Gy lieden die den Heere vreest

11 The Lord : he is their helper
and defender.

12 The Lord hath been mindful
of us, and he shall bless us: even he
shall bless the house of Israel, he
shall bless the house of Aaron.

13 He shall bless them that fear
the Lord: both small and great.

14 The Lord shall increase you
more and more: you and your chil-
dren.

15 Ye are the blessed of the Lord:
who made heaven and earth.

16 All the whole heavens are the
works: the earth hath he given to the
children of men.

17 The dead praise not thee, O
Lord: neither all they that go down
to silence,

18 But we will praise the Lord:
from this time forth for evermore.
Praise the Lord.

Morning Prayer.

Psalm 116. *Dilexi, quoniam.*

Am well pleased: that the Lord
hath heard the voice of my prayer.

1 That he hath inclined his ear unto
me: therefore will I call upon him as
long as I live.

2 The snares of death compassed
me round about: and the pains of
hell gat hold upon me.

3 I shall find trouble and heaviness,
and I will call upon the Name of the
Lord: O Lord, I beseech thee, de-
liver my soul.

4 Gracious is the Lord and righte-
ous: yea, our God is merciful.

5 The Lord preserveth the simple:
in sin misery, and he helped me.

6 Turn again then unto thy rest,
O my soul: for the Lord hath reward-
ed thee.

7 And why? thou hast delivered
my soul from death: mine eyes from

vertroutwt op den Heere; Hy is hare
hulpe / en haren schild.

12 De Heere is onzer gedag-
tig geweest / Hy zal zegenen / Hy zal
t' huis Israels zegenen / Hy zal t'
huis Arons zegenen.

13 Hy zal zegenen die den Heere
breezen / de kleine met de groote.

14 De Heere zal den zegen over u
lieden vermeerderen / over u lieden /
en over ulwe kinderen.

15 Gy lieden zyt den Heere geze-
gend / die den hemel en d'aarde ge-
maakt heeft.

16 Vangaande den Hemel / de Hes-
mel is des Heeren; maar d'aarde
heeft Hy der menschen kinderen ge-
geven.

17 De doode zullen den Heere niet
pryzen / nogte die in de stilte neder-
gedaalt zyn.

18 Maar wy zullen den Heere
loben van nu aan tot in der eeuwig-
heid. Halelu-Jah.

Morgenlof.

Dilexi, quoniam.

Ik hebbe lief / want de Heere
hoort myne stemme / myne sme-
kingen.

2 Want Hy neigd zyne oore tot
my: dies ik hem in myne dagen zal
aanroepen.

3 De banden des doods hadden
my ombangen; en de angsten der
helle hadden my getroffen:

4 Ik bond benaauwtheid en droef-
tenisse; Maar ik riep den Name
des Heeren aan / zeggende: O Hee-
re bezypd myne ziele!

5 De Heere is genadig en recht-
vaardig: en onze God is ontfermen-
de.

6 De Heere betwaard de eenboudi-
ge; Ik was uitgeteerd / dog Hy
heeft my verlost.

7 Myne ziele! keerdt weder tot
ulwe ruste / want de Heere heeft aan
u wel gedaan.

8 Want Gy / Heere / hebt myne zie-
le gered van den dood / myne oogen
tears,

scars, and my feet from falling.

9 I will walk before the Lord: in the land of the living.

10 I believed, and therefore will I speak, but I was sore troubled: I said in my haste, All men are liars.

11 What reward shall I give unto the Lord: for all the benefits that he hath done unto me?

12 I will receive the cup of salvation: and call upon the Name of the Lord.

13 I will pay my vows now in the presence of all his people: right dear in the sight of the Lord is the death of his saints.

14 Behold, O Lord, how that I am thy servant: I am thy servant, and the son of thine handmaid, thou hast broken my bonds in sunder.

15 I will offer to thee the sacrifice of thanksgiving: and will call upon the Name of the Lord.

16 I will pay my vows unto the Lord, in the sight of all his people: in the courts of the Lord's house, even in the midst of thee, O Jerusalem. Praise the Lord.

Psalm 117. Laudate Dominum.

O Praise the Lord, all ye heathen: praise him, all ye nations.

2 For his merciful kindness is ever more and more towards us: and the truth of the Lord endureth for ever. Praise the Lord.

Psalm 118. Confitemini Domino.

O Give thanks unto the Lord, for he is gracious: because his mercy endureth for ever.

2 Let Israel now confess, that he is gracious: and that his mercy endureth for ever.

3 Let the house of Aaron now confess: that his mercy endureth for ever.

4 Yea, let them now that fear the

van tranen / mynen voet van angst stoot.

9 Ik zal wandelen voor het aangezicht des Heeren / in de landen der levendigen.

10 Ik hebbe geloofd / daarom sprak ik. Ik ben zeer bedrukt geweest. Ik zeide in myn haasten / menschen syn leugenaars.

11 Wat zal ik den Heere vergelden voor alle synne weldaden aan mi betweten?

12 Ik zal den beker der verlossingen opnemen / en den Name des Heeren aanroepen.

13 Myne geloften zal ik den Heere betalen / mi / in de tegenwoordigheid van al syn volk. Kostelikh is de oogen des Heeren de dood synne gunstgenooten.

14 Og Heere / zekerlyk ik ben uw knecht / ik ben uw knecht / een zoover dienstvaagd: Gy hebt myn banden los gemaakt.

15 Ik zal u offeren een offerant van dankzegginge / en den Name des Heere aanroepen.

16 Ik zal myne geloften den Heere betalen / mi / in de tegenwoordigheid van al syn volk. In de voorhoven des Huizes des Heeren: in midden van u / O Jerusalem Halelu-Jah.

Laudate Dominum.

Loof den Heere alle Heidenen / loofst hem alle natien.

2 Want synne goedertierenheid is geweldig over ons / en de waarheid des Heeren is in der eeuwigheid. Halelu-Jah.

Confitemini Domino.

Loof den Heere / want hij is goed: want synne goedertierenheid is in der eeuwigheid.

2 Dat Israel nu zegge / dat synne goedertierenheid is in der eeuwigheid.

3 Het huis Aarons zegge mi / dat synne goedertierenheid in der eeuwigheid is.

4 Dat de gene die den Heere be-

Loof

rd, confels: that his mercy en-
reth for ever.

I called upon the Lord in trou-
: and the Lord heard me at large.

The Lord is on my side: I will
fear what man doth unto me.

The Lord taketh my part with
m that help me: therefore shall I
my desire upon mine enemies.

It is better to trust in the Lord:
to put any confidence in man.

It is better to trust in the Lord:
to put any confidence in princes.

All nations compassed me round
ut: but in the Name of the Lord
I destroy them.

They kept me in on every side,
y kept me in, I say, on every side:
in the Name of the Lord will I
roy them.

They came about me like bees,
are extinct even as the fire among
thorns: for in the Name of the
I will destroy them.

Thou hast thrust sore at me that
ght fall: but the Lord was my

The Lord is my strength and
ong: and is become my salvation.

The voice of joy and health is
edwellings of the righteous: the
hand of the Lord bringeth migh-
ings to pass.

The right hand of the Lord
the preeminence: the right hand
e Lord bringeth mighty things
s.

I shall not die, but live: and
er the works of the Lord.

The Lord hath chastned and
sted me: but he hath not given
ver unto death.

Open me the gates of righteous-

zen/ nu zeggen/ dat zyne goedertie-
renheid in der eeuwigheid is.

5 Uit de benaauwdheid hebbe ik
den Heere aangeroepen / de Heere
heeft my verhoord/ stellende my in
de ruimte.

6 De Heere is by my / ik zal niet
breezen; wat zal my een mensche
doen?

7 De Heere is by my onder de ge-
ne die my helpen; daarom zal ik mys-
ne lust zien aan de gene die my haten.

8 't Is beter tot den Heere toes-
blugt te nemen/ dan op den mensche
te vertrouwen.

9 't Is beter tot den Heere toes-
blugt te nemen/ dan op Prinzen te
vertroutwen.

10 Alle Heidenen hadden my oms-
ringt/ 't is in den Naame des Heeren
dat ik ze verhoutwen hebbe.

11 Zy hadden my omringt/ ja zy
hadden my omringt/ 't is in den Na-
me des Heeren dat ik ze verhoutwen
hebbe.

12 Zy hadden my omringt als
bpyen: Zy zyn uitgebluft als een
doozen byer/ 't is in den Naame
des Heeren dat ik ze verhoutwen
hebbe.

13 Gy had my zeer hart gestoo-
ten/ tot ballens toe/ maar de Heere
heeft my geholpen.

14 De Heere is myn sterkte en
psalm; want Hy is my tot heil ge-
weest.

15 In de tenten der rechtbeerdigen
is een stemme des gejuigs en des
heils: de rechterhand des Heeren
doet kragtige daden.

16 De rechterhand des Heeren is
verhoogt: de rechterhand des Hee-
ren doet kragtige daden.

17 Ik zal niet sterben/ maar lees-
ben; en ik zal de werken des Heeren
vertellen.

18 De Heere heeft my wel hard
gekastyd/ maar Hy heeft my ter
dood niet overgegeven.

19 Doet my de poorten der ge-
nells;

nefs: that I may go into them, and give thanks unto the Lord.

20 This is the gate of the Lord: the righteous shall enter into it:

21 I will thank thee, for thou hast heard me: and art become my salvation.

22 The same stone which the builders refused: is become the head-stone in the corner.

23 This is the Lords doing: and it is marvellous in our eyes.

24 This is the day which the Lord hath made: we will rejoyce and be glad in it.

25 Help me now; O Lord: O Lord, send us now prosperity.

26 Blessed be he that cometh in the name of the Lord: we have wished you good luck, ye that are of the house of the Lord.

27 God is the Lord, who hath shewed us light: bind the sacrifice with cords, yea, even unto the horns of the altar.

28 Thou art my God, and I will thank thee: thou art my God, and I will praise thee.

29 O give thanks unto the Lord, for he is gracious: and his mercy endureth for ever.

Evening Prayer.

Psalm 119. Beati immaculati.

Bless'd are those that are undefiled in the way: and walk in the law of the Lord.

2 Blessed are they that keep his testimonies: and seek him with their whole heart.

3 For they who do no wickedness: walk in his ways.

4 Thou hast charged: that we shall diligently keep thy commandments.

5 O that my ways were made so direct: that I might keep thy statutes!

6 So shall I not be confounded: while I have respect unto all thy commandments.

7 I will thank thee with an unfeign-

rechtigheid open / ik zal daar doorgaan / ik zal den Heere loben.

20 Dit is de poorte des Heeren dooz welke de rechtveerdigen zullen ingaan.

21 Ik zal U loben / om dat G my verhoord hebt: en my tot heil gweest zyt.

22 De steen dien de bouwlieden verworpen hadden / is tot een hoofd des hoeks geworden.

23 Dit is van den Heere gescheien en het is wonderlyk in onze oogen.

24 Dit is de dag dien de Heere gemaakt heeft / laat ons op den zelden ons verheugen / en verblyd zyn.

25 Och Heere / geest nu heil; O Heere / geest nu voozpoet!

26 Gezegt zy hy die daar komen in den name des Heeren; wy zegenen ulieden uit het huis des Heeren

27 De Heere is God / die ons licht gegeven heeft; Bind het seestof met touwen tot aan de hoornen des altaars.

28 Gy zyt myn God / daarom ik U loben: O myn God / ik zal verhoogen.

29 Looft den Heere / want hy goet / want zyne goedertierenheid in der eeuwigheid.

Avondlof.

Beati immaculati.

Welgelukzalig zyn de oprechten van wandel / die in de wet des Heeren gaan.

2 Welgelukzalig zyn ze / die zyn getuigenissen onderhouden: die van gantscher herte zoeken:

3 Ook geen onrecht werken: maar wandelen in zyne wegen.

4 Heere Gy hebt geboden / dat men ulve bevelen zeer beware zal.

5 Og dat myne wegen gezuiverd werden / om ulve inzettingen te bewaren!

6 Dan zoude ik niet beschamen worden / wanneer ik merken zou op alle ulve geboden.

7 Ik zal U loben in oprechtigh-

heart: when I shall have learned
judgments of thy righteousness.
8 I will keep thy ceremonies: O
frake me not utterly.

In quo corriget?

WHere withall shall a youngman
cleanse his way: even by
ing himself after thy word.

2 With my whole heart have I
ught thee: O let me not go wrong
of thy commandments.

3 Thy words have I hid within
my heart: that I should not sin against
thee.

4 Blessed art thou, O Lord: O
me thy statutes.

5 With my lips have I been telling:
all the judgments of thy mouth.

6 I have had as great delight in the
of thy testimonies: as in all
inner of riches.

7 I will talk of thy command-
ments: and have respect unto thy
ways.

8 My delight shall be in thy sta-
tutes: and I will not forget thy word.

Retribue servo tuo.

Do well unto thy servant: that
I may live and keep thy word.

2 Open thou mine eyes: that I
may see the wondrous things of thy

3 I am a stranger upon earth: O
do not thy commandments from

4 My soul breaketh out for the
of thy servant desire: that it hath alway
of thy judgments.

5 Thou hast rebuked the proud:
they are cursed are they that do err from
thy commandments.

6 O turn from me shame and re-
buke: for I have kept thy testimo-
nies.

7 Princes also did sit and speak
against me: but thy servant is occu-
pied in thy statutes.

8 For thy testimonies are my de-
sire: and my counsellors.

des herten / als ik de regten utwer
gerechtigheid geleerd zal hebben.

8 Ik zal uwe inzettingen bewa-
ren: verlaat my niet al te zeer.

In quo corriget?

War mede zal de jongeling syn
pad zuiver houden? Als hy dat
houd na uwo woord.

2 Ik zoek u met myn geheel her-
te / en laat my van uwe geboden niet
afdwalen.

3 Ik hebbe uwe reden in myn
herte verborzen / op dat ik tegen u
niet zondigen zoude.

4 Heere Gy zyt gezegend / leerd
my uwe inzettingen.

5 Ik hebbe met myne lippen ver-
teld alle de regten uwes monds.

6 Ik ben vrolyker in den weg
uwer getuigenissen / als over allen
rykdom.

7 Ik zal uwe bevelen overdenken:
en op uwe paden letten.

8 Ik zal my zelven vermaken in
uwe inzettingen: uwo woord zal ik
niet vergeten.

Retribue servo tuo.

Det wel by uwen knecht / dat
ik lebe / en uwo woord beware.

2 Ontdekt myne oogen / dat ik
aankont uwe wonderen van uwe
Wet.

3 Ik ben een breeindelinge op der
aarde / verbergt uwe geboden voor
my niet.

4 Myne ziele is verbroken van
wegen het verlangen na uwe oorde-
len tot aller tyd.

5 Gy scheldt de verbloekte hoo-
baardige / die van uwe geboden af-
dwalen.

6 Wendelt van my versmaadheit
en veragtinge / want ik hebbe uwe
getuigenissen onderhouden.

7 Als zelve de Woesten zittende te-
gens my gesproken hebben: heeft uwo
knecht uwe inzettingen betragt.

8 Ook syn uwe getuigenissen myne
vermakingen / en myne raadsle-
den.

Adhæsit pavimento.

MY soul cleaveth to the dust: O quicken thou me according to thy word.

2 I have acknowledged my ways, and thou heardst me: O teach me thy statutes.

3 Make me to understand the way of thy commandments: and so shall I talk of thy wondrous works.

4 My soul melteth away for very heaviness: comfort thou me according unto thy word.

5 Take from me the way of lying: and cause thou me to make much of thy law.

6 I have chosen the way of truth: and thy judgments have I laid before me.

7 I have stuck unto thy testimonies: O Lord, confound me not.

8 I will run the way of thy commandments: when thou hast set my heart at liberty.

*Morning Prayer.**Legem pone.*

Teach me, O Lord, the way of thy statutes: and I shall keep it unto the end.

2 Give me understanding, and I shall keep thy law: yea, I shall keep it with my whole heart.

3 Make me to go in the path of thy commandments: for therein is my desire.

4 Incline my heart unto thy testimonies: and not to covetousness.

5 O turn away mine eyes lest they behold vanity: and quicken thou me in thy way.

6 O stablish thy word in thy servant: that I may fear thee.

7 Take away the rebuke that I am afraid of: for thy judgments are good.

8 Behold, my delight is in thy commandments: O quicken me in thy righteousness.

Adhæsit pavimento.

Mine ziele kleeft aan 't stof: maakt my levendig na uw woord.

2 Ik hebbe u myne wegen beteld: en Gy hebt my verhoord/ leert my ulwe inzettingen.

3 Geeft my den weg ulwer bevelen te verstaan; op dat ik ulwe woorden betragte.

4 Myne ziele druipt weg van treurigheid: rigt my op na uw woord.

5 Wend van my den weg der valsheid/ en verleenid my genadelyk ulwe Wet.

6 Ik heb verhooren den weg der waarheid/ ulwe Regten hebbe ik my voorgesteld.

7 Ik kleve vast aan ulwe getuigenissen: O Heere/ beschaauid my niet.

8 Ik zal den weg ulwer geboden loopen/ als Gy myn herte verwoont det zult hebben.

*Morgenlof.**Legem pone.*

Here leerd my den weg ulwer inzettingen/ en ik zal hem houden ten einde toe.

2 Geeft my 't verstand/ en ik zal ulwe Wet houden: ja ik zal ze onderhouden met gantscher herte.

3 Doet my treden op het pad ulwer geboden: want daar in heb ik lust.

4 Heigd myn herte tot ulwe getuigenissen/ en niet tot gierigheid.

5 Wend myne oogen af datze gepdelheid zien: maakt my levendig door ulwe wegen.

6 Bevestigt ulwe toezegginge aan ulwen knecht/ die ulwe bzeze toegedaan is.

7 Wend myne sinnedheid af/ ik bzeze: Want ulwe regten zijn goet.

8 Ziet/ ik hebbe een begeerte tot ulwe bevelen/ maakt my levendig door ulwe gerechtigheid.

Et veniat super me.

Et thy loving mercy come also unto me, O Lord: even thy salvation, according unto thy word.

2 So shall I make answer unto my asphemers: for my trust is in thy word.

3 O take not the word of thy truth utterly out of my mouth: for my hope is in thy judgments.

4 So shall I alway keep thy law: yea, for ever and ever.

5 And I will walk at liberty: for I keep thy commandments.

6 I will speak of thy testimonies before kings: and will not be ashamed.

7 And my delight shall be in thy commandments: which I have loved.

8 My hands also will I lift up unto thy commandments, which I have loved: and my study shall be in thy statutes.

Memor esto servi tui.

O Think upon thy servant, as concerning thy word: wherein thou hast caused me to put my trust.

2 The same is my comfort in my trouble: for thy word hath quickened me.

3 The proud have had me exceedingly in derision: yet have I not sinned from thy law.

4 For I remembered thine everlasting judgments, O Lord: and received comfort.

5 I am horribly afraid: for the unrighteous that forsake thy law.

6 Thy statutes have been my songs: in the house of my pilgrimage.

7 I have thought upon thy Name, O Lord, in the night season: and kept thy law.

8 This I had: because I kept thy commandments.

Portio mea, Domine.

Hou art my portion, O Lord: I have promised to keep thy law.

Et veniat super me.

En dat my ulwe goedertierenheiden overkomen / O Heere! ulwe heil / na ulwe toezegginge.

2 Op dat ik mynen smader wat hebbe te antwoorden / want ik vertrouwe op ulw woord.

3 Ende rukt het woord der waarheid van mynen monde niet al te zeer / want ik hope op ulwe regten.

4 Zo zal ik ulwe Wet steeds onderhouden / eeuwiglyken altoos.

5 En ik zal wandelen in de ruimte: om dat ik ulwe bevelen gezocht hebbe.

6 Ook zal ik voor koningen spreken van ulwe getuigenissen / en my niet schamen.

7 En ik zal my bermaken in ulwe geboden / die ik lief hebbe.

8 En ik zal myne handen opheffen na ulwe geboden / die ik lief hebbe / en ik zal ulwe inzettingen betragten.

Memor esto servi tui.

Gedenkt des woords tot ulwen knecht gesproken / op het welk Gy my hebt doen hopen.

2 Dit is myn troost in myne elende: want ulwe toezegginge heeft my leevendig gemaakt.

3 De hoovaerdige hebben my boven maten zeer bespot; nogtans ben ik van ulwe Wet niet geweken.

4 Ik hebbe gedacht / O Heere / aan ulwe oordeelen van ouds aan / en hebbe my getroost.

5 Grote beroeringe heeft my bevangen van wegen de godlooze / die ulwe wet verlaten.

6 Ulwe inzettingen zijn my gezangen geweest / ter plaatse myner bzeemdelingschappen.

7 Heere / des nagts ben ik ulwest naams gedagtig geweest / en hebbe ulwe wet bewaart.

8 Dat is my geschied / om dat ik ulwe bevelen bewaart hebbe.

Portio mea, Domine.

De Heere is myn deel / ik hebbe gezegd / dat ik ulwe woorden zal bewaren.

2 I made my humble petition in thy presence with my whole heart: O be merciful unto me according to thy word.

3 I called mine own ways to remembrance: and turned my feet unto thy testimonies.

4 I made haste, and prolonged not the time: to keep thy commandments.

5 The congregations of the ungodly have robbed me: but I have not forgotten thy law.

6 At midnight I will rise to give thanks unto thee: because of thy righteous judgments.

7 I am a companion of all them that fear thee: and keep thy commandments.

8 The earth, O Lord, is full of thy mercy: O teach me thy statutes.

Bonitatem fecisti.

O Lord, thou hast dealt graciously with thy servant: according unto thy word.

2 O learn me true understanding and knowledge: for I have believed thy commandments.

3 Before I was troubled, I went wrong: but now have I kept thy word.

4 Thou art good and gracious: O teach me thy statutes.

5 The proud have imagined a lie against me: but I will keep thy commandments with my whole heart.

6 Their heart is as fat as brawn: but my delight hath been in thy law.

7 It is good for me that I have been in trouble: that I may learn thy statutes.

8 The law of thy mouth is dearer unto me: than thousands of gold and silver.

Evening Prayer.

Manus tua fecerunt me.

Thy hands have made me, and fashioned me: O give me understanding, that I may learn thy commandments.

2 Ik hebbe uw aanschyn ernstelyk gebeden van gantscher herten/ zyt my genadig na uwe toezegginge.

3 Ik hebbe myne wegen bedacht/ en hebbe myne voeten gekeert tot uwe getuigenissen.

4 Ik hebbe gehaast en niet vertraagt uwe geboden te onderhouden.

5 De godlooze hoopen hebben my berooft: nogtans en hebbe ik uw wet niet vergeten.

6 Ter middernacht sta ik op/ om te loven uwe regten uwer gerechtigheid.

7 Ik ben een gezelle aller die vreezen/ end hier die uwe bevelen onderhouden.

8 Heere/ de aarde is vol van uw goedertierenheid: leert my uwe inzettingen.

Bonitatem fecisti.

Ghy hebt myn knecht goed gedaan; Heere na uw woord.

2 Leert my een goeden zinnen te tenschap: want ik hebbe aan uwe geboden geloofd.

3 Eer ik verdrukt werd/ dwaaide ik; maar nu onderhoude ik u woord.

4 Ghy zyt goed en goeddoende; leert my uwe inzettingen.

5 De hoovaerdige hebben leugens tegens my gestoffeert: dog ik behoud uwe bevelen van gantscher herten.

6 Haar herte is vet als smeer/ maar ik hebbe vermaak in uwe wet.

7 't Is my goed dat ik verdruken geweest/ op dat ik uwe inzettingen leerde.

8 De wet uwer monds is myn troost/ dan duizenden van goud of ber.

Avondlof.

Manus tua fecerunt me.

Uwe handen hebben myn verstandig/ op dat ik uwe geboden leerde.

2 They that fear thee will be glad when they see me: because I have put my trust in thy word.

3 I know, O Lord, that thy judgments are right: and that thou of very faithfulness hast caused me to be troubled.

4 O let thy merciful kindness be my comfort: according to thy word unto thy servant.

5 O let thy loving mercies come unto me, that I may live: for thy law is my delight.

6 Let the proud be confounded, for they go wickedly about to destroy me: but I will be occupied in thy commandments.

7 Let such as fear thee, and have known thy testimonies: be turned unto me.

8 O let my heart be sound in thy statutes: that I be not ashamed.

Defecit anima mea.

MY soul hath longed for thy salvation: and I have a good hope because of thy word.

2 Mine eyes long sore for thy word: saying, O when wilt thou comfort me?

3 For I am become like a bottle in smoke: yet do I not forget thy statutes.

4 How many are the days of thy want: when wilt thou be avenged them that persecute me?

5 The proud have digged pits for me: which are not after thy law.

6 All thy commandments are true: they persecute me falsely, O be thou my help.

7 They had almost made an end of me upon earth: but I forsook not thy commandments.

8 O quicken me after thy loving kindness: and so shall I keep the testimonies of thy mouth.

2 Die **W** breezen zullen my aanzien/ en haat bebruyden/ om dat ik op uw woord gehoopt hebbe.

3 Ik weet/ Heere/ dat uw regten de gerechtigheid zijn; en dat **G**p my uit getrouwigheid verdrukt hebt.

4 Laat dog uw goedertierenheid zijn om my te troosten/ na uw toezegginge aan uw knecht.

5 Laat my uw barmhertigheden overkomen/ op dat ik leve: want uw wet is al myne vermakinge.

6 Laat de hooberdige beschaamt worden/ om dat ze my niet leugen neder gestooten hebben: dog ik betragte uw geboden.

7 Laat ze tot my keeren die **W** breezen; en die uw getuigenissen kennen.

8 Laat myn herte opregt zijn tot uw inzettingen/ op dat ik niet beschaamd worde.

Defecit anima mea.

Mine ziele is bezweken van verlangen na uw heil: op uw woord hebbe ik gehoopt.

2 Myne oogen zijn bezweken van verlangen na uw toezegginge/ terwijl ik zeide/ Wanneer zult **G**p my vertroosten?

3 Want ik ben geworden als een lederen zak in den rook: doch uw inzettingen hebbe ik niet vergeten.

4 Hoe veel zullen deze dagen uw knechts zijn? wanneer zult **G**p regt doen over myne vervolgers?

5 De hooberdige hebben my putten gegraven/ 't welk niet is na uw wet.

6 Alle uw geboden zijn waarheid; zij vervolgen my niet leugen/ helpt my.

7 Zij hebben my byna vernietigt op de aarde/ maar ik hebbe uw bevelen niet verlaten.

8 Maakt my levendig na uw goedertierenheid/ dan zal ik 't getuigenisse uwesmonds bewaren.

In aeternum, Domine.

O Lord, thy word : endureth for ever in heaven.

2 Thy truth also remaineth from one generation to another : thou hast laid the foundation of the earth, and it abideth.

3 They continue this day according to thine ordinance : for all things serve thee.

4 If my delight had not been in thy law : I should have perished in my trouble.

5 I will never forget thy commandments : for with them thou hast quickned me.

6 I am thine, O save me : for I have sought thy commandments.

7 The ungodly laid wait for me, to destroy me : but I will consider thy testimonies.

8 I see that all things come to an end : but thy commandment is exceeding broad.

Quomodo dilexi !

Lord, what love have I unto thy law : all the day long is my study in it.

2 Thou through thy commandments hast made me wiser than mine enemies : for they are ever with me.

3 I have more understanding than my teachers : for thy testimonies are my study.

4 I am wiser than the aged : because I keep thy commandments.

5 I have refrained my feet from every evil way : that I may keep thy word.

6 I have not shrunk from thy judgments : for thou teachest me.

7 O how sweet are thy words unto my throat : yea, sweeter than hony unto my mouth.

8 Through thy commandments I get understanding : therefore I hate all evil ways.

In aeternum, Domine.

O Heere ! utw woord bestaat in der eeuwigheid in de hemelen.

2 Uw getrouwheid is van geslagte tot geslagte / Gy hebt de aarde vast gemaakt / en zy blijft staan.

3 Na uw ordinantien blijven zy nog heden staan / want zy alle zy uwe kriegten.

4 Indien uw wet niet ware geweest al myn bermakinge / ik ware in myn druk al lange vergaan.

5 Ik zal uw beeeelen in der eeuwigheid niet vergeten / want doo dezelfde hebt Gy my levendig gemaakt.

6 Ik ben uw / behoud my / want ik hebbe uw beeeelen gezocht.

7 De godlooze hebben op my gewagt / om my te doen vergaan : Ik neme agt op uw getuigenissen.

8 In alle volmaaktheid hebbe ik een einde gezien : maar uw gebod is zeer wyd.

Quomodo dilexi !

Hoe lief hebbe ik uw wet ! zy is myn betragtinge den gantschen dag.

2 Zy maakt my doo uw geboden wyzer dan myne vyanden zy want zy is in eeuwigheid by my.

3 Ik ben verstandiger dan alle myne Leeraars / om dat uw getuigenissen myne betragtinge zy.

4 Ik ben boozigtiger dan de onbede / om dat ik uw beedeelen betwaart hebbe.

5 Ik hebbe myne voeten geweerd van alle kwade paden / op dat ik uw woord zoude onderhouden.

6 Ik ben niet geweken van uw regten / want Gy hebt my geleerd.

7 Hoe zoet zy uw redenen myn geheimelte geweest ! meer dan honing mynen monde.

8 Uit uw beeeelen kryge ik verstand / daarom hate ik alle leugenpaden.

Morning Prayer.

Lucerna pedibus meis.

Thy word is a lantern unto my feet: and a light unto my paths.

2 I have sworn and am stedfastly purposed: to keep thy righteous judgments.

3 I am troubled above measure: quicken me, O Lord, according to thy word.

4 Let the free-will-offerings of my mouth please thee, O Lord: and let me hear thy judgments.

5 My soul is always in my hand: and I do not forget thy law.

6 The ungodly have laid a snare for me: but yet I swerved not from thy commandments.

7 Thy testimonies have I claimed mine heritage for ever: and why? they are the very joy of my heart.

8 I have applied my heart to fulfill thy statutes alway: even unto the end.

Iniquos odio habui.

Hate them that imagine evil things: but thy law do I love.

2 Thou art my defence and shield: and my trust is in thy word.

3 Away from me, ye wicked: I will keep the commandments of my God.

4 O stablish me according to thy word, that I may live: and let me not be disappointed of my hope.

5 Hold thou me up, and I shall not fall: yea, my delight shall be ever in thy statutes.

6 Thou hast trodden down all them that depart from thy statutes: for they imagine but deceit.

7 Thou puttest away all the ungodly of the earth like dross: therefore I love thy testimonies.

8 My flesh trembleth for fear of thee: and I am afraid of thy judgments.

Morgenlof.

Lucerna pedibus meis.

Uw woord is een lampe / voor mynen voet / en een licht voor mynen pad.

2 Ik hebbe gezworen / en zal 't bevestigen / dat ik onderhouden zal de rechten uwer gerechtigheid.

3 Ik ben gantsch zeer verdrukt / Heere / maakt mij levendig na uw woord.

4 Laat ik dog / O Heere / wels gevallen de bywillige offeranden myns monds: en leerde mij uwe regten.

5 Mijne ziele is geduuriglyk in myne hand: nogtans vergete ik uwe wet niet.

6 De godlooze hebben mij een strik geleid: nogtans ben ik niet afgedwaald van uwe bevelen.

7 Ik hebbe uwe getuigenisse genomen tot een eeuwige erbe: want zy zyn myns herten blypkeid.

8 Ik hebbe myn herte geneigt om uwe inzettingen eeuwiglyk te doen / ten einde toe.

Iniquos odio habui.

Ik hate de kwade ranken / maar hebbe uwe wet lief.

2 Gy zyt myn schuilplaats / en myn schild / op uw woord heb ik gehoopt.

3 Wpikt van my / gy boosdoeners / dat ik de geboden mynes Gods moge bewaren.

4 Ondersteund my na uwe toezegginge / op dat ik leve: en laat my niet beschaamd worden oer myne hope.

5 Ondersteund my / zo zal ik behouden zyn / dan zal ik my steeds in uwe inzettingen bermaken.

6 Gy vertreed alle de geene / die van uwe inzettinge af dwalen / want haar bedrog is leugen.

7 Gy doet alle godlooze der aarde weg als schuim / daarom heb ik uwe getuigenissen lief.

8 Het haire mynes vleesch is te berge gerezen van verschikkinge voor

Feci iudicium.

I Deal with the thing that is lawful and right; O give me not over unto mine oppressors.

2 Make thou thy servant to delight in that which is good: that the proud do me no wrong.

3 Mine eyes are wasted away with looking for thy health: and for the word of thy righteousness.

4 O deal with thy servant according unto thy loving mercy: and teach me thy statutes.

5 I am thy servant, O grant me understanding: that I may know thy testimonies.

6 It is time for thee, Lord, to lay to thine hand; for they have destroyed thy law.

7 For I love thy commandments: above gold and precious stone.

8 Therefore hold I straight all thy commandments: and all false ways I utterly abhor.

Mirabilia.

Thy testimonies are wonderful: therefore doth my soul keep them.

2 When thy word goeth forth: it giveth light and understanding unto the simple.

3 I opened my mouth, and drew in my breath: for my delight was in thy commandments.

4 O look thou upon me, and be merciful unto me: as thou usest to do unto those that love thy Name.

5 Order my steps in thy word: and so shall no wickedness have dominion over me.

6 O deliver me from the wrongful dealings of men: and so shall I keep thy commandments.

7 Shew the light of thy countenance upon thy servant: and teach me thy statutes.

11 / en ik heb gebreeft vooz utwe oogen deelen.

Feci iudicium.

I Ik hebbe regt en gerechtigheid gedaen / en geest my niet over aan myne onderdrukkers.

2 Weest borge vooz utwen knegten goede / en laat de hooberdige niet onderdrukken.

3 Myne oogen zyn bezwoeken van verlangen na uw heil / en na de toezegginge utwer rechtveerdigheid.

4 Doet by utwen knegt na utwe goedertierenheid / en leert my utwe inzettingen.

5 Ik ben uw knegt / maakt my verstandig / en ik zal utwe getuigenissen kennen.

6 ¹ Is tyd vooz den Heere dat hy werke / want zy hebben utwe werke bezoken.

7 Daarom hebbe ik utwe gebodelief / meer dan goud / ja meer dan het fijnste goud.

8 Daarom hebbe ik alle utwe bevelen / van alles vooz regt geboden: maar allen valsehen pad hebbe ik gehaat.

Mirabilia.

Uuwe getuigenissen zyn wonderbaar / daarom bewaart ze myne ziele.

2 De openinge utwer woorden geeft licht / de slechte verstandig makende

3 Ik hebbe mynen mond open gedaan / en gelygt: want heb verlangt na utwe geboden.

4 Ziet my aan / weest my genedig / na het regt aan de geene die utwe Naame beinimen.

5 Maakt myne voetschappen bekend in utwen woorden: en laat geen onrechtigheid over my heerschen.

6 Verlost my van des menschen overlast / en ik zal utwe bevelen oederhouden.

7 Doet uw aangesigt lichten over utwen knegt / en leerd my utwe inzettingen.

8 Mine eyes gush out with water:
because men keep not thy law.

Justus es, Domine.

Righteous art thou, O Lord: and
true is thy judgment.

2 The testimonies that thou hast
commanded: are exceeding right-
eous and true.

3 My zeal hath even consumed me:
because mine enemies have forgotten
thy words.

4 Thy word is tried to the utter-
most: and thy servant loveth it.

5 I am small, and of no repu-
tion: yet do I not forget thy com-
mandments.

6 Thy righteousness is an ever-
lasting righteousness: and thy law is
truth.

7 Trouble and heaviness have taken
hold upon me: yet is my delight in
thy commandments.

8 The righteousness of thy testi-
monies is everlasting: O grant me
understanding, and I shall live.

Evening Prayer.

Clamavi in toto corde meo.

Call with my whole heart: hear
me, O Lord, I will keep thy sta-
tes.

2 Yea, even unto thee do I call;
and I shall keep thy testi-
monies.

3 Early in the morning do I cry
unto thee: for in thy word is my trust.

4 Mine eyes prevent the night-
watches: that I might be occupied in
thy words.

5 Hear my voice, O Lord, according
to thy loving kindness: quicken
me according as thou art wont.

6 They draw nigh that of malice
persecute me: and are far from thy
presence.

7 Be thou nigh at hand, O Lord:
all thy commandments are true.

8 As concerning thy testimonies,

8 Waterbeken blieten af uit myne
oogen/ oin dat zy ulwe wet niet on-
derhouden.

Justus es, Domine.

Heer/ Gy zyt rechtveerdig / en
elk een ulwer oordeelen is recht.

2 Gy hebt de gerechtigheid ulwer
getuigenissen en de waarheid hooglyk
geboden.

3 Myn pber heeft my doen ver-
gaan / oin dat myn wederpartyders
ulwe woorden bergeten hebben.

4 Uw woord is zeer geloutert / en
ulwe knecht heeft het lief.

5 Ik ben kleinen veragt / dog ulwe
beveelen vergete ik niet.

6 Uw gerechtigheid is gerechtig-
heid in eeuwigheid / en ulwe wet is de
waarheid.

7 Benaauwdheid en angst hebben
my getroffen / dog ulwe geboden zyn
myne bermakingen.

8 De gerechtigheid ulwer getuige-
nissen is in der eeuwigheid: doet ze
my verstaan / zo zal ik leven.

Avondlof.

Clamavi in toto corde meo.

Ik hebbe van gantscher herten ge-
roepen: Verhoord my / O Heere/
ik zal ulwe inzettingen bewaren.

2 Ik hebbe u aangeroepen/verloft
my / en ik zal ulwe getuigenissen on-
derhouden.

3 Ik ben de morgenschemeringe
hoorgekomen / en hebbe geschrei ge-
maakt: op uw woord hebbe ik ge-
hoopt.

4 Myne oogen komen de nacht-
wakente boren / oin ulwe reden te be-
tragten.

5 Hoozt myne stemme na ulwe goe-
dertierenheid / O Heere! maakt my
levendig na uw recht.

6 Die kwade pzykten najagen /
genaken my: zy wyken verre van
ulwe wet.

7 Maar Gy / Heere / zyt naby:
en alle ulwe geboden zyn waar-
heid.

8 Dan ouds hebbe ik getoeten van

I have known long since: that thou
hast grounded them for ever.

Vide humilitatem.

O Consider mine adversity, and
deliver me: for I do not forget
thy law.

2 Avengethou my cause, and de-
liver me: quicken me according to thy
word.

3 Health is far from the ungodly:
for they regard not thy statutes.

4 Great is thy mercy, O Lord:
quicken me as thou art wont.

5 Many there are that trouble me,
and persecute me: yet do I not swerve
from thy testimonies.

6 It grieveth me when I see the
transgressors: because they keep not
thy law.

7 Consider, O Lord, how I love
thy commandments: O quicken me
according to thy loving kindness.

8 Thy word is true from ever-
lasting: all the judgments of thy right-
eousness endure for evermore.

Principes persecuti sunt.

Princes have persecuted me with-
out a cause: but my heart standeth
in awe of thy word.

2 I am as glad of thy word: as one
that findeth great spoils.

3 As for lies, I hate and abhor
them: but thy law do I love.

4 Seven times a day do I praise
thee: because of thy righteous judg-
ments.

5 Great is the peace that they have
who love thy law: and they are not
offended at it.

6 Lord, I have looked for thy
saving health: and done after thy
commandments.

7 My soul hath kept thy testimo-
nies: and loved them exceedingly.

8 I have kept thy commandments
and testimonies: for all my ways are
before thee.

uwte getuigenissen/ dat Gy ze in een
wigheid gegrond hebt.

Vide humilitatem.

Ziet myn elende aan/ en help
mij uit/ want uwte wet hebbe
niet vergeten.

2 Twist myne twistzake/ en ver-
loft mij: maakt my levendig na uwte
toezegginge.

3 Het heil is verre van de godlo-
ze/ want zy zoeken uwte inzettingen
niet.

4 Heere/ uwte barmhertigheide
zyn veele: maakt mij levendig na uwte
regten.

5 Myne vervolgers en myne ver-
derpartijders zyn veele/ maar van
uwte getuigenissen wyke ik niet.

6 Ik heb gezien de gene die trouw-
looslyk handelen/ en 't verdoort
dat ze uw woorde niet onderhouden.

7 Ziet aan dat ik uwte bevelen
hebbe/ O Heere/ maakt mij levendig
na uwte goedertierenheid:

8 Het begin uwes woordes
waarheid/ en in eenwigheid is al
recht uwer gerechtigheid.

Principes persecuti sunt.

Doosten hebben mij verbol-
sonder oorzake: maar myn he-
te heeft gezeest booz uw woorde.

2 Ik ben bezopik over uwte toezeg-
ginge/ als eener die een grooten
blind.

3 Ik hate de valsheid/ en heb
een groutwel van: maar uwte wet
ik lief.

4 Ik lobe U zevenmaal 's daags
over de regten uwer gerechtigheid.

5 Die uwte wet beminnen heb-
ben grootten vrede/ en zy hebben ge-
aanstoot.

6 O Heere/ ik hope op uwte heil/
doe uwte geboden:

7 Myne ziele onderhoud uwte
getuigenissen/ en ik heb ze zeer lief.

8 Ik onderhoude uwte bevelen
uwte getuigenissen: want alle my-
wegen zyn booz U,

Appropinquet deprecatio.

Let my complaint come before thee, O Lord: give me understanding according to thy word.

2 Let my supplication come before thee: deliver me according to thy word.

3 My lips shall speak of thy praise: when thou hast taught me thy statutes.

4 Yea, my tongue shall sing of thy word: for all thy commandments are righteous.

5 Let thine hand help me: for I have forgotten thy commandments.

6 I have longed for thy saving health, O Lord: and in thy law is my delight.

7 O let my soul live, and it shall praise thee: and thy judgments shall help me.

8 I have gone astray like a sheep that is lost: O seek thy servant, for do not forget thy commandments.

Morning Prayer.

Psalm 120. *Ad Dominum.*

When I was in trouble, I called upon the Lord: and he heard me.

2 Deliver my soul, O Lord, from deceitful lips: and from a deceitful tongue.

3 What reward shall be given or done unto thee, thou false tongue: when mighty and sharp arrows, with burning coals.

4 Wo is me, that I am constrained to dwell with Mesech: and to have my habitation among the tents of sedar.

5 My soul hath long dwelt among them: that are enemies unto peace.

6 I labour for peace, but when I speak unto them thereof: they make them ready to battle.

Appropinquet deprecatio.

O Heere/ laat myn geschrey voor uw aanschyn genaken/ maakt my verstandig na uw woord.

2 Laat myn sineeken voor uw aanschyn komen/ red my na uw toezegginge.

3 Mijne lippen zullen uwen lof overbloedelyk uitsorten/ als Gy my uwe inzettingen zult geleerd hebben.

4 Mijne tonge zal sprake houden van uwe reden/ want alle uwe geboden zijn rechtveerdigheid.

5 Laat uwe hand my te hulpe komen/ want ik heb uwe beveelen verhooren.

6 O Heere/ ik verlange na uw heil/ en uwe wet is al myn vermaeking.

7 Laat mijne ziele leven/ en zy zal u loven/ en laat uwe regten my helpen.

8 Ik heb gedwaald als een verloren schaap: zoekt uwen knecht/ want uwe geboden heb ik niet vergeten.

Morgenlof.

Ad Dominum.

Ik hebbe tot den Heere geroepen in mijne benaauwdheid/ en Hy heeft my verhoord.

3 O Heere/ red mijne ziele van de valsche lippe: van de bedrieglyke tonge.

3 Wat zal u de bedrieglyke tonge geven? of wat zal ze u toevoegen? Scherpe pylen eens magtigen/ mitsgaders gloeyjende jeneverkolen.

4 O wees my/ dat ik een vzeemdeling ben in Mesech: dat ik in de tente Siedars woone!

5 Mijne ziele heeft lange gewoond by de gene die de vrede haten.

6 Ik ben vzeedzaam/ maar als ik sprake/ zy zijn aan de oorloge.

I have known long since: that thou
hast grounded them forever.

Vide humilitatem.

O Consider mine adversity, and
deliver me: for I do not forget
thy law.

2 Avenge thou my cause, and de-
liver me: quicken me according to thy
word.

3 Health is far from the ungodly:
for they regard not thy statutes.

4 Great is thy mercy, O Lord:
quicken me as thou art wont.

5 Many there are that trouble me,
and persecute me: yet do I not swerve
from thy testimonies.

6 It grieveth me when I see the
transgressors: because they keep not
thy law.

7 Consider, O Lord, how I love
thy commandments: O quicken me
according to thy loving kindness.

8 Thy word is true from ever-
lasting: all the judgments of thy right-
eousness endure for evermore.

Principes persecuti sunt.

Princes have persecuted me with-
out a cause: but my heart standeth
in awe of thy word.

2 I am as glad of thy word: as one
that findeth great spoils.

3 As for lies, I hate and abhor
them: but thy law do I love.

4 Seven times a day do I praise
thee: because of thy righteous judg-
ments.

5 Great is the peace that they have
who love thy law: and they are not
offended at it.

6 Lord, I have looked for thy
saving health: and done after thy
commandments.

7 My soul hath kept thy testimo-
nies: and loved them exceedingly.

8 I have kept thy commandments
and testimonies: for all my ways are
before thee.

uwte getuigenissen/ dat Gy ze in een
wigheid geground hebt.

Vide humilitatem.

Ziet myn elende aan/ en help
mij uit/ want uwte wet hebbe
niet vergeten.

2 Twist myne twistzake/ en be-
loft mij: maakt mij levendig na uwte
toezegginge.

3 Het heil is verre van de godlo-
ze/ want zy zoeken uwte inzettingen
niet.

4 Heere/ uwte barmhertighede
zyn veel: maakt mij levendig na uwte
regten.

5 Myne vervolgers en myne in-
derpartders zyn veel/ maar van
uwte getuigenissen wyke ik niet.

6 Ik heb gezien de gene die trouw-
looslyk handelen/ en 't verdoet mij
dat ze uw woord niet onderhouden.

7 Ziet aan dat ik uwte bevelen
hebbe/ O Heere/ maakt mij levendig
na uwte goedertierenheid:

8 Het begin uwes woordes
waarheid/ en in eeuwigheid is al
recht uwte gerechtigheid.

Principes persecuti sunt.

De Doofsten hebben mij verhol-
den zonder oorzaak: maar myn he-
te heeft gebreeft voor uw woord.

2 Ik ben broep over uwte toezeg-
ginge/ als eener die een grooten
vind.

3 Ik hate de valsheid/ en heb
een gruwel van: maar uwte wet
ik lief.

4 Ik lofe U zevenmaal 's daags
over de regten uwte gerechtigheid.

5 Die uwte wet beminnen heb-
ben grootten vrede/ en zy hebben ge-
aanstoot.

6 O Heere/ ik hope op uwte heil/
doe uwte geboden:

7 Myne ziele onderhoud uwte
getuigenissen/ en ik heb ze zeer lief.

8 Ik onderhoude uwte bevelen
uwte getuigenissen: want alle my-
wegen zyn voor U,

Appropinquet deprecatio.

Let my complaint come before thee, O Lord: give me understanding according to thy word.

2 Let my supplication come before thee: deliver me according to thy word.

3 My lips shall speak of thy praise: when thou hast taught me thy statutes.

4 Yea, my tongue shall sing of thy word: for all thy commandments are righteous.

5 Let thine hand help me: for I have forgotten thy commandments.

6 I have longed for thy saving health, O Lord: and in thy law is my delight.

7 O let my soul live, and it shall praise thee: and thy judgments shall help me.

8 I have gone astray like a sheep that is lost: O seek thy servant, for do not forget thy commandments.

Morning Prayer.

Psalm 120. *Ad Dominum.*

When I was in trouble, I called upon the Lord: and he heard me.

2 Deliver my soul, O Lord, from deceitful lips: and from a deceitful tongue.

3 What reward shall be given or done unto thee, thou false tongue: when mighty and sharp arrows, with burning coals.

4 Wo is me, that I am constrained to dwell with Mesech: and to have my habitation among the tents of sedar.

5 My soul hath long dwelt among them: that are enemies unto peace.

6 I labour for peace, but when I speak unto them thereof: they make me ready to battle.

Appropinquet deprecatio.

O Heere / laat myn geschrei voor uw aanschyn genaken / maakt my verstandig na uw woord.

2 Laat myn smeeken voor uw aanschyn komen / red my na uw toezegginge.

3 Mijne lippen zullen uwen lof overbloedelyk uitstorten / als Gy my uwe inzettingen zult geleerd hebben.

4 Mijne tonge zal sprake houden van uwe reden / want alle uwe geboden zijn regtveerdigheid.

5 Laat uwe hand my te hulpe komen / want ik heb uwe bevelen verhooren.

6 O Heere / ik verlange na uw heil / en uwe wet is al myn vermaeking.

7 Laat mijne ziele leven / en zy zal u loven / en laat uwe regten my helpen.

8 Ik heb gedwaald als een verloren schaap: zoekt uwen knecht / want uwe geboden heb ik niet vergeten.

Morgenlof.

Ad Dominum.

Ik hebbe tot den Heere geroepen in mijnne benaauwdheid / en hy heeft my verhoord.

3 O Heere / red mijne ziele van de valsche lippe: van de bedrieglyke tonge.

3 Wat zal u de bedrieglyke tonge geven? of wat zal ze u toevoegen? Scherpe pylen eens magtigen / mitsgaders gloeyende jeneverkolen.

4 O wees my / dat ik een breezdeling ben in Mesech: dat ik in de tente Iedars woone!

5 Mijne ziele heeft lange gewoond by de gene die de vrede haten.

6 Ik ben breezzaam / maar als ik sprekke / zy zijn aan de oorloge.

Psalm 121. *Levavi oculos.*

I Will lift up mine eyes unto the hills: from whence cometh my help.

2 My help cometh even from the Lord: who hath made heaven and earth.

3 He will not suffer thy foot to be moved: and he that keepeth thee will not sleep.

4 Behold, he that keepeth Israel: shall neither slumber nor sleep.

5 The Lord himself is thy keeper: the Lord is thy defence upon thy right hand;

6 So that the sun shall not burn thee by day: neither the moon by night.

7 The Lord shall preserve thee from all evil: yea, it is even he that shall keep thy soul.

8 The Lord shall preserve thy going out and thy coming in: from this time forth for evermore.

Psalm 122. *Latatus sum.*

I Was glad when they said unto me: We will go into the house of the Lord.

2 Our feet shall stand in thy gates: O Jerusalem.

3 Jerusalem is built as a city: that is at unity in it self.

4 For thither the tribes go up, even the tribes of the Lord: to testify unto Israel, to give thanks unto the Name of the Lord.

5 For there is the seat of judgment: even the seat of the house of David.

6 O pray for the peace of Jerusalem: they shall prosper that love thee.

7 Peace be within thy walls: and plenteousness within thy palaces.

8 For my brethren and companions sakes: I will wish thee prosperity.

9 Yea, because of the house of the Lord our God: I will seek to do thee good.

Levavi oculos meos.

I Ik heffe myne oogen op na de bergen / van waar myne hulpe komen zal.

2 Myne hulpe is van den Heere / die hemel en aarde gemaakt heeft.

3 Hy zal ulwen voet niet laten wankelen: Uw Betwaarder zal niet sluimeren.

4 Ziet / de Betwaarder Israels zal niet sluimeren nog slapen.

5 De Heere is uw bewaarder / de Heere is uw schaduw / aan uw rechterhand.

6 De Zonne zal u 's daags niet steeken / noch de Maan des nagts.

7 De Heere zal u bewaren van alle kwaad: uw ziele zal Hy bewaren.

8 De Heeren zal ulwen uitgang en ulwen ingang bewaren / van nu aan tot in der eeuwigheid.

Latatus sum.

I Ik verblyde my in de gene die toe my zeggen; Wy zullen in 't huis des Heeren gaan.

2 Onse voeten zyn staande in ulwe poorten / O Jerusalem!

3 Jerusalem is gebouwt / als een Stad die wel t'zamen geboegt is.

4 Waar henen de Stammen opgaan / de Stammen des Heeren tot het getuigenisse Israels / om den Naam des Heeren te danken.

5 Want daar zyn de stoelen des gerechtz gezet / de stoelen des huizes Davids.

6 Biddet om de vrede van Jerusalem; wel moetenze baren die u believen.

7 Vrede zy in ulwe vestinge / wel baren in ulwe paleizen.

8 Om myner Broederen / en myner Vrienden wille / zal ik nu spreken / Vrede zy in u!

9 Om des huizes des Heeren omzies Gods wille / zal ik het goede voor u zoeken.

Psalm 123. *Ad te levavi oculos meos.*

Unto thee lift I up mine eyes:
O thou that dwellest in the

avens.

2 Behold, even as the eyes of servants look unto the hand of their masters, and as the eyes of a maiden to the hand of her mistress: even our eyes wait upon the Lord our God, until he have mercy upon us.

3 Have mercy upon us, O Lord, have mercy upon us: for we are utterly despised.

4 Our soul is filled with the scorn-reproof of the wealthy: and with the spitefulness of the proud.

Psalm 124. *Nisi quia Dominus.*

If the Lord himself had not been on our side, now may Israel say: the Lord himself had not been on our side, when men rose up against us;

2 They had swallowed us up quick: when they were so wrathfully displeased at us.

3 Yea, the waters had drowned us: and the stream had gone over our soul.

4 The deep waters of the proud: had gone even over our soul.

5 But praised be the Lord: who hath not given us over for a prey unto our teeth.

6 Our soul is escaped even as a bird out of the snare of the fowler: the snare is broken, and we are delivered.

7 Our help standeth in the Name of the Lord: who hath made heaven and earth.

Psalm 125. *Qui confidunt.*

Hey that put their trust in the Lord, shall be even as the Mount Sion: which may not be removed, but standeth fast for ever.

2 The hills stand about Jerusalem: the Lord standeth round about his people, from this time forth for evermore.

3 For the rod of the ungodly shall not come into the lot of the right-

Ad te levavi oculos meos.

Ilt heffe mine oogen op tot u die in de hemelen zit.

2 Ziet/ gelyk de oogen der knechten syn op de hand harer Heeren; gelyk de oogen der dienstmaagd syn op de hand harer vrouwe; also syn onze oogen op den Heere onzen God/ tot dat hy ons genadig syn.

3 Zyt ons genadig/ O Heere/ zyt ons genadig/ want wy syn der veragtinge veel te zat.

4 Onze ziele is veel te zat des spots der weeldigen/ der veragtinge der hooberdigen.

Nisi quia Dominus.

TEn ware de Heere/ die by ons geweest is/ zegge nu Israel; Ten ware de Heere/ die by ons geweest is/ als de menschen tegen ons opstonden.

2 Doe zonden syn ons levendig verston den hebben/ als hare toorn tegen ons ontfak.

3 Doe zouden ons de wateren overloopen hebben; een stroom zoude over onze ziele gegaan hebben.

4 Doe zouden de stoute wateren over onze ziele gegaan syn.

5 De Heere syn geloof/ die ons in hare tanden niet heeft overgegeven tot een roof.

6 Onze ziele is ontkomen als een vogel uit den strik der vogelvangers/ de strik is gebroken/ en wy syn ontkomen.

7 Onze hulpe is in den Name des Heeren/ die hemel en aarde gemaakt heeft.

Qui confidunt in Domino.

Die op den Heere vertrouwen/ syn als de Berg Zions/ die niet wankelt/ maar blijft in eeuwigheid.

2 Rontom Jerusalem syn bergen; also is de Heere rontom syn volk/ van nu aan tot in der eeuwigheid.

3 Want de scepter der godloosheid zal niet rusten op het lot der rechtscous;

teous: lest the righteous put their hand unto wickedness,

4 Do well, O Lord: unto those that are good and true of heart.

5 As for such as turn back unto their own wickedness: the Lord shall lead them forth with the evil doers, but peace shall be upon Israel.

Evening Prayer.

Psalm 126. In convertendo.

When the Lord turned again the captivity of Sion: then were welike unto them that dream.

2 Then was our mouth filled with laughter: and our tongue with joy.

3 Then said they among the heathen: the Lord hath done great things for them.

4 Yea, the Lord hath done great things for us already: whereof we rejoyce.

5 Turn our captivity, O Lord: as the rivers in the south.

6 They that sow in tears: shall reap in joy.

7 He that now goeth on his way weeping, and beareth forth good seed: shall doubtless come again with joy, and bring his sheaves with him.

Psalm 127. Nisi Dominus.

Except the Lord build the house: their labour is but lost that build it.

2 Except the Lord keep the city: the watchman waketh but in vain.

3 It is but lost labour that ye haste to rise up early, and so late take rest, and eat the bread of carefulness: for so he giveth his beloved sheep.

4 Lo, children and the fruit of the womb: are an heritage and gift what cometh of the Lord.

5 Like as the arrows in the hand

beerdigen; op dat de rechtvaardigen hare handen niet uitstrekken tot onrecht.

4 Heere doet den goeden wel/ en den genen die onrecht syn in hare handen.

5 Maar die haar neigen tot hare kromme wegen/ die zal de Heere weg doen gaan met de werkers der ongerechtigheid; Vrede zal over Israel syn.

Avondlof.

In convertendo.

Als de Heere de gebangen Zions weder bragt/ waren wy gelyk de gene die droomen.

2 Doe werd onze mond verbult met lachen/ en onze tonge met gejuich:

3 Doe zeide men onder de heidenen: De Heere heeft groote dingen aan deze gedaen.

4 De Heere heeft groote dingen by ons gedaen/ dies syn wy verblijd

5 O Heere/ wend onze gebangenisse/ gelyk waterstroomen in Zuiden.

6 Die met tranen zaaijen/ zullen met gejuich maaijen.

7 Die het zaad draagt dat men zaaijen zal/ gaat al gaande en lofzennende: maar voorzeker zal hy met gejuich weder komen/ dragende syn schooden.

Nisi Dominus aedificat.

Zo de Heere het huis niet bouwt/ te vergeefs arbeiden des zelve bouwolieden daar aan:

2 Zo de Heere de Stad niet bouwt/ te vergeefs waakt de wachter.

3 't Is te vergeefs dat gyliede broeg op staat/ late op blyft/ en hooft der smerten: 't is also/ dat hy synen beminden als in den slaaf geeft.

4 Ziet de kinderen syn een erdeel des Heeren: des buiks bragt een belooninge.

5 Gelyk de pylen syn in de hand

the giant : even so are the young children.

6 Happy is the man that hath his liver full of them : they shall not be named when they speak with their enemies in the gate.

Psalm 128. *Beati omnes.*

Blessed are all they that fear the Lord : and walk in his ways.

2 Forthou shalt eat the labours of thine hands : O well is thee , and happy shalt thou be.

3 Thy wife shall be as the fruitful vine : upon the walls of thine house.

4 Thy children like the olive branch : round about thy table.

5 Lo , thus shall the man be blessed : that feareth the Lord.

6 The Lord from out of Sion shall bless thee : that thou shalt see Jerusalem in prosperity all thy lifelong.

7 Yea , that thou shalt see thy children's children : and peace upon Israel.

Psalm 129. *Sape expugnaverunt.*

Any a time have they fought against me from my youth up : by Israel now say.

2 Yea , many a time have they hated me from my youth up : but they have not prevailed against me.

3 The plowers plowed upon my back : and made long furrows.

4 But the righteous Lord : hath broken down the snares of the ungodly in pieces.

5 Let them be confounded and turned backward : as many as have hated will at Sion.

6 Let them be even as the grass growing upon the housetops : which thereth afore it be plucked up.

7 Whereof the mower filleth not his hand : neither he that bindeth up sheaves , his bosom.

8 So that they who go by , say not much as , The Lord prosper you :

eens helds : zodanig zy in de zonen der jeugd.

6 Welgelukzalig is de man / die zyne pylkoker met dezelve gebuld heeft : zy zullen niet beschaamd worden / als zy met de byanden sprekken zullen in de poorte.

Beati omnes.

Welgelukzalig is een iegelyk die den Heere vreeft / die in zyne wegen wandeld.

2 Want gy zult eten den arbeid uwer handen / welgelukzalig zult gy zyn / en 't zal u wel gaan.

3 Uwwe Huisvrouwwe zal wezen als een vrugtbare wyntok aan de zyden uwer huizes :

4 Uwwe kinderen als olyfplanten rontom uwe tafel.

5 Ziet / also zal zekerlyk die man gezegent worden / die den Heere vreeft.

6 De Heere zal u zegenen uit Zion / en gy zult het goede Jerusalems aanschouwen alle de dagen uwer levens.

7 En gy zult uwwe kinds kinderen zien / Vrede over Israel !

Sape expugnaverunt.

Zy hebben my dikwils benaant van myner jeugd af / zegge nu Israel :

2 Zy hebben my dikwils van myner jeugd af benaant ; evenwel hebben zy my niet overmocht.

3 Ploegers hebben op myn rugge geploegt ; zy hebben hare voren lang getogen.

4 De Heere die rechtveerdig is / heeft de touwen der godloozen afgehouwen.

5 Laatze beschaamd en agterwaards gedreven worden / alle die Zion haten.

6 Laatze worden als gras op de daaken / 't welk verdozt eer men het uit trekt :

7 Waar mede de maaijer zyne hand niet bukt / nog de garvenbinder zynen arm.

8 Nog die boorby gaan niet zegen / De zegen des Heeren zy by u !

we wish you good luck in the Name of the Lord.

Psalms 130. *De profundis.*

O Ut of the deep have I called unto thee, O Lord: Lord, hear my voice.

2 O let thine ears consider well: the voice of my complaint.

3 If thou, Lord, wilt be extreme to mark what is done amiss: O Lord, who may abide it?

4 For there is mercy with thee: therefore shalt thou be feared.

5 I look for the Lord, my soul doth wait for him: in his word is my trust.

6 My soul fleeth unto the Lord: before the morning watch, I say, before the morning watch.

7 O Israel, trust in the Lord, for with the Lord there is mercy: and with him is plenteous redemption.

8 And he shall redeem Israel: from all his sins.

Psalms 131. *Domine, non est.*

Lord, I am not high-minded: I have not proud looks.

2 I do not exercise my self in great matters: which are too high for me.

3 But I refrain my soul and keep it low, like as a child that is weaned from his mother: yea, my soul is even as a weaned child.

4 O Israel, trust in the Lord: from this time forth for evermore.

Morning Prayer.

Psalms 132. *Memento, Domine.*

Lord, remember David: and all his trouble.

2 How he swore unto the Lord: and vowed a vow unto the Almighty God of Jacob;

3 I will not come within the tabernacle of mine house: nor climb up into my bed;

4 I will not suffer mine eyes to sleep, nor mine eye-lids to slumber: neither the temples of my head to take any rest,

hop zegenen ulieden in den Name des Heeren.

De profundis clamavi.

Ut de diepten roepte ik tot u/ Heere. Heere hoorde na myne stemme:

2 Laat uwe ooren opmerken/ zyn op de stemme myner smeekingen

3 Zo gy/ Heere/ de ongerechtigden gade staat; Heere/ wie zal den staan?

4 Maar by u is vergevinge/ of dat Gy gebreeft werd.

5 Ik verwachtte den Heere/ myn ziele verwacht/ en ik hope op zyn woord.

6 Myn ziele wacht op den Heere/ meer dan de wagers op den morgen; De wagers op den morgen.

7 Israel hope op den Heere/ want by den Heere is goedertierenheid/ en by Hem is veel berlossinge.

8 En Hy zal Israel verlossen van alle zyne ongerechtigheden.

Domine, non est exaltatum.

O Heere/ myn herte is niet verheven/ nog myne oogen zyn niet hoog:

2 Ook hebbe ik niet getwandelde dingen my te groot en te wonderlyk

3 Zo ik myn ziele niet hebbe gezet en stille gehouden/ gelyk een gespeend kind by zyne moeder! myn ziele is als een gespeend kind in myn

4 Israel hope op den Heere van nu aan tot in der eeuwigheid.

Morgenlof.

Memento, Domine, David.

O Heere! gedenkt aan David/ aan al zyn lyden;

2 Dat hy den Heere gezworven heeft: den Magtigen Jacobs gelofte gedaan heeft/ zeggende:

3 Zo ik in de Tente mynes heyls inga/ zo ik op de koetze van myn bedde klimme!

4 Zo ik mynen oogen slaapgebedden mynen oogleden sluimeringe!

5 Until I find out a place for the temple of the Lord: an habitation for the mighty God of Jacob.

6 Lo, we heard of the same at Parata: and found it in the wood.

7 We will go into his tabernacle: and fall low on our knees before his footstool.

8 Arise, O Lord, into thy resting place: thou and the ark of thy strength.

9 Let thy priests be clothed with righteousness: and let thy saints sing with joyfulness.

10 For thy servant Davids sake: turn not away the presence of thine Anointed.

11 The Lord hath made a faithful oath unto David: and he shall not drink from it;

12 Of the fruit of thy body: shall I set upon thy seat.

13 If thy children will keep my covenant, and my testimonies that I shall learn them: their children also shall sit upon thy seat for evermore.

14 For the Lord hath chosen Sion to be an habitation for himself: he hath longed for her.

15 This shall be my rest for ever: here will I dwell, for I have a delight therein.

16 I will bless her victuals with increase: and will satisfy her poor with bread.

17 I will deck her priests with health: and her saints shall rejoice and sing.

18 There shall I make the horn of David to flourish: I have ordained a pattern for mine Anointed.

19 As for his enemies, I shall clothe them with shame: but upon himself shall his crown flourish.

Psalm 133. Ecce, quam bonum.

Behold, how good and joyful a thing it is: brethren to dwell together in unity.

2 It is like the precious ointment

5 Tot dat ik hoor den Heere een plaatze gebonden zal hebben: wooningen hoor den Magtigen Jacobs.

6 Ziet/ wy hebben van haar gehoord / in Ephrata: wy hebbenze gebonden in de velden van Jaar.

7 Wy zullen in zyne wooningen ingaan: wy zullen ons nederbuigen hoor den voetbank zner boeten.

8 Staat op/ Heere/ tot ulwe ruste: Op/ en de Arke ulwer sterkte.

9 Dat ulwe Priesters bekleed worden met gerechtigheid: en dat ulwe gunstgenooten juichen.

10 En weerd het aangezichte ulwes Gezalsden niet af/ om Davids ulwes knechts wille.

11 De Heere heeft David de waarheid gezworen/ waar van wy niet wyken zal:

12 Zeggende/ Want de blygt ulwes buiks zal ik op ulwen thoon zetten.

13 Indien ulwe zonen myn verbond zullen houden/ en myne getuigenissen die ik haar leeren zal: zo zullen ook hare zonen tot in eeuwigheid op ulwen thoon zitten.

14 Want de Heere heeft Zion verhooren/ wy heeft het begeert tot zyne woonplaatze/ zeggende/

15 Dit is myne ruste tot in eeuwigheid/ hier zal ik wonen/ want ik hebbeze begeerd.

16 Ik zal haren kost rijkelyk zegenen: hare nootduftige zal ik met brood verzadigen.

17 En hare Priesters zal ik met heil bekleeden/ en hare gunstgenooten zullen zeer juichen.

18 Daar zal Ik David een hoorn doen uitspruiten: Ik hebbe mynen gezalsden een lampe toegerigt.

19 Ik zal zyne vanden met schaamte bekleeden: maar op hem zal zyne kroone bloeijen.

Ecce, quam bonum.

Zet hoe goet en hoe lieflyk is het dat broeders ook t'zamen woonen?

2 't Is gelyk de kostelyke Olie upon

upon the head, that ran down unto the beard: even unto Aarons beard, and went down to the skirts of his clothing.

3 Like as the dew of Hermon: which fell upon the hill of Zion.

4 For there the Lord promised his blessing: and life for evermore.

Psalm 134. *Eccenunc.*

BEhold now, praise the Lord: all ye servants of the Lord;

2 Ye that by night stand in the house of the Lord: even in the courts of the house of our God.

3 Lift up your hands in the sanctuary: and praise the Lord.

4 The Lord that made heaven and earth: give thee blessing out of Zion.

Psalm 135. *Laudate Nomen.*

O Praise the Lord, laud ye the Name of the Lord: praise it, O ye servants of the Lord;

2 Ye that stand in the house of the Lord: in the courts of the house of our God.

3 O praise the Lord, for the Lord is gracious: O sing praises unto his Name, for it is lovely.

4 For why? the Lord hath chosen Jacob unto himself: and Israel for his own possession.

5 For I know that the Lord is great: and that our Lord is above all gods.

6 Whatsoever the Lord pleased, that did he in heaven, and in earth: and in the sea, and in all deep places.

7 He bringeth forth the clouds from the ends of the world: and sendeth forth lightnings with the rain, bringing the winds out of his treasures.

8 He smote the first-born of Egypt: both of man and beast.

9 He hath sent tokens and wonders into the midst of thee, O thou

op het hoofd / nederdalende op den baard / den baard Aarons: die nederdaalt op den zoom zijner klederen.

3 't Is gelyk de dauw Hermon: en die nederdaalt op de berg Zions:

4 Want de Heere gebiedt aldaar den zegen / en 't leven tot in der ewigheid.

Eccenunc benedicite Dominum.

Ziet / looft den Heere / alle gheknegtten des Heeren:

2 Gy die alle nagte in 't huis des Heeren staat.

3 Heft ulve handen op na 't heiligdom / en looft den Heere.

4 De Heere zegene u uit Zion: Hy die den hemel en d'aarde gemaakt heeft.

Laudate nomen Domini. Halelu-Jah.

Pryst den Name des Heeren / pryst Hem gy knegtten des Heeren.

2 Die gy staat in 't huis des Heeren / in de voorzaken des huizes onzes Gods.

3 Looft den Heere / want de Heere is goed; Psalmzingt synen Name / want Hy is lieflyk.

4 Want de Heere heeft zig Jacob verkooren; Israel tot syn eigendom.

5 Want ik weet dat de Heere groot is; en dat onze Heere boven alle Goden is.

6 Al wat den Heere behaagt doet Hy / in de Hemelen / en op d'aarde; de zee / en alle afgronden.

7 Hy doet dampen opklimmen van het einde der aarde; Hy maakt de blixemen met den regen: Hy brengt den wind uit synen schatkamren voort.

8 Die d'eerstgeborene van Egypten sloeg / van den mensche aan het vee toe.

9 Hy zond teekenen en wonderen in 't midden van u / O Egypte

of Egypt: upon Pharaoh, and his servants.

10 He smote divers nations: and mighty kings;

11 Schon King of the Amorites, Og the king of Basan: and all the kingdoms of Canaan;

12 And gave their land to be an heritage: even an heritage unto Israel people.

13 Thy Name, O Lord, endureth ever: so doth thy memorial, O Lord, from one generation to ano-

14 For the Lord will avenge his people: and be gracious unto his servants.

15 As for the images of the heathen, they are but silver and gold: work of mens hands.

16 They have mouths and speak eyes have they, but they see not:

17 They have ears, and yet they hear not: neither is there any breath in their mouths.

18 They that make them are like unto them: and so are all they that trust in them.

19 Praise the Lord, ye house of Israel: praise the Lord, ye house of Aaron.

20 Praise the Lord, ye house of Levi: ye that fear the Lord, praise the Lord.

21 Praised be the Lord out of Zion: dwelleth at Jerusalem.

Evening Prayer.

Psalm 136. *Confitemini.*

Give thanks unto the Lord, for he is gracious: and his mercy endureth for ever.

O give thanks unto the God of gods: for his mercy endureth for ever.

O thank the Lord of all lords: his mercy endureth for ever.

Who only doth great wonders:

tegen Pharao/ en tegen alle zyne knechten.

10 Die veel volken sloeg/ en magtige koningen doode:

11 Sihon den koning der Amoriten/ en Og den koning van Basan: en alle koningryken van Canaan.

12 En Hy gaf haar land ten erve/ ten erve aan zyn volk Israel.

13 O Heere! ulwen Name is in eeuwigheid: Heere/ uwe gedachtenisse is van geslagte tot geslagte.

14 Want de Heere zal zyn volk rigten/ ende 't zal Hem berouwen over zyne knechten.

15 De afgoden der Heidenen zyn zilber en goud: een werk van menschen handen.

16 Zy hebben een mond/ maar spreken niet: zy hebben oogen/ maar zien niet.

17 Oren hebben zy/ maar hooren niet: ook is 'er geen adem in haaren mond.

18 Dat die ze maken/ hen gelijk worden/ en al wie op haar vertrouwt.

19 Gy huis Israels/ loobet den Heere: Gy huis Aarons lobet den Heere.

20 Gy huis van Levi/ lobet den Heere: Gy die den Heere vreest/ loobet den Heere.

21 Gelooft zy de Heere uit Zion/ die te Jerusalem woont/ Halelu-Jah.

Avondlof.

Confitemini Domino.

Lobet den Heere/ want Hy is goet: want zyn goedertierenheid is inder eeuwigheid.

2 Lobet den God der Goden: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

3 Lobet den Heere der Heeren: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

4 Dien/ die alleen groote wonderen

hh

for

for his mercy endureth for ever.

5 Who by his excellent wisdom made the heavens: for his mercy endureth for ever.

6 Who laid out the earth above the waters: for his mercy endureth for ever.

7 Who hath made great lights: for his mercy endureth for ever;

8 The sun to rule the day: for his mercy endureth for ever;

9 The moon and the stars to govern the night: for his mercy endureth for ever.

10 Who smote Egypt with their first-born: for his mercy endureth for ever;

11 And brought out Israel from among them: for his mercy endureth for ever;

12 With a mighty hand and stretched-out arm: for his mercy endureth for ever.

13 Who divided the Red sea in two parts: for his mercy endureth for ever;

14 And made Israel to go through the midst of it: for his mercy endureth for ever.

15 But as for Pharaoh and his host, he overthrew them in the Red sea: for his mercy endureth for ever.

16 Who led his people through the wilderness: for his mercy endureth for ever.

17 Who smote great kings: for his mercy endureth for ever;

18 Yea, and slew mighty kings: for his mercy endureth for ever;

19 Schon king of the Amorites: for his mercy endureth for ever;

rendoet: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

5 Dien/ die de hemelen met bestand gemaakt heeft: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

6 Dien/ die de aarde op het water uitgespannen heeft: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

7 Dien/ die de groote ligten gemaakt: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

8 De Zonne tot heerschappeden dag: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

9 De Maane en de Sterren heerschappye in de nagt: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

10 Dien/ die de Egyptenaren slagen heeft in haare eerstgeborenen: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

11 En heeft Israel uit het midden van hen uitgebragt: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

12 Met een sterken hand/ en een uitgestreken arm: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

13 Dien/ die de schelfzee in twee deelde: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

14 En voerde Israel door den vanden van de zelve: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

15 Hy heeft Pharaon met zyn gestoet in de schelfzee: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

16 Die zyn volk door de woestyn geleid heeft: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

17 Die groote Koningen gestoot heeft: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

18 En heeft heerlyke Koningen gedood: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

19 Sion den Amoriten Koning: want zyn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

20 And Og the king of Basan : for
mercy endureth for ever ;

21 And gave away their land for an
heritage : for his mercy endureth for
ever ;

22 Even for an heritage unto Israel
servant : for his mercy endureth
ever.

23 Who remembred us when we
were in trouble : for his mercy en-
dureth for ever ;

24 And hath delivered us from our
enemies : for his mercy endureth for
ever.

25 Who giveth food to all flesh :
his mercy endureth for ever.

26 O give thanks unto the God of
Israel : for his mercy endureth for
ever.

27 O give thanks unto the Lord
our Lord : for his mercy endureth for
ever.

Psalm 137. *Super flumina.*

1 When we sat
at the waters of Babylon we sat
down and wept : when we re-
membred thee, O Sion.

2 As for our harps , we hanged
them up : upon the trees that are
therein.

3 For they that led us away captive,
said of us then a song, and me-
lody in our heaviness : Sing us one of
the songs of Sion.

4 How shall we sing the Lords
songs in a strange land ?

5 If I forget thee, O Jerusalem :
let my right hand forget her cunning.

6 If I do not remember thee, let
my tongue cleave to the roof of my
mouth : yea, if I prefer not Jerusalem
my mirth.

7 Remember the children of Edom,
said, in the day of Jerusalem :
they said, Down with it, down
with it, even to the ground.

20 En Og den Koning van Ba-
san : want zyn goedertierenheid is
in der eeuwigheid.

21 En heeft haar land tenerve ge-
geven : want zyn goedertierenheid is
in der eeuwigheid.

22 Ten erve zynen knecht Israel :
want zyn goedertierenheid is in der
eeuwigheid.

23 Die aan ons gedacht heeft in
onze nederigheid : want zyn goeder-
tierenheid is in der eeuwigheid.

24 En Hy heeft ons onzen tegen-
partijders ontrukkt : want zyn goe-
dertierenheid is in der eeuwigheid.

25 Die allen vlees spijze geeft :
want zyn goedertierenheid is in der
eeuwigheid.

26 Lobet den God des Hemels :
want zyn goedertierenheid is in der
eeuwigheid.

27 Lobet den Heere der Heeren :
want zyn goedertierenheid is in der
eeuwigheid.

Super flumina.

Aan de rivieren van Babel daar
zaten wy / ook treunden wy /
als wy gedagten aan Zion.

2 Wy hebben onze harpen gehan-
gen aan de wilgen / die daar in zyn.

3 Als aldaar die ons gebangen
hielden / de woorden eenes Lieds van
ons begeerden ; en zy / die ons over-
hoop gelworpen hadden / vreugt : zeg-
gende / Zingt ons een van de Liedes
van Zions.

4 Wy zeiden / Hoe zouden wy een
Lied des Heeren zingen in een vreemde
land ?

5 Indien ik u vergete / O Jeru-
salem ! zo vergete myne regterhand
haar zelfs.

6 Myne tonge klebe aan myn ge-
hemelte / zo ik aan u niet gedenke / zo
ik Jerusalem niet verheffe boven het
hoogste myner blydschap.

7 Heere / gedenkt aan de kinderen
Edoms / aan den dag Jerusalems /
die daar zeiden / Ontbloomt ze / Ont-
bloomt ze tot haar fondament toe.

8 O daughter of Babylon, wasted with misery: yea, happy shall he be that rewardeth thee as thou hast served us.

9 Blessed shall he be that taketh thy children: and throweth them against the stones.

Psalm 138. Confitebor tibi.

I Will give thanks unto thee, O Lord, with my whole heart: even before the gods will I sing praise unto thee.

2 I will worship toward thy holy temple, and praise thy Name, because of thy loving kindness and truth: for thou hast magnified thy Name, and thy word above all things.

3 When I called upon thee, thou heardst me: and enduedst my soul with much strength.

4 All the kings of the earth shall praise thee, O Lord: for they have heard the words of thy mouth.

5 Yea, they shall sing in the ways of the Lord: that great is the glory of the Lord.

6 For though the Lord be high, yet hath he respect unto the lowly: as for the proud, he beholdeth them afar off.

7 Though I walk in the midst of trouble, yet shalt thou refresh me: thou shalt stretch forth thy hand upon the furiousness of mine enemies, and thy right hand shall save me.

8 The Lord shall make good his loving kindness toward me: yea, thy mercy, O Lord, endureth for ever; despise not then the works of thine own hands.

Morning Prayer.

Psalm 139. Domine, probasti.

O Lord, thou hast searched me out and known me: thou knowest my down-sitting, and mine uprising, thou understandest my thoughts long before.

8 **O** Dogter Babels! die beewoest zult woorden / welgelukzalig zal hy zyn / die u utwe misdaad vergelden zal / die gy aan ons misdaan hebt.

9 Welgelukzalig zal hy zyn / die utwe kinderkenen grijpen / en aan de steenrotze verpletteren zal.

Confitebor tibi, Domine.

I Ik zal U loven met myn geheerterte: in de tegentwoordigheid der goden zal ik U psalmzingen.

2 Ik zal my nederbuigen na hepalets uwer heilichheid / en ik zal uwer Name loven / om uwe goedertierenheid / en om uwe waarheid: want Gy hebt van wegen uwen gantschen Name uw woord groot gemaakt.

3 Ten dage als ik riep / zo hebt Gy my verhoord: Gy hebt my versterkt met kragt in myne ziele.

4 Alle Koningen der aarde zullen U / O Heere! loven / wanneer u gehoord zullen hebben de redenen uwer monds.

5 En zy zullen zingen van de werken des Heeren / want de heerlijkheid des Heeren is groot.

6 Want de Heere is hoog / nogtand ziet Hy den nederigen aan / en de verhevenen kend Hy van verre.

7 Als ik wandele in 't midden der benaauwdheid / maakt Gy my bevendig: uwe hand strekt Gy uit tegen den toorn myner vyanden / en uwer rechterhand behoudt my.

8 De Heere zal 't hoog my volenden: uwe goedertierenheid / Heere is in eeuwigheid; en laat niet vallen de werken uwer handen.

Morgenlof.

Domine, probasti me.

H Heere / Gy doozgrond en ken my. Gy weet myn zitten en myn opstaan: Gy verstaat van verre myn gedagte,

2 Thou art about my path, and about my bed: and spiest out all my ways.

3 For lo, there is not a word in my tongue: but thou, O Lord, knowest it altogether.

4 Thou hast fashioned me behind and before: and laid thine hand upon me.

5 Such knowledge is too wonderful and excellent for me: I cannot attain unto it.

6 Whither shall I go then from thy spirit: or whither shall I go then from thy presence?

7 If I climb up into heaven, thou art there: if I go down to hell, thou art there also.

8 If I take the wings of the morning: and remain in the uttermost parts of the sea;

9 Even there also shall thy hand lead me: and thy right hand shall hold me.

10 If I say, Peradventure the darknesses shall cover me: then shall my light be turned to day.

11 Yea, the darkness is no darkness with thee, but the night is as clear as the day: the darkness and light to thee are both alike.

12 For my reins are thine: thou hast covered me in my mothers womb.

13 I will give thanks unto thee, for thou art fearfully and wonderfully made: marvellous are thy works, and great is thy power: thy soul knoweth right well.

14 My bones are not hid from thee: though I be made secretly, and fashioned beneath in the earth.

15 Thine eyes did see my substance, yet being unperfect: and in thy book were all my members written;

16 Which day by day were fashioned: when as yet there was none of them.

2 Gy omringt myn gaan en myn liggen; en Gy zyt alle myne wegen getwend.

3 Als'er nog geen woord op myne tonge en is / ziet / Heere / Gy weet het alles.

4 Gy bezet my van agteren en van vooren; en Gy zet ulwe hand op my.

5 De kennisse is my te wonderbaar; zy is hooge / ik kan daar niet by.

6 Maar zoude ik henen gaan booz utwen Geest? en waar zoude ik henen blieden booz utw aangezichte?

7 Zo ik opboere ten Hemel / Gy zyt daar; of beddede ik my in de helle / ziet / Gy zyt daar.

8 Name ik bleugelen des dageraads; woonde ik aan 't utterste der zee.

9 Ook daar zoude ulwe hand my geleiden; en ulwe regterhand zoude my houden.

10 Indien ik zeide / De duisternisse zal my minners bedekken; dan is de nacht een licht om my.

11 Ook en verduistert de duisternisse booz 't niet; maar de nacht licht als de dag; de duisternisse is als het licht.

12 Want Gy bezit myne nieren; Gy hebt my in mynes moeders buik bedekt.

13 Ik love 't / om dat ik op een heel vreeslyke wyze wonderbaarlyk gemaakt ben; wonderlyk zyn ulwe werken! ook weet het myne ziele zeer wel.

14 Myn gebeente was booz 't niet verholten / als ik in 't verborgene gemaakt ben / en als een boorduitzel gewoogt ben / in de nederste deelen der aarde.

15 Ulwe oogen hebben mynen ongezozmeerden klomp gezien / en alle deze dingen waren in ulw boek gescheven.

16 De dagen als ze gezoymeerd zouden worden / doe noch geen van dien was.

17 How dear are thy counsels unto me, O God: O how great is the sum of them!

18 If I tell them, they are more in number than the sand: when I wake up, I am present with thee.

19 Wilt thou not slay the wicked, O God: depart from me, ye blood-thirsty men.

20 For they speak unrighteously against thee: and thine enemies take thy Name in vain.

21 Do not I hate them, O Lord, that hate thee: and am not I grieved with those that rise up against thee?

22 Yea, I hate them right fore: even as though they were mine enemies.

23 Try me, O God, and seek the ground of my heart: prove me, and examine my thoughts.

24 Look well if there be any way of wickedness in me: and lead me in the way everlasting.

Psalm 140. Eripe me, Domine.

Deliver me, O Lord, from the evil man: and preserve me from the wicked man.

2 Who imagine mischief in their hearts: and stir up strife all the day long.

3 They have sharpened their tongues like a serpent: adders poison is under their lips.

4 Keep me, O Lord, from the hands of the ungodly: preserve me from the wicked men, who are purposed to overthrow my goings.

5 The proud have laid a snare for me, and spread a net abroad with cords: yea, and set traps in my way.

6 I said unto the Lord, Thou art my God: hear the voice of my prayers, O Lord.

7 O Lord God, thou strength of my health: thou hast covered my head in the day of battle.

17 **Daarom** hoe kostelyk zyn myn **O** God/ulwe gedachten! hoe magtig vele zyn hare sommen!

18 **Zoude** ik ze tellen? haarer is meer als des zands; worde ik waaker / zo ben ik nog by u.

19 **O** God / dat Gy den godlozen ombzagt! en gy mannen des bloeds wykt van my.

20 **Die** van u schendelyk spreken en ulwe byanden ydelyk verheffen.

21 **Zoude** ik niet haten / Heere die u haten? en verdriet hebben in de gene die tegen u opstaan?

22 **Ik** haate ze niet volkomen haat / tot byanden zynze my.

23 **Doorgrond** my / **O** God! en kend myn herte; beproeft my / en kend myne gedachten.

24 **En** ziet of by my een schadelijke weg zy; en leid my op den ewigen weg.

Eripe me, Domine.

Reddet my / Heere / van de kwaden mensche; behoed my boozden man alles gewelds:

2 **Die** veel kwaads in 't herte denken; alle dagen t'zamen komen om te oorlogen.

3 **Zy** scherpen hare tonge als een slange; heet adder-bergif is onder haare lippen / **Sela!**

4 **Bewaard** my / Heere / van de handen des godlozen; behoed my van den man alles gewelds: val die / die myne voeten denken weg te stooten.

5 **De** hooberdige hebben my een strik verhozen/enkoozden; zy hebben een net uitgespreid aan de zyde der wegs; valstrikken hebben ze my gezet / **Sela!**

6 **Ik** hebbe tot den Heere gezeid Gy zyt myn God; neemint ter ooren **O** Heere! de stemme myner smeking.

7 **Heere** Heere / sterkte myne heils! Gy hebt myn hoofd bedekt te dage der wapeninge.

8 Let not the ungodly have his fire, O Lord: let not his mischievous imaginations prosper, lest he be too proud.

9 Let the mischief of their own sins fall upon the head of them: that compass me about.

10 Let hot burning coals fall upon them: let them be cast into the fire, and into the pit, that they never rise again.

11 A man full of words shall not prosper upon the earth: evil shall befall the wicked person to overthrow him.

12 Sure I am, that the Lord will engage the poor: and maintain the cause of the helpless.

13 The righteous also shall give thanks unto thy Name: and the just shall continue in thy sight.

Psalm 141. *Domine, clamavi.*

Ord, I call upon thee, haste thee unto me: and consider my voice, when I cry unto thee.

2 Let my prayer be set forth in thy sight as the incense: and let the lifting up of my hands be an evening sacrifice.

3 Set a watch, O Lord, before my mouth: and keep the door of my lips.

4 O let not mine heart be inclined to any evil thing: let me not be occupied in ungodly works, with them that work wickedness, lest I eat of things as please them.

5 Let the righteous rather smite me friendly: and reprove me.

6 But let not their precious balms beset my head: yea, I will pray yet against their wickedness.

7 Let their judges be overthrown from stony places: that they may hear thy words, for they are swift.

8 Our bones lie scattered before the pit: like as when one breaketh the hewn wood upon the earth.

8 Engceest/ Heere/ de begeerten des godloozen niet; en bevoerd zyn kwaad voornemen niet; zy zouden haar verheffen/ Sela!

9 Aangaande 't hoofd der geener die my omringen; de oberlast harer lippen overdekkeze.

10 Duurige kolen moeten op haar geschuddet worden; hy doe ze vallen in 't vuur/ in diepe kuilen/ dat ze niet weder opstaan.

11 Een man van kwade tonge zal op der aarde niet bevestigd worden; een boos man des gewelds dien zal men jagen/ tot dat hy geheel verdoeven is.

12 Ik weet dat de Heere de regtzake des elendigen/ en het regt der noodduftigen zal uitboeren.

13 Gelukkig de rechtveerdige zullen uwen Naam loven; de opregte zullen voornam aangezigt blijven.

Domine, clamavi.

Here/ ik roep u aan/ haast u tot my; neemt myne stemme ter ooren/ als ik tot u roep.

2 Myn gebed worde gesteld als reukwerk voornam aangezichte; de opheffinge myner handen/ als het avondoffer.

3 Heere/ zet een wacht voornam ne mond; behoed de deure myner lippen.

4 Vreid myn herte niet tot een kwade zake/ om eenige handel in godloosheid te handelen niet maanen die ongerechtigheid werken; en dat ik niet ete van hare lekkernyen.

5 De rechtveerdige sla my/ 't zal weldadigheid zyn/en hy bestraffe my.

6 't Zal olie des hoofds zyn/ het zal myn hoofd niet bzeken; want nog zal ook myn gebed voornam hen zyn in hare tegenspoeden.

7 Hare rigters zyn aan de zyde der steenrotze by gelaten geweest/ en hebben gehoord myne redenen/ dat ze aangenaam waren.

8 Onze beenderen zyn verstrooid aan den mond des grafs/ gelijk of iemand op der aarde iet geklooft en verdeild hadde.

9 But mine eyes look unto thee,
O Lord God: in thee is my trust, O
earth not out my soul.

10 Keep me from the snare that
they have laid for me: and from the
traps of the wicked doers.

11 Let the ungodly fall into their
own nets together: and let me ever
escape them.

Evening Prayer.

Psalm 142. Voce mea ad Dominum.

I Cried unto the Lord with my
voice: yea, even unto the Lord
did I make my supplication.

2 I poured out my complaints be-
fore him: and shewed him of my
trouble.

3 When my spirit was in heaviness,
thou knewest my path: in the way
wherein I walked have they privily
laid a snare for me.

4 I looked also upon my right
hand: and saw there was no man that
would know me.

5 I had no place to flee unto: and
no man cared for my soul.

6 I cried unto thee, O Lord, and
said: Thou art my hope and my
portion in the land of the living.

7 Consider my complaint: for I
am brought very low.

8 O deliver me from my per-
secutors: for they are too strong for me.

9 Bring my soul out of prison, that
I may give thanks unto thy Name:
which thing if thou wilt grant me,
then shall the righteous resort unto
my company.

Psalm 143. Domine, exaudi.

Hear my prayer, O Lord, and
consider my desire: hearken
unto me for thy truth and righteous-
ness sake.

2 And enter not into judgment
with thy servant: for in thy sight shall
no man living be justified.

3 For the enemy hath persecuted
my soul, he hath smitten my life

9 Doch op U zyn myne oogen
Heere Heere / op U betrouwe ik / en
ontbloomde myne ziele niet.

10 Bewaart my boozt geweld des
striks / dien zy my geleid hebben: en
boozt de valstriken der werkers des
ongerechtigheid.

11 Dat de godlooze / elk in zy
gaaren vallen / t'zamen tot dat ik zy
zyn boozt by gegaan.

Avondlof.

Voce mea ad Dominum.

Ik riep met myne stemme tot de
Heere / ik smeekte tot den Heere
met myne stemme.

2 Ik stotste myne klagte mit booz
zyn aangezichte: ik gaf te kennen booz
zyn aangezichte myne benauwdheid.

3 Als myn geest in my overstelt
was / zo hebt Gy myn pad gekend
Zy hebben my een strik verborogen
den weg dien ik gaan zoude.

4 Ik zag uit ter rechterhand /
ziet zo en was daar niemand die
kende.

5 Daar was geen ontbieden booz
my / niemand zoogde booz my
ziele.

6 Tot U riep ik / O Heere; /
zeide / Gy zyt myn toeblijft / my
deel in 't land der levendigen.

7 Het op myn geschrei / want
ben zeer uitgeteert.

8 Red my van myne vervolgers
want zy zyn machtiger dan ik.

9 Woerd myne ziele uit de ge-
genisse / om ulven. Na ame te lo-
de rechtveerdige zullen my omring-
warmeert. Gy wel by my zult ge-
hebben.

Domine, exaudi.

O Heere / hoorde myn gebed /
de ooren tot myne smeeking
Verhoord my na ulve waatheid /
ulve gerechtigheid.

2 En gaat niet in 't gericht
ulven knecht; want niemand die
zal booz uwe aangezichte rechtveerd-
zyn.

2 Want de byand vervolgt my
ziele / by vertreed myn leven ter

down to the ground : he hath laid me
in the darknels, as the men that have
been long dead.

4 Therefore is my spirit vexed
within me : and my heart within me
is desolate.

5 Yet do I remember the time past,
I muse upon all thy works : yea, I
exercise my self in the works of thy
hands.

6 I stretch forth my hands unto
thee : my soul gaspeth unto thee as a
thirsty land.

7 Hear me, O Lord, and that
soon, for my spirit waxeth faint :
hide not thy face from me, lest I be
like unto them that go down into
the pit.

8 O let me hear thy loving kind-
ness betimes in the morning, for in
thee is my trust : shew thou me the
way that I should walk in, for I lift
up my soul unto thee.

9 Deliver me, O Lord, from
mine enemies : for I flee unto thee
to hide me.

10 Teach me to do the thing that
pleaseth thee, for thou art my God :
let thy loving Spirit lead me forth into
the land of righteousness.

11 Quicken me, O Lord, for thy
Names sake : and for thy righteousness
take bring my soul out of trouble.

12 And of thy goodness slay mine
enemies : and destroy all them that
hate my soul, for I am thy servant.

Morning Prayer.

Psalm 144. *Benedictus Dominus.*

Blessed be the Lord my strength :
who teacheth my hands to war,
and my fingers to fight ;

2 My hope and my fortress, my
castle and deliverer, my defender in
whom I trust : who subdueth my
people that is under me.

3 Lord, what is man, that thou

de / hy legt my in duisternissen / als
de gene die ober lange dood zyn.

4 Daarom word myn geest ober-
stelpt in my / myn herte is verbaast
in 't midden van my.

5 Ik gedenke aan de dagen van
ouds / ik overlegge alle ulwe daden :
ik spzeke by my zelven van de werken
ulwer handen.

6 Ik bzeide myne handen uit tot
U : myne ziele is voor U / als een
dorstig land / Sela !

7 Verhoord my haastelyk / Heere/
myn geest bezwopkt : En verbergt
ulw aangezichte niet van my : want
ik zoude gelyk worden den genen die
in de kuil dalen.

8 Doet my ulwe goedertierenheid
in den morgenstond hooren / want ik
betrouwe op U : maakt my bekend
den weg dien ik te gaan hebbe / want
ik heffe myne ziele tot U op.

9 Red my / Heere / van myne
byanden : by U schuile ik.

10 Leert my ulw welbehagen doen/
want Gy zyt myn God : ulw goede
Geest geleide my in een effen land.

11 O Heere / maakt my levendig/
om ulwes Naams wille ; voerd my-
ne ziele uit de benaauwdheid / om ulwe
gerechtigheid.

12 En roeid myne byanden uit / om
ulwe goedertierenheid / en bzeingt ze
om / alle die myne ziele beangstigen :
want ik ben ulw knecht.

Morgenlof.

Benedictus Dominus.

Gzegend zy de Heere myn rots-
steen / die myne handen onder-
wysst ten stryde ; myne vingeren ten
oorloge.

2 Myne goedertierenheid en my-
ne burgt / myn hoog vertrek / en myn
behoeder voor my : myn schild / en op
wien ik my betrouwe ; die myn volk
my onderwerpt.

3 O Heere ! wat is de mensche /
hij heeft

hast such respect unto him: or the son of man, that thou so regardest him?

4 Man is like a thing of nought: his time passeth away like a shadow.

5 Bow thy heavens, O Lord, and come down: touch the mountains, and they shall smoke.

6 Cast forth thy lightning, and tear them: shoot out thine arrows, and consume them.

7 Send down thine hand from above: deliver me, and take me out of the great waters, from the hand of strange children,

8 Whose mouth talketh of vanity: and their right hand is a right hand of wickedness.

9 I will sing a new song unto thee, O God: and sing praises unto thee upon a ten-stringed lute.

10 Thou hast given victory unto kings: and hast delivered David thy servant from the peril of the sword.

11 Save me, and deliver me from the hand of strange children: whose mouth talketh of vanity, and their right hand is a right hand of iniquity.

12 That our sons may grow up as the young plants: and that our daughters may be as the polished corners of the temple.

13 That our garners may be full and plenteous with all manner of store: that our sheep may bring forth thousands and ten thousands in our streets.

14 That our oxen may be strong to labour, that there be no decay: no leading into captivity, and no complaining in our streets.

15 Happy are the people that are in such a case: yea, blessed are the people who have the Lord for their God.

Psalm 145. *Exaltabo te, Deus.*

I Will magnifie thee, O God my King: and I will praise thy Name for ever and ever.

2 Every day will I give thanks unto

dat Gy hem kende: Het kind des menschen dat Gy het achtet?

4 De mensche is de ijdelheid gelijke: zyne dagen zyn als een dooibijgaan: de schaduw.

5 Neigd uwe Hemelen / Heere / en daald neder: raakt de bergen aan dat ze rooken.

6 Blikzemt blikzemt en verschoond ze; zend uwe pylen uit / en verdoet ze.

7 Steekt uwe handen van der hoogte uit; ontzet my / en ruk my uit de groote wateren / uit de hand der vreemden.

8 Welker mond leugen spreekt; en hare rechterhand is een rechterhand der valsheid.

9 O God! ik zal U een nieuwt lied zingen: met de lute en het tiensnarig instrument / zal ik U psalm zingen.

10 Gy die den Koningen overwinninge geeft: die zynen knecht David ontzet van den boozen zweerde:

11 Ontzet my en reddet my van de hand der vreemden / welker mond leugen spreekt; en hare rechterhand is een rechterhand der valsheid.

12 Gy dat onze zonen zyn als plantten / welke groot geworden zyn in hare jeugd; onze dochters als hoeksteen / uitgebouwen na de gelijkenissen van een paleis.

13 Dat onze winkelen vol zijnde / den eenen boorzaad na den anderen uitgeven: dat onze kudde by duizenden werpen / ja by tien duizenden op onze hoeven bermeenigvuldigen.

14 Dat onze osen welgelaaden zyn: dat geen inbreuke / noch geen uitval / noch geen gekruys zy op onze straten.

15 Welgelukzalig is het volk / diens 't also gaat: welgelukzalig is het volk / wiens God de Heere is!

Exaltabo te, Deus.

O Myn God! Gy Koning / ik zal U verhoogen; en ulven zal me looven in eeuwigheid en altoos.

2 Talledage zal ik U loven: en

ee: and praise thy Name for ever
and ever.

3 Great is the Lord, and marvel-
ous, worthy to be praised: there is
no end of his greatness.

4 One generation shall praise thy
works unto another: and declare thy
power.

5 As for me, I will betalking of thy
worship: thy glory, thy praise, and
wondrous works;

6 So that men shall speak of the
might of thy marvellous acts: and I
will also tell of thy greatness.

7 The memorial of thine abun-
dant kindness shall be shewed: and
men shall sing of thy righteousness.

8 The Lord is gracious and mer-
ciful: long-suffering, and of great
goodness.

9 The Lord is loving unto every
man: and his mercy is over all his
works.

10 All thy works praise thee, O
Lord: and thy saints give thanks unto
thee.

11 They shew the glory of thy
kingdom: and talk of thy power;

12 That thy power, thy glory, and
mightiness of thy kingdom: might
be known unto men.

13 Thy kingdom is an everlasting
kingdom: and thy dominion en-
dureth throughout all ages.

14 The Lord upholdeth all such
that fall: and lifeth up all those that
are down.

15 The eyes of all wait upon thee,
O Lord: and thou givest them their
meat in due season.

16 Thou openest thine hand: and
fullest all things living with plen-
tiness.

17 The Lord is righteous in all his
ways: and holy in all his works.

18 The Lord is nigh unto all them
that

in den Naame prijzen in eeuwigheid en
altoos.

3 De Heere is groot en zeer te prij-
zen; en zijne grootheid is ondoor-
grondelijk.

4 Geslachte aan geslachte zal uw
werken roemen; en zij zullen uw
mogentheden verkondigen.

5 Ik zal uitspreken de heerlijkheid
der eere uwer Majesteit; en uw
wonderlijke daaden.

6 En zij zullen vermelden de kragt
uwer vreeslijker daaden; en uwer
grootheid die zal ik vertellen.

7 Zij zullen de gedachtenisse der
grootheid uwer goedheid overbloe-
den; en zij zullen uw ge-
rechtigheid met gejuich verkondigen.

8 Genadig en barmhertig is de
Heere / langmoedig / en groot van
goedertierenheid.

9 De Heere is aan allen goed; en
zijne barmhertigheden zijn over alle
zijne werken.

10 Alle uw werken / Heere / zul-
len U loven / en uw gunstgenooten
zullen U zegenen.

11 Zij zullen de heerlijkheid uwer
Koninkrijks vermelden / en uw mo-
gentheid zullen zij uitspreken.

12 Om den menschen kinderen be-
kend te maken zijne mogentheden; en
de eere der heerlijkheid zijnes Konings-
rijks.

13 Uw Koninkrijke is een Kon-
ingrijke van alle eeuwen: en uw
heerschappye is in allen geslachte en
geslachte.

14 De Heere ondersteund alle die
hallen: en Hij richt op alle gebo-
gene.

15 Aller oogen wachten op U: en
Gij geeft hen hare spijze te zijner tyd.

16 Gij doet uw hand open / en
verzadigt al wat daar leeft na uw
welbehagen.

17 De Heere is rechtvaardig in al-
le zijne wegen; en goedertieren in al-
le zijne werken.

18 De Heere is naby allen die hem
thet

that call upon him: yea, all such as call upon him faithfully.

19 He will fulfill the desire of them that fear him: he also will hear their cry, and will help them.

20 The Lord preserveth all them that love him: but scattereth abroad all the ungodly.

21 My mouth shall speak the praise of the Lord: and let all flesh give thanks unto his holy Name for ever and ever.

Psalm 146. Lauda, anima mea.

Praise the Lord, O my soul, while I live will I praise the Lord: yea, as long as I have any being, I will sing praises unto my God.

2 O put not your trust in princes, nor in any child of man; for there is no help in them.

3 For when the breath of man goeth forth, he shall turn again to his earth: and then all his thoughts perish.

4 Blessed is he that hath the God of Jacob for his help; and whose hope is in the Lord his God.

5 Who made heaven and earth, the sea, and all that therein is: who keepeth his promise for ever.

6 Who helpeth them to right that suffer wrong: who feedeth the hungry.

7 The Lord looseth men out of prison: the Lord giveth sight to the blind.

8 The Lord helpeth them that are fallen: the Lord careth for the righteous.

9 The Lord careth for the strangers, he defendeth the fatherless and widow: as for the way of the ungodly, he turneth it upside down.

10 The Lord thy God, O Sion, shall be King for evermore: and throughout all generations.

Evening Prayer.

Psalm 147. Laudate Dominum.

O Praise the Lord, for it is a good thing to sing praises unto our

aanroepen: Allen die hem aanroepen in der waarheid.

19 Hy doet het wel behagender gener die hem breezen: en hy hoord haar geroep/ en verlost ze.

20 De Heere bewaard alle de gener die hem lief hebben/ maar hy verdelgt alle godloozen.

21 Myn mond zal den prijs des Heeren uitspreken: en alle vlees zal zynen heiligen Naame loven in den eeuwigheid en altoos.

Lauda, anima mea. Halelu-Jah.

O Myne ziele/ prysst den Heere. Ik zal den Heere pryszen in myn leven: Ik zal myn God psalmzingen terwoyl ik noch ben.

2 En vertrouwt niet op Princen/ op 's menschen kind/ by 't welcke geen heil is.

3 Zyn geest gaat uit/ hy keert wederom tot zyn aarde: te dien zebendage vergaan zyne aanslagen.

4 Welgelukzalig is hy/ die den God Jacobs tot zyn hulpe heeft: wiens verwagtinge op den Heere zynen God is.

5 Die den Hemel en d'aarde gemaakt heeft/ de Zee en al wat in de zelve is: die trouwde houd in der eeuwigheid.

6 Die den verdrukten recht doet: die den hongerigen brood geeft:

7 De Heere maakt de gebangen lof. De Heere opend de oogen der blinden.

8 De Heere regtet de gebogen op; De Heere heeft de rechtveerdige lief.

9 De Heere bewaard de breeblingen/ hy houd de weeze en de weduwe staande: maar der godloosweg keert hy om.

10 De Heere zal in eeuwigheid regeeren; ulve God/ O Zion! van geslagte tot geslagte. Halelu-Jah.

Avondlof.

Laudate Dominum.

Loof den Heere/ want onze God te psalmzingen is goed

God: yea, a joyful and pleasant thing
is to be thankful.

2 The Lord doth build up Jerusa-
lem: and gathereth together the out-
casts of Israel.

3 He healeth those that are broken
in heart: and giveth medicine to heal
their sickness.

4 He telleth the number of the
stars: and calleth them all by their
names.

5 Great is our Lord, and great is
his power: yea, and his wisdom is
infinite.

6 The Lord setteth up the meek:
and bringeth the ungodly down to the
ground.

7 O sing unto the Lord with
thanksgiving: sing praises upon the
arp unto our God.

8 Who covereth the heaven with
clouds; and prepareth rain for the
earth: and maketh the grass to grow
upon the mountains, and herb for
the use of men.

9 Who giveth fodder unto the
ass: and feedeth the young ravens
that call upon him.

10 He hath no pleasure in the
length of an horse: neither delight-
eth he in any mans legs.

11 But the Lords delight is in them
that fear him: and put their trust in
his mercy.

12 Praise the Lord, O Jerusalem:
and thou O Sion.

13 For he hath made fast the bars
of thy gates: and hath blessed thy
children within thee.

14 He maketh peace in thy borders:
and filleth thee with the flour of
wheat.

15 He sendeth forth his command-
ment upon earth: and his word run-
neth very swiftly.

16 He giveth snow like wool: and
scattereth the hoarfrost like ashes.

17 He casteth forth his ice like
brimstone: who is able to abide his frost?

delwple Hy lieflyk is: de lof is beta-
melyk.

2 De Heere bouwt Jerusaleem:
Hy vergaderd Israels berdzene.

3 Hy geneest de gebrokene van
herten/ en hy verbindze in hare smer-
ten.

4 Hy teld het getal der sterren:
Hy noemtze alle hy namen.

5 Onze Heere is groot/en van vele
kracht: zynes verstands is geen getal.

6 De Heere houdt de zagtmoedige
staande; de godlooze vernederd Hy
tot de aarde toe.

7 Zingt den Heere hy beurt met
dankzegginge; Psalmzingt onzen
God op de harpe.

8 Die de hemelen met wolken be-
dekt/ die vooz de aarde regen bereid:
die 't gras op de bergen doet uit-
spruiten.

9 Die het bee zyn boeder geeft:
den jongen raven alsze roepen.

10 Hy heeft genen lust aan de
sterkte des peerds: Hy heeft geen
welgeballen aan de beenen des
mans.

11 De Heere heeft een welgebal-
len aan die/ die Hem breezen; Die
op zyne goedertierenheid hopen.

12 O Jerusalem/roemd den Hee-
re: O Zion/looft uwen God!

13 Want Hy maakt de grendelen
ulver poozten sterk: Hy zegent ulwe
kinderen binnen in u.

14 Die ulwe landpalen in breede
steld: Hy verzadigt u met het vette
der tarwe.

15 Hy zendt zyn bebel op aarden;
zyn woord loopt zeer snel.

16 Hy geeft sneeuw als wolle;
Hy strooid den rym als asse.

17 Hy werpt zyn ys henen als
stukken: wie zoude bestaan vooz zyne
houde?

that call upon him: yea, all such as call upon him faithfully.

19 He will fulfill the desire of them that fear him: he also will hear their cry, and will help them.

20 The Lord preserveth all them that love him: but scattereth abroad all the ungodly.

21 My mouth shall speak the praise of the Lord: and let all flesh give thanks unto his holy Name for ever and ever.

Psalm 146. Lauda, anima mea.

Praise the Lord, O my soul, while I live will I praise the Lord: yea, as long as I have any being, I will sing praises unto my God.

2 O put not your trust in princes, nor in any child of man: for there is no help in them.

3 For when the breath of man goeth forth, he shall turn again to his earth: and then all his thoughts perish.

4 Blessed is he that hath the God of Jacob for his help; and whose hope is in the Lord his God.

5 Who made heaven and earth, the sea, and all that therein is: who keepeth his promise for ever.

6 Who helpeth them to right that suffer wrong: who feedeth the hungry.

7 The Lord looseth men out of prison: the Lord giveth sight to the blind.

8 The Lord helpeth them that are fallen: the Lord careth for the righteous.

9 The Lord careth for the strangers, he defendeth the fatherless and widow: as for the way of the ungodly, he turneth it upside down.

10 The Lord thy God, O Sion, shall be King for evermore: and throughout all generations.

Evening Prayer.

Psalm 147. Laudate Dominum.

O Praise the Lord, for it is a good thing to sing praises unto our

aanroepen: Allen die hem aanroepen in der waarheid.

19 Hy doet het welbehagen der gener die hem bzezen: en Hy hoord haar geroep/ en verlost ze.

20 De Heere bewaard alle de gene die hem lief hebben/ maar Hy verdelgt alle godloozen.

21 Myn mond zal den prijs des Heeren uitspreken: en alle blees zal zynen heiligen Naame loben in den eeuwigheid en altoos.

Lauda, anima mea. Halelu-Jah.

O Myne ziele/ prys den Heere. Ik zal den Heere prysen in mijn leven: Ik zal myn God psalmzingen terwyl ik noch ben.

2 En vertrouwt niet op Princen/ op 's menschen kind/ by 't welke geen heil is.

3 Zyn geest gaat uit/ Hy keert wederom tot zyn aarde: te dien zebendage vergaan zyne aanslagen.

4 Welgelukzalig is hy/ die den God Jacobs tot zyn hulpe heeft: wiens verwagtinge op den Heere zynen God is.

5 Die den Hemel en d'aarde gemaakt heeft/ de Zee en al wat in de zelve is: die troutwe houd in der eeuwigheid.

6 Die den verdrukten regt doet/ die den hungerigen brood geeft:

7 De Heere maakt de gebangen los. De Heere opend de oogen der blinden.

8 De Heere regtet de gebogen op; De Heere heeft de regtveerdige lief.

9 De Heere bewaard de breemlingen/ Hy houd de weeze en de weduwe staande: maar der godloosz weg keert Hy om.

10 De Heere zal in eeuwigheid regeeren; ulve God/ O Zion! van geslagte tot geslagte. Halelu-Jah. Avondlof.

Laudate Dominum.

Loof den Heere/ want onse God te Psalmzingen is goed

God: yea, a joyful and pleasant thing
it is to be thankful.

2 The Lord doth build up Jerusa-
lem: and gathereth together the out-
casts of Israel.

3 He healeth those that are broken
in heart: and giveth medicine to heal
their sickness.

4 He telleth the number of the
stars: and calleth them all by their
names.

5 Great is our Lord, and great is
his power: yea, and his wisdom is
infinite.

6 The Lord setteth up the meek:
and bringeth the ungodly down to the
ground.

7 O sing unto the Lord with
thanksgiving: sing praises upon the
harp unto our God.

8 Who covereth the heaven with
clouds; and prepareth rain for the
earth: and maketh the grass to grow
upon the mountains, and herb for
the use of men.

9 Who giveth fodder unto the
ass: and feedeth the young ravens
that call upon him.

10 He hath no pleasure in the
strength of an horse: neither delight-
eth he in any mans legs.

11 But the Lords delight is in them
that fear him: and put their trust in
his mercy.

12 Praise the Lord, O Jerusalem:
and thou O Sion.

13 For he hath made fast the bars
of thy gates: and hath blessed thy
children within thee.

14 He maketh peace in thy borders:
and filleth thee with the flour of
wheat.

15 He sendeth forth his command-
ment upon earth: and his word run-
neth very swiftly.

16 He giveth snow like wool: and
scattereth the hoarfrost like ashes.

17 He casteth forth his ice like
corals: who is able to abide his frost?

De wyle Hy lieflyk is: de lof is beta-
melyk.

2 De Heere bouwt Jerusalem:
Hy vergaderd Israels berdebene.

3 Hy geneest de gebrokene van
herten / en hy verbindze in hare siner-
ken.

4 Hy teld het getal der sterren:
Hy noemtze alle hy namen.

5 Onze Heere is groot/en van vele
kragt: zynes verstands is geen getal.

6 De Heere houd de zagtmoedige
staande; de godlooze vernederd Hy
tot de aarde toe.

7 Zingt den Heere hy beerte met
dankzegginge; Psalmzingt onzen
God op de harpe.

8 Die de hemelen met wolken be-
dekt / die vooz de aarde regen bereid:
die 't gras op de bergen doet uit-
spuiten.

9 Die het vee zyn boeder geeft:
den jongen raven als ze roepen.

10 Hy heeft geen lust aan de
sterkte des peerds: Hy heeft geen
welgeballen aan de beenen des
mans.

11 De Heere heeft een welgebal-
len aan die / die hem breezen; Die
op zyne goedertierenheid hopen.

12 O Jerusalem/roemd den Hee-
re: O Zion/looft ulwen God!

13 Want Hy maakt de grendelen
ulver poozten sterk: Hy zegent ulwe
kinderen binnen in u.

14 Die ulwe landpalen in breede
steld: Hy verzadigt u niet het bette
der tarwe.

15 Hy zend zyn bebel op aarden;
zyn woord loopt zeer snel.

16 Hy geeft sneeuw als wolle;
Hy strooid den ym als as.

17 Hy werpt zyn ys benen als
stukken: wie zoude bestaan vooz zyne
houde?

18 He fendeth out his word, and melteth them: he bloweth with his wind, and the waters flow.

19 He sheweth his word unto Jacob: his statutes and ordinances unto Israel:

20 He hath not dealt so with any nation: neither have the heathen knowledge of his laws.

Psalm 148: Laudate Dominum.

O Praise the Lord of heaven: praise him in the height.

2 Praise him, all ye angels of his: praise him, all his host.

3 Praise him, sun and moon: praise him, all ye stars and light.

4 Praise him, all ye heavens: and ye waters that are above the heavens:

5 Let them praise the Name of the Lord: for he spake the word, and they were made, he commanded, and they were created.

6 He hath made them fast for ever and ever: he hath given them a law which shall not be broken.

7 Praise the Lord upon earth: ye dragons and all deeps;

8 Fire and hail, snow and vapours: wind and storm, fulfilling his word;

9 Mountains and all hills: fruitful trees and all cedars;

10 Beasts and all cattle: worms and feathered fowls;

11 Kings of the earth and all people: princes and all judges of the world;

12 Young men and maidens, old men and children, praise the Name of the Lord: for his Name only is excellent, and his praise above heaven and earth.

13 He shall exalt the horn of his people, all his saints shall praise him: even the children of Israel, even the

18 Hy zend syn woord / en doert smelten; Hy doet syne wind waaien de wateren bloeyen heren.

19 Hy maakt Jacob syne woorden bekend; Israel syne inzettingen en syne regten.

20 Also heeft Hy geen en volke gedaen; en syne regten die kennen niet. Halelu-Jah.

Laudate Dominum de coelis. Halelu-Jah.

Looft den Heere uit de hemelen. Looft Hem in de hoogste plaatsen.

2 Looft Hem alle syne Engelen. Looft Hem alle syne heersicharen.

3 Looft Hem Zonne en Maan. Looft Hem alle gy lichtende sterren.

4 Looft Hem gy hemelen der hemelen; en gy wateren die boven de hemelen zyt;

5 Datze den Name des Heeren loven; want als Hy 't beval zo werden zy geschapen.

6 En Hy heeftze bevestiget altoos in eeuwigheid; Hy heeftze orden gegeven / die geen ban zal overtreden.

7 Looft den Heere van der aarde. gy walvissen en alle afgronden.

8 Vuur en hagel / sneeuw damp; gy stormwind / die syn woord doet.

9 Gy bergen en alle heuvelen. blygtboomen en alle cederboomen.

10 Het wild gedierte / en alle kruipende gedierte / en geblyngelt vogelte.

11 Gy koningen der aarde / alle volken; gy vorsten / en rigters der aarde.

12 Jongelingen / en ook Maagden; gy oude met de jonge / dat den Naame des Heeren loven; want syn Name alleen is hoog verheft. syn Majesteit is over de aarde / den hemel.

13 En Hy heeft den hoorn syns volks verhoogt / den roem aller inner gunstgenooten / der kinderen

ple that serveth him.

Psalm 149. *Cantate Domino.*

D Sing unto the Lord a new song:
let the congregation of saints
praise him.

2 Let Israel rejoyce in him that
made him: and let the children of
Israel be joyful in their King.

3 Let them praise his Name in the
dance: let them sing praises unto him
with tabret and harp:

4 For the Lord hath pleasure in his
people: and helpeth the meek-
minded.

5 Let the saints be joyful with glo-
ry: let them rejoyce in their beds.

6 Let the praises of God be in their
church: and a two-edged sword in
their hands;

7 To be avenged of the heathen:
to rebuke the people;

8 To bind their kings in chains:
their nobles with links of iron.

9 That they may be avenged of
them, as it is written: Such honour
shall his saints.

Psalm 150. *Laudate Dominum.*

Praise God in his holiness: praise
him in the firmament of his
power.

2 Praise him in his noble acts:
praise him according to his excellent
works.

3 Praise him in the sound of the
trumpet: praise him upon the lute
and harp.

4 Praise him in the cymbals and
pipes: praise him upon the strings
and pipe.

5 Praise him upon the well-tuned
cymbals: praise him upon the loud
cymbals.

6 Let every thing that hath breath:
praise the Lord.

Israels/ des volks/ dat na by Hem
is. Halelu-Jah.

Cantate Domino. Halelu-Jah.

Zingt den Heere een nieuwt
Lied; zyn lof zy in de gemeinte
ziner gunstgenooten.

2 Dat Israel zig verblyde in den
Heere die hem gemaakt heeft: Dat
de kinderen Zions haar verheugen
over haren Koning.

3 Datze zynen Pante loben op
de fluite; dat zy Hem Psalmzingen
op de trommel en de harpe.

4 Want de Heere heeft een welges
ballen aan zyn volk; Hy zal de zag-
moedige vertieren met heil

5 Dat zyne gunstgenooten van
blygde opspringen om die eere: dat-
ze juichen op hare legers.

6 De verheffingen Gods zullen
in hare kele zyn; en een tweesnyden-
de zweerd in haare hand.

7 Om wraake te doen over de Hei-
denen; en bestraffingen over de vol-
ken.

8 Om haare Koningen te binden
met ketenen; en hare Agtbare met
pyeren boeien.

9 Om het beschreeven recht over hen
te doen; dit zal de heerlijkheid van
alle zyne gunstgenooten zyn. Hale-
lu-Jah.

Laudate Dominum. Halelu-Jah.

Looft God in zyn Heiligdom:
Looft Hem in het uitspanzel zy-
ner sterkte.

2 Looft Hem van wegen zyne
Mogentheden; Looft Hem na de
menigvuldigheid zner grootheid.

3 Looft Hem met geklank der bas-
zuine; Looft Hem met de luite en
met de harpe.

4 Looft Hem met de trommel en
de fluite; Looft Hem met snarenspel
ende orgel.

5 Looft Hem met helklinkende
cymbalen; Looft Hem met cym-
balen van blygdengeluid.

6 Alles wat adem heeft lofe den
Heere! Halelu-Jah.

Forms of Prayer to be used at Sea.

Formulier der Gebeden, die men gebruikt op Zee.

¶ *The Morning and Evening Service to be used daily at Sea, shall be the same which is appointed in the Book of Common Prayer.*

¶ De dagelyksche Morgen en Avond Dienst ter Zee; zal dezelve zyn als in het Boek der gemeene Gebeden is geordoneert.

¶ *These two following Prayers are to be also used in her Majesties Navy every day.*

O Eternal Lord God, who alone spreadest out the heavens, and rulest the raging of the sea; who hast compassed the waters with bounds, until day and night come to an end; Be pleased to receive into thy Almighty and most gracious protection, the persons of us thy servants, and the Fleet in which we serve. Preserve us from the dangers of the sea, and from the violence of the enemy, that we may be a safeguard unto our most gracious Sovereign Lady Queen ANNE, and her Kingdoms, and a security for such as pass on the seas upon their lawful occasions; that the inhabitants of our Island may in peace and quietness serve thee our God, and that we may return in safety to enjoy the blessings of the land, with the fruits of our labours; and with a thankful remembrance of thy mercies, to praise and glorifie thy holy Name, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The Collect.

Prevent us, O Lord, in all our doings with thy most gracious favour, and further us with thy continual help; that in all our works begun, continued and ended in thee, we may glorifie thy holy Name, and finally by thy mercy obtain everlasting life, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ Deze twee volgende Gebeden zal men even zo ieder Dag in de Koninglyke Vloot gebruiken.

O Eeuwige Heere God/die alleen de Hemelen uitbreid / en het woeden der Zee gebied / Die ook de wateren palen hebt gestelt / zo lange als dag en nacht zullen zyn; Het gelieve **U** / onze persoonen / uwe dienstknechten / nevens de Vloot / in welke wy dienen / in uwe Allmagtige en zeer genadige bescherminge aan te nemen. Behoed ons booz de gevaaren der Zee / en 't geweld des vyands / op dat wy een beschuttinge mogen zyn booz onze zeer genadige Souverein de Koninginne ANNA en hare Kinderen / en een veiligheid booz die gene / die in hare wettelyke beroepingen de Zee gebruiken; op dat de Inwoonders van ons Eiland / **U** haar God in bzeede en stilheid mogen dienen / en wy in gezondheid wederkeeren om de zegeningen des lands te genieten / met de vruchten van onzen arbeid / en met dankbaare erkenenisse uwer barmhertigheden / om uwen heiligen Naam te pryzen en te verheerlyken dooz Jesus Christus onzen Heere. *Amen!*

Het Shuitgebed.

Voorkomt ons / O Heere / in alle onze zaken / met uwe genadige gunste / en staat ons by met uwe gedurige hulpe / op dat in alle onze werken / met **U** begonnen / voortgezet en ten einde gebracht / wy uwen Heiligen Naam mogen verheerlyken / en eindelyk dooz uwe barmhertigheid het eeuwige leven verkeren dooz Jesus Christus onzen Heere. *Amen.*

Formulier van Gebeden die men gebruikt op Zee. 497

Prayers to be used in Storms at Sea.

Gebeden, gebruikelijk in stormen
ter Zee.

O Most powerful and glorious Lord God, at whose command the winds blow, and lift up the waves of the sea, and who stillest the rage thereof; We thy creatures, but miserable sinners, do in this our great distress cry unto thee for help: Save, Lord, or else we perish. We confess when we have been safe, and seen all things quiet about us, we have forgot thee our God, and refused toarken to the still voice of thy Word, and to obey thy commandments: but now we see how terrible thou art in all thy works of wonder; the great God to be feared above all: and therefore we adore thy divine Majesty, acknowledging thy power, and imbruing thy goodness. Help, Lord, and save us for thy mercies sake in Jesus Christ thy Son our Lord. *Amen.*

¶ *Or this.*

O Most glorious and gracious Lord God, who dwellest in heaven, but beholdest all things below; Look down, we beseech thee, and hear us, calling out of the depth of misery, and out of the jaws of this death, which is ready now to swallow us up: Save, Lord, or else we perish. We living, the living shall praise thee. O send thy word of command rebuke the raging winds and the raging sea, that we being delivered from this distress, may live to serve thee, and to glorify thy Name all the days of our life. Hear, Lord, and save us, for the infinite merits of our blessed Saviour thy Son; our Lord Jesus Christ: *Amen.*

O Allermachtigste en Heerlykste Heere God! Op wiens bevel de winden waaijen / de baaren der zee haar verheffen / en die Gy het woeden der zelve stilt: Wy ulwe schepselen / doch elendige zondaaren / schreijen in dit groote Ontweer tot U om hulpe: Behoed ons / O Heere / of wy vergaan. Wy belyden dat / als wy in veiligheid waren / en alles rondom ons in stilte zagen / wy ulwer onzen God / vergeten hebben / en geweigert te luisteren na de zagte stemme ulwes woords / om ulwe bebeelen te gehoorzamen: Maar nu zien wy hoe vreeslyk Gy zyt in alle ulwe wonderlyke werken / die groote God / die boven alle gebreeft moet worden; en daarom aanbidden wy ulwe Goddelijke Majesteit / erkennen ulwe magt en sineek om ulwe goedertierenheid; Help / Heere / en behoud ons om ulwer barmhertigheden wille in Jesus Christus / ulwen Zoone / onzen Heere / Amen.

¶ *Of dit!*

O Allerheerlykste en Genadigste Heere God! die in den hemel woont / en alle dingen beschouwt / die hier beneden zyn: Wy bidden U / ziet neder en hoor ons / die tot U uit de diepte der benaauwdheid en de kaken des doods roepen / welke nu gereed zyn om ons in te zwelgen. Behoed / Heere / of anders wy vergaan. De levende zullen U doch loven. O zend het woord ulwes bevels tot bestraffinge der razende Winden en bulderende Zee / op dat wy verlost zynde uit dit Ontweer / leven mogen om U te dienen / en ulwen Naam te verheerlyken alle de dagen onzes levens. Hoor ons / Heere / en behoud ons om de oneindige verdiensten van onzen gezegenden Zaligmaker ulwen Zoone / Jesus Christus onzen Heere / Amen!

*The Prayer to be said before a Fight at Sea
against any Enemy.*

O Most powerful and glorious Lord God, the Lord of hosts, that rulest and commandest all things; Thou sittest in the throne judging right; and therefore we make our address to thy divine Majesty in this our necessity, that thou wouldst take the cause into thine own hand, and judge between us and our enemies. Stir up thy strength, O Lord, and come and help us; for thou givest not away the battle to the strong, but canst save by many or by few. O let not our sins now cry against us for vengeance, but hear us thy poor servants begging mercy, and imploring thy help, and that thou wouldst be a defence unto us against the face of the enemy. Make it appear that thou art our Saviour and mighty deliverer, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

*Short Prayers for single Persons, that
cannot meet to join in Prayers with
others, by reason of the Fight or Storm.*

General Prayers.

Lord, be merciful to us sinners, and save us for thy mercies sake.

Thou art the great God that hast made and rulest all things: O deliver us for thy Names sake.

Thou art the great God to be feared above all: O save us that we may praise thee.

*Special Prayers with respect to the
Enemy.*

THOU, O Lord, art just and powerful: O defend our cause against the face of the enemy.

O God, thou art a strong tower of defence to all that flee unto thee: O save us from the violence of the enemy.

Een Gebed, eer men op Zee aan
Gevegt met den Vyand gaat.

O Allermachtigste en Heerlykhe
Heere God / de Heere de
Heerscharen / die alle dingen bestien
en gebied! Gy zit op den Thoon
oordeeld rechtveerdelyk / en daarom
komen wy tot ulwe Goddelyke Ma-
jesteit in deze onze nood onze toebere-
neemen / dat Gy doch onze zaake
in ulwe eigene handen wilt neemen
richten tusschen ons en onze vyanden
Wekt ulwe sterkte op / O Heere /
komt en helpt ons / want Gy ge-
de overwinninge niet altyd aan
sterkste / maar weet te behouden de
veele of by weinige. O laat onze zo-
den niet tegen ons om wyake roepen
maar hoor ons / ulwe arme Dien-
ren / die om genade smeeken / ul-
hulpe verzoeken / endat het u gelie-
ons een bescherminge te syn voor
aangezichte des vyands. Laat
blyken / dat Gy zyt onzen Behoed-
en machtigen Verlosser / door Jezus
Christus onzen Heere / Amen!

Korte Gebeden voor bezondere Per-
sonen, die ter oorzake des Geve-
of der Storm niet kunnen komen
om met de andere gelykelyk te be-
den.

Algemeene Gebeden.

HEere! weest ons zondaren
naedig / en behoed ons om ulwe
goedertierenheid wille.

Gy zyt de groote God / die alle
gemaakt hebt en regeert: Over-
ons om ulwes Naams wille.

Gy zyt de groote God / die vol
alles te breezen zyt / O behoed ons
op dat wy u prijzen mogen!

Bezondere Gebeden in opzigt van den
Vyand.

GEN / O Heere / zyt rechtveerd-
en vol macht / O bescherm
ze zaake voor het aangezichte
vyands.

O God / Gy zyt een sterke to-
blugt der gene / die tot u vliesen
O behoed ons van het geweld
vyands!

Formulier van Gebeden die men gebruikt op Zee. 499

O Lord of hosts, fight for us, that we may glorifie thee.

O suffer us not to sink under the weight of our sins, or the violence of the enemy.

O Lord, arise, help us, and deliver us for thy Names sake.

Short Prayers in respect of a Storm.

O Thou, O Lord, that stillest the raging of the sea, hear, hear us, O Saviour, that we perish not.

O blessed Saviour, that didst save thy disciples ready to perish in a storm, hear us, and save us, we beseech thee.

O Lord, have mercy upon us.

O Christ, have mercy upon us.

O Lord, have mercy upon us.

O Lord, hear us.

O Christ, hear us.

O God the Father, God the Son, and the Holy Ghost, have mercy upon us, save us now and evermore. Amen.

O Ur Father; which art in Heaven; Hallowed be thy Name. Thy Kingdom come. Thy will be done in Earth, As it is in Heaven. Give us this day our daily bread. And forgive us our trespasses, As we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation; But deliver us from evil: For thine is the Kingdom, the Power, and the Glory, For ever and ever. Amen.

When there shall be imminent danger, many as can be spared from necessary service in the Ship, shall be called together, and make an humble Confession of their sins to God: in which every one shall seriously to reflect upon those particular sins, of which his conscience shall accuse him: saying as followeth,

The Confession.

O Almighty God, Father of our Lord Jesus Christ, Maker of all things, Judge of all men; We

O Heere der Heerscharen / steyd
booz ons / op dat wy u berheerlyken!

O laet niet toe / dat wy onder 't
gewichte onzer zonden of 't geweld
des vyands versmagten!

O God / staat op / helpt ons / en
berloft ons om uwes Naams wille!

Korte Gebeden in Storm.

O Heere / die het woeden
der zee stilt / hoor ons / hoor en
behoed ons / op dat wy niet vergaan!

O gezegende Zaligmaker! die
uwe discipelen / die dooz ontwedder
byna vergingen / behoedede / hoor /
bieden wy u / en behoed ons!

Heere / ontfermt u onzer!

Christe / ontfermt u onzer!

Heere / ontfermt u onzer!

O Heere / hoor ons.

O Christe / hoor ons.

O God de Vader / God de Zoon /
God de Heilige Geest / ontfermt u
onzer / behoed ons nu en in eeuwig-
heid / Amen!

O Aze Vader / die in de Heme-
len zyt / Uwem Naam werde
geheyligt. Uw Koningryke kome.
Uwem wille geschiede / gelyk in den
Hemel / also ook op der Aarden.
Ons dagelyks brood geeft ons he-
den. Ende vergeeft ons onze schul-
den / gelyk ook wy vergeven onze
schuldenaren. Ende leid ons niet in
verzoeking / maar berloft ons van
den boozen / Want uw is het Ko-
ningryke / en de kracht / en de heerlyk-
heid in der eeuwigheid / Amen!

¶ By aldien'er merkelyk gevaar is, zo
zullen'er, zo veel als de Scheeps-
dienst toelaet, by een geroepen
worden, en een nederige Belyde-
nisse voor God doen van hare zon-
den; in welke een ieder een wel
ernstelyk zyne bezondere zonden
zig moeterinneren, waar van zyn
gewisse hem beschuldigt, zeggende
als volgt:

De Belydenisse.

A Machtige God / Vader on-
zes Heeren Jesu Christi / Ma-
ker aller dingen / Rechter aller men-
schen

acknowledge and bewail our manifold sins and wickedness, Which we from time to time most grievously have committed, By thought, word, and deed, Against thy divine Majesty, Provoking most justly thy wrath and indignation against us. We do earnestly repent, And be heartily sorry for these our misdoings; The remembrance of them is grievous unto us; The burden of them is intolerable. Have mercy upon us, have mercy upon us, most merciful Father; For thy Son our Lord Jesus Christs sake, Forgive us all that is past, And grant that we may ever hereafter serve and please thee in newness of life, To the honour and glory of thy Name, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Then shall the Priest, if there be any in the Ship, pronounce this Absolution.*

Almighty God, our heavenly Father, who of his great mercy hath promised forgiveness of sins to all them which with hearty repentance and true faith turn unto him, have mercy upon you, pardon and deliver you from all your sins; confirm and strengthen you in all goodness, and bring you to everlasting life, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

sehen! Wy erkennen en beluechten onze meenigvuldige zonden en godloosheden/ die wy van tyd tot tyd zeer schandelyk met gedachten/woorden en werken tegen ulwe Goddelijke Majesteit begaan/ en zo ulwe toorn en grimmigheid rechtveerdigh over ons gehaald hebben. Wy hebben van herten berouwt/ en deze onmis daden zyn ons zeer leed/ het gedenken daar aan is ons smertelyk/ last der zelve ondragelyk. Ontfermt onzer/ ontfermt onzer/ Alre barmhertigste Vader; om ulwe Zoons/ onzes Heeren Jesu Christi wille/ zo vergeef ons al wat boelen is/ en gunt/ dat wy hier na dienen en behagen in nieuwigheid d'lebens/ tot eere en heerlykheid ulwer Naams/ door Jesus Christus onzen Heere/ Amen!

¶ Dan zal den Dienaar, indien een in het Schip is, deze ontbindende verkondigen.

De Almachtige God onze hemelsche Vader/ die na zo groote barmhertigheid vergeeft van zonden heeft beloofd aan alle/ met een hertgrondig berouwt/ en waren geloofte tot hem keeren/ onferme zich ulwer/ die vergeeft verlosse u van alle ulwe zonden/ bevestigte en sterke u in alle goede werken brenge u over ten eeuwigen leven door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Thanksgiving after a Storm.

Dankzegginge na een Storm.

Jubilate Deo. Psalm 66.

OBe joyful in God, all ye lands: sing praises unto the honour of his Name, make his praise to be glorious.

Say unto God, O how wonderful art thou in thy works: through the greatness of thy power shall thine enemies be found liars unto thee.

For all the world shall worship

Jubilate Deo.

Jnicht Gode/ gy gantsche aarde. Psalmzinger de eere zynen Naams: gebet eere zynen lof.

Zegget tot God/ Hoe vreeslyk zyt Gy in ulwe werken: om de groetheid ulwer sterkte zullen zich u bpenden u gebeinsdelyk onderwerpen.

De gantsche aarde aanbidde u.

Formulier van Gebeden die men gebruikt op Zee. 301

ing of thee, and praise thy
me.

O come hither, and behold the
works of God: how wonderful he is
in his doing towards the children of
men.

He returned the sea into dry land: so
they went through the water on
foot; there did we rejoyce thereof.

Who ruleth with his power for ever,
whose eyes behold the people: and such
will not believe, shall not be able
to exalt themselves.

O praise our God, ye people; and
let the voice of his praise to be
heard;

Who holdeth our soul in life: and
suffereth not our feet to slip.

For thou, O God, hast proved us:
thou also hast tried us, like as silver
is tried.

Thou broughtest us into the snare:
thou laidst trouble upon our loyns.

Thou sufferedst men to ride over
our heads: we went through fire and
water, and thou broughtest us out
into a wealthy place.

I will go into thy house with burnt-
offerings: and will pay thee my vows,
which I promised with my lips, and
which I confirmed with my mouth, when I was
in trouble.

I will offer unto thee fat burnt-sa-
crifices, with the incense of rams; I
will offer bullocks and goats.

O come hither, and hearken, all
that fear God: and I will tell you
all that he hath done for my soul.

He called unto him with my mouth:
he gave him praises with my tongue.

I incline unto wickedness with
my heart: the Lord will not hear
me.

But God hath heard me: and con-
sidered the voice of my prayer.

de psalmzinge u/ 30 psalmzinge utwen
Name/ Sela!

Kommet en ziet Gods daden: Hy is
vreeslyk van werkinge aan de mens-
schen kinderen.

Hy heeft de zee verandert in het
drooge/ 30 syn te voete doorgegaan
door de riviere: daar hebben wy
ons in hem verblyd.

Hy heerscht eeuwiglyk met synne
macht; Synne oogen houden wacht
over de Heidenen: en laat de afvallig-
e niet verhoogt worden/ Sela!

Lobet gy volken onzen God: en
latet hooren de stemme syns roems.

Die onze zielen in 't leven stelt: en
niet toelaat dat onzen voet wankel.

Want Gy hebt ons beproeft/ O
God! Gy hebt ons geloutert/ gelyk
men 't zilver loutert.

Gy hadt ons in 't net gebragt: Gy
hadt een engen band om onze lendenen
geleid.

Gy hadt den mensche op ons hoofd
doen ryden; wy waren in 't vuur en
in 't water gekomen: maar Gy hebt
ons uitgeboert in een overvloeyende
ververschinge.

Ik zal niet brandofferen in uw huis
gaan: ik zal u myne geloften betaa-
len/ die myne lippen hebben geuit/en
myn mond heeft uitgesproken als myn
bange was.

Brandofferen van merchbeesten
zal ik u offeren/ met rookwerk van
rammen: ik zal runderen met bokken
bereiden/ Sela!

Komt/ hoorde toe/ O alle gy die
God vreesst/ en ik zal vertellen/ wat
Hy aan myne ziele gedaan heeft.

Ik riep tot hem met mynen mon-
de; en Hy werd verhoogt onder myne
tong.

Hadde ik na ongerechtigheid met
myn herte gezien/ de Heere zoude niet
gehoord hebben.

Maar zeker/ God heeft gehoord;
Hy heeft gemerkt op de stemme
myns gebeds.

Praised be God, who hath not cast out my prayer: nor turned his mercy from me.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

Psalm 107. *Confitemini Domino.*

O Give thanks unto the Lord, for he is gracious: and his mercy endureth for ever.

Let them give thanks whom the Lord hath redeemed: and delivered from the hand of the enemy;

And gathered them out of the lands, from the east, and from the west: from the north, and from the south.

They went astray in the wilderness out of the way: and found no city to dwell in;

Hungry and thirsty: their soul fainted in them.

So they cried unto the Lord in their trouble: and he delivered them from their distress.

He led them forth by the right way: that they might go to the city where they dwelt.

O that men would therefore praise the Lord for his goodness: and declare the wonders that he doth for the children of men!

For he satisfieth the empty soul: and filleth the hungry soul with goodness.

Such as sit in darkness, and in the shadow of death: being fast bound in misery and iron;

Because they rebelled against the words of the Lord: and lightly regarded the counsel of the most High;

He also brought down their heart through heaviness: they fell down, and there was none to help them up.

So when they cried unto the Lord in their trouble: he delivered them out of their distress.

For he brought them out of darkness, and out of the shadow of death: and brake their bonds in sunder.

O that men would therefore praise

Geloofst zy God/ die myn geniet heeft afgewend/ noch zyne goetdierenheid van my.

Eere zy den Vader/ &c.

Als het was inden/ &c.

Confitemini Domino.

Loof den Heere/ want zyn goedheid is in der eeuwigheid.

Dat zulks de bezyde des Heeren zeggen/ die hy van de hand der partijders gebeyd heeft.

En die hy uit de landen bemeld heeft/ van 't Oosten en Westen/ van 't Noorden en Zee.

Die in de woestijne dwaalden een weg der wildernisse: die geen ter wooninge bonden.

Zy waren hongerig/ ook dorstte hare siele was in hen overstelp.

Dog roepende tot den Heere bemaantwdeheid/ die zy hadden/ hy ze gered uit hare angsten.

En hy leide ze op een rechten omt te gaan tot een stad der wooning.

Laat ze hoor den Heere zyne goetdierenheid lobben/ en zyne werken hoor de kinderen der menschen.

Want hy de dorstige siele bedigt/ en de hongerige siele met verboud heeft.

Die in duisternisse en de schaduw des doods zaten/ gebonden met drukkinge en yzer:

Om dat ze wederspanning geweest tegen Gods geboden/ en raad des Alderhoogsten ontweertwoorpen hadden:

Daarom hy haar 't herte zwaarigheid vernedert heeft/ en gestruikeld/ en daar was geen hulp.

Doch roepende tot den Heere bemaantwdeheid die zy hadden/ loste hy ze uit hare angsten.

Hy voerde ze uit de duisternisse de schaduw des doods: en brak hare banden.

Laat ze hoor den Heere zyne

Formulier van Gebeden die men gebruikt op Zee. 503

Lord for his goodnes : and de-
the wonders that he doth for the
dren of men !

or he hath broken the gates of
: and smitten the bars of iron in
er.

polish men are plagued for their
nce: and because of their wicked-

their soul abhorred all manner of
: and they were even hard at
asdoor.

when they cried unto the Lord
their trouble : he delivered them
of their distress.

he sent his word , and healed
: and they were saved from their
action.

that men would therefore praise
ord for his goodnes : and de-
the wonders that he doth for the
en of men !

at they would offer unto him the
ce of thanksgiving : and tell out
orks with gladnes !

ey that go down to the sea in
: and occupy their business in
waters ;

ese men see the works of the
and his wonders in the deep.

at his word the stormy wind
: which lifteth up the waves
f.

ey are carried up to the heaven ,
own again to the deep : their
nelreth away because of the
e.

ey reel to and fro , and stagger
drunken man : and are at their
nd.

when they cry unto the Lord in
trouble: he delivereth them out
of distress.

he maketh the storm to cease:
the waves thereof are still.

en are they glad , because they
rest: and so he bringeth them
the haven where they would

at men would therefore praise
ord for his goodnes : and de-

dertierenheid loben / en zyne wonder-
werken booz de kinderen der mens-
schen.

Want Hy heeft de kopere deuren
gebroken : en de yzere grendelen in
stukken gehouwen.

De zotte woorden om den weg ha-
rer overtredinge / en om hare onge-
rechtigheden geplaagt.

Hare ziele grouwelde van alle spy-
ze ; en zy waren tot aan de poorten
des doods gekomen.

. Doch roepende tot den Heere in de
benaauwdheid die zy hadden / verlost
Hy ze uit hare angsten.

Hy zond zyn woord uit / en heelde
ze / en rukte ze uit hare kuilen.

Laat ze booz den Heere zyne goe-
dertierenheid loben / en zyne wonder-
werken booz de kinderen der mens-
schen.

En dat ze losofferen offeren / en
met gejuich zyne werken vertellen.

Die met schepen ter zee afvaren /
handel doende op groote wateren /

Die zien de werken des Heeren /
en zyne wonderwerken in de diepte.

Als Hy spreekt / zo doet Hy een
stozwind opstaan / die hare golven
om hooge verheft.

Zy ryzen op na den hemel / zy da-
len neder tot in de afgronden : haare
ziele versmelt van angst.

Zy danssen en waggelen als een
dronken man / en al hare wysheid
wordt verflonden.

Doch roepende tot den Heere in de
benaauwdheid die zy hadden / zo
boerde Hy ze uit hare angsten.

Hy doet den storm stille staan / zo
dat hare golven stille zwegen.

Dan zyn ze verblgd / om dat ze ge-
stild zyn / en dat Hy ze tot de haven
harer begeerte geleid heeft.

Laat ze booz den Heere zyne goe-
dertierenheid loben / en zyne wonder-
werken

clare the wonders that he doth for the children of men!

That they would exalt him also in the congregation of the people: and praise him in the seat of the elders!

Who turneth the floods into a wilderness: and drieth up the water-springs.

A fruitful land maketh he barren: for the wickedness of them that dwell therein.

Again, he maketh the wilderness a standing water: and water-springs of a dry ground.

And there he setteth the hungry: that they may build them a city to dwell in.

That they may sow their land, and plant vineyards: to yield them fruits of increase.

He blesteth them, so that they multiply exceedingly: and suffereth not their cattle to decrease.

And again, when they are diminished and brought low: through oppression, through any plague or trouble;

Though he suffer them to be evil-entreated through tyrants: and let them wander out of the way in the wilderness;

Yet helpeth he the poor out of misery: and maketh him households like a flock of sheep.

The righteous will consider this and rejoyce: and the mouth of all wickedness shall be stopped.

Whoso is wise will ponder these things: and they shall understand the loving kindness of the Lord.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the, &c.

Collects of thanksgiving.

O Most blessed and glorious Lord God, who art of infinite goodness and mercy; We thy poor creatures whom thou hast made and preserved, holding our souls in life, and now rescuing us out of the jaws of

werken voor de kinderen der menschen.

En hem verhogen in de gemeinde des volks / en in 't gestoelte der Ouden hem roemen.

Hy stelt de rivieren tot een woestijne / en watertochten tot een droog land.

't Drugtbaar land tot zouten grond om de boosheid der gener die daar woonen.

Hy steld de woestijne tot een waterpoel / en het droge land tot watertochten.

En Hy doet de hongerige aldaar woonen / en zy stichten een stad tot wooninge:

En bezaaijen akkers / en plant wyngaarden / die inkomende buren voortbrengen.

En Hy zegend ze / zo dat ze vermeeuighvuldigen / en haar beest verminderd Hy niet.

Daar na verminderen ze / en hem men t'onder / door verdukinge kwaad en droeffenisse.

Hy stopt verachtlinge uit over Princen / en doet ze dwalen in 't woeste / daar geen weg is.

Maar Hy brengt den nooddruftigen uit de verdukinge in een hovertrek / en maakt de huisgezinnen als kudden.

De opregte zien 't / en zijn verblift maar alle ongerechtigheid stopt hy inmond.

Wie is wys? die neme deze dingen waar; en dat ze verstanten en leeren op de goedertierenheden der Heeren.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

Gebeden van Dankzegginge.

O Allergezegenste en Allerlyfste Heere God / die onse zy in goedertierenheid en Barmhertigheid / Wy uwe arme schepelingen die Gy gemaakt en behoed hebt / onse zielen by het leven te behouden

Formulier van Gebeden die men gebruikt op Zee. 503

death, humbly present our selves again before thy divine Majesty, to offer a sacrifice of praise and thanksgiving, for that thou heardst us when we called in our trouble, and didst not cast out our prayer, which we made before thee in our great distress; even when we gave all for lost, our ship, our goods, our lives, then didst thou mercifully look upon us, and wonderfully command a deliverance: for which we now being in safety, do give all praise and glory to thy holy Name, through Jesus Christ our Lord. Amen.

Or this.

O Most mighty and gracious good God, thy mercy is over all thy works, but in special manner hath been extended towards us, whom thou hast so powerfully and wonderfully defended. Thou hast shewed us terrible things, and wonders in the deep, that we might see how powerful and gracious a God thou art; how able and ready to help them that trust in thee. Thou hast shewed us, how both winds and seas obey thy command, that we may learn even from them hereafter to obey thy voice, and to do thy will. We therefore bless and glorifie thy Name for this thy mercy, in saving us, when we were ready to perish. And we beseech thee, make us as truly sensible now of thy mercy, as we were then of the danger: and give us hearts always ready to express our thankfulness, not only by words, but also by our lives, in being more obedient to thy holy commandments. Continue, we beseech thee, this thy goodness to us, that we whom thou hast saved, may serve thee in holiness and righteousness, all the days of our life, through Jesus Christ our Lord and Saviour. Amen.

en ons nu te verlossen uit de banden des doods / koinen hier wederom voer ulve Goddelijke Majesteit om **I** op te offeren een offerande van lof en dankzegginge / voer dat **G**p ons gehoord hebt / als **w**p in onze besnauwdheid riepen / en ons gebed niet verstootten hebt / dat **w**p in onze groote nood tot **I** deeden; zelfs als **w**p alles / ons schip / onze goederen en onze levens voer verlooren achtenden / geliefde **G**p genadiglyk op ons neder te zien en een wonderlyke verlossinge te geven / waar voer **w**p / nu in heilichheid zynde / ulwen Heiligen Name prijs en eere zeggen / voer **J**esus Christus onzen Heere / Amen.

Of dit:

O Almachtige en genadige goede God / ulve goedertierenheid is over alle ulve werken / maar is op een bijzondere wyze over ons uitgebreid geweest / als **G**p ons zo kragtiglyk en wonderbaar beschermt hebt. Dzeeslyke dingen deed **G**p ons zien / en wonderen in de diepte / ten einde **w**p bedenken zouden / hoe magtigen en genadigen God **G**p zyt; hoe machtig en geteed om te helpen de gene / die op **I** betrouwen: **G**p hebt ons doen zien / hoe beide de winden en de zee ulv bevel gehoorzaam zyn / op dat **w**p even van dezelve zonden leeren na dezen ulve stemme te gehoorzaam en ulwen wille te doen. **W**p danken en verheerlyken derhalven ulwen Naam voer deze ulve barmhertigheid / in ons te behoeden / als **w**p stonden te vergaan. En **w**p bidden **I** / maak ons nu even zo gevoelig van ulve barmhertigheid / als **w**p doe waren van 't gebaar. Geest ons ook herten / die altyd bereid zyn om onze dankbaarheid uit te drukken / niet alleen met woorden / maar ook met ons leven / voer aan ulve heilige geboden meer gehoorzaam te zyn. Volherd / smeeken **w**p **I** met deze goetgunstigheid onder ons / op dat **w**p / die **G**p behoed hebt / **I** dienen mogen in heilichheid en gerechtigheid alle

*An Hymn of Praise and Thanksgiving
after a dangerous Tempest.*

O Come, let us give thanks unto
the Lord, for he is gracious:
and his mercy endureth for ever.

Great is the Lord, and greatly to
be praised; let the redeemed of the
Lord say so: whom he hath delivered
from the merciless rage of the sea.

The Lord is gracious and full of
compassion: slow to anger, and of
great mercy.

He hath not dealt with us according
to our sins: neither rewarded us ac-
cording to our iniquities.

But as the heaven is high above the
earth: so great hath been his mercy
towards us.

We found trouble and heaviness:
we were even at death's door:

The waters of the sea had well nigh
covered us: the proud waters had well
nigh gone over our soul;

The sea roared: and the stormy wind
lifted up the waves thereof;

We were carried up as it were to
heaven, and then down again into
the deep: our soul melted within
us, because of trouble;

Then cried we unto thee, O Lord:
and thou didst deliver us out of our
distress.

Blessed be thy Name, who didst
not despise the prayer of thy servants:
but didst hear our cry, and hast saved
us.

Thou didst send forth thy com-
mandment: and the windy storm
ceased, and was turned into a calm.

O let us therefore praise the Lord
for his goodness: and declare the
wonders that he hath done, and still
doth for the children of men!

Praised be the Lord daily: even the

de dagen onzes levens / door Jhesus
Christus onzen Heere en Zaligma-
ker / Amen.

Een Lofzang of Danklied na cenge-
vaarlyk Onweder.

O Kom / laat ons den Heere dan-
ken / want Hy is goedertieren/
en zyne goedertierenheid geduurd tot
in der eeuwigheid.

De Heere is groot en zeer te prae-
zen / dat de bezopde des Heeren zo
zeggen / die Hy verlost heeft uit de
ongenadige woede der zee.

De Heere is genadig en vol van
medelyden / traag tot toorn en groot
van barmhertigheid.

Hy heeft niet ons niet gehandelt
na onze zonden / nog ons vergolden
na onze ongerechtigheden.

Maar zo hoog als de hemel is bo-
ven de aarde / zo groot is zyn goe-
dertierenheid over ons geweldig ge-
weest.

Wy ondergingen benaauwdheid en
zwaarigheid: Wy waren zelfs aan de
poorte des doods.

De wateren der zee hadden ons
byna overdekt / de stoute wateren
waren byna over onze ziele gegaan.

De zee bzuifchte / en de stormwind
verhefte haare baaren.

Wy waren als was 't ten hemel op
gerezen / en daalden dan weder neder
in de diepten / onze ziele versmolt in
ons van angst.

Toen riepen wy tot U / O Heere!
en Gy verlost ons uit onze nood.

Gelooft zy ulwen Name / Gy die
het gebed ulwer Dienstknechten niet
veragt hebt / maar ons geroep hoor-
de en ons behoed hebt.

Gy zond ulw bevel uit / en de storm-
wind hield op / en wierd veranderd in
een stilte.

O laat ons daarom den Heere lo-
ven voor zyne goedertierenheid / en de
wonderwerken roemen / die Hy ge-
daan heeft / en nog doet voor de kin-
deren der menschen.

De Heere zy geprezen dag by dag

Lord

Formulier van Gebeden die men gebruikt op Zee. 307

Lord that helpeth us, and poureth his benefits upon us.

He is our God, even the God of whom cometh salvation: God is the Lord, by whom we have escaped death.

Thou, Lord, hast made us glad through the operation of thy hands: and we will triumph in thy praise.

Blessed be the Lord God: even the Lord God, who only doth wondrous things;

And blessed be the Name of his Majesty for ever: and let every one of us say, Amen, Amen.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the &c.

2 Cor. 13. 14.

THe grace of our Lord Jesus Christ, and the love of God, and the fellowship of the Holy Ghost, be with us all. *Amen.*

De Heere die ons helpt/ en zyne weldaden over ons uitstort.

Hy is onze God / de God onzer zaligheid / God is de Heere / door wien wy de dood ontbloeden zyn.

Gy / Heere / hebt ons verbljpd door de werking uwer handen / en wy zullen zegenwzalen in uw lof.

Gezegend zy de Heere God / ja de Heere God / die alleen wonderen doet.

En gezegend zy de Name zynner heerlijkheid tot in eeuwigheid / en dat een ieder onzer zegge / Amen, Amen.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

2 Cor. 13. 14.

De genade onzes Heeren Jesu Christi / ende liefde Gods / en de gemeenschap des H. Geestes zy met ons allen / nu en in eeuwigheid / Amen.

After Victory or deliverance from an Enemy.

Na Overwinninge of Verlossinge van den Vyand.

A Psalm or Hymn of Praise and Thanksgiving after Victory.

If the Lord had not been on our side, now may we say: if the Lord himself had not been on our side, when men rose up against us;

They had swallowed us up quick: when they were so wrathfully displeased at us.

Yea, the waters had drowned us, and the stream had gone over our soul: the deep waters of the proud had gone over our soul.

But praised be the Lord: who hath not given us over as a prey unto them.

The Lord hath wrought: a mighty salvation for us.

We gat not this by our own sword, neither was it our own arm that saved us: but thy right hand, and thine arm, and the light of thy counte-

Een Lof-psalm of Prys-en Danklied na Overwinninge.

Zo de Heere niet met ons geweest was / mogen wy nu zeggen: Zo de Heere niet met ons geweest was / als de menschen tegens ons opstonden:

Zo zouden zy ons levendig verslonden hebben / als haren toorn tegens ons ontstak.

Ja de wateren hadden ons overloopen / een stroom had over onze ziel gegaan / de sdoute wateren zouden over onze ziele zyn gegaan.

Maar geloofst zy de Heere / die ons haar tot een roof niet heeft overgegeven.

De Heere heeft ons een groote verlossinge te weeg gebracht.

Wy hebben dit niet verkwregen door ons eigen zwaard / nog 't was onze eigen arm / die ons verlost heeft: maar uwe regterhand en het licht

nance

nance, because thou hadst a favour unto us.

The Lord hath appeared for us: the Lord hath covered our heads, and made us to stand in the day of battle.

The Lord hath appeared for us: the Lord hath overthrown our enemies, and dashed in pieces those that rose up against us;

Therefore not unto us, O Lord, not unto us: but unto thy Name be given the glory.

The Lord hath done great things for us: the Lord hath done great things for us, for which we rejoyce.

Our help standeth in the Name of the Lord: who hath made heaven and earth.

Blessed be the Name of the Lord: from this time forth for evermore.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the, &c.

¶ *After this Hymn may be sung the Te Deum.*

¶ *Then this Collect.*

O Almighty God, the Sovereign commander of all the world, in whose hand is power and might, which none is able to withstand; We bleis and magnifie thy great and glorious Name for this happy victory, the whole glory whereof we do ascribe to thee, who art the only giver of victory. And, we beseech thee, give us grace to improve this great mercy to thy glory, the advancement of the Gospel, the honour of our Sovereign, and as much as in us lieth, to the good of all mankind. And, we beseech thee, give us such a sense of this great mercy, as may engage us to a true thankfulness, such as may appear in our lives, by an humble, holy, and obedient walking before thee all our days, through Jesus Christ our Lord: to whom with thee, and the Holy Spirit, as for all thy mercies, so in particular for this victory and deliverance, be all glory

ulwes aanschyns / om dat Gy ons lief had.

De Heere is booz ons opgestaan / de Heere heeft onze hoofden bedekt / en deed ons bestendig zyn ten dage des stryds.

De Heere is opgestaan booz ons; de Heere heeft onze vanden ter neder geworpen en in stukken verbzooken / die tegens ons opstonden.

Daarom / niet ons / O Heere! niet ons / maar ulwen Naame zy eere!

De Heere heeft groote dingen booz ons gedaan / de Heere heeft groote dingen booz ons gedaan / daarom zyn wy verblyd.

Onze hulpe is in de Name des Heeren / die Hemel en Earde gemaakt heeft.

Gelooft zy de Name des Heeren van nu aan tot in der eeuwigheid!

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den / &c.

¶ Na deze Lofzang kan men zingen, *U God loven wy.*

¶ Dan volgt dit Sluigebied.

O Almachtige God / de Souvereine Zebellhebber des geheelens waerelds / in wiens hand macht en sterkte is / Dien niemand kan wederstaan. Wy looven en verheffen ulwen grooten en heerlyken Naam booz deze gelukkige Overwinning / de gantsche eere waar van wy u alleen toeschyven / Die de eenige Overwinninggeber zyt. En wy bidden u / doet ons de genade / dat wy deze groote goedheid tot ulwer Heerlykheid / tot verhefvinge des Evangeliums / de eer onzes Souvereins en zo veel in ons is ten besten van alle menschen / mogen aanleggen. Noch bidden wy / geest ons zodanig een gevoelen van deze groote genade / als ons recht dankbaar maken mag door nedrig / heilig en gehoorzaamelyk te leven / en booz u te wandelen alle onze dagen / dooz Jesus Christus onzen Heere: Dien nevens u en den H. Geest / gelyk booz alle ulwe goedda-

and

Buspoeder Verraad.

309

and honour world without end. *Amen.*

digheden / 30 in 't bezonder hoor deze
overwinninge en verlossinge / 30 alle
eere en heerlykheid tot in alle eeu-
wigheid / Amen.

2 Cor. 13. 14.

THe grace of our Lord Jesus
Christ, and the love of God,
and the fellowship of the Holy Ghost,
be with us all evermore. *Amen.*

2 Cor. 13. 14.

De genade onzes Heeren Jesu
Christi / en de liefde Gods / en
de gemeenschap 30nes H. Geestes /
30 met ons nu en in eeuwigheid /
Amen.

At the Burial of their Dead at S E A.

Omtrent de Begravinge der Dooden ter Zee,

THe Office in the Common Prayer-
Book may be used; Only in stead
of these words [We therefore commit
his body to the ground, Earth to
Earth, &c.] say,

WE therefore commit his body
to the Deep, to be turned into
corruption, looking for the resur-
rection of the body, (when the sea
shall give up her dead) and the life of
the world to come, through our
Lord Jesus Christ, who at his coming
shall change our vile body, that it
may be like his glorious body, ac-
cording to the mighty working
whereby he is able to subdue all things
to himself.

MAg de dienst, zo als die in
het gemeene Gebedeboek
staat, gebruikt worden, alleen in
plaatze van die woorden, Wy be-
veelen derhalven zyn lichaam aan de
grond, Aarde aan Aarde, &c. zeg-
gende:

Wij beveelen derhalven zyn lich-
chaam aan de diepte / om ter
verderffnisse te keeren / verwach-
tende de wederopstandinge des lich-
chaams / wanneer de Zee hare doo-
den opgeven zal / en het leven der toes-
komende eeuwe / door onzen Heere
Jesús Christus; die in zyne kom-
ste ons verderffelpk lichaam ver-
anderen zal / om gelyksoornig ge-
maakt te worden zynen heerlyken
lichame na de sterkte zynner macht /
door welke Hy alle dingen zig zelven
kan onderwerpen,

A Form of Prayer with Thanksgiving, to be used yearly upon
the Fifth Day of November; For the happy Deliverance of
JAMES I. and the Three Estates of England, from the
most Traiterous and Bloody intended Massacre by Gun-
powder: And also for the Happy Arrival of His late Majesty
on this Day, for the Deliverance of our Church and Nation.

Gebeden en Dankzeggingen, jaarlyks te doen op den 5 November;
ter oorzake van de gelukkige verlossinge van Koning JACOB
den I. En de drie Stenden dezey Ryks, van die hoog verraderlyke
en bloeddorstige voorgenomene Moord door Buspoeder. Gelyk ook
voor de gelukkige overkomst van den Koning WILLEM de III. op
dezedag ter verlossinge van Kerk en Staat.

- ¶ *The service shall be the same with the usual Office for Holy-days in all things; Except where it is hereafter otherwise appointed.*
- ¶ De Dienst zal dezelve zyn als men gewoon is te doen alle Feestdagen, uitgezonderd waar het hier agter anders is geordonneert.
- ¶ *If this day shall happen to be Sunday, only the Collect proper for that Sunday shall be added to this Office in its place.*
- ¶ Indien deze dag op een Zondag komt, zal men alleen het Sluitgebed, voor dien Zondag eigen, in deszelfs eigen plaatze leezen.
- ¶ *Morning Prayer shall begin with these Sentences.*

THe Lord is full of compassion and mercy: long-suffering, and of great goodness. *Psal. 103. 8.*

He will not alway be chiding: neither keepeth he his anger for ever. *ver. 9.*

He hath not dealt with us after our sins: nor rewarded us according to our wickednesses. *ver. 10.*

¶ *In stead of Venite, exultemus, shall this Hymn following be used, one Verse by the Priest; and another by the Clerk and People.*

O Give thanks unto the Lord, for he is gracious: and his mercy endureth for ever. *Psal. 107. 1.*

Let them give thanks whom the Lord hath redeemed: and delivered from the hand of the enemy. ver. 2.

Many a time have they fought against me from my youth up: may Israel now say. *Psal. 129. 1.*

Yea, many a time have they vexed me from my youth up: but they have not prevailed against me. ver. 2.

They have privily laid their net to destroy me without a cause: yea, even without a cause have they made a pit for my soul. *Psal. 35. 7.*

They have laid a net for my feet, and pressed down my soul: they have digged a pit before me, and are fallen into the midst of it themselves. Psal. 57. 7.

Great is our Lord, and great is his power: yea, and his wisdom is infinite. *Psal. 147. 5.*

The Lord setteth up the meek: and

¶ De Morgengebeden zullen begonnen worden met deze Spreuken.

Barmhertig en genadig is de Heere / laetmoedig en groot van goedertierenheid.

Hy zal niet altoos twisten / nog eeuwiglyk den toorn behouden.

Hy doet ons niet na onze zonden / ende vergeldt ons niet na onze ongerechtigheden.

¶ In plaats van Komt, laat ons den Heere vrolyk zingen, &c. zal deze volgende Lofzang gebruikt worden, het eene vers by den Dienaar, het andere by de Klerken en het Volk.

O looft den Heere / want Hy is goed / en zyne goedertierenheid gedurt tot in der eeuwigheid.

Dat zulks de bevrydde des Heeren zeggen, die Hy van de hand der wederpartyders bevryd heeft.

Zy hebben my dikwils benaauwt van myner jeugd af / zegge mi Israel.

Zy hebben my dikwils van myner jeugd af benaauwt, evenwel hebben zy my niet overmocht.

Zy hebben zonder oorzake de groeve hares nets booz my verhozen / zy hebben zonder oorzake gegraven booz myne ziele.

Zy hebben een net bereid voor myne gangen, myne ziele was nedergebukt, zy hebben een kuil voor myn aangezigt gegraven, zy zyn 'er midden in gevallen.

Onze Heere is groot en van veel kragt; Zynes verstands en is getal.

De Heere houd de zagtmoedige

Ruspoe der Verraad.

311

bringeth the ungodly down to the ground.
ver. 6.

Let thy hand be upon the man of
thy right hand: and upon the son of
man whom thou madest so strong for
thine own self. *Pfal. 80. 17.*

*And so will not we go back from thee:
O let us live, and we shall call upon thy
Name.* ver. 18.

Glory beto the Father, &c.

As it was in the beginning, &c.

¶ *Proper Psalms. Lxiv, Cxxiv, Cxxv.*

¶ *Proper Lessons.*

The first, 2 Sam. XXII.

Te Deum.

The second, Acts XXIII.

Jubilate.

¶ *In the Suffrages after the Creed, these
shall be inserted and used for the Queen.*

Priest. O Lord, save the Queen.

People. Who putteth her trust in thee.

*Priest. Send her help from thy holy
place.*

*People. And evermore mightily
defend her.*

*Priest. Let her enemies have no ad-
vantage against her.*

*People. Let not the wicked approach
to hurt her.*

¶ *In stead of the first Collect at Morning
Prayer, shall these two be used.*

Almighty God, who hast in all
ages shewed thy power and
mercy in the miraculous and gracious
deliverances of thy Church, and in
the protection of righteous and reli-
gious Kings and States, professing
thy holy and eternal Truth, from
the wicked Conspiracies, and mali-
cious Practices of all the enemies
thereof; We yield thee our unfeigned
thanks and praise, for the wonderful
and mighty deliverance of our late
gracious Sovereign King *James* the
first, the Queen, the Prince, and
all the Royal Branches, with the
Nobility, Clergy, and Commons

staande: De godlooze vernederd Hy
tot de aarde toe.

Uwe hand 3p over den man uwer
Rechterhand; over des menschen
Zone/ dien Gy u gesterkt hebt,

Zo zullen wy van U niette rugge
keeren: Behoud onsin het leven, zo
zullen wy uwen Name aanroepen.

Eere 3p den Vader/ &c.

Als het was in den beginne, &c.

¶ *Bezondere Psalmen, 64. 124. 125.*

¶ *Bezondere Lessen.*

Eerste Les, 2 Sam. 22.

Wy loven U den God, &c.

Tweede Les, Hand. 23.

Gy gantsche aarde juicht den Hee-
re, &c.

¶ *In de Tegenstemmen na het Ge-
loof, zal ditingevoegt en gebruik
worden voor de Koningin.*

*Dienaar. O Heere bewaard de
Koningin.*

*Volk. Die Haar vertrouwen op
U steld.*

*Dienaar. Zend Haar hulpe uit
uwen H. Throon.*

*Volk. En bescherm haar altpd
kragtelpk.*

*Dienaar. Laat Haare vyanden te-
gen Haar niet vermogen.*

*Volk. Laat de booze Haar niet
naderen om Haar te beschadigen.*

¶ *In plaats van het eerste Morgen
Gebed zullen deze twee volgen.*

Almagtige God/ die door alle
eeuwen uwe macht en goeder-
tierenheid hebt getoond in de won-
derbare en genadige verlossingen
uwer Kerke/ en in rechtveerdige en
Godzalige Koningen en Staaten/
die uwe Heilige en eeuwige waar-
heid belyden/ te beschutten tegen de
godlooze zamenzweeringen en snoode
listten aller harer vyanden. Wy dan-
ken en roemen U met ongeveinsde
lippen/ booz die wonderlyke en mag-
tige verlossinge van onzen genadig-
sten Souverein/ de Koning Jacob
de I. de Koningin/ de Prins/ en alle de
Koninglyke Rooten/ nevens deri
of

of England, then assembled in Parliament, by Popish Treachery appointed as sheep to the slaughter, in a most barbarous and savage manner, beyond the examples of former ages. From this unnatural conspiracy, not our merit, but thy mercy; not our foresight, but thy providence delivered us: And therefore, not unto us, O Lord, not unto us; but unto thy Name be ascribed all honour and glory, in all Churches of the Saints, from generation to generation, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

A Ccept also, most gracious God, of our unfeigned thanks for filling our hearts again with joy and gladness, after the time that thou hast afflicted us, and putting a new song into our mouths, by bringing his late Majesty upon this Day, for the Deliverance of our Church and Nation from Popish Tyranny and Arbitrary Power. We adore the wisdom and justice of thy Providence, which so timely interposed in our extreme danger, and disappointed all the designs of our enemies. We beseech thee give us such a lively and lasting sense of what thou didst then, and hast since that time done for us, that we may not grow secure and careless in our obedience, by presuming upon thy great and undeserved goodness; but that it may lead us to repentance, and move us to be the more diligent and zealous in all the duties of our Religion, which thou hast in a marvellous manner preserved to us. Let truth and justice, brotherly kindness and charity, devotion and piety, concord and unity, with all other virtues, so flourish among us, that they may be the stability of our times, and make this Church a praise in the earth. All which we humbly beg for the sake of our blessed Lord and Saviour. *Amen.*

Adel / Geestelykheid en gemeene **N**eden dezes Ryks / toen in 't Parlement vergadert / door Paaps ver- raad als Schaapen ter slachtinge gedoemd / op d'alderbarbaarste en wreedste wyze / de boozbeelden aller voriger tyden overtreffende. Niet onze waardigheid / maar ulwe genade / niet ons boozigt / maar ulwe boozzienigheid heeft ons van deze onnatuurlyke t'samenrotting bezydd. En daarom niet ons / O Heere / niet ons / maar ulwen Name zy alle eere en heerlykheid / in alle gemeenten der Heiligen / van geslachten tot geslachten / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

N Eemt ook aan / Aldergena- digste God / onze ongebeensde dankzeggingen voor het verbullen onzer herten op een nieuwt met boozlykheid / en blipschap na de dagen / in welke Gy ons verdukt hebt / en door een nieuwt gezang in onze monden te leggen / om dat Gy den laaststen Koning WILLEM op deze Dag ons overzacht / om onze kerke en Staat van Paapse dwinglandy en arbitraire magt by te stellen. Wy aanbidden de Wysheid en Gerechtigheid ulwer Boozzienigheid / die zo wel gepast ons uiterste gebaar boozkwam / en alle de aanslagen onzer byanden verpydde. Wy bidden U / geest ons zulk een leibandig en altoosblyvend gevoelen van 't geen Gy toen deedet / en zedert dien tyd voor ons gedaan hebt / dat wy nooit traag of zogeloos en werden in onze gehoozzaamheid / door ulwe groote en onberdiende goedheid te misbruiken / maar dat die ons te bekeeringe mag leiden / en bewegen tot meerder blyt en pyer in alle de plichten onzer Godsdienst / welk Gy op een wonderdadige wyze onder ons betwaart hebt. Laat waarheid en godzaligheid / eendragt en eenstemmingheid nevens alle andere deugden onder ons zo bloeyen / dat de ze de vastigheid mogen zyn van on- *q 2*

tpden / en deze Kerke doe yn een lof
op aarde. En dit alles smeeken wy
om de zake van onzen gezegenden
Heer en Zaligmaker. Amen.

Op het einde der Litanie, die op
deze dag altyd moet gebruikt wor-
den, na het Gebed; Wy bidden U, O
Heere, &c. zal dit volgende gezegt
worden:

Al magtige God en hemelsche
Vader / die door uw genadige
Doorzienigheid en tedere Barmher-
tigheid r'onswaarts / de boosheid en
gedagten onzer vyanden booz-
kwaamt door het ontdekken en ber-
yden van haar schikkelpken en
godloozen aanslag / toegelegt en
boozegenomen om op dezen dag in 't
werk te stellen tegens den Koning /
en de gantsche Staat dezer Ryken /
tot het om verre werpen van de He-
geeringe en Godsdienst / onder ons
bafgesteld; Wy pypzen en verbeer-
lyken uwengrooten Naam met alle
onderdanigheid door deze uw on-
eindige en genadige goedgunstigheid
jegens ons. Wy bekenmen / het waar-
uwe barmhertigheid / uw barm-
hertigheid alleen / dat wy toen niet
verteerd en waren. Want onze zon-
den schreeuloden ten hemel tegens
ons / en onze ongerechtigheden riepen
om rechtveerdige wraake over ons.
Doch Gy en hebt ons niet gedaan
na onze zonden / nog ons vergolden
na onze ongerechtigheden; nog ons
obergegeven / als wy verdienden /
tot een roof door onze vyanden; maar
verloste ons in goedertierenheid van
haare boosheid / en belwaardet ons
van dood en verderffenisfe. Laat /
O Heere / de overweeginge van deze
uwe goedheid / een ware bekeeringe
in ons werken / op dat de ongerech-
tigheid ons verderf niet zy. Vermeer-
der ook in ons dagelyks een levendig
geloof / en een liefde / byzigtbaar in alle
heilige gehoorzaamheid / op dat Gy
met het licht uwes Evangeliums ons
en onze nakomelingen altyd moogt be-
gunstigen: En dat alles en alleen om
thy

Kk

thy

*In the end of the Litany (which shall
always this day be used) after the Collect.
[We humbly beseech thee, O Fa-
ther,] &c. shall this be said which
followeth.*

Almighty God and heavenly Fa-
ther, who of thy gracious pro-
vidence, and tender mercy towards
us, didst prevent the malice and ima-
ginations of our enemies, by disco-
vering and confounding their horri-
ble and wicked enterprize, plotted
and intended this day to be executed
against the King, and the whole State
of England, for the subversion of the
Government, and Religion establish-
ed among us; and didst likewise
upon this day wonderfully conduct
thy Servant our late King, and bring
him safely into England, to preserve us
from the late attempts of our enemies,
to bereave us of our religion and
laws: We most humbly praise and
magnifie thy most glorious Name,
for thy unspeakable goodness towards
us expressed in both these acts of thy
mercy. We confess, it has been of thy
mercy alone, that we are not con-
sumed: for our sins have cried to hea-
ven against us; and our iniquities
justly called for vengeance upon us.
But thou hast not dealt with us after
our sins, nor rewarded us after our
iniquities; nor given us over, as we
deserved, to be a prey to our enemies;
but hast in mercy delivered us from
their malice, and preserved us from
death and destruction. Let the con-
sideration of this thy repeated good-
ness, O Lord, work in us true re-
pentance, that iniquity may not be our
mine. And increase in us more and
more a lively faith and love, fruitful
in all holy obedience, that thou mayst
still continue thy favour with the
Church of thy Gospel, to us and our
posterity for evermore; and that for

thy dear Sons sake, Jesus Christ our only Mediator and Advocate. Amen.

In stead of the Prayer [in Time of War and Tumults,] shall be used this Prayer following.

O Lord, who didst this day discover the snares of death that were laid for us, and didst wonderfully deliver us from the same; Be thou still our mighty protector, and scatter our enemies that delight in blood. Infatuate, and defeat their counsels, abate their pride, assuage their malice, and confound their devices. Strengthen the hands of our gracious Sovereign Queen Anne, and all that are put in authority under her, with judgment and justice, to cut off all such workers of iniquity, as turn religion into rebellion, and faith into faction; that they may never prevail against us, or triumph in the ruine of thy Church among us: But that our gracious Sovereign and her Realms being preserved in thy true Religion, and by thy merciful goodness protected in the same, we may all duly serve thee, and give thee thanks in thy holy congregation, through Jesus Christ our Lord. Amen.

In the Communion Service, in stead of the Collect for the day, shall this which followeth be used.

Eternal God, and our most worthy servants do humbly present our selves before thy Majesty, acknowledging thy power, wisdom and goodness in preserving the King, and the Three Estates of England assembled in Parliament, from the destruction this day intended against them. Make us, we beseech thee, truly thankful for this, and for all other thy great mercies towards us; particularly for making this day again memorable by a fresh instance of thy

uwes dierbaren Zoons Jesu Christi wille / onzes eenigen Middelaars en Doorspzakers / Amen.

In plaats van 't Gebed, (ten tyde van Tumult en Oorlog) zal dit Gebed volgen :

O Heere / die op dezen dag de strikken des doods ontdekten / die uooz ons gelegd waren / en ons wonderbaar daer van verlosste: Weest Gy voortaan onzen magtigen Beschermier / en verstrooid onze vyanden / die lust hebben in bloed. Verdwaas en maak te niet haare raadslagen / bzing hare hoogmoed neder / stilt hare boosheid / doet te niet haare listen! Sterk de handen van onze genadige Koningin ANNA, en van alle / die onder haar in gezag gesteld zyn / met geregtigheid en regt / om alle zodanige werkers der ongeregtigheid / die Godsdiens tot Rebellie / en Gelofte tot verdeeldheid bekeerden / uit te roeijen; op dat ze niet tegen ons vermogen / of in het verderf uwer Kerke ober ons zegenprelen / maar dat onze genadige Souverain hare Koningryken by uwe ware Godsdiens bewaard / end onse uw genadige goedertierenheid daer in beschermend zynde / wy alle u regten dienen / en in uwe heilige Gemeente danken / door Jesus Christ onzen Heere / Amen.

In het Formulier des Avondmaals zal in plaats van 't Gebed voor den dag, dit volgende gebruikt worden.

Eeuwige God en onzen Allermachtigsten Beschermier / Wilt uwe onwaardige Dienaaren bing ons zelven met ootmoedigheid neder / door uwe Majesteit / met erkentenis van uwe kragt / wysheid en goedheid / door den Koning en de Staten dezes Koningryks / in Parlement vergadert / te bewaaren / door 't verderf / dezen dag tegens ons gesineed. Maak ons / bidden u / regt dankbaar door deze groote barmhertigheid t'onswaarts. Beschut en bescherm onze Souverain

lovin
thee
Arriv
possi
same
besce
the Q
mily
piraci
ear an
with l
and cr
hereaf
only S

L
E
hi
ower
e are
herefo
e ord
list,
annat
our to
silt th
ower?
ou sh
or he i
go
evil,
e swo
ster of
each up
ne ye
ally for
ence fa
oure al
as, att
y thing
er due
due, cu
whom
mour.

The
Nd
time
rived u
go to J

loving kindness towards us. We bless thee for giving his late Majesty a safe Arrival here, and for making all Opposition fall before him, till he became our King and Governor. We beseech thee, to protect and defend the Queen, and all the Royal Family, from all Treasons and Conspiracies; Preserve her in thy faith, fear and love; Prosper her Reign with long happiness here on earth; and crown her with everlasting glory hereafter, through Jesus Christ our only Saviour and Redeemer. Amen.

The Epistle. Rom. 13. 1.

Et every soul be subject unto the higher powers. For there is no power but of God: the powers that are ordained of God. Whosoever therefore resisteth the power, resisteth the ordinance of God: and they that resist, shall receive to themselves damnation. For rulers are not a terror to good works, but to the evil. Wilt thou then not be afraid of the power? do that which is good, and thou shalt have praise of the same: for he is the minister of God to thee good. But if thou do that which is evil, be afraid; for he beareth not the sword in vain: for he is the minister of God, a revenger to execute wrath upon him that doth evil. Wherefore ye must needs be subject, not only for wrath, but also for conscience sake. For for this cause pay you tribute also: for they are Gods ministers, attending continually upon this very thing. Render therefore to all their dues; tribute to whom tribute is due, custom to whom custom, fear to whom fear, honour to whom honour.

The Gospel. S. Luke 9. 51.

And it came to pass, when the time was come that he should be received up, he stedfastly set his face to go to Jerusalem, and sent messen-

Wrouw/ de Koningin en al het Koninglyke Huis voor alle Verraaden en t'Zamenrotting. Belwaar Haar in 't geloof/breeze en liefde t'utwaarts: Zegen Haare Regeeringe met langduurige voozspoed hier op aarden/ en kroon Haar hier namaals met eenwige Heerlykheid in 't Koninkryk der Heinenen: door Jesus Christus onzen eenigen Zaligmaaker en Verlosser/ Amen.

Zendbrief. Rom. 13. 1--8.

Alle ziele zy den Machten/over haar gestelt / onderworpen. Want daar en is geen Macht dan van God: en de Machten die daar zy/ die zy van God geordineert. Also dat die hem tegen de Macht stelt / de ordinantie Gods wederstaat: en die ze wederstaan / zullen over haar zelven een oordeel haalen. Want de Oversten en zy niet tot een breeze den gorden werken / maar den kwaden. Wilt gy nu de Macht niet breezen? doet het goede / en gy zult lof van haar hebben. Want zy is Gods dienareffe / uten goede. Maar indien gy kwaad doet / zo breezt: want zy en draagt het zwaard niet te vergeefs. Want zy is Gods dienareffe / een wrecker tot straffe den genen die kwaad doet. Daarom is het noodig onderworpen te zy/ niet alleenlyk om der straffe / maar ook om der conscientie wille. Want daarom betaalt gy ook schattingen: want zy dienaar Gods zy/ in dit selve geduurighlyk bezig zynde. Zo geeft daameeniegelyk dat gy schuldig zyt / schattinge / dien gy de schattinge: tol / dien gy den tol: breeze / dien gy de breeze: eere / dien gy de eere schuldig zyt.

Evangelie. Luk. 9. 51--57.

Ende het geschiede als de dagert zyner opneeminge verbult wierden / zo richtede Hy zy aangezicht / om na Jerusalem te reizen. En Hy

gers before his face : and they went and entred into a village of the Samaritans, to make ready for him. And they did not receive him, because his face was as though he would go to Jerusalem. And when his disciples James and John saw this, they said, Lord, wilt thou that we command fire to come down from heaven, and consume them, even as Elias did? But he turned and rebuked them, and said, Ye know not what manner of spirit ye are of. For the Son of man is not come to destroy mens lives, but to save them. And they went to another village.

¶ *After the Creed, if there be no Sermon, shall be read one of the six Homilies against Rebellion.*

¶ *This Sentence is to be read at the Offertory.*

WHatsoever ye would that men should do to you, doye even so to them; for this is the law and the prophets. S. Mat. 7. 12.

¶ *After the Prayer for the Church Militant, this following Prayer is to be used.*

O God, whose Name is excellent in all the earth, and thy Glory above the heavens; who on this Day didst miraculously preserve our Church and State from the secret Contrivance and hellish Malice of Popish Conspirators; and on this Day also didst begin to give us a mighty Deliverance from the open Tyranny and Oppression of the same cruel and blood-thirsty Enemies: We blefs and adore thy glorious Majesty, as for the former, so for this thy late marvellous loving kindness to our Church and Nation, in the Preservation of our Religion and Liberties. And we humbly pray, that the devout Sense of this thy repeated Mercy, may renew and increase in us a Spirit of Love and

zond boden uit voor syn aangezicht / en sy heuen gereist synde / kwamen in een vlek der Samaritanen / om voor hem herberge te bereiden. En sy en ontfingen hem niet / om dat syn aangezichte was als reizende na Jerusalem. Als nu syne Discipelen Jacobus ende Joannes dat zagen / zeiden sy / Heere / wilt sy dat wy zeggen / dat vuur van den hemel nederdale / en deze verslinde / gelyk ook Elias gedaan heeft : Maar hem omkeerende / bestrafte hy ze / ende zeide / sy weet niet van hoedanigen geest gy syt. Want de Zoon des menschen is niet gekomen om der menschen zielen te verdoerven / maar om te behouden. Ende sy gingen na een ander vlek.

¶ Byaldien'er na't Geloof geen Predikatie is, zo zal men een van de zes Homilien tegens de Rebellie leezen.

¶ Deze Spreuke zal by de Offering gelezen worden.

Alle dingen dan die gy wilt dat u de menschen doen / doet gy ook hen also / want dat is de Wyl en de Propheeten.

¶ Na het Gebed voor de strydende Kerke, zal dit volgende Gebed gebruikt worden.

O God / wiens Name heerlijk is ober de gantsche aarde / en wiens Heerlykheid is tot boven de Hemelen / die op dezen dag onser Kerk en Staat zo wonderbaar verlost van heimelyke listen en helsche boosheid van Paapse Zamenzwervers : En te gelyk op dezen dag onser wederom een kragtadige verlossing verleende van openbaare Tyrannie en Onderdrukkinge van dezelvige wrede en bloeddorstige vpartenen : Danken en aanbidden ulwe Heerlyk Majesteit zo voor de eerste als voor de laatste wonderlyke goedgunstigheid jegens onse Kerken Statie / onse Godsdienst en Wygheden bewaren. En wy smeeken met uderigheid / dat het behoortlyk gelve
Tha

Thankfulness to thee its only Author; a Spirit of peaceable Submission and Obedience to our Gracious Sovereign Lady Queen ANNE; and a spirit of fervent Zeal for our holy Religion, which now again thou hast so wonderfully Rescued, and Established a blessing to us, and our Posterity. And this we beg for Jesus Christ his sake.
Amen.

len van deze uwe herhaalde gunste in ons een nieuwen geest van liefde en dankbaarheid vernieuwe en opwekke omtrent II / die den eenigen Auteurs daar van zyt; een geest van stille onderwerpinge en gehoorzaamheid aan onze genadige Souveraine de Koninginne ANNA, en een geest van brandenden overhooz onze heilige Godsdienst / die Gy mi zo wonderbaar hersteld/en als een zegen op ons en onze nakomelingen bevestigt hebt. En dit alles smeeken wy om Jesu Christi wille / Amen.

A Form of Prayer with Fasting, to be used yearly upon the Thirtieth of January, being the Day of the Martyrdom of the blessed King CHARLES the First: To Implore the mercy of God, That neither the Guilt of that Sacred and Innocent Blood, nor those other sins, by which God was provoked to deliver up both us and our King into the Hands of cruel and unreasonable Men, may at any time hereafter be visited upon us, or our Posterity.

Forme van Gebeden en Vasten, jaarlyks gebruikelijk op den 30 January, zynde de dag der Martelaarschap van den gezegenden Koning Karel de I. Om van Gods barmhertigheid af te bidden, dat nog de schuld van dat gewyd en onnozel bloed, nog die andere zonden, door welke God geïrgerd was om beide ons en onzen Koning over te geven in de handen van wreede en redenlooze menschen, ook hier na aan ons en onze nakomelingen toegerekend mogen worden.

If this Day shall happen to be Sunday, this Form of Prayer shall be used, and the Fast kept the next day following. And upon the Lords day next before the Day to be kept, at Morning Prayer immediately after the Nicene Creed, notice shall be given for the due observation of the said Day.

Indien deze dag komt te vallen op een Zondag, zo zullen deze Gebeden gebruikt en de Vastdag gehouden worden des daags daar na. En zal op de Zondag naast voorheen in het Morgengebed straks na het geloof van Niceen, kennis van het behoorlyk waarneemen dezer dag gegeven worden.

The Service on the Day shall be the same with the usual Office for the Holydays in all things: except where it is in this Office otherwise appointed.

De Dienst van die dag zal dezelve zyn in alles als op H. dagen, uitgezonderd waar het in dit Formulier anders is besteld.

The Order for Morning Prayer.
Ordre des Morgengebeds.

¶ *He that minisreth, shall begin with one, or more of these Sentences.*

TO the Lord our God belong mercies and forgivenesses, though we have rebelled against him: neither have we obeyed the voice of the Lord our God, to walk in his laws, which he set before us. *Dan. ix. 9, 10.*

Correct us, O Lord, but with judgment; not in thine anger: lest thou bring us to nothing. *Jer. x. 24.*

Enter not into judgment with thy servants, O Lord: for in thy sight shall no man living be justified. *Psal. cxliii. 2.*

¶ *In stead of Venite, exultemus, the Hymn following shall be said or sung; one verse by the Priest, another by the Clerk and People.*

Righteous art thou, O Lord: and just are thy judgments! *Psal. 119. 137.*

Thou art just, O Lord, in all that is brought upon us: for thou hast done right, but we have done wickedly. Neh. 9. 33.

Nevertheless my feet were almost gone: my treadings had well nigh slipped. *Psal. 73. 2.*

For why? I was grieved at the wicked: I did also see the ungodly in such prosperity. ver. 3.

The people stood up, and the rulers took counsel together: against the Lord, and against his Anointed. *Psal. 2. 2.*

They cast their heads together with one consent: and were confederate against him. Psal. 83. 5.

He heard the blasphemy of the multitude; and fear was on every side: while they conspired together against him, to take away his life. *Psal. 31. 15.*

They spoke against him with false

¶ Den Dienaar zal beginnen met een of meer dezer Spreuken.

Biden Heere onze God zijn de barmhertigheden ende vergevingen/ alhoewel wy tegens hem gerebelleert hebben. Ende wy hebben de stemme des Heeren onzes Gods niet gehoorzaamt / dat wy in zijn wetten wandelen zouden / die hy gegeven heeft voor onze aangezichten.

Maaktyd ons/ O Heere / dog niet mate/ met in uwten toorn/ op dat Gy ons niet te niete maakt.

Treed niet in uw Dienstknechten niet in het gerichte/ want niemant die leeft / zal voor uw aangezichte rechtveerdig zijn.

¶ In plaats van Komt laat ons den Heere vrolyk zingen, &c. Zal deze Zang volgen, het eene vers by den Dienaar, het andere by de Klerk en't volk.

O Heere Gy zyt rechtveerdig/ en elk een uwer oordeelen is recht.

Dog Gy zyt rechtveerdig in alles wat ons overgekomen is; want Gy hebt trouwelyk gehandeld, maar wy hebben godlooslyk gehandeld.

Maar my aangaande/ myne bozen waren byna uitgeweecken; Myne treden waren bykans uitgeschooten.

Want ik was nydig op de dwaze, ziende der godloozen vrede.

Het volk stond op/ ende de Dogen beraadslaagden te zamen tegen den Heere en tegen zijnen gezalfden.

Zy hebben in 't herte zamen geraadslaagt, tegen hem hebben zy een verbond gemaakt.

Wy hoorde de nasprake van veel breeze was van rontsomme/ dewyle wy zamen tegens hem raad sloegen/ om zijn ziele te neemen.

Zy spraaken tegen hem met een

zongue

languages, and compass him about with words of hatred: and fought against him without a cause. Psal. 109. 2.

Yea, his own familiar friends whom he trusted: they that eat of his bread, laid great wait for him. *Psal. 41. 9.*

They rewarded him evil for good: to the great discomfort of his soul. Psal. 35. 12.

They took their counsel together, saying, God hath forsaken him: persecute him, and take him, for there is none to deliver him. *Psal. 71. 9.*

The breath of our nostrils, the Anointed of the Lord was taken in their pits: of whom we said, Under his shadow we shall be safe. Lam. 4. 20.

The adversary and the enemy entered into the gates of Jerusalem: saying, When shall he die, and his name perish? *ver. 12. Psal. 41. 5.*

Let the sentence of guiltiness proceed against him: and now that he lieth, let him rise up no more. ver 8.

Falsc witnesses also did rise up against him: they laid to his charge things that he knew not. *Psal. 35. 11.*

For the sins of the people, and the iniquities of the priests: they shed the blood of the just in the midst of Jerusalem. Lam. 4. 13.

O my soul, come not thou into their secret; unto their assembly, mine honour, be not thou united: for in their anger they slew a man. *Gen. 49. 6.*

Even the man of thy right hand: the son of man whom thou hadst made so strong for thine own self. Psal. 80. 17.

In the sight of the unwise he seemed to die: and his departure was taken for misery. *Wisd. 3. 2.*

They fools counted his life madness, and his end to be without honour: but he is in peace. Chap. 5. 4. and 3. 3.

For though he was punished in the sight of men: yet was his hope full of immortality. *Wisd. 3. 4.*

How is he numbred with the children of

valsehe tonge, met hatige woorden hebben zy hem omcingelt, en bestreeden hem tegen oorzake.

Zelfs de mandes vrede/ waar op hy vertrouwde/ zy die zyn brood aten/ verhieven de verffenen tegens hem.

Zy hebben hem kwaad voorgoed vergolden tot beroeringe zynere ziele.

t'Zamen hebben zy beraat slaagt/ zeggende: God heeft hem verlaaten/ jaget na en greyp hem/ want daar is geen verlosser.

Den adem onzer neuzen, de Gezalfde des Heeren, is gevangen in hare groeven: van welken wy zeiden, wy zullen onder zyneschaduwe leven. *Kl.*

De wederpartijder en de vyand zyn ingegaan in de poorten van Jerusalem, zeggende: wanneer zal hy sterben/ ende zynen Name vergaan.

Laat het oordeel des schulds tegen hem aankomen, en nu hylegt, laat hem niet weder opstaan.

Wrebelige getuigen stonden tegens hem op/ t'geen hy niet wist/ leiden zy hem te last.

Om der zonden des volks wille, en ongerechtigheden der Priesteren, hebben zy het bloed der rechtveerdigen in 't midden van haar vergooten. *Klaagl.*

Mijne ziele kom niet in hare verhozene raad/ myne eere worde niet vereenigt met haare vergaderinge/ want in hare toorn hebben zy een man dood geslaagen.

Zelfs de Man uwer Rechterhand, den Zoone des menschen, dien gy u getterkt had.

Hy scheen in de oogen der dwaazen te sterben/ en zyn uitgang wierd boozkwellinge gerekend. *Wysh. 3. 2.*

Zy zotten hielden zyn leven rasery, en zyn einde oneerlyk.

Want of hy wel in het gezichte der menschen gepynigt wierd/ was nogtans zyne hope vol onsterffelkheid.

Hoe is hy gerekend onder de kinde-

God: and his lot is among the saints! Wisd.

5. 5.

But, O Lord God, to whom vengeance belongeth, thou God, to whom vengeance belongeth: be favourable and gracious unto Sion. *Psal.* 94. 1. and 51. 18.

Be merciful, O Lord, unto thy people whom thou hast redeemed: and lay not innocent blood to our charge. *Deut.* 21. 8.

O shut not up our souls with sinners: nor our lives with the blood-thirsty. *Psal.* 26. 9.

Deliver us from blood-guiltiness, O God, thou that art the God of our salvation: and our tongues shall sing of thy righteousness. *Psal.* 51. 14.

For thou art the God, that hast no pleasure in wickedness: neither shall any evil dwell with thee. *Psal.* 5. 4.

Thou wilt destroy them that speak leasing: the Lord abhors both the blood-thirsty, and deceitful man. *ver.* 6.

O how suddenly do they consume: perish, and come to a fearful end! *Psal.* 73. 18.

Yea, even like as a dream, when one awaketh: so didst thou make their image to vanish out of the city. *ver.* 19.

Great and marvellous are thy works, O Lord God Almighty: just and true are thy ways, O King of Saints! *Apoc.* 15. 3.

Righteous art thou, O Lord; and just are thy judgments! *Psal.* 119. 137.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the beginning, &c.

¶ *Proper Psalms.* ix, x, xi.

¶ *Proper Lessons.*

The first. 2. Sam. 1.

The second. S. Matth. xxvii.

¶ *In stead of the first Collect at Morning Prayer, shall these two, which next follow, be used.*

O Most mighty God, terrible in thy judgments, and wonderful in thy doings toward the children of men; who in thy heavy displeasure didst suffer the life of our late gracious

ren Gods, en hoe is zyn lot onder de Heiligen? *Wysh.* 5. 5.

Maar Gy / O Heere God der wraake / Gy God der wraake / doet wel by Zion na uw gunste.

Weest, O Heere, uwen volke genadig, dat Gy verlost hebt, en legrt geen onschuldig bloed tot onzen laste.

En raapt onze ziele niet toeg met de zondaren / nog ons leven met de mannen des bloeds.

Verlost ons van bloedschuld, O God, Gy God onzer zaligheid, en onze lippen zullen uwe gerechtigheid roemen.

Want Gy zyt een God / die geen lust hebt in godloosheid / de booze zal by u niet verkeerren.

Gy zult de leugensprekers verdoen, van den man des bloeds endes bedrogs heeft den Heere een grouwel.

O hoe wordenze in een ooggenblik tot verwoesting / en komen tot een schikkelyk einde.

Als een droom na het ontwaaken, zo zult Gy haar beeld verachten.

Groot en wonderbaar zyn uw werken / O Heere Almachtige God rechtveerdig en waarachtig zyn uw wegen / Gy Koning der Heiligen.

O Heere Gy zyt rechtveerdig, en elk een uweroordeelen is recht.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den beginne, &c.

¶ *Bezondere Psalmen voor den dag* *Psal.* 9, 10, 11.

¶ *Eigene Lessen.*

De Eerste, 2. Sam. 1.

De Tweede, Matth. 27.

¶ *In plaats van het eerste Sluitgebed in het Morgengebed, zullen de twee navolgende gebruikt worden*

O Allermagtigste God / byzest in uw oordeelen / en wonderlyk in uw werken omtrent de menschen kinderen / die in uw groot grimmigheid toekiet / dat onzen gen

Sovereign King *Charles the First*, to be (as) this day taken away by the hands of cruel and bloody men: We thy sinful creatures here assembled before thee, do in the behalf of all the people of this land, humbly confess, that they were the crying sins of this Nation, which brought down this heavy judgment upon us. But, O gracious God, when thou makest inquisition for blood, lay not the guilt of this innocent blood (the shedding whereof nothing but the blood of thy Son can expiate) lay it not to the charge of the people of this land, nor let it ever be required of us, or our posterity. Be merciful, O Lord, be merciful unto thy people, whom thou hast redeemed; and be not angry with us for ever: but pardon us for thy mercies sake, through the merits of thy Son *Jesus Christ* our Lord. *Amen.*

Blessed Lord, in whose sight the death of thy saints is precious; We magnifie thy Name for thine abundant grace bestowed on our late *Martyr'd Sovereign*; by which he was enabled so cheerfully to follow the steps of his blessed Master, and Saviour, in a constant meek suffering of all barbarous indignities, and at last resisting unto blood; and even then, according to the same pattern, praying for his murderers. Let his memory, O Lord, be even blessed among us; that we may follow the example of his courage and constancy, his meekness and patience, and great charity. And grant that this our land may be freed from the vengeance of his righteous blood, and thy mercy glorified in the forgiveness of our sins; and all for *Jesus Christ* his sake, our only Mediator and Advocate. *Amen.*

digen Souverein / *Koning Karel* de 1. op dezen dag door de handen van wreede en bloeddorstige menschen van 't leven wierd berooft: Wy ulwe zondige schepzelen/ hoor u hier vergadert/ belyden uit name van alle het volk dezes Lands ootmoediglyk/ dat het de roepende zonden dezer Staatie waren/ die dit zwaar oordeel over ons brachten; Maar/ O genadige God/ als gy onderzoek na bloed doet/ legt dan de schuld van dit onnozel bloed (het storten waar van niet als het bloed ulwes Zoons kan verzoenen) niet ten laste van het volk dezes Lands / en laat het nooit van ons nog de handen onzer nakomelingen geeft worden. Zyt genadig / O Heere/ zyt ulwen volke genadig/ dat Gy verlost hebt / en laat ulwe grimmigheid over ons niet altoos duuren/ maar vergeeft ons om ulwer barmhertigheden wille/ door de verdiensten van ulwen Zoon / *Jesus Christus* onzen Heere/ Amen.

Gezegende Heere / in wiens Googen de dood ulwer heiligen dierbaar is / wy roemen ulwen Naam hoor ulwe overbloedige genade aan onzen gemartelden Souverein vergunt / door welke hy bekwaam gesteld wierd/ om blymoediglyk te volgen de boetstappen van zyn gezegenden Meester en Zaligmaker/ door standvastelyk en zagtmoediglyk alle wreede verontwaarsdigingen/ die met bloed eindigden/ te verdragen/ en zelfs toen/ eben na dat zelve voorbeeld/ hoor zyne Moeder naars te bidden. Laat/ O Heere/ de gedagtenisse van Hem/ altyd onder ons gezegend zyn/ op dat wy het voorbeeld van zyn moedigheid en volstandigheid / zagtmoedigheid / lydszaamheid en groote liefde mogen nabolgen. Geeft ook/ dat dit ons Land van de wraake zynes rechtheerdigen bloeds bevryd mag zyn / en ulwe barmhertigheid groot gemaakt in de vergevinge onzer zonden: En dat alles om *Jesus Christi* wille/ onzen

In the end of the Litany (which shall always on this day be used) immediately after the Collect, [We humbly beseech thee, O Father, &c.] the three Collects next following are to be read.

O Lord, we beseech thee mercifully hear our prayers, and spare all those who confess their sins unto thee, that they whose consciences by sin are accused, by thy merciful pardon may be absolved, through Christ our Lord. Amen.

O Most mighty God, and merciful Father, who hast compassion upon all men, and hatest nothing that thou hast made, who wouldst not the death of a sinner, but that he should rather turn from his sin, and be saved; Mercifully forgive us our trespasses; receive and comfort us, who are grieved and wearied with the burden of our sins. Thy property is always to have mercy; to thee only it appertaineth to forgive sins. Spare us therefore, good Lord, spare thy people whom thou hast redeemed; enter not into judgment with thy servants, who are vile earth and miserable sinners; but so turn thine anger from us, who meekly acknowledge our vileness, and truly repent us of our faults; and so make haste to help us in this world, that we may ever live with thee in the world to come, through Jesus Christ our Lord. Amen.

Turn thou us, O good Lord, and so shall we be turned. Be favourable, O Lord, Be favourable to thy people, Who turn to thee in weeping, fasting and praying. For thou art a merciful God, Full of compassion, Long suffering, and of great pity. Thou sparest when we deserve punishment, And in thy wrath thinkest upon mercy. Spare thy people, good Lord, spare them, and let not

eenigen Middelaar en Doorspreek
Amen.

Op het einde der Litanie, (die altyd op deze dag zal geleezen worden) straks na 't gebed Wy bidden Wy, O Heere, &c. zullen deze drie volgende Gebeden gebruikt worden.

O Heere/wy bidden u/hooft genadiglyk onze Gebeden/ en spaart alle de gene/ die u haare zonden beslyden/op dat zy/welker gewissens doot zonde beschuldigt worden/ door uw genadige kwijtscheldinge bevryd mogen zyn/ doot Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

O Allermachtigste God/ en barmhertige Vader/ die medelyden met alle menschen hebt/ en niets en haat van 't geen Gy gemaakt hebt/ nog de dood eens zondaars begeert/ maar dat hy sieker van zyn zonden zig zou bekeeren en behouden worden; neemt ons aan en vertroost ons/ die met de last onzer zonden vermoeit en gebukt gaan. Het is u eigen altyd te ontfermen u komt het alleen toe de zonden te vergeben. Spaart ons derhalven goede Heere/spaart uw volk/dat Gy verlost hebt; treed niet in 't gericht met uw dienstknechten/ die gewinstof en elendige zondaaren zyn/ maar keert uwen toorn zoodanig van ons die met nedrigheid onze smaadheid erkennen/ en waarlyk berouwt van onze fouten hebben/ en helpt ons in deze waereld/ dat wy altyd met u leven in de toekomstende/ doot Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Bekeert Gy ons/ O goede Heere/ en wy zullen bekeert zyn. Zyt genadig/ O Heere/ zyt uw volk genadig/ dat tot u blied met wenen/ vasten en bidden/want Gy zyt een barmhertige God/ vol van genade/ langmoedig en van groote goedertierenheid. Gy spaart ons/ al wy straffe verdien; en in uw toorn gedenkt Gy des Ontfermens. Spaart uw volk/goede Heere/spaart

hine heritage be brought to confusion. Hear us, O Lord, for thy mercy is great; And after the multitude of thy mercies look upon us, Through the merits and mediation of thy blessed Son Jesus Christ our Lord. Amen.

In the Communion-Service, after the Prayer for the Queen, [Almighty God, whose kingdom is everlasting, &c.] in stead of the Collect for the day, shall these two be used.

O most mighty God, &c.
Blessed Lord, in whole, &c.
As in the Morning Prayers.

The Epistle. 1 S. Pet. 2. 13.

Ubmīt your selves to every ordinance of man for the Lords sake; whether it be to the King as supreme; unto governors, as unto them that are sent by him, for the punishment of evil-doers, and for the praise of them that do well. For so is the will of God, that with well-doing, ye may put to silence the ignorance of foolish men: As free, and not using liberty for a cloke of maliciousness, but as the servants of God. Honour all men. Love the brotherhood of God. Honour the King. Seruants be subject to your Masters with fear, not only to the good and gentle, but also to the froward. For this is thank-worthy, if a man for conscience toward God endure grief, suffering wrongfully. For what glory is it, if when ye be buffeted for your righteousness, ye shall take it patiently? but when ye do well, and suffer for it, ye shall take it patiently; this is acceptable unto God. For even hereunto were ye called; Because Christ also suffered for us, leaving us an example, that ye should follow his steps; who did no sin, neither was guile found in his mouth.

haar/ ende en laat uwer erfdeel niet tot schande koinen. Hoort ons/ O Heere/ want uwe barmhertigheid is groot. Ziet op ons na de veelheid uwer goedertierenheden/ om de verdiensten en 't Middelaarsampt van uwen gezegenden Zoon/ Iesus Christus onzen Heere/ Amen.

In de dienst des H. Avondmaals, naar het gebed voor de Koningin, (*Almagtige God, wiens Ryke eeuwigduwend is, &c.*) zullen in plaats van het Gebed voor den dag, deze twee gebruikt worden.

O Altermagtigste God/ &c.
Gezegende Heere/ in wiens &c.
Als in de Morgen Gebeden.

Zendbrief. 1 Pet. 2. 13--23.

Zed an alle menschelyke ordeninge onderdanig / om des Heeren wille: het zy den Koning / als de opperste macht hebbende: het zy den Stadhouderen / als die van hem gezonden worden / tot straffe wel der kwaaddoenders / maar tot yns der gene die goed doen. Want also is het de wille Gods / dat gy wel doen: de den mond stopt aan de onwetendheid der dwaaze menschen: Als byde / ende niet de byzheid hebbende als een dekzel der boosheid / maar als dienstknechten Gods. Eert een iegelyk: hebt de byoederschap lief: breeft God: eert den Koning. Gy huis-knechten / zyt niet alle byze onderdanig den heeren / niet alleen den goeden ende bescheidenen / maar ook den harden. Want dat is genade / in dien iemand / om de conscientie voor God / zwaarigheid verdraagt / lydende ten onrechte. Want wat lof is 't in dien gy verdraagt als gy zondigt / ende daar over geslagen word? Maar indien gy verdraagt als gy wel doet / ende daar over lydet / dat is genade by God. Want hier toe zyt gy geroepen / dewyle ook Christus voor ons geleden heeft / ons een exempel nalatende / op dat gy zyne voetschappen zoudet navorolgen. Die geen sondegedaan en heeft / noch daar

The

The Gospel. S Matt. 21. 33.

THere was a certain householder which planted a vineyard, and hedged it round about, and digged a wine-press in it, and built a tower, and let it out to husbandmen, and went into a far country. And when the time of the fruit drew near, he sent his servants to the husbandmen, that they might receive the fruits of it. And the husbandmen took his servants, and beat one, and killed another, and stoned another. Again, he sent other servants more than the first: and they did unto them likewise. But last of all, he sent unto them his son, saying, They will reverence my son. But when the husbandmen saw the son, they said among themselves, This is the heir, come, let us kill him, and let us seize on his inheritance. And they caught him, and cast him out of the vineyard, and slew him. When the Lord therefore of the vineyard cometh, what will he do unto those husbandmen? They say unto him, He will miserably destroy those wicked men, and will let out his vineyard unto other husbandmen, which shall render him the fruits in their season.

¶ *After the Nicene Creed, shall be read in stead of the Sermon for that day, the first and second parts of the Homily against Disobedience, and wilful Rebellion, set forth by Authority; or the Minister who officiates, shall preach a Sermon of his own composing upon the same argument.*

¶ *In the Offertory shall this Sentence be read.*

Whatsoever ye would that men should do unto you, even so do unto

en is geen bedrog in synen mond gebonden.

Evangelie. Mat. 21. 33-42.

Dar was een Heere des huys die eenen wyngaart plantte de / ende zettede eenen tuyn daer omme / ende groef eenen wynpres bak daar in / ende bouwde eenen toorn / ende verhuurde dien den Landlieden / ende reisde buiten lands. En nu de tyd der vruchten genaken / zand hy zyne dienstknechten tot de Landlieden / om zyne vruchten te ontfangen. Ende de landlieden / nemende zyne dienstknechten / hebben den eenen geslagen / ende den anderen gedood / ende den derden gestenigt. Wederom zand hy andere dienstknechten / meer in 't getal dan de eerste / ende zy deden haar desgeliks. Ende ten laatsen zand hy tot haar zynen zoon / zeggende Zy zullen mynen zoon ontfangen. Maar de landlieden den zoon niet de / zeiden onder malkanderen / Des is de erfgenaam / komt laat ons hem dooden / ende zyne erfensse aannemen behouden. Ende hem nemende toopen zy hem uit / buiten den wyngaard / ende doodden hem. Want dan de Heere des wyngaarts komt zal / wat zal hy dien landlieden doen? Zy zeiden tot hem / Hy zal hem kwaaden eenen kwaaden dood aandoen / en zal den wyngaart anderen Landlieden verhuuren / die hem de vruchten op hare tyden zullen geven.

¶ Na het Niceens Geloof zal in plaats van de predicatie voor dien dag geleezen worden het eerste en tweede deel der Homilie tegen ongehoorzaamheid en moedwillige rebellie, als by autoriteit is gegeven, of den Dienaar zal de predicatie van zyn eigen maaken doen op het zelve onderwerp.

¶ Onder het offeren zal deze Spreek geleezen worden.

Wat gy wilt dat u de menich doen / doet gy ook hen also /

hem; for this is the law and the prophets. *S. Mat. vii. 12.*

After the Prayer, [For the whole State of Christs Church, &c.] these two Collects following shall be used.

O Lord, our heavenly Father, who didst not punish us, as our sins we deserved, but hast in the midst judgment remembered mercy; We knowledg it thine especial favour, that though for our many and great provocations, thou didst suffer thine appointed blessed King Charles the First this Day to fall into the hands of violent and blood-thirsty men, and barbarously to be murdered by them; that thou didst not leave us for ever, sheep without a shepherd, but by thy gracious providence didst miraculously preserve the undoubted Heir of his Crowns, our then gracious Sovereign King Charles the Second, in his bloody enemies, hiding him under the shadow of thy wings, until thy tyranny was over-past; and didst bring him back, in thy good appointment, to sit upon the throne of his father; and together with the Royal Family, didst restore to us our ancient government in Church and State. For these thy great and unspeakable mercies, we render to thee our most humble thanks from the bottom of our hearts; beseeching thee still to continue thy gracious protection over the whole Royal Family, and to grant our gracious Sovereign Queen Anne, a long and a happy Reign over us. So we, that are thy people, will give thee thanks for ever, and will say be shewing forth thy praise from generation to generation: Praise thee O Lord and Father. Amen.

And grant, O Lord, we beseech thee, that the course of this world may be so peaceably ordered by thy governance, that thy Church may

dat is de Wet en de Propheten.

¶ Na het Gebed (voor de algemeene Staat der Kerk &c.) zullen dezetwee volgende gebruikt werden.

O Heere / onze Hemelsche Vader / die ons niet gestraft en hebt na onze zonden / maar in 't midden des oordeels der ontferminge gedacht; Wy bekennen dat het uwe bezondere gunste is / dat alhoewel Gy om onzer menigbuldige en groote ongerechtigheden wille toeliet / dat uwen Bezalsden / den gezegenden Koning Karel de 1. op deze dag in de handen verbiel van geweldige en bloeddorstige menschen en wredelyk van haar wierd vermoord / Gy ons nogtans niet altyd hebt gelaten als schapen zonder herder / maar dooz uwe genadige voorzienigheid de outwysfelbaare Erfgenaam tot deze Kroonen / onzen toen genadigen Souverain Koning Karel de 11. vooz synne bloedige branden zo wonderbaar bewaarde / hem onder de schaduw uwer vleugelen bedekkende / tot dat haare tyrannie een einde had / en hem toen / ter van u gestelde tyd / weder overbragt om te zitten op de thoon synes Vaders / en te gelyk met de Koningslyke Familie de voorrige Regeeringe onder ons in Kerck en Staat herstelde. Wy danken u hertgrondelyk vooz deze uwe groote en onuitsprekelyke goedheden / u sineekende / uwe genadige bescherminge herder te laten gaan over het gantsche Koningslyke Rys; en onze genadige Souverain de Koninginne ANNA, een lange en gelukkige Regeeringe over ons te verleen. Zo zullen wy / die uwo volk syn / u eeuwig dankzeggen / en uwen roem vertellen van geslagte tot geslagte / dooz Jesus Christus onzen Heer en Zaligmaker / Amen.

Gest ook / O Heere / bidden wy u / dat de loop dezer wereld zo vreedzaamelyk dooz uwe bestier geschikt werde / dat uwe Kerke u joy-

joyfully serve thee in all godly quietness, through Jesus Christ our Lord. Amen.

met blydſchap in alle godzaligheid en ſtilheid dienen mag door Jeſus Chriſtus onzen Heere / Amen.

The Order for Evening Prayer.

Ordre des Avondgebeds.

¶ *The Hymn appointed to be used at Morning Prayer, in stead of Venite, exultemus, shall here also be used before the Proper Psalms,*

Righteous art thou, O Lord, &c.

¶ *Proper Psalms.*

Lxxix, xciv, lxxxv.

¶ *Proper Lessons.*

The first, Jer. xii. or Dan. ix to v. 22.

The second, Hebr. xi. 32; and xii.

to v. 7.

¶ *In stead of the first Collect at Evening Prayer, shall these two, which next follow, be used.*

O Blessed Lord God, who by thy wisdom not only guideſt, and orderest all things moſt ſuitably to thine own juſtice; but alſo performeſt thy pleaſure in ſuch a manner, that we cannot but acknowledge thee to be righteous in all thy ways, and holy in all thy works: We thy ſinful people, do here fall down before thee, confeſſing that thy judgments were right, in permitting cruel men, ſons of Belial, as this day, to embrace their hands in the blood of thine Anointed; we having drawn down the ſame upon our ſelves, by the great and long provocations of our ſins againſt thee. For which we do therefore here humble our ſelves before thee; imploring thy mercy for the pardon of them all; and that thou wouldſt deliver this Nation from blood-guiltineſs, (that of this day eſpecially) and turn from us and our poſterity all thoſe judgments which we by our ſins have deſerved: Grant this for the all-ſufficient merits of thy Son our Saviour Jeſus Chriſt. Amen.

¶ De Loſzang van den Morgen in plaats van, Komt laat ons den Heere vrolyk zingen, &c. zal hier inſge-lyks voor de bezondere Psalmen gelezen worden,

Gy / O Heere / zyt regtveerdig / &c.

¶ Bezondere Psalmen, 79. 94. 85.

¶ Bezondere Leſſen.

De Eerſte Jer. 12. of Dan. 9. tot v. 22.

De Tweede Heb. 11. 32. tot Cap. 12.

v. 7.

¶ In plaats van het eerſte Sluitgebed in de Avonddienst, zullen deſetwee volgende gebruikt worden.

O Gezegende Heere God / die alle dingen wel door uw wijsheid ſtiert en ſchikt / als beſt overeenkomt met uw eigen rechtveerdigheid / maar ook uw welbehagen in dier boegenuitvoert / dat wy u niet anders als regtveerdig kunnen erkennen in alle uw wegen / en heilig in alle uw werken; Wy / uw zondige ſchepſelen ballen hier voor uw thoon neder / en belyden dat uw oordeelen regtmatig waren / als Gy tweede menſchen / zonen Belials / op deſen dag toeliet / haare handen te beklekken met het bloed uwer Gezalfden; Wy hebben dit zelve over ons gehaalt door onze groote en langduurige tergingen in tegens u te zondigen. En daarom vernederen wy ons daar voor in deſen / en ſmeekhen dat uw barmhertigheid alle deſe bergebe / en deſe ſtatie verloſſe van bloedschuld / (bezonder van die deſe dagg.) Heert ook van ons en alle onze nakomelingen alle die oordeelen af / die wy om onze zonden willen verdienen hebben; en dat alles om d' algenoegzame verdienſten van uw Zoon / onzen Zaligmaker Jeſus Chriſtus / Amen.

Bless

Bless'd God, just and powerful, who didst permit thy dear Servant, our late dread Sovereign King *Charles the First*, to be as upon this day given up to the violent outrages of wicked men, to be despitefully used, and at last murdered by them: Though we cannot reflect upon so foul an Act, but with horror and astonishment; yet do we most gratefully commemorate the glories of thy grace which then shined forth in thine Anointed; whom thou wert pleased, even at the hour of death, to endue with an eminent measure of exemplary patience, meekness and charity, before the face of his cruel enemies. And albeit thou didst suffer them to proceed to such an height of violence as to kill him, and to take possession of his throne; yet didst thou in great mercy reserve his Son, whose right it was, and at length by a wonderful providence bring him back, and set him thereon, to restore thy true Religion, and to settle peace amongst us: For which we glorify thy Name, through Jesus Christ our blessed Saviour. *Amen.*

Immediately after the Collect [Lighten our darkness, &c.] shall these three next following be used.

O Lord, we beseech thee, &c.
O most mighty God, &c.

Turn thou us, O good Lord, &c.

As before at Morning Prayer.

Immediately before the Prayer of Saint Chrysostom shall this Collect which next followeth, be used.

Almighty and everlasting God, whose righteousness is like the high mountains, and thy judgments are like the great deep; and who by that

Hooggeprezene God / die rechtveerdig en magtig zijt / en toeziet / dat ulwen waarden Dienstaars / onze gewezen gedugte Son / *Koning Karel de I.* op dezen dag aan de geweldige woede van godlooze menschen werd overgegeven om smadelijk behandeld / en ten laatsten van haar vermoord te worden: Schoon dat wy niet dan met schrik en heben aan zo vullen daad kunnen denken / zo vermelden wy nogtans met alle dankbaarheid de heerlijkheden ulwer genade / toen blijvende in ulwen Gezelschap; dien Gy / zelfs in de ure des doods / met een doozlugte mate van exemplaar geschild / zagttinnigheid en liefde / voozhet aangezigt zyner weder byanden geliefde te begiftigen. En alhoewel Gy haar toeliet vooz te gaan tot zulk een hoogte van geweldenaar / dat zy hem doodden en bezittinge van zynen Thoon namen / zo bewaarde Gy egter in groote goedertierenheid zynen Zoone / wiens regt het was / en bragt hem eindelyk dooz een wonderlyke voozzienigheid weder te rugge / en plaatste hem daar op tot het Herstel der waare Godsdienst en bevestiginge der vrede onder ons; Om al het welke wy ulwen Naam verheerlyken / dooz Jesus Christus onzen gezegenden Zaligmaaker / Amen.

¶ Straks na het Gebed (*Verligt onze duisternisse, &c.*) zullen deze drie naastvolgende gebruikt worden.

Wy bidden U / O Heere / &c.

O Almagtige en genadige Vader / &c.

Bekeert Gy ons / O goede Heere / &c.

Alsvoorin de Morgengebeden.

¶ Even voor het Gebed van den H. Chrysostomus zal dit Sluitgebed, darvolgd, gebruikt worden.

Almagtige en eeuwige God / wiens rechtveerdigheid is als de vaste bergen / en ulwe oordeelen als de afgrond / en die dooz dien vreesbar-

318 For the Beginning of Her Majesties happy Reign.

barbarous murder, as upon this day committed upon the Sacred Person of rhine Anointed, hast taught us, that neither the greatest of kings, nor the best of men, are more secure from violence, than from natural death; Teach us also hereby so to number our days, that we may apply our hearts unto wisdom. And grant that neither the splendor of anything that is great, nor the conceit of any thing that is good in us, may any ways withdraw our eyes from looking upon our selves as sinful dust and ashes: But that according to the example of this thy blessed Martyr, we may press forward toward the prize of the high calling that is before us; in faith and patience, humility and meekness, mortification and self-denial, charity and constant perseverance unto the end; And all this for thy Son our Lord Jesus Christ his sake: To whom with thee and the Holy Ghost, be all honour and glory, world without end. *Amen.*

den moord / welke als op dezen dag tegen den geheiligden Persoon utwes Gezalfden wierd begaan / ons hebt geleert / dat nog de grootste der koningen / nog de beste der menschen kinderen / meer beilig staan dooz geweld als dooz de natuurljke dood. Keert ons hier dooz verder zo onze dagen tellen / dat wy onze herten tot wysheid aanleggen. Geef ook / dat nog de luister van iets dat groot is / nog de gedagten van iets / dat goed in ons is / onze oogen in eeniger wyze afstrekke van ons zelfs aan te zien / als zondig stof en affche / maar dat na het boozbeeld van dezen utwen gezegenden Martelaar / wy na de pyse der hooge roepingen / die ons is booz gesteld / ons mogen boozwaarts uitstrekken in geloofde en lydzaamheid / nedrigheid en zagmoedigheid / dooding en verloochening van ons zelfs / liefde en getrouwe volherdinge ten einde toe ; en dat alles om utwes Zoons onzes Heeren Jesu Christi wille / wien nevens ti enden H. Geest / zo alle eere en heerlykheid in eeuwigheid / Amen!

A Form of Prayer with Thanksgiving to Almighty God, to be used in all Churches and Chapels within this Realm, every Year upon the Eighth Day of *March*: Being the Day on which Her Majesty began Her Happy Reign.

Formulier der Gebeden en Dankzegginge aan den Almagtigen God jaarlyks in alle Kerken en Capellen dezès Ryks te doen op den 8 Maart, zynde de Dag, op welke Haare Majesteit haar gelukkige Regeringe begon.

- ¶ *The Service shall be the same with the usual Office for Holy-Days in all things; Except where it is in this Office otherwise appointed.*
- ¶ *De Dienst van die Dag zal dezelve zyn in alles, als op H. dagen, uitgezonderd waar't in dit Formulier anders besteld is.*
- ¶ *If this Day shall happen to be Sunday, the Proper Office for that Sunday shall be omitted, and this used instead of it: But how ever it shall happen, there shall be Notice thereof given publickly in the Church the Sunday before.*
- ¶ *Indien deze dag op een Zondag komt, zal den Dienst voor dien Zondag geheel overgellagen, en deze in plaats gebruikt: maar hoe die ook valt, 's Zondags te vooren daar van opentlyk in de Kerk kennis gegeven worden.*

Op 't Aanvaarden van hare Majesteits gelukkige Regeeringe. 529

¶ *Morning Prayer shall begin with these Sentences.*

I Exhort that first of all, Supplications, Prayers, Intercessions, and giving of thanks be made for all men: for Kings and all that are in Authority, That we may lead a quiet, and peaceable life in all Godliness, and Honesty: For this is good and acceptable unto God our Saviour. 1. Tim. 2. 1, 2, 3.

If we say that we have no sin, we deceive our selves, and the Truth is within us; But if we confess our sins, He is faithful, and just to forgive us our sins, and to cleanse us from all unrighteousness. 1. S. Joh. 1. 8, 9.

Instead of Venite, Exultemus, the Hymn following shall be said, or sung: One verse by the Priest, and another by the Clerk and People:

O Lord our Governor: how excellent is thy Name in all the world? Psal. 8. 1.

Lord, what is Man, that thou hast respect unto him: or the Son of Man, that thou so regardest him! Psal. 144. 3.
Thou hast made him little lower than the Angels: and thou crownest him with Glory, and Honour. Psal. 8. 5.

Thou makest him to have Dominion over the Works of thine Hands: and thou hast put all things in subjection under his Feet. Psal. 8. 6.

Behold, O God our Defender: and look upon the Face of thine Anointed. Psal. 84. 9.

Hold thou up her Goings in thy Paths: that her Footsteps slip not. Psal. 17. 5.

Grant the Queen a long life: and make her glad with the Joy of thy countenance. Psal. 61. 6. and 21. 6.

Let her dwell before thee for ever: O Lord, shew thy loving Mercy and Faithfulness: that they may preferre her. Psal. 61. 7.

¶ De Morgengebeden zullen beginnen met deze Spreuken.

I Ik vermaan u oock alle dingen / dat gedaan worden / smeekinghen / gebeden / oock biddingen / en dankzeggingen oock alle menschen: oock koningen en alle / die in hoogheid zijn; op dat wy een stil en gerust leeven sieden mogen in alle godzaligheid en eerebaerheid: want dat is goed en aangenaam oock God onzen Zaligmaker.

Indien wy zeggen / dat wy geen zonden hebben / zo berleiden wy ons zelven: en de waarheid is in ons niet. Maar indien wy onze zonden belijden / Hy is getrouwen en rechtbaerdig / dat Hy ons de zonden vergeeve / en ons reinige van alle ongerechtigheid.

¶ In plaats van, Komt, laat ons den Heere vrolyk zingen, &c. zal deze Lofzang volgen; het eene vers by den Dienaar, het andere by de Klerk en 't Volk.

O Heere / onze Heere / hoe heerlijk is uwe Naam op de gantsche aarde!

Heere! wat is de mensche, dat Gy hem kend? of het kind des menschen, dat Gy het achtet?

Gy hebt hem een weinig minder gemaakt dan de Engelen / en hebt hem met eere en heerlijkheid gekroond.

Gy doet hem heerschen over de werken uwer handen; Gy hebt alles onder zyne voeten gezet.

Ziet / O God onze Schild / en aanschouwt het aangezicht uwer Gezalfden.

Houd hare gangen in uwe sporen, op dat hare voetstappen niet wankeelen.

Gy zult dagen tot des Konings dagen toedoen: Gy verhoort haar doo: bzeugde met uw aangezichte.

Laat haar eeuwiglyk voor uw aangezichte zitten: bereid goedertierentheid en waarheid, dat ze haar behouden.

530 For the beginning of Her

In her time let the Righteous flourish: and let Peace be in all our Borders. *Psal. 72. 7. and 147. 14.*

As for her Enemies, clothe them with Shame: but upon her self let her Crown flourish. Psal. 132. 19.

Blessed be the Lord God, even the God of Israel: which only doth wondrous things. *Psal. 72. 18.*

And Blessed be the Name of his Majesty for ever: and all the Earth shall be filled with his Majesty. Amen, Amen.

Glory be to the Father, &c.

As it was in the beginning, &c.

¶ Proper Psalms are, xx. xxi. ei.

¶ Proper Lessons.

The First, Prov. viii. beginning ver. 13.

Te Deum.

The Second, Rom. xiii.

Jubilate Deo.

¶ The Suffrages next after the Creed, shall stand thus.

Priest. O Lord, shew thy mercy upon us.

Ans. And grant us thy salvation.

Priest. O Lord, save the Queen.

Ans. Who putteth her trust in thee.

Priest. Send her help from thy holy place.

Ans. And evermore mightily defend her.

Priest. Let her enemies have no advantage against her.

Ans. Let not the wicked approach to hurt her.

Priest. Endue thy Ministers with righteousness.

Ans. And make thy chosen people joyful.

Priest. O Lord, save thy people.

Ans. And blest thine inheritance.

Priest. Give peace in our time, O Lord.

Ans. Because there is none other that fighteth for us, but only thou, O God.

Majesties happy Reign.

In haare dagen laat de gerechtigheid bloeijen; en breeide in onze landspalen.

Bekleed haare vyanden met schaamte; maar op haar, laat haar Kroon bloeijen.

Geloofd zy de Heere God / de God Israels / die alleen wonderen doet,

En geloofd zy de Naam zynet heerlijkheid tot in eeuwigheid: en de gantsche aarde worde met zyne heerlijkheid vervuld: Amen, ja Amen.

Eere zy den Vader / &c.

Als het was in den beginne, &c.

¶ Bezondere Psalmen: 20. 21. 101.

¶ Bezondere Lessen.

De eerste, Spreuk. 8. beginnende met vers 13.

Wy loven U, O God, &c.

De tweede, Rom. 13.

Gy gantsche aarde juigt, &c.

¶ De Tegenstemmen, voort na't Geloof, zullen deze zyn.

Dienaar. O Heere! toond ons uwer barmhertigheid!

Antw. En geest ons uwe heil!

Dienaar. O Heere! bewaard de Koningin!

Antw. Die haar vertrouwen op uwe steld!

Dienaar. Zend haar hulpe in uwem H. Thoon!

Antw. En bescherm haar altyt krachtelyk!

Dienaar. Laat hare vyanden over haar niet zegenwâlen!

Antw. Laat de godloozen niet naderen om haar te beschadigen!

Dienaar. Bekleed uwe Dienaars met gerechtigheid.

Antw. En laat uwe gunstigen ten juichen.

Dienaar. O Heere / bewaard uwe volk!

Antw. En zegend uwe erfdeel!

Dienaar. Geest breeide / O Heere in onze dagen!

Antw. Want niemand anders streft voor ons / dan Gy alleen / O God!

Op 't Aanvaarden van hare Majesteits gelukkige Regeeringe. 537

Priest. Be unto us, O Lord, a strong tower.

Ans. From the face of our enemies.

Priest. O Lord, hear our prayer,

Ans. And let our cry come unto thee.

¶ Instead of the First Collect at Morning Prayer, shall be used this following Collect of Thanksgiving for Her Majesties Accession to the Throne.

A Almighty God who rulest over all the Kingdoms of the World, and disposest of them according to thy good pleasure; We yield thee unfeigned thanks; for that thou wast pleased, as on this day, to place thy Servant our Sovereign Lady Queen ANNE upon the Throne of these Realms: Let thy wisdom be her guide; and let thine arm strengthen her, let justice, truth and holiness, let peace and love; and all those virtues that adorn the Christian Profession, flourish in her days; Direct all her Counsels and Endeavours to thy Glory, and the Welfare of her People; and give us Grace to obey her cheerfully and willingly for Conscience sake; that neither our sinful passions, nor our private interests may disappoint her Cares for the Publick Good; let her always possess the Hearts of her People, that they may never be wanting in Honour to her Person, and Dutiful Submission to her Authority, let her Reign be long and prosperous, and Crown her with immortality in the life to come, through Jesus Christ our Lord. Amen.

In the end of the Litany (which shall always be used upon this Day) after the Collect [We humbly beseech thee, O Father,] shall be the following Prayer (for the Queen and Royal Family) be used,

Dienaar. Weest ons / O Heere / een sterken toeblyt!

Antw. Door 't aangezichte onzer vyanden!

Dienaar. O Heere / hoor ons gebed!

Antw. En laat ons geroep tot U komen!

¶ In plaats van 't eerste gebed van den dag in den Morgendienst zal dit volgende gebed van Dankzegginge voor Haare Majesteits Komste tot den Throon gebruikt worden.

A Imagtige God / die alle de Koningryken der wereld bestuurd / en die ordoerd na uwo goed welbehagen; wy zeggen U ongebeisde lyk dank / dat 't U bebaagd heeft op dezen dag uwe Dienaresse / onze Soevereine Koninginne ANNA te zetten op den Throon handze staken. Laat uwe wysheid Haar geleiden / en uwo arm Haar sterken / laat gerechtigheid / waarheid en heiligheid / brede en liefde / en alle zulke deugden / die de Christelyke belydenis vercioren / in Haare dagen bloeijen. Bestuurd alle Haare raadslagen en onderneemingen t' uwer eere en tot welbaren van Haar volk / en geest ons de genade Haar met goeder herten / en gewilliglyk te gehoorzamen om der gewisse wille; op dat nooit onze zondige driften / nog onze bezondere mzigten Haare zorgen mogen verpdesen door 't Gemeenebest. Laat Haar altyd bezitten de harten Haars volks / ten einde het nooit in gebrek wezen mag van Haar Persoon te eeren / en zig behoortlyk Haar gezag te onderwerpen. Laat Haare Regeering lang en voorspoedig zyn / en kroond Haar met onsterfelykheid in 't toekomstige leven; door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ Op 't einde der Litanie (altyd op dezen dag te leezen) na 't Gebed, Wy bidden U, O Vader, &c. zal 't volgende voor de Koninginne en 't Koninglyk Huis gebruikt worden.

332 For the beginning of Her Majesties happy Reign.

O Lord our God, who upholdest and governest all things in heaven and earth, receive our humble Prayers, with our hearty Thanksgivings for our Sovereign Lady ANNE, as on this day, set over us by thy Grace and Providence to be our Queen, and so together with het blest the Princess Sophia, and the whole Royal Family; that they all ever trusting in thy goodness, protected by thy power, and crowned with thy gracious and endless favour, may continue before thee in health, peace, joy and honour, a long and happy life upon earth, and after death obtain everlasting life and glory in the Kingdom of Heaven, by the Merits and Mediation of Christ Jesus our Saviour, who with the Father and the Holy Spirit liveth and reigneth ever one God, world without end. *Amen.*

¶ *Then shall follow this Collect, for Gods Protection of the Queen against all her Enemies.*

Most gracious God, who hast set thy Servant ANNE our Queen upon the Throne of her Ancestors, we most humbly beseech thee to protect her on the same from all the Dangers to which she may be exposed; Do thou weaken the hands, blast the designs, and defeat the enterprises of all her Enemies, that no secret Conspiracies nor open Violences may disquiet her Reign; but that being safely kept under the shadow of thy wing, and supported by thy Power, she may triumph over all Opposition, that so the world may acknowledge Thee to be her Defender and mighty Deliverer in all Difficulties and Adversities, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

O Heere onze God/ die alle dingen in hemel en aarde onderhoud en bestiert / neemt aan onze ootmoedige smeekingen / als ook onze hertelike dankzeggingen voor onze oppermagtige Vorstinne ANNA, op dezen dag door uw genade en barmhertigheid tot eene Koninginne over ons gesteld; zegend gelykelyk met Haar de Princess Sophia en alle die tot het Koninklyk Huys behooren / dat ze alle altoos betrouwende op uw goedheid / door uw kracht bewaard / en met uw genadige en onbeperkte goedgunstigheid gekroond / door u mogen bestendig zyn in gezondheid / vrede / blydheid en eere / lang en gelukkiglyk leven op aarde / en na de dood 't eeuwigh leven en heerlijkheid verwerven in 't Koninkryk der Hemelen / door de Verdiensten en 't Middelaarschap van Jesus Christus onzen Zaligmaker / die met den Vader en den H. Geest altoos leeft en regeert / een God tot in eeuwigheid / Amen.

¶ Dan zal dit Gebed voor Gods bescherminge van de Koninginne tegen alle haare vyanden volgen.

Aldergenadigste God / die uwe Dienaresse ANNA, onze Koninginne / gezet hebt op den Throon Haarer Voorbaderen / wy smeeken u ootmoedelyk / Haar daar op te behoeden voor alle gevaren / waar voor zy bloot mocht staan; maakt gy Haarer vyanden handen slap / verpeldt haare voornemens / en doet te niet alle haare onderneemingen en aanslagen; op dat nog heimelyke t'zamenzweringen / nog openbaare geweldensarpen Haar Ryk ontruften / maar dat het beilich bewaard zyde / onder de schaduwten uwer vleugelen en ondersteund door uwe kracht / Te over alle tegenstand mag zegenpreken / op dat dus de wereld erkene u te zyn haren Beschermmer en magtigen Verlosser in alle zwarigheden en tegenspoeden / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

¶ *Then*

Op 't Aanvaarden van hare Majesteits gelukkige Regeeringe. 533

¶ Then shall follow the Prayer, in the time of War and Tumults.

¶ Then the Prayer for the High Courts of Parliament (if Sitting.)

¶ In the Communion Service immediately before the Reading of the Epistle, instead of the Collect for the Queen, and that of the Day, shall be used this Prayer for the Queen, as Supreme Governor of this Church.

Blessed Lord, who hast called Christian Princes to the Defence of thy Faith, and hast made it their Duty to promote the Spiritual Welfare together with the Temporal Interest of their People; We acknowledge with humble and thankful hearts thy great goodness to us, in setting thy Servant our most Gracious Queen over this Church and Nation; Give her, we beseech thee, all those heavenly Graces that are requisite for so high a Trust; Let the work of thee her God prosper in her Hands; Let her Eyes behold the Success of her Designs for the Service of thy True Religion established amongst us; And make her a blessed Instrument of protecting and advancing thy Truth where-ever it is persecuted and Oppressed; Let Hypocrisie and Profaneness, Superstition and Idolatry fly before her Face; Let not Heresies and false Doctrines disturb the Peace of the Church, nor Schisms and causeless Divisions weaken it; but grant us to be of one heart and one mind in serving thee our God, and obeying her according to thy will: So we that are thy People, and Sheep of thy Pastures, shall give thee thanks for ever, and will always be shewing forth thy praise from generation to generation. Amen.

The Epistle. 1. S. Pet. 2. 11.

Dearly beloved, I beseech you as strangers and pilgrims, abstain from fleshly lusts, which war against

Dan zal volgen 't Gebed in den tyd van Oorlog en Oproer.

¶ Dan 't Gebed voor de Hooge Vergaderingen des Parlements (indien zittende.)

¶ In den Dienst des H. Avondmaals, onmiddelyk voor 't leezen van den Zendbrief, in plaats van 't Gebed voor de Koninginne, en dat van den dag, zal gebruikt worden dit Gebed voor de Koninginne, als de Opperbestierster van deze Kerk.

Gezegende Here/die de Christen Prinzen geroepen hebt tot bescherming van uw Geloof/ en hun de plicht opgeleid/ zo 't geestelyk welvaaren/ als 't tydelijk voordeel van Haar volk te behouden; Wy erkennen met ootmoedige en dankbare harten uw groote goedheid jegens ons/ in uw Dienares/ onze genadigste Koninginne/ te stellen over deze Kerken Staat: Geeft Haar/bidden wy U/ alle die Hemelse gaven/ die bereikt werden to zo een gewichtig ampt; laat het werk van U/ Haren God/ voorspoedig zyn in Hare handen; laat Hare oogen zien de gewenste vruchten Harer voornemens/ ten dienst van uw ware Godsdienst/ onder ons bevestigt/ en maakt Haar een gezegend werktuig tot bescherming en voortzetting des Geloofs/ over al/ waar 't vervolgd en verdukt word. Laat geheyltheid en onheiligheid/ bygeloofte en afgodery voor Haar aangezigt bleden; laat geen ketterpen nog valsche leeren de breedte der Kerke verstooren/nog scheuringen en onmoedige verschillen 't zelfe ontzenuwen; laat ons zyn van een hart en een ziel in U te dienen onzen God/ en Haar te gehoorzamen na uw wille: zo zullen wy/ die uw volk zyn en de schapen uwer weide/ U altyd dankzeggen/ en uwen roem vertellen van geslagte tot geslagte/ Amen.

Zendbrief. 1 Pet. 2. 11-18.

Getiede/ ik vermaane u als in woonders en breemdelingen dat gy u onthoud van de vleeschelyke

334 For the beginning of Her Majesties happy Reign.

the soul; Having your conversation honest among the Gentiles: that whereasthey speak against you as evil-doers, they may by your good works which they shall behold, glorifie God in the Day of visitation. Submit yourselves to every ordinance of man for the Lords sake: whether it be to the King, as supreme; or unto governors, as unto them that are sent by him for the punishment of evildoers, and for the praise of them that do well. For so is the will of God, that with well-doing ye may put to silence the ignorance of foolish men: As free, and not using your liberty for a cloke of maliciousness, but as the servants of God. Honour all men. Love the brotherhood. Fear God. Honour the king.

The Gospel. S. Matt. 22. 16.

ANd they sent out unto him their disciples, with the Herodians, saying, Master, we know that thou art true, and teachest the way of God in truth, neither carest thou for any man: forthou regardest not the person of men. Tell us therefore, What thinkest thou? Is it lawful to give tribute unto Cesar, or not? But Jesus perceived their wickedness, and said, Why tempt ye me, ye hypocrites? Shew me the tribute-money. And they brought unto him a peny. And he saith unto them, Whose is this image and superscription? They say unto him, Cesars. Then saith he unto them, Render therefore unto Cesar, the things which are Cesars: and unto God the things that are Gods. When they heard these words, they marvelled, and left him, and went their way.

¶ *After the Nicene Creed, shall follow the Sermon.*

¶ *In the Offertory shall this Sentence be read.*

Godliness is great Riches; if a man

hegeerlykheden/ welke kryg boeren tegen de ziele: En houd uwen wandel eerlyk onder de Heidenen: op dat in 't gene zy kwalijk van u spreken/ als van kwaaddoenders/ zy uit de goede werken die zy in u zien/ God verheerlyken mogen in den dag der bezoeking. Zyt dan alle mensche-lyke ordeninge onderdanig/om des Heeren wille: het zy den Koning/ als de op-erste macht hebbende: het zy den Stadhouderen/ als die van hem gezonden worden/ tot straffe wel der kwaaddoenders/ maar tot pyns der geene die goed doen. Want also is het de wille Gods/ dat gy weldoende den mond stopt aande onwetend-der dwaze menschen: Als byz: en niet de byzheid hebbende als een de- zeld der boosheid/ maar als dien- knechten Gods. Eert een iegelyk: het de broederschap lief: byzest God: een den Koning.

Het Evangelie. Matth. 22. 16-23.

EN de zy zonden uit tot hem haer discipelen met de Herodianen, zeggende/ Meester/ wy wetend dat Gy waarachtig zyt/ ende den weg Gods in der waarheid leert/ en na niemand en vraagt: want Gy ziet den persoon der menschen niet aan. Zegt ons dan/ Wat dunkt u? is 't geoorloft den Keizer schattinge te geven ofte niet? Maar Jesus bekende haare boosheid/ zeide/ Gy gebeinsde/ wat verzoekt gy my? Toont my den schattingpenning. En zy bragten hem eenen penning. En hy zeide tot haar/ Wiens is dit beeld en het opschrift? Zy zeiden tot hem Des Keizers. Doe zeide hy tot haar/ Geeft dan den Keizer dat des Keizers is/ en Gode dat Gods is. Ende zy dit hoorende verwonderden haar: en hem verlatende/ zyn zy wechgegaan.

¶ Na het Niceens Geloof zal de Predikatie volgen.

¶ Onder het Offeren zal deze Spreuk gelezen worden.

De Godzaligheid is een groot ge-

Op 't Aanvaarden van hare Majesteits gelukkige Regeeringe. 535

content with that he hath; for we brought nothing into the World, neither can we carry any thing out.

Tim. 6. 6, 7.

After the Prayer [For the whole State of Christs Church, &c.] these Collects following shall be used.

GRant, O Lord, we beseech thee, that the course of this World may be so peaceably ordered by thy governance, that thy Church may faithfully serve thee in all godly quietness, through Jesus Christ our Lord.

GRant, we beseech thee, Almighty God, that the words which we have heard this day with outward ears, may through thy grace be so grafted inwardly in our hearts, that they may bring forth in the fruit of good living, to the honour and praise of thy Name, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

Almighty God, the fountain of all wisdom, who knowest our necessities before we ask, and our ignorance in asking; We beseech thee to have compassion upon our infirmities; and those things which for our unworthiness we dare not, and for our unworthiness we cannot ask, vouchsafe to give us for the worthiness of thy Son Jesus Christ our Lord. *Amen.*

The peace of God which passeth all understanding, keep your hearts and minds in the knowledge and love of God, and of his Son Jesus Christ our Lord: and the blessing of Almighty, the Father, the Son, and the Holy Ghost, be amongst you, and remain with you always.

win met vernoevinge; want wy hebben niets in de wereld gebragt/ het is openbaar/dat wy ook niets kunnen daar uit dzagen.

¶ Na 't Gebed (*Voor de Algemeene Staat der Kerk, &c.*) zullen deze volgende Gebeden gebruikt worden.

Geeft/ O Heere/ bidden wy u/ dat den loop dezer wereld zo vreedzaam door uw bestier geschikt mag worden/ dat uw kerk u in alle godzaligheid en stilheid diene/ door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Geeft/ bidden wy u/ Almachtige God/ dat de woorden/ die wy heden van buiten in onze ooren gehoord hebben/ also door uw genade in onze herten mogen ingegrift worden/ dat zy altyd in ons voortbrengen de vruchten van een goed leven/ tot lof en heerlijkheid uwes Naams/ door Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

Almachtige God/ de fontein aller wysheid/ wien niet alleen bekend is/ wat wy van noden hebben/ eer wy iets verzoeken/ maar ook de onwetenschap onzer begeerte ziet: Wy bidden u over onze zwakheden u te willen erbarmen/ en ons alles te verleenen/ wat wy wegen onze onwaardigheid niet durven/ of om onze blindheid niet kunnen bidden/ om de waarde verdiensten van uw Zoon Jesus Christus onzen Heere/ Amen.

De vreedde Gods/ welke alle verstand te boven gaat/ bewaare uw herten en gemoederen in de kennis en liefde Gods/ en zijnes Zoons Jesus Christus onzes Heeren: en de gunst des Almachtigen Gods/ des Vaders/ des Zoons/ en des H. Geestes zy en blijve altyd met u/ dan/ Amen.

A Form of Prayer with Thanksgiving to Almighty God, for having put an end to the great Rebellion, by the Restitution of the King and Royal Family, and the Restauration of the Government after many years Interruption: Which unspeakable Mercies were wonderfully completed upon the Twentieth of May, in the Year 1660. And in Memory thereof, that Day in every Year is by Act of Parliament appointed to be for ever kept Holy.

Formulier van Gebeden en Dankzeggingen aan God A'machtig, voor het eindigen van die groote Rebelle, door 't herstellen van de Koning en het Koninglyke Huis, en het weder oprechten der Regeeringe, na dat dezelve veele jaaren was ondergehouden. Welke onnoemlyke goedertierenheden wonderbaar zyn te weeg gebracht op den 29 Mey 1660. Tot gedagtenisse waar van by Acte van 't Parlement is vast gesteld, dat die dag voortaan alle jaaren heiliglyk zal onderhouden worden.

¶ *The Act of Parliament made in the Twelfth. and Confirmed in the Thirteenth Year of King Charles the Second, for the observation of the Twentieth day of May yearly, as a day of Publick Thanksgiving, is to be read publicly in all Churches at Morning Prayer, immediately after the Nicene Creed, on the Lords-day next before every such Twentieth of May, and notice to be given for the due observation of the said Day.*

¶ *De Acte des Parlements, gemaakt in het twaalfde, en bevestigt in het dertiende jaar van Koning Karel de II. tot het jaarlyks waarneemen van den 29. dag van Mey, als een openbaare Dankdag, zal in den Morgendienst, strak na het Niceens Geloof openbaarlyk in alle Kerken worden afgelezen op de Zondag, naast voor de negen en twintigste van Mey gaande, en als dan kennisse worden gegeven van deszelfs behoortlyke onderhoudinge.*

¶ *The service shall be the same with the usual Office for Holy days; except where it is in this Office otherwise appointed.*

¶ *De dienst zal dezelve zyn als gebruikelyk is op H. Dagen, uitgezondert waar het in dezen anders is geordonneert.*

¶ *If this day shall happen to be Ascension-day, or Whitsunday, the Collects of the Office are to be added to the Offices of those Festivals in their proper places; And if it shall happen to be Monday or Tuesday in Whitsun-week, or Trinity Sunday, the proper Psalms here appointed for this Day, instead of those of ordinary course, shall be also used, and the Collects added as before; And in all these cases the rest of this Office shall be omitted, but if it shall happen to be any other Sunday, this whole Office shall be used, as it followeth, entirely. And what Festival soever shall happen to fall upon this solemn Day of Thanksgiving, the following Hymn appointed in stead of Venite, exultemus shall be constantly used.*

¶ *By al dien deze dag mogt komen op Hemelvaartsdag of Pinkster, zo zullen de eigen Gebeden van deze Dag, by die van de Feestdagen in haar eigen plaatsen gevoegt worden als vooren; En het overige des Diensts dezes dag zal overgeslagen worden. Doch indien deze dag op eenige andere Zondag valt, zo zal deze geheele Dienst gebruikt worden, als die hier volgt in zyn geheel. Wat Feestdagen ook op deze plechtige Dankdag mogten vallen*

zal evenwel de volgende Lofzang in plaatze van, *Komt laat ons den Heere vrolyk zingen*, &c. gebruikt worden.

¶ *Morning Prayer shall begin with these Sentences.*

TO the Lord our God belong mercies and forgivenesses, though we have rebelled against him: neither have we obeyed the voice of the Lord our God, to walk in his laws which he set before us. *Dan. ix. 9, 10.*

It is of the Lords mercies that we were not consumed: because his compassions fail not. *Lam. iii. 22.*

¶ *Instead of Venite, exultemus, shall be said or sung this Hymn following; One Verse by the Priest, and another by the Clerk and People.*

MY song shall be always of the loving kindness of the Lord: with my mouth will I ever be shewing forth his truth from one generation to another. *Psal. lxxxix. 1.*

The merciful and gracious Lord hath so done his marvellous works: that they ought to be had in remembrance. Psal. cxi. 4.

Who can expresse the noble acts of the Lord: or shew forth all his praise? *Psal. cvi. 2.*

The works of the Lord are great: sought out of all them that have pleasure therein. Psal. cxi. 2.

The Lord setteth up the meek: and bringeth the ungodly down to the ground. *Psal. cxlvii. 6.*

The Lord executeth righteousness and judgment: for all them that are oppressed with wrong. Psal. ciii. 6.

For he will not always be chiding: neither keepeth he his anger for ever. *verse 9.*

He hath not dealt with us after our sins: nor rewarded us according to our wickedness. vers. 10.

For look how high the heaven is in comparison of the earth: so great is his mercy toward them that fear him. *verse 11.*

¶ De Morgen Dienst zal beginnen met deze Spreuken.

In den Heere onze God zyn de Barmhertigheden ende vergevingen/ alhoewel wy tegen Hem gerebelleert hebben. Ende wy hebben de stemme des Heeren onzes Gods niet gehoozzaamt/ dat wy in Zyne Wetten wandelen zouden/ die Hy gegeven heeft booz onze aangezigten.

Het zyn de goedertierenheden des Heeren/ dat wy niet verniet en zyn/ en dat zyne barmhertigheden geen einde hebben. *Klaagl. 3. 22.*

¶ In plaatze van, *Komt laat ons den Heere vrolyk zingen*, &c. zal deze Lofzang volgen, het eene vers by den Dienaar, het andere by de Klerk en het volk.

Ik zal de goedertierenheden des Heeren eeuwiglyk zingen: Ik zal uwte waarheid met mynen monde bekend maken van geslagte tot geslagte.

Hy heeft zyne wonderen een gedagenisse gemaakt, de Heere is genadig en barmhertig.

Wie zal de mogentheden des Heeren uitspreken? Alle Zynen lof verkondigen?

De werken des Heeren zyn groot, zy worden gezogt van alle de gene, die 'er lust in hebben.

De Heere houdt de zagtmoedige staande; De godlooze vernedert Hy tot de aarde toe.

De Heere doet gerechtigheid ende gerichtten allen den genen, die onderdrukt worden.

Want Hy zal niet altoos twisten/ nog eeuwiglyk den toorn behouden.

Hy doet ons niet na onze zonden, ende vergelt ons niet na onze ongerechtigheden.

Want zo hoog de hemel is boven de aarde / is zyne goedertierenheid geweldig over de gene / die Hem horezen.

Yea, like as a father pitieth his own children: even so is the Lord merciful unto them that fear him. verſe 13.

Thou, O God, haſt proved us: thou alſo haſt tried us, even as ſilver iſt tried. Pſal. lxxvi. 9.

Thou ſufferedſt men to ride over our heads, we went through fire and water: but thou haſt brought us out into a wealthy place. verſe 11.

Oh, how great troubles and adverſities haſt thou ſhewed us! and yet didſt thou turn and reſreſh us: yea, and broughteſt us from the deep of the earth again. Pſal. lxxi. 18.

Thou didſt remember us in our low eſtate, and redeem us from our enemies: for thy mercy endureth for ever. Pſalm cxxxvi. 23, 24.

Lord thou art become gracious unto thy land: thou haſt turned away the captivity of Jacob. Pſal. lxxxv. 1.

God hath ſhewed us his goodneſs plentifully: and God hath let us ſee our deſire upon our enemies. Pſal. lix. 10.

They are brought down and fallen: but we are riſen and ſtand upright. Pſal. xx. 8.

There are they fallen, all that work wickedneſs: they are caſt down, and ſhall not be able to ſtand. Pſal. xxxvi. 12.

The Lord hath been mindful of us, and he ſhall bleſs us: even he ſhall bleſs the houſe of Iſrael, he ſhall bleſs the houſe of Aaron. Pſal. cxv. 12.

He ſhall bleſs them that fear the Lord: both ſmall and great. ver. 13.

O that men would therefore praiſe the Lord for his goodneſs: and declare the wonders that he doth for the children of men! Pſal. cvii. 21.

That they would offer unto him the ſacrifice of thanksgiving: and tell out his works with gladneſs. ver. 22.

And not hide them from the children of the generation to come: but ſhew the honour of the Lord, his mighty and wonderful works that he

Ja gelyk hem een Vader ontfermt over de kinderen, zo ontfermt Hem de Heere over de gene die Hem vreezen.

Gy hebt ons beproeft / O God / Gy hebt ons geloutert / gelyk men het zilver loutert.

Gy had den menſche op ons hoofd doen ryden, wy waren in 't vuur ende in 't water gekomen, maar Gy hebt ons uitgevoert in een overvloeiende ververſchinge.

Gy hebt ons beele benaantwotheden en kinaaden doen zien / nochtans maakte Gy ons weder lebendig / en haalde ons weder op uit de afgronden der aarde.

Gy hebt aan ons gedacht in onze drigheid, Gy hebt ons onze tegenpartyders ontruikt, want uwe goedertierenheid is in der eeuwigheid.

Heere / Gy zyt uwen lande gunſtig geweest / Gy hebt de gevangeneſſe Jacobs gelwend.

De God onzer goedertierenheid is ons voorgekomen, God heeft my op myne verſpieders doen zien.

Zy hebben zig gekromt en zyn geballen / maar wy zyn gerezen en ſtaande gebleven.

Aldaar zyn de werkers der ongerechtigheid gevallen, zy zyn nedergeſtooten, ende konnen niet weder opſtaan.

De Heere is onzer gedachtig geweest / Hy zal zegenen / Hy zal 't huis Iſraels zegenen / Hy zal 't huis Aarons zegenen.

Hy zal zegenen die den Heere vreezen, de kleine met de groote.

O datze vooz den Heere zyne goedertierenheid loben / en zyne wonderwerken vooz de kinderen der menſchen.

Ende datze Loſoffer en offeren, en met gejuich zyne werken vertellen.

En 't niet verbergen vooz hare kinderen / vooz 't nabolgende geſlagte / vertellende de loſſykheden der Heeren ende zyne ſterkheid / ende

hark

Herstel der Koninglyke Familie.

339

hath done. *Pfal. lxxviii. 4.*

That our posterity may also know them, and the children that are yet unborn: and not be as their forefathers, a faithless and stubborn generation. ver. 6, 9.

Give thanks, O Israel, unto God the Lord, in the congregations: from the ground of the heart. *Pfal. lxxviii. 26.*

Praised be the Lord daily: even the God who helpeth us, and poureth his benefits upon us. ver. 19.

O let the wickedness of the wicked come to an end: but establish thou the righteous. *Pfal. vii. 9.*

Let all those that seek thee, be joyful and glad in thee: and let all such as love thy salvation, say always, The Lord be praised. Psal. xl. 19.

Glory be to the Father, &c.
As it was in the beginning, &c.

¶ Proper Psalms.

CXXIV, CXXVI, CXXIX, CXVIII.

¶ Proper Lessons.

The first, 2 Sam. 19. ver. 9. or Numb. 15. Te Deum.

The second. The Epistle of Saint Jude.
Jubilate Deo.

¶ The Suffrages next after the Creed shall stand thus.

Priest. O Lord, shew thy mercy upon us.

Answer. And grant us thy salvation.

Priest. O Lord, save the Queen.

Ans. Who putteth her trust in thee.

Priest. Send her help from thy holy place.

Answer. And evermore mightily defend her.

Priest. Let her enemies have no advantage against her.

Answer. Let not the wicked approach to hurt her.

Priest. Endue thy Ministers with righteousness.

Answer. And make thy chosen people joyful.

Priest. Give peace in our time, O Lord.

zyne wonderen / die Hy gedaan heeft.

Op dat ook het navolgende geslachte die weeten zou, de kinderen, die gebooren zouden worden; en niet zyn als hare vaders, een wederhoorig en wederpannig geslachte.

Hoofst God de Heere / O Israel / in de gemeentens / uit grond uwzer herte.

Geloofst zy de Heere, dag by dag overlaad Hy ons, die God is onze zaligheid.

Laat dog de boosheid der godloozen een einde neemen / maakt bevestigst de rechtvaardigen.

Laat in U vrolyk en verblyd zyn alle die U zoeken, laat de liefhebbers uwes heils geduriglyk zeggen, de Heere zy groot gemaakt.

Eere zy den Vader / &c.

Alshet was in den beginne, &c.

¶ Bezondere Psalmen, 124. 126.

129. 118.

¶ Bezondere Lessen.

De Eerste 2 Sam. 19. u. 9. of Numer. 15. Wy loven U, O God, &c.

Tweede Lesse, den Brief van Judas. Gy gantsche aarde juicht, &c.

¶ De Tegenstemmen na het Geloof zullen deze zyn:

Dienaar. O Heere / toond ons uwte barmhertigheid!

Antw. En geeft ons uw heil.

Dienaar. O Heere / bewaard de Koningin.

Antw. Die Haar vertrouwen op U steld.

Dienaar. Zend haar hulpe uit uwten H. Throon.

Antw. En bescherm Haar altyd krachtelyk.

Dienaar. Laat haare vyanden geen boosdeel op haar behalen!

Antw. En laat de godlooze niet naken om Haar te beschadigen.

Dienaar. Bekleed uwte Dienaren met rechtvaardigheid!

Antw. En laat uw uitverkooren volk zig verheugen.

Dienaar. Geest vrede / O Heere / in onze dagen!

Answer.

Answer. *Because there is none other that fighteth for us, but only thou, O God.*

Priest. Be unto us, O Lord, a strong tower.

Answer. *From the face of our enemies.*

Priest. O Lord hear our prayer.

Answer. *And let our cry come unto thee.*

¶ In stead of the first Collect at Morning Prayer, shall these two which follow be used.

O Almighty God, who art a strong Tower of Defence unto thy servants against the face of their Enemies; We yield thee praise and thanks for the wonderful deliverance of these Kingdoms from THE GREAT REBELLION, and all the Miseries and Oppressions consequent thereupon, under which they had so long groaned. We acknowledge it thy goodness that we were not utterly delivered over as a prey unto them: Beseeching thee still to continue such thy Mercies towards us; that all the world may know that thou art our Saviour and mighty Deliverer, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

O Lord God of our salvation, who hast been exceedingly gracious unto this Land, and by thy miraculous Providence didst deliver us out of our miserable Confusions, by restoring to us, and to his own just and undoubted Rights, our then most gracious Sovereign Lord, thy servant King Charles the Second, (notwithstanding all the power and malice of his Enemies) and by placing him in the Throne of these kingdoms; thereby restoring also unto us the publick and free profession of thy true Religion and Worship, together with our former peace and prosperity, to the great comfort and joy of our hearts: We are here now before thee,

Antw. Dewyle niemand anders voor ons stryd, dan gy alleen, O God!

Dienaar. *Weeft ons / O Heere/ een sterken toeblyt!*

Antw. Voor het aangezichte onzer vyanden.

Dienaar. *O Heere/ hoor ons Gebed!*

Antw. En laat ons roepen tot U komen.

¶ In plaats van het eerste Gebed van den dag in den Morgendienst, zullen deze twee gebruikt worden.

O Almagtige God / die ulve Dienaaren een sterke toeblyt van bescherminge zyt tegens het aangezichte haarer vyanden / wy wyzen en danken U dooz de wonderlike berlossinge dezer drie Koningryken / van die GROOTE REBELLIE, en alle de elenden en verdrukkingen / die dezelve nasleepte / onder welke zy zo lange gezugt hadden. Wy erkennen / dat het ulve goedertierenheid is / dat wy ten eenemaal niet zyn overgegeven geweest aan haar tot een roof; en wy smeeken U / dat Gy ulve barmhertigheden als nog over ons wilt strecken / op dat de gantsche wereld wete dat Gy onzen Verlosser en magtigen Beschryder zyt / dooz Jesus Christus onzen Heere / Amen.

O Heere / God onzer zaligheid die by uitnemendheid dezer Lande gunstig zyt geweest / en dooz ulve wonderbare barmhertigheid onz hebt verlost van onze elendige verdrukkingen / dooz onzen toen genaden Souverein / Koning Karel de II (niet tegenstaande al de magt en boosheid zynner vyanden) onder onsen twyffelbare rechten te herstellen / ons hem op de Thoon dezes Koningryks te plaatsen; Ons daar mede ook weder gunnende zo de openbare Godsdienst en Eere / als onze doozgebreede en boospoed / tot troost en blydschap onzer herten; Wy zyn hier

with all due thankfulnes, to acknowledge thine unspeakable goodness herein, as upon this day, shewed unto us, and to offer up our sacrifice of praise for the same, unto thy great and glorious Name: humbly beseeching thee to accept this our unfeigned though unworthy Oblation of our selves: Vowing all holy Obedience in thought, word and work; unto thy divine Majesty; and promising in thee and for thee all loyal and dutiful Allegiance to thine Anointed Servant now set over us, and to her Heirs after her; Whom we beseech thee to bless with all increase of Grace, Honour and Happines in this world, and to crown her with Immortality and Glory in the world to come, for Jesus Christ his sake, our only Lord and Saviour. Amen.

nu met alle behoorlyke dankbaarheid voor uwe aanschyn om uwe onnoemlyke goedheid/ hier in ons op deze dag betoond/ te erkennen/ en daar voor op te offeren onze offerande van lof aan uwen grooten en heerlyken Naam / smeekende ootmoediglyk / dat het U gelieve deze onze ongebeinsde / hoe wel onwaardige offerande onzes zelfs/ aan te neemen: Belovende alle heilige gehoorzaamheid aan uwe Goddelyke Majesteit in gedachten/ woorden en werken/ en in U en om uwent wille alle onderdanige en getrouwe verbintenisse aan uwe Gezalfde Dienstvaagd, nu over ons gesteld / en aan Haare Erfgenamen na Haar! Wy bidden U / dat Gy haar alle wild zegenen met aanwas van genade / eere en geluk in deze / en met onsterfelijkheid en heerlykheid te kroonen in de toekomende waereld/ om Jesus Christus wille / onzen eenigen Heere en Zaligmaker / Amen.

In the end of the Litany (which shall always this day be used) after the Collect, [We humbly beseech thee, O Father, &c.] shall this be said which next followeth.

Almighty God, who hast in all ages shewed forth thy power and mercy in the miraculous and glorious Deliverances of thy Church, and the protection of righteous and religious Kings and States; professing thy holy and eternal Truth, from the malicious Conspiracies, and wicked practices of all their enemies: We commend unto thee from the very bottom of our hearts unfeigned thanks and praise, as for thy many great and publick Mercies, so especially for that signal and wonderful Deliverance by thy wise and good providence, as upon this day, completed and vouchsafed to our then most gracious Sovereign King Charles the Second, and the Royal Family: And in them joined with them to this whole Church and State, and all Orders and De-

¶ Op het einde der Litanie, (die altyd op deze dag zal gelezen worden) na het Gebed, Wy bidden U, O Vader, &c. zal het volgende gezegt worden.

Almachtige God/ die door alle eeuwen uwe kracht en goedertierenheid hebt doen zien in de wonderbaare en genadige verlossingen uwer Kerke/ en in rechtvaardige en godsdienstige Koningen en Staten/ uwe heilige en eeuwige Waarheid helpdende / tegen de kwaadaardige zaenzweeringen/ en godlooze listen aller harer vyanden te beschermen; Uit grond onzer herten zeggen wy U ongebeinsdelyk lof en dank/ gelyk voor uwe zo veel groote en openbaare weldaaden/ zo in 't bezonder voor die krachtige en wonderlyke verlossinge onzer/ van onnatuurlyke Trebellie/ rooflust en dwingelandy van godlooze en woede menschen/ en van die droeve verwering en rampspoed/ daar op volgende / door uwe wyze en goede voorzienigheid op dezen dag

grees of men in both, from the unnatural Rebellion, Usurpation and Tyranny of ungodly and cruel men, and from the sad confusions and ruine there upon ensuing. From all these, O gracious and merciful Lord God, not our merit, but thy mercy; not our foresight, but thy providence; not our own arm, but thy right hand, and thine arm, and the light of thy countenance did rescue and deliver us; even because thou hadst a favour unto us. And therefore not unto us, O Lord, not unto us, but unto thy Name be ascribed all honour, glory and praise, with most humble and hearty thanks, in all Churches of the Saints: Even so blessed be the Lord our God, who alone doth wondrous things; And blessed be the Name of his Majesty for ever, through Jesus Christ our Lord and Saviour. Amen.

In the Communion-Service, immediately before the reading of the Epistle, shall these two Collects be used, instead of the Collect for the Queen, and the Collect of the Day.

O Almighty God; who art a strong Tower of Defence unto thy servants against the face of their enemies; We yield thee praise and thanks for the wonderful deliverance of these Kingdoms from THE GREAT REBELLION, and all the miseries and oppressions consequent thereupon, under which they had so long groan'd. We acknowledge it thy goodness, that we were not utterly delivered over as a prey unto them: Beseeching thee still to continue such thy Mercies towards us; that all the World may know that thou art our Saviour and mighty Deliverer, through Jesus Christ our Lord. Amen.

aan onzen toen genadigen Souverein Koning Karel de II. en 't gantsche Koninglyke huis toegebracht en gewaardigt / en in en met Haar aan ulwe gantsche Kerk en Staat / alle ordren en waardigheden van menschen in die beide. O genadige en barmhertige Heere God / niet onze verdienste / maar ulwe genade / niet onze voorzigt / maar ulwe voorzigtigheid / niet onze eigen arm / maar ulwe Rechterhand en ulwen Arm / en 't licht ulwes aanschyns is 't / die ons van alle deze bezwyde en verlost / alleen om dat Gy onzer gunstig was. En daarom / O Heere / niet ons / niet ons / maar ulwe Naame yn alleen toegeschreven alle eere / heerlykheid en yys / met hertelyke en nedrige dankzeggingen in alle gemeenten der heiligen. Ja gedankt yn zo de Heere onze God / die alleen groote wonderen doet / Engeprezen yn de Naame Ypner Majesteit door altoos / door Jesus Christus onzen Heer en Zaligmaker / Amen.

In de Dienst van 't H. Avondmaal, zullen even voor het leezen der Zendbrief, in plaats van 't Gebed voor de Koningin, en dat van den dag, deze twe Gebeden gebruikt worden.

O Almachtige God / die ulwe Dienaaren een sterke toeblyng van bescherminge yst tegens het aangezichte haarer vyanden / Wy yprezen en danken U door de wonderlyke verlossinge dezer drie Koningryken van DIE GROOTE REBELLIE en alle de elenden en verdrukkingen / die dezelve nasleepte / onder welke yn so lange gezugt hadden. Wy erkennen dat het ulwe goedertierenheid is / dat wy ten eenemaal niet yn overgegeven geweest aan haar tot een roof en wy smeeken U / dat Gy ulwe barmhertigheden als noch over ons wilt strekken / op dat de gantsche waereld weete / dat Gy onzen Verlosser en machtigen bezynder yst / door Jesus Christus onzen Heere / Amen.

O Lord

O Lord God of our salvation, who hast been exceedingly gracious unto this land, and by thy miraculous Providence didst deliver us out of our miserable Confusions, by restoring to us, and to his own just and undoubted Rights, our then most gracious Sovereign Lord, thy Servant King *Charles the Second*, (notwithstanding all the power and malice of his enemies) and by placing him in the Throne of these Kingdoms; thereby restoring also unto us the publick and free Profession of thy true Religion and Worship, together with our former peace and prosperity, to the great comfort and joy of our hearts: We are here now before thee, with all due thankfulness, to acknowledge thine unspeakable goodness herein, as upon this day shewed unto us, and to offer up our sacrifice of praise for the same, unto thy great and glorious Name; humbly beseeching thee to accept this our unfeigned though unworthy oblation of our selves: Vowing all holy obedience in Thought, Word and Work, unto thy Divine Majesty; and promising in thee and for thee all loyal and dutiful Allegiance to thine Anointed Servant now set over us, and to her Heirs after her: Whom we beseech thee to blefs with all increase of grace, honour and happiness in this world; and to crown her with immortality and glory in the world to come, for Jesus Christ his sake, our only Lord and Saviour. *Amen.*

¶ *The Epistle, 1 S. Pet. II. 11--17.*

¶ *The Gospel. S. Matth. XXII. 16--22.*

¶ *In the Offertory shall this Sentence be read.*

Not every one that saith unto me, Lord, Lord, shall enter into the kingdom of heaven; but he that doth

O Heere / God onzer Zaligheid / die by uitnemenheid dezen Lande gunstig zyt geweest / en dooz utwe wonderbare boozzienigheid onst hebt verlost van onze elendige verwerringen / dooz onzen toen genadigen Souverein / Koning Karel de II. (niet tegenstaande al de macht en boosheid zyner byanden) onder onst en in zyn eigen rechtbeerdige en onroepfelbare rechten te herstellen / en hem op de Thoon dezes Koningryks te plaatsen; Onst daar mede ook weder gunnende zo de openbare en byze helpdenisse utwer ware Godsdiens en Eere / als onze boorige vrede en boozspoed / tot troost en blydschap onzer herten; Wy zyn hier nu met alle behoozlyke dankbaarheid booz utw aanschyn om utwe onmoemlyke goedheid / hier in onst op deze dag betoond / te erkennen / en daar booz op te offeren onze offerande van lof aan utwengrootten en heerlyken Naam / sinekende ootmoediglyk / dat het U gelieue deze onze ongebeinsde / hoetwel onwaardige offerande onzes zelfs / aan te neemen; Belovende alle heilige gehoozzaamheid aan utwe Goddelyke Majesteit in gedachten / woorden en werken / en in U / en om utwent wille alle onderdanige en getrouwe verbintenisse aan utwe Gezalsde Dienstmaagd, nu ober onst gesteld / en aan Haare Erfgenaamen na Haar! Wy bidden U / dat Gy Haar alle wuld zegenen met aanwas van genade / eere en geluk in deze / en met onsterfelykheid en heerlykheid te kroonen in de toekomstende waereld / om Jesus Christus wille / onzeneenigen Heere en Zaligmaker / Amen.

¶ *De Zendbrief, 1 Pet. 2. 11--17.*

¶ *Het Evangelie, Matth. 22. 16--22.*

¶ *In het offeren zal deze Spreuke gelezen worden.*

Niet een iegelyk / die tot My zegt / Heere Heere / en zal ingaan in het Koningryke der hemelen / maar the

the will of my Father which is in heaven. *S. Matth. 7. 21.*

¶ *After the Prayer [For the whole state of Christs Church, &c.] this Collect following shall be used.*

A Almighty God and heavenly Father, who of thine infinite and unspeakable goodness towards us, didst in a most extraordinary and wonderful manner disappoint and overthrow the wicked Designs of those traitorous, heady and high-minded men, who under the pretence of Religion, and thy most holy Name, had contrived, and well-nigh effected the utter destruction of this Church and Kingdom: As we do this Day most heartily and devoutly adore and magnifie thy glorious Name for this thine infinite gracious goodness already vouchsafed to us; so we most humbly beseech thee to continue thy grace and favour towards us, hiding and covering us under the shadow of thy wings, that no such dismal calamity may ever again fall upon us. To this end send forth thy light and thy truth, for the discovery of these depths of Satan; this mystery of iniquity. Infatuate and defeat all the secret counsels of the ungodly. Abate their pride, assuage their malice, and confound their devices. Strengthen the hands of our gracious Sovereign Queen ANNE, and all that are put in Authority under her, with Judgment and Justice, to cut off all such workers of iniquity, as turn Religion into Rebellion, and Faith into Faction; that they may never again prevail against us, nor triumph in the ruin of the Monarchy and thy Church among us. Protect and defend our Sovereign Lady the Queen, with the whole Royal Family, from all Treasons and Conspiracies. Be unto her an Helmet of Salvation, and a strong Tower of Defence against the face of all her enemies. As for those that are implacable, clothe them

die daar doet de wille Myns Vaders / Die in de hemelen is / *Matth. 7. 21.*

¶ Na het Gebed (*Voor de algemeene Staat der Kerke Christi &c.*) zal dit Sluitgebed volgen.

A Almachtige God en hemelsche Vader / Die na utwe oneindige en onuitsprekelyke goedertierenheid t'onswaarts / op een ongetwoone en wonderbaare wyze / de godlooze aanslagen verpdelde en om verre wierp van die verradersche / wzebelige en hoogmoedige menschen / welke onder voorzegen van Godsdiens en utwen allerheiligsten Naam / de geheele uitroefing van deze kerk en dit Koninkryk hadden gesmeed en by na te weeg gebzagt; Gelyk als wy op deze dag utwen heerlyken Naame hoorz deze utwe oneindige en genadige goedgunstigheid / die Gy ons reeds betweezen hebt / van hertenen ootmoediglyk eeren en groot maken / zo smeeken wy u op het nedzigste met utwe genade en gunste onder ons te willen volhardden / ons te beschutten en te bedekken onder de beschaduwten utwer bleugelen / op dat zodanig een dzoer ramp ons nooit weder overballe. Zend ten dien einde over ons utw Licht en utwe waarheid / op dat deze diepten des Satans / deze verbozgenheid der ongerechtigheid / ontdekt mogen werden. Verpdelen bzeng te niet alle de geheime raadslagen der Godvergetene: Verneeder haare hoogmoed / stilt haare boosheid en vernietigt haare ondernemingen. Sterkt de handen van onze genadige Souverein / de Koninginne ANNA, en alle der gener / die onder Haar in eenig gezag gesteld zyn / met rechtveerdigheid en oordeel / om alle zodanige werkers der ongerechtigheid / die Godsdiens in Ket ellie / en geloobe in factie verkeerren / afte supden / op dat zy nimmer tegens ons wederom vermogen / of zegenpaalen onder ons in 't verderf van 't Ryk en kerk. Behoed en bes

with

with
her
Crow
are th
Pastu
ever
forth
gener
only
with
Holy
throu
end.

O
in the
Colleges
chester
minion

Give
th

H
republi
dale en
Hallen
Winchest
eland,

Gegen
Ja

Herstel der Koninglyke Familie.

345

with shame and confusion, but upon her self and her posterity let the Crown for ever flourish. So wethat are thy people, and the sheep of thy Pasture, shall give thee thanks for ever, and will always be shewing forth thy praise from generation to generation, through Jesus Christ our only Saviour and Redeemer; to whom with thee, O Father, and God the Holy Ghost, be glory in the Church throughout all ages, world without end. Amen.

scherm onze Souverein / de Konin-
gine nevens het gantsche Koningly-
ke Huis voór alle verraderen en sa-
menzweeringen. Weest Haar een
Hooft der Zaligheid / en een ster-
ke toelucht van bezpdingen / tegen
het aangezichte van alle haare vyan-
den. Wat aangaat die gene / die on-
berzoenlyk zyn / bekleedze met
schaamte en schande / maar laat de
Kroon voór altoos op Haare Maje-
steit en Haare nazaten bloeijen. Zo
zullen wy uwe volken de schapen uwer
weide u voór altoos danken / en
uwen roem vertellen van geslachte
tot geslachte / door Jesus Christus /
onzen eenigen Zaligmaker en Ver-
losser / Wien nevens u / O Vader
en God de H. Geest zy heerlykheid
in alle gemeenten tot in eenwigheid /
Amen.

ANNE R.

Our Will and Pleasure is, That the Form of Prayer with Thanksgiving for the Eighth Day of March, be forthwith Printed and Published, and be used yearly on the said Day, in all Cathedral and Collegiate Churches and Chapels, in all Chapels of Colleges and Halls within both Our Universities, and of our Colleges of Eaton and Winchester, and in all Parish-Churches and Chapels within our Kingdoms of England, Dominion of Wales, and Town of Berwick upon Tweed.

Given at Our Court at St. James, the Seventh Day of February, 170³ In
the Second Year of Our Reign. 4.

By Her Majesties Command,

Nottingham.

ANNE R.

Et is Onze wil en welbehagen, dat de form van Gebeden met Dankzegginge, op den agtsten dag van Maart, in 't toekomende zal gedrukt, gepubliceert, en jaarlyks gebruikt worden op den gezeiden dag in alle Cathedrale en Collegiale Kerken en Kapellen, in alle Kapellen der Collegien en Hallen, in beide Onze Universiteiten, en van Onze Collegien van Eaton en Winchester, en in alle Parochiale Kerken en Kapellen in ons Koningryk van Engeland, Heerschappye van Wales, en Stad Berwick op de Tweed.

Gegeven in ons Hof tot St. James, den zevenden February, 170³ in 't tweede
Jaar Onzer Regeeringe. 4.

By Haare Majesteits Order,

Nottingham.

M m

A

At the HEALING.
Op de GENEZING.

PRevent us, O Lord, in all our doings, with thy most gracious favour, and further us with thy continual help, that in all our works begun, continued, and ended in thee, we may glorify thy holy Name, and finally by thy mercy obtain everlasting life, through Jesus Christ our Lord.
Amen.

The Holy Gospel is written in the 16th Chapter of Saint Mark, beginning at the 14th Verse.

JESUS appeared unto the Eleven as they sat at meat, and upbraided them with their unbelief and hardness of heart, because they believed not them which had seen him after he was risen. And he said unto them, Go ye into all the world, and preach the Gospel to every creature. He that believeth and is baptized, shall be saved; but he that believeth not, shall be damned. And these signs shall follow them that believe; In my Name they shall cast out devils, they shall speak with new tongues, they shall take up serpents, and if they drink any deadly thing, it shall not hurt them; *They shall lay their hands on the sick, and they shall recover.* So then after the Lord had spoken unto them, he was received up into heaven, and sat on the right hand of God. And they went forth and preached every where, the Lord working with them, and confirming the word with signs following.

Let us pray.

Lord, have mercy upon us.

Christ, have mercy upon us.

Lord, have mercy upon us.

OUr Father, which art in Heaven;
Hallowed be thy Name. Thy

Verkoemt / O Heere / onze wer-
kingen door ulwe genadigste
gunste / en vervolgd die door ulwe ge-
duurige hulpe / op dat in alle onze
handelingen / door U begonnen / ver-
volgd en ten einde gebracht werden /
by ulwe Hoogheilige Naame mogen
verheerlijken / en ten laafsten door
ulwe goedertierenheid de eeuwige
duurende blygde genieten / door
Jesus Christus onzen Heere / Amen.

Het H. Evangelie is geschreven
in 't 16. Kapittel van St. Markus
beginnende op 't 14. vers.

JESUS is geopenbaard aan de El-
ven daar zy aanzaten / en berouwen
hen hare ongeloofigheid en hardig-
heid der harten / om dat zy niet geloof-
den hadden den geenen / die hem gezien
hadden / na dat Hy opgestaan was.
En Hy zeide tot haar / Gaat henen in
de geheele wereld / predikt het Evan-
gelium allen creaturen. Die geloof
zal hebben / en gedoopt zal zyn / zal
lijg worden: maar die niet zal geloof
hebben / zal verdoemt worden. En den
geenen die geloof zullen hebben / zullen
deze tekenen volgen: In mynen name
zullen zy duibelen uitwerpen: men
mensche tongen zullen zy spreken:
Slangen zullen zy opnemen: en al
is 't dat zy iet doodelyks zullen drin-
ken / dat zal haar niet schaden. Op
kranke zullen zy de handen leggen
en zy zullen gezond worden. De
Heere dan na dat Hy tot haar ge-
sproken hadde / is opgenomen in den
hemel / en is gezeten aan de rechter
hand Gods. En zy uittgegaan zyn
predikten over al / en de Heere wer-
mede / en bevestigde het woord door
tekenen die daar op volgden / Amen.

Laat ons bidden.

Heere / onfermt U onzer.

Christe, onfermt U onzer.

Heere / onfermt U onzer.

Onze Vader / die in de He-
melen zyt / Wien Naam we-
king

kingdom come. Thy will be done in earth, As it is in heaven. Give us this day our daily bread: And forgive us our trespasses, As we forgive them that trespass against us: And lead us not into temptation; But deliver us from evil: For thine is the kingdom, The power and the glory, For ever and ever. Amen.

Then shall the infirm Persons, one by one, be presented to the Queen upon their Knees, and as every one is presented, and while the Queen is laying Her Hands upon them, and putting the Gold about their Necks, the Chaplain that officiates, turning himself to Her Majesty, shall say these words following.

God give a Blessing to this Work; And grant that these sick Persons, to whom the Queen lays her Hands, may recover, through Jesus Christ our Lord.

After all have been presented, the Chaplain shall say, *

Vers. O Lord, save thy servants.

Resp. Who put their trust in thee.

Vers. Send them help from thy holy ce.

Resp. And evermore mightily defend

Vers. Help us, O God of our Salvation.

Resp. And for the glory of thy Name, over us, and be merciful unto us sinners, thy Names sake.

Vers. O Lord, hear our prayers.

Resp. And let our cry come unto thee.

Let us pray.

O Almighty God, who art the giver of all health, and the aid to them that seek to thee for succour,

These Answers are to be made by them come to be Healed.

de geheilligt. **W**ie Koninkryke home. **W**ien wille geschiede gelyk in den hemel/ also ook op der aarden. **O**ns dagelyks brood geest ons heden. **E**nde vergeeft ons onze schulden/ gelyk ook wy vergeben onze schuldenaren. **E**nde en leid ons niet in verzoeking/ maar verlost ons van den boozen. **W**ant u is het Koninkryke/ en de kracht/ en de heerlykheid/ in der eeuwigheid/ Amen.

Dan zullen de zieke personen een voor een op haar knien voor de Koninginne gesteld worden, en terwyl de Koninginne haar handen op haar legt, en 't goud om hare halzen doet, zal den Kapellaan, den dienst doende, hemzelven keerende tot Haare Majesteit, deze volgende woorden spreken.

God zegene dit werk/ en verleene dat deze zieke personen, op wie de Koninginne haare handen legt, mogen gezond worden/ door Jesus Christus onzen Heere.

Na datze alle voorgesteld zullen zyn, zal den Kapellaan zeggen, *

Vers. **O** Heere/ bewaard uwe Dienaars.

Antw. Die haar vertrouwen op U stellen.

Vers. **W**end haar hulpe uit uw den **H. Throon.**

Antw. En bescherm haar altyd kragtelyk.

Vers. **H**elpt ons/ **O** God/ onzer zandigheid.

Antw. En om de eere uwer Naams verlost ons; en zyt ons zondaaren genadig om uwer Naams wille.

Vers. **O** Heere/ hoor onze gebeden.

Antw. En laat ons geroep tot U komen.

Laat ons bidden.

O Almagtige God/ die den geber zyt van alle gezondheid/ en den helper der geener/ die haren toe-

M m 2
* Deze antwoorden moeten gedaan worden by die geene, welke komen om genezen te worden.

we call upon thee for thy help and goodness mercifully to be shewed upon these thy servants, that they being healed of their infirmities, may give thanks unto thee in thy holy Church, through Jesus Christ our Lord. *Amen.*

¶ *Then the Chaplain, standing with his face towards them that come to be healed, shall say,*

THe Almighty Lord, who is a most strong tower to all them that put their trust in him, to whom all things in heaven, in earth, and under the earth, do bow and obey; be now, and evermore your defence, and make you know and feel, that there is none other Name under heaven given to man, in whom, and through whom you may receive health and salvation, but only the Name of our Lord Jesus Christ. *Amen.*

THe grace of our Lord Jesus Christ, and the love of God, and the fellowship of the Holy Ghost be with us all evermore. *Amen.*

blugt tot u neemen/ wy aantoep
u om uwe hulpe en goedheid gena
diglyk te betoppen aan deze uw
dienaren/ dat zy genezen zynde van
haare kwalen/ u mogen dankzeg
gingen doen in uwe H. Kerk/ door
Jesus Christus onzen Heere/ Amen
¶ Dan zal den Kapellaan, staand
met zyn aangezicht na de geene die
komen om genezen te worden
zeggen.

DEn Almagtigen God/ die en
sterke tooren is den genen/ die
haar vertroutwen op hem stellen/ door
wien alle dingen in hemel/ op aar
de/ en onder der aarde zig buigen
gehoorzamen/ zy nu en t'aller tyt
uwe bescherming/ en doe u kennende
voelen/ dat er geen andere Naam
onder den Hemel den mensche gege
bent is/ in/ en door welke gy gene
zinge en zaligheid ontfangen kon
dan alleen den Naam van onzen He
re Jesus Christus/ Amen.

DE genade onzes Heeren Je
suzi/ en de liefde Gods
en de gemeenschap des H. Geestes
zy altoos met ons alle/ Amen.

ARTICLES of RELIGION.

GELOOFS-PUNCTEN der ENGELSE KERK.

I. Of Faith in the Holy Trinity.

THere is but one living and true God, everlasting, without body, parts, or passions; of infinite power, wisdom and goodness, the maker and preserver of all things both visible and invisible. And in unity of this Godhead there be three Persons of one substance, power and eternity; the Father, the Son, and the Holy Ghost.

II. Of the Word or Son of God, which was made very Man.

THe Son, which is the Word of the Father, begotten from ever
lasting of the Father, the very and

I. Van het Geloove in de H. D. Eenheid.

Dar is maar een eenige le
den eeuwige God/ zonder li
chaam/ deelen/ en hartstogten;
zittende een oneindige magt/ wi
heid/ en goedheid/ den Schepper
Behouder van alle zienslyke en on
lyke dingen. In de Eenheid de
Godheid zyn drie Persoonen/ be
tende het zelve wezen/ magt en
wigheid: De Vader/ de Zoon/
de H. Geest.

II. Van het Woord Gods, of zyn Zoon, welke een waaragtig Man is geworden.

DE Zoon/ welke is het Wo
des Vaders/ van eeuwige
van den Vader gegeneert/ de wa

mal God, of one substance with the Father, took mans nature in the womb of the blessed Virgin, of her substance: so that two whole and perfect natures, that is to say, the Godhead and Manhood, were joyntly together in one Person, never to be divided, whereof is one Christ, very God, and very Man, who truly suffered, was crucified, dead and buried, to reconcile his Father to us, and to be a sacrifice, not only for our original guilt, but also for actual sins of men.

Of the going down of Christ into Hell.

As Christ died for us and was buried; so also is it to be believed, that he went down into Hell.

IV. Of the resurrection of Christ.

Christ did truly rise again from death, and took again his body, with flesh, bones, and all things pertaining to the perfection of mans nature, where with he ascended into Heaven, and there sitteth until he return to judge all men at the last day.

V. Of the Holy Ghost.

The Holy Ghost, Proceeding from the Father and the Son, is of one substance, Majesty and Glory, with the Father, and the Son, very eternal God.

VI. Of the sufficiency of the holy Scriptures for salvation.

Holy Scripture containeth all things necessary to salvation: so that whatsoever is not read therein, nor may be proved thereby, is not to be required of any man, that it should be believed as an Article of the Faith, or be thought requisite or necessary to

agtige en eeuwige God / eenwezig met den Vader / heeft de menschelijke nature aangenomen in den baarsmoeder der gezegende Maagd / en dat twel van hare zelfstandigheid: Zo dat twee geheele Naturen / dat is de Godheid en Mensheid / in een Persoon zyn verenigt geweest om nooit gescheiden te worden / uit welke Eenen Christus spruit / waaraagtig God en waaraagtig Mens / welke waarlyk geleden heeft / is gekruist / gestorven en begraven / ten einde hy den Vader met ons zoude verzoenen / en een offerande zyn niet alleen voor de erfsonde / maar ook voor de daadelyke overtredingen der menschen.

III. Van Christi Nederdalen ter hellen.

Gelyk Christus voor ons gestorven en begraven is geweest / zo moet men ook gelooven / dat hy is neder gedaald ter Helle.

IV. Van Christi Opstanding.

Christus is waarlyk opgestaan van den dooden / en heeft weder aangenomen zyn lichaam / met vleesch en beenen / en alle dingen behoorende tot de volkomenheit van een menschelijke nature / met welke hy is opgebaren ten Hemel / en zit daar tot dat hy wederkome om alle menschen ten jongsten dage te oordeelen.

V. Van den Heiligen Geest.

En Heiligen Geest voortkomende van den Vader en den Zoon / is eenwezig / bezit dezelve Majesteit en Eere met de Vader en den Zoon / zynde waaraagtig en eeuwige God.

VI. Van de Genoegzaamheid der Heiligen Schriften ter Zaligheid.

De Heilige Schrift behelst in zich alles wat tot zaligheid van menschen is / zo dat / al wat daar in niet te lezen is / nog daar mede kan betweezen worden / van niemand kan geboordert worden / het te moeten gelooven als een vereist of een noodzakelyk Ge-

salvation. In the Name of the holy Scripture we do understand those Canonical Books of the Old and New Testament, of whose Authority was never any doubt in the Church.

¶ *Of the Names and Number of the Canonical BOOKS.*

G Enesis,
Exodus,
Leviticus,
Numeri,
Deuteronomium,
Joshua,
Judges,
Ruth,
The 1 Book of Samuel,
The 2 Book of Samuel,
The 1 Book of Kings,
The 2 Book of Kings,
The 1 Book of Chronicles,
The 2 Book of Chronicles,
The 1 Book of Esdras,
The 2 Book of Esdras,
The Book of Hester,
The Book of Job,
The Psalms,
The Proverbs,
Ecclesiastes or Preacher,
Cantica, or Songs of Salomon,
4 Prophets the greater,
12 Prophets the less.

And the other Books (as Hierome saith) the Church doth read for example of life and instruction of manners; but yet doth it not apply them to establish any Doctrine; such are these following.

The 3 Book of Esdras,
The 4 Book of Esdras,
The Book of Tobias,
The Book of Judith,
The rest of the Book of Hester,
The Book of Wisdom,
Jesus the Son of Sirach,
Baruch the Prophet,
The Song of the three Children,
The Story of Susanna,
Of Bell and the Dragon,
The Prayer of Manasse,

loofsartikel ter zaligheid. Door het Woord van D. Schrift verstaen wy die Kanonieke Boeken van het Oude en Nieuwe Testament / welkers autoriteit men nooit in twyfel getrokken heeft.

¶ Van de naamen en 't getal der Kanonyke Boeken.

G Enesis,
Exodus,
Leviticus,
Numeri,
Deuteronomium,
Joshua,
Richteren,
Ruth,
Het 1 Boek Samuels,
Het 2 Boek Samuels,
Het 1 Boek der Koningen,
Het 2 Boek der Koningen,
Het 1 Boek der Chronyken,
Het 2 Boek der Chronyken,
Het 1 Boek Esdras,
Het 2 Boek Esdras, of Nehemia,
Het Boek Hester,
Het Boek Jobs,
Het Boek der Psalmen,
Proverbia, of Spreuken Salomons,
Ecclesiastes of Prediker,
Cantica, of Hooglied Salomons,
De 4 groote Propheten,
De 12 kleine Propheten.

En de andere Boeken (als Hieronymus zegt) worden van de kerk gelezen tot een voorbeeld van het leven en onderwys der zeden; doch die maakt geen gebruik daar toe tot bevestiging van eenige Leer; danige sijn/

Het 3 Boek Esdras,
Het 4 Boek Esdras,
Het Boek Tobias,
Het Boek Judith,
Het Aanhangel van 't Boek Hester,
Het Boek der Wysheid,
Jesus Syrach,
De Propheet Baruch,
't Gezang der drie Jongelingen,
De History van Susanna,
Van den Bel en Draak,
't Gebed van Manasse,

The 1 Book of Maccabees,

The 2 Book of Maccabees.

All the Books of the New Testament, as they are commonly received, we do receive and account them Canonical.

VII. Of the Old Testament.

THe Old Testament is not contrary to the New: for both in the Old and New Testament, everlasting life is offered to mankind by Christ, who is the only Mediator between God and Man, being both God and Man. Wherefore they are to be heard, which feign that the Old Fathers did look only for transitory Promises. Although the Law given from God by Moses, astouching Ceremonies and Rites, do not bind Christian men, nor the Civil Precepts thereof ought of necessity to be received in any Commonwealth: notwithstanding, no Christian man whatsoever, is free from the obedience of the Commandments which are called Moral.

VIII. Of the three Creeds.

THe three Creeds, Nice Creed, Athanasius's Creed, and that which is commonly called the Apostles Creed, ought thoroughly to be received and believed: for they may be proved by most certain Warrants of Holy Scripture.

IX. Of Original or Birth-Sin.

Original Sin standeth not in the following of Adam (as the Pelagians do vainly talk) but it is the fault and corruption of the nature of every man, that naturally is ingendred from the offspring of Adam, whereby man is very far gone from original righteousness, and is of his own nature inclined to evil, so that the flesh

Het 1 Boek der Machabeen,

Het 2 Boek der Machabeen.

De Boeken verder des N. Testaments / houden wy / zo als gemeenlyk aangenomen woorden / voor Canonyke.

VII. Van het Oude Testament.

Het Oude Testament streydt niet met het Nieuwe / want het eeuwige leven is het menschelyk geslagte aangeboden / beide in 't Oude en 't Nieuwe Testament / door Christus / welke den eenigen Middelaar is tusschen God en den Mens / zynde beide God en Mens. Daarom moet men geen gehoor geven aan zulke / die zig inbeelden / dat de Oude Vaders alleen maar zagen op voorbygaande beloften. Schoon de Wet van God / door Moyses gegeven / betreffende de Ceremonien en 't Kerkbestier (of Plegtelykheden) den Christenen niet verbind / en de burgerlyke inzettingen des zelfs niet noodzakelyk moeten ingenomen worden in eenig Gemeenebest of Staat: Des niet tegenstaande / wat Christen hy ook zy / kan zig niet onttrekken de gehoorzaamheid dier Wet / en dier Geboden / die zediglyk worden genaamt.

VIII. Van de drie Geloofsbelydenissen.

Drie Geloofsbelydenissen van Niceen, Athanasius, en welke doorzaans genoemd word der Apostelen, moeten geheelyk aangenoemen worden / en geloofd / wy die door overtuigende bewyzen der Heiliger Schrift kunnen bevestiget worden.

IX. Van de Erfzonde.

Erfzonde bestaat niet in de nasvolging van Adam, maar is de misdaad en verdorvenheid van de natuur eens iegelyken mensches welke natuurelyk van Adam is voortgesprooten. Daar door is een mens geheel afgetweeken van de oorspronke lyke Gerechtigheid / en is uit zyn eigen natuur genegen tot het kwade / zo

lusteth always contrary to the spirit; and therefore in every person born into this world, it deserveth Gods wrath and damnation. And this infection of nature doth remain, yea, in them that are regenerated, whereby the lust of the flesh, called in Greek *φύσις κακή*, which some do expound the wisdom, some sensuality, some the affection, some the desire of the flesh, is not subject to the Law of God. And although there is no condemnation for them that believe and are baptized, yet the Apostle doth confess, that concupiscence and lust hath of it self the nature of sin.

X. Of Free-will.

THe condition of man after the fall of *Adam*, is such, that he cannot turn and prepare himself by his own natural strength, and good works to faith and calling upon God: Wherefore we have no power to do good works pleasant and acceptable to God, without the grace of God by Christ preventing us, that we may have a good will, and working with us when we have that good will.

XI. Of the Justification of Man.

WE are accounted righteous before God, only for the Merit of our Lord and Saviour Jesus Christ by faith, and not for our own works, or deservings. Wherefore, that we are justified by faith only, is a most wholsom Doctrine, and very full of Comfort, as more largely is expressed in the Homily of Justification.

XII. Of Good Works.

Albeit that Good Works, which are the fruits of Faith, and follow after Justification, cannot put away our sins, and endure the severity of Gods judgment; yet are

dat het vlees allerwegen begeert te genden geest. Daarom verdient die zonde de toorn Gods en de verdoemenis in een tegelyk die in de wereld komt. Deze besmetting der natuure blyft nog overig in die geene zelfs die herboren zyn. Daar van is 't dat de begeerlykheid des vlees in 't Grieks genoemt Phronema Sarkos, 't welk sommige verklaren de wysheid, of 't verstand, andere de vleesselyke lust, sommige de geneigtheid, andere de begeerlykheid des vlees / zich de Wet Gods niet onderwerpt. Schoon nu 'er geen verdoemenis is voor de genen / die gelooven en gedoopt zyn / nogtans helpd den Apostel / dat de begeerlykheid en ongeregelde lust in zijzelve zonde is.

X. Van de Vrye Wille.

De staat van een menselyk na Adams val is zodanig / dat hy zig niet kan bekeeren nog voorbereiden tot het geloove en aanroeping van God / door zyn eigene natuurelyke kragt en goede werken. Daarom hebben wy geen magt om goede werken te doen / God aangenaam en wel behagelyk / ten zy de genade Gods door Christus ons voor komt om ons gedaan te wezen met een goede wil / en die met ons medewerkt / als wi die goede wil hebben.

XI. Van de Regtveerdigmaking des Mens.

Wi worden voor God gerechtvaardigt alleen om de verdienste onzes Heeren en Zaligmaakers Jesu Christi door het Geloove / en niet om onze eigen werken of verdiensten. Daarom is de leere der Regtveerdigmaking alleen door den Geloove een zeer heilzaam leere en vol van troost / gelyk breeder verklaard word in de Homilie van de Regtveerdigheid.

XII. Van goede Werken.

Schoon de goede werken / welken vruchten des Geloofs zyn / en de Regtveerdigheid volgen / onze zonden niet kunnen wegneemen / nog de strengheid van Gods oordeel mit

they pleasing and acceptable to God in Christ, and do spring out necessarily of a true and lively Faith, inso-much that by them a lively Faith may be as evidently known, as a tree discerned by the fruit.

XIII. *Of Works before Justification,*

WOrks done before the grace of Christ, and the inspiration of his Spirit, are not pleasant to God, forasmuch as they spring not of Faith in Jesus Christ, neither do they make men meet to receive grace, or (as the School-Authors say) deserve grace of congruity: yea, rather for that they are not done as God hath willed and commanded them to be done, we doubt not but they have the nature of sin.

XIV. *Of Works of Supererogation.*

Voluntary Works besides, over and above Gods Commandments, which they call Works of Supererogation, cannot be taught without arrogancy and impiety. For by them men do declare, That they do not only render unto God as much as they are bound to do, but that they do more for his sake, than of bounden duty is required: Whereas Christ faith plainly, when ye have done all that are commanded to you, say, We are unprofitable servants.

XV. *Of Christ alone without Sin.*

Christ in the truth of our nature, was made like unto us in all things (sin only except) from which he was clearly void, both in his flesh, and in his spirit. He came to be a Lamb without spot, who by sacrifice of himself once made, should take away the sins of the world: and sin (as St. John faith) was not in him. But all we the rest (although baptized and

den / zyn ze egter God welbehaaglyk en aangenaam in Christus / en konnen noodzakelyk dooz uit een waarsagtig en levendig Geloof / in dier boegen / dat een levendig Geloof dooz dezelve zo klaarlyk kan gekend worden / als een boom onderscheiden word by zyn vrugt.

XIII. Van werken voor de Regtveerdigmaking.

De werken / welke gepllegt worden dooz de genade Christi / en dooz de aanblazing van zyn Geest / zyn God niet aangenaam / wyl dezelve uit den Geloofe in Jesus Christus niet dooz spruiten / en maken den mens niet geschikt tot het ontfangen der genade / nog verdienen (om niet de Schoolgeleerde te spreken) de genade van congruiteit. Ja veel eerder twyffelen wy niet / of ze hebben de natuur van zonden / wyl ze niet gewoogt zyn na Gods wil en bevelen.

XIV. Van overtollige werken.

Vrijwillige werken / behalven / over en boven Gods Geboden / welke overtollige werken genoemd worden / kan men niet leeren zonder hooberdy en godloosheid. Immers daar dooz verklaren de menschen / dat zy God niet alleen betalen zo veel als zy schuldig zyn / maar ten zynen geballe meer doen dan zy verschuldigt zyn; daar echter Christus niet uitgedrukte woorden zegt: Wanneer gyzult gedaan hebben al het gene u bevolen is / zo zegt / Wy zyn onnutte dienstknechten, Luk. 17. 10.

XV. Christus, de eenigste zonder Zonden.

Christus in de gelykheid en waarheid van onze menschelyke natuur / is ons in alles gelyk gewoorden / uitgenomnen de zonde / waar van hy geheel en al byz geweest is / zo wel na den bleesche als na den geest. Hy is gekomen als het Lam zonder vlekke / welke dooz de offerande zyns zelfs / eens volbragt / de zonde der wereld zonde wegneemen / en geen

born again in Christ) yet offend in many things, and if we say we have no sin, we deceive our selves, and the truth is not in us.

XVI. *Of Sin after Baptism.*

NOt every deadly sin willingly committed after Baptism, is sin against the Holy Ghost: and unpardonable. Wherefore the grant of repentance is not to be denied to such as fall into sin after Baptism. After we have received the Holy Ghost, we may depart from grace given, and fall into sin, and by the grace of God (we may) arise again, and amend our lives. And therefore they are to be condemned, which say they can no more sin as long as they live here, or deny the place of forgiveness to such as truly repent.

XVII. *Of Predestination and Election.*

Predestination to life, is the everlasting purpose of God, whereby (before the foundations of the world were laid) he hath constantly Decreed by his Counsel, secret to us, to deliver from curse and damnation, those whom he hath chosen in Christ out of mankind, and to bring them by Christ to everlasting salvation, as vessels made to honour. Wherefore they which be endued with so excellent a benefit of God, be called according to Gods purpose by his Spirit working in due season: they through grace obey the calling: they be justified freely: they be made sons of God by Adoption: they be made like the image of his only begotten Son Jesus Christ: they walk religiously in good works, and at length by Gods mercy they attain to everlasting felicity.

zonde (als Johannes zegt) was in hem. Edog / wy alle / schoon gedoopt / en wedergebooren in Christus / struikelen allen in belen / en inden wy zeggen / dat wy geen zonden hebben / zo bedriegen wy ons zelven / en de waarheid is niet in ons.

XVI. Van de Zonde na den Doop.

Niet alle doodelyke zonde / wyllig na den Doop begaan / is onbergeefflyk / en zonde tegens den Heiligen Geest. Dieshalven moet men niet ontkennen / dat'er plaatze is van berouwen en bekeering door die na haar doop in zonden vallen; schoon wy den H. Geest ontfangen hebben / zo kunnen wy te rug deynzen van de ontfangene genade / en in zonde vallen / en door Gods genade kunnen wy ons selve weder opbeuren / en tot betering des levens komen. Daarom moeten die berouwen worden / welke staande houden / dat zy alle hare levens dagen niet meer kunnen zondigen / en ontkennen dat'er door de waare boetbedrighe bergering haarer zonden is.

XVII. Van de Predestinatie en Verkiezing.

De Predestinatie ten leven is het eeuwig voornemen Gods / waar door hy door de grondlegging der wereld / in zyn Raad (hoewel ons verborzen) stantvastelyk besloten heeft / van den bloek en verdormentis te verlossen / die hy in Christus uit het menschelyk geslachte uitverkoren heeft / en als vaten ter eere toehereid tot de eeuwig zaligheid door Christus te leiden. Daarom die van God met zo groot een zegen beschonken zyn / worden geroepen na Gods voornemen door zyn Geest; Door Gods genade gehoorzamen zy de roeping: Alit genade zyn zy geregtvaardigt: Zy worden door aanneming kinderen Gods: Zy worden het beeld van Jesus Christus zynes eeniggeboren Zoons gelykformig: In goede werken wandelen zy godsblygelyk / en ten laastten door Gods

As the Godly consideration of Predestination and our Election in Christ, is full of sweet, pleasant and unspeakable comfort to godly persons, and such as feel in themselves the working of the Spirit of Christ, mortifying the works of the flesh, and their earthly members, and drawing up their mind to high and heavenly things, as well because it doth greatly establish and confirm their faith of eternal Salvation, to be enjoyed through Christ, as because it doth fervently kindle their love towards God. So, for curious and carnal persons, lacking the Spirit of Christ, to have continually before their eyes the Sentence of Gods Predestination, is a most dangerous downfal, whereby the devil doth thrust them either into desperation, or into wretchlessness of most unclean living, no less perilous than desperation.

Furthermore, we must receive Gods Promises in such wise as they be generally set forth to us in holy Scripture. And in our doings, that will of God is to be followed, which we have expressly declared unto us in the Word of God.

XVIII. *Of obtaining Eternal Salvation only by the Name of Christ.*

They also are to be had accursed, that presume to say, that every man shall be saved by the Law or Sect which he professeth, so that he be diligent to frame his life according to that Law, and the light of Nature. For holy Scripture doth set out unto us only the Name of Jesus Christ, whereby men must be saved.

barmhertigheid / bereiken ze de eeuwige gelukzaligheid.

Gelph de Godbruytge overlegging van de Predestinatie en onze Verkiezing in Christus / is opgebult met een zoete / aangename en onuitsprekelyke vertroosting door de Godzaligen / en zodanige / die in haar gevoelen de werking van Christi Geest / doodende de werken des vlees / en haar leden die op der aarden zyn; die haare herten tot hooge en hemelsche dingen opbeuren: ten deele / omdat dit vast maakt / en ten hoogsten bevestigt haar geloof der eenwiger zaligheid / welkers genieting haar door Jesus Christus zal worden: Ten anderen / wyl het vyeriglyk haar liefde tot God ontbont: Zo daar entegen / geduurig booz oogen te hebben het bonnis der Goddelyke Predestinatie / is voor nieuwigierigen en vleeschelyke menschen / die den Geest Christi niet hebben / een verderffelyke steile / waar af de duivel haar nederstort of in wanhoop / of in de zorgeloosheid van een onrein leven / also gevaarlyk als de wanhoop.

Voorders moeten wy de beloften Gods omhelzen / zo als die door gaans of in 't gemeen ons worden voorgesteld in de H. Schrift. En in onze handelingen moeten wy die wil le Gods volgen / welke ons duidelyk in zyn woord is geopenbaart.

XVIII. Van 't verkrygen van de eeuwige Zaligheid, alleen door den Naame van Christus.

Zodanige moeten desgeliks berispen worden / welke durven zeggen / dat een ieder zal zalig worden door de Wet of Leere / waar van hy belydenis doet / ingevalle hy zig beneersigt zyn leven na die wet en ligt der natuure te vormen. Daaren tegen steld ons de H. Schrift booz de eenige Naam van Jesus Christus / door welchen wy moeten zalig worden.

XIX. *Of the Church.*

THe visible Church of Christ is a Congregation of faithful men, in the which the pure Word of God is preached, and the Sacraments be duly Ministred according to Christs Ordinance, in all those things that of necessity are requisite to the same.

As the Church of Hierusalem, Alexandria, and Antioch, have erred, so also the Church of Rome hath erred, not only in their living and manner of Ceremonies, but also in matters of Faith.

XX. *Of the Authority of the Church.*

THe Church hath power to decree Rites or Ceremonies, and Authority in Controversies of Faith: And yet it is not lawful for the Church to ordain any thing that is contrary to Gods word written, neither may it so expound one place of Scripture that it be repugnant to another. Wherefore although the Church be a Witness and a Keeper of Holy Writ, yet as it ought not to Decree any thing against the same, so besides the same ought it not to enforce any thing to be believed for necessity of salvation.

XXI. *Of the Authority of General Councils.*

General Councils may not be gathered together without the Commandment and Will of Princes. And when they be gathered together (forasmuch as they be an assembly of men, wherof all be not governed with the Spirit and Word of God) they may err, and sometime have erred, even in things pertaining unto God. Wherefore things ordained by them as necessary to salvation, have neither strength nor authority, unless it may be declared that they be taken out of holy Scripture.

XIX. Van de Kerk.

De zichtbaare Kerke van Christus is een Vergadering van Geloovigen / in welke Gods Woord zuiverlyk gepredikt word / en de Sacramenten wettig volgens Christi Instellinge bediend worden in alle de wezendlyke omstandigheden der zelve.

Gelyk de Kerken van Jerusaleem, Alexandria en Antiochie hebben gedwaald / also heeft de Kerk van Rome, niet alleen in haar gedrag en kerkgebaaren / maar ook in de stukkken des Geloofs gedwaald.

XX. Van het gezag der Kerke.

De Kerke heeft magt om Kerkregels of Ceremonien te zettē / en heeft gezag in de verschillen des Geloofs. Des niet tegenstaande is de Kerk niet gewettigt iets te bevestigen / dat strepdyg is tegen het geschryven Woord van God / nog de eene Schryftuurplaats zo verklaren / dat het tegen een ander aanloopt. Daarom / schoon de Kerke is een getuige en Bewaarster der h. Schryft / gelyk ze niets moet besluiten / dat daar tegen strepdyg / zo moet ze ook niet noodzaken iets te geloven / als nooddyg ter zaligheid / buiten de zelve Schryft.

XXI. Van de Authoriteit der algemeene Concilien.

Algemeene Concilien of Kerkvergaderingen kunnen niet raken maaken zonder het bevel en bevelen der Oberigheden. En wanneer ze vergadert zyn / wyl het maar Maatschappien zyn van menschen / welke niet alle dooz Gods Geest en Woord bestierd worden / zo kunnen ze dwaalen / en hebben menigmaal gedwaald / ja zelfs in zaken die God betreffen. Daarom kunnen de dingen by de zelve vastgesteld / als nooddykelyk ter zaligheid / nog kragt nog gezag hebben / ten ze betwezen worden / dat die uit de Heilige Schryft getrokken zyn.

XXII. *Of Purgatory.*

THe Romish Doctrine concerning Purgatory, Pardons, Worshipping and Adoration, as well of Images, as of Reliques, and also Invocation of Saints, is a fond thing, vainly invented, and grounded upon no warranty of Scripture, but rather repugnant to the word of God.

XXIII. *Of Ministering in the Congregation.*

IT is not lawful for any man to take upon him the office of publick Preaching, or Ministering the Sacraments in the Congregation, before he be lawfully called and sent to execute the same. And those we ought to judge lawfully called and sent, which be chosen and called to this Work by men who have publick Authority given unto them in the Congregation, to call and send Ministers into the Lords Vineyard.

XXIV. *Of speaking in the Congregation in such a Tongue as the People understandeth.*

IT is a thing plainly repugnant to the Word of God, and the Custom of the Primitive Church, to have Publick Prayer in the Church, or to Minister the Sacraments in a Tongue not understood of the People.

XXV. *Of the Sacraments.*

Sacraments ordained of Christ, be not only badges or tokens of Christian mens Profession: but rather they be certain sure Witness, and effectual signs of Grace, and Gods good will towards us, by the which he doth work invisibly in us, and doth not only quicken, but also strengthen and confirm our faith in him.

There are two Sacraments ordained of Christ our Lord in the Gospel, that is to say, Baptism and the Supper of the Lord.

XXII. Van het Vagevuur.

De Heere der Roomsche Kerk / nopende het Vagevuur / Aflasten of Vergevinghieden / eerbelovsing en aanbidding van beelden / en overblijfsels of reliquien / als ook de aanroeping der Heiligen / is een dwaaze zaak / ydelijk verzonnen / op geen plaats der H. Schrift gegrond / doch veel eer met Gods Woord strydende.

XXIII. Van de Oeffening der dienst in de Kerke.

Het is een ieder ongeoorloft in het openbaar te prediken / en de Sacramenten te bedienen in de kerk / ten zy hy wettelyk geroepen zy / en tot dien einde gezonden. Zodanigen nu moeten wy booz wettig houden / welke geroepen en tot deze bedieninge verkoren zyn door zodanige / welke een openbaare gestaafde magt hebben in de kerk / om Dienaars te roepen en te zenden in des Heeren Wyngaard.

XXIV. Dat men in de Kerk moet gebruiken een taal die alle verstaan.

Het is zonneklaar strydig met Gods Woord / en de gewoonte der eerste kerk / openbaare gebeden te hebben / of de Sacramenten in de kerk te bedienen / in een Sprake den Volke onverstaaenbaar.

XXV. Van de Sacramenten.

De Sacramenten van Christus ingesteld / zyn niet alleen een banier / tekenen en beelden van de helpdenis der Christenen / maar veel meer zekere en vaste getuigenissen / ja krachtige tekenen der genade / en van Gods genegenheid ronswaarts / door welke hy onzichtbaar in ons werkt / en het geloof in hem niet alleen levendig opwekt / maar ook sterkt en bevestigt.

De Heere Jesus heeft twee Sacramenten in den Evangelio ingesteld / den Doop en het H. Avondsmaal.

Those

Those five commonly called Sacraments, that is to say, Confirmation, Penance, Orders, Matrimony, and Extreme Unction, are not to be counted for Sacraments of the Gospel, being such as have grown, partly of the corrupt following of the Apostles, partly are states of life allowed by the Scriptures: but yet have not like nature of Sacraments with Baptism and the Lords Supper, for that they have not any visible Sign or Ceremony ordained of God.

The Sacraments were not ordained of Christ to be gazed upon, or to be carried about, but that we should duly use them. And in such only as worthily receive the same, they have a wholsom effect or operation: but they that receive them unworthily, purchase to themselves damnation, as St. Paul saith.

XXVI. *Of the unworthiness of the Ministers, which hinders not the Effect of the Sacraments.*

Although in the visible Church the evil be ever mingled with the good, and sometime the evil have chief Authority in the Ministration of the Word and Sacraments: yet forasmuch as they do not the same in their own name, but in Christs, and do Minister by his Commission and Authority, we may use their Ministry, both in hearing the Word of God, and in receiving of the Sacraments. Neither is the effect of Christs Ordinance taken away by their wickedness, nor the grace of Gods gifts diminished from such, as by faith and rightly do receive the Sacraments Ministered unto them, which be effectual, because of Christs Institution and Promise, although they be Ministered by evil men.

De vyf genaamde Sacramenten/ als Bevestiging/ Biecht/ Orde/ Huwelyk en laatste Olfpel/ moeten onder de Sacramenten des Evangeliums niet geteld worden/ wyl sommige gesproten zyn uit een valsche nabootzing der Apostelen/ andere een wyze zyn van leven in de H. Schrift toegestaan: echter hebben zy dezelve natuur niet van Sacramenten/ als den Doop en het H. Avondmaal/ wyl er geen zichtbaar teken/ noch ceremonie van God geordineert/ in is.

De Sacramenten zyn van Christus daar toe niet ingesteld/ om alleen beschouwd te worden/ en de oogen te verlustigen/ of om gints en herwaards omgedragen te worden/ maar om wettiglyk daar deel aante hebben. In zodanigen nu alleen/ als dezelve waardiglyk genieten/ hebben ze een heilzame kracht of werking/ dog die dezelve onwaardig ontfangen/ haalen op zig zelven een oordeel/ als S. Paulus spreekt.

XXVI. Dat de onwaardigheid der Dienaars niet opkropt de werkingen der Sacramenten.

Schoon in de zichtbare Kerke de kwaaden doorgaans gemengt zyn onder de goeden/ en zontwipen de kwaaden het voornaamste gezag hebben in de verkondiging des Woords en bediening der Sacramenten. Echter wyl zy dit doen niet in haar eigen naam/ maar in die van Christus/ en haar dienst waarmede men dooz zyn last en magt/ zo mogen wy gebruik maken van haar dienst/ beide in het gehoor van Gods Woord en in de genietinge der Sacramenten. Desgelyks neemt haar boosheid niet weg de uitwerking van Jesus Instelling/ noch en vermindert niet in haar de genaade van Gods gaben/ welke in den geloobe en oprechtiglyk de Sacramenten ontfangen die haar bedient worden/ welkers kracht afhangt van Jesus instelling in zyne belofte/ schoon ze dooz kwade menssen worden bedient.

Ne

Nevertheless, it appertaineth to the Discipline of the Church, that enquiry be made of evil Ministers, and that they be accused by those that have knowledge of their offences: and finally being found guilty, by just judgment be deposed.

XXVII. *Of Baptism.*

Baptism is not only a Sign of Profession, and Mark of Difference, whereby Christian men are discerned from others that be not Christened: but it is also a Sign of Regeneration, or New Birth, whereby, as by an instrument, they that receive Baptism rightly are grafted into the Church: the promises of the forgiveness of sin, and of our adoption to be the sons of God by the Holy Ghost, are visibly Signed and Sealed: faith is confirmed, and grace increased by virtue of Prayer unto God. The Baptism of young Children is in any wise to be retained in the Church, as most agreeable with the Institution of Christ.

XXVIII. *Of the Lords Supper.*

The Supper of the Lord is not only a sign of the Love that Christians ought to have among themselves one to another: but rather it is a Sacrament of our Redemption by Christs Death: insomuch that to such as rightly, worthily, and with faith receive the same, the Bread which we break, is a partaking of the Body of Christ: and likewise the Cup of Blessing, is a partaking of the Blood of Christ.

Transubstantiation (or the change of the substance of Bread and Wine) in the Supper of the Lord, cannot be proved by holy Writ; but it is repugnant to the plain words of Scripture, overthroweth the nature of a Sacra-

ment. Des niet tegenstaande behoort het totj de tugtoeffening der Kerke / te onderzoeken na kwaade Meeraars / en dat dezelve aangeklaagt worden dooz zodanigen / welke kennisse hebben van haare misdaden / en schuldig bevonden zijnde / eindelyk dooz een regtveerdig bonnis worden afgezet.

XXVII. Van den Doop.

Den Doop is niet alleen een teeken onzer belydenis / en een merk van onderscheid tusschen Christenen en Onchristenen van malkanderen / maar ook een teeken van wedergeboorte / waar dooz als by een werktuig / die wettiglyk gedoopt zijn / de Kerke worden ingelyft / de beloften van vergevinge der zonden / en van onze aanneeminge tot kinderen Gods / worden zichtbaar aan haar beduid en versegeld; het geloofte word versterkt en de genaade vermeerderd dooz de kragt van de aanroeping des Naams Gods. De Doop der jonge kinderen moet in aller manieren in de Kerke behouden worden / als zeer overeen komende met Christi instelling.

XXVIII. Van des Heeren Avondmaal.

Het Avondmaal des Heeren is niet alleen een teeken der onderlinge liefde / welke de Christenen met elkander moeten onderhouden / maar is veel meer een Sacrament van onze verlossinge dooz Jhesus dood: In zo verre dat aan zodanige / die het zelve regt / behoortlyk en met den geloofte ontfangen / het Brood dat wy breeken de gemeenschap is van het Lichaam Christi / en desgelijks den Drinkbeker der Dankzegginge de gemeenschap is van het Bloed van Christus.

Transsubstantiatie (of de veranderinge van het wezen des Broods en Wyns) in het Avondmaal des Heeren / kan dooz de W. Schrift niet bewezen worden / maar strydt tegens de duidelyke woorden des zelfs / ment,

ment, and hath given occasion to many Superstitions.

The Body of Christ is given, taken, and eaten in the Supper only after an heavenly and spiritual manner. And the mean whereby the Body of Christ is received and eaten in the Supper is Faith.

The Sacrament of the Lords Supper was not by Christs Ordinance reserved, carried about, lifted up, or worshipped.

XXIX. *Of the Wicked, which eat not the Body of Christ in the use of the Lords Supper.*

THe wicked and such as be void of a lively faith, although they do carnally and visibly press with their Teeth (as St. *Augustine* saith) the Sacrament of the Body and Blood of Christ: yet in no wise are they Partakers of Christ, but rather to their Condemnation do eat and drink the Sign or Sacrament of so great a thing.

XXX. *Of both kinds.*

THe Cup of the Lord is not to be denied to the Lay people: For both the parts of the Lords Sacrament, by Christs Ordinance and Commandment, ought to be ministered to all Christian men alike.

XXXI. *Of the one Oblation of Christ finished upon the Cross.*

THe Offering of Christ once made, is that perfect Redemption, Propitiation, and Satisfaction for all the sins of the whole world, both Original and Actual, and there is none other Satisfaction for sin, but that alone. Wherefore the Sacrifices of Masses, in the which it was commonly said, that the Priest did offer Christ for the quick and the dead, to have remission of pain or guilt, were

werpt de natuur van een Sacrament om ver / en heeft gelegenheid gegeven tot deelbuldige bygelooibgheden.

Het Lichaam Christi word in het H. Avondmaal gegeven / genomen en gegeten alleen op een hemelsche en geestelike wyze ; en het middel waar doo? Christi Lichaam in het Avondmaal word ontfangen en gegeten / is het Geloove.

Dat het Sacrament van des Heeren Avondmaal word opgeslooten / in Processie omgedragen / opgeheven of aangebeden / is niet doo? Christi instellinge.

XXIX. Dat de Godloozen het Lichaam Christi in het gebruik des Avondmaals niet eeten.

De Godloozen en die van lewendig Geloove versteken zijn / schoon ze vleeslyk en zichtbaar met haare tanden / (als *Augustinus* zegt) het Sacrament van het Lichaam en Bloed Christi drinken / hebben geen wyze deelgenootschap aan Christus / doch eeten en drinken het Teeken of Sacrament van zo gewichtig gen sake tot haar veroordeeling.

XXX. Van beide de Specien of gedaanten.

Den Drinkbeker des Heeren moet den gemeene Medematen niet onthouden worden / wyl beide de deelen van het H. Avondmaal / doo? Christus instellinge en bevel moeten aan alle Christenen eenpariglyk worden uitgereikt.

XXXI. Van de eenige Offerande Christi, aan het kruis volbragt.

De Opoffering van Iesus / eenmaal geschied / is die volmaakte Verlossinge / Verzoeninge en Verdoeninge doo? alle de zonden des ganschen werelts / zo doo? erf- als doo? dadelyke zonden / en daar is geen andere betalinge doo? de zonde al deze alleen. Daarom de offeranden der Missen / waar in men gemeenlyk plagt te zeggen / dat de Priesters Christus opofferden doo? te

aspheous Fables, and dangerous
eccits.

XXXII. *Of the Marriage of Priests.*

Bishops, Priests, and Deacons are
not commanded by Gods Law,
ther to vow the Estate of single life,
or to abstain from Marriage: There-
fore it is lawful for them, as for all
other Christian men, to Marry at
their own discretion, as they shall
judge the same to serve better to god-
ness.

XXXIII. *Of Excommunicate Persons,
how they are to be avoided.*

That person which by open de-
nunciation of the Church, is
rightly cut off from the Unity of the
Church, and Excommunicated, ought
to be taken, of the whole multitude
of the faithful, as an Heathen and
publican, until he be openly recon-
ciled by Penance, and received into
the Church by a Judge that hath Au-
thority thereunto.

XXXIV. *Of the Traditions of the
Church.*

It is not necessary that Traditions
and Ceremonies be in all places
one, or utterly like; for at all times
they have been divers, and may be
changed according to the diversity of
countries, Times, and mens Man-
ners, so that nothing be ordained
against Gods Word. Whosoever,
through his private judgment, wil-
lingly and purposely doth openly
break the Traditions and Ceremonies
of the Church, which be not repu-
nant to the Word of God, and be
ordained and approved by Common
Authority, ought to be rebuked open-
(that other may fear to do the like)
he that offendeth against the Com-
mon Order of the Church, and hurt-
eth the Authority of the Magistrate,
and wounderth the Consciences of the

bevindigen en dooden / tot vergevinge
van straffe en schuld / *zyn* Gods lasters
lyke verdichtfelen en verderffelpke
bedriegeryen.

XXXII. Van der Priesteren Houwelyk.

Bisschoppen / Priesters en Dia-
kenen / *zyn* geenzins door Gods
Woord bevolen gelosten te doen van
een ongehuwden Staat / of zig van
Trouwten te onthouden. Daarom is
haar zo wel als alle andere Christe-
nen geoorloft na haar eigen goeds-
binden te houwelyken / wanneer *zy*
zullen oordeelen / het hun meer te zul-
len strekken tot godzaligheid.

XXXIII. Van Persoonen, die onder
den Kerkelyken Ban leggen, en hoe
men die schouwen moet.

Sedanig een / die door openbare
afkondiging der Kerke wettig-
lyk van het Lichaam der Kerke is
afgesneden en in den Ban gedaan /
moet van de geheele vergaderinge der
Geloobigen aangezien worden als
een Heiden of een Tollenaar / tot dat
hy openbaarlyk door penitentie of
boete weder verzoent *zy* / en aange-
nomen in de Kerke / door een Kerke-
ter / die daar toe magt heeft.

XXXIV. Van de Overleveringen
der Kerke.

Het is niet noodzakelyk / dat
de Overleveringen en plech-
tigheden allerwegen dezelfde / of ge-
heel gelyk *zyn* / wyl dezelfde in alle
tyden verscheiden *zyn* geweest / en
inogen na de verscheidentheid der
Landen / tyden en zeden der menschen
berandert worden / zo maar niets
tegens Gods Woord word inge-
steld. Een iegelyk dan / die na *zyn*
eigen bezonder oordeel willens en
opzettelyk de Inzettingen en Cere-
monien der Kerke openlyk breekt /
welke tegens Gods Woord niet
stypden / en door openbaare en ge-
meene macht *zyn* ingesteld en goeds-
gekeurt / moet in het openbaar be-
rispt worden / als die de gemeene
Kerkenorder schent / tegen de magt
der Overheid aanstoof / en de ge-

weak Brethren.

Every particular or National Church, hath Authority to ordain, change, and abolish Ceremonies or Rites of the Church, ordained only by mans Authority, so that all things be done to edifying.

XXXV. Of Homilies.

THe second Book of Homilies, the several Titles whereof we have joined under this Article, doth contain a godly and wholsom Doctrine, and necessary for these Times, as doth the former Book of Homilies, which were set forth in the time of Edward the Sixth; and therefore we judge them to be read in Churches by the Ministers, diligently and distinctly, that they may be understood of the People.

¶ Of the Names of the Homilies.

1 **O**F the right use of the Church.

2 Against Peril of Idolatry.

3 Of Repairing and keeping Clean of Churches.

4 Of Good works, first of Fasting.

5 Against Gluttony and Drunkenness.

6 Against Excess of Apparel.

7 Of Prayer.

8 Of the Place and Time of Prayer.

9 That Common Prayer and Sacraments ought to be Ministred in a known Tongue.

10 Of the Reverent Estimation of Gods Word.

11 Of Alms-doing.

12 Of the Nativity of Christ.

13 Of the Passion of Christ.

14 Of the Resurrection of Christ.

15 Of the worthy Receiving of the Sacrament of the Body and Blood of Christ.

16 Of the Gifts of the Holy Ghost.

17 For the Rogation Days.

18 Of the State of Matrimony.

twisse der zwakke Broederen kwetsten einde anderen zig ontzien zouden het zelve te onderneemen.

Elke bezondere of Nationale Kerk heeft magt in te zetten / af te schaffen en te veranderen de Ceremonien of gebruiken van de Kerk / welke niet anders als dooz menscheijke machyn ingezet / mits dat alles tot stigting geschiede.

XXXV. Van de Homilien.

Het tweede Boek der Homilien / waar van de verscheide Opyschriften na dezen Artypkel volgen / behelst een godbzuchtige en heilsame leere / en noodig booz de tyden / als is het eerste Boek der zelve / in de tyd van Eduard de VI. uitgegeven; daarom soordeelen wy dat dezelve dooz de Leeraars in de Kerken neerstelyk en ordentlyk moeten geleezen worden / ten einde het volk die verstaan mogen.

Namen der Homilien.

1 **V**An het recht gebruik der Kerk.

2 Tegens't gevaar der Afgodery.

3 Van't vermaken en schoonhouden der Kerken.

4 Van goede Werken, voor eerst van't Vasten.

5 Tegens Overdaad en Dronkenschap.

6 Tegens Overdaad in Dracht.

7 Van't Gebed.

8 Van de plaats en tyd des Gebeds.

9 Dat de Sacramenten en gemeene Gebeden in een bekende spraak moeten geschieden.

10 Van de eerbiedige achting van Gods Woord.

11 Van Aalmoessen.

12 Van de Geboorte Christi.

13 Van't Lyden Christi.

14 Van Christi Opstandinge.

15 Van het behooryk ontfangen der Sacraments des Lichaams en Bloeds Christi.

16 Van de gaven des H. Geestes.

17 Voor de Kruisdagen.

18 Van de Staat des Houwelyks.

19 *Of Repentance.*20 *Against Idleness.*21 *Against Rebellion.*XXXVI. *Of Consecration of Bishops and Ministers.*

THe Book of Consecration of Archbishops, and Bishops, and Ordering of Priests and Deacons, lately set forth in the time of Edward the Sixth, and confirmed at the same time by Authority of Parliament, doth contain all things necessary to such Consecration and Ordering; neither hath it any thing that of itself is superstitious and ungodly. And therefore whosoever are Consecrated or Ordered according to the Rites of that Book, since the Second year of the forenamed King Edward, unto this time, or hereafter shall be Consecrated or Ordered according to the same Rites, we decree all such to be rightly, orderly, and lawfully Consecrated and Ordered.

XXXVII. *Of the Civil Magistrates.*

THe Queens Majesty hath the chief Power in this Realm of England, and other her Dominions, unto whom the chief Government of all Estates of this Realm, whether they be Ecclesiastical or Civil, in all Causes doth appertain, and is not, nor ought to be subject to any Foreign Jurisdiction.

Where we attribute to the Queens Majesty the chief Government, by which Titles we understand the minds of some slanderous Folks to be offended: we give not to our Princes the Ministering either of Gods Word, or of the Sacraments, the which thing the Injunctions also lately set forth by Elizabeth our Queen, do most plainly testify: but that only Prerogative which we see to have been given always to all godly Princes in holy Scriptures by God himself, that is, that they should rule all Estates and

19 Van de Bekeeringe.

20 Tegens de Ledigheid.

21 Tegens Oproerigheid.

XXXVI. Van het inwyen der Bisschoppen en Leeraaren.

Het Boek van de Inhuldiging der Aardsbisschoppen / Bisschoppen en ordineren der Leeraars en Diakenen boorhenen uitgekomen in de tyd van Koning Edward VI. en ter zelver tyd bevestigd door Autoriteit van het Parlement / behelst al wat van nooden is tot zulk een Consecratie en ordineren / en heeft in zig zelfs niets dat bygelobig is / of tegens den Godsdienst strept. Daarom die geconsecreert of geordineert zyn / volgens de regels van dat Boek / van het tweede jaar af van den Koning Edward tot deze tyd / en voortaan zullen geconsecreert of geordineert werden / volgens dezelve gewoontens / zo besluiten wy dat dezelve recht / ordentlyk en wettig zyn geconsecreert en geordineert.

XXXVII. Van de Burgerlyke Overigheid.

Hare Koninglyke Majesteit heeft het opperste Gezag in dit Koninkryk van Engeland, en andere haarer Heerschappyn / wien de Overbestuurung van alle Staaten / t zyn Aerkelyke / t zyn Burgerlyke in dit Koninkryke in alle gevallen toekomt; en is / nog moet geenzins aan eenige uitlantsche Dierschaar of rechtpleging onderworpen zyn.

Wanneer wy nu Haare Koninglyke Majesteit het opperste Bestier toeschryven / zo binden wy dat sommige kwaatspreken den door deze Cernamen geergert zyn / dog geven wy aan onze Overigheid niet de bediening van Gods Woord en der H. Sacramenten / geelyk de openbare bevelen onlangs in het licht gegeven door onze Koningin Elizabeth, zomtenklaar toonen: Dog wy staan hun alleen toe dat Doorrecht / dat God zelf aan Godvruchtige Princen gegeven heeft in de

Degrees committed to their charge by God, whether they be Ecclesiastical or Temporal, and restrain with the Civil Sword the stubborn and evil Doers.

The Bishop of Rome hath no Jurisdiction in this Realm of England.

The Laws of the Realm may punish Christian men with Death for heinous and grievous Offences.

It is lawful for Christian men, at the Commandment of the Magistrate, to wear Weapons, and serve in the wars.

XXXVIII. *Of Christian mens Goods, which are not common.*

THe Riches and Goods of Christians are not common, as touching the Right, Title, and Possession of the same, as certain Anabaptists do falsely boast. Notwithstanding, every man ought of such things as he possesseth, liberally to give alms to the Poor, according to his ability.

XXXIX. *Of a Christian Mans Oath.*

AS we confess that vain and rash Swearing is forbidden Christian men by our Lord Jesus Christ, and James his Apostle: So we judge that Christian Religion doth not prohibit, but that a man may swear when the Magistrate requireth, in a cause of Faith and Charity, so it be done according to the Prophetsteaching, in Justice, Judgment, and Truth.

H. Schrift / om te bestieren alle de bedieningen en staten / van God haar aanbetrouwt / 't zy Kerkelyke / 't zy Burgerlyke / en de ongehoorzamen / halssterrigen en kwaatdoenders / met het wereldlyke Zwaard in te tengelen.

Den Bisschop van Romen heeft geen magt van gerichtspleging in dit Koninkryk van Engeland.

De Wetten van dit Koninkryk mogen Christenen om zware en hantelyke misdaden met de dood straffen.

Het is een Christen geoorloft / op het bevel van zyn Overigheid de wapenen te dragen / en in den Oorlog te dienen.

XXXVIII. Dat der Christenen goederen niet gemeen zyn.

DE Rykdommen en goederen der Christenen zyn niet gemeen ten opzichte van het Titelrecht en bezittinge der zelve / gelyk sommige Wederdoopers valschelyk voorgeben. Egter is een iegelyk verpligt mildelyk Almoessen uit te reiken aan den Armen / van 't geen hy heeft na zyn vermogen.

XXXIX. Van het Eedzweeren.

Gelyk wy belijden / dat ydele en lichtvaardige eeden / door de Heere Jezus en Zyn Apostel Jacobus verboden zyn / zo oordeelen wy ook / dat de Christelyke Religie niet verbied een eed te doen / in een gebed van geloofte of liefde / mits op het bevel der Overigheid / en dat het volgens de Heffe van den Propheet geschiede in gerechtigheid / in gerispe en in waarheid.

The Ratification.

THis Book of Articles before rehearsed, is again approved, and allowed to be holden and Executed within the Realm, by the Assent and Consent of our Sovereign Lady ELIZABETH, by the Grace of God, of England, France, and Ireland, Queen, Defender of the Faith, &c. Which Articles were deliberately read, and confirmed again by the Subscription of the Hand of the Archbishop and Bishops of the Upper house, and by the Subscription of the whole Clergy of the Nether House in their Convocation, in the Year of our Lord 1571.

Ratificatie, of Bekrachtiging.

DIt Boek der voornoemde Geloofspunten is wederom goedgekeurd, om in het Ryk gebruikt te worden, door toestemming en bewilliging van onze Souveraine Vrouwe ELIZABETH, door Gods genade, Koninginne van Engeland, Vrankryk en Ierland, Beschermmer des Geloofs, &c. Welke Geloofspunten naauwkeurig overlezen, en weder bevestigd wierden door den Ertsbisschop en Bisschoppen van 't Hoogerhuis, en de ondertekening van de gantsche geestelykheid van 't Lagerhuis in haare zittinge desjaars onzes Heeren 1571.

The Contents of this Book.

Inhoud dezex Boeks.

T He Approbation.	pag. iv.	<i>De Approbatie.</i>	pag. iv.
Concerning the Service of the Church.	vii.	<i>Wegens den Dienst van de Kerk.</i>	vii.
Concerning Ceremonies.	x.	<i>Van de Ceremonien.</i>	x.
The Order how the Psalter is appointed to be read.	xiv.	<i>Ordre van het Leezen der Psalmen.</i>	xiv.
The Order how the rest of the holy Scripture is appointed to be read.	xv.	<i>Ordre van het Leezen des overigen gedeelte der H. Schrift.</i>	xv.
Tables and Rules for the Feasts and Fasts throughout the whole year.	xvi.	<i>Tafels en Regels voor de Feest en Vastdagen, 't gantsche Jaar door.</i>	xvi.
A Table of proper Lessons and Psalms.	xx.	<i>Tafel van Eigen Lessen en Psalmen.</i>	xx.
The Kalendar, with the Table of Lessons.	xxiii.	<i>Almanak, met de Tafel der Lessen.</i>	xxiii.
<i>The Order for Morning Prayer.</i>	Pag. I	<i>Ordre der dagelyksche Morgengebeden.</i>	pag. I
<i>The Order for Evening Prayer.</i>	14	<i>Ordre der Avondgebeden.</i>	14
<i>The Creed of S. Athanasius.</i>	24	<i>'t Geloof van S. Athanasius.</i>	24
<i>The Litany.</i>	27	<i>De Lytanie.</i>	27
<i>Prayers and Thanksgivings upon several occasions.</i>	33	<i>Gebeden en Dankzeggingen in verscheide gelegentheden.</i>	33
<i>The Collects, Epistles and Gospels, to be used at the Ministration of the holy Communion throughout the year.</i>	42	<i>Gebeden, Zendsbrieven en Evangelien, die men by de bediening des H. Avondmaals door het geheele jaar leeft.</i>	42
<i>The Order of the Administration of the holy Communion.</i>	217	<i>Ordre om het Avondmaal des Heeren te bedienen.</i>	217
<i>The Order of Baptism, both publick and private.</i>	244	<i>Formulier van den Openbaaren en Heimelyken Doop.</i>	244
<i>The Order of Baptism for those of riper years.</i>	260	<i>Formulier des Doops der Bejaarden.</i>	260
<i>The Catechism, with the Order for Confirmation of Children.</i>	269	<i>Catechismus, en Formulier van Bevestiging der kinderen door den Bisschop.</i>	269
<i>The Forms of solemnization of Matrimony.</i>	279	<i>Formulier van den Houwelyken Staat.</i>	279
<i>Visitation of the Sick, and Communion of the Sick.</i>	290	<i>Ordre om de Zieken te bezoeken, en Communie derzelve.</i>	290
<i>The Order for the Burial of the Dead.</i>	303	<i>Ordre van de Begraavinge der Dooden.</i>	303
<i>Thanksgiving for Women after child-bearing.</i>	311	<i>Dankzegginge voor Kraamvrouwen.</i>	311
<i>A Communion, or Denouncing of Gods curse and judgments against sinners.</i>	314	<i>Dreigement of Vloek tegen Zondaaren.</i>	314

Inhoud dezes Boeks.

<i>The Psalter,</i>	322	De Psalmen Davids.	322
<i>The Order of Prayers to be used at Sea.</i>	496	Formulier der Gebeden, diemen ge- bruikt op Zee.	496
<i>A Form of Prayer with Thanksgiving for the Fifth day of November.</i>	509	Formulier van Gebeden en Dankzeg- gingen op den 5 November.	509
<i>A Form of Prayer with Fasting for the Thirtieth of January.</i>	517	Formulier van Gebeden en Vasten op den 30 January.	517
<i>A Form of Prayer with Thanksgiving for the Eighth of March.</i>	528	Formulier van Gebeden en Dankzeg- gingen op den 8 Maart.	528
<i>A Form of Prayer with Thanksgiving for the twenty ninth of May.</i>	536	Formulier van Gebeden en Dankzeg- gingen op den 29 Mey.	536
<i>At the Healing.</i>	546	Op de Geneezing.	546
<i>Articles of Religion.</i>	548	Geloofspunten der Engelfche Kerk.	548
<i>The Ratification.</i>	565	De Bekrachtiging.	565

The TABLE of the Articles of Religion.

TAFEL der Geloofspunten.

1 O F Faith in the Trinity.	1 V An't Geloof in de Drie-Eenheid.
2 Of Christ the Son of God.	2 Van Christus, de Zoone Gods.
3 Of his going down into Hell.	3 Van zyn Nederdalen ter Helle.
4 Of his Resurrection.	4 Van zyn Opstandinge.
5 Of the Holy Ghost.	5 Van den H. Geest.
6 Of the Sufficiency of the Scripture.	6 Van de Genoegzaamheid der Schriftuur.
7 Of the Old Testament.	7 Van't Oude Testament.
8 Of the three Creeds.	8 Van de drie Geloofsbelijdenissen.
9 Of Original Sin.	9 Van de Erfzonde.
10 Of Free-will.	10 Van de Vrye Wil.
11 Of Justification.	11 Van de Regtveerdigmakinge.
12 Of Good Works.	12 Van de goede Werken.
13 Of Works before Justification.	13 Van de werken voor de Regtveerdigmakinge.
14 Of Works of Supererogation.	14 Van de werken van Overtollicheit.
15 Of Christ alone without sin.	15 Van Christus alleen zonder zonde.
16 Of sin after Baptism.	16 Van de zonde na den Doop.
17 Of Predestination and Election.	17 Van de Voorfchikking en Verkiezinge.
18 Of obtaining Salvation by Christ.	18 Van de Zaligheid te verkrygen door Christus.
19 Of the Church.	19 Van de Kerk.
20 Of the Authority of the Church.	20 Van de magt der Kerk.
21 Of the Authority of General Councils.	21 Van het gezag der algemene Concilien.
22 Of Purgatory.	22 Van het Vaagevuur.
23 Of Ministering in the Congregation.	23 Van't bedienen in de Vergadering.
24 Of Speaking in the Congregation.	24 Van't fpreken in de Vergadering.
25 Of the Sacraments.	25 Van de Verbondzegelen.
26 Of the Worthiness of Ministers.	26 Van de waardigheid der Dienaren.
27 Of Baptism.	27 Van't Doopzel.
28 Of the Lords Supper.	28 Van des Heeren Avondmaal.
29 Of the Wicked, which eat not the Body of Christ.	29 Van de Godlooze, welke 't Lichaam Christi niet eet.
30 Of both kinds.	30 Van beide de foorten.
31 Of Christs one Oblation.	31 Van Christus eenige offerande.
32 Of the Marriage of Priests.	32 Van de trouw der Priefters.
33 Of Excommunicate Persons.	33 Van de verbannene perfoonen.
34 Of the Traditions of the Church.	34 Van de Overleveringen der Kerk.
35 Of Homilies.	35 Van de Homilien.
36 Of Consecration of Ministers.	36 Van't inwyden der Dienaaren.
37 Of Civil Magistrates.	37 Van de wereldlyke Overheid.
38 Of Christian mens Goods.	38 Van de goederen der Christenen.
39 Of a Christian mans Oath.	39 Van den eed der Christenen.
The Ratification.	De Wettelykheid.

A Table of Kindred and Affinity, wherein whosoever are Related, are forbidden in Scripture, and our Laws, to Marry together.

Een Tafel van Bloedverwantschap en Maagschap, waar in de Nabeslaande verboden is in de Schriftuur en onze Wetten t'zamen te vereenigen in den Egt.

A Man may not Marry his

- 1 Grandmother,
- 2 Grandfathers Wife,
- 3 Wifes Grandmother,
- 4 Fathers Sister,
- 5 Mothers Sister,
- 6 Fathers Brothers Wife,
- 7 Mothers Brothers Wife,
- 8 Wifes Fathers Sister,
- 9 Wifes Mothers Sister,
- 10 Mother,
- 11 Step-mother,
- 12 Wifes Mother,
- 13 Daughter,
- 14 Wifes Daughter,
- 15 Sons Wife,
- 16 Sister,
- 17 Wifes Sister,
- 18 Brothers Wife,
- 19 Sons Daughter,
- 20 Daughters Daughter,
- 21 Sons Sons Wife,
- 22 Daughters Sons Wife,
- 23 Wifes Sons Daughter,
- 24 Wifes Daughters Daughter,
- 25 Brothers Daughter,
- 26 Sisters Daughter,
- 27 Brothers Sons Wife,
- 28 Sisters Sons Wife,
- 29 Wifes Brothers Daughter,
- 30 Wifes Sisters Daughter,

Een Man mag niet trouwen zyn

- 1 Grootmoeder,
- 2 Grootvaders Vrouw,
- 3 Vrouws Grootmoeder,
- 4 Vaders Zuster,
- 5 Moeders Zuster,
- 6 Vaders Broeders Vrouw,
- 7 Moeders Broeders Vrouw,
- 8 Vrouws Vaders Zuster,
- 9 Vrouws Moeders Zuster,
- 10 Moeder,
- 11 Stiefmoeder,
- 12 Vrouws Moeder,
- 13 Dochter,
- 14 Vrouws Dochter,
- 15 Zoons Vrouw,
- 16 Zuster,
- 17 Vrouws Zuster,
- 18 Broeders Vrouw,
- 19 Zoons Dochter,
- 20 Dochters Dochter,
- 21 Zoons Zoons Vrouw,
- 22 Dochters Zoons Vrouw,
- 23 Vrouws Zoons Dochter,
- 24 Vrouws Dochters Dochter,
- 25 Broeders Dochter,
- 26 Zusters Dochter,
- 27 Broeders Zoons Vrouw,
- 28 Zusters Zoons Vrouw,
- 29 Vrouws Broeders Dochter,
- 30 Vrouws Zusters Dochter.

A Woman

A Woman may not Marry her

- 1 Grandfather,
- 2 Grandmothers Husband,
- 3 Husbands Grandfather,
- 4 Fathers Brother,
- 5 Mothers Brother,
- 6 Fathers Sisters Husband,
- 7 Mothers Sisters Husband,
- 8 Husbands Fathers Brother,
- 9 Husbands Mothers Brother,
- 10 Father,
- 11 Step-Father,
- 12 Husbands Father,
- 13 Son,
- 14 Husbands Son,
- 15 Daughters Husband,
- 16 Brother,
- 17 Husbands Brother,
- 18 Sisters Husband,
- 19 Sons Son,
- 20 Daughters Son,
- 21 Sons Daughters Husband,
- 22 Daughters Daughters Husband,
- 23 Husbands Sons Son,
- 24 Husbands Daughters Son,
- 25 Brothers Son,
- 26 Sisters Son,
- 27 Brothers Daughters Husband,
- 28 Sisters Daughters Husband,
- 29 Husbands Brothers Son,
- 30 Husbands Sisters Son.

Een Vrouw mag niet trouwen haar

- 1 Grootvader,
- 2 Grootmoeders Man,
- 3 Mans Grootvader,
- 4 Vaders Broeder,
- 5 Moeders Broeder,
- 6 Vaders Zufters Man,
- 7 Moeders Zufters Man,
- 8 Mans Vaders Broeder,
- 9 Mans Moeders Broeder,
- 10 Vader,
- 11 Stiefvader,
- 12 Mans Vader,
- 13 Zoon,
- 14 Mans Zoon,
- 15 Dochters Man,
- 16 Broeder,
- 17 Mans Broeder,
- 18 Zufters Man,
- 19 Zoons Zoon,
- 20 Dochters Zoon,
- 21 Zoons Dochters Man,
- 22 Dochters Dochters Man,
- 23 Mans Zoons Zoon,
- 24 Mans Dochters Zoon,
- 25 Broeders Zoon,
- 26 Zufters Zoon,
- 27 Broeders Dochters Man,
- 28 Zufters Dochters Man,
- 29 Mans Broeders Zoon,
- 30 Mans Zufters Zoon.

F I N I S.

